تقویم تاریخی - فرهنگی - هنری

دو هزار و پانصد سال شاهنشاهی ایران

اثر
محمدجواد بهروزی

محمدجواد بهروزی در سال ۱۳۰۰ خورشیدی در بوشهر تولد یافته و پس از اتمام تحصیلات مقدماتی در سال ۱۳۲۹ از دانشکده ادبیات و دانشسرایعالی تهران در رشته علوم اجتماعی لیسانس شدند مدتی در دبیرستان‌های شیراز دبیر و مدت ۸ سال است که رئیس دبیرستان حیات شیراز میباشند آقای بهروزی علاوه بر مقالات متعدد تاکنون یازده جلد کتاب در زمینه‌های گوناگون بچاپ رسانیده‌اند . که کتاب حاضر را بمناسبت جشنهای دوهزار و پانصد ساله شاهنشاهی تهیه و تألیف کرده‌اند .

قیمت ۴۰۰ ریال

از انتشارات کانون تربیت شیراز
تلفن ۵۰۷۰

بمناسبت جشنهای دو هزارو
پانصدمین سال بنیانگذاری
شاهنشاهی ایران

تقویم

تاریخی فرهنگی هنری

۲۵۰۰

سالهٔ

شاهنشاهی ایران

اثر

محمدجواد بهروزی

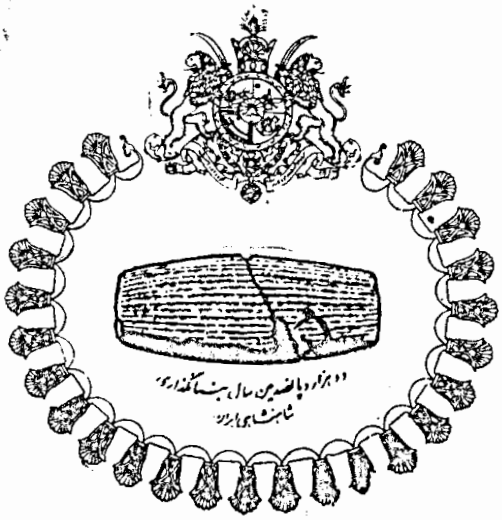

انتشار

سال کورش کبیر

بیست و پنجمین سده شاهنشاهی ایران

۲۰ مهرماه ۱۳۵۰ هجری خورشیدی

۲۱ شعبان ۱۳۹۱ هجری قمری

۱۲ اکتبر ۱۹۷۱ میلادی

طی نامه شماره ۹۳-۲۱/۷/۵۰ اداره کل فرهنگ وهنرفارس بثبت رسید

این کتاب ۱۵۰۰ جلد با سرمایه کانون تربیت درچاپخانه فولادوند شیراز بچاپ رسید

پاسخ جهان مترقی به پیام پرشکوه اعصار و
قرون که در سال کوروش کبیر در کشور جاودانی
ما طنین انداز شده پاسخیست که جوابگوی
عظمت و اصالت این پیام است.

برای ما توجه بدین واقعیت حقا مایه افتخار
است که اکنون یکبار دیگر رسالت تاریخی و کهن
ایرانی در دفاع از اصیل ترین ارزشهای تمدن و
فرهنگ بشری کانونهای بزرگ علمی و فرهنگی و
شخصیتهای برجسته دنیای دانش و هنر را در سراسر
جهان، در راه شرکت در یک بزرگداشت واحد
بدور هم گرد آورده است.

از فرمایشات شاهنشاه آریامهر هنگام
گشایش مجلسین (۹ شهریور ۱۳۵۰)

توجه جناب بانو دکتر فرخ‌رو
پارسای وزیر دانشمند آموزش
و پرورش در نشر این کتاب
موجب کمال تشکر وامتنان
است .

محمد جواد ــ بهروزی

بنام خدا

سرآغاز

نقطه‌های درخشان وفروزانی که درآسمان می‌بینیم با ماه وخورشید که الهام بخش شعرا ونویسندگان و پژوهندگان علم ودانش‌بوده ازقدیم توجه آدمیان را بخود جلب‌کرده است و انسان ازابتدای خلقت تا امروز چشم بآسمان دوخته و در راه‌کشف رازهای‌کهکشانها و ستارگان ویا برای تعیین سرنوشت خود ازحرکت آنها ویا برای راهنمائی خود درشب و روز و یا بالاخره برای راز و نیاز باآفریننده خویش درهمه حال توجه خود را بآنها معطوف داشته است .

امروز هم‌که بشر در عالیترین درجه تمدن خود میباشد برای‌کشف اسرارستارگان و پی بردن بدنیای ناشناخته آنها با فرستادن اقمارمصنوعی وسفینه‌های فضائی وحتی انسان به ماه ازتلاش خود دست برنداشته وکوشش دارد به‌راز این‌ستارگان‌درخشان‌که همیشه افکاربشررا بخود مشغول‌داشته‌اند پی ببرد . مخصوصاً (ماه) که الهام بخش شعرا ونویسندگان بوده وقسمت مهمی از ادبیات بشر را بخود اختصاص داده بیش از همه مورد نظراست .

این توجه انسان به ماه و خورشید و ستارگان سابقه تاریخی قدیمی دارد و میتوان‌گفت با پیدایش بشر وجود یافته است .

در دنیای قدیم چه در مصروچه دریونان دانشمندان و منجمین‌بزرگی بوده‌اندکه درباره ستارگان وحرکات‌آنها تحقیقاتی‌کرده ونظریاتی‌داشته‌اند.

ایرانیان نیز در دنیای قدیم درتمام رشته های علوم و ادبیات پیشقدم دنیای متمدن بوده‌اند . باآنکه از اهالی بابل‌وآشور و یونان دراین زمینه کسب معلومات میکردند ولی خود نیز درنجوم و ستاره شناسی دانشمندانی داشته‌اند .

شاپوردوم به ترجمه‌کتبی درعلم نجوم ازیونان پرداخت و انوشیروان عادل نیز دستورداد کتابهای‌هندی درنجوم‌ازسانسکریت بفارسی ترجمه‌نمایند

جلوس یزدگرد سوم شاهنشاه ساسانی‌که مطابق است با ۱۶ژوئن‌سال ۶۳۲ میلادی و۲۱ ربیع‌الاول سال یازده هجری قمری ابتدای تاریخ ایران قرارگرفت‌که بسال یزدگردی معروف میباشد اما با طلوع اسلام وضع‌تقویم نیزتغیرکرد .

منصور خلیفه عباسی‌که خود میل زیادی به شناسائی ستارگان و علم نجوم ابراز میداشت (نوبخت) (۱) منجم معروف ایرانی‌خود را مأمورکرد که‌کتب نجوم ایرانی را از فارسی به عربی ترجمه نماید وحتی قسمتی از کتاب اقلیدس نیزدر زمان اوبعربی‌ترجمه شد . واین خلیفه همواره‌منجمین را تشویق میکرد و با آنهاگفت‌وشنود داشت از جمله همان نوبخت منجم ایرانی و پسرش ابوسهل (۲) که ازستاره شناسان معروف زمان خود بودند .

تاریخ ایران تا زمان جلال‌الدین ملکشاه سلجوقی یا تاریخ هجرت حضرت رسول اکرم بود یا همان تاریخ یزدگردی و چنانچه بیاید بواسطه اشکالاتی‌که داشت بامراین پادشاه عمرخیام نیشابوری و چند تن دیگرتاریخ جلالی را تدوین‌کردندکه بین ایرانیان معمول‌گردید اما همان تاریخ‌عرب رسماً بکارمیرفت و درکتابها تاریخ هجری‌را بکار میبردند تا باطلوع‌سلطنت درخشان وهمایون پهلوی این تاریخ رسمیت یافت اما .

۱ــ خاندان نوبخت‌که بعدازاو همه ازعلما ودانشمندان بودند به(بنی‌نوبخت) یا (نوبختیون) معروف میباشند .

۲ــ معروف است‌که چون پسر نوبخت بخدمت منصور آمد خلیفه از نامش پرسید . اوگفت (نامم جوشادمادطیمازاد) و چندکلمه دیگر . منصورخندید وگفت این اسم زیاد است من نام تو را آسان میکنم و او را (ابوسهل) نامید .

از آنجاکه دوکره درخشان خورشید و ماه سالها فکر بشر را بخود مشغول داشته بود . انسان نیزبرای نگهداشتن وقت حرکت هردو رامقیاس گذشت زمان قرارداد و بالطبع دو نوع تقویم یکی شمسی و دیگری قمری بوجودآمد .

سال شمسی (سال خورشیدی) عبارت از حرکت یکدوره کامل زمین بدورخورشید است‌که تقریباً سیصدوشصت‌وپنج روز و یك چهارم روز یابرابر دوازده مرتبه‌گردش ماه بدور زمین است .

سال شمسی نیز خود بر سه نوع است . اعتدالی - نجومی - رسمی سال اعتدالی سالی است‌که زمین از محل اعتدالی یا انقلابی (بهاروپائیز) حرکت‌کرده بهمانجا بازگشت مینماید و مدت آن سیصدو شصت‌وپنج روز و پنج ساعت‌و چهل‌و هشت دقیقه وچهل‌وهشت ثانیه است

سال نجومی عبارت از مدتی‌است‌که خورشید به ستاره ثابتی‌بازگشت مینماید و مدت آن سیصدوشصت‌و پنجروزوشش ساعت و نه دقیقه وبیست‌و دو ثانیه است .

سال رسمی‌که از روزگارباستان معمول بوده و مدت‌آن سیصدو شصت وپنج روزویك چهارم شبانه روز میباشد . اما

تفاوت سال رسمی بـا سال اعتدالی پس از چند سال‌که رویهم جمع میشده اختلافی بوجود میاوردکه همیشه باعث درد سر میشده .

سال قمری‌که بنای‌آن برگردش ماه بدور زمین دریك ماه تمام است خود دونوع میباشد یـکی مـاه قمری معمولی است‌کـه منجمین اکثراً آنرا قبول دارند ومدت‌آن یکماه تمام یعنی بیست‌ونه روزو دوازده ساعت‌و چهل‌و چهار دقیقه است‌که یکسال‌آن سیصدوپنجاه‌و چهار روزو هشت ساعت‌و چهل‌و هشت دقیقه میباشد و در هـر سی سال یکسال‌آن‌کبیسه دارد .

اما نوع دوم ماههای هلالی است‌که هر ماه آن بیست‌و نه روزیا سی روز تمام میباشد .

سال شمسی در دوره ساسانیان سیصدو شصت‌و پنجروزحساب میکردند بدین‌ترتیب‌که سال دوازده ماه سی روزه بود وپنج روزاضافی را هرسال در آخراسفند بحساب‌میاوردندکه‌آنرا (اندرگاه) مینامیدندکه بعداً اعراب‌به‌آن (خمسه‌مسترقه) گفت‌وپنجساعت وچهل‌وهشت دقیقه‌و چهل‌وهشت ثانیه‌ای‌که‌زیاد

میآمد درهر صدوبیست سال یکمرتبه بنوبت بیکی از ماهها اضافه میکردند مثلا درهر ۱۲۰سال یك سال ۱۳ماهه داشتند که بآن‌وهیزك (کبیسه)میگفتند وآنرا جشن میگرفتند وبنابراین نوروزهمیشه درفروردین نبود . یعنی‌اگر ۱۲۰سال اول دو ماه فروردین داشتند ۱۲۰سال دوم دوماه اردیبهشت‌منظور میشد بهمین ترتیب تاآخروهنگام سلطنت یزدگرد دوماه بهمن وجود داشت که با حمله اعراب از بین رفت.

*

برای‌شروع وبکاربردن هریك ازسالهای شمسی یاقمری مبدأ وابتدائی لازم‌است وازاینجاست‌که درتاریخ فعلی ما سنه‌های مختلفی مشاهده میشود .

مبدأ تاریخ مسیحیان (میلادی) سال ولادت حضرت عیسی‌بن‌مریم‌است که‌آغازآن ازماه ژانویه محسوب‌میشود وتاامسال ۱۹۷۲ سال ازآن‌میگذرد

مبدأ تاریخ هجری‌قمری وهجری خورشیدی هردوسالی‌است‌که‌حضرت رسول اکرم ازمکه به‌مدینه مهاجرت فرمودند وازآن سال تاامروز ۱۳۹۱ سال هجری قمری و ۱۳۵۰ سال به‌هجری خورشیدی گذشته‌است اما ایـن اختلاف تازه ازکجا است ؟

محاسبه یکسال شمسی بایکسال قمری بهمین سادگی نیست زیرا اگر کره زمین درمدت سیصدو شصت‌روز یکبار بدورزمین میچرخید وهر ماه هم سی‌روز تمام‌بود هیچ اشکالی پیش‌نمیآمد اما درحقیقت زمین درمدت‌سیصدو- شصت و پنج روز و یکربع روز بدور زمین میگردد و همین پنج روز و ربـع درنگهداری تاریخ وسال اشکالات واختلافاتی بوجودآورده است .

اگر اول‌سال‌را اول بهاربگیریم پس‌از سیصدسال اول‌سال به‌اول‌زمستان خواهد افتاد ؟ ! برای جلوگیری ازاین نابسامانی ورفع اختلافی‌که پیش میآید چند نفر پیشقدم شدند ازآنجمله .

۱- ژول سزار درسال ۵۵ قبل از میلاد برای رفع این اختلاف از- (سوسیژن) منجم معروف خودکمك خواست و او مقرر داشت‌که ربع تفاوت سالیانه را درهر چهارسال یکشبانه‌روز به‌آخـرین ماه سال چهارم بیافزاید وهر سه‌سال ماه فوریه (که ماه دوازدهم است) بیست‌وهشت‌روز وسال چهارم بیست‌و نه روز حساب‌گردد امـا بازهم هریکصدو بیست وهشت سال یکروز اضافه میآمد . !

۲ـ بدنبال قیصر ـ پاپ گره گوار سیزدهم درسال ۱۸۵۲ میلادی دست باصلاح تقویم زد ودستور داد روز پنجم اکتبر آن سال را پانزدهم بشمارند وهر چهار سال یکروز کبیسه بگیرند وسال را سیصدو شصت وشش روز حساب کنند ودرپایان هریکصدسال یکبار سیصدو شصت و پنج روز حساب کنند وچون به چهارصد رسید باز ۳۶۶ روز حساب کنند اما این کارهم دردی دوا نکرد.

۳ـ درسال ۱۷۹۳ مجلس کنوانسیون فرانسه ابتدای سال را بیست و دو سپتامبر حساب کرد . وسال را دوازده ماه وهر ماه را سی روز تعین نمود و ۵ روز اضافی را برای جشنهای ملی فرانسه تعین کرد .

اما

درایران همانطور که گذشت پس از تاریخ یزدگردی باطلوع اسلام تاریخ هجری قمری وهجری خورشیدی معمول بود که اختلاف بین آندو اشکالاتی بوجود میآورد .

سال را سیصدو شصت و پنج روز میگرفتند و ۵ روز اضافی را بنام (خمسه مسترقه) یا (پنج روز دزدیده شده) به پایان آبان ماه میافزودند. بهمین دلیل اکثراً آغاز فروردین ازاول بهار بیرون میرفت وبرای رفع همین مشکل بود که در سال ۴۷۱ هجری قمری یعنی در زمان سلطان جلال الدین ملکشاه سلجوقی ـ وزیر او خواجه نظام الملك طوسی از دانشمندانی مانند **حکیم عمر خیام نیشابوری وابوالمظفر اسفزاری و میمون بن نجیب واسطی و خواجه عبدالرحمن خازنی** دعوتی بعمل آورد تا در رفع این عیب بکوشند .

این دانشمندان سال را سیصدو شصت و پنج روز وپنج ساعت وچهل و هشت دقیقه حساب کردند وآغاز سال را تحویل خورشید به برج حمل گرفتند وبدین ترتیب اختلاف رفع شد واین تاریخ که به (تقویم جلالی) معروف است همراه تاریخ هجری قمری درایران معمول گردید (۱)

۱ـ « . . . . وضع بهمین حال بود تا درسال ۴۶۷ هجری مطابق ۱۰۷۴ میلادی بدستور »
« ملکشاه سلجوقی و بکمك خیام وچند دانشمند دیگر رصد خانه‌ای ساختندکه تحقیقات »
« آنها دراین رصدخانه منجر بوضع تاریخ جدیدی بنام تاریخ جلالی گردید . و این»
« تاریخ ازاسفند ۴۷۱ مطابق ۱۵مارس ۱۰۷۸ میلادی آغاز گردید . این تقویم باندازه‌ای»
«دقیق بودکه هر پنج هزار سال فقط یك روز درحساب ایام اختلاف حاصل میشود . . . »
(صفحه ۴۵۵ میراث ایران)

باطلوع سلسله‌پهلوی همراه تغییرات شگرفی که درهمه‌شئون اجتماعی وفرهنگی وسیاسی ایران انجام گرفت بفرمان رضاشاه کبیر وبموجب قانونی که درسال ۱۳۰۴ خورشیدی ازمجلس شورایملی گذشت آغـاز سال تحویل خورشید به‌برج حمل محسوب‌شد وشش‌ماه بهار وتابستان را سی‌ویکروز و سه‌ماه پائیز و دوماه زمستان‌را سی‌روز وماه اسفندرا هرسه‌سال بیست‌ونه‌روز وسال چهارم سی‌روز بحساب‌آوردند وباین ترتیب این‌تاریخ که بسال هجری خورشیدی نام‌گذاری‌شد تاریخ رسمی کشور شاهنشاهی ایران گردید .

این مقدمه‌را بدان‌آوردم تااگر در مقابل وقایع تاریخی که دراین کتاب آمده به‌تاریخهای گوناگون برخوردید ازاختلاف‌آنها ناآگاه نباشید و هر تاریخ‌را جداگانه بشناسید .

از ابتدای کتاب سالهـای پیش‌از میلاد وپیش‌از هجرت شروع میشود سال پیش‌از میلاد تا ۶۲۱ قبل‌از هجرت ادامه دارد و درایـن سال شروع تاریخ میلادی اعلام میگردد که تا امروز ۱۹۷۲ سال ازآن میگذرد .

ازسال ۶۲۲ میلادی که‌آغاز هجرت حضرت رسول اکرم است دو تاریخ (هجری قمری) و (هجری خورشیدی) باهم شروع‌میشود وبا مطالبی که گفته شد بین این دوتاریخ اختلاف بوجـود میاید ودر این سالها تا سال ۱۳۴۴ هجری‌قمری که تاریخ خورشیدی درایران رسمیت یافت تاریخ هجری قمری مأخذکار مابود واز این تاریخ (هجری خورشیدی) را درنظر داشتیم .

اما همه وقایعی که ازابتدای هجرت روی داده به‌چهار تاریخ گوناگون ثبت‌آمده‌است واین‌کاری دشواربود که بامراجعه به‌تواریخ گوناگون‌وکتابهای مختلف وتطبیق‌آنها باهم توانستیم چهار تاریخ صحیح هـر واقعه‌را بنویسیم مثلا جلو تاریخ اعطای مشروطیت ایران این چهار سنه‌آمده .

۱ـ سال شاهنشاهی ۲۴۴۵ که ازآغاز شاهنشاهی ایران میگذرد

۲ـ سال میلادی ۱۹۰۶ که ازابتدای تاریخ مسیحیان میگذرد

۳ـ سال هجری قمری ۱۳۲۴ که ازابتدای هجرت نبوی میگذرد

۴ـ سال هجری‌خورشیدی ۱۲۸۵ که ازابتدای هجرت نبوی میگذرد

اما برای تبدیل سالها ازتاریخی بتاریخ دیگر فورمولهائی است که بـرای آگاهی علاقمندان ثبت میشود .

۱ـ برای اینکه سال قمری‌را به‌سال شمسی تبدیل کنیم کافی است سال

قمری‌را بر عدد ۳۴ تقسیم کرده وخارج قسمت‌را (صرفنظر ازمانده) از سال قمری کسر نمائیم مثلا سال ۱۳۲۴ قمری که مصادف بااعطای فرمان‌مشروطیت ایران است اگر بر۳۴ تقسیم کنیم (۳۸) میشود .که اگراز (۱۳۲۴) کسر گردد سال ۱۲۸۶ خورشیدی بدست میاید (۱)

۲- بـرای تبدیل سال شمسی بقمری باید از سال ۱۲۳۴ تا ۱۲۵۱ شمسی عدد (۳۷) واز سال ۱۲۵۱ تا ۱۲۸۲ عـدد (۳۸) واز سال ۱۲۸۲ تاسال ۱۳۰۵ رقم(۳۹) وازسال ۱۳۰۶ تاسال ۱۳۵۳ عدد (۴۱) رابرسال شمسی بیافزائیم .

۳- برای تبدیل سال شمسی به میلادی بایـد عدد (۶۲۱) را بـر آن بیافزائیم .

۴- بـرای تبدیل سال میلادی به‌شمسی بایـد عدد (۶۲۱) را از آن کسر کنیم .

۵- بـرای تبدیل سال هجری به‌میلادی ـ سال هجری‌را به‌شمسی و سپس به‌میلادی تبدیل میکنیم .

اینها فورمولهائی بـود که تاکنون مورد استفاده قـرار میگرفت اما بهترین راه تبدیل سالها بهم توجه باین‌کتاب‌است هر تاریخی را خواستید کلیه سالهای‌دیگر آن درردیف‌آن سال نوشته‌شده واحتیاجی به‌محاسبه نیست.

*

این کتاب‌دورنمائی ازعظمت وجلال کشور کهنسال‌ایران‌است که‌بهمت و پایمردی‌وکوشش‌شاهنشاهان‌بزرگی‌مانند کورش کبیر-خشایارشا-داریوش- شاپور انوشیروان‌عادل - شاه عباس‌کبیر - نادرشاه‌افشار -کریمخان زند - رضاشاه- کبیرو اعلیحضرت محمد رضاشاه پهلوی دو هزارو پانصدسال تاریخ درخشان را پشت سر گذارده و امـروز بـه رهبری پـدرتاجدار خود در راه ترقی و افتخارپیش میرود . امید است این‌کوششی‌که بـرای تألیف ایـن‌کتاب شده بتواند اندکی‌از وظائف‌خطیری که درمقابل شاهنشاه عظیم‌الشأن ومیهن‌عزیز خود دارم انجام داده باشم

این شوق و ذوق برای تدوین تاریخ‌کشور عزیز ایران از سالهای قبل در این وجـود داشت بهمین دلیل نیز در رشته تاریخ و جغرافیا بتحصیل ادامـه

۱- چون هرسال قمری نیمه دوم‌آن درسال بعد شمسی خواهـد بود تاریخی که بدست میآید ممکن است یکسال جلو یا عقب باشد .

دادم و ازآن هنگام که در دبیرستان و دانشگاه بتحصیل این علم مشغول بودم یاد داشتهائی در زمینه تاریخ پرعظمت ایران تهیه مینمودم که خود مجموعه غنی وکاملی بوجود آمد.

با نزدیك شدن‌جشن بزرگ وشکوهمند بیست‌وپنجمین سده بنیانگذاری شاهنشاهی ایران بفکر تدوین و تنظیم‌آن یاد داشتها افتادم و پس از دوسال تلاش وکوشش و مطالعه‌کتب مختلف‌کتاب حاضرتهیه گردیدکه طی نامه شماره ۲۰/۱۴۴۹ / ۵۰/۴/۲۸ موردتائید وقبول اداره‌کل نگارش‌وزارت فرهنگ‌وهنرقرار گرفت تا برای جشنهای فرخنده دوهزاروپانصد ساله شاهنشاهی ایران چاپ و منتشر گردد و انجام این‌کار مهم وچاپ وانتشار این‌کتاب قدمی بزرگ درراه بثمر رسیدن آرمانهای میهن‌پرستی وشاهدوستی نگارنده بود .

ازجناب‌آقای **پور پرویز** مدیرکل محترم اداره آموزش‌وپرورش استان‌فارس که همیشه مشوق نویسندگان‌وفرهنگیان این‌استان بوده‌اندوباکمال بزرگواری ومحبت درانتشار این‌کتاب باالطاف پدرانه خود مرا تشویق و راهنمائی فرموده‌اند و همچنین از فرهنگ دوستی **سرکار خانم رضوان** معاون اداره‌آموزش وپرورش استان‌فارس وعلاقمندی‌آقای **نصیر آبادی**رئیس اداره تعاون‌ورفاه معلم استان‌فارس ودبیرشورای جشن‌هاکه‌خود ازنویسندگان و شعرا وفضلای این‌شهراندکمال تشکر دارد .

دراینجا لازم‌است از**آقای علی‌دادآئین** مدیر فعال و دانشمند کانون تربیت شیراز که‌کریمانه چاپ این‌کتاب را بعهده‌گرفتند و آنرا به بهترین وضعی‌که درخورجشنهای پرشکوه بیست و پنجمین سده بنیانگزاری شاهنشاهی ایران است بچاپ رسانیده‌اند تشکروامتنان نمایم .

در خاتمه این مقدمه نظر خوانندگان را بمطالب زیر جلب مینماید.

۱ـ سال جلوس‌کورش‌کبیروانقراض دولت ماد ۵۵۰ قبل‌از میلاداست اما از آنجاکه اکثر دانشمندان معاصر سال شروع شاهنشاهی ایران را از زمان تاجگذاری‌کوروش‌کبیریعنی سال ۵۳۹ قبل‌از میلاد حساب‌کرده‌اندما نیزبه پیروی ازآنها ابتدای‌کتاب خود را با این سال شروع‌کردیم .

۲ـ باشروع تاریخ شاهنشاهی‌ایران ازسال ۵۳۹ قبل‌از میلاد سالروز جشن ۲۵۰۰ ساله‌آن میبایستی درسال ۱۳۴۰ خورشیدی مطابق‌سال ۱۹۶۱ میلادی‌برگزارشود اماچون این‌جشن درنیمه‌سال ۱۹۵۰ خورشیدی برگزار میگردد و وقایع درخشان این‌ده‌سال که برهبری رهبرخردمند ایران‌شاهنشاه آریامهـر باندازه صد سال در همه شئون مملکت پیش رفته است . بترتیب برمطالب این‌کتاب افزده گردید .

۳ـ چون نیمه‌اول ونیمه دوم سالهای شمسی یامیلادی در دوسال‌قمری واقع‌میگردد ووقایعی‌که درمقابل سال شمسی ذکرشده اغلب در دوسال قمری اتفـاق افتاده وتقریباً بعداز هـر ۳۲ سال یك‌سال شمسی با دو سال قمری مطابقت مینماید بمهین دلیل اگر وقایعی دیده‌شدکه بااختلاف یکسال جلو و عقب ذکرگردیده نادرست نمیباشد .

۴ـ متأسفانه اغلب یك‌واقعه تاریخی‌درکتب‌مختلف به‌سالهای‌گوناگون نوشته شده و دراین‌کتاب روش‌کار ما برامانت ونقل تمام مطالب‌بوده وبواسطه کمی‌وقت امکان تحقیق دراصیل بودن یکی ازآنها هم‌مقدور نبود، همه سنوات وتاریخها راآوردیم ودر پاورقی بدان اشارت رفته است .

۵ـ تاحد امکان مطالب لازم وباروح تاریخی‌را درحاشیه ذکر کـردیم تامطالب‌کتاب جنبه‌آموزندگی خود را حفظ نماید .

۶ـ همراه وقایع‌تاریخی؛ رویدادهای فرهنگی ـ اجتماعی ـ سیاسی‌ـ هنری نیز تاآنجاکه وقت اجـازه میداد نقل کردیـم تاهمگان را بکارآید و تا اندازه‌ای خواندن‌آن لذت بخش ومفید باشد .

۷ـ بموازات روزهای درخشان وغرورآمیز ملی دورانهای تلخ‌وتاریك تاریخ دوهزاروپانصدساله شاهنشاهی راهم ذکرکردیم تاجوانان امروز بدانند که این‌کشورکهنسال به‌نیروی تدبیر پدران خود وجانفشانی سرداران‌بزرگ تاریخ وتأئیدات خداوند بزرگ‌که در همه حال نگاهدارنده ایران جاویدان بوده‌است‌ازتمام‌فرازونشیبهای‌تاریخ‌سربلندبیرون‌آمده‌وباآنکه‌کشورهای‌بزرگی مانند کلده ـ آشور ـ کارتاژ ـ روم ـ فنیقیه‌ـ ایلام وغیره ازمیان رفته و جز نامی ازآنها نیست اما ایران سربلند وپیروز باقـی مانده واکنون بااستقلال

وقدرت تمام در دنیای متمدن امروز چون نگینی میدرخشد .

۸- باآنکه برای تهیه مطالب این کتاب قریب دو سال وقت صرف گردیده ومتجاوز از هشتاد جلدکتاب خوانده شده اما چون سعی شدکه در ایام فرخنده جشنهای ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی منتشر گردد آنطورکه آرزوی نگارنده بود همه وقایع جمع‌آوری نگردید امیداست با راهنمائیهای اساتید معظم در چاپهای بعد این نقیصه مرتفع گردد

۹- درپایان کتاب فهرستی از اماکن واشخاص و کتب آورده شده تا با مراجعه بآن راه رسیدن به هرمطلبی آسان گردد

۱۰- با تلاش و کوششی که بعمل آمد و با مطالعه منابعی که در دست بود متأسفانه در هیچ کتابی برای پاره‌ای از سالها (مخصوصاً قبل از اسلام بعلت فترتی که روی میداد) هیچ واقعه‌ای بدست نیامد و بهتر آن دیدکه همانطور سفید بماند تا اساتید ودانشمندان اگر برای این سالها واقعه‌ای که درخور نقل‌است داشتند با ارسال آن‌جهت نگارنده درتکمیل‌این‌مجموعه مساعدت فرمایند .

۱۱- در نقل وقایع سعی شده وقایعی ذکر شودکه بطور مستقیم یاغیر مستقیم با ایران و رویدادهائی که در ایران رخ میداده مربوط باشد . چه از نظرمذهبی وسیاسی و چه از نظرتاریخی و ادبی

۱۲- بنای ما در ذکروقایع تاریخی ومطالبی که دراین کتاب آمده بر اختصار بوده واگرعلاقمندان بتوضیح بیشتری نیازدارندمیتوانند بمنابع‌اصلی که در پایان کتاب معرفی گردیده مراجعه نمایند

*

در پایان این کتاب را به علاقمندان تاریخ کهنسال دو هزارو پانصد ساله شاهنشاهی ایران عزیزوکلیه مشتاقان عظمت ایران نوین تقدیم میدارم

شیراز ـ شهریور ۱۳۵۰

محمد جواد بهروزی

بنام خدا

شاهنشاهی	قبل‌ازمیلاد	قبل ازهجرت	
۱	۵۳۹	۱۱۶۰	○ شروع شاهنشاهی ایران -

قوای **کورش کبیر** (۱) از مجرای رودفرات به بابل وارد شد وپس‌از شکست **بالتازار** (۲) پسر **نبونید** (۳) شهر را تصرف کرد (۴)

○ اولین فرمانی که **کورش** صادرکرد چنین بود :

« .... سپاه پارس باید از هر گونه قتل وغارت»
« در بابل خودداری کند وبمعابد بابلی‌همانگونه»
«که بمعابدخود درپارس‌احترام میگذاشتنداحترام»
« بگذارد ... »(۵)

۱ــ نام مؤسس شاهنشاهی ایران ــ کورو ــ کوروش ــ کوروس ــ کوراش ــ سیروس نیزآمده .

۲ــ بالتازار Baltazar یا بل‌تشر پسر نبوید وفرمانده قوای بابل بود .

۳ــ Nabonide

۴ــ حصار بابل (۷۶۰۰) متر طول و ۲۳ متر ارتفاع و ۱۰ متر عرض داشته و دروازه‌های‌آن ازبرنج ومفرغ بوده و دارای ۱۵۰ برج بوده . است

۵ــ مضمون اعلامیه‌کورش‌که بزبان بابلی برروی‌گل پخته نقر شده واصل‌آن معروف به (استوانه کــورش) دربرتیش میوزیم لندن‌است چنین میباشد .

«منم‌کورش ، شاه شاهان ، شاه بزرگ ، شاه نیرومند ، شاه بابل ، شاه‌سومر واکد، شاه چهار مملکت ،»
«پسرکمبوجیه ، شاه بزرگ ، نواده کورش شاه بزرگ ازشاخه سلطنت ابدی‌که سلسله‌اش مــورد مهر»
«خدایان وحکومتش بدلها نزدیك است وقتیکه بی‌جنگ وجدال وارد بابل شدم همه مردم قدوم مــرا»
«باشادمانی پذیرفتند درقصر پادشاهان بابل بر سریر سلطنت نشستم مردوك (خدای‌بابلی) دلهای نجیب»
«مردم بابل را متوجه من‌کرد . زیرا من او را محترم وگرامی داشتم . لشکر بزرگ من بآرامی وارد»
«بابل شد . نگذاشتم صدمه وآزاری بمردم این شهر واین سرزمین واردآید وضع بابل و امکنه مقدسه»
«آن قلب مرا تکان داد. فرمان دادم‌که همه مردم درپرستش خدایان‌خودآزاد باشند وبی‌دینان آنها را»
«نیازارند . فرمان دادم‌که هیچیك ازخانه‌های مردم خراب نشود . فرمان دادم‌که هیچکس اهالی‌شهر»
«راازهستی ساقط نکند . خدای بزرگ ازمن خرسندشد. بمن‌که‌کورش هستم وبه پسرم کمبوجیه وتمامی»
«لشکرمن از راه عنایت برکات خودرا نازل‌کرد . فرمان دادم‌که ازبابل تاآشور وشوش و اکد و همه»
«سرزمینهائیکه درآنطرف دجله واقعند واز ایام قدیم بنا شده‌اند معابدی راکه بسته شده بود بگشایند.»
«همه خدایان این معابدرا بجاهای خود برگرداندم تاهمیشه درهمانجا مقیم باشند . اهالی این‌محل‌ها»
«را جمع‌کردم ومنازل‌آنهاراکه خراب‌کرده بودند ازنو ساختم . و خدایان سومــر واکد را بی‌آسیب»
«بقصرهای‌آنهاکه شادی دل نام دارد بازگرداندم . صلح وآرامش را بتمامی مردم اعطاکردم . »

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲	۵۳۸	۱۱۵۹	○ **کورش** طی مراسم با شکوهی در بابل تاجگذاری کرد ودستورداد کلیه‌اسرای بنی‌اسرائیل را آزاد کنند (۱) ○ خانواده سلطنتی **کورش** در۲۹ اکتبراین‌سال وارد بابل گردید ○ **نبونید** پادشاه بابل درگذشت و از طرف **کورش** عزای ملی اعلام شد و خود **کورش** هم دراین‌مراسم شرکت کرد ○ **کورش** در حالی‌که جمع کثیری از روحانیون بابلی همراه او بودند به معبد (مردوك) رفت و در مراسم مذهبی آنها شرکت نمود
			*
۳	۵۳۷	۱۱۵۸	○ معابد بابلیان که درجنگ ویران شده بود بدستور **کورش** کبیر تجدید بنا گردید . ○ **کورش** بخودعنوان (پادشاه بابل‌شاه کشورها) داد
			*
۴	۵۳۶	۱۱۵۷	○ **کورش** دستور داد معبد (اورشلیم) را که‌کاملا ویران شده بود دو باره بنا نموده مرمت نمودند ○ حدودچهل هزاریهودی‌تحت‌هدایت **زروبابل**(۲) بقصد ارض موعود ازبابل حرکت کردند که یکنفر ازطرف **کورش** برای‌راهنمائی آنها فرستاده شد.
			*
۵	۵۳۵	۱۱۵۶	○ **کورش** با اقوامی‌که ساکن بین دریای مازندران و هندوستان بودند نبرد کرد و ایالت **مارگیان** و **سغدیان** را جزء متصرفات خود نمود .

۱ــ نبوکدنوسور یا بخت‌النصر درحدود ۵۰ هزار اسیریهودی باخود به‌بابل‌آورده بودکه‌هنگام ورودکورش ۴۲ هزار نفرآنها زنده بودند وبفرمان شاهنشاه ایران‌آزاد شدند .

۲ــ Zarubabel

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۶	۵۳۴	۱۱۵۵	○ بدستور **کورش** بندز معروف **(صیدا)** که‌توسط **(نبوکدنوسور)** پادشاه بابل خراب شده بود تجدیدبنا وتعمیر گردید.
			*
۷	۵۳۳	۱۱۵۴	○ باحتمال قوی دراین‌سال **کورش** درقسمت مشرق و شمال ایران مشغول جنگ بود .
۸	۵۳۲	۱۱۵۳	○
			*
۹	۵۳۱	۱۱۵۲	○
			*
۱۰	۵۳۰	۱۱۵۱	○
			*
۱۱	۵۲۹	۱۱۵۰	○ **کورش** کبیر بنیان گذار سلطنت شاهنشاهی ایران درجنگ‌باقبیله **(ماساژت)**(۱) کشته شد .
			○ جسد **کورش** را به پاسارگاد انتقال داده در مقبره‌ای که امروز بنام **(مشهد مادرسلیمان)** معروف است بخاك سپردند .
			○ پسر **کورش** بنام **کمبوجیه (کامبوزیا)** (۲) بسلطنت نشست تاریخ بنای آرامگاه **کورش** را هم دراین سال نوشته‌اند .

۱ــ ماساژت‌ها (Massagets) قومی ازسکاهها بودندکه بین دریای خزر و دریاچه اورال مسکن داشتند .

۲ــ کمبوجیه را بنامهای (کبوجیه ــ کامبوزیا ــ کامبوزس ــ کامبیز) نیز خوانده‌اند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۲	۵۲۸	۱۱۴۹	○ ابتدای کار **کمبوجیه** ○ برخی از حکام نواحی مختلف که خواهان سلطنت **(بردیا)** برادر **کمبوجیه** بودند شورش کردند که توسط **کمبوجیه** مطیع گردیدند *
۱۳	۵۲۷	۱۱۴۸	○ عده‌ای از سران لشکر **(بردیا)** را که مهربانتر وبا هوشتر از **کمبوجیه** بود نامزد سلطنت کردند اما اقدامات آنها عقیم ماند. *
۱۴	۵۲۶	۱۱۴۷	○ **کمبوجیه** نهانی بیکی از سرداران خود دستور داد **(بردیا)** را کشت و آن سردار نیز بدست **کمبوجیه** از بین رفت ○ **کمبوجیه** با سپاهی بطرف مصر حرکت کرد . *
۱۵	۵۲۵	۱۱۴۶	○ در مصر در محلی بنام **(پلوز)** (۱) نزدیك رود نیل بین سپاهیان **کمبوجیه** و **پسامتیك سوم** فرعون مصر نبردی درگرفت که به پیروزی **کمبوجیه** منتهی شد . ○ **کمبوجیه** پیروزمندانه وارد شهر **(ممفیس)** پایتخت مصر شد و **پسامتیك سوم** را که اسیر شده بود مورد عفو قرار داد *
۱۶	۵۲۴	۱۱۴۵	○ **کمبوجیه** پنجاه هزار نفر از طریق کویر **(لی بی یا)** (۲) به کارتاژ فرستاد که همگی بواسطه گرماوشن روان معدوم شدند و سپاهی هم با خود به **نا پاتا** (مصر سفلی) وحبشه برد که از این لشکر کشی هم نتیجه‌ای نگرفت

۱ــ Pelous پاپرت سعید امروز .

۲ مقصود از لی بی یا ــ کویرهای شمال افریقا است .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ برعلیه **کمبوجیه** توطئه‌ناجوانمردانه‌ای ازطرف **پسامتیك سوم** چیده شدکه بموقع عقیم ماند و **پسامتیك** تبعید گردید ○ **کمبوجیه** برای‌شرکت درمراسم مذهبی‌مصریان ودلجوئی ازآنها به معبد بزرگ (نیت) رفت *
۱۷	۵۲۳	۱۱۴۴	○ **کمبوجیه** حکومت مصررا بحاکمی ازطرف‌خود داد و عازم ایران گردید ○ درایران‌مغی بنام **گئوماتا** خود را **بردیا** خوانده به تخت نشست *
۱۸	۵۲۲	۱۱۴۳	○ **کمبوجیه** در راه مراجعت‌بایران‌درشام درمحلی بنام **آگباتانا** (۱) شنیدکه مغی بنام **(بردیا)** (۲) بجای وی نشسته از شدت تأثر بروایتی‌خودکشی کرد (۳) *
۱۹	۵۲۱	۱۱۴۲	○ **گئومات** مغ که‌بنام **(بردیا)** برتخت نشسته بود بدست **داریوش** (۴) و همراهانش کشته‌شد . (۵) ○ **داریوش** بـه بـابـل‌لشکـر کشید وبا فداکاری **(زوپیتر)** سردار رشیدش ایـن شهـر را تصرف کرد . ○ جزیره **(سامس)** (۶) که تابع یونان بود توسط **اتانس** سردار **داریوش** بتصرف‌نیروی‌ایران‌درآمد

۱ــ Agbatana نزدیك کوه کارمل

۲ــ بروایتی ممکن‌است بردیا پسرآمی‌تیدا دختر آستیاگ آخرین پادشاه ماد باشد .

۳ــ قبر کامبوجیه نامعلوم است و بروایتی جسد اورا بایران آورده درپاسارگاد درمحلی‌که به‌زندان‌سلیمان معروف است بخاك سپردند .

۴ــ داریوش‌را درکتیبه‌هخامنشی (داری ووش) ودر زبان بابلی (دریاووش) و درکتیبه‌مصری (آن‌تریوش ــ و تاریوش) ومورخین یونانی داریش Dareios و در توراة (داریوش) و(دریاوش) نوشته‌اند .

۵ــ داریوش درکتیبه‌ای همراهان خودرا چنین معرفـی میکند ــ وین دفرنه پسرویسپار ــ اوتان پسر ثوخر گئوبردوپسر مردونیه ــ وی درن پسر بغابیغن ــ بغ‌بخش پسر داردوهی ــ اردومنیش پسروهوك

۶ــ جزیره (سامس)Samos نزدیك دماغه میکال واقع درکناره ساحل‌آسیای صغیر بوده

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ در این سال **خشایارشا** تولد یافت
			◎ **داریوش** با **(آتوسا)** دختر **کورش** ازدواج میکند
			*
			◎ **داریوش** دراین سال شوش را پایتخت‌خود قرار داد
			*
۲۰	۵۲۰	۱۱۴۱	◎ شروع جنگهای داخلی : درعیلام **(آنزنیا)** مدعی سلطنت شد . در ماد شخصی بنام **(فرورتیش)** خودرا پادشاه خواند همچنین در ارمنستان نیز شورشی روی داد که همه توسط **داریوش** فرونشانده شد.
			○ ساختمان شهرعظیم **تخت‌جمشید** شروع شد.
			*
۲۱	۵۱۹	۱۱۴۰	◎ **داریوش** موفق به‌قلع و قمع شورشیان شد. شهر **بابل** را تسخیر کرد و در **بابل** شخصی را بنام **ارخا** (۱) که خود را (بخت‌النصر حقیقی) میخواند شکست داد .
			*
۲۲	۵۱۸	۱۱۳۹	◎ **داریوش** کتیبه مفصل و معروف بیستون را که در آن کلیه کارهای خود را به سه زبان (پارسی‌قدیم عیلامی آسوری) شرح داده بیادگار گذاشت .
			*
			◎ **داریوش** به‌ماد رفت و **(فراورت)** نامی را که در ری‌شورش کرده بود گرفتار کرد ودستور داد بینی و گوش و زبان او را بریده بدار کشیدند

۱- Arkha .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۳	۵۱۷	۱۱۳۸	○ **داریوش** بمصر رفت و **آریاندس** فرمانروای ایرانی مصررا که شورش کرده بود مغلوب ومقتول نموده وسپس در شهر(تب) معبد با شکوهی برای **آمـون** خدای مصریان ساخت سپس کار هـای عمرانی دیگری انجام داد تـا مصریان را حاضر نمود که مصررا بعنوان ششمین ساتراپ شاهنشاهی ایران بشناسند
			*
۲۴	۵۱۶	۱۱۳۷	○ **داریوش** برای اینکه دریای مدیترانه را ازراه رودنیل بدریای سرخ متصل کند فرمان دادترعه‌ای میان رود نیل ودریای سرخ حفر کردند وبافتخار این کار بزرگ کتیبه‌ای در آنجا بیادگار گذاشت(۱) و پس از ایجاد نظم در مصر بـایـران بازگشت ○ **داریوش کبیر** دراین سال از طلای خالص سکه زد که آنرا دریك میگفتند
			*
۲۵	۵۱۵	۱۱۳۶	○ **داریوش** بسرزمین (سکاها)(۲) لشکر کشیدومدتی بدنبال آنهاهمه نواحی جنوب روسیه‌را زیرپا گذاشت ○ ساختمان معبد یهودیان که بدستور **داریوش** شروع شده بود دراین سال تمام شد .

۱ــ این کتیبه که یکطرف آن سه زبان ــ پارسی قدیم ــ عیلامی ــ آسوری و درطرف دیگر به‌زبان مصری نوشته شده بدین مضمون است :

بند اول « . . . خـدای بزرگی است اهور مـزدا که آسمان را آفـرید . که ایـن زمین راآفریده . که بشررا آفریده ، که خوشی‌را به‌بشر داده ، که داریوش‌را شاه‌کرده . داریوش‌را بسلطنت مملکتی‌رسانیده‌که بزرگ‌است واسبها ومردان خوب‌دارد . »

بند دوم «. . . منم داریوش ، شاه بزرگ ، شاه شاهان ، شاه ممالکی که از تمام نژادها مسکون است ، شاه این زمین‌بزرگ تاآن دورها ، پسر ویشتاسب هخامنشی .

بند سوم «. . . من پارسی‌ام ازپارس مصر را تسخیرکردم ، امرکردم این‌کانال‌را بکنند . از پی‌رد (نیل) که درمصر جاری است تا دریائی‌که ازپارس بدان‌روند . این‌کانال‌کنده‌شد ، چنانکه امرکردم وکشتی‌هاروانه شدند ، چنانکه اراده من بود »

۲ــ مقصود از سکاها یا (سك‌ها) اقـوامی بودندکه درشمال دریای سیاه وقفقازیه یعنی درفاصله بین چین تا دریای اورال وایران بطور نیم وحشی زندگی میکردند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **داریوش** به **آریامن** والی کاپادوکیه دستور داد تا با سپاهی به سرزمین سکاها رفته اطلاعاتی کسب نماید .
			○ شروع ساختمان کاخ آپادانا را درتخت جمشید توسط **داریوش** باین سال نسبت میدهند
			*
۲۶	۵۱۴	۱۱۳۵	○ **داریوش** سردار مشهورخود **بغابیش** را با ۸۰ هزارسپاه مأمورتصرف (تراکیه) و (مقدونیه) نمود وخود بتعقیب سکاها پرداخت وچون این قوم وحشی ازمقابل **داریوش** میگریختند **داریوش** ازتعقیب آنها چشم پوشید ولی سرزمین آنهارا تصرف کرده بایران بازگشت (۱)
			*
۲۷	۵۱۳	۱۱۳۴	○ **بغابیش** (۲) توانست دراروپا فتوحات درخشانی نماید . وپس ازتصرف تراکیه ومقدونیه تعدادزیادی ازجزایر دریای **اژه** را بمتصرفات دولت شاهنشاهی ایران اضافه نماید .
			○ ساتراب مصر بدستور **داریوش** بسر زمین **سرنائیك** (۳) درشمال افریقا لشکر کشید واین نواحی را ضمیمه ایران نمود.
			*
۲۸	۵۱۲	۱۱۳۳	○ **داریوش** از رود سند گذشته قسمتی ازهند غربی و **پنجاب** و **سند** را بایران ضمیمه کرد واین امر خود مبدأ یکی از تاریخهای هندی گردید .
			○ **داریوش** دراین سال هم برای تعقیب سکاها ازبغاز **بسفور** عبور کرد .
			*
۲۹	۵۱۱	۱۱۳۲	○ **داریوش** امر کرد سفاینی ساختند وتحت فرماندهی

۱ــ داریوش شاه گوید «با لشکرم بممالك سکاها رفتم درسکائیه . . . دجله . از دریا . . درکشتی ها گذشتم به سکاها رسیده قسمتی را دستگیر کردم . بکس دیگر چنانکه ادارهٔ من بود ریاست دادم . بعدآن ایالت ازآن من گردید (مضمون قسمتی ازکتیبه بیستون)

۲ــ Boghabiche . ۳ــ لیبی امروز

اسکیلاس(۱) (ازاهالی گاریاندا درکاری)روانه دریای عمان کنند **اسکیلاس** ازسواحل عربستان به دریای سرخ‌رفته واز آنجا تا دریـای مدیترانه پیش‌راند (۲) ورساله‌ای بنام **پریپلوس** درباره این مسافرت نوشت .

*

۳۰	۵۱۰	۱۱۳۱	○ **هیپ‌پیاس**(۳) ازخانواده **پی‌زیسترات** (۴) حاکـم آتن که مـورد غضب و شورش اهالی **آتن** واقع شده‌وتوسط اسپارتها اخـراج گردیده بـود به**آرتافرن** ساتراپ ایرانی لیدی درآسیای‌صغیر پناهنده شد .
۳۱	۵۰۹	۱۱۳۰	○ بین اهالی **آتن** و **اسپارت** برسر حکومت **آتن** اختلاف ایجادشده دولت شاهنشاهی ایران مراقب اوضاع بود .
۳۲	۵۰۸	۱۱۲۹	○ آتنی‌ها سفیری نزد **ساتراپ** ایـران درآ سیای صغیر فرستادند وخواستارکمك شدند . و ساتراپ ایران کمك را مشروط به‌تابعیت ایران کرد. سفیر آتن شرط را پذیرفت ولی اهالی‌آتن آنـرا قبول نکردند .
۳۳	۵۰۷	۱۱۲۸	○ اهالی‌اسپارت وشبه جزیره **پلوپونز** (اتیك) را غارت کردند . ○ طبق یك سند بابلی **ارتوبازانس** پسر بـزرگ

*

۱ــ Skylax

۲ــ اولین هیئتی است در دنیاکه برای تحقیق بدریا فرستاده شده است .

۳ــ Hippias

۴ــ Pisitrate

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			داریوش با نام **شاهپور ایلام** ولیعهد میگردد(۱)
			*
۳۴	۵۰۶	۱۱۲۷	○ آتنی ها دوباره سفیری نزد (ارتافرن) ساتراپ ایرانی لیدی به‌ساردفرستادند اما(ارتافرن)جواب سختی بآنها داد که یاباید حکومت **هی پیاس** را بپذیرند یاآماده پذیرائی لشکر ایران باشند .
			*
۳۵	۵۰۵	۱۱۲۶	○ طبق لوحه‌ای که بدست آمده دراین سال دربابل **اومادانو** پسر **اودونانو** برتخت سلطنت بابل نشست . ○ ازطرف **داریوش** شش نفر ازبابل برای معامله بایك کشتی که جو حمل میکرد به‌ایلام میروند .
			*
۳۶	۵۰۴	۱۱۲۵	○
۳۷	۵۰۳	۱۱۲۴	○ ساختمان قصر و قسمتهای مختلف تخت جمشید بفرمان داریوش بسرعت ادامه‌دارد وکار ساختمان تا سال ۴۹۷ ق . م طول کشید .
			*
۳۸	۵۰۲	۱۱۲۳	○ چهار نفر مالیات خودرا شخصاً به‌خزانه شاهی پرداخت کردند و همچنین (ایندوکا) سرپیشکار بازرگانان باج قابل‌ملاحظه‌ای به گنجور پرداخت.
			*
۳۹	۵۰۱	۱۱۲۲	○ طبق لوحه‌ای که بدست آمده دراین سال شخصی بنام **شیشیا** سرایدار بعنوان گنزبر (گنجور) معرفی شده است .

۵ــ اما چون ارتابازانس هنگامی بدنیا آمده بود که داریوش هنوز بشاهی نرسیده بود روحانیون خشایارشاه فرزند کوچکتر اوراکه هنگام شاهنشاهی داریوش تولدیافته بود به‌شاهی برداشتند

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۰	۵۰۰	۱۱۲۱	○ بتحریك **آریستاگراس** (۱) فرمانروای شهر (میله) ازشهرهای یونانی تابع ایران شورشهائی برضد ایران بوقوع پیوست .
۴۱	۴۹۹	۱۱۲۰	○ سپاه‌ایران بسرداری **آرتی‌بیوس** (۲) قبرس‌را تصرف کردوشورش‌هائی که‌بوجودآمده‌بوداز بین‌برد
			*
۴۲	۴۹۸	۱۱۱۹	○ شهر **(سارد)** که در تصرف ایران بود بدست شورشیان یونانی افتاد و **آریستوگراس** این شهر راآتش‌زد . اما سپاه دلیر ایران بسرداری **مردونیه** شورشیان راگوشمال داد .
			*
۴۳	۴۹۷	۱۱۱۸	○ بنا بدر خواست **آریستو گراس** بیست فروند کشتی‌جنگی وتعدادزیادی سربازآتنی‌برضدایران به ساردآمد . اما مغلوب سپاه ایران‌گردید .
			*
۴۴	۴۹۶	۱۱۱۷	○ سپاه **داریوش** بطرف شهر **میله** حرکت کرد آرتش نیرومند ایران دراین جنگ پیروز شد و شهر **میله** را تصرف‌کرد .
			*
۴۵	۴۹۵	۱۱۱۶	○ چون یونانیهای‌آسیای صغیر شورش کرده بودند **داریوش** سرداران سپاه خود را از تراکیه و مقدونیه احضار کرد وبا لشکری‌که همراه داشت عازم‌جزیره **میله** ویونان شد .
			*
۴۶	۴۹۴	۱۱۱۵	○ شهر **میله** یا (میلت) (۳) ازدریا و خشکی توسط نیروی ایران محاصره و تسخیر شد .

۱- Arista Goras . ۲- Artybius

۳- Milet

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۷	۴۹۳	۱۱۱۴	○ **مردونیه**(۱) سردارقشون **داریوش** تـراکیه را تسخیر کرد .
			*
۴۸	۴۹۲	۱۱۱۳	○ **داریوش** باروپا لشکر کشید ومقدونیه و جزایر اطراف آنرا تاحدود تراکیه تصرف کرد .
			○ **داریوش**(مردونیوس) سردارخودرا احضار کرد و دوتن از سرداران خـود را بنامهـای **داتیس** و **آرتافرن** بیونان روانه کرد .
			○ **داریوش**ساختمان تالار صدستون (دیوانسرا) را درتخت جمشید شروع کرد .
			*
۴۹	۴۹۱	۱۱۱۲	○ **داتیس** و**آرتافرن** به‌یونان‌رفتند وتصمیم‌داشتند آتن‌را بانتقام‌آتش‌زدن سارد به‌خون‌وآتش بکشند.
			*
۵۰	۴۹۰	۱۱۱۱	○ شروع جنگ‌ایران‌ویونان. سپاه پیروزمند ایران بسرداری **داته** (داتیس) و **اردوان** (ارتافرن) برادرزاده**داریوش**راه کیلیکیه را پیش گرفت و **میل‌تیادس**(۲)سردارآتنی‌باسپاهی‌بجلوی‌قشون ایران‌آمده ودردشت **(ماراتن)** (۳) درشمال شبه جزیره **آتیکا** جنگ درگرفت که به‌شکست سپاه ایران منتهی شد .
			*
۵۱	۴۸۹	۱۱۱۰	○ **داریوش** به‌تنظیم اموردا‌خلی پرداخت وسراسر مملکت را به سی ایالت تقسیم کـرد که آنهـا را **ساتراپ** میگفتند .

۱ــ مردونیه داماد داریوش بود Mardonius

۲ــ Miltiades , ۳ــ Morathone

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **داریوش** دستور داد شاهراه (سارد) به **شوش** راکه‌به راه‌شاهی معروف‌بودبطول ۲۷۰۰ کیلومتر ساختند .
۵۲	۴۸۸	۱۱۰۹	○ **داریوش** برای اولین دفعه سکه ضرب‌کرد و ودستور داد سپاه جاویدان تشکیل گردد . ○ **داریوش** چاپارخانه‌را ایجادکرد ومیتوان گفت این شاهنشاه بزرگ مبتکر چاپارخانه بود .
			*
۵۳	۴۸۷	۱۱۰۸	○ درمصر هنگام‌پادشادهی **پسامتیك سوم**شورشی دراین‌سال‌روی‌داد که‌داریوش‌سپاهی برای‌فرونشاندن شورش تجهیز کرد .
			*
۵۴	۴۸۶	۱۱۰۷	○ **داریوش**وفات‌یافت‌و اورا در**نقش‌رستم** نزدیك **تخت جمشید** دفن‌کردند (۱) ○ **خشایارشا** فرزند **داریوش** که مادرش **آتوسا** دختر**کورش**کبیر بود درسن ۳۵ سالگی بتخت نشست .
			*
۵۵	۴۸۵	۱۱۰۶	○ **خشایارشا** با هشتاد هزار پیاده وهشتاد هزار سوارعازم‌یونان‌شد تابقول **مردونیه**حیثیت‌ایران راکه بواسطه شکست **ماراتن** از بین رفته بود دوباره بدست‌آورد .
			*
۵۶	۴۸۴	۱۱۰۵	○ **خشایارشا** قبل از رفتن بیونان عازم مصر شد و پس از فرونشاندن طغیان مصر برادر خود **هخامنش** را والی آنجاکرد وعازم بابل شداین طغیان توسط **خابیشا** نامی بوجودآمده بود .

۱ــ این آرامگاه را خود داریوش قبل‌از مرگش ساخته بود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۵۷	۴۸۳	۱۱۰۴	○ **خشایارشا** طغیان و شورش بابل‌را فرو نشاند و ـ **شاماس ایـر باس** (۱) را که در بابل ادعـای سلطنت‌داشت سخت‌تنبیه کرد ومجسمه‌ی‌زرین‌مردوك را بایران‌آورد .
			*
۵۸	۴۸۲	۱۱۰۳	○ **خشایارشا** بالشکری که به‌هشتصد هـزار پیاده و هشتادهزارسوارمیرسیدوجمعاً عده‌آنرا به‌یکملیون وهفتصدهزارنفر نوشته‌اند عازم‌یونان گردیدوپس‌از گذشتن از تنگه **هلس پنت** وارد اروپا شد.
			○ درشورش بابل شهرستان **ورارود** در غرب فرات ازبابل جدا شده مستقل گردید . قسمت غربی این شهرستان‌را **فنیقیه** میگفتند که‌ازشهرهای‌معروف آن‌میتوان **صور وصیدا** را نام برد .
			*
۵۹	۴۸۱	۱۱۰۲	**خشایارشا** پس از نبرد معـروف **ترموپیل** یـا **ترموپولیس** (۳) بر **آتن** پایتخت یونان دست یافت وبقولی‌آن شهر راآتش زد .
			○ دراین‌سال سه جاسوس یونانی‌را پیش **خشایارشا** آوردند . شاهنشاه ایران دستور داد سراسر سپاه ایران را بآنهـا نشان داده‌آزادشان کنند تاعظمت لشکر ایران را به‌یونان بازگوکنند .
			*
۶۰	۴۸۰	۱۱۰۱	○ **خشایارشا** درجنگ‌معروف **آرتی‌می‌زیوم**(۴) فاتح‌شد وآتن‌را بآتش کشید و سپس بایونانیها در **سالامین**(۵)جنك کرد که‌بواسطه‌تنگی‌تنگه‌سالامین بشکست ایران منتهی گردید .

۱ــ Chamas . Irbas . ۲ــ هلس‌پنت همان داردانل امروز است .
۳ــ سردار اسپارتها (لئویندداس) بودکه با ۳۰۰ نفر اسپارتی درتنگه ترموپیل‌کشته شد .
۴ــ Artemisium . ۵ــ Selamine

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۶۱	۴۷۹	۱۱۰۰	○ شروع جنگ **پلاته** و عقب نشینی ایرانیها از یونان ـ در این جنگ **تراکیه** و **مقدونیه** از ایران جداشد اما نیروی دریائی ایران بانتقام شکست در دریا راه برکشتیهای جنگی یونان بست ودر دماغه**میکال** درجزیره**آموس** تمام کشتیهای دشمن را بکام مرگ کشانید .
			○ **شاکا**سرکارگر ساختمان تخت جمشید طبق لوحه‌ای که بدست آمده به **برکامه** گنجور گزارش میدهد که بیست وهشت کارگر پیکره‌های سنگی رامیتراشند.
			*
۶۲	۴۷۸	۱۰۹۹	**خشایارشا** بایران مراجعت کرد و یونانیها به‌متصرفات ایران درآسیای صغیر حمله کردند .
			*
۶۳	۴۷۷	۱۰۹۸	○ بتحریك یونانیهادراکثرشهرهای آسیای صغیر برضد ایران شورشهائی بوجودآمد .
			○ **خشایارشا** با **استر** که از قوم یهود بود ازدواج کرد (۱)
			*
۶۴	۴۷۶	۱۰۹۷	○ یونانیها بانیروی دریائی عظیمی به‌قبرس حمله کرده پادگان ایرانی این جزیره را بیرون کردند .

۱ــ بگفته تورة روزی خشایارشاه ملکه وهشتهر(بهشت) را بمجلس سرور و ضیافت دعوت کرد وچون ملکه‌از این دستور سرپیچی کرد خشایار شا برآشفت و دختری یهودی بنام هدسه (Hadassah بمعنی مورد) که‌بنام استر (ستاره) معروف شد بجای او انتخاب کردکه مورد حسادت وغضب هامان یکی‌از درباریان قرارگرفت و او شاه‌را مجبور به صدور فرمان قتل عام یهودیان‌کرد اما مردخای عموی استر ملکه را وادار کرد تا شاه را ازاجرای این فرمان باز دارد واستر نیز چنین‌کرد وهامان‌کشته‌شد وفرمان قتل عام یهودیان فسخ گردید وعیدپوریم‌که بین یهودیان مرسوم است یادگار این واقعه میباشد ومطابق‌است با ۱۴ آذر ماه (ماه‌اول‌بهار) ازسال رومیان و دوازدهمین ماه سال یهودی .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ آتنی‌ها باسایرشهرهای‌یونان‌در معبد **آپولن** (۱) اتحادیه‌ای بستند بنام **اتحادیه دلس** تـابرای جنگ با ایران‌آماده شوند .
۶۵	۴۷۵	۱۰۹۶	○
			*
۶۶	۴۷۴	۱۰۹۵	○ **پوزانیاس** پـادشاه اسپارت بـه **خشایارشا** پیشنهادکردکه اگرشاهنشاه ایران دخترش را باو بدهد تـرتیبی‌خواهد دادکه اسپارت وتمام یونان بتصرف ایران درآید ولی‌چون خیانتش در یونان آشکار شد او را درمعبد (نپتون) زندانی‌کردندو پس ازمدتی‌بقتل رسید .
			*
۶۷	۴۷۳	۱۰۹۴	○
			*
۶۸	۴۷۲	۱۰۹۳	○
			*
۶۹	۴۷۱	۱۰۹۲	○ **سیمون** که باسپاهی‌به تراس‌آمده وقلاع‌ساحلی ایرانیان رامورد تجاوز قرار داده بوه مغرورشده **تمیستوکلس** را تبعیدکرد واین شخص پس‌از مدتی بدربار ایران پناهنده شد .
			*
۷۰	۴۷۰	۱۰۹۱	○ **تمیستوکل** سردار معروف آتنی‌که از یونـان رانده شده‌بود به دربار ایران پناهنده شد .

۱ــ معبد معروف‌آپولن درجزیره (دلس) واقع درشبه جزیره اتیکان‌بود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۷۱	۴۶۹	۱۰۹۰	○ **سقراط** حکیم و فیلسوف بزرگ یونان که در ایران معروفیت بسزائی‌دارد دراین‌سال در **آتن** تولد یافت .
			*
۷۲	۴۶۸	۱۰۸۹	○
			*
۷۳	۴۶۷	۱۰۸۸	○ در اثر تند خوئی و عصبانیت **خشایارشا** واعمال زشتی که مرتکب میشد پاره‌ای از درباریانش از او ناراضی‌شده برضداودست بتحریکاتی‌زدند .
			*
۷۴	۴۶۶	۱۰۸۷	○ درجنگی که بین‌نیروی ایران‌بسرداری**فردات**(۱) بـرادر **خشایارشا** و نـیروی آتـن بسرداری **سیمون** درکنار رود **اوری مدن** در **پام فیلیه** (آسیای صغیر) روی داد . **فردات** کشته شد و سپاه یونان پیروز گردید . ○ **اردوان** رئیس قـراولان مخصوص شـاه بکمك خواجه‌ای بنام **اسپاتا میترس**(۲) یا (مهرداد) بشب وارد خـوابگاه **خشایارشا** شده او را در خواب بقتل رساندند .
			*
۷۵	۴۶۵	۱۰۸۶	○ **اردشیراول** پسرخشایارشا معروف به **اردشیر درازدست** (۳) کـه او را **ارتخشتر** (۴) و **آرتاکزرسس** (۵)که به یونانی بمعنی‌جنگجو است میگفتند در **پاسارگاد** به‌تخت‌نشست . (۶)

۱ــ phredate ۲ــ Spatamithres

۳ــ بنا بنوشته پلوتارك دست راست اردشیر ازدست چپ او درازتر بوده است .

۴ــ Artakhchtr ۵ــ Artaxerces

۶ــ درمراسم باشکوه تاجگذاری اردشیر بزرگان سراسرایران زمین. شاهان ساتراپها وملل‌مختلف وخاندان سلطنتی‌آنها حضورداشتند وشاهنشاه ایران راستودند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۷۶	۴۶۴	۱۰۸۵	○ **اردشیر اردوان ومهرداد** راتوسط **بغابیش** بخونخواهی قتل پدربکشت . ○ **تمیستوکلس** که ازآتن تبعید و از حقوق مدنی محروم شده بود به **اردشیر** پناهنده شد. ○ **ویشتاسب** برادر **اردشیر** درباختر مدعی سلطنت شد ولی بدست **اردشیر** مغلوب ومورد عفو قرار گرفت و بحکومت باختر باقی‌ماند .
			*
۷۷	۴۶۳	۱۰۸۴	○ **اینارس** (۱) نامی درمصر شورش کرد که‌توسط **مکابیز** سردار **اردشیر** منهزم گردید .
			*
۷۸	۴۶۲	۱۰۸۳	○ **تمیستوکل** که بدربار ایران پناهنده شده بودبحضور **اردشیر** پذیرفته شد . ○ **اردشیر** برای رفع شورش مصر بآنجا لشکر فرستاد (۲) ○ **ویشتاسب** در باختر دوباره شورش‌کرده مدعی سلطنت شد اما در جنگی که بین او و سپاهیان **اردشیر** در گرفت بقتل رسید .
			*
۷۹	۴۶۱	۱۰۸۲	○ **اینارُوس** دوباره در مصرشورشی کرده ادعای سلطنت نمود . ○ **اردشیر** که تااین‌سال درشوش‌بود به‌تخت‌جمشید آمد .
			*
۸۰	۴۶۰	۱۰۸۱	○ چون‌شورش مصر بمنتهی حد خود رسیده بود و مصریها **اینارُوس** را بپادشاهی برداشته بودند

۱ــ Inaros

۲ــ مورخین لشکرکشی بمصررا در تاریخ ۴۶۰ وقبل‌ازمیلاد هم‌نوشته‌اند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			اردشیر ، **هخامنش** عموی خود را با سپاهی بمصر فرستاد
۸۱	۴۵۹	۱۰۸۰	○ در ابتدا قشون ایران پیشرفت کرد . اما چون یونانیها بکمك مصر آمدوهخامنش نیزدر**پاپرمیس** کشته شد لشکرایران منهزم گردید .
			*
۸۲	۴۵۸	۱۰۷۹	○ **اردشیر** (ارتاباذ) والـی کلیکیه و **مکابیز (مغابیش)** والی سوریه رامأمورکمك به قشون ایران کرد و آنها سپاه مصر را در هم شکسته **ایناروس** را بقتل‌رسانیدند . ومصرمطیع‌ایران گردید . ○ **استر** ملکه زیبای **خشایارشا** که نام اصلی او **هدسه** بود وقتی‌خبرمرگ عموی‌خود**مردخای** را میشنود ازگرگان به همدان آمده دراین‌شهر در اثـرسکته میمیرد وجنازه او را درکنار قبر **مردخای** در داخل سردابه‌ای بخاك میسپارند .
			*
۸۳	۴۵۷	۱۰۷۸	○ **عذرا** (۱) رهبر یهودیان‌که بفرمان و اجازه و کمك مالی **داریوش** باعده زیادی از یهودیان از بـابـل مهـاجـرت کـرده و بـاورشلیـم رسیده بود دراین‌سال پس ازاصلاح متون مقدس به بابل بازگشت .
			*
۸۴	۴۵۶	۱۰۷۷	○ ازطرف یونان‌سپاهی‌بکمك شورشیان مصرفرستاده شد . ○ نیروی ایران بسرداری **مکابیز** آتنی‌ها را که

۱ــ که یهودیان اورا عزیزمیخوانند . Ezra

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			قسمتی ازممفیس را محاصره کرده بودند شکست داده وآتنی‌ها در کنار رود نیل محاصره شدند . **ایناروس** زخم‌برداشت وآتنی‌ها ازممفیس عقب نشستند .
			*
۸۵	۴۵۵	۱۰۷۶	○ درمصر برضد ایران‌شورش‌شد وسپاه یونان که بمصر آمده بودشورشیان را تقویت می‌نمود . ○ سپاه آتنی‌ها که‌دروسط دوبازوی نیل‌محاصره بودند در اثـر اینکه از طـرف **مکابیز** آب رود نیل برگردانیده‌شد کشتیهای‌خودراسوزانده‌فرار کردند و **ایناروس** تسلیم گردید .
			*
۸۶	۴۵۴	۱۰۷۵	○ شورش‌مصر درهم‌کوبیده شد ودرجنگ دریائی که بین ایران ویونان درگرفت نیروی‌ایران توانست پنجاه کشتی‌آتنی‌را از بین ببرد. **مکابیز** به‌شوش بازگشت درحـالیکه **ایناروس** و سرکردگان یونانی راهمراه داشت . (۱)
			*
۸۷	۴۵۳	۱۰۷۴	○ آتنی‌هاباشکستی که ازایران‌خوردکاملاضعیف شده بترس‌اندرشدند ولـذا گنجینه‌ای کـه در **دلس** داشتند به آکروپولیس درآتن انتقال دادند .
			*
۸۸	۴۵۲	۱۰۷۳	○ بین‌ایران ویونان‌پیمان صلحی‌بنام **کالیاس** منعقد گردید .
			*
۸۹	۴۵۱	۱۰۷۲	○ **سیمون** پس ازده سال‌تبعید به‌آتن بازگشت وبا

۱ــ آرمس‌تریس (شهربانو) مادر اردشیر (هخامنش) خواهرستارقتل ایناروس بود اما اردشیر بنابرقولی‌که به مکابیز داده‌بود ازکشتن ایناروس‌صرفنظرکرد .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			اسپارت پیمان متارکه جنگ بمدت پنجسال بست تا با خیال راحت به قبرس حمله کند
			*
۹۰	۴۵۰	۱۰۷۱	○ آنتی ها با دویست کشی بفرماندهی سیمون پسر (میلتیاد) به قبرس حمله کردند که ازطرف ایران (آرته‌باز) سیصد کشی و **مکابیز** (بغابوخش) باسیصد هزارسپاهی بمقابله آنتی‌ها آمدند . در این جنگ (آنـاکسی کرات) سردار آتنی کشته شد و شهر **سالامین** بتصرف نیروی شاهنشاهی ایران درآمد .
			*
۹۱	۴۴۹	۱۰۷۰	○ **کالیاس** آتنی همراه هیئی برای عقد معاهده صلح ازطرف آتن به‌شوش آمد . ○ بین دولت ایران و آتنی‌ها دراین سال صلحی برقرار شد که به صلح **کالیاس** معروف است وطبق این پیمان یونان ازجزیره قبرس صرف‌نظر کرده وایران نیز به شهرهای یونانی آسیای صغیر استقلال داخلی داد .
			*
۹۲	۴۴۸	۱۰۶۹	○ بین ایران ویونان معاهده **کالیاس** بامضاء رسید. و باین ترتیب به جنگهای مدی پـایـان داده شد بموجب این عهد نامه نفوذ امپراطوری ایران تا آبهای جزیره **آتیك** گسترش یافت وآتینها تعهد کـردنـد بر ضد ایران در هیچ توطئه‌ای شرکت ننمایند .
			*
۹۳	۴۴۷	۱۰۶۸	○ چون **آمس تریس** مادر **اردشیر** بـدستورشاه

۱– Kallias

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			ایناروس را بـه دارآویخت و یونانیهائی کـه همراه او بودند سر برید **مکابیز** که قول خود را نقض شده دید بـا تأثر از دربار خارج شده بـه **سوریه** رفت وياغی گردید.
			*
۹۴	۴۴۶	۱۰۶۷	○ بین ایران و یونان پیمان صلحی منعقد شد .
			*
۹۵	۴۴۵	۱۰۶۶	○ ازطرف **اردشیر** به ملت یهود اجازه داده شدکه معبد و دیوارهای بیت‌المقدس را دوباره بسازندو **نحمیا** روحـانـی بـزرگ یهود بعنوان رئیس بیت‌المقدس شناخته شد
۹۶	۴۴۴	۱۰۶۵	○ ساختمان دیوارهای معبد **اورشلیم** پایان یافت و مأموریت **نحمیا** بخوبی انجام گرفت و او نقشه دقیق و روشنی از شهر بیادگار گذاشت .
			*
۹۷	۴۴۳	۱۰۶۴	○
			*
۹۸	۴۴۲	۱۰۶۳	○ ایران علاوه برعهد نامه‌ای که باآنتی‌ها بسته بود دراین سال هم عهدنامه‌ای با**لاسدمونی‌ها** بست مورخین یونانی این‌سال را سال صلح میدانند .
			*
۹۹	۴۴۱	۱۰۶۲	○ دراین سال که اهالی جزیره **سامس**(۱) باآتن درجنگ بودساتراب**ولیدیه** که ایرانی بودمبلغی بعنوان کمك به‌اهالی **سامس**داد . اما **پریکلس** جبارآتن بـا فرستادن نیروئی جزیره را تصرف کرد

۱— Samoss. از جزایر کناره‌آسیای صغیر

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۰۰	۴۴۰	۱۰۶۱	○ گروه حاکمه جزیره **سامس** که بیرون رانده شده بودند به **پیسونتس** پسر **هیستامیس** ساتراب ایرانی **سارد** شکایت بردند و جزیره دوباره بتصرف ایران درآمد
			*
۱۰۱	۴۳۹	۱۰۶۰	○ **پریکلس** دربهار این سال دوباره‌جزیره**سامس** را بتصرف درآورد وبدین ترتیب بین ایران‌وآتن دوباره جنگ شروع شد .
			*
۱۰۲	۴۳۸	۱۰۵۹	○ تا این سال چهل ونه شهرازشهرهای یونانی نشین کرانه‌دریای‌مدیترانه ازجمله**گارگارا**-**سکپتس** **کبرن** - **استاکوس** .خراجگذار ایران شدند.
			*
۱۰۳	۴۳۷	۱۰۵۸	○
			*
۱۰۴	۴۳۶	۱۰۵۷	○
			*
۱۰۵	۴۳۵	۱۰۵۶	○
			*
۱۰۷	۴۳۳	۱۰۵۵	○ در **اورشلیم** دراثر باجهای گرانی که از مردم گرفته میشد . شورش روی داد و اردشیر **نحمیا** راکه‌تصورمیکرد علت شورش‌است بشوش بازخواند

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۰۸	۴۳۲	۱۰۵۳	○ بین **فیلیپ** وبرادرش **پردیکاس** دریونان اختلاف افتاد . برخی ازمورخین این اختلاف را دراثـر ایادی دولت ایران میدانند که باپیروزی **پردیکاس** پایان یافت .
			*
۱۰۹	۴۳۱	۱۰۵۲	○ بین آتـن و اسپارت جنگـی کـه به جنگهـای **پلوپونز** (۱) معروف است شروع شد وهردو کشور جداگانه برای جلب کمك ایران سفرائی بدربار **شوش** فرستادند .
			*
۱۱۰	۴۳۰	۱۰۵۱	○ چون ایران کمکهای خود را به اهالی جزیره **سامس** قطع کـرد دولت **آتن** این جـزیره را تسخیر نمود .
			*
۱۱۱	۴۲۹	۱۰۵۰	○ پس از تصرف جزیره **سامس** توسط **آتن** طرفداران ایران خودرا تسلیم **ایتام نس** (۲) ساتراپ ایران کردندوشهر **نوسیوم** (۳) نیز باطاعت ایران درآمد.
			*
۱۱۲	۴۲۸	۱۰۴۹	○ **هردوت** مورخ معروف یونانی که تاریخ قدیم ایران را برشته تحریـر در آورد در این سال وفات یافت .
			*
			○ **گزنفون** (۴) مورخ وحکیم بزرگ یونانی که نوشته‌های او درباره ایران ازاسناد مهم تاریخی است دراین سال تولد یافت .

۱- Pelopoese
۲- Itamnes
۳- Notium
۴- Xenephon

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۱۴	۴۲۶	۱۰۴۷	○ بروایتی **اردشیراول** دراین‌سال وفات یافت . ○ **افلاطون** فیلسوف بزرگ یونانی که نام‌اصلی‌او **آریستوکلس** بوده ودر ایران معروفیت‌خاصی دارد در **آتن** تولد یافت .
			*
۱۱۵	۴۲۵	۱۰۴۶	○ **اردشیر اول** معروف باردشیردراز دست وفات یافت و **خشایارشای دوم** بتخت نشست .
			*
۱۱۶	۴۲۴	۱۰۴۵	○ **خشایارشای‌دوم** بدست‌برادرش**سغدیانس**(۱) کشته‌شد واوهم پس‌ازشش‌ماه سلطنت بدست برادر دیگرش بنام **اخس**(۲) درخاکستر گرم‌خفه شد.
			*
۱۱۷	۴۲۳	۱۰۴۴	○ **اخس**پس از قتل برادرش بنام **داریوش دوم** در **بابل** بتخت نشست ○ در این سال مردانی از سر زمینهای **آتیك** و **لاسدمونی‌وقبرس** و **کاریه‌وکلیکیه** بدربار ایران پناه‌آوردند و شاهنشاه ایران مقدم آنها را گرامی داشت .
			*
۱۱۸	۴۲۲	۱۰۴۳	○ بر ضد **داریوش دوم** شورشهائی در قسمتهای یونانی نشین ایران بوقوع پیوست . ○ برادر شاه بنام **آرسی‌تس** یاغی شده و با **آرتی فیوس** پسر **مکابیز** همدست شد و **داریوش** سرداری بنام **اردشیر** بدفع آنها فرستاد اما **اردشیر** شکست خورد

۱ــ سکیدیانوس (Sogdianos)

۲ــ Okhos

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۲۹	۴۱۱	۱۰۳۲	○ دولت ایران قرارداد **سیمون** رالغو کرد . ○ **توسیدید** مورخ یونانی که‌راجع بایران‌مطالب مهمی نوشته تولد یافت .
			*
۱۳۰	۴۱۰	۱۰۳۱	○ **فارناباز** (۱) ساتراب ایرانی بـرای کمك به اهالی **پلوپونز** جهت‌ساختن کشتی کمکهای مالی فراوانی‌نمود .
			*
۱۳۱	۴۰۹	۱۰۳۰	○ عده‌ای از مادیها بر **داریوش** شوریدند ولـی بزودی شورش آنها دفع وهمگی مطیع شدند . ○ **تیسافرن** متهم گردید که از شورشیان برضد اسپارت حمایت میکند .
			*
۱۳۲	۴۰۸	۱۰۲۹	○ در زدوخوردهای کوچکی که‌بین آتنی‌ها و سپاهیان **فرناباذ** روی داد **آلسبیاد** سردارآتنی توانست **بیزانس** و **کالسدون** را ازاسپارتها بگیرد . ○ آتنی‌ها با **فرناباذ** پیمان بستند وسفرائی‌بدربار پادشاه ایران فرستادند اما قبل از رسیدن سفرا بدربار ایـران **داریـوش** بـا اسپارتها پیمان بسته بود .
			*
۱۳۳	۴۰۷	۱۰۲۸	○ **داریوش** وارد آسیای صغیر شد وبا **لیزاندر** دریاسالار اسپارتها روابط دوستانه برقرارکرد . اما دولت اسپارت **لیزاندر** را معزول کرد واین عمل باعث خشم **داریوش**شاهنشاه‌ایران گردید.

۱ــ فرناباذ ساتراب ایرانی شهرهای هلس‌نیت‌بود .Farnabaz

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۳۴	۴۰۶	۱۰۲۷	○ بین آتن و **اسپارت** جنگ دریائی درگرفت و **آرگی‌نوز** (۱) امیرالجر **اسپارت** کشته شد و دولت‌اسپارت **لیزاندر** را دریا سالار خودکرد .
			*
۱۳۵	۴۰۵	۱۰۲۶	○ درمصر شورش شد و **امیرته** (۲) ثانی یکی از بازماندگان فراعنه‌مصر بحکومت‌رسید ودرحقیقت ازایران جدا شد وتا ۳۴۰ قبل از میلاد استقلال خودرا حفظ کرد دولت**اسپارت** باکمك‌مالی‌دولت **ایران** توانست در نبرد **ایگوسیو** بر یونانیها پیروز شده راه رورد غله‌را به‌یونان به‌بندد .
			*
۱۳۶	۴۰۴	۱۰۲۵	○ جنگهای‌معروف **پلوپونز** بپایان‌رسید واسپارتها بکمك ایران‌که راه رورد غله‌را بسته‌بودند برآتن پیروز شدند .
			○ **آرتیفیوس** باکمك‌شخصی‌بنام**آرسیست** درمصر آشوبی بپاکردکه ازسپاه ایران شکست خورده و مورد عفو شاهنشاه ایران قرارگرفت .
			○ **پی‌سوتنه** ساتراپ لیدی شورش کردکه توسط **تیسافرن** سردار نام آور **داریوش** به‌شوش آورده شد .
			○ **داریوش‌دوم** پس‌از نوزده‌سال‌سلطنت درگذشت
			*
۱۳۷	۴۰۳	۱۰۲۴	○ **اردشیردوم**(۳)پسر**داریوش‌دوم**بتخت‌سلطنت نشست وچون برادرش**کورش** باو سوءقصد داشت اورا به لیدی فرستاد و**کورش**چون به‌لیدی‌رسید بر برادر بشورید .

۱ــ Argiuse

۲ــ Amirtee

۳ــ اسم این پادشاه درکتیبه‌های هخامنشی بپارسی قدیم (ارت‌خشر)است ویونانیان اورا بجهت قدرت‌حافظه (منه‌مون) بمعنی خوش حافظه نامیده‌اند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۳۸	۴۰۲	۱۰۲۳	○ **کورش** باسپاهی بقصد جنگ بابرادر از لیدیه بیرون آمد و در راه یازده هزار یونانی سنگین اسلحه و دوهزارنفر یونانی سبك‌اسلحه وصدهزار نفر غیر یونانی باو ملحق شدند .
			*
۱۳۹	۴۰۱	۱۰۲۲	○ بین **اردشیر** و **کورش**(۱) در **کوناکسا** (۲) یازده فرسخی بابل جنگی درگرفت که **اردشیر** پیروز شد و **کورش** دراین جنگ کشته‌شده قشون او متواری گردید . ○ بازگشت ده هزارنفر یونانی بسرپرستی **گزنفون** از واقع مهم این زمان است . ○ دراین‌سال طبق عهدنامه **آنتالسیدات** یونانیهای آسیای صغیر کاملا مطیع ایران شدند .
			*
۱۴۰	۴۰۰	۱۰۲۱	○ اهالی‌مصر شورش کرده و **آمیرته** نامی‌را بپادشاهی برداشتند واو ایرانیان‌را ازمصر بیرون کرد. (۴) ○ ده هزارنفر اسپارتی که بسرپرستی **گزنفون** از ایران حرکت کرد در این‌سال بکناردریا رسیدند
			*
۱۴۱	۳۹۹	۱۰۲۰	○ درآسیای صغیر وقبرس شورشهائی بوقوع‌پیوست. ○ **گزنفون** سردار ومورخ معروف با ده هزار نفر یونانی که‌درخدمت **کورش** بودند بدون کوچکترین مزاحمتی بیونان بازگشتند .

۱ــ کورش را Cyruslejeun نیز میگفتند .

۲ــ Cunaxa

۳ــ Amirteus

۴ــ این واقعه را مورخین درسال ۴۰۵ قبل‌از میلاد هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **تیسافرن** برای تنبیه شهرهای یونانی که **کورش** را در لشکرکشی با ایران کمك کرده بودند مورد حمله قرار داد .
			*
۱۴۲	۳۹۸	۱۰۱۹	○ **تیسافرن** ساتراب ایرانی که شهر **کیم** (سیم) را محاصره کرده بود با **سیلی‌داس** فرمانده اسپارتها روبروشده و شکست خورد .
			*
۱۴۳	۳۹۷	۱۰۱۸	○ بین ایران و اسپارت پیمان متارکه منعقد شد و **اردشیر** نیروی دریائی خود را تحت فرماندهی **کنون** آتنی درآورد .
			○ **کتزیاس** مورخ و پزشك یونانی که در بار **داریوش دوم** و **اردشیر دوم** بود کتابی درباره تاریخ و جغرافیای ایران وهند در این سال نوشت
			*
۱۴۴	۳۹۶	۱۰۱۷	○ **آژزیلاس** (۱) سردار **لاسدمونی** با سپاهی به بندر **افس** آمد و از **تیسافرن** ساتراب ایرانی این شهرشکست خورده مراجعت نمود .
			○ دراین سال دولت ایران **تیموکرات** از اهالی **رودس** را برای ایجاد زمینه مناسبت بیونان فرستاد .
			*
۱۴۵	۳۹۵	۱۰۱۶	○ اهالی یونان پس‌ازمراجعت **آژزیلاس** با سپاهی مجدداً بجنگ قوای ایران آمدند .
			○ **توسیدید** مورخ معروف یونانی که راجع به ایران مطالب مهمی نوشته دراین‌سال‌درگذشت(۲)

۱ــ Agesilaws

۲ــ مرك توسیدرا درسال ۴۰۰ ق . م هم‌نوشته‌اند

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۴۶	۳۹۴	۱۰۱۵	○ یونانیها پیاده نظام ایران را شکست دادند و **تیسافرن** شهربان ایرانی آسیای صغیر در نبرد بقتل رسید . ○ **اردشیر دوم** با سپاهی به **سارد** آمد واین شهر را تصرف کرد و سپاهی مأمورجنگ با یونانیان نمود . ○ **کنون** سردارآتنی که درایران خدمت میکرد با مساعدت مالی ایران در **کیندوس** نیروی دریائی اسپارت را در هم شکست و در نتیجه یکدسته از نیروی دریائی ایران بفرماندهی **فارناباذ** کرانه های **پلوپونز** را غارت کردند . *
۱۴۷	۳۹۳	۱۰۱۴	○ **فرناباذ** (۱) سردار ایران باتفاق **کنون** (۲) سردارآتنی که در خدمت ایران بود در بهار این سال با سپاه عظیمی به **لاسدمون** رفت و درشبه جزیره **پلوپونز** دوشهر ایالت **لاکونی**(۳) و **مسنی**(۴) را تصرف کرد . و نمایندگان یونان مقدم **فرناباذ** را با شادی پذیرفتند . *
۱۴۸	۳۹۲	۱۰۱۳	○ **تیری باروس** ساتراب ارمنستان غربی در این سال بمقام دشوارساترابی **سارد** و فرماندهی نیروی مرزی رسید و در همین سال دو هیئت نمایندگی یکی اسپارتیها به سرداری **انتالکیداس** ودیگری یونانیها بسرداری **کنون** نزد اوآمدند . *
۱۴۹	۳۹۱	۱۰۱۲	○ **اوراگوس** نامی در قبرس برضد ایران شورش

۱- Pharnabazus
۲- Conon
۳- Laconie
۴- Messneie

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			کرد که دامنه آن بمصرهم رسید .
			*
۱۵۰	۳۹۰	۱۰۱۱	○ **اردشیر** سرداران معروف خود **آبروکوماس**(۱) و **تی‌تروست**(۲) و **فرناباذ** را مأمور فرونشاندن شورش مصر نمود .
			*
۱۵۱	۳۸۹	۱۰۱۰	○ **آنتالسیداس** سفیر لاسدمونیها برای مذاکره صلح نزد **تری‌باذ** حاکم لیدی آمد.
			○ **آناکسیبوس** فرماندار **اپیدوس** در جنگ با **فارناباز** ابتد فاتح شد اما بعد در کمینگاهی که برای او ترتیب داده بودند کشته شد .
			*
۱۵۲	۳۸۸	۱۰۰۹	○ **فارناباز** ساتراب ایرانی و سردار رشید ایران بدربار فراخوانده شد و **اردشیر دوم** بپاس خدمات و پیروزیهایش **اپامه** دختر خود را باو داد .
			*
۱۵۳	۳۸۷	۱۰۰۸	○ **تیری باز** در این سال **آنتالسیداس** را بشوش نزد **اردشیر** آورد و بین ایران و آتن عهدنامه‌ای بسته شد که بعهدنامه **آنتالسیداس** (۳) یا (صلح شاه) معروف گردید (۴) و در اثر این عهدنامه نفوذ ایران در یونان فزونی یافت . ○ **مهرداد** فرزند **ارن‌توبات**. از خانواده داریوش بزرگ جد پادشاهان **پنت** در این سال شهر

۱– Abrocomas

۲– Titheraustes

۳– Antalcidas

۴– مضمون عهدنامه چنین است «... شاه اردشیر عادلانه میداند که شهرهای آسیائی وجزایر کلازومن وجزیره قبرس را متملکات خود بداند . او نیز عادلانه میداند که آزادی و استقلال داخلی شهرهای دیگر یونانی را بآنها ردکند باستثنای لم‌نس . ایمبروس . اسکیرس . که کمافی‌السابق متعلق به آتن خواهند بود اگر کسی این صلح را نپذیرد من با او بمعیت کسانی که این صلح را پذیرفته‌اند جنگ میکنم ...»

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			کیوس(۱) را درساحل‌مرمره‌تصرف کرد . (۲)
			*
۱۵۴	۳۸۶	۱۰۰۷	○ بین‌قوای **اواگراس** (۳)پادشاه**سالامین**(قبرس) و**تیری‌باذ** حاکم‌لیدی وسردارقوای ایران‌جنگی درگرفت که‌بنفع ایران‌تمام‌شد وسرزمین**قبرس** بتصرف اردشیر درآمد . دراین جنگ فرماندهی قوای‌بحری ایران بـا **ارن‌تاس** داماد **اردشیر** بود .
			*
۱۵۵	۳۸۵	۱۰۰۶	○ بین‌دولت‌مصر وشمال عربستان جنگی درگرفت‌که مصریان پیروزشده **اخوریس** سردارسپاه مصر بر فلسطین وفنیقیه جنوبی‌دست‌یافت .
			○ چون **اواگراس** خودرا درمقابل شاهنشاه ایران ضعیف‌دید ازپادشاه مصر و سیسیل‌که دشمن ایران بودند کمك گرفت وقوای او ازشش هزارنفر تجاوز نمود .
			*
۱۵۶	۳۸۴	۱۰۰۵	○ **اردشیردوم** بالشکری متجاوز ازسیصدهزارپیاده وسوار برای فرونشاندن فتنه**کادوسیان** (۴) به گیلان رفت .
			○ قوای دریائی **اواگراس** جلو آمدن آذوقه بـه لشکرایران گرفت وبی‌نظمی درسپاه ایران روی دادکه‌بزودی رفع‌شد ودرناحیه **سی‌سیوم** قوای **اواگراس** شکست خورده وخود اوبمصرفراکرد

۱— Cios

۲— نوشته‌اندکه با تصرف این شهر یونانی خود را طرفدار یونان نشان داد و بخرج خود مجسمه‌ای از افلاطون ساخت وآنرا به‌آکادمی‌آتن هدیه‌کرد .

۳— Evagoras

۴— اهالی سرزمین طالش وگویاکادوس یونانی شده لفظ تالوش است‌که امروز بآن طالش میگویند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . هـ	
۱۵۷	۳۸۳	۱۰۰۴	○ **اواگراس** با نیروئی به قبرس باز گشت و باشرائطی حاضر شد با **تیری باذ** صلح نماید امادراثر بدگوئی **ارن تاس ـ اردشیر ـ تیری باذ** را باز خواند وبزندان انداخت و**ارن تاس** که بجای **تیری باذ** فرماندهی کل قوارا داشت با **اواگراس** صلح کرد که بموجب این صلح **اواگراس** بایدفقط بشهر **سالامین** اکتفاکرده بهشاهنشاه ایران باج دهد.
			*
۱۵۸	۳۸۲	۱۰۰۳	○ **تیری باذ** سردار ایران که موردافترای **ارن تاس** قرار گرفته بود در محکمه‌ای که **اردشیر** تشکیل داد تبرئه گردید و **اردشیر** اورا دوباره مورد توجه قرار داده ومقامی ارجمند باو داد .
			*
۱۵۹	۳۸۱	۱۰۰۲	○ **اواگوراس** درکرانه **سالامین** با نیروی ایران بسرداری **گلوس** پسر **ناموس** دریاسالار کورش روبروشد وشکست خورده بمصر گریخت (۱)
			*
۱۶۰	۳۸۰	۱۰۰۱	○ **اردشیر** باگرفتن مالیات سالانه **اواگوراس**(۲) را که در قبرس شورش کرده بود مجبور باطاعت نمود و شهر **سالامین** پایتخت این جزیره را تصرف کرد .
			*
۱۶۱	۳۷۹	۱۰۰۰	○ **اردشیر** در اثر سعایت بدگویان **تری بازوس** (تری باذ) را بدربارخوانده بزندان انداخت و **اتوفراداس**(ارن تاس) را ساتراپ **سارد** کرد:

۱ــ وقایع سالهای ۳۸۱ تا ۳۷۸ قبل از میلاد همان وقایعی است که قبلا ذکر شده ودرمنابع مختلف در هردو سال آمده

۲ــ Evagoras

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۶۲	۳۷۸	۹۹۹	○ **اردشیر** درجنگ باکادوسیها موفقیت چندانی پیدا نکرد و پس از سرگردانی و رنج فراوان در کوهستانها به‌پایتخت بازگشت . ○ **نری‌باذ** تبرئه شد و مورد بخشش **اردشیر** قرار گرفت .
			*
۱۶۳	۳۷۷	۹۹۸	○ **فرناباذ** سردار اردشیر با لشکری عظیم عازم تسخیر مصر گردید . این سردار کلیه سپاه خودرا درشهر **آسه**(۱) (عکه) جمع آوری نمود که عده آنها راتا دویست‌وپنجاه هزارنفر نوشته‌اند .
			*
۱۶۴	۳۷۶	۹۹۷	○ **فرناباذ** برای تهیه قشوق و مخارج لشکرکشی به مصر بضرب سکه پرداخت و توسط هنرمندان یونانی مقداری سکه های سیسیلی ضرب نمود.
			*
۱۶۵	۳۷۵	۹۹۶	○ **فرناباذ** تا این تاریخ سیصد کشتی سه ردیفی با دوازده هزاریونانی و تعداد زیادی سربازشرقی گردآورده بود .
			*
۱۶۶	۳۷۴	۹۹۵	○ بواسطه اختلاف عقیده‌ای که بین دو سردار لشکر ایران **فرناباذ** و **ایفیگرات** (۲) روی‌دادقشون ایران در مصربدون پیروزی درخشانی تصمیم بمراجعت گرفت .
			*
۱۶۷	۳۷۳	۹۹۴	○ با بالاآمدن رود نیل برای سپاه ایران جای

۱ــ Ace

۲ــ ایفیگرات سرداریونانی بودکه اجیردولت ایران شده بود

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			درنگ نبود . **ایفیگرات** بسختی شبانه توسط یك کشتی فرار کرده به‌آتن آمد .
			*
۱۶۸	۳۷۲	۹۹۳	○ دربارایران طبق‌تقاضای اسپارتها **فیلپس کوس** را برای اجرای معاهده صلح به یونان فرستاد .
			*
۱۶۹	۳۷۱	۹۹۲	○ یك‌عهد نامه‌ای‌بنام **صلح شاه** بین ایران ویونانیها بسته شد .
			○ **آنتالسیداس** سفیر اسپارت برای رفع خصومت به شوش‌آمد و بدربار **اردشیر** بار یافت .
			*
۱۷۰	۳۷۰	۹۹۱	
			*
۱۷۱	۳۶۹	۹۹۰	
			*
۱۷۲	۳۶۸	۹۸۹	○ دراین سال **اوتیکلس** از طرف‌اسپارت به‌شوش آمد تا زمینه را برای عقد یك معاهده صلح‌آماده نماید .
			*
۱۷۳	۳۶۷	۹۸۸	○ اهالی تب **پلوپیداس** (۱) راکه از جال مهم **تب** بود بعنوان سفیر بدربارایران فرستاد . واین شخص موردپذیرائی ومحبت **اردشیر** قرار گرفت

۱— Pelopidas

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۷۴	۳۶۶	۹۸۷	○ در آسیای صغیر برهبری **داتامس** ساتراب **کاپادوکیه** شورشی بوقوع پیوست که دامنه آن بسایرساتراپی‌های باختری سرایت نمود .
			*
۱۷۵	۳۶۵	۹۸۶	○ شورشیان **ارن‌تاس** را بسپهسالاری قوای خود منصوب کردند و **آریوبرزن** ساتراپ **فریگیه** هم به شورشیان پیوست .
			*
۱۷۶	۳۶۴	۹۸۵	○ **میتریداتس** فرزند **آریوبارزانس** - شهر **هراکلیه** را درکنار دریای سیاه اشغال کرد .
			*
۱۷۷	۳۶۳	۹۸۴	○ بزرگان شهر **هراکلیه** از **کلئارخوس** یاری خواستند و اوبا دسته‌ای از سربازان مزدورخود بشهرآمد وبا دادن پول‌توانست خودرافرمانروای کلیکیه و هراکلیه نماید .
			○ آرتش شاهنشاهی ایران شورش‌های ساتراپهای آسیای صغیر را فرو نشاند و دراین ناحیه‌آرامش برقرارکرد .
			*
۱۷۸	۳۶۲	۹۸۳	○ **داتام**(داتامس)ازاهالی‌کادوسیه که‌در **کاپادوکیه** یاغی شده بود توسط **ارتاباذ** سردار معروف **اردشیر دوم** بدست **مهرداد** پسر **آریوبرزن** کشته شد .
			*
۱۷۹	۳۶۱	۹۸۲	○ **تاخس** (۱) پادشاه مصر که بقصد جنگ با **اردشیر** به فنیقیه لشکرکشیده بود دچار طغیان

۱— Takhos .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			پسرش گردید و اضطرا را به ایران پناهنده‌شد . **اردشیر** عذراو را پـذیرفته ولشکری باو داد تا بمصرمراجعت نماید .
			*
۱۸۰	۳۶۰	۹۸۱	○ **آژزیلاس** پادشاه اسپارت درشهر **سیرن** (۱) وفات یافت و نعش او را باسپارت بردند .
			*
۱۸۱	۳۵۹	۹۸۰	○ یکی از فرزندان اردشیر بنام **ارشام** یا **ارسام** که موردتوجه‌وعلاقه اردشیر بود درضمن توطئه‌ای بقتل رسید و **اردشیر** فوق‌العاده متأثرو ناراحت گردید .
۱۸۲	۳۵۸	۹۷۹	○ بعقیده **نلدکد** دراین‌سال **اردشیر دوم** درگذشت اما اکثر مورخین مرگ اورا درسال ۳۵۷ ق . م نوشته‌اند معروف است **اردشیر** ۳۶۰ زن‌غیرعقدی بتعداد روزهای سال داشته .
			*
۱۸۳	۳۵۷	۹۷۸	○ **اردشیردوم** ازغصه قتل فرزندش **ارشام** بعقیده اکثر مورخین در ایـن سال وفـات یافت (۲) و **اردشیرسوم** که نام اصلی او **اخس** بـود بتخت نشست اما **پروشات** یا **پریزاتیس** (پریزاد) مادر او زمام امور را دردست داشت .
			○ اردشیرسوم شورشهائی که در شهرهای صوروصیدا ومصروقبرس روی داده بود فرو نشاند .
			*
۱۸۴	۳۵۶	۹۷۷	○ **ارتاباز** والی **فریگیه‌و هلس‌پنت** شورش کـرد و **تیروس تس** سردار قشون ایـران را شکست داد .

۱ــ Siren .

۲ــ تاریخ مرگ اردشیر را مورخین سالهای ۳۵۸ و ۳۶۱ قبل‌از میلاد هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ بین آتن واسپارت و **پوسیدها** باسایرشهرهای یونان برسر معبد **دلف** جنگی شروع گردید که بجنگ مقدس معروف است .
			○ **اسکندر** پسر **فیلیپ** درشهر **پلا** تولدیافت(۱)
			*
۱۸۵	۳۵۵	۹۷۶	○ اهالی **تب** برای خاتمه دادن بجنگ‌مقدس‌سفیری بدربار**اردشیرسوم** فرستادند وتقاضای کمك‌مادی کردند؛ **اردشیر**سیصد تالان(۲) برای‌آنهافرستاد
			○ **گزنفون** مورخ شهیر یونانی در این سال یا بروایتی درسال ۳۵۲ ق . م درگذشت .
۱۸۶	۳۵۴	۹۷۵	○ **اردشیرسوم** برای‌آنکه مدعی نداشته‌باشددستور دادکلیه شاهزادگان سلطنتی را بقتل رساندند ازاینرو اکثرمورخین اورا پادشاهی سفاك‌وبیرحم خوانده‌اند .
			*
۱۸۷	۳۵۳	۹۷۴	○ **ارتاباذ** که یاغی شده‌بود برای مقابله باقشون ایران‌بدولت **تب** متوسل‌شده وپنجهزارنفرسپاهی ازآنها اجیرکرد . ابتدا فاتح‌شد ولی بالاخره از **اردشیر** شکست خورد .
			○ **موزول** پارشاه **کاریه** ازنواحی‌آسیای‌صغیرکه تابع ایران بود درگذشت .
			*
۱۸۸	۳۵۲	۹۷۳	○ چون دولت مصر دراغتشاشات یونان باشورشیان کمك ومساعدت‌مینمود **اردشیرسوم** درصددتنبیه مصریها برآمد .

۱ــ گویند درهمین‌شب دیوانه‌ای برای‌کسب شهرت معبد دیان در(افس) یکی‌ازعجائب هفتگانه‌عالم را آتش‌زد

۲ــ تقریباً ۸۴۰۰۰۰۰ ریال

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **گزنفون** مورخ معروف یونانی در این سال وفات یافت .
			*
۱۸۹	۳۵۱	۹۷۲	○ **اردشیر** بالشکری عظیم بطرف فنیقیه حرکت کرد وابتدا شهر **صیدا** را تصرف نمود و تمام اهالی شهر درآتش سوزی عظیمی که خود مردم بوجود آورده بودند ازبین رفتند :
			*
۱۹۰	۳۵۰	۹۷۱	○ **اردشیر** قبرس‌را تصرف کردو **پروتاگراس**(۱) پادشاه آنجا راکه تسلیم شده‌بود موردعفو قرارداد
			*
۱۹۱	۳۴۹	۹۷۰	
			*
۱۹۲	۳۴۸	۹۶۹	○ قتل **اردشیر سوم** بدست **با گواس خواجه** را پاره‌ای از مورخین در این سال نوشته‌اند اما حقیقت در سال ۳۳۸ قبل‌از میلاد است .
			*
۱۹۳	۳۴۷	۹۶۸	○ **افلاطون** حکیم و فیلسوف یونانی‌که در ایران معروفیت زیادی دارد دراین سال درگذشت .
			*
۱۹۴	۳۴۶	۹۶۷	○ جنگهای مقدس دریونان بدون نتیجه پایان یافت و **فیلیپ دوم** در صدد بود با احراز مقام سپهسالاری‌کل یونان خود را برای جنگ با ایران آماده کند .

۱ــ Protagoras .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۱۹۵	۳۴۵	۹۶۶	○ **تب نیت** (۱) فرمانروای **صیدا** بکمك اهالی مصر برضد حکمران ایرانی این بندرشورش کرد که **اردشیر** خود با سپاهی عازم آنجا شد .
			*
۱۹۶	۳۴۴	۹۶۵	○ **اردشیر سوم** شهر **صیدا** را تصرف کرد و چون اهالی مصر در شورش **صیدا** دست داشتند برای مرتبه دوم مصر را تسخیر نموده **فرندات** (۲) را بحکومت مصر منصوب نموده .
			*
۱۹۷	۳۴۳	۹۶۴	○ **اردشیر** درمصر باکمال بیرحمی رفتار نمود و گاو آپیس را کشت و گوشت آنرا درضیافتی به مهمانان خوراند .
			○ **اردشیر** دراین سال با ثروت و غنائم زیادی به بابل بازگشت .
			*
۱۹۸	۳۴۲	۹۶۳	○ دراین سال **فیلیب دوم** پادشاه مقدونیه باآتنی ها و اهالی شهر **پرینت** (۳) و سایر شهرهای آسیای صغیر بمخالفت برخاست اما چون این نواحی از طرف **اردشیر سوم** تقویت میشد نتوانست کاری انجام دهد .
			*
۱۹۹	۳۴۱	۹۶۲	○ نیروی ایران دراین سال شورشیان مصر را مطیع خود ساخت .

۱— Tebnit .
۲— Pherendate .
۳— Perinthe .

شاهنشاهی	ق . م	ق . هـ	
۲۰۰	۳۴۰	۹۶۱	○ فیلیپ(۱) پادشاه‌مقدونی که‌ازلشکرکشی به‌شهرهای **پیرنت** و **بیزانس** نتیجه‌ای نگرفت باآنها صلح کرده بمقدونیه بازگشت .
			*
۲۰۱	۳۳۹	۹۶۰	○ **اردشیرسوم** دراین سال **من‌تور** سردار خود را باقوای زیادی مأمور حمله بیونان‌کرد .
			*
۲۰۲	۳۳۸	۹۵۹	○ **اردشیر سوم** بدست خواجه‌ای بنام **باگواس** بقتل رسید وپسرش بنام **آرسس** (۲) بجای وی نشست .
			○ **فیلیپ** باکمك‌فرزندش**اسکندر** در**خرونه**(۳) برآتن وتب ومتحدینش پیروز شد .
			*
۲۰۳	۳۳۷	۹۵۸	○ قشون مقدونیه برای اولین دفعه قدم‌بآسیا گذاشت واین مقدمه‌حمله بکشورهای‌آسیائی وایرانی‌است
			○ مجمعی از تمام نمایندگان دول یونانی بغیر از اسپارت درتنگه **کرنت** (۴) تشکیل شد **فیلیپ** رابفرماندهی وسرداری‌کل یونان انتخاب‌کردند
			*
۲۰۴	۳۳۶	۹۵۷	○ **آرسس** چون بخیانت **باگواس** پی‌برد درصدد قتل او برآمد اماخود نیز بدست **باگواس** کشته شد و **داریوش** سوم نوه **داریوش** دوم وپسر **آرسان**(۵) بتخت نشست .

۱ــ فیلیپ دوم را برخی از نویسنگان فیلقوس‌که تحریف‌شده فیلیپ‌پوس Philippus نوشته‌اند .

۲ــ Arses را (آرسس) و (ارشك) و (آرگس) ویونانیان (گدمان) است خوانده اند.

۳ــ Chaeronea .

۴ــ Chorenth .

۵ــ Arsanes .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **فیلیپ‌دوم** پادشاه مقدونیه درصدد تهیه قشونی برای حمله بایران گردید .
			*
۲۵۰	۳۳۵	۹۵۶	○ **داریوش‌سوم** باگواس خواجه‌راکه درصددقتل او نیز برآمده بود با زهر هلاك کرد .
			*
			○ فیلیپ بدست شخصی بنام **پوزانیاس** (۱) بقتل رسید و **اسکندر** بتخت سلطنت مقدونیه‌نشست .
			*
۲۰۶	۳۳۴	۸۵۵	○ **اسکندر** دربهار این‌سال باچهل هزار سپاهی ار راه تنگه **هلس‌پنت** عازم ایران شد درکنار رودگرانیك(۲) بین**اسکندر** وقوای**داریوش** جنگ درگرفت که به پیروزی **اسکندر** منتهی شد . سردار ایران در این‌جنگ **ممنون**(۳)بود
			*
۲۰۷	۳۳۳	۸۵۴	○ شروع جنگ**ایسوس** (۴) نزدیك اسکندرون **اسکندر**دراین جنگ نیز باحیله فاتح شد .
			○ **ممنن** سردار مشهور ودلیر ایرانی وفات یافت .
			*
۲۰۸	۳۳۲	۹۵۳	○ **اسکندر** باسپاه خود بمصر وارد شده از معبد معروف **آمون** دیدن‌کرده ودستور شروع شهر **اسکندریه** را داد .
			*
۲۰۹	۳۳۱	۹۵۲	○ **اسکندر**از دجله گذشت و وارد بین‌النهرین شد

۱ــ Pausanias .
۲ــ کرانیك نام رودخانه‌ایست درآسیای صغیر
۳ــ Memnon
۴ــ Issus

ودرمحل **گوگمل**(۱) **واربل** با**داریوش**روبرو شد و درهردو جنگ فاتح گردید .

○ **اسکندر** بداخل ایـران رانـد و **اکباتان** را تصرف نمود .

*

۲۱۰ ۳۳۰ ۹۵۱

○ نبرد دلیرانه **آریوبرزن** (۲) با هزار سپاهی در **دربند پارس** (۳) بمنظورجلوگیری ازنفوذ **اسکندر**بداخل‌ایران. **اسکندر**به راهنمائی‌یك اسیرکلیکیه از پشت سپاه دلیر ایرآن درآمد و **آریوبرزن** وکلیه همراهانش شهادت رسیدند .

○ **اسکندر**کـه مـانعی درسرراه خود ندید بـه **تخت جمشید** (۴) وارد شد و پس از غارت و کشتار نفرت‌انگیزی‌که در شهرانجام داد ایـن چشم و چراغ دنیای‌آنروز را باتش‌کشید .

○ **داریوش**که برای تهیه قوا ونجات ایران‌تلاش میکرد بدست دوسرباز خـائـن کشته شد (۵) و هنگامی **اسکندر**بربالین اورسید(۶)که داریوش مـرده بـود . **اسکندر** جسد **داریوش** را بـا احترام فراوان بـه **پاسارگاد** حمل‌کـرد و در آنجا بخاك سپرد .

*

۲۱۱ ۳۲۹ ۹۵۰

○ **اسکندر**به **باکتریا** (بلخ)آمد و با سپاه‌ایران به فرماندهی **اسپیامن** روبـرو شد و بـا رنج فراوان براو پیروزگردید .

۱ــ Gauyamela نزدیك اردبیل و در دامنه جبال آسور

۲ــ Ariobarzane

۳ــ محل دربند پارس را تنگه تك‌آب (تیکو) واقع درکوههای کهکیلویه میدانند .

۴ــ Persopolis

۵ــ این دو سرباز خائن که تحت فرماندهی بـوس Bessus بودند یکی ساتی بـرزن Satibarzane و دیگری برازانت Brazant نام داشتند .

۶ــ محلی‌که اسکندر برسر نعش داریوش رسید بین سمنان وشاهرود بود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۱۲	۳۲۸	۹۴۹	○ **اسکندر** آداب دربار ایران وهمچنین لباس ایرانی را پذیرفت و آنرا بین سربازان خود معمول داشت .
			○ **سانی برزن** ازسرداران معروف **داریوش سوم** که درصدد مقاومت دربرابر **اسکندر** برآمده و در قتل **داریوش** شرکت داشت درهرات بدست یکی ازسربازان خودکشته شد .
			○ **اسکندر** هنگام لشکرکشی به آسیای میانه **آترو پات** ساتراب شهرمادرا بمقام خود ابقا کرد .
			*
۱۱۳	۳۲۷	۹۴۸	○ **اسکندر** با دختریکی ازامراء سغدبنام **رکسانا** (روشنك) عروسی کرد (۱)
			○ **اسکندر** در بهار این سال **آمین باش** را با ده هزار پیاده و ۳۵۰۰ سوار در باختر گذاشته و خود با تمام قوا عازم هند شد .
			*
۲۱۴	۳۲۶	۹۴۷	○ **اسکندر** بر **پروس** حاکم ناحیه **جلم** (هی‌داس‌یس) پیروزشد واز راه رود **سند** و **رخج** وسیستان به **کرمان** آمد تا ازآنجا به **پاسارگاد** مراجعت نماید .
			*
۳۱۵	۳۲۵	۹۴۶	○ **اسکندر** ازکرمان به **پاسارگاد** وارد شد واز آنجا به **تخت جمشید** آمد واز دیدن این شهر باعظمت که بآتش خود خواهی او سوخته بود نادم

۱ــ پاره‌ای رکسانا را دختردارپوش سوم و بعضی دختراکسیارس از بزرگان بلخ دانسته‌اند

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			و پشیمان شد . **اسکندر** از **تخت جمشید** به **شوش** رفت (۱)
			○ **اسکندر** با **استاتیرا** دختر داریوش سوم ازدواج کرد .
			*
۲۱۶	۳۲۴	۹۴۵	○ **اسکندر** از شوش به کرمانشاه و **بیستون (بهستون ـ بغستان)** وهمدان آمد و از همدان به‌بابل رفت و دریاسالار خود **بیرچوس** را به بنادر جنوب ایران فرستاد (۲)
			*
۲۱۷	۳۲۳	۹۴۴	○ **اسکندر** درقصر **نوبوکدنوسور** دربابل بسن ۳۲ سالگی بواسطه تبی‌که براو عارض شده بود درگذشت وجسد او را به **اسکندریه** بردند .
			○ **استاتیرا**(۳)دختر داریوش‌که زن**اسکندر**شده بود فوت کرده .
			*
۲۱۸	۳۲۲	۹۴۳	○ **پی‌تون**(۴) که بالشکری از طرف **اسکندر** بمصر رفته‌بود پس‌از اطلاع از مرگ **اسکندر** بچادر **پردیکاس** نائب‌السلطنه حمله‌برد اما خود بقتل رسید .
			○ جسد **اسکندر** را باتشریفات با شکوهی روی گردونه‌ای‌که بوسیله ۶۴۸ قاطر پرزور کشیده میشد بمصر برده در **اسکندریه** بخاك سپردند .

۱ــ اسکندر هنگام ورود به‌پاسارگاد . متوجه شدکه دزدان بمقبره‌کورش بزرگ دستبرد زده‌اند وجسد آن شاهنشاه را بیرون انداخته‌اند . اسکندر دستور داد بازمانده اسکلت را درتابوتی گذارده‌آنرا مرمت کرده وپارچه‌ای برآن‌کشیدند وبعد درمقبره اصلی‌گذارده‌آنرا بسته ومهر اسکندر را برآن زدند .
دراین مقبره کتیبه‌ای بخط پارسی بوده بدین مضمون .
«ای انسان . . هرکه‌باشی ــ واز هرکجاکه بیائی . زیرا میدانم خواهی‌آمد من‌کورش هستم‌که برای»
«پارسیان این شاهنشاهی پهناور را بنیاد کرده‌ام . بدین مشتی خاك‌که مرا پوشانده رشك مبر »

۲ــ دراین سال بندربوشهر را بنام‌مزامبیر(آریان) میخواندند .

۳ــ Statira .　　۴ــ Python

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۱۹	۳۲۱	۹۴۲	○ **چندراگوپتا**(۱) که‌مدتها حملات سلوکیها را دفع‌میکرد درپنجاب روی‌کارآمد وتشکیل‌سلسله‌ای داد بنام **موریوس** (۲) که‌درتمام هند تاگنگ و ماوراءآن حکومت داشت . ○ سرداران **اسکندر** در **تری‌پارادیس** گرد هم آمدند تامجدداً ساتراب نشینهارا تقسیم‌کنند .
			*
۲۲۰	۳۲۰	۹۴۱	○ این‌سال‌ابتدای‌قدرت وروی‌کارآمدن **سلوکوس‌نیکاتور** بود زیـرا پس‌از قتل **پردیکاس** که بتحریك **سلوکوس** صورت گرفت ایـن شخص قدرت ونیروئی بهم زد .
			*
۲۲۱	۲۱۹	۹۴۰	○ ممالك **اسکندر** بین‌سرداران او تقسیم شد. مصر به **بطیموس** رسید **وآنتی‌گون**(۳) به‌ریاست لشکر منصوب گردید .
			*
۲۲۲	۳۱۸	۹۳۹	○ **آنتی‌پاتر**(۴) ازسرداران اسکندرکه به‌نیابت سلطنت‌رسیده بودمردوبجای‌او **پولیس‌پرخون**(۵) نایب‌السلطنه شد .
			*
۲۲۳	۳۱۷	۹۳۸	○ **فیلیپ** برادر **اسکندر** کشته شد . ○ حـکام شهرهای مختلف در خـوزستان جمع شده بطرفداری از **اومن**(۶) منشی سابـق **اسکندر** اتحادیه‌ای بستند وبجنگ با **آنتیگون** رفتند .

۱— Chandragoupta .
۲— Maurias .
۳— Antigone .
۴— Antipater
۵— polisperchon
۶— Eumene

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۲۴	۳۱۶	۹۳۷	○ **آنتیگون** فرمانده لشکر پس‌از جنگهای متعدد **اومن** را که رقیب او وقبلا هم منشی **اسکندر** بود کشت وخود ادعای سلطنت کرد ودر **گابی.ین** (اصفهان کنونی) بتخت نشست و**سلوکوس نیکاتور** بمصر فرار کرد . ○ **المپیاس**(۱) مادراسکندر بدست **کاساندر** کشته‌شد
			*
۲۲۵	۳۱۵	۹۳۶	○ **کاساندر** (۲) (پسر آنتی‌پاتر) درمقدونیه‌مخالفین را از بین برده خود را جانشین اسکندر خواند وبا**آنتیگون** شروع بمخالفت نمود .
			*
۲۲۶	۳۱۴	۹۳۵	○ **آنتیگون** پسرخود**دمتریوس** (۳) را جلو **بطلمیوس** فرستاد و خود به **فریگیه** رفت . ○ درسرحد مصر وفلسطین‌درمحلی بنام**اکرگما**(۴) بین **آنتیگون** و **بطلمیوس** ملاقاتی دست داد اما توافقی حاصل نشد .
			*
۲۲۷	۳۱۳	۹۳۴	○ **کاساندر** دستور داد **روکسانا** زن **اسکندر** و فرزند او**اسکندرچهارم** را بزندان انداختند. ○ **سلوکوس نیکاتور** از مصربایران‌بازگشت .
			*
۲۲۸	۳۱۲	۹۳۳	○ شروع سلطنت سلوکها درایران (۵) **سلوکوس اول** (۶) ابتدا بابل را گرفت و سپس **ماد** و **خوزستان** را ضمیمه متصرفات‌خود

۱ــ Cassander . ۲ــ Conanqer

۳ــ Demetrius . ۴ــ Ecregma

۵ــ این سال ابتدأ تاریخ سلوکی (بسال قمری) بوده .

۶ــ سلوکوس اول را نیکاتور (فاتح) میگفتند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			نمود . پایتخت سلوکیها ابتدا بابل بود و بعد به سلوکیه‌وآخرکاربه **انطاکیه** درسوریه منتقل‌شد.
			○ **سلوکوس** دختر یکی از سرداران ایرانی را بنام**اسپیتامن**(۱) بزنی گرفت‌ودربابل‌ناجگذاری کرد .
			○ **سلوکوس** دراین‌سال‌برساحل‌غربی‌دجله بفاصله دوازده‌کیلومتری بغداد شهری بناکردکه آنـرا **سلوکیه** یا (سلوکیه‌ی بغداد) نامند .
			*
۲۲۹	۳۱۱	۹۳۲	○ **کاساندر** بحیله **اسکندر چهارم** پسر اسکندر بزرگ و **رکسانا** زن او بکشت و با **لیزیماك** و**بطلیموس** برای‌تصرف ممالك‌پهناور**اسکندر** اتحاد بست .
			○ **سلوکوس** با**آپامه** دخترپادشاه باختر ازدواج کرد و بدینوسیله خود را با طبقه نجبای ایرانی بستگی داد .
			*
۲۳۰	۳۱۰	۹۳۱	○ بین**آنتیگون** که سودای جـانشینی اسکندر را داشت و**سلوکوس** درمحل **ایسپوس** (۲)واقع در **فریژیه** (۳) جنگی درگـرفت‌کـه بشکست **آنتیگون** منجر گردید .
			*
۲۳۱	۳۰۹	۹۳۰	○ **کلئوپاترا** خواهر **اسکندر**کـه در نظرداشت با **بطلمیوس** ازدواج کند بدستور**آنتیگون** بقتل رسید.
			*
۲۳۲	۳۰۸	۹۲۹	○ **آنتیگـون** سپاهـی عظیم بسرداری فـرزندش

۱— Spitamene . ۲— Ispus .
۳— Phrygie .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			دمتریوس بیونان‌فرستاد و**دمتریوس**توانست **فالریوم** دیکتاتورآتن را بیرون کرده دمکراتی را برقرار کند .
			*
۲۳۳	۳۰۷	۹۲۸	○ سرداران‌اسکندرازقبیل **انتیگون** و**بطلمیوس** و **سلوکوس** و **کاساندر** و **دمتریوس** همه ادعای پادساهی کردند و باین ترتیب وحدت ممالك **اسکندر** از بین رفت .
			*
۲۳۴	۳۰۶	۹۲۷	○ **بطلمیوس** از**آنتیگون** (۱) و پسرش‌شکست خورد و**آنتیگون** درسوریه پادشاه شد .
			*
۲۳۵	۳۰۵	۹۲۶	○ **آنتیگون** دراین‌سال **دمتریوس** را بجزیره **ردس** فرستاد واو پس از محاصره طولانی‌اهالی جزیره را مجبوربه اطاعت**آنتیگون** نمود. ○ **سلوکوس** درمحلی موسوم به **اپیس** که در کنار راست رود دجله بود بنای شهرسلوکیه را تمام کرد .
			*
۲۳۶	۳۰۴	۹۲۵	○ **سلوکوس** در بابل خود را پادشاه خواند و برای تصرف سرزمین هند باین ناحیه لشکر کشید
			*
۲۳۷	۳۰۳	۹۲۴	○ بین**آنتیگون** و **کاساندر** جنگ شروع شد . ○ **سلوکوس‌نیکاتور**باسان‌دراکت (۲) پادشاه هند معاهده‌ای بست که از تمام مستملکات خود در

۱ــ Antigonus

۲ــ پادشاه سرزمین چاندراگوتپای امروز .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			هند صرف نظر کند و ولایات این طرف رود سند با **رخج** و **زرنگ** و **بلوچستان** باو واگذارد و درعوض پانصد فیل از **سان دراکت** بازستاند
			*
۲۳۸	۳۰۲	۹۲۳	○ **آنتیگون** که به **مهرداد** فرزند **آریوبرزن** پادشاه **پنت کاپادوکی** (۱) مظنون بود او را بکشت و پسرش **مهرداد سوم** را پادشاه کرد .
			*
۲۳۹	۳۰۱	۹۲۲	○ **سلوکوس** در جنگ **ایپسوس** (۲) فاتح شد و **آنتیگون** را در این جنگ شکست داده بقتل رسانیدوبا متحدین خود کشور را تقسیم کردند(۳)
			*
۲۴۰	۳۰۰	۹۲۱	○ از این سال به بعد درشهراستخرشاهانی ملقب به **فراتهداره** (۴) بسلطنت رسیدند این پادشاهان جداعلای ساسانیان بودند .
			○ **سلوکوس** در دامنه کوه **پیریا** و نوزده کیلومتری مغرب **انطاکیه** شهر **سلوکیه** را بناکردکه بعداً از بین رفت .
			*
۲۴۱	۲۹۹	۹۲۰	○ پس از مرگ **آنتیگون** که ادعای سلطنت مستقل داشت کشور پهناور اسکندر تقسیم گردید . (۵)

۱ــ پادشاهان پنت کاپادوکیه که نسلشان به پارسیهای قدیم میرسید درکنار دریای سیاه دولت مستقلی داشتند موسس این سلسله مهرداد نامی بود پسرارون توبات Orontobates که نسبش بیکی از رؤسای شش خانواده پارسی میرسیدکه درکشتن بردیای دروغی با داریوش هم قسم شده بودند .

۲ــ Ipsus .

۳ــ در این تقسیم بندی : تراکیه و آسیای صغیر به لیزماك و مقدونیه ویونان به کاساندر و بین النهرین و سوریه و ایران به سلوکوس و مصر به بطلمیوس رسید .

۴ــ Fratadara .

۵ــ تمام کشور اسکندر بچهار بخش تقسیم شد .

مقدونیه یا یونان ــ تراکیه یا قسمتی از آسیای صغیر ــ دولت سلوکی در آسیای غربی و ایران ــ دولت بطلیموس در مصر

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۴۲	۲۹۸	۹۱۹	
			*
۲۴۳	۲۹۷	۹۱۸	○ **دمتریوس** فرزند **آنتیگون** درمقدونیه بتخت نشست وبامرگ **کاساندر** وپسرش **فیلیپ**خودرا بی‌رقیب دید .
			*
۲۴۴	۲۹۶	۹۱۷	○ **سلوکوس**شهر**سیلیکیا**را**ازدمتریوس** گرفت
			*
۲۴۵	۲۹۵	۹۱۶	○ **دمتریوس**آتن ومقدونیه را تصرف کرده‌برتمام نواحی شمالی ومرکزی یونان تسلط یافت .
			*
۲۴۶	۲۹۴	۹۱۵	○ خزانه شهر **ملطبه** با مجسمه **آپولون ـ کاناخوسی** (۱) که درزمان **داریوش**به‌**شوش** فرستاده شده بود بامر **سلوکوس اول** به **میلتریان** (۲) نماینده‌آن‌شهر تحویل داده‌شد.
			*
۲۴۷	۲۹۳	۹۱۴	○ **دمتریوس** بتجهیز قوا پرداخت‌تا بآسیای‌صغیر حمله نماید . این موضوع باعث وحشت **لیزناك** و**بطلمیوس** گردید وبرای مقابله بااو همداستان شدند .
			*
۲۴۸	۱۹۲	۹۱۳	○ **سلوکوس‌اول** پسرش **آنتیوکوس اول** را در امور مملکت باخود شریك‌کر و ولایات مشرق ایران را باو سپرد .

۱ـ Apalonkanaehos .

۲ـ Milenisiens .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۴۹	۲۹۱	۹۱۲	
			*
۲۵۰	۲۹۰	۹۱۱	
			*
۲۵۱	۲۸۹	۹۱۰	
			*
۲۵۲	۲۸۸	۹۰۹	○ **آنتیوکوس** دراین سال ولیعهد دولت سلوکی در **مرگیان** (۱) (مروکنونی) ودر شهرنسا(۲) بود (تاریخ ۳۳از تاریخ سلوکی) (۳)
			*
۲۵۳	۲۸۷	۹۰۸	
			*
۲۵۴	۲۸۶	۹۰۷	
			*
۲۵۵	۲۸۵	۹۰۶	○ **آریستوبولاس** (۴) مورخ دانشمند یونانی که همراه **اسکندر** درلشکرکشیها بودکتابی مربوط به تاریخ و جغرافیا و نژادشناسی ممالکی که به تصرف **اسکندر** درآمد دراین سال نوشت .

۱ــ Margiane . ۲ــ Nisaea .

۳ــ سکه‌هائی‌از او باین تاریخ بدست‌آمده است .

۴ــ Aristobulas .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه
۲۵۶	۲۸۴	۹۰۵
۲۵۷	۲۸۳	۹۰۴
۲۵۸	۲۸۲	۹۰۳
۲۵۹	۲۸۱	۹۰۲
۲۶۰	۲۸۰	۹۰۱
۲۶۱	۲۷۹	۹۰۰

*

○ **اقلیدس** از دانشمندان معروف یونان قدیم که کتاب معروف او (تحریراقلیدس) بعربی ترجمه شده و درایران معروفیت خاصی دارد دراین‌سال وفات یافت .

*

○ درنبردی که بین **سلوکوس** و **لیزماك** در **کرپدیون** (۱) نزدیك**سارد** روی داد **لیزماك** کشته شد و**سلوکوس** تنها سردار اسکندربدون رقیب ماند .

*

○ **سلوکوس نیکانور** درحالی‌که عازم مقدونیه بود بدست**بطلمیوس کرائونوس** کشته شد و **آنیتوکوس**(آنیتوخوس) اول بجای وی نشست

*

○ حمله**گالی‌ها**(۲) به شبه جزیره بالکان وتصرف مقدونیه. دراین‌حمله**بطلمیوس کرائونوس**پسر **بطلمیوس** بزرگ کشته شد .

*

○ **آنتیوکوس اول** با (گالاسیانها) جنگید و آنها را شکست داد وبهمین علت بلقب **سوتر** یعنی نجات دهنده ملقب گردید .

۱ــ Koropedion .

۲ــ گالی‌ها Caulois از نژاد سلت Celt بودندکه یونانیان‌آنها را گالاتیان میگفتند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۶۲	۲۷۸	۸۹۹	○ **زی پت** (۱) پادشاه ناحیه **بی تی نیه** (۲) که تاکنون درمقابل **اسکندر** استقلال کشورخود را حفظ کرده بود درگذشت وپسرش **نی کمد** بسلطنت رسید. این سلسله تا سال ۷۴ ق .م دوام داشت .
			*
۲۶۳	۲۷۷	۸۹۸	○ **نی کمد**(۳) پادشاه **بی تی نیه** شهر **نی کمدی** را بنا نهاد که بنام او معروف گردید .
			*
۲۶۴	۲۷۶	۸۹۷	○ **اراتس تن** فیلسوف شهیریونانی دراین سال تولد یافت .
			*
۲۶۵	۲۷۵	۸۹۶	○ **آنتیوکوس** اول پس از چهار سال موفق شد بوسیله سپاه خودکه دارای تعدادی فیل بود بر طایفه گالاسیانها پیروز شود .
			*
۲۶۶	۲۷۴	۸۹۵	○ **آنتیوکوس** اول بمصر لشکر کشید و با **بطلمیوس** وارد جنگ گردید .
			*
۲۶۷	۲۷۳	۸۹۴	○ **بطلمیوس** پادشاه مصرابتدا پیروز بود ودرتمام قسمتها **آنیتوکوس** را شکست داد .
			*
۲۶۸	۲۷۲	۸۹۳	○ باآمدن **آنتیگون گوناتاس** پسر **دمتریوس** با قوای زیادی بکمك **آنیتوکوس** مصریها دچار وضع بدی شدند .

۱ــ Zipoetes .

۲ــ بی تی نیه مملکتی بود درشمال آسیای صغیر ودرکنار دریای سیاه که امروز قسمتی ازآن جزء ترکیه است وازشهرهای قدیمی ومعروف آن کالسدون را میتوان نام برد .

۳ــ Nckomod

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۶۹	۲۷۱	۸۹۲	○ سپاه‌مصر درجزیره **گس** (۱) از **آنیتوکوس** که باکمك **آنتیگون** پیروز شده بود بسختی شکست خورد .
۲۷۰	۲۷۰	۸۹۱	○
			*
۲۷۱	۲۶۹	۸۹۰	○
			*
۲۷۲	۲۶۸	۸۸۹	○
			*
۲۷۳	۲۶۷	۸۸۸	○ **کاساندر** درگذشت
			*
۲۷۴	۲۶۶	۸۸۷	○ **مهرداد سوم** پادشاه **پنت** درگذشت و پسرش **آریوبرزن** بجای وی‌نشست‌وخود را دست‌نشانده سلوکیها اعلام‌کرد .
			*
۲۷۵	۲۶۵	۸۸۶	○ دراین‌سال **آنتیوکوس** بامصریها مشغول‌جنگی بی‌نتیجه بود .
			*
۲۷۶	۲۶۴	۸۸۵	○ **آنتیوکوس** بادختر **بطلیموس** بنام **برنیس** (۲) ازدواج کرد .

۱– Gos

۲– Berenice .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۷۷	۲۶۳	۸۸۴	○ بروایتی دراین سال **آنتیوکوس** بزهری که زنش بنام **لااودیس** باو داد کشته شد .
			*
۲۷۸	۲۶۲	۸۸۳	○ بروایتی دیگر **آنتیوکوس** پس از ۱۹ سال جنگهای پی‌درپی بعلت پیری مریض‌شده درگذشت .
			*
۲۷۹	۲۶۱	۸۸۲	○ پس‌ازمرگ **آنتیوکوس** پسرش **آنتیوکوس دوم**(۱) معروف به (خدا) بجای او نشست .
			○ دولت **باختر** خود را از زیر تسلط سلوکیها بیرون آورد .
			*
۳۸۰	۲۶۰	۸۸۱	○ **آنتیوکوس دوم** ملقب به (خدا) فرزند **آنتیوکوس اول** باکمك **آنتیگون** درجنگ با سوریه پیروز شد .
			*
۲۸۱	۲۵۹	۸۸۰	○
			*
۲۸۲	۲۵۸	۸۷۹	○ **آنتیوکوس** دوم عازم جنگ با مصر شد. این جنگ تا سال ۲۵۰ ق . م ادامه داشت که باصلح بین ایران و مصر پایان یافت . و **بطلمیوس** دختر خود **برنیس** را به **آنتیوکوس** داد(۲)
			*
۲۸۳	۲۵۷	۸۷۸	○ دولت **باختر**(۳) با سغدومرو متحد شده و از

۱ــ آنتیوکوس دوم خودرا ته اوس Theos بمعنی خداوندگارمیخواند .

۲ــ این‌واقعه‌را درسال ۲۶۴ ق . م هم نوشته‌اند .

۳ــ باختریا باکتریا یا (باکتر) شهرمعروف ترکستان بوده‌که تقریباً درمحل‌شهر(بلخ)کنونی بوده.

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			زیر تسلط دولت سلوکی بیرون آمد .
			*
۲۸۴	۲۵۶	۸۷۷	○ **ارشك اول** نیز با سلوکیها بمخالفت برخاست و با اتحاد با دولت **باختر وسغد** و **مرو**. خود را از تسلط سلوکیها رها ساخت . ○ یکنفر بنام **دیدت** (۱) درباختر دولتی تشکیل داد که تا تشکیل دولت پارت دوام داشت .
			*
۲۸۵	۲۵۵	۸۷۶	○ دولت **بلخ** و **باختر** کاملا مستقل گردید . ○ **آنتیوکوس دوم** باعقد معاهده‌ای باسوریه و مصر شهرهای **ایونی** و **کوئل** و **سیلیکیه باختری** را بدست آورد .
			*
۲۸۶	۲۵۴	۸۷۵	○ شروع اولین جنگهای **پونیك** دریونان . این جنگها درمناسبات بین ایران ویونان تأثیرداشت.
			*
۲۸۷	۲۵۳	۸۷۴	○ **تیرداد** ازسلسله اشکانی در صددتوسعه این سلسله بر آمد .
			*
۲۸۸	۲۵۲	۸۷۳	○
			*
۲۸۹	۲۵۱	۸۷۲	○ قبائل **پارتها** که‌درخراسان‌اقامت داشتندبتحریك رؤسای خود علیه سلوکیها شوریدند .
			*
۲۹۰	۲۵۰	۸۷۱	○ **ارشك** مؤسس سلسله اشکانی درپارت برسلوکیها

۱- Didote .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			پیروز شده وسلسله اشکانی را تأسیس کرد (۱) ○ ساختمان معبد بزرگ **آناهیتا** آغاز شد. بعدها برروی خرابه‌های این معبد شهر **کنگاور** فعلی ساخته شد که خرابه‌های آن پس‌از خاکبرداری مشهور گردید (۲)
			*
۲۹۱	۲۴۹	۸۷۰	○ **آریو برزن** پادشاه **پنت** درگذشت و پسرش **مهرداد چهارم** که نوجوان بود پادشاه‌شد ولی گرفتار شورش (گالی‌ها) گردید . ○ طلوع سلسه اشکانی .
			*
۲۹۲	۲۴۸	۸۶۹	○ **اشك‌اول** پادشاه‌اشکانی برضدسلوکیها قیام‌کرده خراسان وگرگان را تصرف نمود .
			*
۲۹۳	۲۴۷	۸۶۸	○ **ارشك** مؤسس سلسله اشکانی از زخم نیزه دارش کشته‌شد وبرادرش **تیرداداول** (۳) پس‌ازشکست دادن سلوکیها در**هکاتم‌پیلس** (شهرصددروازه) بتخت نشست ودولت مقتدری تشکیل داد از اینرو پاره‌ای ازمورخین جلوس اورا ابتدای‌تشکیل‌دولت اشکانی میدانند (۴) ○ **تیرداد** فتنه هیرکانیا را فرونشانده باپادشاه بلخ (باکتریا) پیمان اتحاد بست .

۱ــ بواسطه نام‌ارشك‌که مؤسس این سلسله‌بود این‌طایفه‌را ارشکیان میگفتند که‌بعدها تبدیل‌به‌اشکانیان‌گردید.

۲ــ هنگام خاك‌برداری درشهر کنگاورکه اخیراً انجام‌گرفته سنگهای بزرگی پیداشده‌که وزن‌آنها ۲تا ۶تن میباشد وروی‌آنها کلمات واشکال گوناگونی ازجمله شکل گردونه خورشید یا (سواستیکا) حکاکی شده است وبخط پهلوی کلمه (پیروچ) بمعنی پیروزی روی‌آن دیده‌میشود وسکه ارد درون تابوتی‌بدست‌آمده‌که‌میرساند این معبد متعلق به‌اشکانیان وساسانیان میباشد .

۳ــ تیرداد اول را تریداتس نیز میگفتند

۴ــ ایرانیها جلوس تیرداد را مبداء تاریخ قرار دادند (تاریخ شمسی)

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۲۹۴	۲۴۶	۸۶۷	○ **آنتیوکوس** بدست زن اول‌خود بنام **لااودیس** مسموم‌شد و **سلوکوس دوم**(۱) بجای‌وی‌نشست ○ جنگ بین مصر وسوریه شروع شد . ○ **تیرداد** باجنگ‌وگریز **سلوکوس‌دوم** را بسختی شکست داد واین افتخار برای **تیرداد** درتاریخ ثبت گردید .
			*
۲۹۵	۲۴۵	۸۶۶	○ **آنتیوکوس** برادر **سلوکوس** بکمك (گالی‌ها) **سلوکوس** را بسختی شکست داد . ○ **سلوکوس** درجنگ بامصر پیروز گردید .
			*
۲۹۶	۲۴۴	۸۶۵	○ **بطلمیوس فیلادلف** پاه‌شاه‌مصر در گذشت وپسرش **بطلمیوس سوم** بجای پدر نشست‌وبسرعت‌لشکری فراهم‌آورده‌بسوریه‌حمله‌کرد تاازآنجا به‌شوش‌رود
			*
۲۹۷	۲۴۳	۸۶۴	○ **بطلمیوس سوم** پس از تصرف سوریه به‌شوش و پارس و ماد حمله‌کرد اما مجبور بمراجعت به مصر گردید .
			*
۲۹۸	۲۴۲	۸۶۳	○
			*
۲۹۹	۲۴۱	۸۶۲	○

۳ــ سلوکوس دوم را کالی نوکوس Callinocos بمعنی (فاتح درخشان) مینامیدند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۰۰	۲۴۰	۸۶۱	○ **آتالوس** پادشاه ناحیه **پرگام** واقع در آسیای صغیر برضد سلوکیها قیام کرد .
			*
۳۰۱	۲۳۹	۸۶۰	○ **آتالوس** با گالی ها جنگ کرد . آنها را از سواحل آسیای صغیر راند ودرصدد توسعه متصرفات خود برآمد .
			*
۳۰۲	۲۳۸	۸۵۹	○ **بطلمیوس سوم** پادشاه مصر با لشکری به آسیا آمد ودرجنگی که با **سلوکوس** کرد پیروز گردید وانطاکیه را تصرف نمود .
			*
۳۰۳	۲۳۷	۸۵۸	○ **اشك دوم تیرداد اول** به **هیرکانیا** (گرگان) تاخت و این ناحیه را تصرف کرد .
			○ **بطلمیوس** وارد بین‌النهرین شد وآسور وبابل وشوش را مطیع خودکرد اما بواسطه شورشی که در مصر روی داد مجبور بمراجعت گردید .
			*
۳۰۴	۲۳۶	۸۵۷	○ **سلوکوس دوم** با برادر خود صلح کرده با لشکری گران بطرف ماد حرکت کرد و **تیرداد** اشك دوم ابتدا از قشون او شکست خورد .
			*
۳۰۵	۲۳۵	۸۵۶	○ **تیرداد** دوباره بجنگ **سلوکوس** آمد واینبدفعه **سلوکوس** ازقوای **تیرداد** شکست خورد .این پیروزی بزرگ موجودیت دولت اشکانی را تثبیت کرد .
			*
۳۰۶	۲۳۴	۸۵۵	○ بین **سلوکوس دوم** و **آنتیگون** جنگی در

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			گرفت که ابتدا **سلوکوس** فاتح بود اما چون **مهرداد** پادشاه پنت به‌کمك **آنتیگون** آمد در محل **انسیرا** واقع‌در (فریگیه) **سلوکوس** شکست سختی خورد .
			*
۳۰۷	۲۳۳	۷۵۴	○ **نیرداد** برای تقویت دولت جوان اشکانی به‌بنای قلعه‌های زیادی پرداخت وپادگانهای متعددی در سراسر کشور تأسیس نمود و شهر **آپاورتن** یا آپاوارتا (۱) را پایتخت خود قرار داد .
			*
۳۰۸	۲۳۲	۸۵۳	○
			*
۳۰۹	۲۳۱	۸۵۲	○
			*
۳۱۰	۲۳۰	۸۵۱	○ **دیودنوس** اول دومین پادشاه سلوکیدها درگذشت و **سلوکوس دوم** به تخت نشست .
			*
۳۱۱	۲۲۹	۸۵۰	○ **آنتیوکوس** برادر **سلوکوس دوم** با **آتالوس** پادشاه **پرگام** جنگ‌کرد اما شکست خورده به **تراکیه** یا (کاپادوکیه) فرارکرد .
			*
۳۱۲	۲۲۸	۸۴۹	○ **سلوکوس** با **آتالوس** چهار دفعه جنگ‌کردو در هرچهار مرتبه شکست خورد .

۱ــ شاید محل‌کلات نادری امروز بوده

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۱۳	۲۲۷	۸۴۸	○ **سلوکوس دوم** درجنگ باطوایف گالیها ازاسب افتاد و درگذشت این پادشاه برای خود لقب **کالی نی کوس** بمعنی فاتح درخشان انتخاب کرده بود .
			*
۳۱۴	۲۲۶	۸۴۷	○ **سلوکوس سوم**(۱) ملقب به **سوتر**(۲) پس از **سلوکوس دوم** بجای پدر نشست .
			*
۳۱۵	۲۲۵	۸۴۶	○ **سلوکوس سوم** برای دومین جنگ با **آتالوس** پادشاه **پرگام** درجنگ بود .
			*
۲۱۶	۲۲۴	۸۴۵	○ **سلوکوس** برای دومین جنگ با **آتالوس** بطرف **پرگام** واقع درآسیای صغیر حرکت کرد .
			*
۳۱۷	۲۲۳	۸۴۴	○ **سلوکوس سوم** درمسافرت بآسیای صغیر کشته شد وبرادرش **آنتیوکوس سوم** ملقب به (کبیر) بتخت نشست .
			*
۳۱۸	۲۲۲	۸۴۳	○ **آنتیوکوس** کبیر پسرعموی خود **به آخه اوس** را مأمور جنگ با **آتالوس** کرد واوپادشاه **پرگام** را از **سارد** بیرون کرده شهرهای یونانی را باطاعت ایران درآورد .
			○ **دیودت دوم** بادشاه باختر درگذشت و پسرش **اوتی دموس** (۳) پادشاه شد وبا **آنتیوکوس** پادشاه سلوکی وارد جنگ شد اما **آنتیوکوس**

۱ــ اسم این پادشاه اسکندر بودکه پس از جلوس بسلطنت خودرا سلوکوس سوم خواند .
۲ــ سوتر بمعنی ناجی (نجات دهنده) است .
۳ــ Euthydemus .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			پادشاهی اورا برسمیت‌شناخت صلح برقرار گردید
			*
۳۱۹	۲۲۱	۸۴۲	○ **آنتیوکوس** با **مهرداد دوم** پادشاه **پنت** اتحاد دوستی بست و دختر اورا بزنی گرفت .
			○ حکمران ماد یاغی شد و **آنتیوکوس** او را مطیع کرد .
			*
۳۲۰	۲۲۰	۸۴۱	○ **مولون** (۱) سردار **آنتیوکوس** حاکم **ماد** که شورش کرده وشهر **انطاکیه** را تصرف نموده بود از **آنتیوکوس** شکست‌خورده بقتل رسید .
			*
۳۲۱	۲۱۹	۸۴۰	○ شهر **تیسفون**(۲) دراین‌سال برای استقرارسپاه بنیاد یافت .
			○ **هیرماس** وزیر **آنتیوکوس** بقتل رسید و از مزاحمت‌های خائنانه او نجات‌یافت
			*
۲۲۲	۲۱۸	۸۳۹	○ **آنتیوکوس** بمصر لشکر کشید ولی‌کامیاب نشد
			○ **آنتیوکوس** بندر **سلوکیه** راکه تا**انطاکیه** فاصله چندانی نداشت تصرف کرد .
			*
۳۲۳	۲۱۷	۸۳۸	○ **بطلمیوس** پادشاه مصر **آنتیوکوس** کبیر را که‌اکثر متصرفات‌مصر را گرفته‌بود درمحل**رافیا** شکست داده بعداً با او صلح کرد .
			*
۳۲۴	۲۱۶	۸۳۷	○ **آنیتوکوس**از مصر عبور کرده از کوههای

۱ــ Molon .

۲ــ این شهر را یونانیان کتیسفون میگفتند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . هـ	
			توروس گذشت وشهر **ساردرا** محاصره کرد .
			*
۳۲۵	۲۱۵	۸۳۶	○ **آنتیوکوس** شهر سارد را تصرف کرده و **آخه‌اوس** نایب‌السلطنه آسیای صغیر راکه با او بمخالفت برخاسته‌بود شبانه درخیمه شاهی بازنجیر بقتل رسانید .
			*
۳۲۶	۲۱۵	۸۳۵	○ **اشك دوم تیرداد اول** (۱) وفات یافت و **اردوان اول** بنام اشك سوم بسلطنت نشست .
			*
۳۲۷	۲۱۳	۸۳۴	○ **اردوان** با **انتیوکوس سوم** پادشاه سلوکی نبردکرد وهمدان را تصرف نمود .
			○ **اردوان** اشك سوم به **تپورستان** (۲) محل سکونت **ماردها** لشکرکشید و این ناحیه را تصرف نمود .
			*
۳۲۸	۲۱۲	۸۳۳	**انتیوکوس** کبیر به **ماد** لشکرکشید و معبد **آناهیتا** را غارت‌کرد وبعدشهر **هکاتم‌پیلس** (صددروازه)(۳) را تسخیر نموده به گرگان‌آمد .
			*
۳۲۹	۲۱۱	۸۳۲	○ **آنتیوکوس** همدان را تصرف‌کرد .
			○ بروایتی **تیرداد اول** دراین سال وفات یافت .
			*
۳۳۰	۲۱۰	۸۳۱	○ بین **اردوان** شاهنشاه‌اشکانی و **آنتیوکوس سوم** پادشاه سلوکی عهدنامه‌ای منعقد گردید .

۱ــ تیرداد اولین پادشاه اشکانی است‌که خود را شاهنشاه خواند .
۲ــ طبرستان ۳ــ این شهر پایتخت اشکانیان بوده .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **آنتیوکوس** به ارمنستان حمله برده آنجارا تصرف نمود
			*
۳۳۱	۲۰۹	۸۳۰	○ تصرف شهر صد دروازه و غارت معبد **آناهیتا** را پاره‌ای ازمورخین دراین سال نوشته‌اند .
			*
۳۳۲	۲۰۸	۸۲۹	○ **آنتیوکوس** بطرف باختر رفت و **اوتی‌دموس** حاکم آنجارا شکست‌داده شهر **بلخ** (باختر)(۱) (واقع بین کوههای هندوکش وجیحون) را تصرف کرد.
			*
۳۳۳	۲۰۷	۸۲۸	○ **آنتیوکوس سوم** طبق معاهده‌ای که با **اردوان** بست پادشاهی او را در ایران برسمیت شناخت ونقاطی راکه تصرف کرده بود پس داد .
			*
۳۳۴	۲۰۶	۸۲۷	○ **آنتیوکوس** کبیر بهند رفت وبا پادشاه هند **سوفاگازنوس** (۲) عهد دوستی بست .
			*
۳۳۵	۲۰۵	۸۲۶	○ **آنتیوکوس** بخلیج فارس لشکر کشید وبه جزیره **بحرین** درآمد . ○ **بطلمیوس** پادشاه مصردراین سال درگذشت .
			*
۳۳۶	۲۰۴	۸۲۵	○ **آنتیوکوس** کناره خلیج فارس را طی کرده به سلوکیه کناردجله آمدوبسفر تاریخی خودخاتمه‌داد.
			*
۳۳۷	۲۰۳	۸۲۴	○ ساختمان دیوارمعروف چین بارتفاع شش‌تاپانزده متر. بین مغولستان و چین در عهد امپراطور **هوانگ‌تی** دراین سال باتمام رسید . (۳)

۱ــ Bactre . ۲ــ Sophagasenos .

۳ــ این دیوار درایران بنام دیوار چین یاسد اعجوج ومأجوج معروف است .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			*
۳۳۸	۲۰۲	۸۲۳	○ **فیلیپ پنجم** پادشاه مقدونیه با **آنتیوکوس کبیر** متحد شد تا مستعمرات خارجی مصر را بین خود تقسیم کنند .
			*
۳۳۹	۲۰۱	۸۲۲	○ **فیلیپ** براثر توافقی که با **آنتیوکوس** کرده بود به **تراس** وجزایر **پرگام** و **رودس** حمله کرده و پیروزیهائی بدست آورد .
			*
۳۴۰	۲۰۰	۸۲۱	○ تقریباً دراین سال درمعبد کنگاور پرستشگاهی ساخته شد که تقلیدی بود از سبك حجاری تخت جمشید .
			*
۳۴۱	۱۹۹	۸۲۰	○ **آنتیوکوس** به **سل‌سوریه**(۱) (واقع در کنار دریای مدیترانه) حمله برده آنجا را گرفت .
			*
۳۴۲	۱۹۸	۸۱۹	○ **آنتیوکوس** هیئتی را برای تهنیت بدیار روم فرستاد تا فتوحات **فیلیپ** را شاد باش گوید .
			*
۳۴۳	۱۹۷	۸۱۸	○ **آنتیوکوس** برای بدست آوردن قدرت وافتخار وحفظ منافع خود به آسیای صغیر لشکر کشید .
			*
۳۴۴	۱۹۶	۸۱۷	○ **اردوان اول** پادشاه اشکانی درگذشت و پسرش **فری‌پاپت** بنام اشك چهارم بتخت نشست .
			○ **آنتیوکوس** وارد اروپا شد و پسرخود را نایب‌السلطنه شهر **لیسیماکیا** کرد .

۲ــ Goelsyria (سوریه سلوکیها)

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۴۵	۱۹۵	۸۱۶	○ **آنتیوکوس سوم** در روم از لژیونهای منظم رومی شکست خورد .
			*
۳۴۶	۱۹۴	۸۱۵	○ **آنتیوکوس** در بازگشت بطورکامل **تراس** (تراکیه) را تصرف نمود .
			*
۳۴۷	۱۹۳	۸۱۴	○ **آنتیوکوس سوم** لوحه‌ای بخط یونانی‌نوشت ودر تپه جمشیدی نزدیك شهر **نهاوند** بیادگار گذاشت (۱)
			*
۳۴۸	۱۹۲	۸۱۳	○ **آنتیوکوس سوم** به یونان حمله‌کرد اما **اشیلیوس کلابریو** سردار یونانی بجلو او فرستاد .
			*
۳۴۹	۱۹۱	۸۱۲	○ در جنگ دریائی بین ایران وروم **انتیوکوس** شکست خورد و صلحی بین او و دولت روم منعقد گردید .
			○ **اردوان اول** ازبین رفت‌وبجای او **فری‌پایت** به تخت سلطنت اشکانی نشست .
			*
۳۵۰	۱۹۰	۸۱۱	○ بین **آنتیوکوس سوم** و **سی‌پیون** (۲) سردار رومی درمحل **ماکنزی** جنگی‌روی‌داد که‌بشکست **آنتیوکوس** منتهی گردید . دراین‌جنگ آسیای صغیراز دست سلوکیها خارج شد .
			○ پارس وخوزستان خود را ازقید حکومت‌سلوکیها آزادکردند .

۱ــ این لوحه درسال ۱۳۲۶ خورشیدی بدست آمدکه اکنون درموزه ایران‌باستان نگهداری میشود .

۲ــ Scipions .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **اوتی‌دموس** پادشاه باختروفات یافت و پسرش **دمتریوس** پادشاه **باکتریا** شد .
			*
۴۵۱	۱۸۹	۸۱۰	○ **مهردادچهارم** پادشاه **پنت** درگذشت و پسرش **فرناك اول** بتخت نشست .
			*
۳۵۲	۱۸۸	۸۰۹	○ بین **آنتیوکوس** و دولت روم صلحی برقرارشد که بـه صلح **آپامه** معروف است و بموجب آن **آنتیوکوس** از متصرفات خود در اروپا چشم پوشید وخسارات جنگ را پرداخت ودرارمنستان نیزدوناحیه خود را مستقل‌اعلام نمودند .
۳۵۳	۱۸۷	۸۰۸	○ **آنتیوکوس کبیر** درعیلام (خوزستان) درگذشت وسلسله سلوکی رو بضعف و هرج و مرج گذاشت
			*
۳۵۴	۱۸۶	۸۰۷	○ **سلوکوس‌چهارم** معروف‌به **فیلوپاتر** بتخت سلطنت سلوکی نشست .
			*
۳۵۵	۱۸۵	۸۰۶	○ **سلوکوس چهارم** مجبور شد غرامت جنگ‌را که پانزده‌هزارتالان(۱) بود ازرعایای خودگرفته بدولت روم بپردازد .
			*
۳۵۶	۱۸۴	۸۰۵	○ **فی‌له‌تر** (۲) خزانه‌دار **لیزماك** پس از فوت او شهر **پرگام** (۳) را تصرف کـرده در این ناحیه دولتی‌تشکیل‌داد که‌بدولت **پرگام**(۴)معروف‌است.

۱ــ تقریباً سه میلیون وششصد هزار لیره

۲ــ Philetere .

۳ــ Pergamus .

۴ــ پرگام درمسینای آسیای صغیر نزدیك رود (پرگاماچای) امروزی بوده‌که امروز بنام‌بزگامو معروف‌است

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۵۷	۱۸۳	۸۰۴	○ **مهرداد چهارم** پادشاه **پنت کاپادوکی** (۱) درگذشت و پسرش **فرناك اول** پادشاه شد و او بلافاصله شهر **سینوپ** را گرفته سراسر سواحل دریای سیاه را تصرف کرد .
			*
۳۵۸	۱۸۲	۸۰۳	○ **آریارات** پادشاه **کاپادوکیه** (قسمت شرقی ـ آسیای‌صغیر) به‌پنت‌لشکر کشید وبا **فرناك** پادشاه آن‌ناحیه وارد جنگ‌شدکه مدتها طول کشید .
			*
۳۵۹	۱۸۱	۸۰۲	○ **اشك چهارم‌فری پاپت** دراین‌سال درگذشت و پسرش **فرهاداول** (۲) (اشك پنجم) بجای‌وی نشست .
			*
۳۶۰	۱۸۰	۸۰۱	○ **فرها اول** بـه سرزمین **ماردها** (۳) لشکـر کشید . ○ ارامنه‌درکناره شمالی رود ارس‌شهری بنا نهادند بنام**آرتاکساتا** که بعدها پایتخت ارمنستان قرار گرفت و گـویا همان شهر (ایروان) امـروزی باشد .
			*
۳۶۱	۱۷۹	۸۰۰	○ **فرهاه اول** بـه طبرستان لشکر کشید و قـوم **تپورها** را شکست داد .

۱ــ پنت ساحل دریای سیاه و قسمتی ازکاپادوکیه بوده است .

۲ــ فرهاد اول را بمناسبت‌آنکه برادرش را خیلی دوست میداشت او را فیلادلفوس بمعنی (دوستدار برادر) خوانده‌اند .

۳ــ ماردها یا (مردها) قومی فقیرولی جنگجو بودندکه بین‌کادوسیان و تپورها (تقریباً درمحل تنکابن فعلی) زندگی میکردند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۶۲	۱۷۸	۷۹۹	○ شهر **خاراکس** (۱) که نزدیك شهر **ری** (۲) امـروزی بـوده دراین سال توسط **اشك پنجم فرهاد اول** بناگردید .
			*
۳۶۳	۱۷۷	۷۹۸	○
			*
۳۶۴	۱۷۶	۷۹۷	○ **فری پاپت** پادشاه اشکانی درگذشت و **فـرهاد اول** بجای او نشست .
			*
۳۶۵	۱۷۵	۷۹۶	○ **سلوکوس چهارم** بدست نخست‌وزیر خودکشته و بجای وی **آنتیوکوس چهـارم** مـلقب بـه (اپی‌فان) بتخت سلطنت سلوکی نشست .
			○ **اوکراتیداس**(۳) نامی دراین‌سال تخت‌سلطنت باختر را از **دمتریوس** گرفت .
			*
۳۶۶	۱۷۴	۷۹۵	○ **فرهاد اول** درگذشت وبرادرش **مهرداد** (۴) بجای او نشست .
			○ **مهرداد اول** ماد وپارس و خوزستان رابتصرف درآورد .
			*
۳۶۷	۱۷۳	۷۹۴	○ **مهرداد اول** شهر **سلـوکیه** را از سلوکیها گرفت .

۱ــ شهر خاراکس Ckarax درمحل شهر ستانك یا ایوان‌کی امروزی بوده .
۲ــ شهر ری را باسامی (رگ ــ راگه ــ رگه ــ راگا ــ رگا ــ راگس) نیز نوشته‌اند .
۳ــ Eucratidas .
۱ــ فرهاد باوجود داشتن فرزندان زیاد چون برادر خود را شجاع ولایـق میدانست و او را خیلی دوست میداشت درزمان حیات اورا ولیعهدکردازاین جهت اورا فیلادلفوس Philadelphus بمعنی (برادردوست) خوانده‌اند واین کلمه را روی سکه‌های خود نقش میزد .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **مهرداد اول** (میتردات اول) نخستین پادشاه اشکانی است که دراین سال عنوان **شاهنشاه** را برخود نهاد .
			*
۳۶۸	۱۷۲	۷۹۳	
			*
۳۶۹	۱۷۱	۷۹۲	○ جلوس **مهرداد اول اشك ششم** که او را **میتریدات** میگفتند . دراین سال‌هم نوشته‌اند ام اکثریت سال ۱۷۰ قبل‌از میلاد دانسته‌اند .
			*
۳۷	۱۷۰	۷۹۱	○ جلوس **اشك ششم مهرداد اول** بتخت سلطنت اشکانی ـ دوران عظمت سلسه اشکانی از زمان این پادشاه شروع میشود (تاریخ جلوس مهرداد را ۱۷۴ ق . م هم نوشته‌اند)
			*
۳۷۱	۱۶۹	۷۹۰	○ **فرناك اول** پادشاه **پنت** درگذشت و برادرش **مهرداد پنجم** که او را **اورگت** (۱) بمعنی نیکوکار میگفتند بتخت نشست .
			*
۳۷۲	۱۶۸	۷۸۹	○ پایان‌جنگ‌سلوکیها باه‌مصر . **آنتیوکوس‌چهارم** پادشاه سلوکی ازاین جنگ نتیجه نبرد وباصرار دولت روم مصر را تخلیه کرد (۲)
			*
۳۷۳	۱۶۷	۷۸۸	○ **مهرداد اول** به **باختر** (باکتریا) لشکر کشید

۱ـ Evergetes .

۲ـ میگویند وقتی سفیر روم بدربارآنتیوکوس‌آمد دایره‌ای روی ریگ بدور خود کشید وگفت‌قبل‌ازاینکه پا را ازدایره بیرون‌نهم باید جواب مساعد بدهی وآنتیوکوس هم حاضر به‌تخلیه مصر شد .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			و دوناحیه از این سرزمین را تصرف کرد .
			*
۳۷۴	۱۶۶	۱۸۷	○ **مهرداد اول** بر **ماد** تاخته آنجا را گرفت و شورش **هیرکانیا** (گرگان) را فرونشاند .
			*
۳۷۵	۱۶۵	۷۸۶	○ ارمنستان بتصرف **آنتیوکوس** پادشاه سلوکی درآمد .
			○ **آنتیوکوس چهارم** درصددبرآمدتادرارستان نفایس واموال معابدآنجا را تاراج کندکه‌طوایف ساکن کوهستانهای آن ناحیه او را مجبور به فرار کردند .
			*
۳۷۶	۱۶۴	۷۸۵	○ **آنتیوکوس چهارم** ازسلسله‌سلوکی درگذشت وپسرش **آنتیوکوس پنجم** معروف به **اوپاتر** که دوزاده ساله بود پادشاه شد و **لی‌زیاس** (۱) سرپرستی او را بعهده گرفت .
			*
۳۷۷	۱۶۳	۷۸۴	○ **مهرداد** بسرزمین ماد لشکرکشید وپس‌از تصرف آنجا**آنتیوکوس**را شکست‌داده ازخودحاکمی درآنجا گذاشت .
			○ دراین‌سال‌قوم‌وحشی (یویئچی) سکاهارا ازمسکن خود واقع درحوزه رود **تاریم** رانده وآنها را بجنوب سرازیر کردند .
			*
۳۷۸	۱۶۲	۷۸۳	○ هرج ومرجی‌در دربار سلوکی روی‌داد بطوریکه نمایندگان سیاسی دولت روم را بقتل رسانیدند .

۱— Lysias

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **دمتریوس اول** (۱) که بطور گروگان درروم بسر می‌برد به **ماد** آمده بتخت نشست .
			*
۳۷۹	۱۶۱	۷۸۲	○ **دمتریوس** به بابـل وارد شد و درآنجا به‌لقب **سوتر** بمعنی نجات بخش ملقب گردید .
			*
۳۸۰	۱۶۰	۷۸۱	○ **اسکندر** نامی که خودرا فرزند **انتیوکوس-اپی‌فان** وملقب به **بالاس** (۲) میخواند برعلیه **دمتریوس** قیام کرد ودراین جنگ **دمتریوس** بقتل رسید .
			*
۳۸۱	۱۵۹	۷۸۰	○ **مهرداد** پادشاه اشکانی خوزستان را تصرف کرد ○ **دمتریوس دوم** معـروف به **نیکاتور** بجای پدر نشست .
			*
۳۸۲	۱۵۸	۷۷۹	○ **دمتریـوس دوم** به خونخواهی پـدر بجنگ **اسکندر بالاس** رفت واسکندر فرار کرد .
			*
۳۸۳	۱۵۷	۷۷۸	○
			*
۳۸۴	۱۵۶	۷۷۷	○
			*
۳۸۵	۱۵۵	۷۷۶	○ **مهـرداد** دولت سلوکی را شکست داده و شهر

۱ــ Demetsius .

۲ــ Alexandrebalas .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			سلوکیه را تصرف نمود واین سال‌را میتوان تاریخ انقراض سلوکیها درایران دانست .
			*
۳۸۶	۱۵۴	۷۷۵	○ **مهرداد** پادشاه اشکانی **پارس‌وبابل** را تصرف نمود و دراین سال از **باختر** تا **فرات** وازدریای خزرتا خلیج فارس جزء متصرفات دولت پارت بود .
			*
۳۸۷	۱۵۳	۷۷۴	○
			*
۳۸۸	۱۵۲	۷۷۳	○
			*
۲۸۹	۱۵۱	۷۷۲	○ **مهرداد اول** برممالك باخترحمله برد وهرات وسیستان و افغانستان را مسخر کرد .
			*
۳۹۰	۱۵۰	۷۷۱	○ شروع سلطنت **وال‌ارشك** (۱)درارمنستان ـ این سلسله شاخه‌ای از اشکانیان بود . ○ **دمتریوس** اول از سلسله سلوکی درگذشت و بجای او **الکساندربالاس** بتخت نشست .
			*
۳۹۱	۱۴۹	۷۷۰	○**اوکراتید** پادشاه باختر توسط فرزندش **هلی‌اکل** (۲) بقتل‌رسید و **مهرداد** باین‌ناحیه

۱ـ Val — Araces .

۱ـ Heliocles .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			حمله برد وباآنکه **دمتریوس** پادشاه سوریه‌به کمك دولت باختر آمد ولی‌مهرداد آنجا راضمیمه متصرفات خودکرد .
			*
۳۹۲	۱۴۸	۷۶۹	○
			*
۳۹۳	۱۴۷	۷۶۸	○
			*
۳۹۴	۱۴۶	۷۶۷	○ **دمتریوس دوم** از سلوکید ها درسوریه بتخت نشست . ○ **کارتاژ** بدست **سی‌پیو**(۱) سرداررروم سقوط کرد و او این شهررا با خاك یکسان نمود .
			*
۳۹۵	۱۴۵	۷۶۶	○ **الکساندربالاس** که‌مدعی‌بودپسر **آنتیوکوس** چهارم است برکنارشد و **دمتریوس دوم**ملقب به **نیکانور**پسر**دمتریوس اول** بتخت سلطنت سلوکی نشست .
			*
۳۹۶	۱۴۴	۷۶۵	○ دراین‌سالت دولت سلوکی‌درایران‌بدست**مهرداد اشکانی**ضعیف شده و رو باضمحلال رفت . ○ **مهرداد** به ماد بزرگ تاخت و آنجا را تصرف کرد و**باکاسیس** (۲) نامی را درآنجابحکومت گماشت .
			*
۳۹۷	۱۴۳	۷۶۴	○ سوریه‌دراین‌سال دوپادشاه داشت . **آنتیوکوس**

۱- Scipio . ۲- Bacassis .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			ششم درایالات شمالی**ودمتریوس دوم** معروف به **نیکاتور** درنواحی جنوب حکومت داشتند .
			*
۳۹۸	۱۴۲	۷۶۳	○ **دیودوتوس** پسر **اسکندربالاس** که اسم **تریفون** (۱) برخود نهاده بود **آنتیوکوس ششم** را بقتل رسانیده و تاج وتخت او را غصب نمود .
			*
۳۹۹	۱۴۱	۷۶۲	○ **دمتریوس** عازم تصرف بین‌النهرین و ایران گردید و یونانیانی‌که در این محل بودند بدور او جمع شده خود را طرفداراو خواندند .
			*
۴۰۰	۱۴۰	۷۶۱	○ **مهرداد** با حیله **دمتریوس** را دستگیر کرده او را شهربشهر گردانده در**هیرکانیا** (گرگان) جای داد .
			*
۴۰۱	۱۳۹	۷۶۰	○ **دمتریوس دوم** (نیکاتور) پادشاه سلوکی‌وفات یافت و **آنتیوکوس هفتم** بجای وی نشست .
			○ **مهرداد** پادشاه اشکانی ناحیه باختررا ازیونانی های مقیم این سرزمین گرفت وآنها درکابل‌مستقر گردیدند .
			*
۴۰۲	۱۳۸	۷۵۹	○ شروع سلطنت **آنتیوکوس هفتم** از سلسلهٔ سلوکی
			○ **مهرداد** دراین سال **الیمه**(۲) دوباره فتح کرد.

۱ــ Tryphon .

۲ــ الیمه یا الی‌میان ناحیه خوزستان بود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ آخرین پادشاه **پرگام** بنام **آتالوس سوم** (۱) بتخت نشست .
			*
۴۰۳	۱۳۷	۷۵۸	○ **مهرداد اول** برای اولین دفعه مجلسی بوجود آورد که از شاهزادگان و افراد خاندان شاهی و اشراف و روحانیون تشکیل میشد و آنرا مجلس **مهستان** یا (مغستان) مینامیدند .
			*
۴۰۴	۱۳۶	۷۵۷	○ **اشك ششم مهرداد اول**(۲)درگذشت‌وپسرش **فرهاد دوم** (اشك هفتم) بجای وی‌نشست .(۳)
			*
۴۰۵	۱۳۵	۷۵۶	○ شهر **تیسفون** (۴) در مقابل **سلوکیه** بناشد . این‌شهرتاآخر دوران‌اقتدار سلسله‌ساسانی باشکوه وجلال خودنمائی میکرد .
۴۰۶	۱۳۴	۷۵۵	○
			*
۴۰۷	۱۳۳	۷۵۴	○ **آتالوس‌سوم** پادشاه **پرگام** هنگام مرگ‌چون وارثی‌نداشت‌کشور خودرا به‌دولت روم واگذاشت واین دولت هم **پرگاموس** را تصرف‌کرد (۵)

۱ــ آتالوس سوم را فیلومتریعنی دوستدار مادر میگفتند .

۲ــ در زمان فوت مهرداد اول قلمرو سلطنت پارتیا بقرار زیر بود :

پارت ــ گرگان ــ باختر ــ مــرو ــ خوارزم ــ هرات ــ زرنگ (سیستان) رخج ــ پنجاب هند ولایت ماردها ــ ماد بزرگ (عراق عجم) خورستان ــ پارس ــ بابل ــ بــا توجه بنقاط بالا اهمیت و بزرگی دولت پارت در زمــان مهرداد مشهود است . مهرداد نخستین پــادشاه اشکانی است‌که خود را شاهنشاه خواند .

۳ــ وفات مهرداد اول و جلوس فرهاد دوم را پاره‌ای از مورخین سال ۱۳۸ قبل از میلاد نوشته‌اند .

۴ــ تیسفون شهر بزرگی درمشرق دجله و پایتخت اشکانیان بوده و بعداً چنانکه بیاید در حمله اعراب ویران گردید . اعراب آنرا مداین میگفتند زیرا از پنج شهر تشکیل میافت که ازآن جمله میتوان تیسفون و شهربه اردشیر وبلاش‌آباد و شهر رومیه یا رومگان را نام برد .

۵ ــ بروایت مشیرالدوله پیرنیا دولت روم‌آتالوس سوم راکشته وکشورش را ضمیمه امپراطوری روم‌کرد

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۰۸	۱۳۲	۷۵۳	○ حمله آلانها بایران .
			*
۴۰۹	۱۳۱	۷۵۲	○ **فرهاد** لشکری ازاسرای یونانی که در ایـران گرفتار بودند ترتیت داد وبجنگ سکاهها فرستاد این سپاه که باایران بیگانه بودند باسکاهها اتحاد بستند وسپاه ایران موفقیتی بدست‌نیاورد وفـرهاد هم دراین جنگ زخم برداشت .
			*
۴۱۰	۱۳۰	۷۵۱	○ **آنتیوکوس** معروف به (سی‌داتس)(۱) لشکری فراهم‌آورده به بین‌النهرین تاخت و دراین ناحیه عده زیادی بدور او جمع شدند .
			*
۴۱۱	۱۲۹	۷۵۰	○ **آنتیوکـوس سیداتس** پادشاه سلوکـی از **فرهاد** شکست‌خورد و ازتـرس اسارت خـود را ازبالای کوه‌پرت کرده بزندگی‌خودوسلسله‌سلوکی پایان داد . ○ **فـرهاد** تیسفون را اقامتگاه زمستانـی خـود قرار داد .
			*
۴۱۲	۱۲۸	۷۴۹	○ کشته شدن **فرهاد** پسر **مهرداداول** را دراین سال‌هم‌نوشته‌اند وپاری‌ازمورخین درسال۱۲۷ قـم ○ **الکسانـدر زی‌بناس** (۲) از سلسه سلوکـی بتخت نشست . ○ دولت یونانی‌بلخ (باکتریا) دردشت‌بزرگ‌جیحون دراین سال منقرض شد وتـوسط **کوشان‌ها** (۳)

۱ــ Antiochos de Sidetes .

۲ــ A — Zibenas .

۳ــ شعبه‌ای از یوئه‌چی‌ها .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			دولتی بجای آن تأسیس گردید که باپارتها هم‌مرز شد ○ **هونها** بسرزمین **یوئه‌چی‌ها** حمله کرده وآنها هم بسرزمین **سکاهها** هجوم آوردند و**سکاهها** نیز بجنوب آمدند اما چون خراسان درتصرف پارتها بود اجباراً به‌طرف افغانستان سرازیرشده‌درمحلی که امروز بنام آنها **سیستان** معروف‌است ساکن شدند .
			*
۴۱۳	۱۲۷	۷۴۸	○**فرهاد دوم** پادشاه اشکانی پس‌از ۹ سال‌سلطنت درجنگ با سکاها کشته‌شد وعمویش **اردوان‌دوم** (ارتابانوس دوم) (اشك هشتم) با انتخاب مجلس (مهستان) بتخت نشست .
			*
۴۱۴	۱۲۶	۷۴۷	○ **سلوکوس پنجم** پسر ارشد **دمتریوس‌دوم** درتوطئه‌ای که مادرش **کلئوپاترا** ترتیب داده بود بقتل رسید .
			*
۴۱۵	۱۲۵	۸۴۶	○ **اردوان دوم** با سپاهی به طخارستان در باختر حمله برد . ○ **دمتریوس دوم** از پادشاهان سلوکی دمشق وفات یافت .
			*
۴۱۶	۱۲۴	۷۴۵	○ **اردوان‌دوم**درجنگ‌باطوائف‌وحشی**یوئه‌چی**(۱) زخم برداشته وکشته‌شد و بجایش **مهرداد دوم** (اشك نهم) ملقب به‌کبیر بتخت نشست .
			*
۴۱۷	۱۲۳	۷۴۴	○ **مهرداد دوم** بخونخواهی قتل اردوان به‌جنگ

۱ــ یوئه‌چی‌ها ازطوائف تورانی بودندکه‌آنها را یوراچی نیز میگفتند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			طوایف **یوئه‌چی** رفت وکلیه آن اقـوام وحشی را شکست داده حدود کشورش‌را تاشمال‌هندوستان توسعه داد .
			*
۴۱۸	۱۲۲	۷۴۳	○ **مهرداد** قسمتهائی ازسیستان وباختر را گرفت.
			*
۴۱۹	۱۲۱	۷۴۲	○ **مهرداد** طوائف وحشی وصحرا گرد سکاهارا نیز بسختی شکست داد .
			○ **مهرداد پنجم** از پادشاهان **پنت** کشته شد و پسرش **مهرداد ششم** (مـهـرداد اوپاتـر) (۱) بتخت نشست .
			*
۴۲۰	۱۲۰	۷۴۱	○ **مهرداد دوم** پادشاه اشکانی بـارمنستان لشکر کشید و ارمنستان را مطیع کرد و بر **آرداشس** حاکم آنجا غلبه‌کرده پسراو **تیگران** راباخود آورد.
			*
۴۲۱	۱۱۹	۷۴۰	○ قوم**یوئه‌چی**(۱)دراستان **باختر**(بلخ)برسکاهها پیروز شده و حکومتی تشکیل دادنـدکـه مدتها دوام داشت وسکاهها به سیستان امروزی‌آمـدنـد (نگاه‌کنید بوقایع سال ۱۲۸ ق م)
			*
۴۲۲	۱۱۸	۷۳۹	○ از ایـن سال بین دولت **شاهنشاهی ایران** و امپراطوری چین روابط دوستانه برقرار گردید.
			*
۴۲۳	۱۱۷	۷۳۸	○ ازطرف دولت‌ایران سفرائی‌بدربارچین‌فرستاده‌شد.

۱ــ اوپاتر بیونانی بمعنی (دارای پدر خوب) است .

۲ــ Yuechi .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۲۴	۱۱۶	۸۳۷	○ **آنتیوکوس نهم** معروف به **سی‌زیك** (۱) از سلسله سلوکی بتخت نشست .
			*
۴۲۵	۱۱۵	۷۳۶	○ هیأتی از طرف امپراطورچین به دربار **مهرداد دوم** آمد وبین **مهرداد** وونماینده امپراطورچین معاهده تجارتی بسته شد :
			*
۴۲۶	۱۱۴	۷۳۵	○ اولین دولت مستقل **حمیر** در عـربستان تشکیل گردید این دولت تا سال ۳۰۰ بعداز میلاد دوام داشت و با **دولت شاهنشاهی ایران** روابطی داشت .
			*
۴۲۷	۱۱۳	۷۳۴	○
			*
۴۲۸	۱۱۲	۷۳۳	○ **مهرداد آپاتور** در **پنت** (پنتوس) (۲) حکومت مقتدری تشکیل داد که شامل آسیای صغیر تا حدود یونان بود .
			*
۴۲۹	۱۱۱	۷۳۲	○
			*
۴۳۰	۱۱۰	۷۳۱	○

۱– Syzique .

۲– Pont (Pontus)

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۳۱	۱۰۹	۷۳۰	○
			*
۴۳۲	۱۰۸	۷۲۹	○
			*
۴۳۳	۱۰۷	۷۲۸	○
			*
۴۳۴	۱۰۶	۷۲۷	○
			*
۴۳۵	۱۰۵	۷۲۶	○
			*
۴۳۶	۱۰۴	۷۲۵	○
			*
۵۳۷	۱۰۳	۷۲۴	○
			*
۴۳۸	۱۰۲	۷۲۳	○ دولت روم سرزمین **کلیکیه** را ببهانه‌اینکه‌اهالی آنجا جزء دزدان دریائی هستند تصرف کرد. این سرزمین مدتها جزء ساتراپی ایران بود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۳۳۹	۱۰۱	۷۲۲	○ **ژول سزار** قیصر روم که باایران روابطی‌داشت دراین سال تولد یافت .
			*
۴۴۰	۱۰۰	۷۲۱	○
			*
۴۴۱	۹۹	۷۲۰	○
			*
۴۴۲	۹۸	۷۱۹	○
			*
۴۴۳	۹۷	۷۱۸	○
			*
۴۴۴	۹۶	۷۱۷	○ **آنتیوکوس هشتم** بدست **هراکلئون** بقتل رسید .
			○ لشکر روم بفرات رسید و **مهرداد** رسولی نزد **سولا** فرمانده رومیان برای عقد معاهده دوستی فرستاد اما سردار روم نپذیرفت .
			*
۴۴۵	۹۵	۷۱۶	○ **دمتریوس** بنام (فیلوپاتر) پادشاه سلوکی‌شعبه سوریه بتخت نشست .
			○ **سلوکوس ششم** معروف بـه **اپی‌فـان** بتخت سلطنت سلوکیه نشست .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۴۶	۹۴	۷۱۵	○ **تیگران** نوه **ارتاکسیاس** (فرزندآرداشس) ارمنستان را که تاکنون از دوبخش تقسیم میشد متحدکرده و تا ستل ۶۹ قبل از میلاد برتمام این کشور فرمانروائی داشت .
			*
۴۴۷	۹۳	۷۱۴	○ **آنتیوکوس** دوازدهم معروف به (مقدس) بحکومت سلوکیه رسید .
			*
۲۴۸	۹۲	۷۱۳	○ **سولا** (۱) سردار روم بسفارت نزد **مهرداد دوم** آمد و مهرداد شخصی بنام **اورباز** (۲) مأمور مذاکره با اوکرد و بین این دوسردار گفتگوهای دوستانه ردو بدل شد (۳)
			*
۲۴۹	۹۱	۷۱۲	○ **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** پس‌ازپیروزیهائی که در تراکیه و مقدونیه بدست‌آورد بسوی **آتن** پیش رفت .
			*
۴۵۰	۹۰	۷۱۱	○ چون **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** دوباه **کلیکیه** و **پافلاگونیه** را تصرف کرده بود دولت روم سرداری بآنجافرستاد واین دوناحیه‌را پس گرفت
			*
۴۵۱	۸۹	۷۱۰	○ درجنگهای بین دولت **روم** و **پنت** و **ارمنستان** باآنکه دولت **پارت** ظاهراً بی طرف بود اما درحقیقت مراقب اوضاع بوده و چون بیم تصادم بین دو دولت بزرگ‌بود سفیری ازطرف دولت روم برای عقد معاهده‌ای بدربار ایران آمد .

۱ــ لوسیوس سولا L . Sulla
۲ــ Orbase .
۳ــ مهرداد اولین پادشاهی است‌که با دولت روم روابط دیپلماسی برقرار کرد .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۵۲	۸۸	۷۰۹	○ در **اورامان** (کردستان) سه نسخه روی پوست آهو بخط یونانی اشکانی بدست آمده که تاریخ آن مربوط به این سال است . ○ **دمتریوس سوم** وفات یافت و **آنتیوکوس** یازدهم بسطنت سلوکی رسید . ○ **مهرداد** ششم پادشاه **پنت** دراین سال لشکری به سرداری **آخه‌لائوس** به آسیای صغیر فرستاد این سردار **بی‌تی‌نیه** را اشغال کرده بر سرتاسر آسیای صغیر دست یافت . *
۴۵۳	۸۷	۷۰۸	○ **مهرداد دوم** در این سال وفات یافت (۱) و دوره فترت شروع گردید . ○ **سولا** سردار رومی با لشکری بجنگ **مهرداد** ششم پادشاه **پنت** آمد و **آخه‌لائوس** سردار مهرداد را شکست داد. *
۴۵۴	۸۶	۷۰۷	○ **سولا** سردار رومی درخرونه (۲) (واقع دریونان) **مهرداد** ششم پادشاه **پنت** را بسختی شکست داد ومهرداد تقاضای صلح کرد . *
۴۵۵	۸۵	۷۰۶	○ **مهرداد** برای مقابله با **سولا** تمام سکنه آسیای صغیر واهالی یونان را باخود متحد ساخت وبا اقوام وحشی اطراف رودخانه **دن** (۳) اتحادیه بست اما موفق نشد .

۱ــ برخی مورخین وفات مهرداد دوم را سال ۷۶ قبل ازمیلاد دانسته‌اند واین تاریخ صحیح نیست زیرا پس از مرگ مهرداد ومدتی که درحال فترت گذشت در ۷۷ ق . م سنا تروك بتخت نشست یعنی یکسال قبل از ۷۶ــ در هرحال مهرداد دوم ازپادشاهان بزرك ایران است که توانست با شکست دادن سکاها درمشرق خطراین طوائف وحشی را ازبین برده و درتاریکترین ادوار سلطنت اشکانی ایران را از خطرسقوط نجات بخشید.

۲ــ Ckeronee ۳ــ Don .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۵۶	۸۴	۷۰۵	○ بین **سولا** سردار رومی و **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** عهدنامه‌ای بسته‌شدکه بموجب آن **مهرداد** ازفتوحاتش چشم پوشید و بعنون غـرامت جنگ سه‌هزار تالان پرداخت (۱)
			*
۴۵۷	۸۳	۷۰۴	○ **آنتیوکوس دوازدهم** معروف به(مقدس) دراین سال میمیرد وپس‌از سه‌سال‌فترت یکی‌از پادشاهان ارمنستان‌موسوم به **تیگران** پادشاه‌سلوکی میگردد
			*
۴۵۸	۸۲	۷۰۳	○ **سولا** سردار روم پس‌از عقد معاهده‌ای با ایران وغارت **آتن** دراین سال بـروم بازگشت وپس‌از پیروزی‌برشورشهای‌داخلی خودرا دیکتاتورخواند
			*
۴۵۹	۸۱	۷۰۲	
			*
۴۶۰	۸۰	۷۰۱	○ نقش بـرجسته‌ای از **مهرداد دوم** درایـن سال درتیسفون حجاری گردید .
			○ **تیگران** پادشاه ارمنستان بنام سلطان سلوکیها رسماً به تخت نشست .
			*
۴۶۱	۷۹	۷۰۰	○ دولت روم برای تضعیف سلوکیها بنی اسرائیل‌را وادار به‌انقلاب وشورش‌نمود و**تیتوس** امپراطور روم بهمین بهانه **بیت المقدس** را ویـران نموده قوم یهود را پراکنده ساخت وخود بادولت‌ایران همسایه شد .

۱ــ تقریباً هفده میلیون فرانک طلا .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۶۲	۷۸	۶۹۹	○ **سولا** امپراطـور روم که به‌آسیا لشکر کشیده و **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** را شکست داده بود در گذشت .
			*
۴۶۳	۷۷	۶۹۸	○ بعداز یکـدوره فترت ده ساله **ساناتروك** (۱) اشك دهـم برادر **فـرهاد دوم** ازطرف مجلس **مغستان** (مهستان) بمقام سلطنت رسید .
			*
۴۶۴	۷۶	۶۹۷	○ دولت **پنت** دوباره سرتاسر ارمنستان را تصـرف کرد و **تیگران** پادشاه ارمنستان به‌آذربایجان و جلگه فرات رفت .
			*
۴۶۵	۷۵	۶۹۶	○ **تیگران** پادشاه‌ارمنستان‌آذربایجان وجلگه‌فرات وقسمتی از قلمرو اشکانیان را تصرف‌کرد .
			*
۴۶۶	۷۴	۶۹۵	○ **لوکولوس** (۲) سردار رومی بالشکری مأمور جنگ با **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** شد ولشکر پنت را در **کی‌زیکوس** (۳) بسختی شکست‌داد **سناتروك** پادشاه اشکانی دراین‌جنگ‌بیطرف‌بود
			*
۴۶۷	۷۳	۶۹۴	○ نیروی دریائی **مهرداد** دراثر طوفان ازکار افتاد و از **لوکولوس** در دریا نیز شکست خورد .
			○ مهرداد از **سناتروك** پادشاه اشکانـی خواستار کمك شد اما شاهنشاه اشکانی باوکمکی نکرد .

۱ــ ساناتروك یا سندروك یا بقول یونانیان Sanatroikes ساناتری وکش .

۲ــ Lucullus .

۳ــ Cyzicus.

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۶۸	۷۲	۶۹۳	○ **مهرداد ششم** که هم در خشکی وهم در دریا ناموفق‌بود به‌ارمستان فرارکرده به **تیگران** داماد خود پناهنده شد .
			*
۴۶۹	۷۱	۶۹۲	○ **لوکولوس** از **تیگران** پادشاه‌ارمنستان‌خواست تا **مهرداد**را تسلیم‌نماید اما **تیگران** قبول‌نکرد
			*
۴۷۰	۷۰	۶۹۱	○ عده‌ای ازمورخین سال جلوس **فرهاد سوم** را دراین سال نوشته‌اند .
			*
۴۷۱	۶۹	۶۹۰	○ بروایت پاره‌ای از مورخین **ساناتروك** دراین سال وفات یافت (۱) و **فرهادسوم** بتخت نشست ○ لژیونهای رومی وارد ارمستان شدند و **تیگران** شکست خورده فرارکرد .
			*
۴۷۲	۶۸	۶۸۹	○ **آنتیوکوس آسیائی** آخرین پادشاه سلوکی دراین سال بتخت نشست وتا سال ۶۴ قبل‌ازمیلاد که‌بدست **پمپه**سردار روم ازبین‌رفت سلطنت نمود
			*
۴۷۳	۶۷	۶۸۸	○ **ساناتروك** دراین‌سال وفات یافت واشك‌یازدهم **فرهاد سوم** بتخت نشست . ○ **تیگران** بانیروئی که تهیه کرده بودبرای‌بازگرفتن ارمنستان‌آمد اما دوباره شکست خورد . ○ آئین مهرپرستی از راه‌آسیای‌صغیر در این سال به‌مغرب نفوذکرد .
			*

۱ــ میراث ایران ــ تاریخ مشیرالدوله وتاریخ دوهزار وپانصد ساله شاهنشاهی .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۷۴	۶۶	۶۸۷	○ **پمپه**سردارمشهور رومی بالشکرزیادی ازسرحد دولت **پنت** گذشت. **مهرداد**ششم پادشاه **پنت**(۱) پیشنهاد صلح کـرد اما **پمپهٔ** نپذیرفت زیرا با **فرهاد سوم** پادشاه اشکانی اتحاد داشت. دراین جنگ مهرداد شکست خورد . ○ **نرون** (۲) امپراطور روم بوسیله **تیرداد** پادشاه ارمنستان به آئین مهرپرستی (میترا) گروید .
			*
۴۷۵	۶۵	۶۸۶	○ دولت روم سلطنت **تیرداد** برادر **بلاش اول** را برارمنستان برسمیت شناخت وازاین سال (یاسال بعد) یکشاخه سلسله اشکانی در ارمنستان تأسیس شد . ○ **پمپه** سردار رومی **آنتیوخس هشتم** رامغلوب کرده سوریه را تصرف نمود .
			*
۴۷۶	۶۴	۶۸۵	○ انقراض سلسله سلوکیها. آخرین پـادشاه ایـن سلسله **آنتیوکوس آسیائی** نام داشت که بدست **پمپه** سردار روم از بین رفت . ○ **فرهاد سوم** به ارمنستان لشکر کشید و **تیگران** پادشاه ارمنستان به **پمپه** متوسل شد اما پمپه ازترس فرهاد کمکی نکرد .
			*
۴۷۷	۸۳	۶۸۴	○ **مهرداد ششم** پادشاه **پنت** با اتفاق دو دخترش با خوردن زهر خودکشی کرد و پسرش **فرناك** جسد اودا برای **پمپه** فرستاد و **پمپه** پس از دفن جسد حکومت ناحیه کوچکی در بسفر باو داد .
			*

۱ــ کشور باستانی واقع درشمال شرقی آسیای صغیر .

۲ــ Neron .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			○ **فرهاد سوم** بر **تیگران** پادشاه ارمنستان پیروز شد و معاهده صلحی بین آنها منعقد گردید .
			*
۴۷۸	۶۲	۶۸۳	○ درحالی که **فرهادسوم** سرگرم تصرف ارمنستان بود **پمپه** سردار روم سوریه و شام و فلسطین را تصرف نمود . و برای خود اعتباری کسب نمود.
			*
۴۷۹	۶۱	۶۸۲	○
			*
۴۸۰	۶۰	۶۸۱	○ **فرهاد سوم** پادشاه اشکانی توسط دوفرزندش **مهرداد** و **ارد** مسموم گردید . ○ **مهرداد** پس ازمرگ پدر بتخت سلطنت نشست(۱)
			*
۴۸۱	۵۹	۶۸۰	○ **مهرداد سوم** اشك دوازدهم برای پس گرفتن **کردون** (۲) بارمنستان لشکر کشیدو پیروزشد.
			*
۴۸۲	۵۸	۶۷۹	○ درغیاب **مهرداد** برادرش **ارد** که ازطرف مجلس مهستان حمایت میشد خود را شاه خواند وچون **مهرداد** بایران بازگشت ارد فرار کرد .
			*
۴۸۳	۵۷	۶۷۸	○ دراثراین واقعه **مهرداد** دست به تصفیه دامنه داری زد و عده زیادی را با شقاوت بقتل رسانید . ○ **مهرداد** اقوام سکاها را مطیع خودکرد .

۱ــ بهمین مناسبت مهرداد سوم را (پدرکش) لقب داده اند

۲ــ واقع درآسیای صغیر

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۴۸۴	۵۶	۶۷۷	○ بواسطه سفاکی **مهرداد** مردم براو شوریده و بحکم مجلس‌مهستان اورا ازسلطنت خلع‌وبرادرش **ارد** (اشك سیزدهم) را بتخت نشاندند. ○ **تیگران** کبیرپادشاه ارمنستان وفات یافت .
			*
۴۸۵	۵۵	۶۷۶	○ **مهرداد** ازبرادرش **ارد** شکست‌خورده درسوریه به‌**گابی‌نیوس** (۱) سردار رومی پناه برد اما **گابی‌نیوس** او را پناه نداد و ناچاربه **ارد** پناه‌آورد و ارد نیز او را بقتل رساند . ○ **کراسوس** سردار روم عازم جنگ با ایران گردید .
			*
۴۸۶	۵۴	۶۷۵	○ شروع جنگ ایران و روم . سردار روم در این جنگ **کراسوس** و سردار ایران **سورنا** (۲) بود **کراسوس** پس از اولین شکست به سوریه مراجعت کرد .
			*
۴۸۷	۵۳	۶۷۴	○ **درکاره** (حران) جنگ سختی بین ایران و روم روی دادکه **کراسوس** و فرزندش کشته شدند و لشکرشجاع ایران پیروز گردید (۳) ○ **سورنا** سردار شجاع ایران که سپاه انبوه **کراسوس** را شکست داده بود بفرمان **ارد**

۱ــ Cobinius .　　۲ــ Surena .

۳ــ ژوستن مورخ معروف‌گوید :

« ... باید با حیرت به شجاعت پارتیها نگریست . این شجاعت آنها را بقدری بلندکردکه مردمانی »
« که‌آقای آنها بودند تابع‌آنها شدند . حتی درروم درزمان اعلی‌درجه اقتدارش سه دفعه‌با بهترین »
« سردارانش بآنها حمله‌کرد و در نتیجه دانست‌که ازتمام ملل و مردمان اینها یگانه مردمی هستند »
« که نه فقط با رومیها برابرند بل فاتح‌آنهایند » (کتاب ۴۱ بندا)

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			کشته شد . علت این کار زشت را حسد بیجای پادشاه اشکانی دانسته‌اند .
			*
۴۸۸	۵۲	۶۷۳	○ **کاسیوس** سردار روم باقیمانده لشکر شکست خورده **کراسوس** را بآنطرف فرات برده در سوریه مستقر کرد .
			*
۴۸۹	۵۱	۶۷۲	○ **ارد** پسرخود **پاکر**(۱) را با قشونی به‌سوریه فرستاد . ودر چند جنگ موفقیتهائی بدست‌آورد و**کاسیوس** فقط بدفاع پرداخت .
			*
۴۹۰	۵۰	۶۷۱	○ قبل ازاینکه جنگ **پاکر** با رومیها به‌نتیجه‌قطعی برسد **ارد** که نسبت باوطنین شده‌بود اوراحضار کرد و قشون پارت از فرات عقب نشست .
			*
۴۹۱	۴۹	۶۷۰	○ بیادگار غلبه‌**گودرزدوم**(۲) بررقیبش**مهرداد** نقشی دربیستون حجاری کردند که مظهرپیروزی‌با تاجی‌که برسردارد درآن دیده میشود .
			*
۴۹۲	۴۸	۶۶۹	○ **پمپه** سرداررومی‌که ازرقیب خود **سزار** شکست خورده بود از **ارد** تقاضای حمایت‌کرد ولی سرداران **پمپه** مانع‌آمدن‌اوبدربار پادشاه‌اشکانی شدند .
			*
۴۹۳	۴۷	۶۶۸	○ **سزار** با سپاهی به سوریه و آسیای صغیر رفت

۱ــ پاکاروس

۲ــ گودرز دوم درسال ۵۶ قبل‌از میلاد باکمك و رأی مجلس مهستان مهرداد را خلع‌وارد را بسلطنت نشاند

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			وفارناسیس (۱) یکی‌از پسران **مهرداد دوم** اشکانی راکـه به **پنت** حمله‌کرده بود در ناحیه **زلا**(۲)شکست داد .
			*
۴۹۴	۴۶	۶۶۷	⊙ قتل **سورنا** سپهسالار ایران را بفرمان **ارد** در این سال هم نوشته‌اند .
			*
۴۹۵	۴۵	۶۶۶	⊙ **سزار** دستـور داد تقویم رومی را کـه براساس تقویم مصری بود اصلاح کنند و تقویمی که بامر او اصلاح شد تا مدتها رواج داشت
			*
۴۹۶	۴۳	۶۶۵	⊙ **پمپه** سردار روم بقصد جنگ بـا ایران قشونی تهیه کرد . اما قبل‌از حرکت‌بضرب خنجر آزاد- یخواهان بقتل رسید .
			*
۴۹۷	۴۳	۶۶۴	⊙ در روم اتحاد مـردان سه‌گانـه **اکتاویوس- انتیونیوس - لپیدوس** تشکیل گـردید و **کاسیوس** که خود بر ضد **سزار** توطئه ترتیب داده بود بـرای مبارزه باآنها سفرائی نزد **ارد** فرستاد و اردهم‌لشکری بسرداری **کاسیلیوسن باسوس** (۳) نزد او فرستاد
			*
۴۹۸	۴۲	۶۶۳	⊙ **کاسیوس** بعنوان قـدرشناسی **باسوس** را بـا هدایائی بدربار **ارد** فـرستاد و **ارد** نیز یکعده سواره نظام خـود را بکمك او فرستاد و بدین

۱— . Pharnaces

۲— . Zela

۳— . Caecilius— B assus

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			ترتیب من غیر مستقیم در منازعات داخلی روم شرکت کرد واز(آزادکنندگان) (۱) حمایت نمود
			*
۴۹۹	۴۱	۶۲۲	○ **کاسیوس** شکست خورد و بخواهش خود بدست یکی از غلامان پارتی کشته‌شد . و روابط ایران و روم تیره گردید
			*
۵۰۰	۴۰	۶۶۱	○ **ارد** در این سال **پاکر** را با سپاهیان زیاد بهمراهی **لابینوس**(۲)سردار رومی که‌بسفارت در خدمت شاه ایران بودبرای تسخیر سوریه فرستاد و این دوسردارسوریه وانطاکیه و فلسطین تمام آسیای صغیر را تصرف کردند
			*
۵۰۱	۳۹	۶۶۰	○ در این‌زمان دولت اشکانی وسعتی را که ایران‌در دوران هخامنشی بعد از جنگهای ایران و روم داشت بدست آورد
			*
۵۰۲	۳۸	۶۵۹	○ **پاکر** باسپاه خود**آنتیکون**(۳) پادشاه‌یهود را که از**هیرکانیوس** (۴)عموی‌خود شکست‌خورده بودبتخت نشاند .
			○ در این سال رومیها شهرهای آسیای صغیر را دو باره بدست آوردند و در همین جنگها **پاکر** بقتل رسید
			*
۵۰۳	۳۷	۶۵۸	○ **فرهاد** در اثر مرگ **پاکر** متأثر شده از

۱— Lilerotor .
۲— Labienus .
۳— Antiogonus .
۴— Hyrcanius .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			سلطنت کناره گرفت و **فرهاد چهارم** را بجای خود نشاند اما **فرهاد** برادران و پدر را زهر داده پس ازقتل آنها بنام اشك چهاردهم بتخت نشست و با قتل وکشتار دوران رعب و وحشتی بوجود آورد .
			*
۵۰۴	۳۶	۶۵۷	○ **آنتونیوس** (آنتوان) باقشونی عظیم بایران آمد(۱) ودرآذربایجان شهر **فرادیا** (**فراداسپ**) (۲) را محاصره کرد .
			*
۵۰۵	۳۵	۶۵۶	○ **آنتوان** که از لشکر کشی بایران و محاصره **فراد** طرفی نبسته بود باشرمساری عقب نشینی کرده با رضایت فرهاد از ایران خارج شد
۵۰۶	۳۴	۶۵۵	○ میان **فرهاد چهارم** و **آنتوان** که دو باره بارمنستان حمله کرده بود جنگ سختی روی‌داد که آنتوان شکست خورده بمصر فرار کرد
			○ **فرهاد چهارم** که با قتل پدر بتخت نشسته بود همه برادران و برادر زادگان اشکانی حتی پسر خود را بقتل رسانید
			*
۵۰۷	۳۳	۶۵۴	○ چون پادشاه **ماد** (۳) یاغی‌شده از **آنتوان** کمك خواسته بود **آنتوان** هم بایران مراجعت کرده در کنار رود **ارس** با پادشاه ماد معاهده‌ای بست. اما **فرهاد** بآذربایجان تاخته پادشاه ماد را اسیر کرده و آنحوالی را تصرف نمود

---

۱ ــ عده این قشون را یکصد هزار نفر نوشته‌اند

۲ ــ این شهر در محلی که امروز به تخت‌سلیمان در۳۵ فرسنگی دریاچه ارومیه معروف است قرار داشته

۳ــ مقصود ماد کوچك یعنی آذربایجان است .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۵۰۸	۳۲	۶۵۳	○ **فرهاد** دراثرشورش مردم فرارکرده به سکاهها که درباختروسیستان بودند پناه برد وسکاهها او را باگرمی پذیرفتند .
			*
۵۰۹	۳۱	۶۵۲	○ **فرهاد** بکمك سکاهها لشکری بیاراست و بجنگ **نیرداد** که سردسته شورشیان بود آمد .
			*
۵۱۰	۳۰	۶۵۱	○ **نیرداد** که قدرت مقاومت نداشت بعجله فرزند **فرهاد** را برداشته و در سوریه به **اکتاویوس** قیصرروم پناه برد . **اکتاویوس** فرزند فرهاد را نگهداشته اما به **نیرداد** کمی نکرد .
			*
۵۱۱	۲۹	۶۵۰	○ **فرهاد چهارم** شورشیان را قلع و قمع کرده دو باره بتخت نشست .
			*
۵۱۲	۲۸	۴۶۹	○ یکی‌ازطوائف (یوئه‌چی)(۱) بنام **کویشانك**(۲) سایر طوائف را مطیع خود کرده دولتی بنام **کوشانها** تشکیل دادکه تا مدتها باقی بود . بعدها بجای‌این قوم **افتالیت‌ها** یاهونهای‌سفید که در ایران بنام **هیاطله** معروف‌اند روی‌کار آمدند .
			*
۵۱۳	۲۷	۶۴۸	○
			*
۵۱۴	۲۶	۶۴۷	○ بین ایران و روم قراردادی بسته شدکه بموجب

۱— yne — chi .

۲— Kweishang .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			آن مرزبین دوکشور تعیین ومشخص گردید .
			*
۵۱۵	۲۵	۶۴۶	○
			*
۵۱۶	۲۴	۶۴۵	○ **فرهاد** سفیری نزد **اکتاویوس** قیصر روم فرستاد وخواستار **تیرداد** وفرزند خود شد .
			*
۵۱۷	۲۳	۶۴۴	○ قیصر روم پسر**فرهاد** را پس فرستاد و در مقابل تقاضا کرد تا بیرقهای رومی راکه در جنك **کراسوس** گرفته‌اند بدولت روم پس داده شود اما **فرهاد** نپذیرفت و قیصرهم **تیرداد** را تسلیم ننمود .
			*
۵۱۸	۲۲	۶۴۳	○
			*
۵۱۹	۲۱	۶۴۲	○ یك دولت یهودی کوچکی که دست نشانده دولت اشکانی بود درساحل فرات تشکیل گردید که‌مدت بیست سال دوام داشت .
			*
۵۲۰	۲۰	۴۶۱	○ دولت روم دوباره مسئله ردکردن بیرقها واسرارا مطرح کرد و **فرهاد چهارم** در این زمینه حاضر شد با نمایندگان دولت روم وارد مذاکره شود .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۵۲۱	۱۹	۶۴۰	○ بین دولت ایران و دولت روم معاهده‌ای بسته شد که بموجب‌آن دولت ایران بیرقهای رومی راپس بفرستد و اسرای رومی را آزادکند و بهمین علت مناسبات دوستانه دوباره بین ایران وروم برقرار شد .
			*
۵۲۲	۱۸	۶۳۹	○
			*
۵۲۳	۱۷	۶۳۸	○
			*
۵۲۴	۱۶	۶۳۷	○
			*
۵۲۵	۱۵	۶۳۶	○
			*
۵۲۶	۱۴	۶۳۵	○
			*
۵۲۷	۱۳	۶۳۴	○
			*

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۵۲۸	۱۲	۶۳۳	○
			*
۵۲۹	۱۱	۶۳۲	○
			*
۵۳۰	۱۰	۶۳۱	○ **فرهادچهارم** برای اینکه پسرش **فرهادك** (۱) بی‌رقیب باشد چهار فرزند دیگرش را بعنوان گروگان بروم فرستاد .
			*
۵۳۱	۹	۶۳۰	○ از چهار فرزند **فرهاد** که بروم فرستاده شد نام درنفر از آنها در کتیبه‌های روم چنین نوشته شده. **۱ـ سراس پادانس ارشك فرهاد شاهنشاه پارت .** **۲ـ رداس پس ارشك فرهادشاهنشاه پارت**(۲)
			*
۵۳۲	۸	۶۲۹	
			*
۵۳۳	۷	۶۲۸	
			*
۵۳۴	۶	۶۲۷	○ **تیگران** پادشاه ارمنستان وفات یافت ودولت روم

۱ـ فرهادك از (موزا) زن رومی فرهاد بود واین کار فرهادهم دراثر تلقینات این زن بوده .

۲ـ اسامی کامل چهار فرزند فرهاد چنین بوده .

۱ـ ونن Vonones

۲ـ سراس پادان Seras Padones

۳ـ رداسپس Rhodaspes

۴ـ فرهاد Pkaraotes

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
			شخصی را بحکومت آنجا منصوب کرد که چون مورد قبول اهالی نبود شورش کردند ودولت‌روم لشکری بارمنستان فرستاد و **فرهاد** نیز بکمك مردم ارمنستان شناخت
			*
۵۳۵	۵	۶۲۶	○ **اگوست** امپرطورروم که تصمیم داشت نفوذخود را در ارمنستان تثبیت کند **کایوس**(۱) نوه خود را با اختیار تام بارمنستان فرستاد
			*
۵۳۶	۴	۶۲۵	○ تولد حضرت **حضرت‌مسیح** علیه السلام در **بیت الحم**(۲)
			*
۵۳۷	۳	۶۲۴	○ **فرهاد چهارم** بدست زن و فرزندش مسموم شد (۳) وناراحتی دولت روم ازلحاظ لشکرکشی فرهاد برطرف گردید .
			*
۵۳۸	۲	۶۲۳	○ پس از **فرهاد** پسرش اشك پانزدهم **فرهاد پنجم** (۴) که نام اصلی او **فرهادك** بود بتخت نشست .
			○ موضوع اختلاف ایران و روم برسرارمنستان در این سال دوباره تجدید شد .

---

۱. Caus

۲ ــ محل تولد حضرت مسیح را در قریه اهناس از قراء شهر صعید در مصر نوشته‌اند و همچنین تاریخ تولد حضرت مسیح را پاره‌ای از مورخین ۶۳۰ قبل از هجرت مطابق سال نهم قبل‌ازمیلاد دانسته‌اند

۳ــ زن فرهاد بنام ترموزا (Thermusa) کنیزك رومی بودکه قیصر جزء هدایا به‌فرهاد هدیه‌کرده بود وفرهادك ازاین‌کنیز بدنیاآمد وگویا این‌زن بنفع دولت روم در دربارایران اقدامات‌مهمی انجام‌میداد

۴ــ رومیان فرهاد پنجم را فراتاسیس Phraotaces مینامیدند .

شاهنشاهی	ق . م	ق . ه	
۵۳۹	۱	۶۲۲	**فرهاه پنجم با کایوس** نوه و نماینده امپراطور روم در نزدیك فرات ملاقات کرد عهدنامه‌ای بستند که بموجب آن ارمنستان بطور کلی بدولت روم تعلق گرفت .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۴۰	۱	۶۲۱	○ ابتدای تاریخ میلادی .
			*
۵۴۱	۲	۶۲۰	○ سران پارت برضد **فرهادك** که بـا روش‌یونانی بزرگ شده بود شورش‌کرده اورا ازسلطنت خلع کردند (۱) و متفقاً یکی از شاهزادگان اشکانی را بنام **ارد دوم** با موافقت اعضاء (مهستان) بر تخت نشاندند .
			*
۵۴۲	۳	۶۱۹	○ **ارد دوم** که پادشاهی مصمم و با اراده بـود در این سال بدفع شورشیان پرداخت .
			*
۵۴۳	۴	۶۱۸	○ **ارد دوم** که اصولا پادشاهی‌سفاك وسخت‌کش بود شروع به‌کشتن مخالفان خودکرد وهمین‌امر باعث شورشهائی گردید : ○ بعقیده پاره‌ای از مورخین **فرهادك** دراین سال معزول شد .
			*
۵۴۴	۵	۶۱۷	○ **ارد دوم** چون پـادشاهی سخت‌کش و ظالم بود سران‌سپاه برواوشوریدند . اما **ارد** باسختگیری برآنها فایق شد .
			*

۱ــ پاره‌ای از مورخین مدت سلطنت فرهادك را شش سال دانسته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۴۵	۶	۶۱۶	○ **ارد دوم** دراین‌سال درشکارگاهی بدست‌مخالفین خود از بین رفت .
			*
۵۴۶	۷	۶۱۵	○ چون تخت سلطنت خالی مانده بود **وارد**جانشین نداشت مجلس **مغستان** (مهستان) **ونن** (وانان) بزرگترین پسر**فرهاد چهارم** راکه درروم‌بود بایران خوانده بتخت نشاندند .
			*
۵۴۷	۸	۶۱۴	○ طبق‌روایات پاره‌ای ازمورخین**وانان**(۱) در این سال بتخت سلطنت نشست .
			*
۵۴۸	۹	۶۱۳	○ در این سال زبان پهلوی زبان ملی ایران شد .
			*
۵۴۹	۱۰	۶۱۲	○ چون رفتار**ونن** مطابق عادات رومیان بود و با اخلاق پارتیهاسازشی نداشت‌کم‌کم نجبا وبزرگان پارت از او ناراضی شدند .
			*
۵۵۰	۱۱	۶۱۱	○ باآنکه **ونن**سعی‌کردنظر نجبا وبزرگان‌رابخود جلب‌کند اما چون **ونن** ازطـرف امپراطور روم برای پادشاهی بایران تحمیل شده بـود بزرگان او را نمی‌پذیرفتند .
			*
۵۵۱	۱۲	۶۱۰	○ **اردوان** ازشاهـزادگان اشکانی‌که درمیان قـوم **داهه** (۲) میزیست بدعوت بزرگان ایران برای مبارزه با **ونن** بایران‌آمد .

۱ــ وانان را رومیان ونونس Vonones میگفتند .

۲ــ داهه‌ها یا داهی‌ها اقوامی بودند از نژاد سکاهاکه در شمال دریای خزر زندگی میکردند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۵۲	۱۳	۶۰۹	◉ **اردوان** بایران آمد ودرجنگی که با **ونن** کرد ابتدا مغلوب گردید اما چون مردم طرفدار او بودند برای دفعه دوم آماده نبرد گردید .
۵۵۳	۱۴	۶۰۸	◉ **ونن** که زمینه را مخالف خود دید برای ایجاد رعب وترس بسرکوبی مخالفین خود پرداخت اما موفق نگردید .
۵۵۴	۱۵	۶۰۷	◉ مردم که ازضعف نفس وشراب‌خواری وقتل‌وکشتار **ونن** بستوه آمده‌بودند **اردوان** را تقویت کردند و **اردوان** با سپاهی دوباره بجنگ **ونن** آمد .
۵۵۵	۱۶	۶۰۶	◉ درجنگی که روی داد **ونن** از **اردوان** شکست خورده بارمنستان فرارکرده در ارمنستان بتخت نشست .
۵۵۶	۱۷	۶۰۵	◉ **اردوان سوم** بنام اشك هیجدهم ازطرف مجلس مهستان بسلطنت انتخاب‌شد وبتخت‌نشست وازدولت دولت روم خواست تاسلطنت **ونن**را در ارمنستان برسمیت نشناسد .
۵۵۷	۱۸	۶۰۴	◉ **اردوان** پسرخود **ارشك** را بپادشاهی‌ارمنستان فرستادولی‌ازطرف‌دولت‌روم‌نیز **ژرمانیکوس**(۱) فاتح ژرمنها بفرمانروائی کل‌آسیای رومی‌منصوب وبارمنستان وارد شد .

۱- Germanicus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۵۸	۱۹	۶۰۳	○ **ونن اول** که متواری بود ازطرف سردار رومی وبنابتقاضای اردوان به**کلیلیه**فرستاده‌شد ودراین شهر بقتل رسید .
			○ **استرابون** (۱) مورخ و نویسنده وجغرافیا دان بزرگ دراین سال وفات یافت .
۵۵۹	۲۰	۶۰۲	○ **ژرمانیکوس** که بارمنستان وارد شده‌بودیکنفر شاهزاده بیگانه‌ای‌را بنام **ارتاکزیا** (۲) بسلطنت ارمنستان نشاند وازآنجا به‌سوریه رفت .
۵۶۰	۲۱	۶۰۱	○ در سوریه سفرای پارت بنزد **ژرمانیکوس** آمدند و اظهار داشتندکه **اردوان** حاضر است درکنارفرات بانماینده امپراطور روم ملاقات‌کند اما **ژرمانیکوس** حاضر نشد .
			*
۵۶۱	۲۲	۶۰۰	○ چون **ردوان**نتوانست درارمنستان موفقیتی‌بدست آورد سران سپاه‌او را خلع‌کرده و**تیرداد** نامی را بسلطنت برداشتند .
			*
۵۶۲	۲۳	۵۹۹	○
			*
۵۶۳	۲۴	۵۹۸	○ چون **تیرداد** ظلم وجور فراوانی میکرد ومردم از او ناراضی‌بودند مجلس مهستان اورا ازسلطنت خلع ودوباره **اردوان‌سوم** را بسلطنت نشاندند
			*
۵۶۴	۲۵	۵۹۷	○

۱ــ Strabon .

۲ــ Artaxias .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۶۵	۲۶	۵۹۶	○ چون ارمنستان همیشه مایه اختلاف ایران و روم بود بین دو دولت قرار دادی بسته‌شدکه بموجب آن موقتاً ارمنستان بدولت روم تعلق گرفت .
			*
۵۶۶	۲۷	۵۹۵	○ واگذاری ارمنستان بدولت روم باعث شورش سرار سپاه گردید ودوباره **اردوان** را ازسلطنت خلع کردند .
			*
۵۶۷	۲۸	۵۹۴	○ پاره‌ای ازمورخین مصلوب شدن **حضرت‌مسیح** را دراین سال نوشته‌اند .
			*
۵۶۸	۲۹	۵۹۳	○ مجلس مهستان چون کسی رابرای سلطنت نیافت اجباراً **اردوان‌سوم** را بسلطنت نشاند . و این تنها پادشاهی است که سه باربسلطنت رسیده است
			*
۵۶۹	۳۰	۵۹۲	○ بروایتی**حضرت‌مسیح** را در این سال مصلوب نمودند
			○ یکی‌ازتیره‌های‌قوم **یوئه‌چی**بنام**کوای‌شانگ** برسایر قبایل پیروز شد وحکومت**کوشان** را در خاور ایران تشکیل دادند (۱)
			*
۵۷۰	۳۱	۵۹۱	
			*
۵۷۱	۳۲	۵۹۰	○ **طاطاوس** مسیحی بدعوت **ارتاکزیا** (حاکم

۱ ــ تشکیل این سلسله در سال ۲۸ ق .م هم نوشته‌اند رجوع شود به صفحه (۹۸)

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			ارمنستان) برای تبلیغ دین مسیح بـه ارمنستان آمد
۵۷۲	۳۳	۵۸۹	○ **ارتاکزیـا** کـه از طرف دولت روم بحکومت ارمنستان رسیده بـود وفات یافت و **اردوان** از موفقیت استفاده کرده بارمنستان آمد .
			*
۵۷۳	۳۴	۵۸۸	○ **اردوان** ارمنستان را تصرف کرد وپسر بزرگش را بنام **ارشك** به سلطنت ارمنستان نشاندوسفیری بدربار روم فرستاد
			*
۵۷۴	۳۵	۵۸۷	○ **تی بریوس** قیصرروم **فرهادپسرفرهادچهارم** راکه در روم بـود بهسوریه فـرستاد تـا انقلابی درایران برپاکند اما فرهاد درسوریه مریض شد و درگذشت .
			*
۵۷۵	۳۶	۵۸۶	○ **اردوان** پسرخـود **ارد** را مـأمور حفظ حقوق ایران درارمنستان کرد اما اودرجنگ با **فرس من** پادشاه گرجستان کشته شد .
			○ **تیرداد** (۱) بجنگ با **اردوان** آمد ولی ازسپاه ایران شکست خورده به سوریه فرارکرده خودرا تحت حمایت دولت روم قرارداد و اردوان دوباره به تخت نشست .
			*
۵۷۶	۳۷	۵۸۵	○ دریکی ازجزائرفرات بین **وی تلیوس** حکمران سوریه از طرف دولت روم و **اردوان** عهدنامه‌ای بسته شدکه بموجب آن ایران از ادعای خـودبر ارمنستان صرف‌نظر کرد و یکی از فرزندان خود را بعنوان گروگان بروم فرستاد .

۱ــ تیرداد برادر زاده فرهاد بودکه ازطرف تیبریوس امپراطور روم به سوریه آمده بود .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۷۷	۳۸	۵۸۴	⊙ پس از این معاهده نجبا وسران کشورجمع شده **اردوان** را خلع کردند امـا بزودی او را بـاز خواندند .
			*
۵۷۸	۳۹	۵۸۳	⊙ **واردان** دراین سال وفات‌یافت وپسرش**واردان** به تخت نشست . (۱)
			*
۵۷۹	۴۰	۵۸۲	⊙ یونانیهای شهر**سلوکیه**قیام‌کرده خود را مستقل اعلام‌کردند ولی اردوان موفق شد دوباره آنجارا مطیع خود سازد .
			*
۵۸۰	۴۱	۵۸۱	⊙ **اردوان سوم** بروایتی دراین سال وفات‌کرد
			*
۵۸۱	۴۲	۵۸۰	⊙ دوپسر**اردوان** بنام**گودرز** (۲) و**واردان** (۳) برسرتصرف تاج و تخت بجـان هم افتادند ابتدا **واردان** با جلب موافقت سران سپاه‌بتخت‌نشست اما **گودرز** با اوبمحالفت برخواست .
			*
۵۸۲	۴۳	۵۷۹	⊙ بین **گودرز** و **واردان** جنگ درگـرفت امـا دوبرادر باهم صلح‌کردند و **واردان** پادشاه شد.
			*
۵۸۳	۴۴	۵۷۸	⊙ بعضی ازمورخین وفات **اردوان‌سوم** را دراین سال دانسته‌اند اما سال ۴۱میلادی صحیح تراست نه‌سال ۳۹ یا ۴۴ میلادی .

۱ــ وفات اردوان سوم را حدود سال چهلم میلادی دانسته‌اند .

۲ــ نام گودرز را گوتارز Gotarz نیز نوشته‌اند .

۳ــ واردان یا بردان یا وردان یا وارتان .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۵۸۴	۴۵	۵۷۷	○ **گودرز** دوباره باغوای عده‌ای از نجبا بر **واردان** یاغی شد و در چند جنگ که با برادرش در حوالی هرات و گرگان کرد شکست خورد اما مأیوس نشد
			*
۵۸۵	۴۶	۵۷۶	○ **واردوان** در شکارگاهی بدست هوا داران **گودرز** کشته شد و **گودرز** باعنوان اشك بیستم بتخت نشست .
			*
۵۸۶	۴۷	۵۷۵	○ **گودرز** چون بسلطنت نشست شروع به سخت گیری ومقاومت کرد وچون درچند جنگ داخلی هم ناموفق گردید عده زیادی از نجبا وبزرگان از او برگشتند .
			*
۵۸۷	۴۸	۵۷۴	○ در ارکان دولت آشفتگی ودر مملکت هرج ومرج بروز کرد و **گودرز** برای حفظ نظم دست بکشتار مخالفین زداز اینرو روحانیون بمخالفت او برخواستند
			*
۵۸۸	۴۹	۵۸۳	○ روحانیون ایران سفیری نزد **کلودیوس** امپراطور روم فرستادند تا **مهرداد** پسر **ونن** نوه **فرهاد چهارم** را بایران بازگردانند وقیصر هم قبول کرد
			*
۵۸۹	۵۰	۵۷۲	○ **مهرداد** بایران آمد و در جنگی اسیر **گودرز** شد و **گودرز** دستور داد تا گوشهای او را بریدند تا بسلطنت برسد .
			*

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			○ **تاچیتوس** (۱) مورخ ایتالیائی که کتابی بنام **انال** (۲) دارد ودر ایـن کتاب از روابط روم و ایران شرحی نوشته دراین سال تولد یافت .
			○ **پلوتارك** مورخ بزرگ یونانی که کتابهـای او منبع مهمی درباره تاریخ ایران باستان‌است تولد یافت .
			*
۵۹۰	۵۱	۵۷۱	○ **گـودرز** درگذشت و **وانان دوم** حاکـم **ماد** بنام اشك‌بیست‌ویکم بجای‌او نشست. درزمان او که بیش‌ازچندماهی‌نبود برسر ارمنستان‌نزاعی‌بادولت روم بوقوع پیوست .
			*
۵۹۱	۵۲	۵۷۰	○ **وانان دوم** از سلطنت کناره گـرفت و پسرش **بلاش** (۳) اول بتخت‌نشست وبلافاصله بارمنستان لشکرکشید اما بواسطه بیماری‌که درآن‌سرزمین بود مراجعت‌کرد .
			*
۵۹۲	۵۳	۵۶۹	○ **بلاش** برای مقابله با اقوام وحشی **داهی‌ها** و **سکاها** بمشرق رفت و درجنگی آنـها را شکست داد .
			*
۵۹۳	۵۴	۵۶۸	○ **بلاش** بارمنستان لشکرکشید وآنجا را گرفته و برادرش **تیرداد** را بسلطنت آنجا نشاند .
			*
۵۹۴	۵۵	۵۶۷	○ از طرف امپراطور روم سفرائـی بدربار **بلاش**

۱ــ Tacitus .

۲ــ Annale .

۳ــ بلاش مخفف ولگاش است و رومیها بلاش را ولگزس Vologesses گویند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			آمد تاصلحی برقرار گردد ومقارن همین احوال هم **نرو** (۱) قیصر روم سپاهی بفرماندهی **کربولو** (۲) بارمنستان فرستاد .
			*
۵۹۵	۵۶	۵۶۶	○ **بلاش** بواسطه شورشی که‌پسرش **وردان**(بردان) بوجودآورده‌بود نتوانست بجلوگیری رومیان‌رود.
			*
۵۹۶	۵۷	۵۶۵	○ **وردان** فرزند **بلاش** برضد پدر قیام‌کردوپس‌از مدتی بدست پدر کشته شد .
			○ بدستور **بلاش** هیئتی مأمور شدند تا قطعات و جزوات پراکنده **اوستا** کتاب مقدس زرتشتیان را دوباره جمع‌آوری کنند .
			*
۵۹۷	۵۸	۵۶۴	○ **بلاش** پیشنهاد دولت روم را برای صلح پذیرفت وسپاه خودرا از ارمنستان بازخواند و قرار شد هیچکدام‌از دو دولت درکارارمنستان دخالت‌نکنند
			○ درگرگان توسط **داهی‌ها** شورشی‌بوقوع‌پیوست
			*
۵۹۸	۵۹	۵۶۳	○ رومیها بسرداری **کربولو** ارمنستان را تصرف کردند . وشرائط صلح‌را نقض‌نموده و **کربولو** حکومت آنجارا بیکی‌از شاهزادگان **کاپادوکه** بنام **تیگران** بخشید و**بلاش** هم بواسطه‌شورشی که درگرگان روی داده بود نتوانست به**نیرداد** کمك کند .
			*
۵۹۹	۶۰	۵۶۲	○ شورش گرگان ادامه‌داشت واهالی گرگان‌سفرائی

۱- Nero ۲- Corbulo

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			بدربار روم فرستادند وگفتند شورش آنها بمنظور سرگرم کردن **بلاش** است .
			*
۶۰۰	۶۱	۵۶۱	○ شورش گرگان توسط قوای **بلاش** خاموش شد و **کربولو** در چند جنگ از **بلاش** شکست خورد
			*
۶۰۱	۶۲	۵۶۰	○ در جنگی که بین **بلاش** و سپاه روم بسرداری **پتوس** (۱) درگرفت **بلاش** پیروزشد و **پتوس** از ارمنستان خارج گردید .
			*
۶۰۲	۶۳	۵۵۹	○ **بلاش** سفیری بروم فرستاد وخواستارعقدمعاهده‌ای شد مشروط باینکه **تیرداد** پادشاه ارمنستان باشد اما بروم رفته تاج‌را ازدست **نرن** بگیرد امادولت روم این پیشنهاد را نپذیرفت و **کربولو** سردار معروف خودرا بالشکری بارمنستان فرستاد . در ارمنستان‌ازطرف‌پارتهاپیشنهاد **بلاش** به **کربولو** تکرارشد **کربولو** قبول کرد وقرارشد **تیرداد** پادشاه ارمنستان باشد اما تاج سلطنت را ازدست **نرن** بگیرد .
			*
۶۰۳	۶۴	۵۵۸	○ **کربولو** به روم بازگشت و **تیرداد** جریان را باطلاع **بلاش** رساند .
			*
۶۰۴	۶۵	۵۵۷	○ **تیرداد** تادوسال بروم‌نرفت ودراین‌کار تعلل کرد تابالاخره تصمیم گرفت باخانواده‌خود وعده‌زیادی زیادی پارتی سال بعد بطرف روم حرکت کند .
			*
۶۰۵	۶۶	۵۵۶	○ **تیرداد** با تشریفات مفصل وارد روم شد و با

۱ــ Lucius Paetus .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			احترامات زیاد طی مراسم باشکوهی تاج‌سلطنت ارمنستان‌را ازدست **نرن** گرفت درحالی‌که دولت روم برای این تشریفات هشت میلیون و ششصدو چهار هزار فرانك طلا (۱) خرج کرد .
			*
۶۰۶	۶۷	۵۵۵	○ **نیرداد** پس‌از توقف کوتاهی در روم باتشریفات مفصلی از روم بارمنستان بازگشت وبتخت‌نشست.
			*
۶۰۷	۶۸	۵۵۴	○
			*
۶۰۸	۶۹	۵۵۳	○ **فلاویوس وسپاسیان** والی رومی فلسطین که درفکر امپراطوری روم بود سفیری نزد **بلاش** فرستاد ونقشه خودرا باطلاع او رسانید و **بلاش** حاضرشدچهل‌هزارسربازپارتی‌دراختیاراوبگذارد
			*
۶۰۹	۷۰	۵۵۲	○ **فلاویوس و سپاسیان** پس‌از آنکه ایتالیا را فتح کرد . دوباره سفیری بدربار **بلاش** فرستاد وباو اطلاع دادکه چون‌آرامش درایتالیا برقرار شده‌فعلا بکمك او احتیاجی نیست .
			*
۶۱۰	۷۱	۵۵۱	○ **بلاش** برای‌تبریك وخوش‌آمدگوئی‌سفیری‌همراه تاجی از زر نزد **تیتوس** فرزند **وسپاسیان** که پس‌ازفتح **بیت‌المقدس** به**زگما** رفته‌بود فرستاد و **تیتوس** این سفیر را بگرمی پذیرفت .
			*
۶۱۱	۷۲	۵۵۰	○ **آلانها** که قومی وحشی‌بودند بایران‌حمله‌کردند دراین‌سال به**وسپاسیان**خبررسید که**انتیوخوس**

۱ ــ بپول امروز تقریباً چهل‌و سه میلیون و دویست‌هزار ریال

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			پادشاه **کماژن** (۱) درصدد پیوستگی با پارتهای وامپراطور روم **پتوس** را مأمـور جلوگیری ازاین کارکرد .
			*
۶۱۲	۷۳	۵۴۹	○ درجنگی که بین **پتوس** وپسران **آنتیوخوس** درگرفت **پتوس** پیروزشد وپسران **آنتیوخوس** بدربار ایران پناهنده شدند و **بلاش** هم نـامه‌ای درطرفداری ازآنها به **پتوس** نوشت .
			*
۶۱۳	۷۴	۵۴۸	○ **بلاش** به شورش گرگان دراین سال پایان داد .
			○ **آلانها** (۲) با **ایبرها** (گرجی‌ها) متحد شده ازجبال‌قفقاز گذشته وارد آذربایجان شدندو **پاکر** پادشاه‌آذربایجان که‌دست نشانده پارتها بود فرار کرد .
			*
۶۱۴	۷۵	۵۴۷	○ **آلانها** که درپشت‌کوههای قفقاز ساکن بودند به آذربـایجـان و ارمنستان هجوم آورده بغـارت پرداختند **بلاش** برای دفع آنها از **وسپاسیان** امپراطـور روم‌کمك خـواست امـا **وسپاسیان** نپذیرفت .
			*
۶۱۵	۷۶	۵۴۶	○ بدستور **ولاکاس اول** (۳) پادشاه اشکانی کتاب مقدس زرتشتیان (اوستا) تدوین یافت . (۴)

۱ــ کماژن درمغرب فرانسه قرار داشته‌که پایتخت‌آن شهر ساموساتا samosata بوده

۲ــ آلانها را پاره‌ای از نژاد سکاهها میدانندو عده دیگری که شاید صحیح‌تر باشد آنها را از آریانهای ایرانی میدانند .

۳ــ ولاکاس اول Vtagasei همان بلاش اول میباشد .

۴ــ این کار در زمان اردشیر اول تکمیل‌گردید .

شاهنشاهی	مبلادی	ق . ه	
			○ **آلانها** پس ازسه سال غـارت و خـرابی بسیار بمحل اولیه خود بازگشتند .
			*
۶۱۶	۷۷	۵۴۵	○ **بلاش اول** اشك بیست‌ودوم وفات یافت .
			*
۶۱۷	۷۸	۵۴۴	○ پس ازکشمکش های داخلی **پاکر** (۱) دوم پسر **بلاش اول** بتخت نشست .
			*
۶۱۸	۷۹	۵۴۳	○ از این ببعد بواسطه شورش‌ها و بحرانهای‌داخلی و نبودن پادشاهی مقتدر. اغلب تخت سلطنت‌بدون شاه بود .
			*
۶۱۹	۸۰	۵۴۲	○ **اردوان چهارم** بتخت سلطنت اشکانی نشست .
			*
۶۲۰	۸۱	۵۴۱	○ بزرگان ونجباء **اردوان چهارم** را از سلطنت خلع کردند وبحران داخلی ادامه یافت و
			*
۶۲۱	۸۲	۵۴۰	○
			*
۶۲۲	۸۳	۵۳۹	○
			*
۶۲۳	۸۴	۵۳۸	○

۱ــ Pacorus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۲۴	۸۵	۵۳۷	○
			*
۶۲۵	۸۶	۵۳۶	○
			*
۶۲۶	۸۷	۵۳۵	○
			*
۶۲۷	۸۸	۵۳۴	○
			*
۶۲۸	۸۹	۵۳۳	○ در روم شخصی بنام **نرون** قیام کرد ولی شکست خورده به ایران پناه‌آورد و **پاکر** او را پذیرفت
			*
۶۲۹	۹۰	۵۳۲	○ **دومی‌ثیان** نامی از ایران خواست تا **نرن** را تسلیم نماید و **پاکر** با آنکه اول از او حمایت کرده بود ولی اجبا راً او را بروم فرستاد .
			*
۶۳۰	۹۱	۵۳۱	○
			*
۶۳۱	۹۲	۵۳۰	○ **دسبالـوس** (۱) رئیس **داکیها** (۲) یـکنفر رومی راکه اسیرکرده بود بنزد **پاکر** فرستاد و ایـن شخص چندیـن سال در دربار ایران خدمت کرده و منشاء اثراتی گردید .

۱ــ Decebalus

۲ــ داکیها ساکنین داکیه رومانی امروز بودند

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۳۲	۹۳	۵۲۹	○ **پاکر** شهر **تیسفون** راتوسعه داد وآنرا تزئین کرد .
			*
۶۳۳	۹۴	۵۲۸	○ **پاکر** برای تزئین وتوسعه تیسفون چون‌احتیاج بپول داشت اجباراً سر زمین **خسرون** (۱) را بیاد شاه‌آن ناحیه بنام**آبکار**(اکبر) فروخت (یا باج چندین ساله را جلو دریافت‌کرد)
			*
۶۳۴	۹۵	۵۲۷	○
			*
۶۳۵	۹۶	۵۲۶	○
			*
۶۳۶	۹۷	۵۲۵	○ **پنچو**(۲) سپهبد چینی در این سال معاون خود **کن‌لینك** (۳) را بایران فرستاد و او از شهر **صددروازه** (۴) به همدان رفت تا از آنجا به بابل و خلیج فارس رود .
			*
۶۳۷	۹۸	۵۲۴	○
			*

۱ــ خسرون ناحیه‌ای بوده‌که پایتخت آن ادس (اورفه امروزی) نام داشته

۲ــ Pancao

۳ــ Kaning

۴ــ شهر صددروازه یــا شهر هکاتم پیلس Hecatom Pilos که در زمان اشکانیان پایتخت بوده امروز ویرانه‌های آن در جنوب غربی دامغان باقی است .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۳۸	۹۹	۵۲۳	○
			*
۶۳۹	۱۰۰	۵۲۲	○ **تیرداد** پادشاه ارمنستان درگذشت و **پاکر** یکی از پسرهای خود را بنام **اکس‌دارس** (۱) بر تخت سلطنت آن مملکت نشاند .
			*
۶۴۰	۱۰۱	۵۲۱	○ **تراژان** قیصرروم که از این سال بواسطه جنگ در **داکیه** گرفتاربود نتوانست به‌ارمنستان توجهی کند .
			*
۶۴۱	۱۰۲	۵۲۰	○
			*
۶۴۲	۱۰۳	۵۱۹	○ **بلاش دوم** طبق نوشته پاره‌ای از مورخین در این سال بتخت نشست .
			*
۶۴۳	۱۰۴	۵۱۸	○ مسیحیت درایران رسوخ‌یافت ودراین سال‌شخصی زرتشی بنام **پقیدا** (۲) به‌مذهب مسیح گروید و اسقف شهر **اربل** (درمشرق دجله) شد .
			*
۶۵۴	۱۰۵	۵۱۷	○
			*
۶۴۵	۱۰۶	۵۱۶	○

۱- Exedares

۲- Pqidha .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۴۶	۱۰۷	۵۱۵	○ **بلاش اول** وفات یافت ویکی از نوادگان **ارداول** بنام **خسرو** (۱) (پسر پاکر) ملقب به اشك ۲۳ بتخت سلطنت نشست .
			*
۶۴۷	۱۰۸	۵۱۴	○ **خسرو** هیئتی را باتحف و هدایا نـزد **تراژان** امپراطور روم فرستاد تا درباره ارمنستان توافقی نماید اما **تراژان** هدایا را نپذیرفت .
			*
۶۴۸	۱۰۹	۵۱۳	○
			*
۶۴۹	۱۱۰	۵۱۲	○
			*
۶۵۰	۱۱۱	۵۱۱	○
			*
۶۵۱	۱۱۲	۵۱۰	○
			*
۶۵۲	۱۱۳	۵۰۹	○ **خسرو** ازطرف خود شخصی را بحکومت ارمنستان منصوب کرد و **تراژان** بهمین دلیل بایران اعلام جنگ داد .

۱ــ Osroes

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۵۳	۱۱۴	۵۰۸	○ **تراژان** امپراطور روم که ازجنگ با **داکی‌ها** خلاص‌شده‌بود موضوع ارمنستان‌را بهانه قرار داده به‌تهیه قشون‌پرداخت‌وسفیری‌هم که ازطرف **خسرو** به‌آتن آمده بود نتوانست او را ازحرکت‌بایران باز دارد .
			*
۶۵۴	۱۱۵	۵۰۷	○ **تراژان** بطرف‌ارمنستان حرکت‌کرد. درارمنستان **پارتاماسریس** (۱) پسر **تیرداد** حاضرشدتاج سلطنت‌ارمنستان‌راازدست **تراژان** بگیرداما **تراژان** با پستی وشقاوت اورا ازسلطنت خلع کرده بقتل رسانید وارمنستان را جزء متصرفات خود نمود.
			○ **تراژان** وارد انطاکیه شد ولی دراین‌شهر زلزله موحشی روی دادکه نزدیك بود موجب هلاکت **تراژان** گردد - **تراژان** ازدجله گذشته و بابل وتیسفون را تصرف کرد .
			*
۶۵۵	۱۱۶	۵۰۶	○ **تراژان** بشهر کوچك **الحضر** حمله کرد ولی باهمه قدرت نتوانست این‌شهر کوچك را فتح کند وبا دادن تلفات زیاد به **تیسفون** بازگشت .
			*
۶۵۶	۱۱۷	۵۰۵	○ **خسرو** که مواظب **تراژان** بودخود را به‌تیسفون رسانیده وارد این شهر شد ولی **تراژان** دراین شهردرگذشت و **هادریان** (۲) جانشین اوتمام شهرهائی راکه **تراژان** گرفته بود به **خسرو** پس داد .
			*
۶۵۷	۱۱۸	۵۰۴	○ **هادریان** فرمان داد سپاهیان روم کلیه شهرهارا

۱- Partamasiris .

۲- هادریان یا آدریانوس . Hadrian — Hadrianus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			را تخلیه کرده از فرات عقب نشستند .
			*
۶۵۸	۱۱۹	۵۰۳	○ از طرف دولت روم **پارثاماسپات** که ازخانواده اشکانی بود به پادشاهی ارمنستان منصوب گردید واین مملکت بحال سابق بازگشت یعنی پادشاه آن از خانواده اشکانی اما بدست دولت روم تعین گردید .
			*
۶۵۹	۱۲۰	۵۰۲	○ **تاچیتوس** مورخ رومی وصاحب کتاب **انال** که درآن راجع به روابط اشکانیان با دولت روم شرحی نگاشته در این سال درگذشت (نگاه کنید بسال ۵۰ میلادی)
			*
۶۶۰	۱۲۱	۵۰۱	○
			*
۶۶۱	۱۲۲	۵۰۰	○ **هادریان** امپراطور روم در سرحد ایران وروم با **خسرو** ملاقات کرد وپس ازمذاکرات دوستانه **هادریان** دختر**خسرو** و تخت زرین اشکانی را که درزمان **تراژان** بغنیمت گرفته بودندبه**خسرو** پس داد و ایران و روم صلح کردند .
			*
۶۶۲	۱۲۳	۴۹۹	○ از حجاریهای دوران اشکانی دونقش برجسته در کوههای **بیستون** باقی است که نمودار تصویر چهارتن از بزرگان اشکانی است که‌دربرابرپادشاه اشکانی ادای احترام میکنند این نقش دراین سال کنده شده .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			*
۶۶۳	۱۲۴	۴۹۸	○
			*
۶۶۴	۱۲۵	۴۹۷	○
			*
۶۶۵	۱۲۶	۴۹۶	○
			*
۶۶۶	۱۲۷	۴۹۵	○
			*
۶۶۷	۱۲۸	۴۹۴	○ درگذشت **خسرو** بروایتی .
			*
۶۶۸	۱۲۹	۴۹۳	○ **خسرو** درگذشت و برادرش **بلاش دوم** (اشك بیستو چهارم) بجای وی نشست (۱)
			*
۶۶۹	۱۳۰	۴۹۲	○ براثر تاختو تاز **آلانها** درآذربایجان وارمنستان **بلاش دوم** سفیری بروم فرستاد واز **فرس‌من** پادشاه گرجستان شکایت کرد .
			*
۶۷۰	۱۳۱	۴۹۱	○

۱ــ تاریخ وفات خسرو را مورخین بین ۱۲۸ تا ۱۳۰ و سال ۱۳۴ میلادی هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۷۱	۱۳۲	۳۹۰	○ آلانها به تحریك **فرس‌من**(۱) سلطان **ایبری** (گرجستان) از دربند قفقاز گذشته به‌متصرفات پارت حمله کردند
			*
۶۷۲	۱۳۳	۴۸۹	○ **فرس‌من** پادشاه **ایبرهاهم** از قفقازیه به آذربایجان حمله کرادند و چون **خسرو** قادر بجلوگیری آنها نبود عقب نشینی کرد
			*
۶۷۳	۱۳۴	۴۸۸	○ بروایتی **بلاش‌دوم** بنام اشك بیست‌وچهارم بعد از **خسرو پرویز** بتخت سلطنت نشست (۲)
			*
۶۷۴	۱۳۵	۴۸۷	○ **ایبرها**(۳)از راه آذربایجان‌بایران‌حمله‌کردند
			*
۶۷۵	۱۳۶	۴۸۶	○ **آلانها** برای دفعه دوم بآذربایجان حمله‌کردند و از آنجا به **کاپادوکیه** رفتند
			*
۶۷۶	۱۳۷	۴۸۵	○
			*
۶۷۷	۱۳۸	۴۸۴	○ **بلاش دوم** برای‌تبریك و تهنیت سفیری همراه تاجی ازطلانزد **آنتونیوس** که‌بجای‌**هادریان** بتخت امپرطوری روم نشسته بود فرستاد .

۱ــ Pharasmanes .

۲ ــ همانطور که قبلا نوشته شد در تاریخ مرگ خسرو وجلوس بلاش بین مورخین اختلاف است

۳ ــ ایبرها اقوامی بودند ساکن اروپای غربی که در اسپانیا و سواحل ایتالیا سکونت داشتند و بعداً در گرجستان امروزساکن شدند

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۷۸	۱۳۹	۴۸۳	○ **بلاش** بـا فرستادن سفیری بـروم از**هادریان** خواست تا تخت زرین پارتـی را کـه **تراژان** بروم برده بود پس بدهد اما **هادریان** باین درخواست موافقت نکرد .
			*
۶۷۹	۱۴۰	۴۸۱	○ **پلوتارك** (۱) مورخ بزرگ یونان که کتابهای او در روشن کردن تاریخ بـاستان ایـران مورد استفاده است درگذشت .
			*
۶۸۰	۱۴۱	۴۸۱	○
			*
۶۸۱	۱۴۲	۴۸۰	○
			*
۶۸۲	۱۴۳	۴۷۹	○
			*
۶۸۳	۱۴۴	۴۷۸	○ **کنشکا** پادشاه بزرگ **کوشانها** که دردشت بزرگ جیحون زندگی میکردند بسلطنت رسید .
			*
۶۸۴	۱۴۵	۴۷۷	○
			*
۶۸۵	۱۴۶	۴۷۶	○

۱— Plutarque .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۶۸۶	۱۴۷	۴۷۵	○ بروایتی **بلاش سوم** دراین سال بعداز **بلاش دوم** بسلطنت نشست .
			*
۶۸۷	۱۴۸	۴۷۴	○ رومیها تا شهر **سلوکیه** وبین‌النهرین پیش آمدند واین شهررا آتش زدند .
			*
۶۸۸	۱۴۹	۴۷۳	○ **بلاش دوم** درگذشت و سلطنت به‌پسرش **بلاش سوم** (۱) اشك بیست وپنجم رسید .
			*
۶۸۹	۱۵۰	۴۷۲	○ **بلاش سوم** بارمنستان حمله کرد .
			*
۶۹۰	۱۵۱	۴۷۱	○ انجیل لوقا در حدود این سال توسط یکی از منشیان کلیسای روم بصورت تاریخ‌ومدح **حضرت عیسی مسیح** نوشته شد .
			*
۶۹۱	۱۵۲	۴۷۰	○
			*
۶۹۲	۱۵۳	۴۶۹	○ گویا دراین سال **بلاش** درصدد حمله به‌دولت روم برآمد و دراثر نامه‌ای که **آنتونیوس** باو نوشته واو را ازجنگ برحذر داشته‌بود منصرف‌شد
			*
۶۹۳	۱۵۴	۴۶۸	○
			*
۶۹۴	۱۵۵	۴۶۷	○ بین‌سپاهیان روم و**بلاش**جنگ مختصری‌درگرفت

۱ــ Volagase .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			که بصلح بین دو دولت منجر گردید .
			*
۶۹۵	۱۵۶	۴۶۶	○
			*
۶۹۶	۱۵۷	۴۶۵	○
			*
۶۹۷	۱۵۸	۴۶۴	○
			*
۶۹۸	۱۵۹	۴۶۳	○
			*
۶۹۹	۱۶۰	۴۶۲	○ **بلاش** که مدتی درجنگ بادولت روم مردد بود دراین سال درصددبر آمدباحمله بارمنستان جنگ بادولت‌روم راشروع نمایدمخصوصاً که **آنتو نیوس** مرده و بجای او **مارکوس اورلیوس** (۱) امپراطور شده بود .
			*
۷۰۰	۱۶۱	۴۶۱	○ **بلاش سوم** بارمنستان لشکر کشیدو**سوا موس**(۲) پادشاه آنجا را کـه دست نشانده دولت روم بود بیرون کرد و **تیگران** یکی از شاهزادگان اشکانی را حکومت ارمنستان داد .

۱ــ Marcus Auralius .

۲ــ Soaemns

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۰۱	۱۶۲	۴۶۰	○ سپاه روم بسرداری **لوسیوس وروس** (۱) وارد سوریه شد و با دولت ایران وارد مذاکره گردید اما **بلاش** حاضر بصلح و سازش نشد.
			*
۷۰۲	۱۶۳	۴۵۹	○ **کاسیوس وروس** سردار رومی **بلاش** را نزدیك شهر **اوروپوس** (۲) شکست داد . پس از تصرف ارمنستان پایتخت این کشور را غارت و خراب کرد و **سوهاموس** (۳) پادشاه سابق ارمنستان را که بروم گریخته بود دوباره بتخت نشاند .
			*
۷۰۳	۱۶۴	۴۵۸	○ سپاه روم بسرداری **کاسیوس وروس** از فرات گذشته و **تیسفون** را تصرف کرد و این شهر که بعداز ویران شدن **سلوکیه** مرکزیت مهمی یافته بود از این ببعد توسعه یافت .
			*
۷۰۴	۱۶۵	۴۵۷	○ دراثر بروزطاعون بین لشکریان روم **کاسیوس** مجبور بمراجعت گردید وتمام شهرهائی که اینطرف فرات گرفته بود دوباره بتصرف اشکانیان درآمد
			*
۷۰۵	۱۶۶	۴۵۶	○ همراه مراجعت **کاسیوس** به روم بیماری طاعون از خاوربه باختر آمد و باعث نقصان جمعیت امپراطوری روم گردید .
			*
۷۰۶	۱۶۷	۴۵۵	○

۱- Lucus Verus
۲- Europus.
۳- Sohaemus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۰۷	۱۶۸	۴۵۴	○
			*
۷۰۸	۱۶۹	۴۵۳	○ **کاسیوس وروس** که در سال ۱۶۲ بایران لشکر کشیده بود در این سال درگذشت
			*
۷۰۹	۱۷۰	۴۵۲	○
			*
۷۱۰	۱۷۱	۴۵۱	○
			*
۷۱۱	۱۷۲	۴۵۰	○
			*
۷۱۲	۱۷۳	۴۴۹	○
			*
۷۱۳	۱۷۴	۴۴۸	○ چون **اورلیوس** امپراطور روم گرفتار جنگ باطوایف ساکن کناررودداانوب بود **کاسیوس** ازموقع استفاده کرده درسوریه خودرا امپراطور خواند وبلاش سوم‌هم ازاین جنگ خانگی خوشحال‌شده درصدد تهیه قوا برای جنگ برآمد .
			*
۷۱۴	۱۷۵	۴۴۷	○ اما **اورلیوس** بسرعت **کاسیوس** راشکست داد

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			وبلاشهم ازجنگ منصرف‌شده‌سفیری برای‌تبریك بدربار امپراطور روم فرستاد .
			*
۷۱۵	۱۷۶	۴۴۶	○
			*
۷۱۶	۱۷۷	۴۴۵	○
			*
۷۱۷	۱۷۸	۴۴۴	○
			*
۷۱۸	۱۷۹	۴۴۳	○ **دیصان** از حکمای شام‌که از ایران به **رها** (دربین‌النهرین) رفت در این سال بدین عیسی درآمد وازخود آرا و عقایدی اظهارداشت و در دین بدعت نهاد که روحانیون عیسوی او رامرتد خواندند ـ پیروان او را **دیصانیه** نامند .
			*
۷۱۹	۱۸۰	۴۴۲	○ درشهر **اورفا**درکنارساحل‌غربی‌رود فرات‌شخصی بنام **تاتین** (۱) از چهار انجیل (متی ـ مرقس ـ لوقا ـ یوحنا) کتابی بنام **دیاتسرون** (۲)تألیف کرد .
			*
۷۲۰	۱۸۱	۴۴۱	○

۱ـ Tatin　　۲ـ Diatessaron .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۲۱	۱۸۲	۴۴۰	○
			*
۷۲۲	۱۸۳	۴۳۹	○
			*
۷۲۳	۱۸۴	۴۳۸	○
			*
۷۲۴	۱۸۵	۴۳۷	○
			*
۷۲۵	۱۸۶	۴۳۶	○
			*
۷۲۶	۱۸۷	۴۳۵	○
			*
۷۲۷	۱۸۸	۴۳۴	○
			*
۷۲۸	۱۸۹	۴۳۳	○

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۲۹	۱۹۰	۴۳۲	○ بعقیده پاره‌ای از مورخین کتاب **اوستا** دراین زمان بفرمان **بلاش سوم** جمع آوری و تدوین گردید
			*
۷۳۰	۱۹۱	۴۳۱	○ **بلاش سوم** درگذشت وپسرش بنام **بلاش چهارم** (۱) (اشك بیست‌وششم) بر تخت‌سلطنت اشکانی نشست
			*
۷۳۱	۱۹۲	۴۳۰	○ پس از اغتشاشات زیاد در روم **نیگر** (۲) به امپرطوری رسید ولی برای دفع‌کامل **سوروس** که‌مدعی سلطنت روم‌بود از **بلاش** پادشاه اشکانی تقاضای کمك کرداما **بلاش**مستقیماً کمکی‌نکرد(۳)
			*
۷۳۲	۱۹۳	۴۲۹	○ در جنگ **نیگر** و **سوروس** بالاخره **نیگر** بطور کامل شکست خورد و **سوروس** به امپرطوری روم رسید .
			*
۷۳۳	۱۹۴	۴۲۸	○ چون اهالی بین النهرین بر ضددولت روم شورش کرده بودند **سوروس**باسپاهی عازم این‌سرزمین گردید
			*
۸۳۴	۱۹۵	۴۲۷	○ **سپتیموس سوروس** (۴)نصیبین‌را گرفته‌از دجله گذشت و شهر **آدیابن**(۵) را تصرف‌کرد

---

۱ ــ برخی از نویسندگان عقیده دارند که بلاش چهارم پسر سنتروك Sanatroces بوده .

۲ ــ pescinnus Niger

۳ ــ بلاش غیر مستقیم پادشاه الحضررا که دست نشانده او بود بکمك نیگر فرستاد

۴ ــ Seipmus Sevperus

۵ ــ Adiabene نام قدیم شهر موصل بوده که درساحل دجله واقعشده

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			اما دنباله کارخود را رهـا کرده به‌روم باز گشت‌و **بلاش** شهر **آدیابن**را گرفته‌وارد بین‌النهرین‌شد
			*
۷۳۵	۱۹۶	۴۲۶	○ **بلاش‌چهارم** در بین النهرین پیشرفت مختصری کـرد ولـی بـرای مقابله بالشکریان روم بتهیه قوا پرداخت .
			*
۷۳۶	۱۹۷	۴۲۵	○ **سوروس** (۱) دوباره به مشرق بـازگشت و در **سوریه** بتهیه وسائل جنگ پرداخت و از فرات گذشته وارد بین‌النهرین گردید .
			*
۷۳۷	۱۹۸	۴۲۴	○ **بلاش** سفیری نـزد **سوروس** فرستاد و پیشنهاد متارکه‌جنگ کرد. **سوروس** بامسرت‌این‌پیشنهاد را پذیرفت‌بشرطی که ارمنستان تحت‌الحمایه‌دولت روم باشد .
			*
۷۳۸	۱۹۹	۴۲۳	○ قوم **خزر** که درماوراء قفقاز وسواحـل دریای خزر سکونت‌داشتندوبارمنستان تاخته‌بودنددراین سال ازاین سرزمین رانده شدند .
			*
۷۳۹	۲۰۰	۴۲۲	○ **سوروس** برای تسخیر **الحضر** باین‌شهر تاخت اما مقاومت مردم دلیر این شهر اورا مجبورکرد که بدون اخذ نتیجه مراجعت نماید .
			*
۷۴۰	۲۰۱	۴۲۱	○ **جالینوس** طبیب معروف یونانی‌که در ایـران معروفیت زیادی‌دارد دراین سال وفات یافت .

۱— Septimus Severus .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۴۱	۲۰۲	۴۲۰	○
			*
۷۴۲	۲۰۳	۴۱۹	○
			*
۷۴۳	۲۰۴	۴۱۸	○
			*
۷۴۴	۲۰۵	۴۱۷	○
			*
۷۴۵	۲۰۶	۴۱۶	○
			*
۷۴۶	۲۰۷	۴۱۵	○ بروایتی **بلاش چهارم** دراین سال درگذشت .
			*
۷۴۷	۲۰۸	۴۱۴	○ **بلاش چهارم** درگذشت و پسرش **بلاش پنجم** بنام اشك بیست وهفتم بتخت سلطنت نشست .
			○ **پاپك** رئیس معبد **ناهید** دراستخر فارس به پادشاهی رسید . واین سال‌را مبداء تاریخ خود قرار داد .
			*
۷۴۸	۲۰۹	۴۱۳	○ بین **بلاش پنجم** وبرادرش **اردوان** بر سر تاج و تخت سلطنت نزاع درگرفت اما چون نیروی

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			دوبرار مساوی‌بود پس‌از مدتی باهم صلح کـرده کشور را میان خود تقسیم‌کردند (۱)
			*
۷۴۹	۲۱۰	۴۱۲	○ دولت روم میخواست ازاختلاف دو برادر استفاده کند و حتی قـرار شد **اردوان** دختر خـود را بامپراطور روم‌بدهد اما دراثر خدعه ونیرنگی‌که **سوروس** بکار برد عده‌ای ازسربازان **اردوان** بقتل رسید وخود **اردوان** جان بسلامت برد .
			*
۷۵۰	۲۱۱	۴۱۱	○ **سوروس** امپراطـور روم درگـذشت و پسرش **کاراکالا** (۲) بجای وی نشست .
			○ **شاپور** درقسمتی از **پارس** بامارت رسید .
			*
۷۵۱	۲۱۲	۴۱۰	○ **شاپور** که درپارس بحکومت رسیده‌بود دراثـر ریزش سرداب قصر هلاک‌شد و **اردشیراول** بجای او فرمانروای قسمتی‌از پارس‌شد .
			*
۷۵۲	۲۱۳	۴۰۹	○ برضد دولت‌اشکانی شورشی درسراسر کشوربوقوع پیوست‌ازجمله **اردشیر**درفارس‌بودکه کم‌کم دامنه متصرفاتش را وسعت میداد .
			*
۷۵۳	۲۱۴	۴۰۸	○ **کاراکالا** امپراطـور روم محرمانه با **اردوان** برادر **بلاش** رابطه برقرارکرد وبحیله تقاضای ازدواج بادختر **اردوان نمود** .
			*

۱ــ بلاش پنجم درخاور ایران و اردوان پنجم در باخترحکومت یافتند .

۲ــ Carracalla

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۵۴	۲۱۵	۴۰۷	○ دولت روم که از منازعات داخلی ایران خوشحال بود ابتدا **بلاش پنجم** را درمقابل برادرش تقویت نمود وبعداً **اردوان** را پادشاه ایران خواند و دختر **اردوان** را خواستگاری نمود ولی درمجلس عروسی ناجوانمردانه باشکانیان حمله کرده وعده زیادی را بقتل رسانیدند (۱) ○ **مانی** پیغمبر باستانی ایران(۲) درقصبه **مردی نو** یا (ماردنیر) نزدیك **بابل** تولد یافت (۳)
			*
۷۵۵	۲۱۶	۴۰۶	○ **اردوان پنجم** بر برادرش **بلاش** پیروز شده دراین سال تاجگذاری کرد . ○ **اردوان** باسپاهی عازم جنگ بارومیها گردید تا تلافی خیانت **کاراکالا** را بنماید .
			*
۷۵۶	۲۱۷	۴۰۵	○ **کاراکالا** بدست یکی ازمستحفظین خودتنزدیك **کاره** کشته شدو **ماکرینوس**(۴) جانشین اوشرائطی برای صلح به **اردوان** پیشنهاد کرد که مورد قبول شاهنشاه اشکانی قرار نگرفت .
			*
۷۵۷	۲۱۸	۴۰۴	○ درجنگی که در **نصیبین** بین ایران و روم واقع شد سربازان رومی که از تیر زهر آلود سواران پارتی بجان آمده بودند عقب نشستند
			*
۷۵۸	۲۱۹	۴۰۳	○ بین ایران و روم مذاکره برای صلح شروع شد وایران باشرائط سنگینی بنفع خود باامپراطوری

۱ــ این واقعه‌را درسال ۲۱۰ میلادی هم نوشته‌اندکه‌جزء وقایع آنسال نوشته شد .

۲ــ پدر مانی فاتك Fatak ومادرش میلیش Milich (مریم) یکی‌از شاهزاده خانمهای اشکانی بوده .

۳ــ قریه مردینو (Mardinou) نزدیك (گاوخانی) کنار چپ دجله سفلی درشمالشرقی بابل بوده :

۴ــ Macrinus .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			روم صلح کرد .
			*
۷۵۹	۲۲۰	۴۰۲	○ پارسیان بفرماندهی **اردشیر** برضد **اردوان** طغیان کردند .
۷۶۰	۲۲۱	۴۰۱	○ **شهرات** پادشاه ناحیه **آدیابن** (کردستان) و **دمیتیان** (۱) پادشاه **کرکوك** برضد **اردوان** وبطرفداری **اردشیر** شورش کردند .
			*
۷۶۱	۲۲۲	۴۰۰	○ **اردشیر** کرمان راتصرف کردوبیادگاراین پیروزی شهری نزدیك کرمان ساخت وآنرا **به اردشیر** (۲) (وه اردشیر) نامید .
			*
۷۶۲	۲۲۳	۳۹۹	○ **اردشیر** بابکان رسماً شورش و طغیان خود راعلیه اشکانیان آشکارکرد و با لشکری عازم جنگ با **اردوان** شد و ابتدا شهرکرمان را تصرف کرد .
			*
۷۶۳	۲۲۴	۲۹۸	○ **اردشیر** پس‌ازکرمان یزد و اصفهان راگرفت .
			○ **اردشیر بابکان** درمحل‌هرمزدگان (۳) **اردوان پنجم** آخرین پادشاه اشکانی را شکست داد و فاتحانه وارد **تیسفون** شد .
			○ **اردشیر** دراین‌سال بافتخار پیروزی بر **اردوان** شهر **غور** (گور) (۴) را **اردشیرخوره** نامید
			*
۷۶۴	۲۲۵	۳۹۷	○ **اردشیرقسمتی** از سواحل خلیج فارس و قسمتی

۱ــ Domitian

۲ــ این شهررا اعراب (بردسیر) میگفتند .

۳ــ هرمزدگان بین بهبهان و شوشتر درکنار رود جراحی بود .

۴ــ فیروزآبادکنونی

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			از عراق را بتصرف درآورد و خود را **شاهنشاه** خواند .
			○ **اردشیر** نقش برجسته خود را درحالیکه شعار سلطنت را از **اورمزد** میستاند بر بدنه کوهستانی درطاق بستان نقش زد .
۷۶۵	۲۲۶	۳۹۶	○ **اردوان پنجم** پس ازدوسال دربدری بقتل‌رسید وبا مرگ اوسلسله اشکانی منقرض وسلسله ساسانی شروع گردید .
			○ **اردشیر بابکان** درمعبد **آناهید** دراستخر بامراسم با شکوهی تاجگذاری کرد .
			○ **اردشیر** مرو و بلخ و خیوه ومکران و توران‌را بمتصرفات خود افزود .
			*
۷۶۶	۲۲۷	۳۹۵	○ **اردشیر** برادر **اردوان** را بنام **بلاش ششم** که بتلاش افتاده بود شکست داده کلیه ایالات شرقی ایران را تصرف کرد و **تیسفون** پایتخت اشکانیان را گرفت و باوج قدرت رسید .
			○ **اردشیر** هندوستان را نیز تابع خودکرد .
			*
۷۶۷	۲۲۸	۳۹۴	○ **اردشیر** دراین سال با لشکری بقصد جنگ با دولت روم از فرات گذشت ودربین‌النهرین علیابه تاخت و تاز پرداخت و **الکساندرسوروس** امپراطور روم را شکست داد .
			*
۷۶۸	۲۲۹	۳۹۳	○ **اردشیر** شهرهای **نصیبن** و **حران** را تصرف کرده درسه جبهه **الکساندرسوروس** راشکست داد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۶۹	۲۳۰	۳۹۲	○ **اردشیر** بارمنستان لشکر کشید و پس از شکست دادن **خسرو** پادشاه ارمنستان این کشوررا تصرف نمود .
			*
۷۷۰	۲۳۱	۳۹۱	○ **اردشیر** به سرزمینهای آسیائی روم حمله کرد و **الکساندرسوروس** بجلوگیری او آمد .
			*
۷۷۱	۲۳۲	۳۹۰	○ **اردشیر** با دولت امپراطوری روم صلح کرد و بارمنستان رفت و خسرو پادشاه ارمنستان با سر سختی جلو **اردشیر** مقاومت کرد .
			*
۷۷۲	۲۳۳	۳۸۹	○ **اردشیر** مذهب زرتشت رادرسراسر کشور رسمیت داد و دستور دادآتشکده‌های خاموش را روشن سازند وبامراو**اوستا**راکه جمع‌آوری آن‌از زمان **بلاش** اول شروع شده بود تکمیل و منظم نمودند (۱)
			*
۷۷۳	۲۳۴	۳۸۸	○ **اردشیر** بارمنستان رفت و چون نتوانست این سرزمین کوهستانی را فتح کند اعلام داشت که هر کس **خسرو** را بقتل رساند بحکومت ارمنستان خواهد رسید .
			*
۷۷۴	۲۳۵	۳۸۷	○ شخصی از نژاد اشکانی حاضر به کشتن خسرو گردید و **اردشیر** نیزقشونی بدنبال او فرستاد

۱ــ نوشته‌اندکه اردشیررؤسای مذهب زرتشت را جمع‌کرد و نیت خود را اظهار داشت . آنها مغی را بنام (اراد ویراف)که از قوانین زرتشت اطلاع کافی داشت انتخاب‌کردند او چند روزی روزه‌گرفته بعبادت مشغول شد و سپس درحال بیهوشی‌کلماتی‌گفت‌که اطرافیانش یاد داشت‌کردند و ازمجموع اظهارات او کتاب اوستارا ترتیب دادند

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			این شخص موفق شد **خسرو** را بقتل برساندامّا خود نیز در رودارس غرق گردید .
			*
۷۷۵	۲۳۶	۳۸۶	○ **اردشیر** که ازتنظیم امـور داخلی وتصرف نقاط مختلف‌ایران خلاص‌شد بفکرجنگ باامپراطوری روم افتاد وبطرف این‌کشور حرکت‌کرد .
			*
۷۷۶	۲۳۷	۳۸۵	○ **اردشیر** با **الکساندرسوروس** امپراطور روم جنگید و **نصیبن** و **حران** را تصرف‌کرد .
			*
۷۷۷	۲۳۸	۳۸۴	○ **اردشیر** طبقات مـردم را منظم‌کرد و کارمندان دولت را درجه بندی نموده سپاه جـاویدان زمان داریوش را از نودرست‌کرد .
			*
۷۷۸	۲۳۹	۳۸۳	○ **الکساندرسوروس** که‌از**اردشیر** شکست‌خورده بود درکنار رود **رن** بدست سپاهیانش بقتل رسید
			*
۷۷۹	۲۴۰	۳۸۲	○ مرگ **اردشیر** وجـلوس **شاپور اول** ساسانی را پاره‌ای ازمورخین دراین سال نوشته‌اند .
			*
۷۸۰	۲۴۱	۳۸۱	○ بطور صحیح مرگ **اردشیر** دراین سال اتفاق افتاده وپسرش **شاپور اول** بجای اونشست‌شاپور درابتدای‌سلطنت به‌شورش **هاترا** (الحضر) پایان داد .
			○ **شاپور** ارمنستان را تصرف‌کرد و **کوشانها** را نیز زیر اطاعت خود درآورد وتا **پشاور** پیش رفت .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۸۱	۲۴۲	۳۸۰	● **شاپور اول** بطور رسمی وبا مراسم با شکوهی تاجگذاری کرد . ● **شاپور** باسپاهی گران ازبین‌النهرین عبور کرده **نصیبین وحوان** (۱) وشهر انطاکیه رابآسانی تصرف نمود . ● هم زمان با تاجگذاری شاپور اول **مانی** نیز با تشریفات خاصی دعوت خود راآشکار کرد (۲)
			*
۷۸۲	۲۴۳	۳۷۹	● باهمه تلاشهای **گردیانوس سوم** امپراطو روم بالاخره مجبور به‌تمکین از **شاپور** گردید . ● **شاپور** به **مانی** روی خوش نشان داد ومذهب او را پذیرفت . ● **شاپور** به یادبود پیروزی بر **گردیانوس** شهر **انبار** (۳) را (پیروز شاپور) نامید .
			*
۷۸۳	۲۴۴	۳۷۸	● **شاپور** با **گردیانوس** صلح کرد. بموجب این صلح حکومت ارمنستان وسراسر بین‌النهرین بایران واگذار شد وبدینترتیب جنگهای اول ایران وروم پایان یافت .

---

۱ ــ طبق افسانه‌ای معروف است که دختر پادشاه حران (یا دختر پادشاه الحضر ــ هاترا) بشاپور پیغام داد که اگر او را بازدواج خود در آورد حاضراست دروازه شهر را بگشاید و شاپور شرط را پذیرفت ولی پس‌از آنکه دختر دروازه را گشود وشهرتسلیم شد شاپور بجرم خیانت دختر بپدرش دستور داد اورا بقتل رساندند

۲ ــ ابن الندیم مینویسد .
« ...همان روز که شاپور پسر اردشیر بر تخت نشست مانی ظهور کرد با دوتن از پیروانش »
« یکی شمعون و دیگری زاکون وآنروز یکشنبه بود از ماه نیسان وخور در برج حمل بود» و
« مانی را سن چهل و پنج سال بو ... »

۳ ــ شهر انبارکنارفرات و ۶۲ کیلومتری مغرب بغداد بوده‌که مدتها بوده‌که مقرحکومت خلفای عباسی بود ودرقرن‌سوم بدست قرامطه ویران گردید .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۸۴	۲۴۵	۳۷۷	◉ **شاپور** بـرای تصرف خـراسان وخوارزم عازم **باختر** شد .
			*
۷۸۵	۲۴۶	۳۷۶	○
			*
۷۸۶	۲۴۷	۳۷۵	○
			*
۷۸۷	۲۴۸	۳۷۴	○
			*
۷۸۸	۲۴۹	۳۸۳	○
			*
۷۸۹	۲۵۰	۳۷۲	○
			*
۷۹۰	۲۵۱	۳۷۱	○
			*
۷۹۱	۲۵۲	۳۷۰	◉ **شاپور** اول پسرش هرمزدا بفرمـانروائی مشرق خراسان گماشت و باو لقب **شاهنشاه بزرگ کوشان** داد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۷۹۲	۲۵۳	۳۶۹	○
			*
۷۹۳	۲۵۴	۳۶۸	○
			*
۷۹۴	۲۵۵	۳۶۷	○
			*
۷۹۵	۲۵۶	۳۶۶	○ بزعم پـاره‌ای از مـورخین **مانی** پیغمبر باستانی ایران در این سال تولد یافت .
			*
۷۹۶	۲۵۷	۳۶۵	○ **والرین** امپراطور روم با قشونی بمشرق تاخت و **انطاکیه** را تصرف کرد .
			*
۷۹۷	۲۵۸	۳۶۴	○ شروع جنگ دوم ایران وروم . **شاپور** ازفرات گذشته پس از تصرف شهر **انطاکیه** در نزدیکی شهر **ادسا**(۱)سپاه روم‌راشکست داده**والرین**(۲) امپراطـور روم را اسیر کرد در این جنگ عـده زیادی از رومیها باسارت **شاپور** درآمدند .
			*
۷۹۸	۲۵۹	۳۶۳	○ **اودناتوس** (۳) یا (اذینه) (۴) حکمران ناحیه **تدمر**(۵) هدایا وسفرائی نزد شاپور فرستادولی

۱ــ ادسا ناحیه‌ای بوده ازنواحی دیاربکر (آمد) .
۲ــ والریانوس یا والرین .
۳ . Odenathus (عدنات)
۴ــ . Ozayna
۵ــ نزدیك سوریه .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			شاپور ایـن‌کار اورا حمل بر گستاخی نموده و دستور داد نمایندگان **اذینه**را به‌فرات انداختند
			○ **شاپور** بکمك اسرای‌رومی ساختن (پل‌شوشتر) راتمام‌کرد وساختمان‌سد **شادروان** راشروع‌نمود
			*
۷۹۹	۲۶۰	۳۶۲	○ درحالی‌که**شاپور** باغنائم‌زیادی از رم‌بازمیگشت **ادناتوس** پادشاه **تدمر** که ازکار **شاپور**غضبناك بود درصحرای بی‌آب وعلفی بروی تاخته تلفات سنگینی برسپاه **شاپور** واردآورد وعده زیادی‌را باسارت برد .
			*
۸۰۰	۲۶۱	۳۶۱	○ **شاپور** نزدیك **رها** (اورفا ـ اورفه ـ ادس) (۱) سپاه روم را درهـم شکست و امپرطـور روم **والریانوس** رابا هفتادهزارلژیونر رومی اسیر کرد .
			*
۸۰۱	۲۶۲	۳۶۰	○ **آتارباز** (۲) (آرتـاواز) کـه در سـال ۲۵۲ میلادی از طرف **شاپور** به پادشاهی ارمنستان رسیده بود در این سال درگذشت
			*
۸۰۲	۲۶۳	۳۵۹	○ درجنگ **پالمیر**(۳) سپاه ایران ازکنار فرات عقب‌نشینی کرد**وعدنات**(اودناتوس) شاهزاده‌عربی **پالمیر** توانست ایالات باختری فرات رابدست آورد . ـ

---

۱ ـ Edesse ۲ ـ Artabaz

۳ ـ پالمیر یا تدمر شهری بوده در مشرق شام که اکنون ویرانه‌ی آن در سوریه است . ایـن شهرابتدا نامش تدمر بوده وزمانی که اسکندر مقدونی آنجا را تصرف کرد اسمش را پالمیر گذاشت

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۰۳	۲۶۴	۳۵۸	⊙ در این سال **شاپور** ساختمان سد **شادروان** را برروی رودخانه کارون تمام کرد (۱)
			*
۸۰۴	۲۶۵	۳۵۷	⊙ **مانی** پیغمبر ، باستانی ایران بروایتی در این سال ادعای خود را ظاهر کرد .
			⊙ حکومت **پالمیر** در این سال بدختر جوان و زیبائی بنام **زنوبیا** (زینب) رسید و **پالمیر** در زمان این ملکه بفتوحاتی نائل آمد
			*
۸۰۵	۲۶۶	۳۵۶	⊙ **شاپور** بافتخار فتح بزرگی که بارومیان کرده بود ستون یاد بودی در شهر **شاپور** واقع در نزدیکی **کازرون** بناکرد واحتمالا در همین سال مجسمه بی‌نظیر خود را درغار شاپور در **تنگ چوگان** کازرون برپا داشته است (۲)
			⊙ **اذینه** پادشاه تدمر در این سال در **کاپادوکیه** کشته شد .
			*
۸۰۶	۲۶۷	۳۵۵	⊙ **والرین** امپراطور روم که در اسارت **شاپور** بود دراوائل این سال درگذشت (۳)
			*
۸۰۷	۲۶۸	۳۵۴	⊙ **زنوبیا** جانشین **عدنات** (اودناتوس) و ملکه **پالمیر** استقلال خود را اعلام نمود .
			*
۸۰۸	۲۶۹	۳۵۳	⊙ **شاپور** بنای شهر تاریخی **نی‌شابور** (شاپور) را

۱ ــ بعقیده پاره‌ای از نویسندگان شاپور ساختمان این سد را توسط والرین امپراطور اسیر رومی و سایر اسرا انجام داد .

۲ــ نگاه کنید به صفحه (۲۴۸) کتاب شهر سبز اثر نگارنده

۳ــ تاریخ وفات یاقتل والرین را پاره‌ای از مورخین درسالهای ۲۶۰ و ۲۶۱ میلادی هم نوشته‌اند.

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			نزدیك **کازرون** دراین سال تمام کرد . خرابه های آن امروز نزدیك **تنگ چوگان** کازرون از زیرخاك بیرون آورده شد .
			*
۸۰۹	۲۷۰	۳۵۲	● ایران در زمان **شاپور** به منتهای عظمت و اقتدار خود رسید و این سال ، سال شکوهمندی و عظمت شاهنشاهی ایران باستان بود .
			*
۸۱۰	۲۷۱	۳۵۱	○ **شاپور اول** وفات یافت وپسرش **هرمز اول** بجای او نشست. **شاپور** پادشاهی دلیر و کشورگشائی بی‌نظیر بود که آثار مهمی ازخود بجای گذاشته .
			*
۸۱۱	۲۷۲	۳۵۰	○ **مانی** بایران بازگشت و **هرمز** اورا پناه داد و درقصر معروف **دستگرد** که ازقصور سلطنتی او بود از وی پذیرائی کرد . ○ حکومت **پالمیر** موردحمله امپراطور روم قرار گرفت و **زنوبیا** ملکه آن ازایران یاری خواست اما شاهنشاه ایران کمکی نکرد .
			*
۸۱۲	۲۷۳	۳۴۹	○ **هرمز اول** وفات یافت وبرادرش **بهرام اول**(۲) بجای او نشست . ○ شهر **تدمر** درشام توسط **اورلیانوس** سردار روم ویران گردید و بعداً بااجازه او توسط مردم شهر ساخته شد .

۱ ــ وفات شاپور اول را علاوه بر این سال طبق تحقیقات آقای تقی‌زاده در سال ۲۷۳ وطبق نوشته گیرشمن در کتاب (ایران از آغاز تا اسلام) در سال ۲۷۲ دانسته‌اند

۲ ــ بهرام را بفارسی ورهرام میگفتند که تحریف شده کلمه (ورثرغنا) نام رب النوع رعد آریانیا میباشد

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۱۳	۲۷۴	۳۴۸	○ **مانی** را دستگیر کرده بفرمان **بهرام اول** زنده زنده‌پوست کندند تابوضع فجیعی بمردپوست اورا باکاه انباشته و بدروازه **جندی شاپور** بدار آویختند (۱)
			*
۸۱۴	۲۷۵	۳۴۷	○ **زنوبیا** ملکه **تدمر** ازایران یاری‌خواست ولی ایران کمك مؤثری نکرد وبا ازبین رفتن **تدمر** دولت روم با ایران نزدیك شد .
			○ سپاه روم بسرداری **اورلئان** دربیزانس ازلشکر پیروزمند ایران شکست خورده و امپراطور روم دراین جنگ بقتل رسید .
			*
۸۱۵	۲۷۶	۳۴۶	○ **بهرام اول** کشته‌شد وپسرش **بهرام دوم** ملقب به (ورهرام) بتخت نشست .
			○ **بهرام دوم** به‌خاورایران لشکر کشید وشورشیان این نواحی‌را گوشمالی داد .
			*
۸۱۶	۲۷۷	۳۴۵	○ **بهرام** دستور داد **مانی** را بزندان انداخته و پس‌از چندروز اورا زنده پوست کندند پوست اورا ازکاه انباشته و درجندی شاپوربدارآویختند (۲)
			*
۸۱۷	۲۷۸	۳۴۴	○ سکای سیستان که پادشاهی جنگجو بودشورش کردو

۱ ــ پیروان مانی را بواسطه.آنکه در آئین‌آنها صدقه دادن‌تبلیغ شده بود صدیقین میگفتند که بعدا زندیکن و معرب آن زندیقین گردید . و کلمه زنادقه ازهمین کلمه است .اما این‌کلمه در ایران معمولا به کافرو دروغزن وپلید و مخالف دین اسلام اطلاق میشود .

۲ــ تاریخ قتل مانی‌را برخی سال ۲۷۴ میلادی وپاره‌ای سال ۲۷۶ وعده‌ای هم سال ۲۷۷ میلادی دانسته اند واما تاریخ اخیر باسال مرگ بهرام تناقضی دارد یعقوبی مینویسد (مجلس مباحثه‌ای تشکیل‌داددومانی را محکوم و به‌زندان (انوش‌برد) درغل‌وزنجیر نمودند وپس‌ازبیست‌وشش‌روز دراثر شکنجه ومشقات حبس درزندان میمیرد درسن۶۰ سالگی و(کرتیر) مؤبدان مؤبد عامل‌قتل مانی بوده .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			بهرام بالشکری گران اورا شکست‌داده مطیع کرد وچون اظهار اطاعت نمود او را **سکان شاه** نامید
			*
۸۱۸	۲۷۹	۳۴۳	○ **بهرام** پس از تصرف سیستان به کابل رفت و شورشیان این حدود را مطیع کرد اما چون از حمله رومیان آگاه شد بشتاب بازگشت .
			*
۸۱۹	۲۸۰	۳۴۲	○ **کاروس** (۱) امپراطورروم از سرگرم بودن **بهرام** در مشرق‌ایران استفاده‌کرده عازم لشکر کشی به بین‌النهرین گردید .
			*
۸۲۰	۲۸۱	۳۴۱	○ امپرطورروم **کاروس** با سپاهی به بین‌النهرین تاخت و **تیسفون** را تصرف کرد امابطور اسرار آمیزی در گذشت و دولت روم با بهرام‌صلح کرد (۲)
			*
۷۲۱	۲۸۲	۳۴۰	○ سال وفات **بهرام دوم** و جلوس **بهرام‌سوم**را پاره‌ای از مورخین در این سال نوشته‌اند . (۳)
			*
۸۲۲	۲۸۳	۳۳۹	○ بین **بهرام دوم** و امپراطور روم معاهده‌ای بسته شد که بموجب آن ارمنستان وبین‌النهرین متعلق به دولت روم باشد .
			*
۸۲۳	۲۸۴	۳۳۸	○ حمله **کاروس** امپراطور روم را به بین‌النهرین

۱ — carus

۲ — این واقعه را در سال ۲۸۳ نیز نوشته‌اند وکشته شدن امپراطور روم را در اثر صاعقه دانسته‌اند

۳ جلوس بهرام سوم را پاره‌ای از مورخین در این سال وعده‌ای دیگر در سال ۲۹۲ میلادی نوشته‌اند و تاریخ دوم صحیح‌تر بنظرمیاید

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			وهمچنین مرگ اسرارآمیز اورا پاره‌ای ازمورخین دراین سال‌هم نوشته‌اند .
			*
۸۲۴	۲۸۵	۳۳۷	○
			*
۸۲۵	۲۸۶	۳۳۶	○ **تیرداد** فرزند **خسرو** باکمک **دیوکلسین** امپراطور روم ارمنستان‌را تصرف کرد خودرا پاشاه ارمنستان خواند (۱)
			*
۸۲۶	۲۸۷	۳۳۵	○ **خسرو** باسپاهی بارمنستان رفت ودر این جنگ سپاه ایران پیروز شد و **تیرداد** به روم پناهنده گردید .
			*
۸۲۷	۲۸۸	۳۳۴	○
			*
۸۲۸	۲۸۹	۳۳۳	○
۸۲۹	۲۹۰	۳۳۲	○ دولت ایران و روم ارمنستان را بدوبخش تقسیم کردند بخش شرقی که قسمت اعظم ارمنستان وپایتخت آن **دوین** (۲) بود به‌ایران تعلق گرفت وقسمت غربی که پایتخت آن زرنجان بود ازآن رومیان شد .

۱ــ این واقعه را درسال ۲۹۴ میلادی هم نوشته‌اند وگویا صحیح‌تر باشد .

۲ــ . Dviu واعراب آنرا دبیل Dabil میگفتند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۳۰	۲۹۱	۳۳۱	⊙
			*
۸۳۱	۲۹۲	۳۳۰	⊙ **بهرام‌دوم** درگذشت وپسرش **بهرام‌سوم** معروف به **سکان‌شاه**(۱) بسلطنت نشست اما پس‌از چهار ماه‌بدست **نرسی** (۲) یکی‌از شاهزادگان‌ساسانی (بقولی پسر شاپور اول) خلع شد .
			*
۸۳۲	۲۹۳	۳۲۹	⊙ **نرسی** ابتدا غائله‌ای راکه علیه برادرش**هرمز** شده بود فرونشاند و درهمین سال بتخت نشست و تاجگذاری کرد .
			*
۸۳۳	۲۹۴	۳۲۸	⊙ **دیوکلسین** (۳) امپراطور روم‌بارمنستان حمله کرد و **تیرداد** فرزند **خسرو** را از طرف خود بسلطنت ارمنستان نشاند .
			*
۸۳۴	۲۹۵	۳۲۷	⊙ **نرسی** بارمنستان حمله برد و **تیرداد** پادشاه دست نشانده ارمنستان را شکست داده این‌کشور را تصرف نمود. تیرداد به روم فرار کرد وبه **دیوکلسین**پناهنده شد.
			*
۸۳۵	۲۹۶	۳۲۶	⊙ دولت روم**گالریوس** (۴) را مأمورجنگ با ایران‌کرد . **گالریوس** نزدیك رودفرات ازسپاه ایران بسختی شکست خورده بروم بازگشت .

۱ــ چون بهرام سوم درزمان پدرش حاکم سیستان بود اورا سکان شاه میگفتند .

۲ــ نرسی‌را رومیان (نرسس) میگویند .

۳ــ Diocleten

۴ــ Galerius .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۳۶	۲۹۷	۳۲۵	○ دراین سال **گالریوس** برای‌جبران شکست خود به ایران مراجعت‌کرد و با شبیخونی‌که باردوی ایران زد فاتح شد و عهدنامه‌ای بین ایر ن و روم بسته شد .
			*
۸۳۷	۲۹۸	۳۲۴	○ بنا برصلحی‌که بین ایـران و روم شدکلیه حقوق ایران در ارمنستان بروم واگذار گـردید و رود دجله مرز دوکشورتعیین شد . (۱)
			*
۸۳۸	۲۹۹	۳۲۳	○ **تیرداد اول** پادشاه ارمنستان توسط‌مبلغ‌مسیحی بنام**گریگور**بـه‌آئین مسیحی درآمـد و مـردم کشورش را نیزمجبورکرد عیسوی شوند .
			*
۸۳۹	۳۰۰	۳۲۲	○ در ایـن سال‌کتاب معروف **کارنـامه اردشیر بابکان** (کارنامك ارتخشر پـاپکان) تألیف‌گردید
			*
۸۴۰	۳۰۱	۳۲۱	○ **نرسی** از سلطنت استعفاکـرد و از غصه شکستی که از دولت روم خورده بود سخت بیمار شد .
			○ کـلیسای معروف **اچمیازین** (اوچ‌کلیسا) کـه **فتحعلیشاه**درسال ۱۲۱۹هجری‌اطلاعاتی راجع به ناپلئون از اسقف‌آن‌کسب‌کرد . دراین سال درنزدیکی ایروان و ساحل رود ارس‌بنا شد .

۱ــ مواد این قرارداد چنین بود :

۱ــ واگذاری پنج ولایت ماورای دجله به روم

۲ــ دجله بجای فرات باید مرز دوکشورباشد

۳ــ خاك ارمنستان تا دژ (زنتا) افزایش یابد

۴ــ ایبری باید تحت الحمایه روم قرارگیرد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۴۱	۳۰۲	۳۲۰	○ **نرسی** قبل‌ازمـرگ بنفع پسرش **هرمز**(۱) از سلطنت کناره گرفت و **هرمز** تا موقعی که پدرش زنده بود به نیابت او سلطنت میکرد اما دراین سال رسماً بتخت نشست .
			*
۸۴۲	۳۰۳	۳۱۹	○ مرگ **نرسی** را مرحوم **عباس اقبال** در این سال نوشته است .
			*
۸۴۳	۳۰۴	۳۱۸	○ **هرمزدوم** نخستین پادشاهی است که دراین‌سال عکس خود وملکه را برروی سکه نقش زد .
			*
۸۴۴	۳۰۵	۳۱۷	○
			*
۸۴۵	۳۰۶ -	۳۱۶	○ **هرمزدوم** با یکی ازشاهزاده‌خانمهای کوشانی ازدواج کرد و این وسیله‌ای بودکه از حمله‌آنها به دولت ساسانی جلوگیری نمود (۲)
			*
۸۴۶	۳۰۷	۳۱۵	○
			*
۸۴۷	۳۰۸	۳۱۴	○ اعراب درجنوب و جنوب غربی ایران‌آشوبی بپا کرده ودرخوزستان ونواحی‌اطراف‌آن بغارتگری مشغول شدند .

۱ــ هرمیداس

۲ــ در زمان شاپور دولت‌کوشان (واقع درمشرق ایران) ضمیمه دولت ساسانی‌شد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۴۸	۳۰۹	۳۱۳	○ یکی از شیوخ عرب که دراثرروح مسالمت جوئی **هرمز** گستاخ شده بود حتی تا **تیسفون** نیز پیش آمد .
			*
۸۴۹	۳۱۰	۳۱۲	○ **هرمزدوم** درجنگ با اعراب که **بحرین**(۱) راگرفته بودندکشته شد و پسرش **آذرنرسی**(۲) که پادشاهی شقی و سفاك وبی رحم‌بود بجای او نشست و بهمین مناسبت بزرگان براو شوریده او راکشتند وپسرش را نیز کورکردند .
			*
۸۵۰	۳۱۱	۳۱۱	○ بعدازکشته شدن **آذرنرسی** بزرگان تاج سلطنت را بالای سرخوابگاه زن هرمز که آبستن بود آویختند . و طفل دنیا نیامده‌را شاه خواندند(۳)
			*
۸۵۱	۳۱۲	۳۱۰	○ دراین سال **شاپور** متولد شد . و تا سن بلوغ **شاپور** کارهای مملکت بدست مادرش و بزرگان اداره میشد .
			*
۸۵۲	۳۱۳	۳۰۹	○ دراین سال **کنستانتینوس**(۴) طبق فرمانی که در شهرمیلان صادرکرد دین عیسوی‌را رسمی‌شمرد و به عیسویان‌آزادی داد .
			*
۸۵۳	۳۱۴	۳۰۸	○ دراین‌سال **کنستانتینوس** نامه‌ای بدربارایران فرستاد تانسبت بعیسویان ایران سخت‌گیری‌نکنند وآنها را آزادی عمل دهند .

۱ــ مقصودالحساء واقع در جنوب شرقی شبه جزیره عربستان است .
۲ــ آذرنرسی یا آذرنرسه را رومیان آذرنرسس Adhanarses میگفتند .
۳ــ زیرا مغها پیش‌بینی‌کرده بودند که نوزاد پسراست .
۴ــ Constantinus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			⊙ **تیرداد** پادشاه ارمنستان درگذشت و پسرش **خسرو** بجای او نشست .
			*
۸۵۴	۳۱۵	۳۰۷	⊙
			*
۸۵۵	۳۱۶	۳۰۶	⊙
			*
۸۵۶	۳۱۷	۳۰۵	⊙
			*
۸۵۷	۳۱۸	۳۰۴	⊙
			*
۸۵۸	۳۱۹	۳۰۳	⊙
			*
۸۵۹	۳۲۰	۳۰۲	⊙
			*
۸۶۰	۳۲۱	۳۰۱	⊙
			*

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۶۱	۳۲۲	۳۰۰	○ **خسرو دوم** پسر **تیرداد** که بیاری قشون روم بهسلطنت ارمنستان‌رسیده بود دراین سال درگذشت وبجای‌وی **تیران** (تیگران)تاج شاهی ارمنستان را برسر نهاد .
			*
۸۶۲	۳۲۳	۲۹۹	○ **هرمز** برادربزرگ **شاپور** که ازسلطنت‌محروم و در زندان‌بود فرارکرده بدربار روم پناه برد و **کنستانتینوس** مقدم‌اوراگرامی داشت .
			*
۸۶۳	۳۲۴	۲۹۸	○
			*
۸۶۴	۳۲۵	۲۹۷	○ قـوم **هیاطله** (شعبه‌ای ازآفتالیت‌ها) ازجیحون گذشته درزمینهای اطراف‌آن به‌ترکتازی مشغول شدند واز مروگذشته بخراسان‌سرازیر گردیدند.
			*
۸۶۵	۳۲۶	۲۹۶	○ **شاپور دوم** معروف به **شاپور ذوالاکتاف** دراین سال رسماً زمام امور مملکت را در دست گرفت .
			*
۸۶۶	۳۲۷	۲۹۵	○ **شاپور** بادولت روم جنگ‌سخت وخونینی‌کرد . ○ **شاپور**برای‌حمله‌بروم دستورداد کشتیهای جنگی ساختند ودرخلیج فارس بآب انداختند .
			*
۸۶۷	۳۲۸	۲۹۴	○ **شاپور** دستور داد **تیگران** پادشاه ارمنستان‌را گرفتارکرده ازبینائی محروم نمودند و با زن و

۱ــ این‌کلمه از هیتالها آمده و باید هباتله نوشت .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			فرزندانش به‌زندان اندختند .
			*
۸۶۸	۳۲۹	۲۹۳	○
			*
۸۶۹	۳۳۰	۲۹۲	○ **شاپور** بااعراب که درزمان طفولیت او شورش کرده بودند جنگ کردوآنهارا شکست داده اسیر نمود ویا بقولی ازکتف آنها طناب گذرانیده و به **ذوالاکتاف** معروف شد (۱)
			*
۸۷۰	۳۳۱	۲۹۱	○
			*
۸۷۱	۳۳۲	۲۹۰	○
			*
۸۷۲	۳۳۳	۲۸۹	○
			*
۸۷۳	۳۳۴	۲۸۸	○

۱ــ معروف است که‌چون ازکتف اعراب طناب گذرانده بود اورا ذوالاکتاف گفته‌اند اما صحیح تر آنست که‌چون دارای شانه‌های پهن وعریض بوده او را باین لقب خوانده‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۷۴	۳۳۵	۲۸۷	●
			*
۸۷۵	۳۳۶	۲۸۶	● **کنستانتین** (قسطنطین)امپراطور روم بالشکری بسوی ایران حرکت کرد .
			*
۸۷۶	۳۳۷	۲۸۵	● در این سال **کنستانتین** قبل‌از اینکه بایران برسدمرد واهالی ارمنستان نیز که‌نسبت‌به **تیرداد** دراثرقبول‌آئین‌مسیحیت عدواتی داشتندسر بشورش برداشتند **وشاپور** موقع‌را مغتنم دانسته باسواران سبك اسلحه از مرز گذشت .
			*
۸۷۷	۳۳۸	۲۸۴	● **شاپوردوم. نصیبین**(نیسی‌بیس)(۱)رامحاصره کرد و بدین ترتیب جنگهای اول ایران و روم شروع گردید .
			*
۸۷۸	۳۳۹	۲۸۳	● **شاپور**بارمنستان حمله‌کردوآنجا را تصرف‌نمود ودرجلگه بین‌النهرین نیز قوای روم را بسختی در هم شکست .
			*
۸۷۹	۳۴۰	۲۸۲	● برای دفعه دوم شاپور **نصیبین** را محاصره‌کرد اما کاری ازپیش نبرد .
			*
۸۸۰	۳۴۱	۲۸۱	● طبق عهدنامه‌ای‌که **شاپور**باارمنستان‌بست**ارشك** نامی را بپادشاهی ارمنستان منصوب‌کرد .

۱ــ یونانیان آسوری این شهر را Nazibina میگفتند ودرکنار دجله واقع شده بود .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۸۱	۳۴۲	۲۸۰	○
			*
۸۸۲	۳۴۳	۲۷۹	○ **شاپور** دستورداد **ارشاك** فرزند **تیگران** راکه زندانی بود از زنـدان بیرون آورده بـا احترام بارمنستان فرستاده و اورا برتخت شاهی بنشانند .
			*
۸۸۳	۳۴۴	۲۷۸	○
			*
۸۸۴	۳۴۵	۲۷۷	○
			*
۸۸۵	۳۴۶	۲۷۶	○ **شاپور** دوباره دژمحکم **نصیبین** (نیسی بیس) را محاصره کرد اما موفق بگشودن آن نشد .
			*
۸۸۶	۳۴۷	۲۷۵	○
			*
۸۸۷	۳۴۸	۲۷۴	○ **شاپور** وارد بین‌النهرین شده از دجله گذشت و نزدیك شهر **سنگارا** (سنجارامـروزی واقـع در کردستان) با **کنستانتینوس** امپراطورروم روبرو شده و در این جنگ فاتح گردید وامپراطور روم را بزانو درآورد .
			*

شاهنشاهی	میلادی	ق ۰ ه	
۸۸۸	۳۴۹	۲۷۳	○ **شاپور** برای دفعه سوم شهر **نصیبین** رامحاصره کرد ولی بازهم این شهرقدیمی که دارای قلعه محکمی بودگشوده نشد .
			*
۸۸۹	۳۵۰	۲۷۲	○ پایان جنگ اول ایران وروم که بنفع **شاپور** تمام شد ○ هجوم **هونها** بایران . **شاپور** بمشرق ایران لشکر کشید و **هونها** را سرکوبی کرد.
			*
۸۹۰	۳۵۱	۲۷۱	○ **شاپور** سراسر این سال رامشغول جنگ با **هونها** بود . ○ پادشاه ارمنستان از اطاعت **شاپور** سر پیچید و خود را تابع دولت روم کرد .
			*
۸۹۱	۳۵۲	۲۷۰	○ شاپور برای سرکوبی **هپتالها**(۱) بمشرق ایران رفت و این قوم وحشی را قلع و قمع کرد . ○ **آرزاس** (ارساس) پادشاه ارمنستان از گرفتاری **شاپور** استفاده کرده سفیری بدربار روم فرستادتا مورد حمایت آن دولت قرار گیرد
			*
۸۹۲	۳۵۳	۲۶۹	○ **هونها** بکلی شکست خورده و غائله آنها درشرق ایران بکلی پایان یافت . ○ **کنستانتینوس** امپر طور روم پیشنهاد **آرزاس** را قبول کرده و (**المپیا**) دختر یکی از سردارانش را به او داد و بانوی مزبور ملکه ارمنستان گردید
			*

۱ــ هپتالها تیره‌ای ازقوم زرد پوست هونها بودندکه درمشرق ایران به‌حمله وغارت وچپاول اشتغال‌داشتند

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۹۳	۳۵۴	۲۶۸	○ **شاپور** طوایف **اوسنی‌ها** (۱) و **گیلانیهارا** شکست داده مطیع ساخت .
			*
۸۹۴	۳۵۵	۲۶۷	○ **شاپور** دراین سال **گرم بات** پادشاه قسمتی از هونها را باطاعت خود درآورده با لشکریانش بخدمت خودآورد .
			*
۸۹۵	۳۵۶	۲۶۶	○ ازطرف دولت روم توسط یکی ازمرزبانان‌مغرب ایران بنام **تهم شاپور**(سهم شاپور) به شاهنشاه ایران پیشنهاد صلح گردید و**شاپور**نیزطی‌نامه‌ای موافقت خود را اعلام داشت (۲)
			*
۸۹۶	۳۵۷	۲۶۵	○ **شاپوردوم** سفرائی‌به **قسطنطنیه** فرستاد تا برای انعقاد پیمان صلح مذاکره کنند .
			*
۸۹۷	۳۵۸	۲۶۴	○ **شاپور** به‌باختر روی‌آوردوباسپاهی‌به‌بین‌النهرین و سوریه تاخت .

۱ــ اوسنی‌ها یا اوسیونها نیز تیره‌ای ازهونها بودند .

۲ ــ متن نامه‌ای که شاپور بدربار روم فرستاد چنین است

« شاپور شاه شاهان ، قرین ستارگان و برادر مهر و ماه به برادر خود قیصر کنستانسیوس درود »
« میفرستد و خوشوقت است کــه عاقبت تجربه امپراطور را براه راست متوجه ساخته است .رومیان »
«همگی میدانند که اجداد من تا سرزمین مقدونیه ورود (استریمون) را در تصرف داشته‌اند . و من »
« که بدون قصد خودستائی در انجام تکالیف سلطنت بسر نیاکان خویش سبقت جسته‌ام حق دارم که »
« لااقل ممالك ارمنستان و بین النهرین را که رومیان به‌حیله وتزویر از جدم (نرسی) ربوده‌اندباز »
« ستانم . شما بی هیچ ننگ و عار معتقدید که تحصیل پیروزی خواه از طریق تزویر و تقلب مایه »
«افتخار است ولی ما ایرانیان هرگز این عقیده ناصواب را نمی‌پسندیم همچنانکه پزشکان گاه قسمتی‌از»
« اعضاء فاسد بدن را می‌برنــد ، و می‌سوزانند تا اعضاء دیگر سالم و محفوظ بمانند . امپراطور »
« نیز باید از اراضی کوچکی که مایه اختلاف و خونریزیست چشم پوشید تا بر بقیه قلمرو خویش »
«بآسودگی سلطنت بتواند کرد . هر گاه سفیران من بی اخذ نتیجه باز گردند پس از پایان زمستان»
« با تمام قوای خود بممالك امپراطور خواهم تاخت »

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۸۹۸	۳۵۹	۲۶۳	○ شروع دوره دوم جنگهای ایران و روم . ○ **شاپور** به بین‌النهرین و سوریه تاخت ودرآغاز جنگ بقلعه **آمد** (۱) (آمیدا) حمله برد وآنجا را تصرف نمود . **وگرم پات** سردارهپتالها نیز دراین جنگ شرکت داشت‌که پسرش در محاصره آمد بقتل رسید .
			*
۸۹۹	۳۶۰	۲۶۲	○ **شاپور** شهرهای **سنجار** و **بزابد** را در شمال بین‌النهرین تصرف نمود .
			*
۹۰۰	۳۶۱	۲۶۱	○ **کنستانس** امپراطورروم وفات یافت و**ژولین**(۲) برادر زاده او امپراطورشد وبرای ادامه جنگ باایران به **بیزانس** آمد .
			*
۹۰۱	۳۶۲	۲۶۰	○ **ژولین** امپراطور روم به‌تیسفون حمله‌کرد اما نزدیك **سامارا** زخم برداشت که دراثرآن زخم وفات یافت . ○ **ژولین** قبل‌از حرکت نامه‌ای به**آرزاس** پادشاه ارمنستان نوشت تاقشونی بکمك او فرستد اما **ارزاس** قبول نکرد .
			*
۹۰۲	۳۶۳	۲۵۹	○ **ژولین** امپراطور روم در جنگ با**شاپور** بقتل رسید وبین ایران و روم معاهده‌ای بسته شدکه بموجب آن دولت روم پنج ولایتی راکه در زمان **نرسی** گرفته بود باشهرهای **نصبین** و**سنجار** بایران پس داد وارمنستان نیز ضمیمه ایران شد **شاپور** بواسطه این پیروزی لقب‌کبیر گرفت .

۱ــ شهر دیاربکر امروز درمغرب دجله .

۲ یولیان یا ژولیانوس Gulien یا Gulienus

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۰۳	۳۶۴	۲۵۸	○ پس‌از صلح بقیه سپاه روم باطاعت **ژووین** (۱) درآمد وبطرف روم عقب نشست .
			○ قیصرروم پس‌ازآنکه از مرز ایران گذشت‌وبه‌شهر **نصیبین**رسید پرچم ایران‌را توسط **بنسس**(۲) بربالای دژ شهر برافراشت واعلام‌کرد که مـردم یاباید ازایران‌اطاعت‌کنندیاازشهر بیرون‌روند(۳)
			*
۹۰۴	۳۶۵	۲۵۷	○ **شاپور**بارمنستان حمله کردو آنجا را بتصرف در آورد و **سورماسس** (۴) راکه از جانب‌روم در آنجا حکومت داشت اخراج نمود
			*
۹۰۵	۳۶۶	۲۵۶	○ **شاپور** شخصی‌را بنام **اسپارتاکوس** که پسرعم **سورماسس** بود بتخت سلطنت ارمنستان نشاند و بایران بازگشت
			*
۹۰۶	۳۶۷	۲۵۵	○
			*
۹۰۷	۳۶۸	۲۵۴	○
			*
۹۰۸	۳۶۹	۲۵۳	○

۱ــ Jovian .

۲ــ Beneses .

۳ــ بیشتر مردم شهر باطراف مهاجرت‌کردند وشاپور دوازده هـزار خانوار ازاستخر و اصفهان و دیگـر شهرهای ایران بآنجا کوچ داد .

۴ــ Saurmaces .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۰۹	۳۷۰	۲۵۲	○ **پارا** (۱) فرزند **ارشك** (آرزاس ـ آرساس) پادشاه ارمنستان بروم فرار کرد و با قشونی بارمنستان بازگشت اما از **شاپور** شکست خورده مطیع شاهنشاه ایران گردید .
			*
۹۱۰	۳۷۱	۲۵۱	○ شروع جنگ بین ایران وروم بخاطر ارمنستان ○ دولت روم دوك **ترنتیوس**(۲) را با دوازده هزار لژیون مأمور کرد تا **سورماسیس** را دوباره به تخت ارمنستان بنشاند .
			*
۹۱۱	۳۷۲	۲۵۰	○ **ترنتیوس** شهرهای سرراه را گرفته بارمنستان رسید و با **اسپارکورس** دست نشانده شاپور معاهده‌ای بست که مورد قبول شاهنشاه ایران قرار نگرفت .
			*
۹۱۲	۳۷۳	۲۴۹	○ **پارا** مورد غضب دولت روم قرار گرفت و به سواحل فرات فرار کرد اما بدست یکی از مأمورین روم بقتل رسید .
			*
۹۱۳	۳۷۴	۲۴۸	○ قرارداد متارکه‌ای بین ایران و روم بسته شد اما این قرارداد بزودی نقض شده دوباره آتش جنگ شعله‌ور گردید .
			*
۹۱۴	۳۷۵	۲۴۷	○

---

۱ . Para

۲ـ Duke — Terentius .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۱۵	۳۷۶	۲۴۶	○ دوره سوم جنگهای ایران و روم پایان یافت و بموجب صلحی که بین دوکشور برقرارشد هیچیك از دوکشورنباید درامور **ارمنستان** و **گرجستان** دخالت کنند .
			*
۹۱۶	۳۷۷	۲۴۵	○
			*
۹۱۷	۳۷۸	۲۴۴	○ **شاپور** یکی از سرداران خود راکه از خانواده **سورن** بود مأمورتسخیرارمنستان کرد واو پس‌از تصرف این ناحیه بحکومت آنجا منصوب شد .
			*
۹۱۸	۳۷۹	۲۴۳	○ **شاپوردوم** پس از هفتاد سال سلطنت درخشان وفات یافت‌وایرانی‌وسیع وقوی‌برای‌بازماندگان‌خود باقی گذارد .
			*
۹۱۹	۳۸۰	۲۴۲	○ بعداز وفات **شاپوردوم** برادرش **اردشیردوم** که پادشاهی رئوف و مهربان بود بتخت نشست .
			*
۹۲۰	۳۸۱	۲۴۱	○ **اردشیردوم** دستور داد بردل کوهی نزدیك کرمانشاه صحنهٔ برگزیده شدن خود را توسط **اهورامزدا** بسلطنت حك نمایند .
			*
۹۲۱	۳۸۲	۲۴۰	○ **اردشیردوم** معروف به **نیکوکار**(۱) از طرف بزرگان ساسانی خلع و برادرزاده‌اش را بنام **شاپورسوم** بتخت سلطنت نشاندند .

۱ــ ازآنجهت‌که مالیاتها را لغوکرد و در اصلاح حال مردم کوشید به نیکوکارمعروف‌گردید و اعراب او را (الجمیل) میخواندند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۲۲	۳۸۳	۲۳۹	○ بین نمایندگان شاپورسوم و فرستادگان **تئودز** امپراطور روم در **قسطنطنیه** ملاقاتی روی‌داد تا تکلیف ارمنستان را روشن نمایند .
			*
۹۲۳	۳۸۴	۲۳۸	○ دراین سال بعدازچند قرن‌اختلاف ارمنستان بین ایران وروم تقسیم شد . قسمت شرقی‌که بزرگتر بود جزء ایران وقسمت غربی‌که‌کوچکتر بود به امپراطوری روم تعلق‌گرفت و هردوکشور حاکم جداگانه‌ای از دودمان اشکانی به ارمنستان فرستادند و برای‌استحکام‌روابط دوستانه **شاپور سوم** خواهر خود را بازدواج **خسرو** پادشاه ارمنستان درآورد .
			*
۹۲۴	۳۸۵	۲۳۷	○ بعقیده پاره‌ای ازمورخین **ارمنستان** دراین سال بدوبخش شرقی وغربی تقسیم‌گردید .
۹۲۵	۳۸۶	۲۳۶	○ چون دوباره اعراب شورش‌کرده بودند **شاپور سوم** آنهارا شکست‌داده اما باآنها بملاطفت‌رفتار کرد از اینرو اعراب باو لقب **غازی** دادند .
			*
۹۲۶	۳۸۷	۲۳۵	○ **طاق‌بستان** بامر**شاپورسوم** درشش‌کیلو متری شمال شرقی کرمانشاه ساخته شد .
			*
۹۲۷	۳۸۸	۲۳۴	○ **شاپور سوم** درحادثه‌ای بقتل رسید (۱)وبجای اوبرادرش **بهرام‌چهارم** بتخت‌نشست این پادشاه بمناسبت اینکه درزمان پدرش والی‌کرمان بوده به **کرمانشاه** معروف‌گردیده .
			*

۱ــ بروایت بلعمی شاپور دراثر پاره شدن وبریدن طناب چادر وفروافتان‌آن مرده است .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۲۸	۳۸۹	۲۳۳	○ طبق صلحی که بین ایران و روم شد ارمنستان به دو ایالت تقسیم گـردید ودرنتیجه چهار پنجم آن به ایران تعلق گرفت (۱)
			*
۹۲۹	۳۹۰	۲۳۲	○ **خسرو** والی ارمنستان ایران سرازاطاعت ایران پیچیدوچون طبق عهدنامه سال ۳۸۴ **تئودوز** به **خسرو** کمك نکـرد **بهرام** هم **خسرو** را خلع وبجای‌اوبرادرش **شاپور**را حکومت ارمنستان‌داد
			*
۹۳۰	۳۹۱	۲۳۱	○ **بهرام‌شاپور** برادر**خسرو** که‌بحکومت‌ارمنستان منصوب شده‌بود دراین‌کشور بتخت نشست .
			*
۹۳۱	۳۹۲	۲۳۰	○
			*
۹۳۲	۳۹۳	۲۲۹	○
			*
۹۳۳	۳۹۴	۲۲۸	○
			*
۹۳۴	۳۹۵	۲۲۷	○ دراین تاریخ **تئودوز** امپراطوری روم را بدو قسمت شرقی وغربی‌تقسیم‌کرد پایتخت قسمت‌شرقی **قسطنطنیه** وهمسایه ایران بود وپایتخت قسمت غربی هم شهر قدیم **رم** بود .

۱ــ نقل شود

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۳۵	۳۹۶	۲۲۶	○
			*
۹۳۶	۳۹۷	۲۲۵	○
			*
۹۳۷	۳۹۸	۲۲۴	○ **شاپور** پادشاه ارمنستان درنتیجه شورشی که بعلت قتل یکی از سرداران لشکر پیش آمده بود کشته شد وپسرش پادشاه ارمنستان گردید .
			*
۹۳۸	۳۹۹	۲۲۳	○ **بهرام چهارم** وفات یافت وپسرش **یزدگرد اول** پسر **شاپور سوم** بتخت نشست .(۱)
			*
۹۳۹	۴۰۰	۲۲۲	○ **آمینانوس مارسیلینوس** (۲) مورخ یونانی که خود همراه **ژولیانوس** درجنگهای ایران وروم شرکت داشت ومطالب حقیقی ازاین جنگها نوشته دراین سال درگذشت .
			*
۹۴۰	۴۰۱	۲۲۱	○ **یزدگرد اول** بمذاهب مختلف آزادی عمل داد(۳) وبهمین علت مغان اورا (بزهکار) نامیدند .
			*
۹۴۱	۴۰۲	۲۲۰	○

۱ــ شهر یزد را ازبناهای این پادشاه دانسته‌اند ونام اصلی این شهر (یزدگردکرد) بوده‌که بعداً یزد شده

۲ــ Amnianus Maracelinus .

۳ــ زن یزدگرد اول شوشین دخت دختر (رأس‌الجالوت) پیشوای یهودیان بود .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۴۲	۴۰۳	۲۱۹	○
			*
۹۴۳	۴۰۴	۲۱۸	○
			*
۹۴۴	۴۰۵	۲۱۷	○
			*
۹۴۵	۴۰۶	۲۱۶	○
			*
۹۴۶	۴۰۷	۲۱۵	○
			*
۹۴۷	۴۰۸	۲۱۴	○ **آرکادیوس**(۱) امپراطور روم شرقی درگذشـ وی‌هنگام مرگ‌ولیعهد خود **تئودوس**(۲)راک شیرخوار بود به **یزدگرد** شاهنشاه ایـران سپر تا ازاو حمایت‌کند و **یزدگرد** نیـز او را تحـ حمایت خود قرار داد تا بامپراطوری رسید .
			*
۹۴۸	۴۰۹	۲۱۳	○ **تئودوسیوس** بافرستادن سفیر وهدایائـی ا **یزدگرد** درخواست‌کرد تانسبت‌به‌مسیحیان‌ایرا

۱ــ Arcadius ۲ــ تئودوسیوس

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			آزادی بیشتری دهد .
			*
۹۴۹	۴۱۰	۲۱۲	○ **یزدگرد اول** فرمانی صادر کرد و مسیحیان را در بنا کردن کلیسیا وانجام مراسم مذهبی کاملا آزادی عمل داد .
			*
۹۵۰	۴۱۱	۲۱۱	○ درشهر **سلوکیه** یك‌شورای دینی عیسوی (معروف به مجمع سلوکیه) تشکیل شدکه ریاست آن با **اسحق** کیش عیسوی سلوکیه و **تیسفون** بود . دراین شوراکلیسای شرقی و غربی یکی شده اختلافات برطرف گردید و **یزدگرد** نیزآنرا تصویب نمود .
			*
۹۵۱	۴۱۲	۲۱۰	○
			*
۹۵۲	۴۱۳	۲۰۹	○ **خسرو** که از سال ۳۹۰ بدست **بهرام** ازسلطنت ارمنستان خلع شده و درزندان‌بود دوباره‌بفرمان **یزدگرد** بتخت سلطنت ارمنستان نشست .
			*
۹۵۳	۴۱۴	۲۰۸	○ **خسرو** پادشاه ارمنستان درگذشت و **یزدگرد** فرزند خود **شاهپور** را بحکومت ارمنستان منصوب کرد .
			*
۹۵۴	۴۱۵	۲۰۷	○ **یزدگرد**دراین سال اسقف‌شهر تیسفون‌را بسفارت به **قسطنطنیه** فرستاد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۵۵	۴۱۶	۲۰۶	○
			*
۹۵۶	۴۱۷	۲۰۵	○
			*
۹۵۷	۴۱۸	۲۰۴	○
			*
۹۵۸	۴۱۹	۲۰۳	○ قبیله **یوئه‌چی** (۱) که از طایفه هون‌ها بودند در این سال به ماوراءالنهر آمدند و تا یکصد و سی سال مرتب مزاحم ایران بودند
			*
۹۵۹	۴۲۰	۲۰۲	○ **یزدگرد اول** که ایرانیان او را (گناهکار) (۲) مینامیدند درگذشت (۳) و **شاپور** فرزند او که پادشاه ارمنستان بود بتخت نشست اما بزودی بقتل رسید

---

۱ — yue chi

۲ — یزدگرد دارای دو لقب بود . چون ابتدای سلطنتش نسبت به عیسویان آزادی عمل داد عیسویان باو لقب (نیکوکار) دادند ولی روحانیون زردتشتی چون او را به آئین زردتشت بی‌اعتنا دیدند او را (گناهکار) خواندند ولی بعدا که یزدگرد سیاست خود را تغییر داد هر دو دسته لقب او را تغییر دادند و عیسویان او را گناهکار و زرتشتیان نیکوکار خواندند

۳ — معروف است که در کنار چشمه سو (در خراسان که امروز بنام چشمه سبز معروف است) اسبی وحشی با لگد مغز یزدگرد را متلاشی کرد . و فردوسی در این باره فرماید .

بغرید و یك جفت زد برسرش — بخاك اندر آمد سرو افسرش
ز خاك آمد و خاك شد یزدگرد — چه جوئی از این برشده هفت گرد

این چشمه واقع در مغرب کوههای بین طوس و نیشابور و بفاصله ۷ فرسنگی نیشابور بوده که امیر چوپان برلب آن قصری بنا کرده واز قدیم محل تفریح و گردش اهالی نیشابور وطوس بوده است

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۶۰	۴۲۱	۲۰۱	○ **یزدگرد** سه‌پسر داشت (شاپور - نرسی - بهرا **شاپور** که پادشاه ارمنستان‌بود در جنگی ک شد و **نرسی** نیز بکلی خـود را کنار کشید **بهـرام** نیز چون نـزد **منذربـن نعمان** بزرگـان ساسانی شاهـزاده‌ای را بنام **خسر** بسلطنت برداشتند . اما **بهرام** بکمك **منذر نعمان** که مربی او بود بالشکری بجنگ **خسر** آمد و در نتیجه **بهرام** با عنوان **بهرام پن** بتخت نشست (۱)
			*
۹۶۱	۴۲۲	۲۰۰	○ دولت روم به‌بهانه‌آزار عیسویان با لشکری ایران شد . **مهر نرسی** سردار قشون ایران سپاهی بجلوگیری سپاه روم رفت خود **بهرام** بکمك **مهر نرسی** شتافت در نتیجه رومیان‌شک خوردند .
			○ **بهرام** حکومت‌ارمنستان‌را به **ارتهسز** (اردش پسر **ورم شاپور** داد
			*
۹۶۲	۴۲۳	۱۹۹	○ با شکستی که رومیان از لشکر ایران خو پیمان‌صلحی که به **قرار داد صدساله** مر است بین ایران و روم بسته‌شد(۲)
			*
۹۶۳	۴۲۴	۱۹۸	○ **بهرام پنجم** که عازم جنگ با **خاقان** پـ هیاطلـه بـود بـرای نیایش و دعـا بـه‌آتش

۱ ــ داستان نهادن تاج سلطنتی بین دو شیر درنده و ربودن تاج توسطه بهرام مـربوط بهمین زما خسرو و بهرام است که به پیروزی بهرام پایان یافت

۲ ــ مفاد این قرارداد چنین است

۱ ــ پیروان دین مسیح وزردشت آزاد باشند

۲ ــ دولت روم همه ساله مبلغی بعنوان باج بپردازد .

۳ ــ ارمنستان بطور کامل بایران تعلق گیرد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			آذرگشنسپ رفت (۱)
			*
۹۶۴	۴۲۵	۱۹۷	○ **هیاطله** (۲) دراین سال رود جیحون گذشته و باختر را اشغال کرده تولید وحشتی عظیم کرده بودند . **بهرام** با سرعت عجیبی خود را بآنها رسانیده و چنان شکستی بآنها داد که تا مدتها بایران نیامدند .
			*
۹۶۵	۴۲۶	۱۹۶	○ در جنگ با هیاطله **خاقان** پادشاه آنها کشته شدو **بهرام** تاج **خاقان** راکه بدست اورده بود به آتشکده معروف **آذرگشنسپ** واقع درشهر**شیز** آذربایجان هدیه کرد .
			*
۹۶۶	۴۲۷	۱۹۵	○ گروهی از بزرگان ارمنستان به‌دربارشاهنشاه ایران آمدند وخواستارشدندکه والی ارمنستان ازطرف دربارایران تعیین گردد .
			*
۹۶۷	۴۲۸	۱۹۴	○ **ارمنستان** بیکی ازساتراپهای ایران تبدیل گردید و والی آن از طرف **شاهنشاه ایران** تعیین شد
			*
۹۶۸	۴۲۹	۱۹۳	○ یکنفر کشیش ارمنی درارمنستان بنام **اسحق** به‌سبب تعصب شدیدی که داشت حاضر نشد یکنفرزرتشی حاکم ارمنستان باشد . و مردم را به این عقیده برمیانگیخت .
			*
۹۶۹	۴۳۰	۱۹۲	○ **بهرام** شاهنشاه ایران **ارتهسز** را بایران احضار

۱ـ آتشکده آذرگشنسپ دردژشنیز واقع درگزن یا جزن درآذربایجان بوده
۲ـ هیاطله یا هپتالها ازهونهای سفید بودندکه بآنها آفتالیت هاهم میگفتند و صحیح آن هیاتله است نگاه کنید بسال ۲۸ قبل از میلاد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			کرد و یکنفر سردار ایرانی را بنام **ویمهر شاپور**(۱) بحکومت ارمنستان فرستاد .
			*
۹۷۰	۴۳۱	۱۹۱	⊙ **منذر بن نعمان** ازپادشاهان **حیره**ومربی **بهرام گور** که تابع دولت شاهنشاهی ایران بود در این سال بتخت نشست .
			*
۹۷۱	۴۳۲	۱۹۰	⊙
			*
۹۷۲	۴۳۳	۱۸۹	⊙ تیره‌ای‌ازهونهاکه بعدهاباسم **ترکها**(۲)خوانده شدند دراین سال‌دراثر آزاروازیت **توبا**امپراطور هونها باراضی بین‌کوههای اورال و مغولستان مهاجرت کردندکه بعداً هم بایران سرازیرشدند.
			*
۹۷۳	۴۳۴	۱۸۸	⊙
			*
۹۷۴	۴۳۵	۱۸۷	⊙
			*
۹۷۵	۴۳۶	۱۸۶	⊙

۱ــ Vimehr Shahpur

۲ــ کلمه ترك از (دورك) ترکی بمعنی کلاه خودآمده . وچون ترکها ازکوهی‌که بشکل کلاه خود بود .مهاجرت کرده‌اند باین نام خوانده شدند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۷۶	۴۳۷	۱۸۵	○
			*
۹۷۷	۴۳۸	۱۸۴	○ **بهرام** که به‌شکار گورخر علاقه داشت دراین سال هنگام تعقیب گورخری درباطلاقی بین اصفهان و شیراز فرو رفته و ناپدید شد (۱)
			*
۹۷۸	۴۳۹	۱۸۳	○ پس‌ازوفات **بهرام گور** فرزندش **یزدگرد دوم** (۲) به تخت نشست .
			*
۹۷۹	۴۴۰	۱۸۲	○ مرگ **بهرام پنجم** وجلوس **یزدگرد** راپاره‌ای از مورخین در این سال هم نوشته‌اند (۳)
			○ **بهرام** حدوده‌هزار نفراز لوریان‌راازهندبه‌ایران آورد که‌کارشان رامشگری‌ونوازندگی‌وخوانندگی بود .
			*
۹۸۰	۴۴۱	۱۸۱	○ بروایتی دیگر **یزدگرد دوم** دراین سال به تخت نشست و بلافاصله دراثرتجاوزاتی که دولت روم بسرحدات ایران‌کرده بود باین دولت‌اعلان جنگ داد .
			*
۹۸۱	۴۴۲	۱۸۰	○ **تئودوز دوم** امپراطورروم که مایل‌بجنگ‌نبود درباره گذرگاه دربندها با دولت شاهنشاهی ایران قراردادی منعقدکرد که ایران همیشه درآنجاسپاه

۱ــ فردوسی‌گوید بهرام‌که‌گور میگرفتی همه عمر دیدی‌که چگونه‌گور بهرام‌گرفت .

۲ــ یزدگرد یا یزدکرت

۳ــ مورخین تاریخ مرگ بهرام را سالهای ۴۳۸ و ۴۳۹ و ۴۴۰ میلادی نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			دائمی نگهدارد در مقابل دولت روم مبلغی‌سالانه بدولت ایران بپردازد .
			*
۹۸۲	۴۴۳	۱۷۹	○ **هپتالها** به‌خراسان‌و گرگان حمله کرده‌صفحات مشرق ایران‌را مورد تاخت وتاز قرار دادند .
			*
۹۸۳	۴۴۴	۱۷۸	○ **یزدگرد** برای‌دفع **هپتالها** بمشرق‌ایران لشکر کشید وتا سال ۴۵۰ میلادی باآنها بزد و خورد پرداخت وباآنکه دومرتبه از آنها شکست خورد اما توانست‌آنهارا ازایران بیرون‌کند .
			*
۹۸۴	۴۴۵	۱۷۷	○ طبق فرمان **لئون کبیر** پاپ مسیحیان‌تصمیمات شدیدی برضددین **مانی** که دراروپا نفوذ یافته‌بود اتخاذ گردید .
			*
۹۸۵	۴۴۶	۱۷۶	○
			*
۹۸۶	۴۴۷	۱۷۵	○ سخت‌گیری و شدت عمل نسبت به عیسویان شروع شد بطوریکه دراین‌سال **پیتون**(۱) مبلغ‌عیسوی که درکردستان به‌تبلیغ مشغول بود بقتل رسید .
			*
۹۸۷	۴۴۸	۱۷۴	○
			*
۹۸۸	۴۴۹	۱۷۳	○

۱- Pithon .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۸۹	۴۵۰	۱۷۲	○ **یزدگرد** پس ازهشت‌سال‌موفق شد **هپتالها** را از ایران دور کند و مانع هجوم مجدد آنها گردد .
			*
۹۹۰	۴۵۱	۱۷۱	○ مردم ارمنستان بخاطر اینکه **یزدگرد** از اشاعه مذهب مسیح در آنجا جلوگیری کرده بود شورش کردند و **یزدگرد** سپاهی بارمنستان فرستاد و در محل **اوارائیر** (۱) ارامنه را بکلی از پای در آورد .
			*
۹۹۱	۴۵۲	۱۷۰	○ بین **یزدگرد** و **تئودوز کبیر** امپراطور روم پیمان صلحی بسته شد که به **صلح دائمی** معروف گردید طبق این پیمان هردو دولت تعهد کردندکه نزدیك سرحدات یکدیگر استحکاماتی نسازندودولت روم‌هم مبلغی‌برای نگهداری‌دربندها بپردازد
			*
۹۹۲	۴۵۳	۱۶۹	○ بدستور **یزدگرد** درسراسر ارمنستان‌آتشکده‌های زرتشتی برقرارگردید و **ژوزف** اسقف ارامنه با ده‌تن از روحانیون‌آنها دستگیر گردید .
			*
۹۹۳	۴۵۴	۱۶۸	○ **یزدگرد** ارامنه را شکست داده وسردار قشون ارامنه‌را بقتل رسانیده و ده‌نفر کشیش بزرگ‌بنام **اولکها** راکه اسیرکرده بود بقتل رسانید .
			*
۹۹۴	۴۵۵	۱۶۷	○ **یزدگرد** بتوصیه روحانیون زرتشی از جیحون گذشته بجنگ **هیاطله** رفت اماکاری ازپیش‌نبرد

۱- Avarair

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۹۹۵	۴۵۶	۱۶۶	○ بواسطه اختلافی که بین مؤبدان زرتشی واسقفهای مسیحیان درارمنستان بروز کرد **مهر نرسی** وزیر **یزدگرد** بآنجا رفت اما موفق برفع غائله نشد ودرنتیجه مسیحیان مغلوب وخلیفه یوسف کشته شد
			*
۹۹۶	۴۵۷	۱۶۵	○ **یزدگرد سوم** وفات یافت وپسر کوچکش **هرمز** (هورمیس‌داس) ازغیبت برادرش **فیروز** استفاده کرده بتخت نشست .
			*
۹۹۷	۴۵۸	۱۶۴	○ **فیروز** برادر **هرمز سوم** که در سیستان بود برای پیروزی بر برادر خود **هرمز سوم** از هیاطله کمك خواست وآنها نیز قوائی بکمك او فرستادند .
			*
۹۹۸	۴۵۹	۱۶۳	○ **فیروز** بکمك هیاطله **هرمز** را بقتل رسانید ودرمقابل این کمك شهرهای **طالقان** و **ترمذ** را بآنها واگذاشت و **فیروز** یا (پیروز) دراین سال تاجگذاری کرد .
			*
۹۹۹	۴۶۰	۱۶۲	○ چون **خوشنواز** پادشاه هپتالها که برای رسیدن **فیروز** بسلطنت او را یاری کرده بود تقاضای امتیازات بیشتری‌داشت و **فیروز** قبول‌نکرد(۱) در جنگی که درگرفت **فیروز** شکست خورد .
			*
۱۰۰۰	۴۶۱	۱۶۱	○ **فیروز** برای جلوگیری از هجوم هپتالها در گرگان سدی بزرگ احداث نمود (۲)

۱ــ معروف است که خوشنواز تقاضاکرده بودکه فیروز یکی‌از دختران خود را باو بدهد وفیروز هم‌کنیزی‌را بجای دختر خود نزد او فرستاد وخوشنواز نتوانست این اهانت‌را تحمل نماید .

۲ــ آثارخرابه‌های این سدکه به سد اسکندر معروف است هنوزباقی است

شاهنشاهی	میلادی	ق . هـ	
۱۰۰۱	۴۶۲	۱۶۰	○ **فیروز** پس‌ازکشیدن این سد با قوای زیادی به هیاطله حمله برد اما دوباره شکست خوردولی‌باز هم بتعقیب آنها پرداخت .
			*
۱۰۰۲	۴۶۳	۱۵۹	○ **فیروز** و لشکریانش دربیابانی بدام افتاد و در دره‌ای محصورشدند . **فیروز**چون راه فراری ندید به **خشنواز** پیشنهاد صلح‌کرد .
			*
۱۰۰۳	۴۶۴	۱۵۸	○ **خشنواز** پیشنهاد صلح را پذیرفت و قراردادی بسته شد بشرط‌آنکه **فیروز**برای اقرار به‌آقائی پادشاه هیاطله او را سجده‌کند و فیروز هم چنین کرد (۱)
			*
۱۰۰۴	۴۶۵	۱۵۷	○ دراین سال خشکسالی عجیبی درایران شروع‌شد که**فیروز**مجبور گردیدآذوقه‌مردم‌را ازخارج وارد کند .
			*
۱۰۰۵	۴۶۶	۱۵۶	○ چون خشکسالی ادامه یافت **فیروز**با بخشیدن مالیاتها وگرفتن‌آذوقه از اغنیا برای فقرا تا اندازه‌ای برفع مشکل مردم پرداخت .
			*
۱۰۰۶	۴۶۷	۱۵۵	○ پس‌از چند سال خشکسالی‌دراین سال باران‌بارید وموجب جشن و سرورمردم گردید(۲)
			*

۱ــ فیروز به راهنمائی مؤبد مؤبدان هنگام طلوع‌آفتاب بطرف مشرق سجده‌کرد ظاهراً برای خوشنواز اما در باطن برای اهورمزدا .

۲ــ گویند عید آبریزان را هرمز سوم هنگام نزول‌باران پس‌ازچندین‌سال‌خشکسالی‌گرفت‌وهرسال این‌روز را جشن میگرفتند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۰۷	۴۶۸	۱۵۴	○
			*
۱۰۰۸	۴۶۹	۱۵۳	○ در دومین جنگی که بین **فیروز** و **خوشنواز** روی‌داد باز **فیروز** شکست‌خورد وصلحی بین آنها برقرارشد وچون**فیروز** به‌پایتخت‌باز گشت دستور داد سدی مانند دیـوار چین جلـو راه هپتالهـا به بندند (۱)
			*
۱۰۰۹	۴۷۰	۱۵۲	○
			*
۱۰۱۰	۴۷۱	۱۵۱	○
			*
۱۰۱۱	۴۷۲	۱۵۰	○
			*
۱۰۱۲	۴۷۳	۱۴۹	○ **منذربن نعمان** ازپادشاهان حیره که مدتهامربی **بهرام گور** شاهنشاه‌ایران بود دراین‌سال‌در گذشت
			*
۱۰۱۳	۴۷۴	۱۴۸	○
			*
۱۰۱۴	۴۷۵	۱۴۷	○

۱ــ فیروز در گرگان برای جلوگیری از هیاطله سدی بزرگ احداث نمودکه به سد اسکندر معروف است و آثارآن هنوز باقیست فیروز مقدمات ساختن این سد را از سال ۴۶۱ فراهم‌کرده بود .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۱۵	۴۷۶	۱۴۶	○
			*
۱۰۱۶	۴۷۷	۱۴۵	○
			*
۱۰۱۷	۴۷۸	۱۴۴	○
			*
۱۰۱۸	۴۷۹	۱۴۳	○
			*
۱۰۱۹	۴۸۰	۱۴۲	○ مسیحیان ارمنستان دراثر سخت گیری مأمورین زرتشتی ایران شورش کرده آماده انقلاب شدند .
			*
۱۰۲۰	۴۸۱	۱۴۱	○ **فیروز** بسواحل دریای خزر لشکر کشید و با طوایف وحشی **کوشان‌ها** (۱) بجنگ پرداخت ولی توفیقی نیافت . امـا در ارمنستان برشورشیان پیروز شده **واهان** سردار شورشیان را بسختی شکست داد و باردیگر آئین زرتشتی درارمنستان قوت گرفت .
			*
۱۰۲۱	۴۸۲	۱۴۰	○ **فیروز** برای قلع وقمع هپتالها واز بین بـردن **خوشنواز** (۲) به‌ماوراءالنهر لشکر کشید امـا لشکر ایران درصحرای ترکمنستان دراثر گرماو بی‌آبی تلف شدند .

۱ــ ساکنین اطراف دریای خزر واز طایفه یوئه‌چی
۲ــ خشنواز یا آخشنونواز Akhchounvaz

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۲۲	۴۸۳	۱۳۹	○ دفعه‌دوم **فیروز** بجنگ‌هپتالهارفت اما**خوشنواز** باحیله وتزویر لشکریان **فیروز** را درگـودالی انداخت واز بین‌برد خود**فیروز** نیزدراین‌جنگ کشته شد . ○ پس‌از مرگ **فیروز** بـرادرش **بلاش** (۱) بتخت نشست .
			*
۱۰۲۳	۴۸۴	۱۳۸	○ **بلاش** سردار نامی خودرا بنام **زرمهرسوخرا** مأمور جنگ باهپتالها کـرد و **زرمهر** توانست هیاطله‌را شکست سختی‌داده با**خوشنواز** معاهده صلحی ببندد .
			*
۱۰۲۴	۴۸۵	۱۳۷	○ مـرگ **بلاش** وجلوس **قباد اول** را پاره‌ای از مورخین دراین سال نوشته‌اند .
			*
۱۰۲۵	۴۸۶	۱۳۶	○ **زارن** برادر **بلاش** که‌ادعای سلطنت داشت‌شورش کـرد اما **بلاش** بکمك **واهان** والی ارمنستان بر برادر پیروزشد. وبهمین‌مناسبت‌آزادی مسیحیان را درامنستان اعلام داشت .
			*
۱۰۲۶	۴۸۷	۱۳۵	○ بزرگان‌کشورکه از **بلاش** ناراضی بودند اورا خـلع‌وکورکرده و **قباد** (۱) پسر **فیروز** را به تخت نشاندند . ○ **قباد** چون چند سالی از روزگارجوانی خود را نزد هیاطله گذرانیده بود در رسیدن بسلطنت نیز مورد حمایت‌آنها قرارگرفت .

۱ــ بلاش را ولگاش یا ولاش نیز میگویند .

۲ــ قباد را گوات یا گواذ هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۲۷	۴۸۸	۱۳۴	○ **قباد** بجنگ طایفه **خزر** (۱) که شورش کرده بودند شتافت و دراین جنگ پیروزشد . ○ **مزدك** فرزند **بامداد** که از اهالی نیشابور (۲) بوددراین‌سال قیام کرد ومذهبی آورد که‌اساس آن‌بر اشتراك بود (۳)
			*
۱۰۲۸	۴۸۹	۱۳۳	○ **قباد** که سردارنامی خود **زرمهرسوخرا** را مزاحم می‌دیدبدستیاری **شاپورمهران** سپهسالار خود او را بقتل رسانید .
			*
۱۰۲۹	۴۹۰	۱۳۲	○
			*
۱۰۳۰	۴۹۱	۱۳۱	○
			*
۱۰۳۱	۴۹۲	۱۳۰	○
			*
۱۰۳۲	۴۹۳	۱۲۹	○
			*

۱ــ خزرها اقوامی تورانی از نژاد زرد بودندکه درساحل غربی دریای خزرمیان رودهای ولگاودن زندگی میکردند و نام دریای خزر ازآنهاگرفته شده .

۲ــ مزدك را پاره‌ای از مردم استخرمیدانند .

۳ــ بعقیده مزدك همه مردم یکسان آفریده شده‌اند و باید یکسان از همه چیزبرخوردار باشند بنابراین‌مال و زن و همه نعمتها باید بین همه مشترك باشد .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۳۳	۴۹۴	۱۲۸	○
			*
۱۰۳۴	۴۹۵	۱۲۷	○
			*
۱۰۳۵	۴۹۶	۱۲۶	○ **خسروانوشیروان** فرزند**قباد** شاهنشاه‌ساسانی دراین سال تولد یافت .
			*
۱۰۳۶	۴۹۷	۱۲۵	○ چون**قباد** بمذهب **مزدك** گرویده بود روحانیون براو شوریده و **جاماسب** (۱) برادرش راتقویت نمودند و **جاماسب** نیز **قباد** راگرفته در قلعه **انوش‌برد** (قلعه فراموشی) محبوس کرد .(۲)
			*
۱۰۳۷	۴۹۸	۱۲۴	○ روحانیون زردشتی **جاماسب**را ظاهراً بسلطنت نشاندند و خود درحقیقت زمام امورمملکت رادر دست گرفتند .
			○ **زینون** امپراطور روم شرقی مدرسه شهر **رها** (ادسا)را تعطیل کردوبسیاری ازمعلمان‌وشاگردان آن‌به **نصیبین**ودانشگاه **گندی‌شاپور** آمدند(۳)
			*
۱۰۳۸	۴۹۹	۱۲۳	○ **قباد** بیاری زنش و یکی ازسرداران جوان خود بنام **سیاوش** از قلعه فراموشی فرارکرده نزد هپتالها رفت .

۱ــ جاماسب یا زاماسپ .

۲ــ این قلعه درگل‌گرد مشرق شوشتر قرارداشت و زندانی این قلعه‌کاملا فراموش میشد وکسی‌حق نداشت نام او را بر زبان آورد .

۳ــ در دانشکده جندی شاپورطب یونان و امیران و هند بزبان پهلوی تدریس میشد .

شاهنشاهی	میلادی	ق.ه	
۱۰۳۹	۵۰۰	۱۲۲	○ **قباد** دختر رئیس هپتالها را گرفت و با نیروئی که در اختیار او گذاشتند **جاماسب** را شکست داده برای دفعه دوم بتخت نشست اما این بار از هوا خواهی **مزدك** دست برداشت .
			*
۱۰۴۰	۵۰۱	۱۲۱	○ قباد از دولت روم خراج عقب افتاده را خواست تا به هپتالها بپردازد اما دولت روم ازدادن پول امتناع کرد .
			○ **قباد** کشور را به چهار **پادگوس** یا استان قسمت نمود .
			*
۱۰۴۱	۵۰۲	۱۲۰	○ **قباد** با لشکری وارد ارمنستان شد و شهر **تئودوزپولیس** (شهر ارزنته‌الروم امروز) را تصرف کرده از آنجا به‌بین النهرین شتافت و شهر **آمد** (دیاربکر امروز) را گرفت و با **آناستازیوس** امپراطور روم پیمان عدم تجاوز هفت‌ساله بست .
			*
۱۰۴۲	۵۰۳	۱۱۹	○ چون **قباد** نتوانست پولی به‌هیاطله درمقابل کمکی که باو کرده بودند بپردازد این قوم وحشی بایران حمله کرد .
			*
۱۰۴۳	۵۰۴	۱۱۸	○ **هیاطله** ازمعبر داریال بایران حمله کردند و **قباد** نزدیك ده سال باآنها جنگید .
			*
۱۰۴۴	۵۰۵	۱۱۷	○ جنگ ایران وروم دراین سال پایان یافت و **قباد** که درمشرق گرفتار حمله هونها بود بدولت روم پیشنهاد صلح کرد ورومیها نیز بامسرت آنرا پذیرفتند

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۴۵	۵۰۶	۱۱۶	○ در این سال صلحی بین ایران و دولت **بیزانس** بمدت هفت سال بسته شدکه بموجب آن دولت **بیزانس** مبلغی بایران داد و درعوض شهر **آمد** را پس گرفت .
			*
۱۰۴۶	۵۰۷	۱۱۵	○ **قباد** پس‌ازصلح بادولت روم بجلوگیری **هونها** شتافت واین‌جنگ که به‌پیروزی‌لشکر ایران منتهی شد ده‌سال طول کشید .
			*
۱۰۴۷	۵۰۸	۱۱۴	○
			*
۱۰۴۸	۵۰۹	۱۱۳	○
			*
۱۰۴۹	۵۱۰	۱۱۲	○ **هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب** ازاجداد **حضرت رسول اکرم** دریکی ازسفرهای تجارتی خود بفلسطین دراین سال درگذشت .
			*
۱۰۵۰	۵۱۱	۱۱۱	○
			*
۱۰۵۱	۵۱۲	۱۱۰	○
			*

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۵۲	۵۱۳	۱۰۹	○ دراین سال **قباد** پس‌از ده‌سال‌جنگ و زدو خورد با **هونها** وهیاطله فاتح شده وآنهارا گوشمالی داد وخطر هونها بکلی ازمیان رفت .
			*
۱۰۵۳	۵۱۴	۱۰۸	○ **قباد** پس‌از پیروزی برهونها از این‌سال به‌آبادی پـرداخت وبا بستن سد و ساختمان شهر و پل به آبادی کشور کمك کرد .
			*
۱۰۵۴	۵۱۵	۱۰۷	○ **قباد** دراین سال درشیوه اخذ مالیات از مـردم وامور کشاورزی برنامه‌هائی‌بنفع طبقات‌زحمتکش مردم وضع کرد .
			*
۱۰۵۵	۵۱۶	۱۰۶	○
			*
۱۰۵۶	۵۱۷	۱۰۵	○ دولت روم‌از گرفتاری **قباد** استفاده کرده وباقبائل هون‌ها برضد ایران اتحادبست درصدد جنگ بـا ایران‌برآمده و **انستاسیوس** سردار رومی شهر **دارا** را تصرف کرده‌آنرا **آنستاسیوس پلیس** نامید .
			*
۱۰۵۷	۵۱۸	۱۰۴	○ در ایـن سال **آناستازیـوس** امپراطـور روم در گذشت و **ژوستن** جانشین او بنای مـداخله درامور نواحی قفقاز گذاشت .
			*
۱۰۵۸	۵۱۹	۱۰۳	○ **قباد** دراین سال برسم ساسانیان جانشین خودرا شخصاً تعین نمود بدین ترتیب که **کاووس** ارشد

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			فرزندان خود را حکمرانی طبرستانی داد و **زم** (۱) فرزند دوم خودرا که ازیك چشم نابینا بود ازسلطنت‌محروم کرد وپسرسوم خودرا بنام**خسرو** بولایتعهدی انتخاب کرد .
			*
۱۰۵۹	۵۲۰	۱۰۲	○ ازطرف **شن کوای** (۲) امپراطور چین نامه‌ای به **قباد** شاهنشاه ایران رسید و تقاضای ایجاد روابط دوستانه کرد (۳)
			*
۱۰۶۰	۵۲۱	۱۰۱	○
			*
۱۰۶۱	۵۲۲	۱۰۰	○ در **ایبری** (گرجستان امروز) شورشی پدیدآمد که بزودی دفع گردید .
			*
۱۰۶۲	۵۲۳	۹۹	○ **مزدکیان** برضد **قباد** شورش کرده‌درصددبودند **قباد** را برکنارکرده و پسرش **کیوس** (۴) را که حامی مزدکیان بود بتخت بنشانند .
			*
۱۰۶۳	۵۲۴	۹۸	○ **قباد** که از توطئه مزدکیان آگاه شد قبول کرد که درحضور سران مزدکیان از سلطنت کناره کند وچون تمام سران و بزرگان آنها درمجلس‌جشنی

۱— Zam .

۲— Shen Kiuei .

۳— عبارت نامه چنین بوده .

«از بغ‌پور بزرگزاده ازآسمان. امیدواریم ازآنجاکه‌خورشید برمیآید ازپورآسمان خواهدبود درزمین»

«هان‌کوات شاه ایران هزار بلکه ده‌هزار بار نماز میبرد و دربار چین‌آنرا می‌پذیرد وازاین به بعد»

«سفارت‌را مکرر خواهد فرستادکه بدربار نیاز داده شود .»

۴—کاآزس یاکاووس

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			جمع شدند حکم کرد تا همه را از دم شمشیر بگذرانند (۱)
			*
۱۰۶۴	۵۲۵	۹۷	○ سپاه ایران با فرماندهی سردارانی مانند **نرسی** - **اراسیوس** - **پیروزومهران** بجلولشکرروم رفت و ابتدا درایبری **لازیکا** را تصرف نمود .
			○ **آناستازیوس** امپراطور روم با ساختن دژ و پایگاههای نظامی‌درنزدیك‌مرزایران پیمان‌دوستی خود را با دولت شاهنشاهی‌ایران گسست .
			*
۱۰۶۵	۵۲۶	۹۶	○ **بلیزاریوس**فرمانده‌سپاه روم شرقی (بیزانس) از **قباد** شکست خورد اما ژوستن درگذشت و **ژوستنین** امپراطور شد .
			*
۱۰۶۶	۵۲۷	۹۵	○ **ژوستنین** بامپراطوری روم نشست و محصلین یونانی‌که تحت فشارقرارگرفته بودندبایران‌فرار کردند .
			○ لشکرایران بشهرستانهای شرقی **بیزانس** حمله کرد وگرجستان را تصرف نمود .
			*
۱۰۶۷	۵۲۸	۹۴	○ چون روم شرقی بر خلاف تعهد خود عمل کرد و درمرزهای‌ایران‌قلعه‌های‌جنگی‌ساخته‌بودبین‌ایران و دولت بیزانس جنگ‌شروع شدکه بشکست‌دولت روم تمام شد .
			○ دراین‌سال‌مزدکیان‌برای بسلطنت‌نشستن **کاووس** پسر **قباد** توطئه‌کردندکه نقشه‌آنها عقیم ماند .

۱ــ سرپرسی سایکس این واقعه را دراین سال نوشته اما مورخین دیگر قتل مزدکیان را درسال ۵۲۹ ذکر کرده‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۶۸	۵۲۹	۹۳	○ **قباد** که ظاهراً بامزدکیان روی خوشی نشان‌داده بود توسط **خسرو انوشیروان** ولیعهد خود در مجلس جشنی کلیه مزدکیان را بکشت (۱) ○ دراین‌سال آکادمی آتن توسط **ژوستنین** امپراطور روم بسته شد و عده‌ای ازفلاسفه ومحصلین یونانی بایران آمدند (۲)
			*
۱۰۶۹	۵۳۰	۹۲	○ شروع جنگ بین ایران‌وروم شرقی. **بی‌لی‌زار** (۳) سردار نامی **بیزانس** راه را برسپاه ایران بست و در جنگی که درمحل **کالینیکوس** (۴) روی دادقشون‌روم شکست خورد و **بلیزاریوس** عقب نشینی کرد
			*
۱۰۷۰	۵۳۱	۹۱	○ **قباد اول** (۵) در این سال وفات و **خسرو** ولیعهد او بنام **انوشیروان** (۶) بتخت نشست (۷) بنا بروایتی مزدکیان در این سال قلع و قمع گردیدند و خوك بزرك نیز بقتل رسید .

۱ــ قباد فرزند خود خسرو را مأمورقتل مزدکیان‌کرد وخسرو دعوت نامه‌هائی برای مزدکیان فرستاد تا در مجلس ضیافت بزرگی‌که در یکی از باغهای سلطنتی تشکیل میشد شرکت نمایند . اما هرمزدکی‌که وارد باغ میشد سربازانی‌که درکمینگاه بودند اوراگرفته و بقتل میرساندند و سرنگون درخاك فرو میکردند بطوریکه پاهای‌آنها ازخاك بیرون بود . و خسرو هم خود مزدك را به بهانه تماشای باغ همراه خود آورد و پاهای مزدکیان راکه از خاك بیرون بود باو نشان داد وگفت اینست نتیجه عقاید پوچ تو و دستورداد او را بزندان انداختند .

۲ــ این واقعه را برخی از مورخین رسال ۵۲۷ میلادی نوشته‌اند .

۳ ــ Bilisare

۴ ــ Calinicus

۵ ــ بنای شهر کازرون و گنجه رابه قباد نسبت میدهند

۶ ــ انوشیروان در اصل (انوشك‌روان) بمعنی روح جاودان بوده ،

۷ــ قباد قبل‌از مرگ فرزند خود خسرو را طبق نوشته‌ای‌که مهرکرده وبدست رای زن مخصوص‌خودسپرده بود جانشین خود معرفی نموده بود .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			○ **قباد** کـه در ایـن سال رنجور بود وصیت نامه خود را مبنی بـر پادشاهی **خسرو** نوشت و بـه **ماهبذ** دادوطبق‌همین وصیت نامه بود که**خسرو** شاهنشاه شد .
			*
			*
۱۰۷۱	۵۳۲	۹۰	○ **انوشیروان** در این سال دست باصلاحاتی در سپاه و داوری زد . و در صدد عقد معاهده‌دوستانه با دولت بیزانس برآمد .
			*
۱۰۷۲	۵۳۳	۸۹	○ بین انوشیروان و**ژوستنین**امپراطور روم‌شرقی عهد نامه‌ای کـه بـه (پیمان ابدی) معروف است بسته شد .(۱)
			*
۱۰۷۳	۵۳۴	۸۸	○
			*
۱۰۷۴	۵۳۵	۸۷	○
			*
۱۰۷۵	۵۳۶	۸۶	○

۱ ــ شرائط این پیمان چنین بوده .

۱ ــ دولت روم شرقـی متعهد شد کـه هـر سال مبلغ هنگفتی بـرای نگهداری سپاه در قلاع قفقاز بپردازد

۲ ــ قلعه‌دارا به رومیان داده شود ولی آنجا را مرکز قوای خود در بین‌النهرین قرار ندهند

۳ ــ سرزمین لازیکا (قسمت غربی گرجستان) بصورتی که پیش از جنگهای قباد با روم داشت درآید

۴ ــ دولتین با هم متحد باشند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۷۶	۵۳۷	۸۵	○
			*
۱۰۷۷	۵۳۸	۸۴	○ **انوشیروان** ازشنیدن‌خبر فتوحات **ژوستنین** امپراطور روم در افریقا وایتالیا بفکر جلوگیری ازفتوحات او درمشرق افتاد .
			*
۱۰۷۸	۵۳۹	۸۳	○ **انوشیروان**دخالت‌دولت روم‌را درشمال‌عربستان بهانه قرار داده وقسمت مهمی ازسوریه راگرفت.
			*
۱۰۷۹	۵۴۰	۸۲	○ **انوشیروان** شهر انطاکیه را غارت‌نمودونزدیك آن شهرجدیدی بنام **وه‌آنتیوخ‌خسرو** ساخت واهالی انطاکیه را باین شهرکوچ داد . ○ جنگ‌ایران و روم پایان یافت ودولت روم‌مجبور به‌پرداخت غرامت گردید .
			*
۱۰۸۰	۵۴۱	۸۱	○ جنگ‌دوم بین‌ایران‌و روم شروع‌شد . بهانه این جنگ شهر **لازیکا** واقع درگرجستان‌بود بهمین مناسبت‌آنراجنگ **لازیکا**نامیدند این‌شهربعنوان یك ایالت ضمیمه دولت ایران‌گردید . ○ **عبداله‌بن‌عبدالمطلب** پدر**حضرت‌محمدص** دراین سال درمدینه تولد یافت .
			*
۱۰۸۱	۵۴۲	۸۰	○ **انوشیروان** بفتوحات خود ادامه‌داد وتاساحل دریای سیاه پیش رفت وقلعه محکم **پترا** (۱) را تصرف‌کرد **وبلیزاریوس** سردار رومی بمقابله

۱ــ باطوم امروز .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			او شتافت اما کاری ازپیش نبرد .
			*
۱۰۸۲	۵۴۳	۷۹	○ بواسطه بروزمرض طاعون درلشکر روم **بلیزاریوس** سردار رومی بدون اینکه نتیجه‌ای گرفته باشد اجباراً بروم بازگشت .
			*
۱۰۸۳	۵۴۴	۷۸	○ دربین‌النهرین **انوشیروان** قلعه **ادس** رامحاصره کرد و پس ازگرفتن مبلغی‌ازحاکم آنجا دستور بازگشت داد .
			*
۱۰۸۴	۵۴۵	۷۷	○ پیمان صلحی بین ایران و روم امضاء شد و دولت روم بعنوان غرامت مبلغ زیادی بایران داد (۱)
			*
۱۰۸۵	۵۴۶	۷۶	○ **خسروانوشیروان** باسپاه پیروزمند خودمتوجه قفقازشد . وچون **گوبازس** پادشاه لازیکا سر از اطاعت ایران‌بیرون‌آورده‌بود بطرف گرجستان رفت .
			*
۱۰۸۶	۵۴۷	۷۵	○ **انوشیروان** تصمیم گرفت **گوبازس** پادشاه‌لازیکا را بقتل رسانیده وکلیه اهالی‌آن شهررا بیرون کرده ایرانیان را بدآنجاکوچ‌دهدامامـ**گوبازس** بدولت روم پناهنده شد .
			*
۱۰۸۷	۵۴۸	۷۴	○ در اثرحمله رومیان بـه قلعه **پترا** (۲) دوباره بین ایران و روم جنگ درگرفت که به پیروزی سپاه ایران خاتمه یافت .

۱ــ طبق این متارکه که برای پنج سال بسته شد دولت روم هزار رطل طلا پرداخت .

۲ــ باطوم امروز

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۸۸	۵۴۹	۷۳	○ **خسروانوشیروان** دستور داد وسط شهرتیسفون روبروی دجله بنای بـا عظمت طاق‌کسری شروع بساختمان گردد .
			○ **ژوستنین** هـفـت هـــزار تـــن را بسرداری **داغتینوس** (۱) به لازیکا فرستاد تا بندروقلعه معروف **پترا** (باطوم) را تصرف نماید .
			*
۱۰۸۹	۵۵۰	۷۲	○ **خسروانوشیروان** درجندی شاپور (گندی‌شاپور) واقع در خوزستان اقدام بتأسیس دانشگاهی برای بحث و تحقیق درباره علوم طبی و فـلسفی کرد .
			○ **قارن** سردارایرانی در لازیکا برسپاه روم حملـه بـردکـه بـواسطه کشته شدن قـارن سپاه ایران پراکنده شد .
			*
۱۰۹۰	۵۵۱	۷۱	○ بنای **طاق‌کسری** که‌کاخ سلطنتی انوشیروان‌بود دراین سال درکناردجله تمام شد .
			○ سردار بزرك ایران (مهرمهرو) با سپاهی که هشت زنجیرفیل‌داشت بسوی دریای سیاه شتافت و نقاط مختلف لازیکا راتصرف کرد. وبین‌دو دولت‌متارکه پنجساله منعقد شد .
			*
۱۰۹۱	۵۵۲	۷۰	○ ازطرف ایران سفیری‌بنام **ایزدخشنس** با هیئتی‌به روم رفت وپیمان متارکه را امضاءکردکه بموجب آن دولت روم هشتصدوپنجاه هزارمثقال طلابعنوان غرامت داد .
			*
۱۰۹۲	۵۵۳	۶۹	○ بین دولت شاهنشاهی ایران و **موکن** (۲) خاقان چین بر علیه قوم هیاطله اتحادی بسته شد .

۱ــ داغستان ۲ــ mokan .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۹۳	۵۵۴	۶۸	○ قوم هیاطله که مدتها درمشرق ایـران به حمله و غارت‌مشغول بودندکاملامطیع‌شدند **وانوشیروان** بکمك ترکها سرزمین‌آنها را تقسیم‌کرد .
			*
۱۰۹۴	۵۵۵	۶۷	○ دولت روم پس‌از جنگهای متوالی دراین‌سال‌شهر مستحکم **پترا** (باطوم‌امروز) راکه‌درتصرف‌دولت ایران‌بودپس‌گرفت وانوشیروان‌نیز چون‌درمشرق بجنگ باهیاطله مشغول‌بود توجهی نکرد .
			*
۱۰۹۵	۵۵۶	۶۶	○ بین دولت شاهنشاهی ایـران و امپراطوری روم صلحی منعقد شد که بنام **قرار داد پنجاه ساله** معروف است (۱)
			*
۱۰۹۶	۵۵۷	۶۵	○ **انوشیروان** باخاقان ترك متحدشده به‌سرزمین هپتالها (هیاطله) حمله برد وپس‌از شکست قطعی آنها وکشتن پادشاه هیاطله سرزمین‌آنهـا را بین خود وخاقان ترك تقسیم‌کرد و رود **جیحون** را مرز دوکشور قرارداد (۲)
			*
۱۰۹۷	۵۵۸	۶۴	○ بین‌ایران‌و روم‌که‌برسر **لازیکا** و **پترا** جنگ‌بود دراین‌سال صلحی بامضاءرسید وبموجب‌آن‌**لازیکا** بروم واگذار گردید ودرعوض دولت روم تعهدکرد سالی سی‌هزارسکه طلا بایران بپردازد .

۱ــ مفاد قرارداد پنجاه ساله باین شرح بود .

۱ــ دولت ایران لازیکا را بدولت روم باز دهد .

۲ــدولت روم سالی سی‌هزارسکه طلا بدولت ایران بپردازد وسهم هفت‌سال‌را نیز قبلا تأدیه‌کند .

۳ــ عیسویان ایران در دین خودآزاد باشند ولی ارتبلیغات دینی خودداری‌کنند .

۴ــ طرفین درمرزهای یکدیگر قلعه واستحکامات نسازند وقلعه (دارا) مرکز سپاه روم نباشد .

۵ــ دولت ایران سپاهی در دربند وقفقاز نگاهدارد .

۲ــ مورخین عقد این قرارداد را درسالهای ۵۵۶ و ۵۵۸ و ۵۶۲ نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۰۹۸	۵۵۹	۶۳	○
			*
۱۰۹۹	۵۶۰	۶۲	○ **پارکوپپوس** (۱) مورخ رومی که کتابهای ذیقیمتی درباره جنگهای ساسانیان بادولت بیزانس نوشته دراین سال درگذشت .
			*
۱۱۰۰	۵۶۱	۶۱	○ در این سال بین ایران و روم مقدمات بستن معاهده‌ای انجام گرفت که به معاهده پنجاه ساله معروف گردید .
			*
۱۱۰۱	۵۶۲	۶۰	○ بعقیده پاره‌ای ازمورخین **انوشیروان** قرارداد پنجاه‌ساله را بادولت روم (بیزانس) در این سال منعقدکرد (۲)
			*
۱۱۰۲	۶۶۳	۵۹	○
			*
۱۱۰۳	۵۶۴	۵۸	○ **انوشیروان** عازم جنگ با هپتالها شد .
			*
۱۱۰۴	۵۶۵	۵۷	○ **ژوستنین** امپراطور روم وفات یافت .
			○ **انوشیروان** بترکستان لشکرکشید وقبائل ترک را برانداخت .
			*
۱۱۰۵	۵۶۶	۵۶	○ جنگ **انوشیروان** باهپتالهارا پاره‌ای‌ازمورخین دراین سال هم نوشته‌اند .

۱ــ Parkopius .
۲ــ همانطورکه ذکرشد عقد این معاهده را درسال ۵۵۶ ق . م هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			○ رود جیحون سرحد بین ایران و سرزمین خاقان ترك تعین شد .
			*
۱۱۰۶	۵۶۷	۵۵	○ دراین سال خاقان‌ترك(۱) چندنماینده برای عقد معاهده دوستی بدربار **انوشیروان** فرستاد اما شاهنشاه ایـران نپذیرفت وخاقان سفیری به روم فرستاد .
			*
۱۱۰۷	۵۶۸	۵۴	○ بین **خاقان تـرك** و **ژوستن** امپراطـور روم برعلیه ایـران اتحاد دوستی بسته شد و سال بعد سفرائی بین دوکشور رد وبدل شد .
			*
۱۱۰۸	۵۶۹	۵۳	○ ترکهابایران‌تاختند وخاقان‌ترك سفیری‌به‌بیزانس فرستاد تاعلیه ایران باهم متحد شوند .
			○ **عبداله‌بن عبدالمطلب** پدر بزرگوار پیغمبر اسلام در راه مراجعت به‌مدینه وفات یافت .
			*
۱۱۰۹	۵۷۰	۵۲	○ **انوشیروان** برای تصرف یمن **وهرز** را (۲) باقشونی‌به‌آنجافرستادواین‌سردار **مسروق** فرزند **ابرهه**را بکشت وحبشی‌ها را ازیمن‌بیرون کردو **سیف بن‌ذی‌یزن** را درآنجا بحکومت نشاندو سرزمین**حمیر**جزخاك شاهنشاهی ایران شد .
			○ روزهیجدهم ربیع‌الاول‌این‌سال**حضرت‌محمد**ص پیغمبراسلام در مکه تولد یافت (۳)

۱ــ نام این خاقان ترك‌را دزبول یا دزبیل یا دیزابول Dizalul نوشته‌اند .

۲ــ وهرزفرمانده سپاه دیلم بودکه در سپاه انوشیروان خدمت میکرد و سپاهی‌کـه انـوشیروان دراختیار اوگذاشت از مجرمینی بودکه بهمین منظور از زندان‌آزادکرده بودند .

۳ــ این سال‌را سال (عام الفیل)گویند زیرا ابرهه فرمانروای یمن با تعدادی فیل بقصد ویران‌کـردن‌کعبه حرکت‌کرد ولی سپاه بزرك او دراثرحمله پرندگان‌کوچکی بنام ابابیل منهزم‌گردید .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۱۱۰	۵۷۱	۵۱	○ درجنگی که **انوشیروان** باهیاطله کرد **دیزابول** خاقاق ترك فرار کرد . و دولت روم شرقی را تحریك نمود که برعلیه ایران معاهده‌خود رانقض نماید .
			*
۱۱۱۱	۵۷۲	۵۰	○ شروع جنگ سوم بین ایران و روم شرقی . **ژوستن دوم** (۱) امپراطور بیزانس بتحریك خاقان‌ترك معاهده‌خودراشکست ونصیبین‌رامحاصره کرد .
			○ تولد حضرت رسول‌اکرم بروایتی .
			*
۱۱۱۲	۵۷۳	۴۹	○ **انوشیروان** باآنکه قریب ۷۰سال داشت خود شخصاً فرماندهی سپاه را بعهده گرفت و سریعاً از دجله گذشت و قوای روم را از شهر **نصیبین** راند و شهر و قلعه معروف دارا را تصرف کرد . سقوط این شهر که دژ تسخیر ناپذیر رومیهابود در دنیای آنروز اثر عجیبی کرد و **ژوستین** از شدت تأثر استعفا داد و **پتریوس** بجای‌وی نشست و او با پرداخت ۴۵ هزار سکه طلا با انوشیروان صلح کرد
			*
۱۱۱۳	۵۷۴	۴۸	○ **انوشیروان** با سپاه فاتح خود در سرزمین امپراطوری روم تا **کاپادوکیه** پیش رفت
			*
۱۱۱۴	۵۷۵	۴۷	○ **موریسیوس**(۲)فرمانده سپاه روم جلوپیشرفت

۱ــ Justin

۲ــ Muricius

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			انوشیروان را گرفت . اما شاهنشاه پیروزمند ایران دوباره تجدید قوا کرد
			*
۱۱۱۵	۵۷۶	۴۶	○ **انوشیروان** بارمنستان حمله کردو نیروی‌روم را بسختی در هم شکست و سکاها را که برای امپراطور روم میجنگیدند گوشمالی داد
			○ **خسرو انوشیروان** توسط نیروی دریائی خود سپاهی به یمن پیاده کرد
			*
۱۱۱۶	۵۷۷	۴۵	○ **نام‌خسرو** سردار معروف ایران دنباله فتوحات شاهنشاه ایران را گرفت و رومیها را تعقیب کرد
			*
۱۱۱۷	۵۷۸	۴۴	○ **نام خسرو** بفرمان شاهنشاه ایران شهر **آمد** را غارت‌کرد و درهمین موقع **پتریوس** تقاضای صلح نمود و بین ایران و روم شرقی عهدنامه‌ای بسته شد که بموجب آن دولت بیزانس بمدت پنجاه سال هر ساله سی هزار سکه طلا بایران بپردازد .
			*
۱۱۱۸	۵۷۹	۴۳	○ **خسروانوشیروان** پس از نیم قرن سلطنت با افتخار در حالی‌که ایران را باوج عظمت‌رسانیده بود وفات یافت (۱) و پسرش **هرمز چهارم** بتخت نشست .
			*
۱۱۱۹	۵۸۰	۴۲	○ درجنگی‌که میان **موریس** سردار معروف روم

۱ــ خسرو انوشیروان ازپادشاهان بزرگ وکشورگشایان بنام‌ایران است‌که اصلاحات مهمی درامور اجتماعی ولشکری وفرهنگی واخلاقی ایران‌کرده ومیتوان او را در ردیف داریوش‌کبیر دانست .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			و **آذرمان** سردار ایران‌در گرفت سپاه روم‌پیروز شدند و **نام خسرو** سردار رشید ایـران دراین جنگ کشته شد .
			*
۱۱۲۰	۵۸۱	۴۱	○ سردار دیگرروم بنام **موستاگون**(۱) دراطراف دجله ازقشون ایـران شکست‌خورد و بـرای عقد پیمان صلح بین طرفین مذاکره شروع شد اما به نتیجه‌ای نرسید .
			*
۱۱۲۱	۵۸۲	۴۰	○ سپاه ایران به سرداری **تهم‌خسرو** بطرف شهر معروف **قسطنطنیه** (۲) حمله برد ونزدیك بود سپاه ایران پیروز شودکه **تهم خسرو** کشته شد ولشکرایران بازگشت .
			*
۱۱۲۲	۵۸۳	۳۹	○ ترکان غزشهر کرمان را تصرف کردند .
			○ بین **مـــوریس** (۳) سـردار سپـاه روم و **کرداربگان** سپهسالارایرانی جنگی درگـرفت که سپاه ایران پیروزشد .
			*
۱۱۲۳	۵۸۴	۳۸	○
			*
۱۱۲۴	۵۸۵	۳۷	○ **نعمان‌بن‌منذر**ازپادشاهان حیره که‌تابع‌شاهنشاه ساسانی بود بتخت نشست .

۱– Mustacon .
۲– Constantian
۳– Maurice

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۱۲۵	۵۸۶	۳۶	○ لشکر روم بسرداری **فلپکوس** (۱) نزدیك کوه **ایزال** (۲) با سپاه ایران جنگ کرد ولی کاری ازپیش نبرد و از جلوکرداربگان سردار ایران عقب نشست .
			*
۱۱۲۶	۵۸۷	۳۵	○ دربهاراین سال قشون روم بسرداری **هراکلیوس** و **تئودورس** بطرف ایران حمله کرد و چون ایران گرفتارهجوم ترکها درمشرق بود . راه مسالمت درپیش گرفت .
			*
۱۱۲۷	۵۸۸	۳۴	○ ترکها بایران هجوم کردندولی از **بهرام چوبین** (۳) سردار رشیدایران شکست خورده خاقان ترك کشته شد و پسرش باسارت **بهرام** درآمدوارتش ایران غنیمت زیادی بچنگ آوردترکهاپس ازاین شکست تعهد کردند که سالیانه مبلغی بایران بپردازند .
			*
۱۱۲۸	۵۸۹	۳۳	○ **بهرام چوبینه** سردار فاتح ایران بجنگ رومیهادر **لازیکا** رفت اما شکست خورد و **هرمز** بجای کمك ودلجوئی مقداری دوك نخ ریسی وجامه زنان برای اوفرستاد . این عمل مردم را ازهرمز متنفرساخت .
			*
۱۱۲۹	۵۹۰	۴۲	○ مردم بر **هرمز** شوریدند و **هرمز چهارم** فرار کرده بدست **بیستام** (۴) یکی ازخویشاوندانش بقتل رسید و **خسرو پرویز** بتخت نشست اما درجنگ با **بهرام چوبینه** شکست خورده بدولت **بیزانس** پناهنده شد .

۱ــ Philippicus .
۲ــ Izal .
۳ــ بهرام چوبین پسروهرام گشنب و از دودمان مهران بود .
۴ــ بیستام یا ویستاخم یا ویستهم

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			○ **بوذرجمهر** یا بزرگمهر وزیر معروف انوشیروان بامر **خسرو پرویز** بقتل رسید .
			*
۱۱۳۰	۵۹۱	۳۱	○ **خسرو** با کمك سپاه روم بجنگ بهرام آمده **بهرام** را شکست داد و بهرام به قلعه مشهور **گانزا** (شیز) پناه برد . دراینجا هم از خسرو شکست خورده به ترکان پناهنده شد و **خسرو** در تیسفون بتخت نشست ودرعوض شهردارا وقسمتی ازارمنستان رابه امپراطور روم واگذاشت .
			*
۱۱۳۱	۵۹۲	۳۰	○ **بهرام چوبینه** سردار معروف ایران که برضد شاهنشاه ایران شورش کرده بود وفات یافت .
			○ **خسرو پرویز** بدفع بندویه ازبزرگان ساسانی که شورش کرده بود پرداخت واورا بقتل رسانید.
			*
۱۱۳۳	۵۹۴	۲۸	○ **بسطام** (۱) ازبزرگان ساسانی که خسرو پرویز درصدد قتل او برآمده بود بمغرب ایران فرار کرد و ادعای سلطنت نمود .
			*
۱۱۳۴	۵۹۵	۲۷	○
			*
۱۱۳۵	۵۹۶	۲۶	○ **بسطام** که درمغرب ایران حکومت داشت دراین سال درگذشت .
			*

۱ــ بسطام یا ویستام یا ویستهم .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۱۳۶	۵۹۷	۲۵	○
			*
			*
۱۱۳۷	۵۹۸	۲۴	○
			*
۱۱۳۸	۵۹۹	۲۳	○ حضرت امیرالمومنین **علی بن ابیطالب (ع)** در شهر مکه تولد یافت
			*
۱۱۳۹	۶۰۰	۲۲	○ اعراب مطیع روم دهات ونواحی مرزی ایران‌را چپاول کرده وغنائم زیادی بردند و چون **خسرو** در صدد مجازات آنها برآمد سفیر روم بنام **(ژوژ)** از شاهنشاه ایران معذرت خواست
			*
۱۱۴۰	۶۰۱	۲۱	○ **خسرو پرویز** که در صدد لشکر کشی بمغرب ایران برای سر کوبی اعراب بود بوساطت سفیر روم از مجازات آنها صرف نظر کرد
			*
۱۱۴۱	۶۰۲	۲۰	○ چون **موریس** امپراطورروم بدست **فوکاس** (۱) کشته شده بود **خسرو پرویز** بخونخواهی **موریس** عازم جنگ با دولت روم شرقی شد .
۱۱۴۲	۴۰۳	۱۹	○ فرزند **موریس** امپراطور مقتول روم بدربار خسرو پناهنده شد ○ شروع جنگ ایران بادولت بیزانس. **خسرو پرویز**

۱ــ Focas .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			در این جنگ بفتوحات بیشماری نائل گردید و صلیب حضرت عیسی را بایران آورد
			*
۱۱۴۳	۶۰۴	۱۸	○ **خسرو پرویز** بحمایت‌پسر **موریس** امپراطور مقتول به روم شرقی لشکر کشید
			○ کشته شدن **بوذرجمهر** (بزرگمهر)را در این سال هم نوشته‌اند (۱)
			*
۱۱۴۴	۶۰۵	۱۷	○ **خسرو پرویز** برم لشکر کشید و شهرهای **دارا امید ـ حران ـ ادسا و هیرو پولیس** را تصرف نمود واز طرف خود سفیری بکشور چین فرستاد .
			*
۱۱۴۵	۶۰۶	۱۶	○ **خسرو پرویز** دراین جنگ شهر **برهوتا**(۲) واقع درحلب راگرفته نواحی شمال آسیای صغیر و کاپادوکیه و فریژیه و گالاسیا را جزء متصرفات خود کرد .
			*
۱۱۴۶	۶۰۷	۱۵	○ جنگ‌بادولت‌بیزانس ادامه‌داشت‌و**خسرو پرویز** کلیه شهرهای‌سوریه وبین‌النهرین ازجمله**حران** ادسا را تصرف نمود .
			*
۱۱۴۷	۶۰۸	۱۴	○ لشکرپیروزمندایران بفرماندهی **خسرو پرویز** شاهنشاه‌ایران درشبه جزیره آناتولی‌تا**کالسدون** پیشروی‌کرد .

۱ــ کشته شدن این دانشمند بزرگ را درسالهای ۵۹۰ و ۶۰۴ و ۶۱۰ دانسته‌اند .

۲ــ . Berhaoa (حلب امروزی)

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
۱۱۴۸	۶۰۹	۱۳	○ **فکاس** که دربرابر قشون ایـران تاب مقاومت نداشت دراثنای جنگ عقب نشینی کرد وجای‌خود را به **هراکلیوس** (هرقل) داد .
			○ سپاه‌پیروزمندایران‌شهرهای **ستلا**(۱) **ومازاکار** وقیصریه‌را درآسیای‌صغیر تصرف کرده تاکاپادوکیه پیش رفت .
			*
۱۱۴۹	۶۱۰	۱۲	○ ابتدای نزول کتاب‌آسمانی (قرآن) بـر حضرت رسول ص
			○**هراکلیوس** امپراطـور روم به تخت سلطنت نشست .
			○ **خسرو پرویز** هنگام لشکرکشی به‌روم با **نعمان بن‌منذر** پـادشاه حیره بجنگ پـرداخت وسپاه او از اعراب شیبانی صدمات بیشماری خورد .
			*
۱۱۵۰	۶۱۱	۱۱	○ **خسرو پرویز** با سپاه پیروزمندخود تاانطاکیه پیش رفت و ایـن شهررا تصرف نمود و به بسفر نزدیك شد .
			*
۱۱۵۱	۶۱۲	۱۰	○ **خسرو پرویـز ـ کاپادوکیه** و شهر معروف **مازا** را گرفت ودرجنگی که با اعراب کرد پیروز شدو **نعمان بن‌منذر**(۲)دراین‌جنگ‌زیرپای پیلان بقتل رسید .
			*
۱۱۵۲	۶۱۳	۹	○ شهردمشق تـوسط **شهر براز** (شهروراز) سردار رشید ایران فتح شد و این سرداربجانب فلسطین تـاخت و پس از تصرف ایـن شهر صلیب مقدس

۱ــ . Satata

۲ــ زیر پی پیلش بین شه مات شده نعمان

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			مسیحیان راکه مدعی بـودند حضرت عیسی را با آن مصلوب کرده‌اند به پایتخت ایران فرستاد .
			*
۱۱۵۳	۶۱۴	۸	○ قشون ایران درخاوروبـاختر پیشرفت کرد . شهر **خالسدولی** (۱) بدست خسرو پرویز فتح گردید ◎ لشکرپیروزمند ایران شهردرعا (اذرعات) یکصدو شش کیلومتری دمشق را تاراج و ویـران کـرد .
			*
۱۱۵۴	۶۱۵	۷	○ **خسرو پرویز- شهربراز**را بمصرفرستادواین سردار بزرگ پس‌از عبور ازکویرهای شام خود را باسکندریه رسانید .
			*
۱۱۵۵	۶۱۶	۶	○ **شهربـراز** سردار بـزرگ ایران شهر پلوز (پلوسیوم) واسکندریه‌را فتح کرد وتصرف‌این‌شهر در دنیای‌آن‌روز اثر عجیبی داشت ونام ایـرن را برسر زبانها انداخت .
			*
۱۱۵۶	۶۱۷	۵	○ بـاتصرف **کالسدون** تـوسط شاهین سردار دلیر ایـران حدودکشور شاهنشاهـی به حدود زمـان هخامنشیان رسید .
			*
۱۱۵۷	۶۱۸	۴	○ **شاهین** سردار بزرگ ایران پس‌از فتح نواحی آسیای صغیر به دوکیلومتری قسطنطنیه رسید ، ○ **هرقل** (هرآکلیوس) امپراطور روم با **شاهین** سردار پیروز ایران ملاقات کـرده تقاضای صلح

۱ــ خالسدونی یاکالسدونی Chalcedoin شهرقدیمی‌آسیای صغیرکنار بوسفور ومقابل شهر بیزانس (استانبول کنونی) و برمدخل دریا سیاه بوده .

شاهنشاهی	میلادی	ق . ه	
			نمود اما موردقبول شاهنشاه‌ایران قرارنگرفت.
			*
۱۱۵۸	۶۱۹	۳	○ ارتش نیرومند ایران مصر را بطورکامل‌فتح کرد . ○ حضرت**علی علیه‌السلام** با **فاطمه** دختر پیغمبر اسلام ازدواج نمود . ○ حضرت **خدیجه** نخستین زوجه حضرت رسول اکرم وفات یافت .
			*
۱۱۵۹	۶۲۰	۲	○ **خسرو** دراین سال بواسطه فتوحات درخشانی که در روم‌کرده بود لقب **پرویز** بمعنی پیروز (فاتح) گرفت. ○ خسرو آنکارا رادراین سال تصرف‌کرد .
			*
۱۱۶۰	۶۲۱	۱	○ **ایسترا** یا (انسیرا) و رودس بدست ایران افتاد وپهنای دولت شاهنشاهی‌ایران دراین‌زمان بحدود کشور در زمان داریوش‌کبیر رسید .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۱۶۱	۶۲۲	۱	۱	○ دراین سال که سال سیزدهم بعثت حضرت رسول اکـرم بود آن حضرت بدعوت انصاربه **یثرب** (مدینةالنبی) هجرت‌فرمود واین سال مبدأتاریخ مسلمانان گردید (۱) ○ **هراکلیوس**(هرقل) امپراطور روم با لشکری از داردانل گذشته درخلیج کوچك **ایسوس**موضع گرفت و در نبردی‌که روی‌داد **شهربراز**سردار ایرانی شکست خورد .
				*
۱۱۶۲	۶۲۳	۲	۲	○ کاروانی‌که ریاست‌آن بـا **ابوسفیان** بود در راه شام به مکه درمحل **بدر**با حضرت رسول روبرو شد و در این غزوه مسلمانان فاتح شدند . ○ **هراکلیوس** با مردمان شمالی ازقبیل خزرها وآلانها همدست شده ازطریق **لازیکا** (۲) بایران حمله‌ورشد **خسرو پرویز** بمقابله او شتافت امـا شکست خورد . ○ **هراکلیوس** آتش‌مقدس‌راازآتشکده‌آذرگشنسب همراه خود برد .
				*
۱۱۶۳	۶۲۴	۳	۳	○ قوای قریش بسرداری **ابوسفیان** در دامنه کوه **احد** (۱) لشکرمسلمانان را شکست داده ودراین غزوه حمزه عموی حضرت رسول‌اکرم شهید شد .
				*
۱۱۶۴	۶۲۵	۴	۴	○ **شاهین** سرداربزرگ ایران کشته شد .

۱ــ ایرانیان تا این تاریخ سال یزدگردی یا سال زرتشی داشتند و پس از قبول اسلام این تاریخ را قبول کردند .

۲ــ نام قدیمی‌گرجستان غربی

۳ــ دوازده‌کیلومتری مدینه .

○ **شهربراز** سردار دیگر ایران در مقابل سپاه روم عقب نشینی کرد و قیصر شهر **آمد** را گرفت و تا کنار فرات آمد

○ غزوه دوم **بدر** معروف به بدر صغری .

*

۱۱۶۵	۶۲۶	۵	۵	○ **خسرو پرویز** برای جبران شکستی که از **هراکلیوس** خورده بود سپاهی مأمور فتح قسطنطنیه کرد و خود بالشکری برای جلوگیری از پیشرفت هراکلیوس به لازیکا رفت . ○ شروع جنگ خندق بین مسلمانان و کفاردر این جنگ بابتکار **سلمان پارسی** دور شهر مدینه خندقی حفر کردند تا مانع حمله کفار گردند

*

۱۱۶۶	۶۲۷	۶	۶	○ **هراکلیوس** در این سال به **دستگرد** بیست فرسنگی تیسفون حمله کردمتاسفانه باآنکه لشکر ایران پا فشاری عجیبی کرد اما خسرو در اثر ترس نابهنگامی که باو دست داده بود فرار کرد و سپاه ایران باوجود مقاومت شدید شکست خورد

*

۱۱۶۷	۶۲۸	۷	۷	○ در این سال حضرت **رسول اکرم** نامه‌هائی به **خسرو پرویز** و **هراکلیوس** امپراطور روم و **مقومس** فرمانفرمای مصر و نجاشی پادشاه حبشه نوشت (۱)

---

۱ ــ نامه رسول خدا توسط عبدالله بن حذافه بدربار خسرو پرویز فرستاده شد باین مضمون بود :
بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم . من محمد رسول‌الله الی کسری عظیم فارس.سلام‌علی من‌اتبع الهدی‌ومن‌آمن‌بالله ورسوله وشیدان لااله الی‌الله وحده لاشریك‌له وان محمداً عبده و رسوله وانی ادعوك بدعاته الاسلام فانی رسول‌الله الی‌الناس کافة لانذر من‌کان حیاً ویحق‌القول علی‌الکافرین . فاسلم تسلم و ان ابیت‌فعلیك اثم المجوس .

بقیه پاورقی درصفحه بعد

○ فرار **خسرو پرویز** از میدان جنگ و عیاشی های بیحد او و رفتار زشتی که با **شهر براز** نموده بود مردم را ضد او تحریک کرد و **شیرویه** فرزند **خسرو** بهمراهی عده زیادی از سرداران **خسرو** را گرفته در تاریك خانه قصر زندانی کردند و چهار روز بعد اورا بقتل رساندند و پس از مدتی هرج ومرج **شیرویه** بنام **قباد دوم** بتخت نشست .

*

۱۱۶۸ ۶۲۹ ۸ ۸ ○ **قباد دوم** (۱) در این سال با دولت روم صلح کرد وطبق معاهده‌ای که بسته شد دولت ایران صلیب حضرت مسیح را بدولت روم باز داد و مسیحیان باین واسطه جشنهای مفصلی گرفتند(۲)

○ **حضرت رسول اکرم** مکه را فتح کرد وخانه کعبه را تصرف نمودبتهای آنجا را خراب کرد و آنرا **بیت‌الحرام** خواند

○ **قباد دوم** دراین سال بمرض طاعون در گذشت و پسر هفت ساله او بنام **اردشیر سوم** بسلطنت رسید و **شهر براز** زمام امور را دردست گرفت

بقیه پاروقی ازصفحه قبل

واینك ترجمه فارسی آن

.... بنام خداوند بخشنده مهربان . نامه‌ایست از جانب محمد فرستاده خدا بسوی کسری رهبروزمامدار ایران . درود برآنکس که براه هدایت قدم گذارد و بخدا و رسولش ایمان آرد و گواهی دهد که معبودی جز ذات یکتای الهی قابل پرستش نیست و بی شریك و بی همتاست . و محمد بنده و فرستاده اوست من ترا باسلام و کلمه حق دعوت میکنم زیرا من رسول خدایم که برای راهنمائی تمام ملتها فرستاده شده‌ام . آمده‌ام تازنده دلانراازعذاب دردناك الهی بیم دهم وبرآنانکه‌قلبی‌مرده وجانی‌افسرده دارند . پس از بیان حقیقت حجت تمام شود توای پادشاه ایران دعوت حق را بپذیر و در برابر اسلام تسلیم شود تا ازعذابهای دنیا و آخرت مصون بمانی و گرنه مسئولیت گمراهی مجوسان بگردن تو خواهد بود

(نقل از صفحه ۷۳ کتاب قصص قرآن)

۱ ــ قباد یا کواذ یا کوات

۲ ــ روز پس گرفتن صلیب که مصادف با ۱۴ سپتامبر بود هنوز هم یکی از اعیاد مسیحیان میباشد

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۱۶۹	۶۳۰	۹	۹	○ **حضرت رسول اکرم** بشام سفر کرده در غزوه **تبوك** شرکت فرمودند ○ **اردشیر سوم** فقط چهار ماه سلطنت کرد و از سرنوشت او اطلاعی در دست نیست بعرخی از مورخین نوشته‌اند که بدست **شهربراز** کشته‌شد و **شهربراز** (شهروراز) نیز که بعد از **اردشیر** پادشاه شده بود بعداز دوماه بدست مردم بقتل رسید و پس‌ازاو**خسرو سوم** نوه **هرمز چهارم** و پس از او **جوانشیر** پسر **خسرو پرویز** بتخت نشستند. وبالاخره در این‌سال **پوراندخت** دختر **خسرو پرویز** بتخت نشست .
۱۱۷۰	۶۳۱	۱۰	۱۰	○ **پوراندخت** پس از یکسال و پنجماه استعفا داد و **گشتاسب‌برده** برادر **خسرو سوم** بتخت نشست و سپس **آذرمیدخت** شاه شد
				○ **آذرمیدخت** دختر**خسرو پرویز** بدست **رستم فرخ هرمز** کشته شد و بعد **هرمز پنجم** شاه شد امابزودی بقتل رسید و بزرگان ایران**فیروز** از دخترزادگان **انوشیروان** را شاه‌کردند اما اورا هم‌کشتند (۱)و بعدازاو**فرخ زاد** (خورزاد) بنام **خسرو پنجم** بتخت نشست . ○ در محلی بنام **غدیرخم** پیغمبراسلام **حضرت علی (ع)** را بجانشینی خود انتخاب فرمود .
۱۱۷۱	۶۳۲	۱۱	۱۱	○ پس از **خسرو پنجم** ، **یزدگردسوم** پسر او

۱ــ « ... بزرگان مردی‌را بنام فیروز ازدخترزادگان‌انوشیروان پادشاه‌کردند. چون برای‌تاج بسرنهادن » « نشست و سر بزرگی داشت : این تاج چه تنگ است ؟ ! ! بزرگان ایران از سخنش فال بد زدند و » « او را کشتند » (تاریخ یعقوبی جلد اول صفحه ۲۱۵)

بتخت نشست و این روز که سه‌شنبه ۲۲ ماه بهار مطابق ۱۱ هجری بود ابتدای تاریخ یزدگردی است که درایران معمول بوده .

○ **حضرت رسول اکرم** در این سال رحلت فرمود (۱) و **ابوبکر عبدالله عتیق** ملقب به **صدیق** بخلافت نشست .

○ درشب‌سه شنبه‌سوم ماه رمضان همین سال **حضرت فاطمه** دختر پیغمبر(ص) وفات یافت .

*

۱۱۷۲ ۶۳۳ ۱۲ ۱۲ ○ شروع جنگ **زنجیر**(۲) بین ایران و اعراب سردارعرب دراین جنگ **خالدبن ولید** بود . خالد **حیره** را تصرف کرد. لشکرایران بسرداری **هرمز** درمحل **حفیر** نزدیك خلیج فارس‌از لشکر عرب شکست خورد و **هرمز** در این جنگ بقتل رسید و **خالد** تمام اسرای ایران را بکشت .

*

۱۱۷۳ ۶۳۴ ۱۳ ۱۳ ○ **ابوبکر** وفات یافت و **عمر بن‌الخطاب** دومین خلیفه مسلمین شد .

○ شروع جنگ **پل** (۳) سردار قشون ایران **بهمن‌جاذویه** (برادر هرمز) و سردار سپاه مسلمین **ابو عبید ثقفی** بود نتیجه جنگ بنفع ایران بود در این جنگ **ابو عبید ثقفی** زیر پای پیلان هلاك شد و تقریباً چهار هزار نفر از اعراب کشته شدند .

۱ــ روز رحلت حضرت رسول را مورخین‌گوناگون نوشته واز همه صحیح‌تر ۱۳ ربیع‌الاول ۱۱ هجری مطابق با ۸ ژوئن ۶۳۲ و ۱۷ خرداد ماه سال ۱۱ شمسی است .

۲ــ ازآن جهت که اسرای ایران را به زنجیر بسته بودند این جنگ را جنگ زنجیر گفته‌اند .

۳ ــ محل جنگ نزدیك فرات بود وچون اعراب در حال فرار بـا قایق برروی فرات پلی بستند به جنگ پل یا جنگ جسر معروف شد .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۱۷۴	۶۳۵	۱۴	۱۴	○ دراین‌سال‌اعراب‌بسر کردگی**سعدبن‌ابی‌وقاص** و ایرانیان بسرداری **رستم‌فرخ‌زاد** (رستم فرخ هرمز) در محل **قادسیه** (۱) مصاف دادند. پس از چهار روز جنگ چون باد تندی خاك میدان جنگ‌را بر ایرانیان‌ریخت قشون عرب فاتح‌شد و **رستم فرخ‌زاد** بقتل رسیدو درفش کاویانی(۲) بدست اعراب افتادو **شهربانو** دختر **یزدگرد** که بعدا بعقد **حضرت امام‌حسین(ع)** در آمد اسیر گردید . ○ **عمر** در این سال دستور بنای بصره‌را صادر کرد .
				*
۱۱۷۵	۶۳۶	۱۵	۱۵	○ **یزدگرد** دراین سال خیال داشت پایتخت را از **تیسفون** به **استخر** تغیر دهد اما اطرافیانش او را منصرف کردند .
				*
۱۱۷۶	۶۳۷	۱۶	۱۶	○ لشکر عرب بسرداری **سعدوقاص** به **تیسفون** حمله کرد . ○ یزدگرد بامحارم خود به**حلوان** (۳) فرار کرد و **سعد** پیروزمندانه وارد **مدائن** شد لشکرعرب جواهرات‌وفرش‌معروف بهارستان‌وسایرشاهکارهای دوران ساسانی را بیغما بردند . ○ در **جلولا** نزدیك‌حلوان‌باز اعراب برسپاه‌ایران غالب شد .
				*
۱۱۷۷	۶۳۸	۱۷	۱۷	○ مسلمین پس‌از تسخیر شهرهای بین‌النهرین شهر کوفه را نزدیك **حیره** قدیم وشهر بصره را روی خرابه‌های **ابله** بنا نهادند .

۱ ــ در جنوب نجف و پنج کیلومتری جنوب غربی کوفه

۲ ــ این درفش همان بیرق کاوه آهنگر بود که شاهان زینتهای گرانبهائی برآن افزوده بودند

۳ــ حلوان ازشهرهای قدیم ایران و نزدیك کرمانشاهان بوده .

○ سپاه عرب ایرانیان را درخوزستان شکست داده شهرهای **گندی‌شاپور - رامهرمز واهواز** را تصرف کردند (۱)

○ دراین سال **یزدگرد سوم** سفیری برای کمك و جلب دوستی بدربار چین فرستاد (۲)

*

۱۱۷۸	۵۳۹	۱۸	۱۸

○ **سعدبن وقاص** سردارعرب که دراثـر پیروزیهای متوالی سرمست شده - دستگاهی در کوفه ترتیب داده بود توسط **عمر** خلع و بجای او **عمار یاسر** بحکوفت کوفه برقرار گردید .

*

۱۱۷۹	۶۴۰	۱۹	۱۹

○ در این سال **هرمزان** حاکم خوزستان اعراب را از اهواز بیرون راند ولی در جنگی که بین او و سپاه عـرب روی داد دو بـاره اهـواز بتصرف مسلمانان درآمد .

○ شهر **شوشتر** پس از ۱۸ ماه مقاومت دلیرانه به تصرف مسلمین درآمد .

○ اعراب بـه مصرلشکر کشیده آن سرزمین را فتح کردند .

۱۱۸۰	۶۴۱	۲۰	۲۰

○ **یزدگرد** لشکری بیاراست و فرماندهی آنـرا به **فیـروزان** داد سپاه اعـراب نیز بسرداری

۱- برای تصرف قسمتهای مختلف ایران سردارن زیر انتخاب شده

۱- برای خراسان	احنف بن‌قیس
۲- « اردشیرخوره‌وشاپور	مجاشع بن‌مسعود
۳- « استخر	عثمان بن ابی العاص ثقفی
۴- « فسا ودارابجرد	سائبه کنانی
۵- « کرمان	سهیل بن‌عدی
۶- « سیستان	عاصمه بن‌عمرا لتمیمی
۷- « مکران	حکیم بن‌عمیر تغلبی

۲- چینی‌ها یزدگرد سوم را (پی‌سه‌سه) میخواندند .

نعمان بن مقرن بطرف حلوان حرکت کردو در **نهاوند** بین دوسپاه جنگ سختی درگرفت که بشکست ایرانیان منتهی شد. **فیروزان** بهمدان گریخت ودرآنجا بدست **قعقاع بن عمر** کشته‌شد اعراب این جنگ را **فتح‌الفتوح** نامیدند .

○ دراین‌سال **عبدالله بن عتبان** بالشکری بجانب اصفهان‌رفت(۱) و **استندار** فرمانده‌سپاه‌اصفهان را شکست داده وارد **جی** شد .

*

۱۱۸۱	۶۴۲	۲۱ ۲۲	۲۱

○ اعراب غنائم‌زیادی راکه ازجنگ **نهاوند** بدست آورده بودند به‌پنج قسمت تقسیم‌کرده پس‌ازکنار گذاشتن سهم خلیفه (مخصوص‌بیت‌المال) بقیه را بین خود تقسیم‌کردند .

○ لشکر اسلام بسرداری **قرظة بن کعب** شهر ری را فتح‌کرد .

○ استانهای خراسان و آذربایجان بتصرف اعراب درآمد .

*

۱۱۸۲	۶۴۳	۲۳	۲۲

○ شهر **توج**(۲) نزدیک‌کازرون توسط **مجاشع بن‌مسعود** فتح شد و **ابوموسی‌اشعری** هم‌درهمین سال شهرستان اهواز و استخر راگشود .

○ **عثمان بن ابی‌العاص** استخر وکازرون و شیراز ونواحی دیگر فارس را تصرف‌کرد .

○ عمرپس‌از ۱۰سال وشش‌ماه وپنج‌روز خلافت‌بدست جوانی ایرانی بنام فیروز ملقب به**ابولؤلؤ** (۳)

۱ــ اصفهان دراین وقت از دوقسمت تقسیم میشد یکی جی (گانا) که اعراب‌آنرا (شهرستان) نامیدند و دیگر یهودیه‌که اصفهان امروزی است .

۲ــ توج یا توز بفتح اول وتشدید وفتح دوم بین کازرون وبندرگناوه‌که‌پارچه‌کتانی‌آن معروف بوده .

۳ــ فیروز کاشانی ملقب به (باباشجاع) و (ابولؤلؤ) اصلا اهل نهاوند بوده .

درحال نماز بضرب خنجر ترور شد .

*

۱۱۸۳	۶۴۴	۲۴	۲۳

○ سه‌روزازمحرم‌این‌سال گذشته‌بود که **عثمان‌بن‌عفان** بخلافت برگزیده‌شد ودرشهر مدینه بمنبر رفت و مردم باوی بیعت‌کردند .

○ اعراب بدنبال **یزدگرد** شهرهای مکران - سیستان و همدان و ری را تصرف نمودند .

*

۱۱۸۴	۶۴۵	۲۵	۲۴

○ چون‌اهالی شهرری قیام‌کرده‌بودند **سعدبن‌ابی‌وقاص** نیروئی فرستاد وشورشیان‌را آرام‌کرد.

○ همچنین مردم آذربایجان شورش کردند و **ولیدبن عقبه** نیروئی فرستاد وبین او واهالی آذربایجان صلح برقرار شد .

*

۱۱۸۵	۶۴۶	۲۶	۲۵

○ دراین‌سال بدستور **عثمان** صحن‌کعبه وسعت‌داده شد وستونهای‌آن ترمیم گردید .

*

۱۱۸۶	۶۴۷	۲۷	۲۶

○ شهر **استخر** که ازاطاعت اعراب بیرون آمده بود بدست **عثمان‌بن‌ابی‌العاص** برای دومین بار گشوده شد .

*

۱۱۸۷	۶۴۸	۲۸	۲۷

○ اعراب به‌سواحل جنوبی بحرخزر لشکرکشیدند ولی باهمه تلاشها نتوانستند این نواحی را که سالها مأمن ایرانیان رشید بود تصرف نمایند.

*

۱۱۸۸	۶۴۹	۲۹	۲۸

○ اهالی فارس بر **عبیداله معمر** شوریدند و **عبداله‌بن‌عامر** باقشونی بفارس‌آمد و استخر

و دارابگرد وشهر **جور** (۱) وسایر نقاط فارس را تصرف کرد .

*

۱۱۸۹	۶۵۰	۳۰	۲۹	○ **یزدگردسوم** پس‌از تلاشهای فراوانی‌که برای جمع‌آوری‌سپاه ونجات‌کشورمیکرد درمرو بدست آسیابانی بقتل رسید (۲) ○ **زرنج** یا **زرنگ** پایتخت قدیم سیستان بدست **ربیع‌ابن‌زیاد** سردار اسلام فتح گردید (۳) ○ بدستورعثمان از قرآنی‌که‌نزد **حفصه** دخترعمر بود چندنسخه برداشتند وتکثیر کردند و بقیه را سوزاندند .

*

۱۱۹۰	۶۵۱	۳۱	۳۰	○ عده‌ای ازمورخین قتل **یزدگرد** را در این سال بدست‌آسیابانی‌نوشته‌اند (۴) ○ خراسان‌توسط **عبداله‌ابن‌عامر وابوسفیان‌بن حرب** و **حکیم بن العاص** سرداران اسلام فتح گردید .

*

۱۱۹۱	۶۵۲	۳۲	۳۱	○ **فیروز** پسر **یزدگرد** ازفغفور چین کمک‌خواست اما ناامید شد ودرحالی‌که اعراب در تعقیب او بودندبه‌کوههای **تخارستان** (۵) پناهنده گردید

۱ــ شهر جور یاگور امروز بنام فیروزآباد است .

۲ــ نوشته‌اند جسد یزدگر را در مرو به (مرورود) انداختند ویکنفر اسقف‌نصاری جسد را درحالی‌که بدرختی گیرکرده بود یافت و او را درپارچه‌ای مشك‌اندود پیچیده دفن‌کرد .

۳ــ ربیع‌بن زیاد درمقابل دریافت دویست برده‌که هریك حامل طشتی ازطلا بودند حکومت شهر را دوباره به پرویز مرزبان ایرانی‌آن واگذاشت .

۴ــ بنابگفته‌فردوسی نام این‌آسیابان خسرو بودکه بطمع لباس شهریار ساسانی او را بقتل رسانید !

۵ــ تخارستان یا طخارستان ناحیه‌ای بوده نزدیك رود جیحون .

و همانجا ازبین رفت .

○ **قارن** سرداررشید ایران درهرات **وقهستان**(۱) لشکری جمع کرده برضد اعـراب قیام کرد امـا توسط **ابن‌خازم** سردار عرب بقتل رسید .

*

۱۱۹۲	۶۵۳	۳۳	۳۲	○ قـوای عـرب بسرداری **ابن‌عامر** پس‌از سه سال سرزمین سیستان‌راکه مرکز تجمع وپناهگاه‌مردم ناراضی از حکـومت عرب بـود و بعدهـا نیز **خوارج** (۲) درآنجا جمع میشدند فتح کرد .

*

۱۱۹۳	۶۵۴	۳۴	۳۳	○ **اباذرغفاری** ازصحابه حضرت رسول اکـرم‌که با **سلمان فارسی** عقد برادری بسته‌بود دراین سال درگذشت .

*

۱۱۹۴	۶۵۵	۳۵	۳۴	○ رجال عرب‌که ازخلافت **عثمان** ناراضی بـودند بتحریك**عایشه وطلحه** درمدینه بخانه وی ریخته ودرحالی‌که خلیفه سرگرم خواندن قـران بـود او را بقتل رساندند (۳)

*

۱۱۹۵	۶۵۶	۳۶	۳۵	○ پس از قتل **عثمان** حضرت **علی بن ابی‌طالب** بخلافت رسید وکوفه‌را مقر خلافت خودساخت.

○ جنگ **جمل** وپیروزی حضرت **علی‌علیه‌السلام** بر عایشه وشورشیان .

۱ــ قهستان که معرب کهستان یاکوهستان است نواحی واقع بین یزد و خراسان بوده .

۲ــ با آنکه خوارج باتشیع ودوستی آل علی میانه‌ای نداشتند ولی ازآن جهت کـه از مخالفت باامـویان باایرانیان هم‌عقیده بودند ایـران را پناهگاه خود قرار داده بودند .

۳ــ چون عثمان درحال قرائت قرآن‌کشته شد خون او براین‌آیه چکید (فسیکفیکهم‌الله) تاریـخ قتل او جمعه هجدهم ذی‌الحجه سال ۳۵ هجری بود .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۱۹۶	۶۵۷	۳۷	۳۶	○ در محل **صفین** واقع میان شام و کوفه بین **حضرت علی علیه السلام و معاویة بن ابوسفیان** جنگ درگرفت که بحکمیت برگزار شد وظاهراً معاویه پیروز گردید . ○ ظهور فرقه خوارج . ـ ○ **سلمان فارسی** از صحابه خاص حضرت رسول اکرم در مداین وفات یافت و در همین شهر مدفون است (۱)
				*
۱۱۹۷	۶۵۸	۳۸	۳۷	○ حضرت امام **علی بن حسین علیه السلام** (حضرت سجاد) درشهر مدینه تولد یافت . مادروی **شهربانو** (شاه زنان) دختر **یزدگرد سوم** آخرین شهریار ساسانی بود .
				*
۱۱۹۸	۶۵۹	۳۹	۳۸	○ **حضرت علی (ع)** خوارج را که فتنه‌ای بر پا کرده بودند در محل **نهروان** شکست داده متفرق ساخت . ○ دراین سال فارس برضد اعراب شورش کرد که ازطرف **حضرت علی علیه السلام زیاد بن ابیه** نابرادری معاویه بحکومت فارس اعزام شد و او شورشیان را از بین ببرد .
				*
۱۱۹۹	۶۶۰	۴۰	۳۹	○ صبح نوزدهم رمضان این سال **عبدالرحمن بن ملجم مرادی** درمسجد کوفه **حضرت علی بن ابیطالب** را هنگام نماز بضرب شمشیر شهید کرد و دنیائی را عزدار نمود (۲)

۱ـ نام اصلی سلمان (روزبه) یا (ماهویه) و نام پدرش (فرخ) یا (مهیار) نوشته‌اند . مولد سلمان را در دشت ارژن کازرون وعده‌هم درشهرجی اصفیان دانسته‌اند برای اطلاع بیشتر نگاه کنید به شهرسبز اثر نگارنده

۲ـ نام نشان (ذوالفقار) عالیترین نشان آرتش شاهنشاهی ایران بمناسبت نام شمشیر معروف حضرت علی بن ـ ابی طالب انتخاب شده

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۰۰	۶۶۱	۴۱	۴۰	○ **معاویه** دردمشق بخلافت نشست و سلسله خلفای (بنی‌امیه) را تأسیس نمود . ○ **فیروز** فرزند **یزدگرد** که به چین رفته بوددر این سال درمحلی که گویا شمال شرقی افغانستان فعلی باشد بحکومت ناحیه‌ای رسید . ○ مردم شهر **هرات** که برضد اعراب شورش کرده بودند مطیع شدند .
				*
۱۲۰۱	۶۶۲	۴۲	۴۱	○ لشکراسلام از راه خشکی به **قسطنطنیه** حمله کرد اما این شهرمعروف و مستحکم فتح نشد . ○ شهر **نیشابور** برای باردوم بتصرف مسلمین‌درآمد
				*
۱۲۰۲	۶۶۳	۴۳	۴۲	○ **عمرو بن‌عاص** والی‌مصردرشب عید فطراین سال درگذشت و پسرش **عبداله‌بن‌عمرو** از طرف معاویه بجای وی نشست . ○ **بلخ** (باکتریا) بتصرف سپاه اسلام درآمد .
				*
۱۲۰۳	۶۶۴	۴۴	۴۳	○ **معاویه** بحج رفت و منبری‌بردرکعبه نهاد و او نخستین‌کسی بودکه درمسجد الحرام منبر نهاد . ○ **حکم بن‌عمر** هرات و **جوزجانان** را تصرف نمود . ○ مکران و بلوچستان بفرمان **معاویه** توسطسپاه اسلام فتح شد .
				*
۱۲۰۴	۶۶۵	۴۵	۴۴	○ برای اولین‌دفعه سپاه اسلام بـه جـزیره سیسیل حمله‌کرد .

○ **حفصه** دختر **عمر** که نسخ قرآن را جمع آوری کرده بود و بعداً عثمان در تنظیم قرآن از آنها استفاده کرد درگذشت .

○ **باوندبن‌شاپور** از سلسله **کیوسیه** شاخه‌ای از آل‌باوند ازجانب اهالی‌طبرستان بامارت انتخاب شد و سلسله‌کیوسیه تا سال ۱۱۰ هجری بطول انجامید (۱)

○ **زیادبن‌ابیه** که مدتی حاکم استخرفارس بود در این سال مسجدی دربصره ساخت که شباهت‌تامی‌به ساختمان تخت جمشید داشت .

*

۱۲۰۵	۶۶۶	۴۶	۴۵	○ **زیادبن ابیه** (۲) والی‌فارس **مهلب** را مأمور تصرف افغانستان شرقی‌نمود واین سردار توانست کابل را تصرف نماید .
۱۲۰۶	۶۶۷	۴۷	۴۶	○ ایرانیان حساب خراج و ترتیب خرج لشکریان و اداره اموردربار و لشکریان خلفای عباسی را بعهده گرفتند وباین ترتیب نفوذخود را برتازیان ثابت کردند .
۱۲۰۷	۶۶۸	۴۸	۴۷	○ سپاه عرب تحت فرمان **مصقلة‌بن‌هبیره** به طبرستان و دیلم حمله کردند . اما مردم‌طبرستان هنگام عبورآنها ازگردنه‌های کوهستان با پرتاب سنگهای گران همه را بقتل رسانیدند .

*

۱ــ سلسله‌کیوسیه و اصفهبدان وکینه خواریه را روی هم سلسله‌آل‌باوند یا باوندیان میگویندکه نزدیک به هفتصدسال درطبرستان فرمانروائی داشتند .

۲ــ چون پدرش نامعلوم بود اورا زیادبن ابیه خوانده اند

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۰۸	۶۶۹	۴۹	۴۸	○ حضرت **امام حسن علیه‌السلام** بتحریك معاویه توسط یکی از همسرانش بنام **جعده بنت اشعث** مسموم شد و جسد آنحضرت را در **بقیع** بخاك سپردند .
				*
۱۲۰۹	۶۷۰	۵۰	۴۹	○ **زیادبن ابیه** که از طرف **حضرت علی (ع)** به حکومت فارس منصوب شده بود با دادن یك ملیون سکه طلا بعنوان پیشکش به **معاویه** بعنوان نایب السلطنه **معاویه** انتخاب شدو همچنین اداره امور تمام ایران باو سپرده شد . ○ شهادت **حضرت امام حسن علیه‌السلام** را دراین سال هم نوشته‌اند .
				*
۱۲۱۰	۶۷۱	۵۱	۵۰	○ **یزیدبن معاویه** با سپاهی برای فتح قسطنطنیه رفت اما موفق نشد .
				*
۱۲۱۱	۶۷۲	۵۲و ۵۳	۵۱	○ **ابوموسی اشعری** که با حکمیت مسخره خود دراسلام تفرقه انداخت درگذشت . ○ **زیادبن ابیه** که مدتها امارت فارس داشت درگذشت و **معاویه** حکومت بصره را به پسرش **عبداله‌بن زیاد** داد .
				*
۱۲۱۲	۶۷۳	۵۴	۵۲	○ **حسان بن ثابت** از شعرای نامی قرن اول هجری که مداح مخصوص حضرت رسول اکرم بود درگذشت. ○ اعراب از سیحون گذشته بخارا را بتصرف در آوردند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۱۳	۶۷۴	۵۵	۵۳	○ **سعدابن‌ابی‌وقاص** سردار مشهورعرب‌درجنگ **قادسیه** وفات یافت . ○ **فیروز** که درحدود تخارستان حکـومت داشت برای دفع اعراب سفیری بدربار چین فرستـاد و تقاضای مساعدت نمود . ○ سپاه عرب ازجیحون گذشته بخارا راتسخیر نمود
				*
۱۲۱۴	۶۷۵	۵۶	۵۴	○ **معاویه** برای فرزندخـود **یزید** ازمردم بیعت گرفت و ایـن اولین دفعه است که دراسلام بنـای سلطنت موروثی گذارده میشود .
				*
۱۲۱۵	۶۷۶	۵۷	۵۵	○ **امام محمد بن علی علیه السلام** ملقب بـه **باقر** پنجمین پیشوای شیعیان در شهر مدینه تولد یافت ○ **سعیدبن عثمان** بـا سپاهی گران به **سمرقند** حمله کرد .
				*
۱۲۱۶	۶۷۷	۵۸	۵۶	○ سپاه عرب **سمرقند** را تصرف کرد و تا حدود رودسیحون پیش‌رفت .
				*
۱۲۱۷	۶۷۸	۵۹	۵۷	○ **معاویه** شهر معروف ومستحکم **قسطنطنیه** را محاصره کرد و چون از عهده فتح آن برنیامد اجباراً با دولت روم شرقی صلح کرد ○ **فیروز** پسر **یزدگـرد** کـه تاکنون در حدود سیستان تا تخارستان حکومت داشت و مکرر از چین کمك میخواست وفات یافت
				*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۱۸	۶۷۹	۶۰	۵۸	○ **معاویة ابن ابی سفیان** درگذشت و چون بر خلاف سنت جاری پسر خود **یزید** را بجانشینی خود معرفی کرده و این قضیه بدعت بود موجب مخالفت مردم در مکه و مدنیه گردید
				*
۱۲۱۹	۶۸۰	۶۱	۵۹	○ واقعه مولمه کربلا . در دهم محرم این سال **حضرت امام‌حسین‌علیه‌السلام** بدستور **یزید** در کربلا شهید شد
				○ **مختار ثقفی** بر سر قبر سرور شهدا نشانه‌ای گذاشت (۱)
				○ در این سال در یزد سکه‌ای بنام (درهمی) ضرب شد که دور آن بخط پهلوی نوشته‌شده بود **عبدالله زبیر امیرالمومنین**
				*
۱۲۲۰	۶۸۱	۶۲	۶۰	○ **ابوجعفر سائب** از موسقی دانان مشهور که اصلا ایرانی بود در این سال کشته‌شد. معروف است که او نخستین مخترع‌عود بوده
				○ **عبداله‌بن‌زبیر** در مکه و مدینه دعوی خلافت کرد و **یزید** در مکه براو غالب آمد .
				*
۱۲۲۱	۶۸۲	۶۳	۶۱	○ **یزید بن معاویه** در این سال شهر مدینه را مورد نهب و غارت قرارداد ومکه را سنگباران نمود ولی بزودی درهمین سال‌در گذشت و پسرش **معاویه‌دوم** بخلافت نشست اما پس از چهل روز از خلافت کناره گرفت .

---

۱ ــ اولین علامتی که بر قبر حضرت امام حسین علیه‌السلام گذاشته شد توسط حضرت‌امام زین العابدین‌بود که با انگشت مبارك بر قبر آن حضرت نوشت (هذا قبرالحسین الذی قتلوه عطشانا)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۲۲	۶۸۳	۶۴	۶۲	○ شروع شعبه دوم اموی و خلافت **مروان بن الحکم** ○ بگفته برخی از مورخین برادر یا پسر عم **حجاج بن یوسف ثقفی** والی عراق شهر شیراز را در این سال بنا نمود ○ بیست هزار نفر از ایرانیان که در کوفه می‌زیستند بنام **الحمراء** دعوت **مختار** را در قیام بر ضد بنی‌امیه پذیرفتند (۱)
				*
۱۲۲۳	۶۸۴	۶۵	۶۳	○ **مختار بن ابو عبید ثقفی** بخونخواهی شهدای کربلا قیام کرد و شیعیان کوفه بطرفداری **مختار** شورش کردند . ○ **فیروز سوم** پسر **یزدگرد** که ادعای سلطنت ایران داشت از اعراب شکست خورده به چین فرار کرد
				*
۱۲۲۴	۶۸۵	۶۶	۶۴	○ **مروان بن الحکم** فوت کرد و پسرش **عبدالملک** بجای او نشست ○ **مختار** پسر **ابو عبید ثقفی** بر ضد **عبدالملک مروان** قیام کرد
				*
۱۲۲۵	۶۸۶	۶۷	۶۵	○ **مختار** بخونخواهی شهدای کربلا گردانندگان فاجعه کربلا را از جمله **ابن زیاد** و **شمر** و **عمر بن سعد** با شکنجه و عذاب بقتل رسانید . ○ **عبید الله بن زیاد** هم بدست **مالک اشتر** کشته شد

۱ ــ گویند اردوی مختار همه از ایرانیان بود چنانکه وقتی یک سردار شامی برای مذاکره باردوی مختار آمد از جائیکه وارد لشکر شد تا وقتیکه بخیمه سردار رسید حتی یك کلمه عربی نشنید .
(دو قرن سکوت)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۲۶	۶۸۷	۶۸	۶۶	○ **مختار ثقفی** که برضد اعراب قیام کرده بود از لشکر خلیفه شکست خورد و بدست **مصعب بن زبیر** بقتل رسید ○ **عمر بن عبدالله** از طرف خلیفه به فرمانروائی کل فارس منصوب گردید و به استخروارد شد ○ **مصعب بن زبیر** دراین‌سال **مهلب بن ابی صفره** را از فارس عزل کرد
				*
۱۲۲۷	۶۸۸	۶۹	۶۷	○ پس از عزل **مهلب بن ابی صفره** خوارج فارس شورش کردند و **عبیدالله بن عمر** را کشتند و **عمر بن عبدالله** آنها را شکست داده **کازرون** و **شاپور** را تصرف کرد
				*
۱۲۲۸	۶۸۹	۷۰	۶۸	○ **خوارج** دراصفهان و فارس شورش کردند و **مهلب ابن ابی صفره** از طرف **مصعب بن زبیر** مأمور دفع آنها گردید .
				*
۱۲۲۹	۶۹۰	۷۱	۶۹	○ سپاهمان **عبدالملک مروان** کوفه را فتح کردند و عراق بطور کامل باطاعت **عبدالملک** در آمد .
				*
۱۲۳۰	۶۹۱	۷۲	۷۰	○ **حجاج بن یوسف ثقفی** از طرف **عبدالملک مروان** مأمور فتح مکه ودفع عبدالله بن زبیر گردید . ○ **مصعب بن زبیر** که مختار را کشته بود خود بدست سرداران **عبدالملک بن مروان** در دو فرسنگی **انبار** بقتل رسید و سر بریده او را

نزد عبدالملك آوردند (۱)

○ برای اولین دفعه دراین سال دینار طلا ضرب گردید

*

۱۲۳۱	۶۹۲	۷۳	۷۱	○ **عبیدالله بن زبیر** بدست **حجاج بن یوسف** کشته شد و قسمتی از خانه کعبه ویران گردید

*

۱۲۳۲	۶۹۳	۷۴	۷۲	○ عده‌ای از خوارج که آنها را **ازارقه** یا (از رقیان) میگفتند در عراق و ایران شورش کردند که بدست **مهلب** سردار **عبدالملك** متواری گردیدند

*

۱۲۳۳	۶۹۴	۷۵	۷۳	○ آغاز فرمانروائی **حجاج بن یوسف ثقفی** در عراق و فارس و مشرق ایران

*

۱۲۳۴	۶۹۵	۷۶	۷۴	○ خطوط سکه‌های رایج که تا این بخط پهلوی بود بدستور **عبدالملك بن مروان** از این زمان تبدیل به عربی شد

*

۱۲۳۵	۶۹۶	۷۷	۷۵	○ خوارج که در فارس وکرمان قیام کرده بودند در کازرون و شاپور تحت محاصره قوای **مهلب بن ابی صفره** در آمدند و بالاخره **مهلب** بر آنها پیروز گردید و **حجاج بن یوسف ثقفی** او را بخاطر این پیروزی ستود .

---

۱ ــ معروف است که یکی بر عبدالملك وارد شد و گفت : یا امیرالمومنین من سر حسین بن علی را نزد عبیدالله بن زیاد و سر عبیدالله بن زیاد را پیش مختار ثقفی و سر مختار را پیش مصعب بن زبیر و اکنون سر مصعب را پیش تو می بینم !

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۳۶	۶۹۷	۷۸	۷۶	○ **جابر بن عبدالله انصاری** از صحابه خاص حضرت رسول اکرم در این سال درگذشت ○ **مهلب بن ابی صفره** و الی خراسان شد و او این خطه را تا **کش** (۱) (نزدیک سمرقند) تصرف نمود
				*
۱۲۳۷	۶۹۸	۷۹	۷۷	○ **ابن اشعث** که بکمک مردم ایران شورش کرده و خود را خلیفه میدانست از سپاهیان حجاج شکست خورده به کابل فرار کرد اما پادشاه کابل او را گرفته تسلیم **حجاج بن یوسف** کرد
				*
۱۲۳۸	۶۹۹	۸۰	۷۸	○ **ابوحنیفه نعمان بن ثابت** که او را (امام اعظم) نیز گفته اند ایرانی الاصل و از اعقاب **کنارنگ** برادر **انوشیروان** ساسانی بود در کوفه متولد شد (۲) ○ **حجاج بن یوسف** در این سال **عبدالرحمن بن محمد بن اشعث** را بالشکری بجنگ پادشاه کابل فرستاد
				*
۱۲۳۹	۷۰۰	۸۱	۷۹	○ **عبدالرحمن بن محمد** از طرف مسلمین به کابل تاخت و آن نواحی را تصرف نمود ○ **عبدالرحمن بن محمد بن اشعث** سردار قشون اسلام بر **حجاج بن یوسف** خروج کرد
				*
۱۲۴۰	۷۰۱	۸۲	۸۰	○ شروع بنای شهر مقدس **قم** را در این سال نوشته اند .

---

۱ ــ این شهر را (شهر سبز) میگفتند

۲ ــ ابو حنیفه بنیان‌گزار مذهب حنفی یکی از چهار شعبه مذهب اهل سنت است .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
				○ در چند جنگ که بین **عبدالرحمن** و **حجاج** روی داد اکثراً **عبدالرحمن** پیروز بود
				*
۱۲۴۱	۷۰۲	۸۳	۸۱	○ حضرت **امام صادق علیه‌السلام** ششمین پیشوای شیعیان جهان در مدینه تولد یافت ○ **عبدالرحمن** در این سال شکست خورده به کابل فرار کرد و **حجاج** بر تمام نواحی فارس و عراق دست یافت
				*
۱۲۴۲	۷۰۳	۸۴	۸۲	○ قوای اسلام تحت فرمان **ولید بن عبدالملک** در مشرق بروسعت ممالك اسلامی افزود و **قتیبة بن مسلم** مأمور ادامه عملیات در آسیای مرکزی گردید .
				*
۱۲۴۳	۷۰۴	۸۵	۸۳	○ حضرت **امام علی بن حسین علیه السلام** ملقب به **(سجاد)** در شهر مدینه رحلت فرمود ○ **مفضل** والی خراسان **بادغیس** (۱) را فتح کرد
				*
۱۲۴۴	۷۰۵	۸۶و ۸۷	۷۴	○ بدستور **عبدالملك** برای اولین دفعه وبتقلید ایرانیان سکه بر سیم و زر زدند ○ **عبدالملك بن مروان** وفات یافت و پسرش **ولید** خلیفه شد ○ **قتیبة بن مسلم باهلی** سردار عرب ماوراءالنهر و خوارزم و **چغانیان** را فتح کرد
				*
۱۲۴۵	۷۰۶	۸۸	۸۵	○ **قتیبة بن مسلم** سردار عرب پس از تصرف

۱ــ بادغیس یا بادخیز ناحیه است کوهستانی از توابع هرات بوده

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
				نواحی ماوراءالنهر بسمت **فرغانه** (۱)رفت
۱۲۴۶	۷۰۷	۸۹	۸۶	○ **قتیبة بن مسلم** بخارا وفرغانه را فتح کرد .
				○ لشکر اسلام بفرماندهی **محمد بن قاسم** از راه مکران به سند هجوم آورد . این سردار اولین مسلمانی است که پرچم اسلام را در هند باهتزاز در آورد .
				*
۱۲۴۷	۷۰۸	۹۰	۸۷	○ **خالد بن جعفر برمکی** وزیر ایرانی عباسیان در این سال تولد یافت
				*
۱۲۴۸	۷۰۹	۹۱	۸۸	○ **حجاج بن یوسف** برسم پاداش حکومت خراسان را به **قتیبة بن مسلم باهلی** داد و از راه ری به خراسان وارد شد . و تمام نواحی خراسان را تصرف نمود
				*
۱۲۴۹	۷۱۰	۹۲	۸۹	○ **طارق بن زیاد** مأمور تسخیر اروپا گردید و او ازتنگه **جبل الطارق** که بنام اومعروف شد وارد اسپانیا (آندلس) گردید .
				*
۱۲۵۰	۷۱۱	۹۳	۹۰	○ لشکر اعراب بسرداری **قتیبه بن مسلم** به‌خوارزم حمله کرده پایتخت خوارزم راکه **الفیل** نام‌داشت به تصرف درآورده آنجارا **منصوره** نامید (۱)
				*
۱۲۵۱	۷۱۲	۹۴	۹۱	○ حضرت **امام زین العابدین** علیه‌السلام امام چهارم شیعیان روز شنبه بیست ودوم محرم این

۱ــ فرغانه ناحیه‌کوهستانی‌است درمشرق ایران ومجاور مرزهای‌کنونی افغانستان وشوروی .

۲ــ طغیان رود جیحون این شهر را از بین ببرد وشهر جرجانیه بجای‌آن بناشد این شهر را گرگانج یا اورگنج نیزگفته‌اند ومرکز خوارزم بوده .

سال مسموم گردید وجسدآن حضرت را در **بقیع** بخاك سپردند (۱)

*

۱۲۵۲	۷۱۳	۹۵	۹۲

○ **مالك ابن انس** بنیان گذار مذهب **مالکی** یکی از چهار رشته تسنن درمدینه تولد یافت .

○ بفرمان **قتیبة بن مسلم** سپاه عرب تاسواحل رود سیحون پیش راند .

○ **حجاج بن یوسف** والی فارس و کرمان درخوزستان درگذشت .

*

۱۲۵۳	۷۱۴	۹۶	۹۳

○ **ولید بن عبدالملك** درگذشت وبرادرش **سلیمان بن عبدالملك** بخلافت نشست .

○ سپاه عرب تحت فرمان **یزید بن مهلب** به طبرستان حمله کرد اما موفق به تسخیر این ناحیه نشد .

*

۱۲۵۴	۷۱۵	۹۷	۹۴

○ **قتیبة بن مسلم** باهلی قسمتهائی ازچین را فتح کرد وبرضد **سلیمان بن عبدالملك** قیام نمود اما ازخلیفه شکست خورده بقتل رسید.

*

۱۲۵۵	۷۱۶	۹۸	۹۵

○ **عبدالله بن مقفع** ازطرف **صالح بن عبدالرحمن** سیستانی مأمور وصول مالیات اطراف دجله گردید

○ **یزید بن مهلب** که بجای **قتیبة بن مسلم** حاکم خراسان شده بود عازم تصرف گرگان(۲) وطبرستان

۱ــ تاریخ وفات آن حضرت را سالهای ۹۳ و ۹۴ و ۹۵ و ۱۰۰ هجری باختلاف نوشته‌اند .

۲ــ چون درتصرف قلعه ماران مقر مرزبان گرگان سختی وخسارت زیاد دید یزید قسم خورد که آسیائی ازخون مردم آنجا بکار اندازد. پس از تصرف قلعه هزاران تن ازمردم بیگناه ومسافرین را سر برید ولی چون بازهم سنگ آسیا بحرکت نیامد اجباراً مقداری آب وشیر گرم باخونها مخلوط کرد تاسنگ آسیاب بحرکت آمد وسوگند او انجام گرفت .

گردید .

*

○ زرتشتیان ایـران که پس‌از کشته شدن **یزدگرد** بهندوستان مهاجرت کرده بودند دراین‌سال‌درشهر **سنجان**(۱) مستقرشده پرستشگاهی بنام**ایرانشاه** ساختند .

*

۱۲۵۶	۷۱۷	۹۹	۹۶

○ **سلیمان‌بن‌عبدالملك** وفات یافت و **عمر بن ـ عبدالعزیز** بجای وی نشست ایـن خلیفه دشنام دادن به‌حضرت **علی‌علیه‌السلام** را منع کـرد و دستور داد حکام‌جابر وستمکار را عزل‌نموده‌ونسبت به زرتشتیان بخوبی رفتار شود .

○ **عبدالرحمن‌بن مسلم** مشهور بـه **ابـومسلم خراسانی** وملقب به (صاحب‌الدعوة) دراصفهـان تولد یافت (۲)

*

۱۲۵۷	۷۱۸	۱۰۰	۹۷

○ پاره‌ای ازمورخین تولد **ابومسلم خراسانی** را دراین سال نوشته‌اند .

○ **حضرت‌امام‌زین‌العابدین** امام چهارم شیعیان در این سال رحلت فرمودند .

*

۱۲۵۸	۷۱۹	۱۰۱	۹۸

○ **عمر بن‌عبدالعزیز** خلیفه اموی که ازخلفای‌پاك و نیکنام این سلسله است بدرود حیات گفت و به جـای او **یزید دوم** پسر **عبدالملك** بخلافت نشست .

۱ــ سنجان درگجرات هندوستان بوده .

۲ــ ابومسلم باآنکه در اصفهان تولد یافت چـون بیشتر عمر را درخراسان بمبارزه پرداخت به خراسانـی اشتهار یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۵۹	۷۲۰	۱۰۲	۹۹	○ دراین سال **یزید بن مهلب بن ابی صفره** که پس از برمکیان از کریم‌ترین خانواده‌های این دوران بود بقتل رسید .
				*
۱۲۶۰	۷۲۱	۱۰۳	۱۰۰	○ دراین سال **پوشان‌هو**(۱)فرزند **نرسی**ونواده **اردشیرسوم** که نام اصلی او **خسرو** بود خود را شاه خواند .
				*
۱۲۶۱	۷۲۲	۱۰۴	۱۰۱	○ **جراح بن عبداله حکمی** والی آذربایجان با ترکها جنگ کرد . و قلعه **بلنجر** (بلنخر)رافتح نمود .
				*
۱۲۶۲	۷۲۳	۱۰۵	۱۰۲	○ **یزید بن عبدالملك** وفات یافت و بجای او برادرش **هشام بن عبدالملك** بخلافت نشست و او **خالد بن عبداله قسری** را بحکومت فارس وعراق وکرمان وخراسان فرستاد .
				*
۱۲۶۳	۷۲۴	۱۰۶	۱۰۳	○ **روزبه** فرزند **داذویه** معروف به **عبداله بن مقفع** دانشمند و مترجم کتاب کلیله و دمنه در فیروزآباد فارس یا بروایتی درخوزستان تولد یافت .
				*
۱۲۶۴	۷۲۵	۱۰۷	۱۰۴	○ دراین سال درمرو شخصی بنام **خسرو** از اعقاب **یزدگرد** با ترکان همدست شد تا سلطنت ایران را بدست آورد اما موفق نگردید .
				*
۱۲۶۵	۷۲۶	۱۰۸	۱۰۵	○ **خزرها** (ساکنین نواحی اطراف دریاچه خزر)

۱ــ Pushan Huo

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
				درجنگی‌ازاعراب‌شکست خوردندواعراب‌توانستند گرجستان را تصرف نمایند .
				*
۱۲۶۶	۷۲۷	۱۰۹	۱۰۶	○ تولد **ابومسلم** را پاره‌ای ازمورخین دراین‌سال هم نوشته‌اند و پاره‌ای درسال یکصد هجری
				*
۱۲۶۷	۷۲۸	۱۱۰	۱۰۷	○ **حضرت امام ابوجعفر محمد علیه‌السلام** دراین سال رحلت فرمود (۱)
				○ **یمام‌بن غالب** معروف بـه **فرزدق** از شعرا و شیعیان خاص حضرت علی وفات یافت .
				*
۱۲۶۸	۷۲۹	۱۱۱	۱۰۸	○ طوایف خرز بشهر **اردبیل** حمله کرده بقتل‌وغارت پرداختند اما درجنگی که میان سپاهیان خلیفه و آنها روی داد این قوم وحشی پیروز شدند .
				*
۱۲۶۹	۷۳۰	۱۱۲	۱۰۹	○ ترکان خزر به‌آذربایجان‌وشهر اردبیل‌حمله کردند و **جراح بن‌عبداله** سردار عـرب آنهارا شکست داده منهزم کرد .
				*
۱۲۷۰	۷۳۱	۱۱۳	۱۱۰	○ در روستای **کازه** نزدیك مرو **هشام** پسر**حکیم** متولدشدکه‌بعدها بنام**المقنع** ازچهره‌های‌معروف قیام‌کنندگان در راه استقلال ایران گردید .
				*
۱۲۷۱	۷۳۲	۱۱۴	۱۱۱	○ **حضرت امام‌محمد باقر** پیشوای شیعیان‌جهان ملقب به (شاکر) و (هادی) و (باقر) دراین‌سال

۱ــ رحلت‌آنحضرت را درسال ۱۱۴ و ۱۱۷ هجری هم نوشته‌اند .

رحلت فرمودند ویابروایتی توسط **ابراهیم ولید** مسموم‌شد. مدفن آن حضرت دربقیع است :

○ طبق فرمان امپراطور چین مذهب **مانی** (۱) درچین آزاد گردید .

*

۱۲۷۲	۷۳۳	۱۱۵	۱۱۲ ○ پس‌از مقاومت دلیرانه و طولانی اهالی گرگان درمقابل اعراب بالاخره مسلمین گرگان وتوابع آنرا دراین سال فتح کردند .

*

۱۲۷۳	۷۳۴	۱۱۶	۱۱۳ ○ ایرانیان میهن‌پرست که دل بمهر **حضرت علی** وخاندان او سپرده بودند زیر پرچم حمایت از خاندان پیغمبر کم کم قیام کردند ومقدمات‌روی‌کار آمدن **عباسیان** را فراهم ساختند .

*

۱۲۷۴	۷۳۵	۱۱۷	۱۱۴ ○ **ابوجعفر محمدبن‌علی بن حسین‌بن‌علی بن ابیطالب** ملقب به (باقر) بنا بگفته پاره‌ای از مورخین دراین سال رحلت فرمودند .

*

۱۲۷۵	۷۳۶	۱۱۸	۱۱۵ ○ **علی‌بن‌عبداله** جد سفاح ومنصور وفات یافت ○ دراین‌سال **زیدبن علی** برضد بنی‌امیه قیام کرد وجمع کثیری از مردم مدائن وموصل وجرجان (گرگان) وری وخراسان دعوت‌اورا پذیرفتند .

*

۱۲۷۶	۷۳۷	۱۱۹ و ۱۲۰	۱۱۶ ○ **ابونواس** ازشعرای معروف ایرانی در دورهٔ خلفای عباسی دراهواز تولد یافت . ○ دراین سال **اسدبن‌عبداله قسری** کلیه نواحی

۱ــ مومونی Momoni یا Marmoni

خراسان‌را گرفت ومرکز خراسان‌را از مرو به بلخ منتقل نمود و ازاین زمان این شهر رونق یافت .

*

۱۲۷۷	۷۳۸	۱۲۱	۱۱۷

○ **سغدیها** واعراب مقیم‌خراسان‌بکمك‌ترکمن‌های ماوراءالنهر برضد اعراب شورش‌کردند که‌توسط **اسدالکسری** (اسدبن عبدالله قسری) حاکم خراسان فتنه‌آنها خوابانده شد .

○ **زیدبن علی‌بن‌حسین** درکوفه قیام‌کرد و عده زیادی ایرانیان وشیعیان و دوستداران‌آل‌علی نیز از اوحمایت‌کردند. پیروان‌او را **زیدیه** میگویند

*

۱۲۷۸	۷۳۹	۱۲۲	۱۱۸

○ **یوسف‌بن‌عمر ثقفی** بفرمان**هشام‌بن‌عبدالملك** درکوفه **زیدبن‌علی** را دستگیر ومقتول نمود و پیروان او را پراکنده‌کرد (۱)

*

۱۲۷۹	۷۴۰	۱۲۳	۱۱۹

○ **مروان‌بن‌محمد** ازطرف **هشام‌بن‌عبدالملك** برارمنستان وگیلان دست یافت .

○ قتل **زیدبن‌علی** باعث اتحاد شیعیان و مخالفین بنی امیه گردید و زمینه را برای سقوط این خاندان مهیاکرد .

*

۱۲۸۰	۷۴۱	۱۲۴	۱۲۰

○ **ابومسلم خراسانی** ازطرف **ابراهیم‌امام** برای گرفتن بیعت از مردم بخراسان آمد وآشکارا بر ضد تازیان برای استقلال ایران قیام‌کرد .

۱ــ یاران زید پس‌از قتل او را دفن‌کرده وآب برگورش جاری ساختند تا معلوم نباشد اما یوسف‌بن عمر جسد او را بیرون آورده وسرش را بریده نزد هشام فرستاد وبدنش نیز بر دروازه دمشق بدار کرد وتا زمان ولید پیکر او را پائین‌آورده‌سوختند وخاکسترش را درفرات ریختند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۲۸۱	۷۴۲	۱۲۵	۱۲۱	○ **یحی بن زید علوی** در خراسان قیام کرد اما بدست **سعیدالحرشی** فرمانده قوای خلیفه بقتل رسید وجسدش را بر دروازه **جوزجانان** بدار آویختند . ○ **ابراهیم موصلی** از موسیقیدانان معروف که اصلا ایرانی و پدرش ازمردم پارس بود در کوفه متولد شد . ○ **هشام بن عبدالملك** مردو بجای او **ولید ثانی** بخلافت اموی نشست .
				*
۱۲۸۲	۷۴۳	۱۲۶	۱۲۲	○ برضد **ولید ثانی** که اورا **ولید کافر** نیز میگفتند قیامی برپاشد **و یزید ناقص** را بخلافت نشاندند اما اوهم پس از پنج ماه در گذشت و **ابراهیم عباسی** خلیفه شد .
				*
۱۲۸۳	۷۴۴	۱۲۷	۱۲۳	○ **ابراهیم عباسی** بقتل رسید و **مروان حمار** آخرین خلیفه اموی بخلافت نشست وحکومت فارس و عراق را به **عبداله بن عمر بن عبدالعزیز** داد . ○ به **آفرید** پسر **ماه فروردین** از اهالی **زوزن**(۱) قیام خود را آشکار کرد او پیراهنی برنگ سبز داشت که درمشت جا میگرفت وباین وسیله عده‌ای را بدورخود جمع نمود .
				*
۱۲۸۴	۷۴۵	۱۲۸	۱۲۴	○ خراسان که از طرف **ابراهیم امام** رسماً تحت اختیار **ابومسلم** گذاشته شده بود تماماً با توابع آن باطاعت این سردار ایرانی درآمد .

۱ــ زوزن شهری بود میان نیشابور و هرات و اکنون دهی است در ۶۶ کیلومتری جنوب غربی خواف

○ **عبداله بن مقفع** منشی **داود** پسر **یزید بن عمر** به حکومت بصره منصوب گردید .

○ **خوارج** در بین النهرین شورش کردند .

*

۱۲۸۵ ۷۴۶ ۱۲۹ ۱۲۵ ○ **امام موسی بن جعفر علیه السلام** مشهور به کاظم در شهر مدینه تولد یافت .

○ **ابراهیم بن محمد بنام** ابراهیم امام در کوفه وفات یافت .

○ **ابوالعباس** و برادرش **ابوجعفر** در کوفه قیام کردند .

○ شهرهای ری ـ گرگان ـ نهروان ـ همدان ـ طبرستان توسط **قحطبه** سردار **ابومسلم** بتصرف ایرانیان درآمد .

*

۱۲۸۶ ۷۴۷ ۱۳۰ ۱۲۶ ○ **ابومسلم** در مرو دعوت خود را آشکار کرد وهم او در شهر **سفیدنج** (۱) نزدیك مرو پرچم سیاه عباسی را برافراشت (۲) و **نصر بن سیار** را که از طرف مروان حاکم خراسان شده بود شکست داده خراسان و گرگان را تصرف کرد .

○ شهرهای طوس ـ قومس ـ نیشابور بتصرف **قحطبة بن شبیب طائی** سردار **ابومسلم** درآمد .

*

۱۲۸۷ ۷۴۸ ۱۳۱ ۱۲۷ ○ **ابومسلم خراسانی** و یارانش پیروزمندانه وارد شهر **نیشابور** شدند

○ شروع نفوذ و دست اندازی ایرانیان در امر خلافت

۱ــ سفیدنج از توابع مرو

۲ــ روی این پرچم نوشته شده بود « اذن للذین یقاتلون بانهم ظلموا وان الله علی نصرهم لقدیر » یعنی (رخصت به جنگجویان اسلام داده شد زیرا آنها از دشمن ستم کشیدند و خدا بر یاری آنها قادر است) (سوره الحج)

و نشان دادن نیروی تعقل و تفکر و قدرت خود به امرای اموی

○ شهر نهاوند بدست **قحطبه** سردار **ابومسلم** فتح شد (۱)

○ **نصر بن سیار** که در تمام جنگها از **ابومسلم** شکست خورده بود در این سال در ری مریض شده و سرانجام در ساوه وفات یافت

*

۱۲۸۸	۷۴۹	۱۳۲	۱۲۸

○ **ابومسلم** مروان را عزل و **ابوالعباس سفاح** را بخلافت نشاند و بدین ترتیب سلسله بنی‌عباس تشکیل گردید (۲) این سال در تاریخ ایران ارج و اهمیت فراوانی دارد زیرا ایرانیان ازاین سال مستقیماً در کار خلافت دخالت کرده و با وارد کردن آداب و سنن ایرانی عملا وزارت و خلافت را در دست گرفتند .

*

۱۲۸۹	۷۵۰	۱۳۳	۱۲۹

○ **مروان** آخرین خلیفه بنی‌امیه که از **ابومسلم** شکست خورده و بکنار رود **زاب** (۲) فرار کرده بود مجددا شکست یافت و بمصر فرار کرده در مصر بقتل رسید و سرش را نزد سفاح آوردند

○ کاغذ که در چین اختراع شده بود در این سال بایران آورده شد

---

۱ ــ همین نهاوند که در سال ۲۱ هجری شاهد شکست ایران در (فتح الفتوح) بود در این سال هم شاهد پیروزی ایرانیان بر تازیان گردید

۲ ــ میگویند پیش بینی شده بود که در این سال که بسال حمار معروف است (عین پسر عین پسرعین) یعنی عبدالله بن علی بن عبدالله (که منظور ابوالعباس سفاح است) (میم پسر میم پسر میم) یعنی مروان بن محمدبن مروان را خواهد کشت و همین طورهم شده وکلمه (عبس) که اول سوره اعمی است و بحساب ابجد (۱۳۲)میشود برای ابتدای خلافت بنی عباس انتخاب کردند .

۳ ــ رود زاب از شعبات رود دجله است .

○ **ابومسلم** در این سال **عبدالله‌شعبه** را بجنگ به آفرید فرستاد و عبدالله‌او را در جبال بادغیس گرفتار کرده نزد ابومسلم آوردند و ابومسلم فرمان داد تا او را بکشتند

*

۱۲۹۰ ۷۵۱ ۱۳۴ ۱۳۰ ○ **عبداله‌سفاح** برای اولین باریکنفر ایرانی‌را بنام **ابوسلمه** که باو (وزیر آل‌محمد) میگفتند بوزارت خود انتخاب کرد اما بفرمان خلیفه و موافقت **ابومسلم** بقتل رسید .

○ **ابومسلم** برسغد و سمرقند دست یافت‌وحکومت این نواحی را به **زیادبن صالح** داد .

*

۱۲۹۱ ۷۵۲ ۱۳۵ ۱۳۱ ○ **ابومسلم خراسانی** که بخدمت سفاح وارد کوفه شده بود برای انجام سفر حج بمکه رفت .

○ نخستین کارخانه کاغذسازی درخارج ازچین درشهر سمرقند دراوائل این سال تأسیس شد .

*

۱۲۹۲ ۷۵۳ ۱۳۶ ۱۳۲ ○ **عبداله‌سفاح** اولین خلیفه عباسی دراثر بیماری آبله‌در **انبار**(۱) درگذشت وطبق وصیت‌او برادرش **ابوجعفرمنصور** معروف به **دوانقی** بخلافت نشست .

○ **اسحق** ترك درماوراءالنهر بطرفداری **ابومسلم** قیام کرد .

*

۱۲۹۳ ۷۵۴ ۱۳۷ ۱۳۳ ○ **ابومسلم‌خراسانی** بدست **منصور** خلیفه‌عباسی که بسعی این رادمرد بزرگ بخلافت نشسته بود ناجوانمردانه بقتل رسید .

۱ــ از شهرهای قدیمی ایران واقع درکنارفرات .

○ **ابومسلم** را (صاحب‌الدعوة) و (صاحب‌الـدوله) میگفتند در فصاحت وبلاغت کم نظیر بود بدوزبان فارسی و عربی بخوبی تکلم میکرد و خلیفه طبق قولی که داده بود فرمان حکومت خراسان را به **ابوداود خالدبن ابراهیم** داد (۱)

*

۱۲۹۴	۷۵۵	۱۳۸	۱۳۴	○ **منصور** شهر **بغداد** را که درآن‌زمان دهکده‌ای بیش‌نبود به‌پایتختی برگزید وبرای ساختن‌کاخی دراین شهر دستور داد **طاق‌کسری** را خـراب کرده ازمصالح آن‌استفاده کنند که‌نه این‌کاخ‌ساخته شد ونه‌آن دستور اجرا گردید . ○ **عبدالرحمن** نوه‌**هشام** که‌پس‌از قتل‌عام‌خانواده خودبه‌اسپانیا فرار کرده‌بود سلطنت امویان‌اندلس را دراین ناحیه تأسیس‌کرد .

*

۱۲۹۵	۷۵۶	۱۳۹	۱۳۵	○ طرفداران **ابومسلم** درخراسان بخونخواهی او قیام‌کردند و رهبرآنها **سندباد** مجوس (۲) بود ○ **سندباد** ازاهالی نیشابور بخونخواهی **ابومسلم** قیام‌کرداما این‌سرداردلیر بدست**جوهر بن‌مزار** سردار خلیفه اسیر وبفرمان **منصور**شهید گردید

*

۱۲۹۶	۷۵۷	۱۴۰	۱۳۶	○ **المقنع** (هاشم) که سردار سپاه ابومسلم بود در دستگاه **عبدالجبار بن‌عبدالرحمن** که ازجانب خلیفه بحکمرانی خراسان‌آمده‌بود وارد شد .

۲ــ علت‌کینه منصور به ابومسلم‌گرایشی بودکه ابومسلم نسبت به دین زردشت و نسبت به سنن و آداب ایـران قدیم از خود نشان میداد و این مطلب را طرفداری اشخاصی‌مانند سنباد مجوس و استاذسیس و اسحق ترك والمقنع ودیگران‌که از ابومسلم درقیامهای خود میکردند روشن میسازد .

۱ــ نام این شخص ــ را سنباد ــ سنباط ــ سمبات ــ سمباد و سنبادگبر نیز نوشته‌اند .

○ **ابوداودخالدبن‌ابراهیم** والی خراسان‌طغیان کرد ولی ازسپاهیان خلیفه شکست خورده بقتل رسید .

*

۱۲۹۷	۷۵۸	۱۴۱	۱۳۷

○ بزرگان ومردم شهر **راوند** کاشان در باطن بخونخواهی **ابومسلم** اما درظاهر برای پرستش **منصور** خلیفه عباسی به‌بغداد حرکت نمودندو دربغداد چون‌بحضور خلیفه‌رسیدند ناگهان‌بجانب او حمله‌کردند اما مدافعین منصور همه‌را از دم تیغ گذراندند (۱)

*

۱۲۹۸	۷۵۹	۱۴۲	۱۳۸

○ **عبداله‌بن‌مقفع** (۲) دانشمند ایرانی وصاحب کتابهای **ادب‌الکبیروادب‌الصغیر** (ادب‌الوجیز) ومترجم کتابهای **کلیله‌ودمنه** و**خداینامه** بدست حاکم‌بصره وبدستور **منصور** خلیفه عباسی‌باتهام زندقه بقتل رسید

*

۱۲۹۹	۷۶۰	۱۴۳	۱۳۹

○ اهالی **طبرستان** (مازندران) که شورش‌کرده بودند توسط اعراب مطیع شدند وبار دیگر این ناحیه جزء قلمرو اسلام گردید .

○ **حضرت‌اسماعیل** فرزند **امام‌جعفر صادق‌علیه السلام** که فرقه اسماعیلیه منصوب باوست دراین سال درگذشت .

۱ــ این عده را راوندیه یا روندیه‌گویند .

۲ــ نام این دانشمند روزبه پسر داذویه بودکه درسال ۱۰۶ هجری درفارس تولد یافت ابتدا مجوسی بود و بعداً اسلام‌آورد ونام خودرا عبداله‌گذاشت وچون پدرش درسال ۹۵ هجری در راه وصول مالیات‌سستی کرده‌بود اورا بفرمان حجاج‌بن یوسف ثقفی شکنجه دادند ودستش مبتلا به‌تشنج وفلج‌گردید او را مقفع (ناقص) خواندند وپسرش به (ابن‌مقفع) معروف‌گردید و بعدا عبداله را دراین سال باتهام مانوی بودن جلو تنورآورده دست وپایش‌را قطع‌کرده جلو چشمانش درتنور انداختند وسپس‌خوداورا بسوزاندند.

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۰۰	۷۶۱	۱۴۴	۱۴۰	○ مسجد جامع ساری در این سال بنا گردید . ○ اهالی بصره و مدینه برضد **منصور** وبطرفداری **آل‌علی** قیام‌کردند . ○ **ابوجعفرمنصورعباسی** ساختمان شهر بغداد را دراین سال شروع‌کرد .
				*
۱۳۰۱	۷۶۲	۱۴۵	۱۴۱	○ پاره‌ای از مورخین قتل **عبداله‌بن‌مقفع**(۱)را دراین‌سال هم نوشته‌اند . ○ شیعیان عراق‌ومدینه برهبری **محمد** و **ابراهیم** از اولاد **حضرت امام‌حسن (ع)** شورش‌کردند **محمد** بمرتبه شهادت رسید و **ابراهیم** بصره را تصرف‌کرد . ○دراین سال **منصور**دستورداد شهرمدائن‌راخراب کنند تا بامصالح‌آن درتکمیل شهر بغداد استفاده کنند اما بزودی پشیمان شد .
				*
۱۳۰۲	۷۶۳	۱۴۶	۱۴۲	○ بنای شهربغداد دراین سال تمام شد و **منصور** باین شهرنقل مکان‌کرد ایـن شهر در چند میلی مداین قرارداشت‌که بعداً درسال ۲۰۲هجری از طرف **مأمون** پایتخت اسلام‌گردید .
				*
۱۳۰۳	۷۶۴	۱۴۷	۱۴۳	○ **ابوجعفرمنصور** پسر خود **مهدی** را ولیعهد کرد و همه نواحی ایران ایـن انتخاب را قبول کردندجز **بادغیس** (۲) که **استاذسیس**درآنجا بمخالفت‌برخواست‌وعده کثیری‌بگرداوجمع‌آمدند

۱ــ تاریخ قتل این دانشمند بزرك را مورخین بین سالهای ۱۴۱ تا ۱۴۵ نوشته‌اند .

۲ــ بادغیس یا (بادخیز) ناحیه‌ایست‌کوهستانی نزدیك هرات .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۰۴	۷۶۵	۱۴۸	۱۴۴	○ **حضرت امام جعفر صادق** علیه‌السلام (۱) وفات یافت و تشکیل فرقه اسماعیله از همین سال شروع گردید . (۲) ○ از طرف خلیفه عباسی **خالد برمکی** بحکومت طبرستان منصوب شد . ○ **حضرت علی بن موسی الرضا** امام هشتم شیعیان در مدینه تولد یافت .
				*
۱۳۰۵	۷۶۶	۱۴۹	۱۴۵	○ **المقنع** درخراسان پیروانی بدورخود جمع کرد وبخونخواهی **ابومسلم** با خلیفه عباسی بمخالفت برخواست . ○ **جعفر بن یحی بن خالد برمکی** تولد یافت
				*
۱۳۰۶	۷۶۷	۱۵۰	۱۴۶	○ قیام **استاذسیس** (۳) در خراسان یا (سیستان) بر ضد بیگانگان ، پیروان **استاذسیس** ابتدا سیصد هزارنفر بودکه بعداً فزونی یافت اما بدست **خازم بن خزیمه** سردار منصور اسیر وبه بغداد فرستاده شد . ○ **اسحق موصلی** فرزند ابراهیم که مادرش **شاهك** وایرانی واز موسیقیدانهای معروف و بنام بود تولد یافت .
				*
۱۳۰۷	۷۶۸	۱۵۱	۱۴۷	○ **منصور** خلیفه باتزویر و خیانت **استاذسیس** و فرزندانش را بزندان انداخت و این رادمرد

۱ــ لقب آن حضرت (صابر) و (ظاهر) و (فاضل) و (صادق) بوده است .

۲ــ پیروان این فرقه گویند اسماعیل فرزند بزرك امام جعفر صادق امام هفتم و آخرین ائمه میباشد بهمین مناسبت آنها را (سبعیه) گویند وچون درآیات قرآن معتقد باستخراج باطن معانی بودندآنها را (باطنیه) نیزگویند ومخالفان آنها را (ملاحده) خوانند .

۳ــ برخی گویند از اهالی سیستان بود و لفظ استاذسیس در اصل (استاد سیستانی) بوده که تحریف شده است

ایرانی‌را بدار آویخت وفرزندانش‌را همگی بکشت جز **خیزران** دختراوراکه بعقد فرزندش **مهدی** درآورد (۱)

○ **ابوخنیفه نعمان بن ثابت** صاحب کتاب معروف **الفقة الاکبر** در زندان **منصور** خلیفه عباسی درگذشت. مذهب **حنفی** که یکی‌از مذاهب‌چهار ـ گانه اهل سنت است منصوب بوی میباشد .

*

۱۳۰۸	۷۶۹	۱۵۲	۱۴۸

○ مردم **بحرین** براعراب قیام‌کرده **وابوالساج** عامل **منصور** خلیفه راکشتند واز طرف خلیفه **عقبة بن اسلم هنائی** آنجارا مطیع کرد .

○ **ابو نصر بشر بن حارث بن عبدالرحمن مروزی** مشهور به **حافی** صاحب کتاب معروف **کشف ـ المحجوب** نزدیك مرو بدنیا آمد .

*

۱۳۰۹	۷۷۰	۱۵۳ و ۱۵۴	۱۴۹

○ **حضرت علی بن موسی الرضا** هشتمین پیشوای شیعیان جهان درشهر مدینه تولد یافت .

○ از این سال **منصور** خلیفه عباسی برگزاری جشن‌های باستانی نوروز ومهرگان‌را شروع کرد وآداب ورسوم دربار ساسانی‌را تقلید نمود ونفوذ ایران وایرانی در دربار خلفا متجلی گردید .

*

۱۳۱۰	۷۷۱	۱۵۵	۱۵۰

○ مردم طالقان شورش کردندوازطرف خلیفه **عمر بن ـ علاء** به **طبرستان** (مازندران) آمد و **طالقان** و **دنباوند** (دماوند) و **دیلمان** را فتح کرد .

*

۱۳۱۱	۷۷۲	۱۵۶	۱۵۱

○ **ابو بشر عمر بن عثمان** مشهور به **سیبویه** دانشمند

---

۱ ــ بنا بعقیده پاره‌ای ازمورخین خیزران زن مهدی خلیفه‌عباسی و مادر هرون‌الرشید همان خیزران دختر استاذسیس میباشد .

و پیشوای بزرگ نحویون وصاحب کتاب معروف **الکتاب** دربیضای فارس تولد یافت .

*

۱۳۱۲	۷۷۳	۱۵۷	۱۵۲

○ **ابوالقاسم حمادبن سابور** (شاپور) مشهوربه **حماد راویه** که اصلا ایرانی و ازدیالمه بوددر این سال وفات کرد . او **معلقات سبعه** راجمع آوری و تصحیح نمود .

*

۱۳۱۳	۷۷۴	۱۵۸	۱۵۳

○ **المقنع** که اورا پیغمبر نقابدارمیگفتنددرخراسان قوت گرفت و عده زیادی بدور اوجمع شدند(۱)

○ **منصور** خلیفه عباسی وفات یافت و بجای اوپسرش **مهدی** بخلافت نشست .

*

۱۳۱۴	۷۷۵	۱۵۹	۱۵۴

○ **طاهرذوالیمنین** سردار شجاع ایران وموسس طاهریان درشهر **پوشنگ** (۲) تولد یافت .

○ درجنگی که بین **حسین بن معاذ** سردار خلیفه عباسی و **المقنع** در روستای **نرشخ** خارج از شهر بخارا روی داد ابتدا **المقنع** پیروزشد ولی بعداً شکست خورد .

*

۱۳۱۵	۷۷۶	۱۶۰	۱۵۵

○ **ابواسحق ابراهیم بن ادهم** ازمشایخ بزرك صوفیه‌ایران درجنگ میان‌مسلمانان وامپراطوری بیزانس کشته‌شد .

○ مردم طبرستان بفرماهی **وندادهرمز** و

۱ــ نام اصلی او هاشم بن حکیم یا (عطاء بن حکیم)بود . این شخص ازعلوم بسیاری مانند شیمی‌ــفیزیك ریاضی ــ طبیعی و نجوم بهرمند بود . و بیرون آوردن گوی نورانی بنام (ماه نخشب) از چاه نیز دلیل تبحراو در علم شیمی بوده است مخصوصاً آنکه پس ازمرگش درته چاه کاسه‌ای پر از جیوه یافتند

۲ــ درشصت‌کیلومتری هرات .

شهیدشروین برضد تازیان قیام‌کرده دریکروز سراسر طبرستان شورش‌کردند .

*

۱۳۱۶	۷۷۷	۱۶۱	۱۵۶

○ **معاذ** پسر **مسلم** حکمران خراسان بمرو لشکر کشید وبدفع **سپید جامگان** (پیروان المقنع) پرداخت .

○ **ابراهیم‌بن ادهم** زاهد وعارف مشهور ایرانی که گویا از اهالی بلخ بوده در شام وفات یافت

*

۱۳۱۷	۷۷۸	۱۶۲	۱۵۷

○ **ابوغالب عبدالحمیدبن یحیی** معروف به **کاتب** استاد مسلم انشاء ترسل که‌بلاغت‌و فصاحت و قدرت بیان او ضرب المثل بود . در این سال بامر مروان کشته شد .

*

۱۳۱۸	۷۷۹	۱۶۳	۱۵۸

○ خلیفه عباسی **مسیب** پسر **زبیر** را حکومت خراسان‌داد واو باپیروان **المقنع** بجنگ‌پرداخت و **المقنع** که پس‌از چهارسال مبارزه بابیگانگان راه چاره را برخود بسته دیدکلیه یاران خود را مسموم‌کرده وخودرا درتنور انداخت (۱)

*

۱۳۱۹	۷۸۰	۱۶۴	۱۵۹

○ **ابوعبداله احمدبن‌محمدبن حلیل** ازفقهای معروف قرن دوم‌که مذهب‌**حنبلی** منصوب‌باوست در **مرو** تولد یافت .

*

۱۳۲۰	۷۸۱	۱۶۵	۱۶۰

○ **خالد بن جعفر برمکی** از وزرای پاك نهاد

۱ــ پیروان المقنع‌را بمناسبت اینکه لباس‌سفید میپوشیدندسپیدجامگان (المبیضه)میخواندند ودر باره‌سال مرگ المقنع اختلاف‌است ابن‌خلکان ۱۶۹ هجری وابوریحان وابن‌اثیر سال ۱۶۳ هجری میدانند .

ایرانی‌در دربارعباسیان‌بدوردحیات گفت. **یحیی‌برمکی** فرزند این شخص بوده .

*

۱۳۲۱	۷۸۲	۱۶۶	۱۶۱

○ **سامان‌خداة** جد امرای‌سامانی بواسطه شورشی که دربلخ روی‌داده بود ازاین شهر فرار کرد و نزد **اسدالله‌بن‌عبدالله** والی خراسان آمد و **اسد** هم با او بمهربانی رفتارکرد وحکومت بلخ را باو سپرد .

*

۱۳۲۲	۷۸۳	۱۶۷	۱۶۲

○ **بشاربن برد** مدیحه سرای نابینای ایرانی که کتابدارمأمون‌بود بجرم‌ارتداد بقتل‌رسیدمیگویند درقصیده‌ای‌آتش‌را تقدیس‌کرد وبهمین جهت او را مرتد خواندند (۱)

*

۱۳۲۳	۷۸۴	۱۶۸	۱۶۳

○ جماعتی ازطرفداران **آل‌علی(ع)** درمدینه قیام کردند وپیشوای‌آنها **ادریس‌بن‌حسن ابیطالب** ازلشکر خلیفه شکست‌خورده بمصر گریخت .

*

۱۳۲۴	۷۸۵	۱۶۹	۱۶۴

○ بروایتی**المقنع** دراین‌سال‌خودرا درتنورانداخته ازبین ببرد .

○ **مهدی** خلیفه عباسی وفات یافت واز بین دو پسر او **هادی** و **هارون** چون **هادی** بزرگتر بود بخلافت نشست .

*

۱۳۲۵	۷۸۶	۱۷۰	۱۶۵

○ **هادی** وفات‌یافت وبرادرش**هارون** معروفترین خلیفه‌عباسی‌ملقب به **الرشید** بمسند خلافت‌نشست

۱ــچون درتحقیر اعراب و فخر بر عجم افراط میکرد و در اشعار خود عجم رابر عرب ترجیح میداد اورا مرتد خواندند و بفرمان مهدی خلیفه عباسی اورا آنقدر تازیانه زدند تا شهید شد .

○ **ابوعبدالرحمن خلیل بن احمد فراهیدی** از علماء بزرگ نحو وفات یافت .

*

۱۳۲۶	۷۸۷	۱۷۱	۱۶۶

○ **هارون الرشید** دراین سال **فضل بن یحیی** را والی خراسان کرد و **فضل** وارد خراسان شده خاقان ترك را شکست داده و **طالقان** را تصرف کرد (۱)

○ **بختیشوع بن جورجیس** ازعیسویان نسطوری ایران پزشك نامدار ایرانی به بغداد آمد وبامر **هارون** ریاست پزشکان دربار راپذیرفت و**هارون الرشید** راکه بسردرد سختی دچار بود درمان کرد .

*

۱۳۲۷	۷۸۸	۱۷۲	۱۶۷

○ **ادریس بن عبدالله** ازخاندان **حضرت امام حسن علیه السلام** درمراکش سلسله ادریسیه را تأسیس کرد که تاسال ۳۷۵ هجری دوام داشت .

*

۱۳۲۸	۷۸۹	۱۷۳	۱۶۸

○ **خیزران** مادر **هادی** خلیفه عباسی و**هارون الرشید** که بقولی دختر **استاذسیس** قهرمان ملی ایران بود دراین سال درگذشت (۲)

*

۱۳۲۹	۷۹۰	۱۷۴	۱۶۹

○ **ابوعلی شقیق بن ابراهیم بلخی** از مشاهیر بزرگ صوفیه در ماوراء النهر کشته شد .

۱ــ درباره این پیروزی فضل گفته اند .

الفضل یوم الطالقان و قبله — یوم اناخ به علی خاقان
مامثل یومیه اللذین توالیا — فی غزوتین توالیا یومان

یعنی فضل را دو روز است روز طالقان و پیش از آن
روزی که درآن روز برخاقان حمله برد
دو روز متوالی او را که
دو غزوه متوالی درآن بانجام رسید مانند نیست .

۲ــ رجوع شود به وقایع سال ۱۵۱ هجری .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۳۰	۷۹۱	۱۷۵	۱۷۰	○ **یحیی** از اولاد حضرت **امام حسن علیه‌السلام** که‌در **دیلم** (طالش واطراف آن) حکومتی تشکیل داده بود باخلیفه صلح کرده به‌بغداد آمد . ○ **وندادامید** پسر **بادوسیان** ازسلسه بادوسپانان در نور وکجور بامارت رسید .
				*
۱۳۳۱	۷۹۲	۱۷۶	۱۷۱	○ **هارون‌الرشید** ـ **یحیی** راکه‌برای‌صلح به‌بغداد آمده‌بود بحیله بزندان انداخت . ○ **هارون‌الرشید** حکومت آذربایجان وارمنستان وخراسان را به **فضل برمکی** داد .
				*
۱۳۳۲	۷۹۳	۱۷۷	۱۷۲	○ **ابو بشر عمر بن عثمان بیضاوی** ملقب به **سیبویه** (۱) از نحویون بزرگ‌ایران‌در**شیراز** وفات یافت (۲) ○ مسجد جامع آمل بنا گردید .
				*
۱۳۳۳	۷۹۴	۱۷۸	۱۷۳	○ **هارون‌الرشید** دراین سال **یحیی برمکی** را بوزارت انتخاب کرد .
				*
۱۳۳۴	۷۹۵	۱۷۹	۱۷۴	○ **مالك‌ابن انس** مؤسس مذهب مالکی (یکی‌از ارکان چهارگانه سنت) توسط خلیفه‌عباسی بضرب تازیانه بقتل رسید .
				*
۱۳۳۵	۷۹۶	۱۸۰	۱۷۵	○ **طاهر** دراین‌سال‌ازطرف **علی بن‌عیسی بن‌ماهان**

۱ــ لغت سیبویه از دوکلمه (سیب و بوی) آمده‌که معنی آن بوی سیب است وبدان جهت گفته‌اندکه گونه‌های این عالم بزرگ برنگ سیب سرخ بوده‌است یا بروایتی چون باین میوه علاقه داشته همیشه سیبی‌دردست میگرفت او را سیبویه گفته‌اند .

۲ــ تاریخ وفات سیبویه را ۱۸۲ و ۱۹۴ هجری هم نوشته‌اند .

سردار **هارون‌الرشید** بحکومت **پوشنگ** بر قرار شد .

*

۱۳۳۶	۷۹۷	۱۸۱	۱۷۶

○ **حمزه** پسر **آذرك** پیشوای عیاران سیستان برضد ستمگری عباسیان قیام کرد و **علی بن عیسی بن ماهان** حکمران خراسان لشکری بسرداری پسر خود عیسی بجلوگیری او فرستاد .

*

۱۳۳۷	۷۹۸	۱۸۲	۱۷۷

○ **عیسی** سردار عرب از **حمزه** شکست خورده به خراسان فرار کرد .

○ **عبداله بن طاهر** امیر طاهریان تولد یافت .

*

۱۳۳۸	۷۹۹	۱۸۳	۱۷۸

○ بامر **هارون‌الرشید** حضرت **امام موسی بن جعفر** علیه‌السلام در زندان مسموم گردید و جسد آنحضرت رادرمحلی که بنام (مقابرقریش) معروف بود دفن کردند .

*

۱۳۳۹	۸۰۰	۱۸۴	۱۷۹

○ طایفه **خزرها** (۱) ارمنستان را مورد تاخت و تازوغارت قراردادند . وازآنجا تا حدود ماوراءالنهر پیش رفتند .

*

۱۳۴۰	۸۰۱	۱۸۵	۱۸۰

○ در طبرستان ومخصوصاً گرگان که تاکنون بتصرف کلی اعراب نیامده بود شورشی پدید آمد که اساس آن توسط طرفداران **آل علی (ع)** طرح ریزی شده بود .

۱ــ خزرها طایفه‌ای تجارت پیشه بودندکه در سرزمینی بین کوههای قفقازو رودهای ولگاودن و دریای خزر سکونت داشتند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۴۱	۸۰۲	۱۸۶و ۱۸۷	۱۸۱	○ **هارون الرشید** از خواهر خود **عباسیه** و **جعفر برمکی** شوهر او بواسطه نقض عهدی که کرده بودند بشدت خشمگین وعصبانی شدو دستور داد **جعفر برمکی** را بقتل رسانیده و **یحیی** و فرزندانش را بزندان انداختند . ○ **فضل بن عیاض بن مسعود** از زهاد معروف و از اهالی سمرقند درگذشت .
				*
۱۳۴۲	۸۰۳	۱۸۸	۱۸۲	○ بدستور **هارون الرشید** کلیه خاندان برامکه قتل عام شدند و اموال آنها مصادره گردید . ○ **هارون** دستورداد **احمد بن عیسی بن زید علوی** را دستگیر کردند اما **احمد** فرار کردو در مصر بدعوت پرداخت ونهضت شیعیان را رهبری مینمود . ○ **بایزید بسطامی** صوفی وعارف مشهور ایران در بسطام تولد یافت . ○ **ابواسحاق ابراهیم بن میمون** (۱) معروف به **ابراهیم موصلی** (۲) از موسیقی دانان و آهنگ سازان بنام ایرانی دربغداد وفات یافت .
				*
۱۳۴۳	۸۰۴	۱۸۹	۱۸۳	○ **هارون الرشید** عازم **ری** گردید چون به **کرمانشاه** رسید پسرش **امین** را ولایتعهدی پس از **مأمون** دادوازری نامه‌هائی به **بنداد هرمز** (۳) والی طبرستان و **شروین** (۴) پادشاه طخارستان فرستاد و آنها را باطاعت خواند و **علی بن عیسی بن ماهان** را بحکومت خراسان منصوب کرد .

۱ــ این میمون در اصل ابن‌ماهان بوده‌که بعدها باینصورت درآمده

۲ــ اصل این دانشمند از ارجان (ارگان) بین شیراز و اهواز بوده

۳ــ بنداد هرمز جد مازیار بن قارن بود

۴ــ شروین پدر قارن بود.

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۴۴	۸۰۵	۱۹۰	۱۸۴	○ چون **حسین بن‌محمد** حاکم سیستان درگذشت اهالی سیستان که تحت رهبری **حمزه** پسر **آذرك** قیام کرده بودند شورش کرده دفاتر مالیاتی را بسوختند ○ **رافع بن نصر سیار** درماوراءالنهر طغیان کرد . ○ **یحیی برمکی** درزندان **هارون الرشید** از گرسنگی وفات یافت .
				*
۱۳۴۵	۸۰۶	۱۹۱	۱۸۵	در این سال **علی بن عیسی بن‌ماهان** که والی خراسان بود نسبت به **حسین بن مصعب** (پدر طاهرذوالیمینین) خشمگین‌شده در صدد قتل او بر آمده **امام‌حسین** به بغداد نزد هارون پناه برد.
				*
۱۳۴۶	۸۰۷	۱۹۲	۱۸۶	○ **حسین بن‌مصعب خزاعی** در بغداد وفات یافت ○ **فضل بن یحیی برمکی** درزندان **هارون** وفات یافت .
				*
۱۳۴۷	۸۰۸	۱۹۳	۱۸۷	○ **خرمیان یاخرم‌دینان** که مخالف نفوذ بیگانگان بودند در آذربایجان شورش کردند . ○ **هارون‌الرشید** در حالی که برای فرونشاندن قیام **رافع بن نصر سیار** عازم خراسان بود در **طوس** (روستای سناباد) درگذشت و جسدش را در همانجا بخاك سپردند و **محمدامین** فرزندش بجای او نشست .
				*
۱۳۴۸	۸۰۹	۱۹۴	۱۸۸	○ **سیبویه** استادمسلم علوم عربیه‌ونحووصاحب کتاب مشهور **الکتاب** بروایتی دراین سال‌درشیرازوفات یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۴۹	۸۱۰	۱۹۵	۱۸۹	○ **امین** با غوای **فضل بن ربیع** مأمون را از جانشینی خلع و **موسی** فرزند خود را ولیعهد کرد . ودر این سال جنگ بین دوبرادر در گرفت و **طاهر بن حسین بن مصعب** معروف به **ذوالیمینین** سردار مأمون **علی بن عیسی بن ماهان** فرمانده سپاه **امین** را شکست داده و سرش را برای **مأمون** فرستاد . ○ **ابو نواس** شاعرمعروف ایرانی وفات یافت .
				*
۱۳۵۰	۸۱۱	۱۹۶	۱۹۰	○ در این سال **حسین بن علی بن عیسی بن ماهان** بهوا داری **مأمون** بر **امین** قیام کرد اما شکست خورده بخراسان فرار کرد ولی در راه کشته شد ○ حضرت **امام محمد بن موسی الرضا علیه السلام** ملقب به (جواد) و (تقی) و (مرتضی) دراین سال یا سال ۱۹۵ هجری درمدینه تولد یافت .
				*
۱۳۵۱	۸۱۲	۱۹۷	۱۹۱	○ **طاهر** پس ازشکست دادن **علی بن عیسی بن ماهان** بطرف بغداد حرکت کرد، واین شهررا درمحاصره گرفت و **مأمون** نیز که از زوجه ایرانی **هارون** بود **مرو** را پایتخت خود قرار داده و خود را خلیفه شرق خواند .
				*
۱۳۵۲	۸۱۳	۱۹۸	۱۹۲	○ **طاهر** بغداد را فتح کرد و باآنکه **امین** تسلیم شد ولی **طاهر** او را بقتل رسانده و سرش را نزد **مأمون** فرستادو مأمون هم بپاس این خدمت نائب السلطنه شرق را به **طاهر** داد
				*
۱۳۵۳	۸۱۴	۱۹۹	۱۹۳	○ **مأمون** چون بخلافت نشست **فضل بن سهل** را

که راهنمای او و ایرانی الاصل بود وزارت داد و **فضل بن سهل** هم که میل داشت خلافت از **آل عباس** به **آل علی** منتقل شود به **مأمون** پیشنهاد کرد تا **حضرت امام رضا علیه السلام** را ولیعهد خود سازد

○ **حسین بن مصعب** خزائی پدر **طاهر ذو الیمینین** در گذشت

*

۱۳۵۴	۸۱۵	۲۰۰	۱۹۴	○ **اسحق بن حسن الخرمی** از اهالی سغد که برای عظمت ایران تلاش فراوانی کرد در این سال وفات یافت

○ **ابو العباس مروزی** (۱) شاعر معروف ایرانی در گذشت(۲)

○ **بابك** در آذربایجان **خرمیان** را که شورش کرده بودند بدور خود جمع کرد تا از نیروی آنها برای دفع بیگانگان استفاده کند

*

۱۳۵۵	۸۱۶	۲۰۱	۱۹۵	○ **مامون** دراین سال **رجاء بن ابی ضحاك** و **فرناس** نامی را برای دعوت **حضرت امام رضا علیه السلام** به مدینه فرستاد و آنحضرت در همین سال با شکوه تمامی از مدینه به **مرو** آمد .

○ **مأمون** حضرت **امام رضا** را بولیعهدی خود انتخاب کرد و شعار سیاه را که علامت عباسیان بود به سبز که علامت **آل علی** بود مبدل ساخت

---

۱ ــ این ابوالعباس مروزی غیراز ابوالعباس مروزی دانشمند و نویسنده معروف و صاحب کتاب (المسالك الممالك) میباشد (رجوع شود به سال ۲۷۴ هجری)

۲ ــ گویند ابوالعباس مروزی قصیده معروفی در مدح مأمون خلیفه‌عباسی سرود و هزار دینار صله گرفت که مطلع آن اینست

ای رسانیده بدولت فرق‌خود برفرقدین گسترانیده به‌جود و فضل در عالم یدین

و یکی از دختران خود را بنام **ام‌حبیب** بعقد آنحضرت در آوردو دختردیگر خود را به‌فرزند آنحضرت دادو پایتخت را از مرو به بغدادانتقال داد و **فضل بن‌سهل** رابوزارت آنحضرت منصوب کرد .

○ **بابك خرم دین** در آذربایجان و حوالی رود ارس قیام کرده و دعوت‌خودراآشکار ساخت(۱)

○ **مازیار بن‌قارن** سپهسالار طبرستان در جنگ با **شهریار بن‌شروین باوندی** شکست خورد

*

۱۳۵۶	۸۱۷	۲۰۲	۱۹۶	○ **مأمون** از مرو به بغداد آمد و برسریر خلافت نشست

○ **فضل بن سهل سرخی** معروف به (دوالریاستین) وزیر دانشمند مأمون در حمام سرخس بدست شخصی بنام **غالب اسود** و بفرمان مأمون بقتل رسید

○ **حضرت فاطمه** (معصومه) دختر **امام موسی کاظم(ع)** که عازم ملاقات برادر خود **حضرت امام‌رضا** بوده در ساوه بیمار شده وفات کرد و جسدش را در قم بخاك سپردند

○ **ابوسلیمان داودبن‌علی بن‌خلف اصفهانی** معروف به **ظاهری** فقیه و دانشمند شافعی و واضع مذهب ظاهریه در بغداد وفات یافت

*

۱۳۵۷	۸۱۸	۲۰۳	۱۹۷	○ **حضرت‌علی بن‌موسی‌الرضا** در**طوس**(قریه سناباد) به زهری که درانگور بود شهید گردید

---

۱ ــ بابك خرم دین در دهی بنام(بلال‌آباد) از توابع شهرستان میمه واقع در سرحد آذربایجان و عراق تولد یافته و طرفداران او را که پیراهن سرخ برتن میکردند (سرخ‌جامگان) یا بقول اعراب(محمرة) مینامیدند و مرامی شبیه‌مرام‌اشتراکی امروز داشتند .

و در زیر **گنبدهارون** دفن شد . قریه سناباد
را بهمین مناسبت **مشهد** نامیدند (۱)

*

۱۳۵۸	۸۱۹	۲۰۴	۱۹۸	○ بروایتی **مأمون** در این سال به بغداد آمد .

○ **غسان بن عباد** والی خراسان حکومت **چاچ**(۲) و **اشروسنه** (۳) را به **یحیی** و **هرات** را به **الیاس** و **سمرقند** را به **نوح** و **فرغانه** (۴) را به **احمد** پسران **اسد بن سامان** داد

○ **مازیار بن قارن** وارد بغداد شد .

○ **احمد بن اسد سامانی** جد پادشاهان سامانی از طرف خلیفه بحکومت مرو و فرغانه منصوب شد

*

۱۳۵۷	۸۲۰	۲۰۵	۱۹۹	○ **مأمون** حکومت خراسان را به **طاهر بن حسین** (ذواالیمینین)دادو این کار را باید ابتدای استقلال ایران دانست

○ **حسن بن زید علوی** بیاری شیعیان ایران بر خواست

○ خیلفه عباسی فرمان حکومت سمرقند را به **نصر بن احمد سامانی** داد

*

۱۳۶۰	۸۲۱	۲۰۶	۲۰۰	○ دراین سال **طاهر بن حسین** بخراسان آمد ودر مرو بامارت نشست وسلسله طاهریان را تأسیس کرد

*

۱۳۶۱	۸۲۲	۲۰۷	۲۰۱	○ **طاهر** درنیشابور نام مأمون را ازخطبه انداخت

---

۱ ــ بنا بروایت شیخ صدوق وفات آنحضرت شب جمعه بیست ویکم رمضان این سال بوده

۲ ــ چاچ واقع در ترکستان که تاشکند امروز در محل یا نزدیك بآن بنا شده

۳ ــ اشروسنه در خاور سمرقند بین ولایات چپ سیحون و ساحل راست رود سند بود

۴ ــ فرغانه ناحیه است کوهستانی در شمال شرقی اشروسنه و در مجاورت مرزکنونی افغانستان و شوروی

و استقلال خودرا اعلام کرد اما همان شب بقتل رسید(۱) وپسرش **طلحه** بامارت خراسان‌منصوب شد .

○ چون **کاوس** امیر **اشروسنه** درجنگ با **احمد** پسر **ابوخالد** پیشکار خراسان کشته‌شد پسرش **خیذر** معروف **افشین** بجای او نشست

*

۱۳۶۲	۸۲۳	۲۰۸	۲۰۲

● **مازیار بن قارن** ازطرف مأمون بحکومت طبرستان و **رویان** (۲) و دماوند منصوب گردید .

○ **طلحة بن طاهر** بجنگ خوارج که درسیستان شورش کرده‌بودند رفت وبرآنها پیروز شد .

*

۱۳۶۳	۸۲۴	۲۰۹	۲۰۳

○ **ابوعبیده معمر بن المثنی** اعلم علمای زبان شناسی واستادفقه ولغة وازمشاهیر شعوبیه‌درگذشت

● مأمون با یکدختر ایرانی بنام **پوراندخت** ازدواج کرد .

*

۱۳۶۴	۸۲۵	۲۱۰	۲۰۴

● **مازیار** به‌مازندران حمله برد و **شاپور** پسر **شهریار بن شروین** پادشاه‌سلسله‌باوندی‌مازندران را بکشت وبر همه‌کوهستان طبرستان دست‌یافت .

*

۱۳۶۵	۸۲۶	۲۱۱	۲۰۵

● **طلحه بن طاهر** ازطرف خود**حسین بن علی** را بحکومت سیستان فرستاد .

○ **عبدالله بن طاهر** درمصر بفتوحاتی نائل‌آمد .

○ **عبیدالله بن احمد بن خرداذبه** صاحب کتاب (المسالك والممالك) تولد یافت .

۱ــ از اینرو طاهر را در ایران (امیر یکروزه) گویند .

۲ــ رویان قسمت مغرب مازندران بود .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۶۶	۸۲۷	۲۱۲	۲۰۶	○ **حمزه** پسر **آذرك** پیشرو جوانمردان سیستان برای سرکوبی بیگانگان به **ترشیز** (۱) و بیهق حمله کرد .
				*
۱۳۶۷	۸۲۸	۲۱۳	۲۰۷	○ **حمزه** پسر **آذرك** جوانمرد نامی سیستان و وپیشوای آزادیخواهان (عیاران) کشته‌شد .
				○ **طلحة بن طاهر** وفات یافت و برادرش **عبدالله بن‌ـ طاهر** بامارت رسید ونیشابور را پایتخت قرارداد
				○ **ابن قتیبه دینوری** دانشمندوفقیه بنام و صاحب کتاب **عیون الاخبار** که پدرش ازمردم (مرو) بوده درکوفه تولد یافت .
				*
۱۳۶۸	۸۲۹	۲۱۴	۲۰۸	○ بروایتی حضرت **امام علی بن محمد علیه السلام** ملقب به **هادی** و (نقی) درمدینه تولد یافت .
				○ **عبدالملك بن قریب** معروف به **اصمعی** که اصلا ایرانی بود وازعلمای معروف لغت عرب محسوب میشود دراین سال وفات یافت .
				*
۱۳۶۹	۸۳۰	۲۱۵	۲۰۹	○ **عبدالله بن طاهر** سپاهی بسرداری **عزیز بن نوح** بجنگ خوارج به‌سیستان فرستاد و او **اباعوف‌ـ بن عبدالرحمن** رئیس خوارج‌را شکست‌داده آنها را منهزم ساخت .
				○ توسط **مأمون** خلیفه عباسی وبراهنمائی ایرانیان برای اولین دفعه **بیت الحکمة** که شامل کتابخانه وفرهنگستان بود افتتاح گردیدوتعدادی کتب یونانی به‌عربی ترجمه شد .

---

۱ ــ امروز بنام کاشمر معروف است (به وقایع سال ۲۴۷ هجری مراجعه شود)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۷۰	۸۳۱	۲۱۶	۲۱۰	○ **زبیده** دختر **جعفر بن منصور** و زن **هارون الرشید** که نسبت بآبادی وعمران توجه مخصوصی داشت وفات یافت . ○ **عزیز بن نوح** که در تعقیب خوارج به **جرواد کن** (از قراء سیستان) رفته بود توسط **اباعوف** کشته شد وخوارج عده زیادی ازلشکریان او را بقتل رسانیدند . ○ **مأمون** خلیفه عباسی عازم جنگ بادولت روم شد.
				*
۱۳۷۱	۸۳۲	۲۱۷	۲۱۱	○ چون **عزیز بن نوح** فرماندار سیستان کشته شد از طرف **عبداله بن طاهر** دونفر از سرداران خود را بنام **عباس بن هاشم** و **الیاس بن اسد** را مامور جنگ با خوارج کرد اما این دوسردارهم از خوارج شکست خوردند ولی **حصین بن حسین بن مصعب** عم **عبداله بن طاهر** عده‌ای از خوارج را بچنگ آورد و بقتل رسانید و سر آنها را نزد **عبداله** فرستاد و فرمان حکومت سیستان را گرفت .
				*
۱۳۷۲	۸۳۳	۲۱۸	۲۱۲	○ **مازیار بن قارن** (۱) آمل را تصرف کرد وخلیفه نیزفرمان حکومت طبرستان را برای او فرستاد ○ **مأمون** وفات یافت وبرادرش محمد بنام **المعتصم بالله** بجای وی نشست .
				*
۱۳۷۳	۸۳۴	۲۱۹	۲۱۳	○ **مازیار** (ماه ایزدیاد) پهلوان ومیهن پرست بزرگ

۱ــ خاندان قارن که مازیار پنجمین امیر این خاندان است از بازماندگان سوخرا پهلوان معروف در بار فیروز پادشاه ساسانی بودند وقباد شاهنشاه ساسانی در ۵۶۵ میلادی قارن جد این خاندان را بدرجه اسپهبدی و حکمرانی طبرستان رساند و این مازیار فرزند قارن پسر وندادهرمز پسر فرخان از نوادگان سوخرا بوده

ایرانی که بفرمان مامون حکومت طبرستان‌داشت برضد **معتصم** شورش کرد .

○ **محمدبن‌قاسم** نوه حضرت **امام‌زین‌العابدین** برضد خلیفه قیام‌کرد و **عبداله‌بن‌طاهر** او را دستگیر کرده به بغداد فرستاد

*

۱۳۷۴	۸۳۵	۲۲۰و ۲۲۱	۲۱۴

○ **افشین** (خیدزبن‌کاووس)ازطرف خلیفه**المعتصم** با سپاهی گران بجنگ بابك رفت .

○ **حنظله بادغیسی** شاعر در بار طاهر درگذشت

○ حضرت **سیدمیراحمد** برادر کهتر **حضرت امام‌رضاعلیه‌السلام** معروف به **شاهچراغ**در شیراز شهید شد

○ در جنگی که بین **بابـك** و **افشین** در مراغه روی داد ابتدا **افشین** پیروز شد ولی بعداً شکست خورده به حصار خود گریخت .

*

۱۳۷۵	۸۳۶	۲۲۲	۲۱۵

○ در جنگ دیگری کـه بین **افشین** و **بابك**روی داد **آذین** سردار بابك شکست خورد و **افشین** بارمنستان گریخت و در آنجا **سهل** پسر سنباط حکمران ارمنستان او را اسیر کرده‌نزد **افشین** فرستاد و **افشین** نیز **بابك** را تسلیم خلیفه نمود

*

۱۳۷۶	۸۳۷	۲۲۳	۲۱۶

○ **المعتصم**خلیفه‌عباسی **بابك** را بطرزفجیعی کشت وجسداین‌رادمردبزرگ‌رادر**عقبه**بدارآویخت(۱)

۱ــ برای پی بردن بعظمت بابك باین نوشته از سیاستنامه توجه فرمائید « چون یکدستش بریدند . دست » « دیگردرخون خود برد و در روی خود مالید و همه روی خود را از خون خود سرخ‌کرد. معتصم » « گفت این چه عمل است ؟ گفت دراین حـکمتی است شما هردو دست و پای من بخواهید برید و» « گونه روی مردم از خون سرخ باشد . خون از روی من برود. زرد شود من روی خویش ازخون » « خود سرخ‌کردم تا چون خون از تنم بیرون شود نگوئیدکه رویش از بیم زرد شد »

○ **مازیار بن قارن** در اثر خیانت برادر خود **کوهیار** بدست سپاهیان معتصم اسیر شد

○ **ابو بکر محمد بن درید** معروف به(ابن‌درید)از مشاهیر علمای‌ادبی ایران تولد یافت کتاب‌معروف او الجمهره است

*

۱۳۷۷ ۸۳۸ ۲۲۴ ۲۱۷○ **عبیدالله بن طاهر** در این سال **مازیار** راکه توسط برادرش **کوهیار** و با حیله اسیر کرده بود نزد **المعتصم** خلیفه عباسی فرستاد

○ **ابوجعفر محمد بن جریر طبری** فقیه بزرك ومورخ نامی ایران وبنیان گذار مذهب (طبریه) درآمل تولد یافت .

*

۱۳۷۸ ۸۳۹ ۲۲۵ ۲۱۸○ **المعتصم** خلیفه عباسی**مازیار بن قارن** پهلوان دلیر ایرانی را در بیرون شهر سامره جائیکه **بابك‌خرم‌دین** را بدار زده و به **کنسیه بابك** معروف‌شده‌بود درحالی‌که هنوز استخوانهای‌بابك بردار بود بدارآویخت (۱)

○ **اسحق‌موصلی** که مادرش **شاهك** وایرانی بود واز موسیقدانهای بنام بشمار میرود وفات‌یافت .

*

۱۲۷۹ ۸۴۰ ۲۲۶ ۲۱۹○ **افشین** (۲) سردار رشید ایرانی‌که برای خلیفه عباسی جانفشانیها کرده‌بود دربغداد اسیرشد .

۱ــ معتصم بعداز شکنجه‌های بسیار دستوردادآنقدر مازیار را تازیانه بزنند تا بمیرد و بعدازآنکه ۴۵۰تازیانه باو زدند قهرمان دلیر ایران بخاطرآزادی میهن جان سپرد وجسدش را بدارآویختند .

۲ــ نام اصلی افشین (خیذر) وپدرش (کاووس) فرمانروای (اشروسنه) یا (وشروسنه) بوده .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۳۸۰	۸۴۱	۲۲۷	۲۲۰	○ **افشین** سردار رشید ایرانی را پس‌از یك جلسه محاکمه‌بزندان‌انداختند وپس‌از نه‌ماه‌از گرسنگی بمرد و جسدش را درهمان محلی که **مازیار** و **بابك** را بدار زده بودند بدار آویختند . ○ **المعتصم** وفات‌یافت و **ابوجعفر هارون** بنام **الواثق بالله** خلیفه شد (۱)
				*
۱۳۸۱	۸۴۲	۲۲۸	۲۲۱	○ **عبدالله‌بن‌طاهر** حکومت‌سیستان‌را به **ابراهیم بن‌حصین** که درقلعه (هری) محبوس بود داد . ○ **خرم دینان** دراصفهان وفارس و آذربایجان شورش کردند .
				*
۱۳۸۲	۸۴۳	۲۲۹	۲۲۲	○ **ابوجعفر محمدبن یعقوب رازی** (کلینی) که دراثر تبحردرعلوم او را **ثقةالاسلام** لقب داده‌اند وکتاب **الکافی** او فوق‌العاده مشهوراست دربغداد وفات یافت .
				*
۱۳۸۳	۸۴۴	۲۳۰	۲۲۳	○ **عبدالله‌بن طاهر** درنیشابور وفات یافت وطبق وصیت او فرزندش **طاهر بن عبدالله** بحکومت خراسان وسیستان رسید و **الواثق** خلیفه عباسی نیز لوای امارت را برای‌او فرستاد . ○ **حضرت امام ابوجعفر محمدتقی** امام نهم شیعیان‌درشهر کاظمین بدستورمعتصم‌مسموم گردید(۲)
				*
۱۳۸۴	۸۴۵	۲۳۱	۲۲۴	○ **طاهر بن عبدالله** همچنان حکومت سیستان را

۱ــ معتصم هشتمین خلیفه عباسی وهشتمین نسل عباس‌بن عبدالمطلب بود وباز اورا هشت پسر وهشت دختر بود وهشت سال وهشت ماه خلافت‌کرد .

۲ــ وفات آنحضرت را درسال ۲۲۰ هجری‌هم نوشته‌اند .

به **ابراهیم بن حصین** داد .

*

۱۳۸۵	۸۴۶	۲۳۲	۲۲۵

○ **حضرت امام حسن عسکری** علیه‌السلام امام یازدهم شیعیان درمدینه تولد یافت .

○ **الواثق بالله** خلیفه عباسی درگذشت .

○ **ابن‌خرداذبه** ازعلمای ایران کتاب **المسالک‌ـ الممالک** را دراین سال تألیف کرد .

*

۱۳۸۶	۸۴۷	۲۳۳	۲۲۶

○ **جعفر** بالقب **المتوکل‌بالله** بخلافت نشست :

○ ابتدای ورود **یعقوب لیث** در دستگاه **صالح ـ بن نصر** درسیستان .

*

۱۳۸۷	۸۴۸	۲۳۴	۲۲۷

○ **متوکل خلیفه عباسی** بر **احمدبن خالد** معروف به (ابوالوزیر) خشمناك شد ولی بزودی از تقصیر او درگذشت .

○ **حسن بن سهل** وفات یافت .

*

۱۳۸۸	۸۴۹	۲۳۵	۲۲۸

○ **اسحق‌موصلی** فرزند **ابراهیم** ازموسیقیدانان معروف که اصلا ایرانی بود ودر دربار **هارون‌ـ الرشید ومأمون ومعتصم** مقام ومنزلتی‌داشت دربغداد وفات یافت (۱)

*

۱۳۸۹	۸۵۰	۲۳۶	۲۲۹

○ **صالح‌بن‌نصر کنانی** که مأمور دفع خوارج بود دراین سال درسیستان بفکر استقلال افتاد وبرضد خلیفه قیام نمود .

○ **حسن‌بن‌سهل‌بن‌عبدالله سرخسی** وزیرمأمون

۱ــ وفات او را درسال ۲۲۵ هجری نیز نوشته‌اند .

خلیفه عباسی که دختر خود **پوراندخت** را بازدواج خلیفه درآورده و در سال ۲۰۳ هجری دچارجنون شده بود درگذشت .

*

۱۳۹۰	۸۵۱	۲۳۷	۲۳۰

○ **صالح بن نصر** بکمك **یعقوب لیث** صفاری شهر **بست** (۱) را تصرف کرد .

○ بروایتی **بایزید بسطامی** عارف نامی ایران دراین سال درگذشت (۲)

○ درارمنستان برضد اعراب شورش وطغیان شد و خلیفه **المتوکل** آنرا فرونشاند و شخصی بنام **آشوط** ازخاندان **باگرانید** را والی آنجانامید وسلسله **باگرانید** تااواسط قرن یازدهم دوام داشت.

○ **سلیمان** تاجر جهانگرد مسلمان ازبندر **سیراف** (نزدیك بندر طاهری امروز) بچین سفر کرد که پنجماه طول کشید وشرح این مسافرت را درسال ۳۰۴ هجری بصورت کتابی تدوین کرد (۳)

*

۱۳۹۱	۸۵۲	۲۳۸	۲۳۱

○ **یعقوب لیث** باعیاران سیستان بکمك **صالح بن نصر** آمده و **عمارخارجی** رئیس خوارج را شکست داد .

*

۱۳۹۲	۸۵۳	۲۳۹	۲۳۲

○ **ابراهیم بن الحصین** که از جانب **عبدالله بن طاهر** در سیستان امیر بود پسر خود **محمد** را بجنگ **صالح بن نصر** فرستاد اما شکست خورد و **صالح** بکمك **یعقوب** وبرادرانش زرنگ پایتخت سیستان

۱ــ بست مرکز شهرستانی بهمین نام بوده که درمغرب قندهارکنونی ودرکنار رود هیرمند قرار داشته .

۲ــ وفات این عارف بزرگ را ۲۶۱ هم نوشته‌اند .

۳ــ این کتاب که ازلحاظ تاریخی جالب است درسال ۱۸۱۱ میلادی توسط م . لانگلس بنام (سلسلة التواریخ) درپاریس بچاپ رسید .

را تصرف کرد .

○ **ابوالقاسم عبدالعظیم بن عبدالله** که نسبش به امام حسن مجتبی میرسد(۱) وازترس خلیفه عباسی بایران فرار کرده به شهر **ری** آمده بود دراین سال وفات یافت وآرامگاهش بنام **حضرت عبدالعظیم** زیارتگاه شیعیان است .

*

۱۳۹۳	۸۵۴	۲۴۰	۲۳۳

○ **ابوعثمان سعید بن بختگان** ایرانی اصیل و شریفی که دربرتری ایرانیان براعراب کتابهائی نوشته دراین سال وفات یافت .

*

۱۳۹۴	۸۵۵	۲۴۱	۲۳۴

○ **ابوعبدالله احمد بن حنبل** از فقهای معروف ایران دربغداد وفات یافت (۲)

*

۱۳۹۵	۸۵۶	۲۴۲	۲۳۵

○ دراین سال زلزله مهیبی شهر **دامغان** را لرزاند. چنانکه نیمی ازشهر ویران گردید .

*

۱۳۹۶	۸۵۷	۲۴۳	۲۳۶

○ **ابوذکریا یحیی بن ماسویه** ازپزشکان دانشمند ومعروف ایرانی که زبان یونانی را بخوبی میدانست وکتاب (الحمیات والمشجر) ازآثار اوست دراین سال وفات یافت (۳)

*

۱۳۹۷	۸۵۸	۲۴۴	۲۳۷

○ **یعقوب لیث** بر **صالح** شوریده و در جنگی که با اوکرد باآنکه برادرش **طاهر** کشته شد ولی بر **صالح** پیروز گردید .

---

۱ ــ عبدالعظیم بن عبدالله بن علی بن حسین بن زید بن امام حسن مجتبی

۲ــ مذهب حنبلی که یکی از مذاهب چهارگانه اهل سنت است منسوب بدو میدانند .

۳ــ این پزشک دانشمند درکنار دجله مکانی برای تشریح بوزینگان فراهم ساخته بود و به تحقیقات پزشکی میپرداخت

○ **حسین بن منصور بن حلاج** که ندای اناالحق میزد در **بیضای** فارس تولد یافت .

*

۱۳۹۸	۸۵۹	۲۴۵	۲۳۸

○ مردم سیستان پس ازشکست صالح با برادر او **درهم بن نصر** بیعت کردند و او یعقوب را به سپهسالاری لشکر خود انتخاب کرد .

○ **ابوالحسین احمد بن یحیی** معروف به (ابن‌راوندی) (۱) از فضلا و دانشمندان ایرانی صاحب کتاب **التاج** و **الزمرد** در بغداد وفات یافت .

*

۱۳۹۹	۸۶۰	۲۴۶	۲۳۹

○ **دعبل بن خزاعی** شاعر معروف که از طرفداران جدی **حضرت علی علیه‌السلام** بوده دراین‌سال وفات کرده است .

○ قلعه **الموت** دراین سال بدست **حسن بن زید باقری** معروف به (الداعی) ساخته و تجدید بنا گردید.

*

۱۴۰۰	۸۶۱	۲۴۷	۲۴۰

○ **یعقوب لیث** صفاری **درهم** را در **بست** بزندان افکند و مردم سیستان دراین سال او را به امارت منصوب کردند .

○ دراین سال بفرمان **متوکل** خلیفه عباسی سرو معروف کشمر را قطع کرده و قطعات آنرا برای ساختن قصری در **سامره** از ایران بردند (۲)

۱ــ راوند قریه‌ای بوده نزدیك نیشابور

۲ــ دهستان کشمر نزدیك ترشیز بوده و معروف است که وقتی زردشت بملاقات گشتاسب آمد بیاد بود این ملاقات پیغمبر باستانی ایران سروی در این محل غرس کرد که تا این زمان وجود داشت والمتوکل به طاهر بن عبدالله دستورداده بود این درخت کهن را قطع کند و به بغداد بفرستد و مردم کاشمر با آنکه ۵۰ هزار دینار بطاهر دادند تا ازقطع درخت صرف نظر کند اما او قبول نکرد و هنوز ۱۳۰۰ شترکه قطعات بریده شده چوب درخت را حمل میکرد به بغداد نرسیده بودکه متوکل بدست غلامان ترك کشته شد.

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۰۱	۸۶۲	۲۴۸	۲۴۱	○ **المتوکل** خلیفه عباسی بتحریك پسرش **المستنصر** توسط غلامان ترك خود بقتل رسید و **المستعین** بجای وی بخلافت نشست اما بزودی خلافت را به فرزند خود **ابوالعباس احمد** معروف به **المستعین** داد و خود کناره گرفت . ○ **طاهر دوم** وفات یافت و بفرمان **المستعین** خلیفه عباسی فرزندش **محمد بن طاهر** بحکومت خراسان منصوب شد .
				*
۱۴۰۲	۸۶۳	۲۴۹	۲۴۲	○ **ابوحاتم سجستانی** (سیستانی) دانشمند معروفی که درحدود سی جلد از آثار او را **ابن الندیم** در کتاب **الفهرست** آورده در این سال وفات یافت (۱)
				*
۱۴۰۳	۸۶۴	۲۵۰	۲۴۳	○ **حسن بن زید علوی** (۲) از فرزندان **امام حسن مجتبی** (داعی کبیر) بر تمام طبرستان و دیلم و گرگان وری تسلط یافت و این تاریخ را باید ابتدای قیام علویان دانست . ○ بتخت نشستن **نصر بن احمد** و شروع سلسله سامانی
				*
۱۴۰۴	۸۶۵	۲۵۱	۲۴۴	○ **حسن بن زید علوی** در طبرستان بر **محمد بن طاهر** شوریده و سراسر طبرستان و گرگان را مجدداً تصرف کرد . ○ **ابوبکر محمد بن زکریای رازی** یکی از بزرگترین پزشکان ایران بلکه جهان درشهر **ری** تولد یافت .

۱ــ تاریخ وفات این دانشمند بزرك را باختلاف بین سالهای ۲۴۹ و ۲۵۰ نوشته‌اند .

۲ــ حسن بن زید علوی را بسبب نیروی عظیم جسمانی (جالب‌الحجاره) و بعداً (داعی‌کبیر) میگفتند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	خورشیدی	ه.	
۱۴۰۵	۸۶۶	۲۵۲	۲۴۵		⊙ **المستعین** نوه **معتصم** بدست **ابوعبدالله** بقتل رسید و ابوعبدالله بنام **المعتز بالله** خلیفه عباسی شد .
					*
۱۴۰۶	۸۶۷	۲۵۳	۲۴۶		⊙ **یعقوب لیث صفاری** هرات وسرتا سرسیستان را تصرف کردو برای فرونشاندن فتنه **عمار** بر نواحی بست و غزنین ـ کابل ـ بلخ و بامیان دست یافت.
					⊙ **محمد بن وصیف** در این سال شعری درفتح هرات و مدح یعقوب سرود (۱)
					*
۱۴۰۷	۸۶۸	۲۵۴و ۲۵۵	۲۴۷		⊙ **حضرت امام علی بن محمد عسکری** روزدوشنبه سوم رجب این سال رحلت فرمود یا بقولی مسموم شدند و در **سرمن رای**(۲) دفن شدند و فرزندش حضرت **امام حسن** بامامت شیعیان رسیدند .
					⊙ **یعقوب لیث** فارس وکرمان را تصرف کرد . و **علی بن الحسین** والی فارس را شکست داد .
					⊙ **حضرت قائم علیه السلام** امام موعود شیعیان دراین سال درسامره تولد یافت .
					⊙ خلیفه **المتعز باله** کشته شد و **محمد المهتدی** بالله بخلافت رسید .
					⊙ **سابور بن سهل** از پزشکان معروف ایران ومدیر بیمارستان جندی شاپور درگذشت .
					⊙ **علی بن محمد ورزنینی** (۳) در این سال بر ضد خلیفه **المهتدی** قیام کرد وبه بصره رفته عده زیادی از سیاه پوستان را بدور خود جمع کرد

---

۱ ــ محمد بن وصیف را اولین شاعر زبان فارسی دانسته‌اند .

۲ــ شهرسامره راکه‌درکناردجله نزدیك بغدادواقعشده (سرمن رای)گویند بدان معنی‌که هرکه این شهر را دید مسرورشد وکم‌کم این جمله به‌کلمه (سامره) تبدیل‌گردید .

۳ــ ورزنین دهکده‌ای بوده نزدیك شهر ری .

و بهمین مناسبت اورا **صاحب‌الزنج** میگویند .

*

۱۴۰۸	۸۶۹	۲۵۶	۲۴۸

○ **یعقوب لیث** کابل راکه مرکز بودائیان بود گرفت وغنائم بیشماری ازآن‌شهر بدست آورد و بلخ وهرات وبامیان‌را نیز بمتصرفات‌خودافزود .

○ **عمر بن بحر** معروف‌به**جاحظ** دانشمندونویسنده بزرك ایرانی واز طرفداران پرشور **معتزله** و صاحب کتاب **البیان‌والتبین** وفات یافت (۱)

*

۱۴۰۹	۸۷۰	۲۵۷	۲۴۹

○ **حسن بن زید**علوی برگرگان مستولی‌شدولشکر **محمدبن‌طاهر** را شکست داد .

○ **یعقوب** خوارج را نزدیك هرات شکست داد و رئیس‌آنها **عبدالرحمن خارجی** را دستگیر کرد و خلیفه **الموفق‌بالله** فرمان حکومت بلخ و طخارستان و سیستان وسندرا برای **یعقوب** فرستاد .

○ **یعقوب لیث صفاری** به **بامیان**که مرکز بودائیان بود حمله کرده آنجا را تصرف نمود وبت‌های بودائیان را به بغداد فرستاد .

○**محمدبن‌حسن** معروف به **ابن‌درید** دراین سال به فارس‌آمد و بریاست دیوان در دربار آل‌میکال منصوب شد .

*

۱۴۱۰	۸۷۱	۲۵۸	۲۵۰

○ **البخاری** محدث بزرك و صاحب کتاب معروف

---

۱ ــ مشهورترین کتابهای این فیلسوف بزرگ الموسیقی الکبیر و فصوص الحکم و عیون المسائل است

۲ ــ بامیان واقع در شمال کوه بابا در افغانستان بود .

الصحیح (جامع صحیح یا صحیح بخاری) را اهل خراسان وفات یافت .

○ **احمدبن‌عبدالله‌خجستانی** از امرای معروف طاهریان در حال مستی بدست دوتن از غلامانش بقتل رسید .

*

۱۴۱۱ ۸۷۲ ۲۵۹ ۲۵۱ ○ **یعقوب** به خراسان لشکر کشید و پس‌از تصرف نیشابور و جلوس در این شهر **محمدبن طاهر** آخرین امیرطاهری را شکست داده این سلسله را منقرض کرد و او نخستین کسی بود که نام خود را با خلیفه درخطبه‌آورد .

○ **محمدبن‌موسی خوارزمی** منجم معروف و صاحب‌کتاب **المخروطات** وفات یافت .

*

۱۴۱۲ ۸۷۳ ۲۶۰ ۲۵۲ ○ **ابوعبدالله‌جعفر بن‌حکیم**معروف‌به **رودکی** از شعرای معروف‌سامانیان در این‌سال درسمرقند متولد شد .

○ **یعقوب** بالشکری‌بگرگان‌رفت و **حسن‌بن‌زید** را که **عبدالله بن صالح** را پناه داده بود شکست داده گرگان را تصرف کرد و **حسن** به آمل فرار نمود

○ **ابونصرمحمدبن‌اوزلغ‌ابن‌طرخان** ملقب‌به **فارابی** از بزرگترین و معروفترین فلاسفه‌ایران در **فاراب** خراسان تولد یافت (۱) **فارابی** را بواسطه احاطه او بر تمام علوم **معلم‌ثانی** لقب داده‌اند

○ غیبت (صغری) امام دوازدهم شیعیان از این سال شروع شد

---

۱ ــ فاراب در ساحل غربی رود سیحون واقع شده و خراسان هم مقصود خراسان قدیم است

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۱۳	۷۸۴	۲۶۱	۲۵۳	○ **یعقوب** لشکر به فارس کشید و قلعه **استخر** را تصرف کرده **محمدبن‌واصل** را شکست داده و بطرف شهر **گندی‌شاپور** رفت ○ خلیفه‌عباسی امارت ماوراءالنهر (۱) را به **نصر بن‌احمد** پسر **سامان‌خداة** داد ○ **عبدالله‌بن‌میمون قداح** که اهل بهبهان بود و فرقه **اسماعیلیه** را بوجود آورد در این سال وفات یافت ○ **بایزیدبسطامی** عارف و زاهد مشهور که نزد **امام‌جعفرصادق** دانش میاندوخت در بسطام وفات یافت ○ **شیخ کبیر ابوعبدالله‌محمدبن‌خفیف** صوفی و عارف بزرگ ایران در شیراز تولد یافت . ○ **ابوالساج‌دیوداو** از جانب خلیفه عباسی حاکم اهواز شد اما از **صاحب‌الزنج** شکست خورد .
				*
۱۴۱۴	۸۷۵	۲۶۲	۲۵۴	○ **یعقوب‌لیث** باردیگر به فارس حمله برده آنجا را گرفت و تا بغداد پیش رفت ○ **عمرولیث** مسجد بزرگ نیشابور را در این سال بنا نهاد
				*
۱۴۱۵	۸۷۶	۲۶۳	۲۵۵	○ **یعقوب** در محل **دیرالعاقول** (۲) با سپاه خلیفه روبرو شد و ابتدا پیروز گردید اما چون **الموفق** برادر خلیفه و فرمانده سپاه عرب آب دجله را بسوی لشکرگاه **یعقوب** برگرداند

۱ ــ ماوراءالنهر سرزمینی بوده میان دورود سیحون و جیحون که شهرهای بزرگی مانند بخارا ــ سمرقند چاچ ــ فرغانه در آن قرار داشته است .

۲ــ دیرالعاقول در ۸۳ کیلومتری جنوب شرقی بغداد ودرکنار دجله واقع شده بود .

شکست در سپاه **یعقوب** افتاد و سردار دلیر سیستان به خوزستان عقب نشست (۱)

*

۱۴۱۶	۸۷۷	۲۶۴	۲۵۶

○ **یعقوب** به **جندی‌شاپور** آمد و بجمع آوری سپاه پرداخت اما مریض شد و خلیفه رسولی برای دلجوئی او فرستاد که **یعقوب** به تندی باو پاسخ داد .

○ امام دوازدهم شیعیان بنام **قائم آل‌محمد** در سرداب مسجد سامره بامر حق غیبت فرمود

*

۱۴۱۷	۸۷۸	۸۶۵	۲۵۷

○ **یعقوب** در **جندی شاپور** بمرض قولنج‌وفات یافت و لشکریانش مطیع برادرش **عمرولیث** گردیدند. **یعقوب**را بیگمان‌باید نخستین پادشاه مقتدر و میهن پرست ایران پس‌از حمله عرب دانست‌که برای اولین دفعه بجنگ خلیفه رفت .

*

۱۴۱۸	۸۷۹	۲۶۶	۲۵۸

○ **ابوالساج دیو داو بن دیودست** که ازطرف **المعتمد** خلیفه‌عباسی مأمور سرکوبی شورشیان بود چون باطناً باحکومت اعراب مخالف بود درآذربایجان بتأسیس‌سلسله‌ای‌پرداخت‌بنام**ساجیان** که پنجاه و دوسال بااعراب مبارزه‌کردند .

*

۱۴۱۹	۸۸۰	۲۶۷	۲۵۹

○ **احمدخجستانی** (۲) با **علی‌بن لیث** برادر عمرو متحد شده به‌سیستان حمله‌کرد امااز‌عیاران سیستان شکست خورد .

○ **ابوالساج دیوداو** وفات‌یافت وپسرش **محمد**-

۱ــ جنگ یعقوب باخلیفه را مورخین درسالهای ۲۶۲ و ۲۶۵ هجری هم نوشته‌اند .

۲ ــ خجستان ناحیه‌ای بوده از توابع بادغیس واقع در کوههای هرات

افشین بحکومت آذربایجان رسید و از ضعف و گرفتاری خلیفه‌عباسی استفاده کرده‌متصرفات‌خود را توسعه داد .

*

۱۴۲۰ ۸۸۱ ۲۶۸ ۲۶۰ ○ **علی بن لیث** برادر **عمرو** که با **احمد ـ خجستانی** (۲) برعلیه برادر متحد شده بود بخراسان بازگشت امابدست غلامان‌خود کشته‌شد.

*

۱۴۲۱ ۸۸۲ ۲۶۹ ۲۶۱ ○ شورش عظیم زنگیان درحوالی بصره برضد خلیفه به‌رهبری یکنفر ایرانی بنام **علی بن محمد** ازاهالی **ورزنین** نزدیك شهر ری (۳)

○ **محمدبن‌طاهر** آخرین امیرطاهری درگذشت.

*

۱۴۲۲ ۸۸۳ ۲۷۰ ۲۶۲ ○ **حسن‌بن‌زید** (داعی‌کبیر) وفات یافت و برادر او **محمدبن‌زید**بالقب (داعی صغیر) درطبرستان بجای او نشست .

○ **حمزه‌اصفهانی** فاضل و نویسنده معروف ایران دراصفهان تولد یافت . کتاب معروف او (سنی ملوك‌الارض والا بیاء) است .

*

۱۴۲۳ ۸۸۴ ۲۷۱ ۲۶۳ ○ **المعتمد** خلیفه عباسی حکومت سراسر ماوراء النهر را به **نصر بن احمد** سامانی سپرد واین تاریخ‌را باید ابتدای‌کار سامانیان دانست .

---

۲ ــ گویند احمد خجستانی که خربنده بود با خواندن این دوبیت شعر از دیوان حنظله بادغیسی تحریك شده بامیری رسید .

مهتری گربکام شیر دراست شوخطرکن زکام شیر بجوی

یا بزرگی ونازونعمت وجاه یاچو مردانت مرگ‌رویاروی

۱ ــ چون اکثر لشکریان علی بن‌محمد (علی‌خارجی)زنگیان‌و غلامان ساکن عراق بودند اورا (صاحب‌الزنج) میگفتند .نگاه کنید به‌صفحه (۲۶۹)

○ **معتمد** خلیفه عباسی از عمرو لیث رنجیده و او را معزول کرد و حکومت خراسان را به **محمد بن طاهر** داد و او نیز **رافع بن هرثمه** را نایب خویش کرد

*

۱۴۲۴	۸۸۵	۲۷۲	۲۶۴	○ **جعفر بن محمد عمر** معروف به **ابو معشر بلخی** ریاضی‌دان و منجم معروف قرن سوم و صاحب (رساله در اتصال کواکب و قرانات) در گذشت .

○ **ابو علی محمد بن علی بن حسین** معروف به **ابن مقله** از خوشنویسان و دانشمندان معروف ایران در بیضا هفت فرسنگی شمال شیراز بدنیا آمد .

*

۱۴۲۵	۸۸۶	۲۷۳	۲۶۵	○ **اسماعیل سامانی** که با برادرش **نصر بن احمد** اختلاف داشت توسط **رافع بن هرثمه** از برادر تقاضای عفو و بخشش نمود اما **نصر** قبول نکرد و باسپاهی عازم بخارا گردید .

○ **ابن ماجه** قزوینی صاحب کتابهای (سنن) و (تاریخ قزوین) که از عرفا و نویسندگان معروف بود در گذشت .

*

۱۴۲۶	۸۸۷	۲۷۴	۲۶۶	○ **محمد** فرزند **عمرو لیث صفاری** که بگروگان نزد خلیفه عباسی بود هنگام بازگشت از بغداد در گذشت .

○ **جعفر بن احمد** ملقب به **ابو العباس مروزی** از نویسندگان و دانشمندان معروف ایران صاحب کتابهای **المسالك الممالك** و **آلاداب الکبیر** و **آلاداب الصغیر** وفات یافت .

*

۱۴۲۷	۸۸۸	۲۷۵	۲۶۷	○ درجنگی که بین **امیر اسماعیل** سامانی و برادرش

نصر درگرفت **امیراسماعیل** پیروز شد اما جلو برادر بزرك خود از در پوزش درآمد و او را بااحترام بسمرقند فرستاد .

*

۱۴۲۸	۸۸۹	۲۷۶	۲۶۸

○ **عمرولیث** بفارس حمله کرده آنجارا گرفت و نام خلیفه را ازخطبه بینداخت وعازم خراسان شد تا **رافع بن هرثمه** راگوشمالی دهد .

○ **ابن قتیبه دینوری** دانشمند ومنجم معروف ایرانی وصاحب کتابهای (عیون‌الاخبار) و(طبقات شعر) و (ادب‌الکاتب) وفات یافت .

*

۱۴۲۹	۸۹۰	۲۷۷	۲۶۹

○ **قرمطیان** که شعبه‌ای ازفاطیمون مصر بودند درعراق قیام کردند وتامدتهاهم در **بحرین** سلطنت داشتند .

○ **رافع بن هرثمه** در این سال طبرستان را تصرف کرد .

*

۱۴۳۰	۸۹۱	۲۷۸	۲۷۰

○ **الموفق بالله** برادر **معتمد** وفات یافت و **المعتضدبالله** شانزدهمین خلیفه عباسی بخلافت نشست .

*

۱۴۳۱	۸۹۲	۲۷۹	۲۷۱

○ **نصربن‌احمدسامانی** در گذشت و **اسماعیل** استقلال یافت (۱)

○ **ابوجعفراحمدبن‌یحیی‌البلاذری** دانشمند معروف ایرانی و صاحب کتاب نفیس (فتوح البلدان) در گذشت

---

۱ — امیر اسماعیل را (امیر ماضی) میگویند

○ **محمدافشین** پسر **ابوالساج دیوداو** ازسلسله ساجیان سرتاسر آذربایجان‌وارمنستان‌راتصرف‌نمود

*

۱۴۳۲	۸۹۳	۲۸۰	۲۷۲

○ فرمان حکومت‌ماوراءالنهر از طرف **المعتضد** خلیفه عباسی برای **اسماعیل‌سامانی** فرستاده شد

*

۱۴۳۳	۸۹۴	۲۸۱	۲۷۳

○ **احمدبن‌داود** مشهور به **دینوری** دانشمند معروف ایرانی و از جمله اساتید بزرگ و مسلم در نحوو ادب و هندسه و نجوم و صاحب کتاب نفیس **اخبارالطوال** وفات یافت

○ **عمرولیث** که بشکرانه پیروزی در جنگ با خلیفه و فتح فارس جامع عتیق (۱)را در شیراز بنا نهاده بود ساختمان آن در این سال پایان یافت

*

۱۴۳۴	۸۹۵	۲۸۲	۲۷۴

○ **ابومنصور ازهری** از بزرگترین لغت‌دانان ایرانی صاحب کتاب معروف (تهذیب اللغة) در هرات تولد یافت

○ **احمدبن داود** مشهوربه **دینوری** صاحب‌کتاب نفیس (اخبار الطوال) (۲) بروایتی در این سال بروایتی وفات یافت .

*

۱۴۳۵	۸۹۶	۲۸۳	۲۷۵

○ **عمرولیث** نزدیك نیشابور در جنگی **رافع بن هرثمه** را بسختی شکست داد ورافع به خوارزم فرارکرد .

---

۱ ــ این مسجد بنامهای (مسجد جامع) (مسجد جمعه) (جامع عتیق) (مسجد آدینه) معروف است برای اطلاع بیشتر نگاه کنید به کتاب جامع عتیق شیراز تألیف آقای علی‌نقی بهروزی

۲ ــ در این کتاب شرح وقایع ازآدم تا آخر سلطنت یزدگرد آمده

				● **ابوالحسن ثابت بن ابراهیم بن زهرون** پزشك دانشمند دربارعضدالدوله تولد یافت .
				● **فیروزمشرقی** شاعرمعروف دوران صفاری وفات یافت (۱)
				*
۱۴۳۶	۸۹۷	۲۸۴	۲۷۶	● **علی بن حسین** معروف به **ابوالفرج اصفهانی** نویسنده و دانشمند معروف در اصفهان تولد یافت
				● **عمرو لیث صفاری** خراسان را ضمیمه متصرفات خود کرد .
				*
۱۴۳۷	۸۹۸	۲۸۵	۲۷۷	● **حسن بن احمد** ملقب به **ابوعلی فارسی** فاضل و دانشمند معروف ایرانی که مدتی در خدمت **عضدالدوله دیلمی** بود در فسا تولد یافت(۲)
				*
۱۴۳۸	۸۹۹	۲۸۶	۲۷۸	● **محمدبن زید علوی** (داعی صغیر) بدست **امیراسمعیل سامانی** کشته شد .
				● **عمرو لیث** لشکری بسرداری **علی بن شروین** بجنگ **امیراسماعیل سامانی** فرستاد ولی شکست یافت .
				*
۱۴۳۹	۹۰۰	۲۸۷و ۲۸۸	۲۷۹	● **عمرو لیث** شخصاً با سپاه فراوان بجنگ **اسماعیل سامانی** رفت ولی نزدیك بلخ از او شکست یافته اسیرشد (۳) و **اسماعیل** امیرصفاری را به بغداد

۱ــ فیروز مشرقی این شعر را در وصف تیر گفته

مرغی است خدنگ ای عجب دیدی — مرغی که بود شکار او جانا
داده پر خویش کرکش هدیه — تا نه بچه‌اش برد بهم مانا

۲ــ تولد این دانشمند را در سال ۲۸۸ هجری هم نوشته‌اند و شاید صحیح‌تر باشد

۳ــ گویند اسب عمرولیت درگل فروماند واسیرگردید .

فرستاد و **المعتضد** خلیفه‌عباسی او را بزندان انداخت .

○ **محمدافشین** از سلسله ساجیان وفات یافت و وفرزندش **دیوداود**وم بحکومت آذربایجان رسید ولی بزودی مقام‌خود را به **ابوالقاسم یوسف** پسر**ابوالساج** داد و او ری و زنجان و قزوین راگرفته از دادن خراج به خلیفه سرباز زد .

*

۱۴۴۰	۹۰۱	۲۸۹	۲۸۰	○ **عمرولیث** در زندان خلیفه وفات یافت . (۱)

○ **طاهربن‌محمد** نواده **عمرولیث** که بعد از او بامیری سیستان رسیده بود با لشکری بجنگ خلیفه رفت اما شکست خورد .

○ **المعتضد** خلیفه عباسی وفات یافت و بجای وی علی**المستکفی بالله** خلیفه شد .

○ **فضل‌بن‌حاتم** معروف به (ابوالعباس نیریزی) ریاضی دان منجم معروف ایرانی از اهالی‌نی‌ریز فارس‌صاحب کتاب **الزیج‌الکبیر** وفات یافت .

*

۱۴۴۱	۹۰۲	۲۹۰	۲۸۱	○ **ابوالقاسم‌یوسف** حاکم ساجیان درآذربایجان با ترتیب دادن سپاهیانی بنام (فداکاران) ری و زنجان و ابهر را تصرف کرد .

*

۱۴۴۲	۹۰۳	۲۹۱	۲۸۲	○ **طاهربن‌محمد** صفاری برای تسخیر خوزستان لشکری فراهم‌آورد اما شکست خورد .

○ **اسمعیل‌بن احمد سامانی** خراسان را تصرف کرد .

۱ــ خلیفه قبل‌از مرگ با اشاره دستور آزادی عمرولیث را صادرکرد امـا مأمور اینکارکه با عمرو دشمنی داشت او را بقتل رسانید ویا بقولی باندازه‌ای باو غذا نداد تا ازگرسنگی وفات یافت .

○ **ابوالحسین عبدالرحمن بن عمر الصوفی رازی** منجم مشهور ایرانی که معلم **عضدالدوله دیلمی** بود و صاحب کتاب **صورالکواکب** در این سال تولد یافت .

*

۱۴۴۳	۹۰۴	۲۹۲	۲۸۳

○ **احمد بن ابی یعقوب** دانشمند و مورخ معروف و صاحب کتاب **تاریخ یعقوبی** در مغرب (۱) وفات کرد .

○ **المکتفی** دراین سال حکومت فارس را به **طاهر بن محمد** داد .

*

۱۴۴۴	۹۰۵	۲۹۳	۲۸۴

○ **لیث بن علی** پسر عم **طاهر بن محمد** سر بطغیان برداشت وسیستان را تصرف کرد **وطاهر** و برادرش فرار کردند .

*

۱۴۴۵	۹۰۶	۲۹۴	۲۸۵

○ پایان شورش **قرمطیان** - اینها که تمایلات اشتراکی داشتند پس ازشورش درعربستان وسوریه و عراق سنگ مشهور **حجرالاسود** را از مکه بیغما بردند .

*

۱۴۴۶	۹۰۷	۲۹۵	۲۸۶

○ **امیر اسماعیل سامانی** اولین پادشاه این سلسله وفات یافت وفرزند ارشد او **احمد بن سامانی** ملقب به **ابونصر** بجای او نشست .

○ **جعفر** ملقب به **المقتدر بالله** خلیفه عباسی شد.

*

۱۴۴۷	۹۰۸	۲۹۶	۲۸۷

○ **طاهر بن محمد** صفاری درجنگی که بالیث بن-

۱ــ اسمی است که عده‌ای ازجغرافی‌دانان اسلام به‌قسمتی از افریقا شامل طرابلس غرب ــ تونس ــ الجزایر و مراکش اطلاق کرده‌اند .

علی صفاری کرد شکست‌خورده فرار کرد ولی بدست یکی‌از غلامان ترك خـود بقتل رسید واین غلام سر **طاهر** را نـزد خلیفه عباسی فرستاد و **المقتدر** خلیفه عباسی فرمان‌حکومت سیستان‌را برای **لیث بن علی** (پسر برادر یعقوب) فرستاد .

*

۱۴۴۸	۹۰۹	۲۹۷	۲۸۸	○ دولت فاطمی‌درمصر بدست **ابومحمدعبیدالله‌ـ مهدی** درشمال افـریقا تشکیل گردیدکه بعدهـا فرقه اسماعیلیه درایران ازآنها الهام گرفت.
				○ **ابوالحسن احمدبن‌محمد** خراسانی معروف‌به **ابن بغوی**ازمشایخ بزرك‌صوفیه که‌اورا(امیرالقلوب) و (قمرالصوفیه) نیز گفته‌اند وازاهالی(بغشور)(۱) بود درگذشت .

*

۱۴۴۹	۹۱۰	۲۹۸	۲۸۹	○ **احمدبن‌اسماعیل سامانی** شهر بست وسیستان را فتح کرد و **لیث بن علی** را ازامارت خلـع و برادرش**محمدبن علی بن لیث** را بجای وی‌نشاند ولی او هم بزودی معزول‌شد وبرادرش **معدل بن علی** بامارت نشست اما **معدل** که جوانی شجاع ومهربان‌بود درتوطئه‌ای که عمرو دوم نوه**عمروـ لیث** بـرضد اوکـرد بقتل رسید و **عمرو ذوم** امیر صفاری شد .

*

۱۴۵۰	۹۱۱	۲۹۹	۲۹۰	○ **احمدبن‌اسماعیل**سامانی **عمروودوم** را اسیر کرده به‌بغداد فرستاد وحکومت سیستان‌را به‌پسر عم‌خود **ابوصالح منصوربن اسحق** داد .
				○ **ابولقاسم‌جنید** که اصلش ازاهل نهاوندبود اما

۱ــ بغشور بین مرو وهرات بوده پیروان ابن‌بغوی را (نوریه) یا (نوریان) میگفتند .

دربغداد تولد یافته واز صوفیان وارسته ایران بود
دراین سال وفات یافت .

*

۱۴۵۱	۹۱۲	۳۰۰	۲۹۱

○ چون مردم سیستان شورش کرده بودند **احمد بن اسماعیل** امیر سامانی سپاهی بسرداری **حسین بن علی مرو رودی** به‌سیستان فرستاد و آنجا را تصرف نمود و **سیمجور** دوات دار سامانیان را بحکومت سیستان منصوب کرد .

*

۱۴۵۲	۹۱۳	۳۰۱	۲۹۲

○ دراین‌سال **حسن بن علی** ملقب‌به **ناصر کبیر**(۱) ازفرزندان **امام زین‌العابدین (ع)** که مردی فاضل و وارسته‌بود پس‌از مبارزات‌زیاد باسامانیان برطبرستان مسلط شد وادعای استقلال نمود .

○ **احمدبن اسماعیل سامانی** در شکارگاهی در حوالی رودخانه سیحون بقتل‌رسید(۲) وفرزندش **نصر بن‌احمد** (۳) بامیری رسید .

*

۱۴۵۳	۹۱۴	۳۰۲	۲۹۳

○ **نصر بن‌احمدسامانی** سپاهی‌بسرداری **حمویة بن‌علی** بجنگ عم خویش **منصوربن اسحق** بسمرقندفرستاد ومنصوردراین‌جنگ شکست‌خورده فرارکرد .

○ **حسن بن‌علی‌اطروش** ازعلویان قلعه چالوس‌را که‌بدست مسلمین افتاده‌بود خراب کرد وبدینوسیله جلو پیشرفت اعراب‌را گرفت .

*

۱۴۵۴	۹۱۵	۳۰۳	۲۹۴

○ **احمدمعزالدوله** از پادشاهان معروف آل‌بویه

۱ــ چون گوش او سنگین بود اورا (الاطروش) میگفتند .
۲ــ بهمین مناسبت احمدبن اسماعیل‌را امیر شهید میگویند .
۳ــ نصربن احمد را (امیرسعید) لقب داده‌اند .

تولد یافت

○ **منصور بن اسحق** حاکم سیستان پس از فرار از **نصر بن احمد سامانی** امان خواست و **نصر** او را امان داده به بخارا آورد

○ **ابوشکور بلخی** شاعر وحکیم ایرانی در بلخ متولد شد

*

۱۴۵۵ ۹۱۶ ۳۰۴ ۲۹۵ ○ **حسن بن علی** ملقب به **اطروش** که خود را **ناصر کبیر** یا (داعی کبیر) میخواند وفات یافت و **حسن بن قاسم** بنام **داعی صغیر** در طبرستان بجای وی نشست

○ بدستور خلیفه عباسی **بدر بن عبدالله** والی فارس با لشکری به سیستان رفته آن نواحی را مطیع نمود .

*

۱۴۵۶ ۹۱۷ ۳۰۵ ۲۹۶ ○ **ابوطاهر بن فولاد** از پادشاهان شروانشاهیان در این سال در شروان بامارت رسید

*

۱۴۵۷ ۹۱۸ ۳۰۶ ۲۹۷ ○ **احمد بن سهل** سردار **نصر بن احمد** بر **حسین بن علی مروزی** که در هرات شورش کرده بود پیروزشده و او را اسیر کرده بنزد **نصر بن احمد** آورد

○ **خواجه عبدالله انصاری** صوفی وارسته بدنیا آمد

○ **احمد بن سهل** از بزرگان خاندان کامگاریان که بخدمت سامانیان در آمده بود در این سال فتنه **حسین مرورودی** را فرونشاند و نیشابور

را تصرف کرد و بر ضد سامانیان قیام نمود

*

۱۴۵۸ ۹۱۹ ۳۰۷ ۲۹۸ ○ **احمدبن‌سهل** سردار معروف سامانی که بر ضد **امیر نصر سامانی** قیام کرده بود اسیر شده در بخارا بزندان افتاد و هم در این سال در زندان بمرد

○ **ابوسلیمان سجستانی** مشهور به **المنطقی** حکیم و دانشمند معروف قرن چهارم در این سال تولد یافت

○ **حسن بن‌منصور بیضاوی** معروف به **حلاج** از بزرگان عرفا و صوفیه بامر **حامدبن عباس** وزیر **المقتدر بالله** به تهمت کفر و زندقه بزندان افتاد

*

۱۴۵۹ ۹۲۰ ۳۰۸ ۲۹۹ ○ **حسن بن‌منصور بیضاوی** معروف به **حلاج** صوفی وارسته ایرانی بگناه‌آنکه در حال جذبه فریاد **اناالحق** میزد بفرمان **المقتدر** خلیفه عباسی از زندان بیرون‌آورده وپس‌ازآنکه هزار تازیانه‌اش زدند دست وپایش‌را بریده وجسدش را سوزانده وخاکسترش را بدجله ریختند (۱)

*

۱۴۶۰ ۹۲۱ ۳۰۹ ۳۰۰ ○ **ماکان** پسر **کاکی** از دلاوران دیلم بر طبرستان دست یافت .

○ **ابوعلی حمویة بن علی** سپهسالار خراسان بفرمان **امیر نصر ـ لیلی بن نعمان** سردار معروف علویان

۱ــ از دعاها وگفته‌های حلاج این دوشعر معروف است .

اقتلونی یا ثقاتی ان فی قتلی حیاتی
فمماتی فی حیاتی و حیاتی فی مماتی

طبرستان‌را شکست داده بقتل رسانید .

*

۱۴۶۱	۹۲۲	۳۱۰	۳۰۱

○ **ابوجعفر محمدبن جریر طبری** مورخ معروف وصاحب کتابهای (اخبارالرسل والملوك) و(تاریخ الامم والملوك) دربغداد وفات‌یافت ودوستانش از ترس مخالفین شبانه‌اورا درمنزلش بخاك سپردند.

*

۱۴۶۲	۹۲۳	۳۱۱	۳۰۲

○ **امیرابوجعفر احمدبن‌محمد** از اولاد طاهر چهارمین‌فرزند **لیث** سیستان‌را ازتصرف‌سامانیان درآورد وخود مستقلا امیرآنجا شد وی بفضل‌وادب وجود وبخشش معروف بود وتا سال ۳۵۲ هجری حکومت کرد .

○ **بدربن عبدالله** والی فارس درگذشت و پسرش **محمدبن بدر** بحکومت فارس واطراف آن‌رسید.

*

۱۴۶۳	۹۲۴	۳۱۲	۳۰۳

○ **ابوعلی محمدبن‌ابی‌الحسن‌احمد** ازنامداران علویان‌در این سال پس از پدرش **احمدبن‌حسن** ریاست‌علویان را عهده دار شد وبتخت نشست

*

۱۴۶۴	۹۲۵	۳۱۳	۳۰۴

○ **ابوبکر محمدبن‌زکریارازی** پزشك نامدار ایرانی‌وصاحب کتاب معروف **الحاوی**وفات‌یافت این دانشمند مدتها ریاست بیمارستان بغداد را بعهده داشت (۱)

○ **اسفار** پسر **شیرویه** سردار بزرك دیلمی دراین سال طبرستان را فتح کرد و دعوی استقلال نمود .

۱ــ سایرکتابهای این پزشك نامی‌که متجاوزازپنجاه وشش‌کتاب است عبارتند از(طب‌المنصوری) بنام منصور بن اسحق سامانی و (من لایحضرهٔ الطبیب) و (برء الساعه) و (الفاخره فی‌الطب) و (دفع مضرات الاغذیه) و (المدخل‌الصغیر) و غیره

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۶۵	۹۲۶	۳۱۴	۳۰۵	○ **ابوالقاسم یوسف** ازسلسله ساجیان آذربایجان وفات یافت وبرادر زاده‌اش **ابوالمنصور فتح** پسر **محمد افشین** بحکومت آذربایجان رسید . ○ **امیر نصر سامانی** ری را ازدست **فائك** بیرون آورده وحکومت آنجارا به **سیمجور** داد .
۱۴۶۶	۹۲۷	۳۱۵	۳۰۶	○ **اسفار** (اسوار)ازطرف امیر نصرسامانی بحکومت گرگان و ری رسید و **نصر بن احمد سامانی** اورا مأمورجنگ با**حسن بن قاسم** معروف به‌داعی صغیر کرد . ○ عده‌ای ازترکان درماوراءالنهر وکاشغرومغولستان شرقی سلسله‌ای تشکیل‌دادند بنام‌آل افراسیاب که تاسال ۶۰۷هجری دوام داشت ودراین سال‌بدست **سلطان محمدخوارزمشاه** منقرض گردید .
۱۴۶۷	۹۲۸	۳۱۶	۳۰۷	○ **حسن بن قاسم** (داعی‌صغیر)درجنگی که باسپاهیان **اسفار** کرد بقتل رسید . ○ **اسفار** پسر **شیرویه** دیلمی مرددلیر گیلان‌وطبرستان در طالقان بتحریك خلیفه بدست **مرداویز** و اطرافیانش کشته شد . ○ **مرداویز بن زیار**(۱) بر**اسفار** قیام کرد و با کشتن او قدرتی بهم رسانید و این سال را باید ابتدای تشکیل سلسله **آل زیار** دانست . ○ **ابوعلی بن الیاس** که‌ازطرف سامانیان بحکومت کرمان منصوب شده بود مرکزاین ناحیه را از سیرجان به برد بسرمنتقل کرد .
۱۴۶۸	۹۲۹	۳۱۷	۳۰۸	○ **نصر بن احمد سامانی** برادران خود **ابراهیم**

۱ — مرداویز (یا مردآویج) یعنی کسی که با مردان درمیآویزد و مبارزه میکند.

و **یحیی ومنصور** راکه بخیال سلطنت افتاده بودند اسیر کرده بحبس انداخت اماآنها ازحبس فرارکرده شورش عظیمی برپا ساختند .

○ قرامطه که در بحرین پیروان فراوانی داشتند **حجرالاسود** را از مکه به بحرین منتقل کرده و قریب ۲۰ سال درآنجا نگهداری کردند .

*

۱۴۶۹	۹۳۰	۳۱۸	۳۰۹

○ سپاهیان خلیفه **المقتدربالله** سراسر آذربایجان را تصرف کرده بحکومت **ساجیان** (۱) خاتمه دادند .

*

۱۴۷۰	۹۳۱	۳۱۹	۳۱۰

○ دراین سال **مرداویز** بهمدان لشکر کشید واین شهر را از تصرف عمال خلیفه عباسی درآورد و کاشان واصفهان را نیز گرفت واصفهان راپایتخت خود قرار داد اماخلیفه با اواز در دوستی درآمد وقرار شد مرداویزسالی صد هزاردینار به بغداد بپردازد .

*

۱۴۷۱	۹۳۲	۳۲۰	۳۱۱

○ **ابوبکرمحمدبن زکریای رازی** طبیب عالیقدر ایرانی و استاد بیمارستان معروف بغداد وفات یافت (۲)

○ **عبدالرحمن بن اسحق همدانی** خوشنویس و نویسنده معروف و صاحب کتاب (الالفاظ) وفات یافت .

۱ــ سلسله ساجیان که از سال ۲۶۶ هجری درآذربایجان تشکیل شد چون درمقابل خلفای عباسی مقاومت کرده درصدد استقلال ایران بودند باید آنها را در ردیف سلسله‌های صفاریان و طاهریان و علویان دانست.

۲ــ برخی از نویسندگان وفات این پزشک معروف را سالهای ۲۱۰ و ۳۲۲ هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۷۲	۹۳۳	۳۲۱و ۳۲۲	۳۱۲	○ **مردآویز** برای پیشرفت کارخود با **نصر بن احمد سامانی** صلح کرد و گرگان را باو واگذاشت . ○ **علی عمادالدوله** اصفهان را از چنگ **ابن یاقوت** عامل خلیفه عباسی درآورد و سلسله آل بویه را بنیان نهاد . ○ **احمد معزالدوله** بفرمان برادرش **علی عمادالدوله** عازم تسخیر کرمان شد و آن شهر را در محاصره گرفت (۱) ○ **مردآویج** باسپاهی بقصد تصرف بغداد به رامهرمز حرکت کرد . ○ **ابوبکر محمدبن حسن** معروف به **ابن درید** دانشمند ولغوی دان بزرگ ایران که مدتی ریاست دیوان آل میکال را درفارس بعهده داشت وفات یافت کتاب معروف او (الجمهره) درلغت عرب است. ○ برای اولین دفعه بعد از اسلام **مردآویز** دستور داد که جشن سده را در بهمن ماه این سال در اصفهان برگزار کردند.
				*
۱۴۷۳	۹۳۴	۳۲۳	۳۱۳	○ **مردآویز** بدست غلامان ترک خود درحمام اصفهان بقتل رسید وجسداورا بقم برده دفن کردند و **وشمگیر** برادر **زیار** بجای وی نشست . ○ **ابوبکر محمد** معروف به **اخشید** که ایرانی الاصل بود درمصر وشام و دمشق سلسله امرای آل اخشید را تأسیس کرد (۲)

۱ــ معروف است در این محاصره امیرعلی بن الیاس حاکم کرمان روزها مردانه میجنگید و شب برای لشکر معزالدوله غذا میفرستاد . چون احمد علت را پرسید امیرعلی جواب داد .که چون در روز دشمن مائید و سرجنگ دارید مردانه دفاع میکنیم ولی در شب چون غریب ومهمانید ازشما پذیرائی مینمائیم معزالدوله از مردانگی و مهمان نوازی امیرخجل شد و از محاصره دست برداشت .

۲ــ این سلسله درسال ۳۵۸ بدست خلفای فاطمی مصر منقرض گردید.

○ **رکن‌الدوله دیلمی** (حسن) اصفهان را گرفت وداثره متصرفات‌خودرا تا ری وطبرستان‌توسعه‌داد

*

۱۴۷۴	۹۳۵	۳۲۴	۳۱۴

○ **معزالدوله** دراین سال کرمان را فتح کرد و دیالمه کرمان را تأسیس نمود .

*

۱۴۷۵	۹۳۶	۳۲۵	۳۱۵

○ **ابوالحسن شهید بلخی** شاعر معروف سامانیان وفات یافت .

○ **صاحب‌بن عباد** وزیر دانشمند سلاطین آل‌بویه در این سال بروایتی تولد یافت .

*

۱۴۷۶	۹۳۷	۳۲۶	۳۱۶

○ **ابوالفضل بلعمی** وزیر نامدار **نصر بن‌احمد سامانی** ازکار برکنار شد .

○ بفرمان خلیفه عباسی الراضی‌بالله دست ابن مقله بیضاوی دانشمند وخطاط معروف فارسی‌را بریدند

○ **صاحب‌بن‌عباد**(۱) که‌در دربار دیلمیان بمقامات عالی رسید دراین سال تولد یافت .

*

۱۴۷۷	۹۳۸	۳۲۷	۳۱۷

○ **احمدبن محمد محتاج چغانی** از طرف **امیر نصر سامانی** به‌حکومت‌وسپهسالاری‌خراسان منصوب شد .

○ **ماکان‌بن کاکی** باتفاق **وشمگیر بن زیار** درطبرستان وگرگان شورش‌کردند .

○ **عبدالرحمن‌بن‌علوان** معروف به **حاتم اصم** ازعرفا ومشایخ خراسان دربلخ وفات یافت .

۱ــ نام این دانشمند اسماعیل ابی‌القاسم بوده که‌بواسطه مصاحبت با (ابوالفضل ابن‌العمید) او را (صاحب‌بن عمید) نیزگفته‌اند

۱۴۷۸ ۹۳۹ ۳۲۸ ۳۱۸ ○ **نصر بن احمد سامانی** سردار مشهور خود **ابوعلی چغانی** را مأمور دفع **ماکان کاکی** که در گرگان شورش کرده بود نمود .

○ **ابوالوفامحمدبن یحیی بوزجانی** ریاضی‌دان بزرك ایران در **بوزجان** نیشابور تولد یافت.

○ **ابوعلی محمدبن مقله بیضاوی** (اهل بیضاء فارس) معروف به **ابن مقله** دانشمند وفقیه‌وخطاط معروف ایران درزندان خلیفه عباسی وفات یافت یابقولی بقتل رسید .(۱)

○ **محمدبن یعقوب کلینی** ازعلمای مشهور شیعه وصاحب کتاب **الکافی** وفات یافت .

○ **احمد** فرزند **بویه** ماهیگیر دراین سال کرمان را تصرف کرد .

○ غیبت کبری **حضرت قائم علیه السلام** امام دوازدهم شیعیان باوفات محمدسمری آخرین وکیل آن‌حضرت شروع شد .

*

۱۴۷۹ ۹۴۰ ۳۲۹ ۳۱۹ ○ **ابوعلی چغانی** سردار سامانی بر **ماکان کاکی** پیروزشد وسر او را برای نصربن نوح‌فرستاد(۲)

○ **رودکی** شاعر دربار سامانیان در سمرقند تولد یافت .

○ **حکیم ابوالقاسم‌فردوسی** ستاره تابناك شعر ایران درقریه باژ ازقراء طوس تولد یافت .

---

۱ ــ خلیفه‌عباسی الراضی بالله در اثر سعایت بدخواهان دستور داد دست راست این دانشمند را بریدند ولی بعداً او را بخشید و این مقله قلم را بدست بریده می‌بست و مینوشت باز خلیفه بسعایت دشمنانش زبان او را بریده بزندان انداخت تا در زندان درگذشت یا کشته شد .

۲ــ معروف است‌که ابوعلی چغانی همراه‌سر ماکان این جمله را فرستاد (واما ماکان فصارکاسمه)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۸۰	۹۴۱	۳۳۰	۳۲۰	○ چون **امیر نصر** به‌اسماعیلیان پیوسته بود جمعی از سرداران سامانی پنهانی بمخالفت با او برخواستند و قصد کشتن او را داشتند اما **امیر نصر** خود بنفع فرزندش **نوح** از سلطنت کناره گرفت و **نوح بن نصر** بامارت رسید و **امیر نصر** را بزندان انداخت .
				○ **باباکوهی** عارف مشهور بروایتی دراین سال درشیراز تولد یافت .
				*
۱۴۸۱	۹۴۲	۳۳۱	۳۲۱	○ **نصر بن احمد سامانی** در زندان بمرض سل درگذشت(۱) نصر چون مردی نیك سیرت وعادل بود او را **امیر سعید** لقب داده‌اند وازاین سال **نوح بن نصر** مستقلا بامارت نشست .
				○ **شیخ ابو عبدالله محمد بن خفیف** صوفی وعارف بزرك شیرازی دراین سال وفات یافت (۲)
				*
۱۴۸۲	۹۴۳	۳۳۲	۳۲۲	○ **احمد بن حمویه** شورش کرد ولی بدست **نوح بن نصر** اسیر شده به‌فتنه او پایان داده شد .
				○ **وشمگیر بن زیار** برای دفع **حسن بن فیروز** امیر گرگان از **امیر نوح سامانی** کمك خواست وباکمکی که **امیر نوح** باوکرد توانست **حسن فیروزان** را شکست داده گرگان‌را تصرف نماید.
				*
۱۴۸۳	۹۴۴	۳۳۳	۳۲۳	○ **عبدالله** ملقب به **المستکفی بالله** خلیفه‌عباسی شد
				○ **احمد معزالدوله** باسپاهی که **علی عمادالدوله**

---

۱ ــ میگویندچندتن‌از سرهنگان ترك نصربن احمد را در زندان پسرش نوح پنهانی‌کشتند وشهرت دادند که بمرض سل وفات یافته .

۲ ــ جمله (قطب حق‌ولی‌الله) که بحساب ابجد ۳۳۱ میشود ماده تاریخ وفات اوست

دراختیار اوگذاشته بود کرمان و خوزستان را تصرف کرد .

○ **ابو شکور بلخی** سرودن مثنوی آفرین‌نامه را دراین سال شروع کرد .

○ **ابراهیم سیمجور** ازطرف نوح سامانی بجای **ابوعلی چغانی** سپهسالارخراسان‌ونیشابور گردید

*

۱۴۸۴	۹۴۵	۳۳۴	۳۲۴	○ دراین سال **احمد** پسر **بویه** به‌بغداد لشکر کشید وچون **المستکفی بالله** نتوانست جلو اورا بگیرد **احمد** به‌بغداد واردشد وازخلیفه لقب **معزالدوله** گرفت (۱) ازاین زمان سلطنت و استقلال بعنصر پاك ایرانی بازگشت . ○ **ابونعیم** دانشمند وفقیه ایرانی وصاحب کتاب (حلیةالاولیاء) و (ذکراخبار اصفهان) دراصفهان تولد یافت .

*

۱۴۸۵	۹۴۶	۳۳۵	۳۲۵	○ **ابوعلی چغانی** (۲) علیه **نوح** امیر سامانی شورش وقیام کرد و بهمراهی **ابراهیم** عم پادشاه سامانی برنیشابور ومرو وسرخس دست یافت و **ابراهیم سیمجور** را بیرون کرد . ○ فیلسوف بزرك ایران **ابوالحسن شهید بلخی** دراین سال وفات کرد . ○ **احمدبن حمویه** دانشمند وپیشکار امرای‌سامانی را دراین سال بدستور امیر **نوح** سامانی آنقدر چوب زدند تا بمرد .

۱ــ احمد دستورداد خلیفه المستکفی بالله‌را درمحل خلافت دستگیرکرده تامنزل احمدکشان‌کشان برده‌وبزندان انداختندواحمدپسرش‌المطیع بالله رابجای‌وی نشاند وعملاخلفای عباسی دست‌نشانده ایرانیان شدند .

۲ــ چغانیان ازنواحی سمرقند بود .

○ سلسله امرای دیلمی آل‌جبال دراین سال منقرض گردید .

*

۱۴۸۶	۹۴۷	۳۳۶	۳۲۶

○ **ابومنصورمحمدبن عبدالرزاق** ایرانی‌پاك نهادی‌که از پیشرفت ترکان درکارها غضبناك بود بر **نوح‌بن‌نصرسامانی** که ترکان را بکارهای بزرك گماشته بود شورش‌کرد .

○ بین **علی‌بن بویه** (عمادالدوله) و **ابن یاقوت** سردار خلیفه جنگی درگرفت‌که علی پیروزشد .

○ **وشمگیر زیاری** بسختی‌از**حسن‌رکن‌الدوله** دیلمی شکست خورد و اجباراً بدربار سامانیان پناهنده شد .

○ **ابوشکوربلخی** کتاب منظوم آفرین نامه را در این سال بنام نوح سامانی تمام‌کرد .

*

۱۴۸۷	۹۴۸	۳۳۷	۳۲۷

○ **علی‌عمادالدوله** دیلمی دراین سال بیمارشد و قبل‌ازفوت چون فرزندی نداشت پسربزرك برادر خود **حسن‌رکن‌الدوله** راکه **فناخسرو** نام داشت بجانشینی خود انتخاب‌کرد .

○ **شیخ‌ابوعبدالله محمدبن عبدالله** معروف به **باباکوهی** عارف و صوفی و دانشمند وارسته دراین سال تولد یافت .

○ **سیف‌الدوله‌حمدانی** از سلسله حمدانیان حلب دراین‌سال لشکربه بیزانس‌کشید این پادشاه‌همان است‌که **ابوالفرج اصفهانی** کتاب معروف‌خود **الاغانی** را بنام اوکرده است.

*

۱۴۸۸	۹۴۹	۳۳۸	۳۲۸

○ دراین‌سال**علی‌عمادالدوله**درگذشت‌و**فناخسرو**

(پناه خسرو) فرزند برادرش **حسن رکن‌الدوله** با لقب **عضدالدوله** در شیراز تاجگذاری کرد.

○ بدستور **حسن رکن‌الدوله** درشیرازقناتی احداث کردندکه به (آب‌رکن‌آباد) معروف است . این قنات در یك کیلومترونیمی شیرازواقع شده که‌آب آن در **تنگ‌الله‌اکبر** شیراز آفتابی میشود (۱)

*

۱۴۸۹	۹۵۰	۳۳۹	۳۲۹

○ **ابومنصور محمدبن‌عبدالرزاق** که در سال ۳۳۶ هجری شورش کرده بود پس از چند جنگ باپادشاه سامانی‌صلح کرد وبه سپهسالاری‌خراسان منصوب گردید .

○ **ابونصرمحمدفارابی** (۲)فیلسوف‌شهیرایرانی که به **معلم‌ثانی** لقب یافته بود در دمشق وفات یافت .

*

۱۴۹۰	۹۵۱	۳۴۰	۳۳۰

○ **محمد بن شداد** درگنجه بتخت نشست وسلسله شدادیان را بنیان نهاد .

○ **ابوسعید احمدبن‌محمد** درخوارزم سلسله مأمونیان را تأسیس کرد .

○ **امیرنوح سامانی** سپهسالاری نیشابور را به **ابوعلی‌چغانی** سپرد .

○ **ابوالحسن‌ابراهیم‌بن محمد** از اهالی استخر فارس‌کتاب (صورالا قالیم) را در این سال تمام کرد .

۱ــ حافظ در غزلی از این‌آب چنین یاد میکند .

بده ساقی می باقی‌که در جنت نخواهی یافت
کنار آب رکن‌آباد و گلگشت مصلی را

۲ــ فاراب در ماوراءالنهروساحل غربی رود سیحون واقع شده بود .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۹۱	۹۵۲	۳۴۱	۳۳۱	○ **حکیم ابواسحق کسائی مروزی** که مداح دو خاندان سامانی و غزنوی بود در مرو بدنیا آمد سبك کسائی در شعرشیرین ترین و لطیف‌ترین‌شعر خراسانی است .
				*
۱۴۹۲	۹۵۳	۳۴۲	۳۳۲	○ بین **امیرابوعلی** سردار سامانیان و رکن‌الدوله دیلمی در قلعه **طبرك** (نزدیك طوس) جنگ درگرفت که بالاخره بصلح انجامید .
				○ **ابوعلی چغانی** ازطرف **نوح بن نصر** مأمور دفع **حسن بن بویه** در ری گردید .
				*
۱۴۹۳	۹۵۴	۳۴۳	۳۳۳	○ **نوح بن نصر سامانی** ملقب به (امیرحمید) وفات یافت وفرزندش ابوالفوارس **عبدالملك بن نوح** ملقب به (امیررشید) بجای وی نشست .
				○ **ابوعلی چغانی** بکمك رکن‌الدوله از خلیفه عباسی منشورحکومت خراسان را گرفت وبدانجا رفت اما پس ازیکسال وفات یافت .
				○ **عضدالدوله** دیلمی برروی‌رودخانه کر (کربال) سدی که به **بندامیر** معروف است دراین سال بنا کرد .
				*
۱۴۹۴	۹۵۵	۳۴۴	۳۳۴	○ **البتکین** ازطرف **عبدالملك بن نوح** بحکومت هرات منصوب شد .
				○ **حسن بن بویه** و **ابوعلی چغانی** به نیشابورحمله کردند و **عبدالملك** سپاهی بکمك **بکر بن ملك** سپهسالارخراسان فرستاد و **حسن بن بویه** و **ابوعلی چغانی** شکست خورده بطبرستان‌فرار کردند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۴۹۵	۹۵۶	۳۴۵	۳۳۵	○ **ابوالحسن علی بن حسین مسعودی** از نویسندگان و مورخین مشهور ایران صاحب کتاب معتبر (مروج الذهب) و (اخبار زمان) دراین سال یا سال بعد درگذشت (۱)
				*
۱۴۹۶	۹۵۷	۳۴۶	۳۳۶	○ دراین سال بدستور **امیر ابومنصور** والی طوس که از ایرانیان پاك سرشت بود کتاب معروف (خدای‌نامه) توسط **ابوعلی محمد بن عیسی** دامغانی به زبان دری خراسانی ترجمه و تدوین شد .
				○ **ابواسحق ابراهیم بن محمد اصطخری** معروف به (کرخی) جغرافی دان مشهور و صاحب کتاب (مسالك الممالك) وفات یافت .
				*
۱۴۹۷	۹۵۸	۳۴۷	۳۳۷	○ **عبدالله بن جعفر** ملقب به (ابن درستویه) از اهالی فسا (در فارس) عالم و دانشمند معروف علم نحو و لغت وفات یافت
				○ صاحب بن عباد به کتابت **مؤیدالدوله دیلمی** رسید .
				*
۱۴۹۸	۹۵۹	۳۴۸	۳۳۸	○ در اثر شکایت و سعایت‌هائی که دشمنان **ابو جعفر عتبی** دانشمند و وزیر **عبدالملك بن نوح** میکردند **عبدالملك** در این سال **عتبی** را از وزارت عزل و **ابومنصور یوسف بن اسحق** را بوزارت انتخاب کرد
				○ طایفه **بنی حسنویه** که بریاست **حسنویه بن حسین بازرگانی** از رؤسای قبایل کرد در کردستان فرمانروائی داشتند بدست آل بویه

۱ــ اروپائیان مسعودی را پلینوس شرق مینامند .

منقرض گردیدند

*

۱۴۹۹	۹۶۰	۳۴۹	۳۳۹	○ **البتکین** به بزرگترین مقام دولت سامانی‌یعنی سپهسالاری و حکومت خراسان رسید و چون به مقر خود آمد دعوی استقلال کرد ○ **ابومنصورمحمدبن عبدالرزاق‌طوسی** از امرای‌معروف سامانیان‌به‌سپهسالاری کل خراسان منصوب شد. معروف‌است که‌اولین شاهنامه منثور بفرمان اوتدوین گردید

*

۱۵۰۰	۹۶۱	۳۵۰	۳۴۰	○ **ابوسهل** کوهی منجم و ریاضی‌دان معروف زمان **عضدوالدوله** که در شیراز رصدخانه‌ای ساخت و حرکت سیارات را دقیقاً ضبط و محاسبه‌میکرد در این سال در شیراز وفات یافت ○ در ضمن بازی چوگان **عبدالملک‌بن‌نوح** از اسب بزیر افتاد و در گذشت و برادرش **ابو صالح‌منصوربن‌نوح** ملقب به **امیرسدید** بجای وی نشست ○ **حمزه‌اصفهانی** مورخ و نویسنده مشهور کتاب (سنی ملوك الارض والانبیاء) رادراین سال‌تألیف کرد وهم در این سال وفات یافت ○ **ابومنصورعبدالملک ثعالبی**(۱) نیشابوری مولف کتاب معروف (یتیمةالدهر فی‌محاسن اهل العصر) در نیشابور تولد یافت

*

۱۵۰۱	۹۶۲	۳۵۱	۳۴۱	○ دراین سال **البتکین** غزنین راگرفته‌و **امیرابو-علی** حاکم‌آن شهررا مغلوب کرد ودولت مستقلی

۱ ــ از آن رو که پوست روباه میفروخته به ثعالبی مشهور شده است

بوجـود آورد این سال را بایـد ابتدای سلطنت غزنویان دانست .

○ دراین‌سال **المطیع بالله** خلیفه عباسی **فناخسرو** را بلقب **عضدوالدوله** ملقب ساخت .

*

۱۵۰۲	۹۶۳	۳۵۲	۳۴۲

○ **البتکین** وفات یافت وپسرش **اسحق** بجای وی درغزنین بامارت نشست .

○ **امیرابوجعفراحمدصفاری** بدست امرای‌خود بقتل رسید (۱) وپسرش **خلف‌بن‌احمد** که اورا آخرین‌امیرصفاری‌میدانندبحکومت‌سیستان‌رسید(۲)

○ **ابوالحسن خرقانی** ازمشایخ بـزرك صوفیه در خرقان بسطام تولد یافت .

*

۱۵۰۳	۹۶۴	۳۵۳	۳۴۳

○ **ابـراهیم بن شهریار بن زادان فـرخ بن خورشید** ملقب‌به(ابواسحق) که‌اورا(شیخ‌مرشد) و (شیخ غازی) هم میگفتند و از عرفای مشهور و نامی فارس‌بود درکازرون تولد یافت (۳)

○ **معزالدوله‌دیلمی** عزاداری‌عمومی‌برای‌حضرت امام‌حسین (ع) را ازاین سال معمول داشت .

*

۱۵۰۴	۹۶۵	۳۵۴ و ۳۵۵	۳۴۴

○ **خلف‌بن‌احمد** بعزم مکه ازسیستان حرکت‌کرد و **طاهر بن حسین** درغیاب او مدعی استقلال‌شد

○ **اسحاق** سلجوقی‌درگذشت وسران‌سپاه **بلکاتکین**

۱ــ رودکی قصیده‌معروف خود بمطلع (مادر می را بکرد باید قربان ــ دختر اورا گرفت وکرد بزندان) را در مدح این امیرگفته

۲ ــ چون مادر خلف بن احمد (سیده بانو) دختر محمد بن عمرولیث صفاری بود باحترام مادرش او را خلف بانو نیز میگفتند

۳ ــ سال تولد شیخ را ۳۳۲ و ۳۵۲ هم نوشته‌اند . برای اطلاع بیشتری نگاه کنید به کتاب (فردوس المرشدیه فی اسرار الصمدیه) تالیف محمودبن عثمان بکوشش ایرج افشار

را بامیری غزنین برگزیدند واو بنام‌خودسکه زد.

○ **احمدبن‌حسین** معروف‌به**المتنبی** شاعرمعروف که مدتی‌در خدمت عضدالدوله دیلمی بود هنگام بازگشت به‌کوفه‌در راه توسط شخصی بنام **فاتك ابن‌ابی‌جهل** بقتل رسید .

○ سپاه **احمد معزالدوله دیلمی** عمان‌را بتصرف درآورد .

○ طایفه خزرها دراین سال اسلام‌آوردند .

*

۱۵۰۵	۹۶۶	۳۵۶	۳۴۵	○ **منصوربن نوح سامانی** بقصد تسخیر ری با **رکن‌الدوله دیلمی** از درجنگ درآمد ولی عاقبت مجبور بصلح شد . ○ **احمدمعزالدوله**دربغداد وفات یافت‌ومتصرفاتش بدست **عضدالدوله** افتاد . ○ **علی‌بن‌حسین** معروف‌به **ابوالفرج اصفهانی** دانشمند وشاعر ونویسنده معروف ایرانی و صاحب کتاب مشهور **الاغانی** دربغداد وفات یافت .

*

۱۵۰۶	۹۶۷	۳۵۷	۳۴۶	○ **وشمگیر زیاری** درشکار بسبب حمله خوکی از اسب بزیر افتاد ودرگذشت وپسر بزرگش‌بنام **بهستون** (بیستون) بجای وی نشست . ○ **شیخ ابوسعید ابوالخیر** که ازمشایخ بزرك زمان خود بشماراست درقریه **مهنه** از قراء **خاوران** (۱) خراسان تولد یافت .

*

۱۵۰۷	۹۶۸	۳۵۸	۳۴۷	○ **خلف‌بن‌احمد** بیاری **منصوربن‌نوح‌سامانی**

۱ــ بین ابیورد وسرخس .

درسیستان **طاهر بن حسین** رامغلوب‌ومنهزم کرد و بار دیگر بفرمانروائی سیستان رسید .

○ **بدیع‌الزمان‌همدانی** ازفضلا ودانشمندان‌معروف ایران وصاحب کتاب **مقامات** در همدان تولد یافت .

*

۱۵۰۸	۹۶۹	۳۵۹	۳۴۸

○ **ابوالفضل محمدبن عمید** وزیر (رکن‌الدوله دیلمی) که **صاحب‌ابن‌عباد** دراثر دوستی با او لقب صاحب (یعنی مصاحب) یافت‌در ری وفات کرد او را **ابن‌عمید** هم میگفتند .

○ **ابوالفتح بستی** شاعر معروف دوران غزنوی تولد یافت .

*

۱۵۰۹	۹۷۰	۳۶۰	۳۴۹

○ **سلطان محمود غزنوی** دراین‌سال تولد یافت

○ (ملوك‌خانیه) یاآل‌افراسیاب یاآل‌خاقان‌درماوراءالنهر دراین سال تأسیس شد .

○ مؤیدالدوله دیلمی دراین سال وزارت اصفهان را (به صاحب‌بن عباد) دانشمند معروف ایرانی داد .

○ (حمزه اصفهانی) از نویسندگان معروف ایران و کتاب مشهور (سنی‌ملوك الارض و الانبیاء) وفات یافت (۱)

○ ساختمان‌پل وسدمعروف بندامیر برروی رودخانه کر بدستور **عضدوالدوله دیلمی** دراین سال پایان‌یافت این‌پل ۱۲۰ مترطول و۱۳چشمه دارد

*

۱۵۱۰	۹۷۱	۳۶۱	۳۵۰

○ اولین اثر (اخوان‌الصفا) درپنجاه رساله‌جداگانه

۱ــ تاریخ وفات این‌نویسنده بزرك درسال ۳۵۰ هجری‌هم نوشته‌اند .

بصورت دائرة المعارف انتشار یافت (۱)

*

○ بین **حسن رکن‌الدوله دیلمی** و **امیر منصور سامانی** قراردادی منعقد شد که بموجب آن کلیه نواحی که **رکن‌الدوله** گرفته متصرف باشد و درعوض سالی ۱۲۰ هزار دینار بخزانه سامانی بپردازد .

*

۱۵۱۱	۹۷۲	۳۶۲	۳۵۱	○ **بلکاتکین** امیر غزنین در گذشت و **پیری تکین** بجای وی نشست اما چون مردی ستمکار بود پس از چهار سال خلع گردید

○ **ابوالحسن مجد الدین کسائی** از شعرای معروف . ایران در **مرو** تولد یافت .

○ **محمد بن احمد خوارزمی** مشهور به **ابوریحان بیرونی** (۲) از بزرگترین ریاضی‌دانان و دانشمندان ایران در بیرون خوارزم تولد یافت

*

۱۵۱۲	۹۷۳	۳۶۳	۳۵۲	○ بین **منصور بن نوح** و **عضدالدوله دیلمی** قراردادی بامضاء رسید که بموجب آن امیردیلمی سالی دویست هزار دینار طلا به‌امیر سامانی بپردازد .

○ **محمد بن ابوالفضل محمد بلعمی** صاحب ترجمه کتاب معروف (تاریخ طبری) درگذشت

○ **شیخ الرئیس ابوعلی سینا** در **خرمیثن** از توابع بخارا تولد یافت (۳)

۱ــ این دائرةالمعارف توسط پنج نفر باسامی . ابوسلیمان محمدبن نصر معروف به‌المقدسی ــ ابوالحسن‌علی بن‌هارون زنجانی ــ ابواحمد مهرنجانی ــ العوفی وزیدبن عارفه تألیف یافت .

۲ ــ چون در بیرون شهر خوارزم تولد یافته او را بیرونی گفته‌اند از آثار او (قانون مسعودی) و (آثار الباقیه عن القرون الخالیه) را پایه نام برد .

۳ ــ تولد این دانشمند بزرگ را در سال ۳۶۹ هجری نیز نوشته‌اند

○ **عضدالدوله‌دیلمی** لشکری بسواحل دریای عمان فرستاد و این نواحی‌را تصرف کرد

*

۱۵۱۳	۹۷۴	۳۶۴	۳۵۳

○ **عضدالدوله‌دیلمی** در این سال به‌بغدادتاخت و پسر عموی خود **عزالدوله** را مغلوب کرده بزندان انداخت .

○ **بلکاتکین** فرمانفرمای مستقل غزنه در این‌سال کشته شد

*

۱۵۱۴	۹۷۵	۳۶۵	۳۵۴

○ **منصور بن‌نوح سامانی** درگذشت و پسرش **نوح‌دوم** ملقب به (امیررضی) که سیزده ساله‌بود بجای وی نشست .

○ **دقیقی** شاعرمعروف دوران غزنوی‌که اول دفعه شاهنامه را او شروع‌کرد وفات یافت یا بروایتی بدست غلامش‌کشته شد .

○ **ابوالحسین علی‌بن الحسین مسعودی** صاحب کتاب‌مشهور(مروج‌الذهب)درفسطاط درگذشت(۱)

*

۱۵۱۵	۹۷۶	۳۶۶	۳۵۵

○ دراین‌سال **سبکتکین**ازطرف‌سرداران‌وبزرگان غزنوی بامارت غزنین انتخاب شد .

○ بهستون پادشاه زیاری درگذشت و **قابوس‌پسر وشمگیر** ملقب به **شمس‌المعالی** بجای برادر نشست .

○ **عضدالدوله دیلمی** عزالدوله راکه در زندان بود مقتول ساخت و متصرفات او را ضمیمه قلمرو خودکرد .

۱ــ وفات این دانشمند را در سالهای ۳۴۵ و ۳۴۶ هجری قمری هم نوشته‌اند .

○ **حسن رکن‌الدوله** دیلمی وفات یافت ومتصرفات او بین سه پسرش (عضدالدوله) و (مؤیدالدوله)و (فخرالدوله) تقسیم شد .

○ **امیرطغان** (امیر بست) از **سبکتکین** کمک خواست و**سبکتکین** او را در رسیدن بحکومت **بست** یاری کرد . و درهمین لشکرکشی بود که (ابوالفضل محمد بستی) بخدمت سبکتکین درآمد

*

۱۵۱۶	۹۷۷	۳۶۷	۳۵۶	○ ابوالحسن عبداله بن احمد عتبی(۱) بوزارت **نوح بن منصور** رسید .

○ ناصرالدین **سبکتکین** ادعای استقلال کرد و کلیه نواحی اطراف غزنین را تصرف نمود .

○ عضدالدوله به‌بغداد حمله کرد و آن شهررا گرفت اما نسبت به معزالدوله با احترام رفتارکرد

○ بندر قدیمی **سیراف** (۲) درکنارخلیج فارس در اثرزلزله بکلی ویران گردید .

*

۱۵۱۷	۹۷۸	۳۶۸	۳۵۷	○ بیمارستان عضدی بفرمان **عضدالدوله‌دیلمی** دربغدا بنا شد . این بیمارستان داروخانه مفصلی داشت .

○ عضدالدوله ضریح با شکوهی‌روی مقبره**حضرت امام حسین‌علیه‌السلام** درکربلا بنا نهاد .

○ **شیخ‌صدوق** کتاب معتبر (اعتقادات)رادرنیشابور تألیف کرد .

○ ابوسعید حسن‌بن عبداله سیرافی ادیب‌ونحوی‌دان

۱ــ بضم عین و سکون تا

۲ــ سیراف از بنادر قدیمی ایران‌که خرابه‌های‌آن امروز نزدیك بندر طاهری درکنارخلیج فارس است

بزرك ایرانی (از مردم سیراف) وفات یافت .

*

۱۵۱۸ ۹۷۹ ۳۶۹ ۳۵۸ ○ (عضدالدوله) دیلمی دراین‌سال عازم ری وهمدان شد ومتصرفات برادر خود **فخرالدوله** را تصرف کرد و فخرالدوله به قابوس پناه برد ولی هردو از عضدالدوله شکست خوردند .

○ **ابوعلی حسین بن عبدالله** ملقب به (شیخ الرئیس) و (ابن‌سینا) درشهر **خرمیثن** نزدیك بخارا تولدیافت(۱)

○ وفات **ابومنصور محمد بن احمد** متخلص به **دقیقی** ازشعرای معروف سامانی رادراین‌سال نیز نوشته‌اند .

*

۱۵۱۹ ۹۸۰ ۳۷۰ ۳۵۹ ○ **حکیم ابوالقاسم فردوسی** شروع به نظم کتاب پرارج شاهنامه نمود وپس‌از سی سال در سال ۴۰۰ آنرا به پایان رسانید .

○ **ابوالحسن عبدالله بن احمد عتبی** وزیر نوح بن منصورسامانی بدست جمعی از غلامان **فایق** (سردارمعروف سامانی) بقتل رسید .

○ **مجدالدوله دیلمی** که در این سال بسن رشد رسیده‌بود زمام امور را در دست گرفت .

○ **محمدبن احمدازهری** ادیب و دانشمند بزرك ومؤلف کتاب لغت (التهذیب) درهرات درگذشت.

*

۱۵۲۰ ۹۸۱ ۳۷۱ ۳۶۰ ○ **عضدوالدوله دیلمی** برادرخود (مؤیدالدوله) را برای تسخیر همدان و عراق بجنگ برادرش (فخرالدوله) فرستاد .

○ **ابوعبدالله محمد بن خفیف** معروف به (شیخ کبیر) ازمشایخ بزرك صوفیه درشیراز وفات یافت . شیخ

۱ــ تولد ابن سینا را در سال ۳۶۲ هجری نیز نوشته‌اند .

کبیر بنیان‌گزار طریقه مشهور (کبیریه) درعالم تصوف است .

○ (حسام‌الدوله ابوالعباس‌تاش) ازجانب (امیر نوح سامانی) بجای(ابوالحسن‌سیمجور)سپهسالارخراسان وامیر نیشابور گردید .

*

۱۵۲۱	۹۸۲	۳۷۲	۳۶۱

○ **عضدالدوله** در سن ۴۷ سالگی بمرض صرع درگذشت وجسدش را درنجف اشرف درجوار **حضرت‌علی‌علیه‌السلام** بخاك سپردند (۱)

○ دراین سال (ابوالحسن‌سیمجور)ازطرف **نوح‌بن منصور سامانی** مأمور دفع (خلف‌بن احمد)شد و او(خلف) را مجبور به فرار ازسیستان‌کرد و حکومت سیستان را به **حسین‌بن طاهر** سپرد .

*

۱۵۲۲	۹۸۳	۳۷۳	۳۶۲

○ **مؤیدالدوله** پسر (رکن الدوله)در گذشت و (فخرالدوله)دیلمی گرگان‌را تصرف‌نموده درری بتخت نشست .

○ **سبکتکین** دراین‌سال بلخ‌را به‌پایتختی‌برگزید

*

۱۵۲۳	۹۸۴	۳۷۴	۳۶۳

○ **فخرالدوله‌دیلمی**پسر (رکن‌الدوله)(صاحب‌بن عباد)دانشمندونویسنده‌معروف‌را بوزارت‌خود گماشت

○ **سلطان‌محمود** به‌سیستان‌آمد و (خلف‌بن‌احمد) که‌یارای‌مقاومت‌نداشت درحصار **اصفهبد**متحصن شد اما چون **خلف** از راه عذر خواهی در آمد او را بخشید وحکومت سیستان‌را باو سپرد .

*

۱۵۲۴	۹۸۵	۳۷۵	۳۶۴

○ **شمس‌الدین‌محمدبن‌احمد**معروف‌به(المقدسی)

۱ــ عضدوالدوله دیلمی را بحق باید یکی‌از شاهنشاهان بزرگ ایران بعداز حمله عرب‌دانست . مردی فاضل وسیاستمداری باارادہ بود . بآبادی وعمران توجه‌داشت . باعباسیان دشمن‌بود وعقیده داشت‌که باید خلافت را از بنی عباس بیرون‌آورد وبدست ایرانیان شیعه داد .

سیاح وجغرافی‌دان معروف کتاب (احسن التفاهیم فی‌معرفةالاقالیم) را دراین سال نوشت .

○ پاره‌ای ازمورخین وفات **ابن‌سینا** را دراین‌سال هم نوشته‌اند .

*

۱۵۲۵	۹۸۶	۳۷۶	۳۶۵

○ **ابوالفوارس شیر زیل** (شیر دل) ملقب به (شرف‌الدوله) پسر(عضدالدوله) دیلمی برادرخود (صمصام‌الدوله)رابزندان انداخت وخودپادشاه‌شد.

○ **ابوالحسن رازی** منجم مشهور ایرانی وصاحب کتاب (صورالکواکب) درگذشت .

○ **ابوشکور بلخی** شاعر معروف دوران سامانی درگذشت .

*

۱۵۲۶	۹۸۷	۳۷۷	۳۶۶

○ **شرف‌الدوله دیلمی** رصدخانه معظمی تأسیس کردکه (ابوسهل کوهی) (۱) درآن برصدکردن کواکب پرداخت .

○ (ابوعلی فارسی) دانشمند وفاضل ایرانی صاحب کتاب (ایضاح) دربغداد درگذشت .

○ **ابن‌الندیم** کتاب بسیار مشهور خود (الفهرست) را دراین سال تمام‌کرد .

*

۱۵۲۷	۹۸۸	۳۷۸	۳۶۷

○ **ابوالحسن سیمجور** درگذشت و **امیر نوح** سامانی حکومت خراسان را به فرزند او **ابو علی** داد

○ **محمد بن اسحق الندیم الوراق** معروف به **ابن الندیم** صاحب کتاب معروف (الفهرست)

۱ــ ابوسهل ویخن‌بن رستم منجم وریاضی‌دان مشهوو چون اهل طبرستان بود بنا بر رسم این ولایت به (کوهی) معروف بود .

در گذشت (۱)

○ (علی فخرالدوله دیلمی) فرزند (رکن‌الدوله) که در ری مرکز عراق‌عجم حکومت داشت در گذشت و همسر او (سیده‌ملک‌خاتون) زمام امور را در دست گرفت

*

۱۵۲۸	۹۸۹	۳۷۹	۳۶۸	○ **شرف الدوله** فرزند **عضدالدوله** وفات یافت و برادرش **ابو نصر فیروز** ملقب به **بهاءالدوله** بجای وی در بغداد به تخت نشست
				○ **ابو حامد احمد بن محمد چغانی** از مردم چغانه (نزدیك مرو رود خراسان) که در ایجاد رصدخانه بغداد دست داشت وفات یافت

*

۱۵۲۹	۹۹۰	۳۸۰	۳۶۹	○ **ابو سلیمان محمد بن طاهر بن بهرام سجستانی** معروف به **المنطقی** از حکمای معروف ایران صاحب کتابهای (مقابسات) و (صون الحکمة) وفات یافت (۲)

*

۱۵۳۰	۹۹۱	۳۸۱	۳۷۰	○ **ابو نصر فیروز** ملقب به (بهاءالدوله) (طایع) خلیفه عباسی را از خلافت خلع والقادر بالله را بجای وی نشاند .
				○ **ابو جعفر محمد بن حسین ابن بابویه** معروف به **شیخ صدوق** و (ابن بابویه) از فقها و محدثین شیعه صاحب کتاب (من لا یحضره الفقیه) در شهر ری وفات یافت و اکنون آرامگاهش زیارتگاه است (۳)

*

۱۵۳۱	۹۹۲	۳۸۲	۳۷۱	○ **ابو علی سیمجور** که قدرت فوق‌العاده‌ای پیدا

---

۱ ــ سال وفات این دانشمند را سالهای ۳۷۸ و ۳۹۵ نیز نوشته‌اند

۲ ــ معروف است که المنطقی حدود هشتصد سال قبل از نیوتون به قوه جاذبه خورشید پی برده بود

۳ ــ تألیفات دیگری دارد از جمله (عیون الاخبار الرضا) و (معانی الاخبار) و (کتاب التوحید) وغیره

کرده بود برضد سامانیان طغیان و شورش کرد و سپاه **نوح** را شکست داد .

○ وفات **ابن بابویه** را در این سال هم نوشته‌اند .

*

۱۵۳۲	۹۹۳	۳۸۳	۳۷۲

○ چون **فائق** با (ابوعلی سیمجور) برضد **نوح سامانی** متحد شده بود **امیر نوح** ازسبکتکین که درغزنین قدرت داشت کمك خـواست و باکمك او توانست **ابوعلی سیمجور** را شکست دهد .

○ **هارون بن سلیمان** معروف به **بغراخان** وملقب به (شهاب‌الدوله) از امرای آل افراسیاب دربخارا بتخت نشست وهم دراین سال وفـات یافت .

○ **محمدبن عباس** معروف به **ابوبکر خوارزمی** شاعرونویسنده معروف درنیشابوروفات یافت. چون مادرش و (طبری) پدرش (خوارزمی) بوده او را **طبرخزی** هم میگفتند .

○ **ابوعلی بلعمی** مشهوربه (امیرك بلعمی) ازوزرای معروف عهد سامانی درگذشت .

*

۱۵۳۳	۹۹۴	۳۸۴	۳۷۳

○ **سبکتکین** با پسر خود **محمود** بخراسان رفته (ابوعلی) و (فائق) سرداران سامانی را که بمخالفت نوح برخواسته بودند شکست داد و امیر سامانی **سبکتکین** را (ناصرالدوله) و پسرش را (سیف‌الدوله) لقب داد .

○ (علی بن عباس مجوسی اهوازی) بزرگترین طبیب و دانشمند و پزشك مخصوص عضدالدوله دیلمی کـه کتاب معروف (کامل الصناعة فی طب) یا (طب ملکی) را بنام او نوشته بود وفات کرد .

*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۵۳۴	۹۹۵	۳۸۵	۳۷۴	○ **صاحب بن عباد** وزیر **فخر الدوله** و (رکن الدوله) دیلمی در ری وفات یافت و اورا در اصفهان دفن کردند (۱) ○ **ابو علی مأمون بن محمد** در این سال درخوارزم بر (ابوعبدالله خوارزمشاه) غلبه کرد وسلسله (آل مأمون) یا (مأمونیان) را بنیان نهاد . ○ (ابوالفضل محمدبن الحسین) معروف به (بیهقی) دبیر سلاطین سلجوقی وصاحب کتاب (تاریخ بیهقی) درقریه حارث آباد (نزدیك بیهق) تولد یافت .
				*
۱۵۳۵	۹۹۶	۳۸۶	۳۷۵	**خلف بن احمد** امیرصفاری برادر خود **طاهر** را بقهستان فرستاد و طاهر آن سرزمین رااز بغراجق برادر **سبکتکین** گرفت . ○ (ابوحنیفه اسکافی مروزی) شاعر توانای ایرانی درگذشت . ○ (ابوعلی بلعمی) وزیر **منصور بن نوح** که تاریخ طبری را بزبان فارسی ترجمه کرد درگذشت .
				*
۳۵۳۶	۹۹۷	۳۸۷	۳۷۶	○ در این سال باآنکه در حکومت سامانی بی‌سرو سامانی بود ولی (ابوالحارث منصوربن نوح) که خردسال بود بتخت نشست . ○ **سبکتکین** درحالی که ازبلخ به‌غزنین بازمیگشت در راه وفات یافت و بین دوبرادرش **محمود** و **اسماعیل** برسرتاج و تخت نزاع درگرفت اما **محمود** بر برادر خود **اسماعیل** پیروز شد و بسلطنت رسید .

---

۱ ــ ازبین آثار او میتوان (دیوان‌رسائل) و (منشات) او را نام برد

۱ ــ بیهق ناحیه قدیمی خراسان و در محل سبزوار کنونی بوده .

○ **مأمون‌بن محمد** موسس سلسله (مأمونیان) در گرگانج (جرجانیه) پایتخت خوارزم (۱) درگذشت

*

۱۵۳۷	۹۹۸	۳۸۸و ۳۸۹	۳۷۷

○ بزرگان و سران سپاه سامانی با رقابت واختلاف دردسر بزرگی برای **منصوربن نوح** (منصور ثانی) بوجود آوردند

○ (ابوکالیجارصمصام‌الدوله) پسر(عضدالدوله‌دیلمی) که مدتها در بغداد و فارس حکومت داشت وبا برادرش (بهاءالدوله) در جنگ و نزاع بود در این سال بتحریک برادرش بدست جمعی از سردارانش بقتل رسید .

○ **اسپهبدشهریاربن‌شروین** از طرف **قابوس بن وشمگیر** گرگان‌را از تصرف (مجدالدوله) پسر(فخرالدوله) خارج کرد .

○ **ابوالوفاءبوزجانی** (۲) دانشمند و ریاضی‌دان ایرانی وفات یافت

○ از طرف‌خلیفه القاب (یمین‌الدوله) و(امین‌المله) برای**محمود** فرستاده شد

○ اختلاف بین بزرگان سامانی‌باعث خلع**منصور بن‌نوح** از امارت گردید و **سلطان‌محمود**هم بهمین بهانه بخراسان تاخت‌و سامانیان رامنقرض کرد و **عبدالملک‌دوم** را خلع کرد

*

۱۵۳۸	۹۹۹	۳۹۰	۳۷۸

○ **سلطان‌محمود** در این سال **عبدالملک دوم**

---

۱ ــ خوارزم ناحیه‌ای بوده در شمال جیحون و بدو بخش شمالی و جنوبی تقسیم میشده بخش شمالی که تحت نفوذ اعراب بود پایتختش شهر گرگانج یا جرجانیه و قسمت جنوبی که خوارزمشاهیان آنرا اداره میکردند پایتختش شهر (کات) بوده

۲ ــ بوزجان از قراء نزدیك زنجان است .

آخرین امیرسامانی‌را درزندان اسیر کرده واودر زندان وفات یافت

○ **ابوریحان بیرونی** کتاب (آثار الباقیه) را در این سال تالیف کرد

○ **ابوسهل مسیحی** طبیب وفیلسوف معروف ازاهالی گرگان ومعاصر **ابوعلی سینا** و **ابوریحان بیرونی** صاحب کتاب (دائرةالمعارف طبی) درگذشت (۱)

*

○ **سلطان محمود** به سیستان لشکر کشید و امیر خلف را شکست داده درقلعه‌اسپهبد محصور کرد اما **خلف** ازدر صلح درآمد و با دادن مبلغی او را آزاد کرد (۲)

*

۱۵۳۹	۱۰۰۰	۳۹۱	۳۷۹

○ **ابوابراهیم** از اعقاب سامانیان بربخارا تسلط یافت و مدتی این شهر پایتخت سامانیان گردید

○ **ابوریحان بیرونی** کتاب معروف (آثار الباقیه عن‌القرون الخالیه) را در این سال بنام **شمس المعالی قابوس** تالیف و تمام کرد

○ **حکیم کسائی مروزی** شاعر دربار **محمود** درگذشت

*

۱۵۴۰	۱۰۰۱	۳۹۲	۳۸۰

○ **سلطان محمود** ظاهراً بقصد ترویج اسلام و باطناً برای توسعه متصرفات خود عازم هندوستان گردید و طائفه **راجپوت** را مغلوب کرده **پیشاور** را گرفت .

○ **خلف بن احمد** سلطنت رابه‌پسر خودطاهر دادو

---

۲ ــ وفات این پزشك عالیقدررا در سال ۴۰۲ هجری‌هم نوشته‌اند

۲ــ معروف‌است‌که باگفتن لقب(سلطان) به‌محمود اورا خوشحال‌کرد ودوباره‌آزادی‌وتخت‌سلطنت‌خودرا باز یافت

خود گوشه‌نشینی اختیار کرد ولی بزودی پشیمان شد و پسر خود را بحیله بکشت وبجای خودنشست

*

۱۵۴۱	۱۰۰۲	۳۹۳	۳۸۱

○ **سلطان‌محمود** دراین‌سال (خلف‌بن‌احمدصفاری) را مغلوب‌کرده به‌**گوزگانان** (۱) فرستاد و به سلسله صفاری‌پایان‌داد وسیستان‌را ضمیمه‌متصرفات خودکرد .

○ (امام ابواسحق‌بن علی‌بن یوسف) فقیه و دانشمند بزرك فارسی‌که مدتها کرسی استادی نظامیه بغداد را داشت درفیروزآباد فارس تولد یافت .

*

۱۵۴۲	۱۰۰۳	۳۹۴	۳۸۲

○ **حکیم ناصرخسرو** شاعر توانای‌ایران وملقب به (حجت خراسان) درقریه قبادیان از توابع بلخ متولد شد (۲)

○ بین **ابوابراهیم منتصر و ایلك خان ترك** در نزدیك سمرقند جنگ درگرفت‌که بشکست **ایلك‌خان** منتهی شد .

○ **ابوالفضل‌احمدبن‌حسین** ملقب‌به (بدیع‌الزمان همدانی) صاحب‌کتاب معروف(مقامات) در هرات درگذشت (۳)

*

۱۵۴۳	۱۰۰۴	۳۹۵	۳۸۳

○ دراین‌سال **محمودغزنوی** بجلگه پنجاب دست یافت و کشمیر را ضمیمه متصرفات‌خودکرد.

○ **ابوابراهیم منتصر** آخرین پادشاه سامانی‌که ازجوانمردان پاك‌نژاد وایرانیان دلاوربود پس‌از

---

۱ ــ گوزگانان یا جوزجانان قریه‌ای بوده از توابع مشهد .

۲ ــ خود شاعرگوید : بگذشت زهجرت پس سیصد نودو چار بگذاشت مرا مادر برمرکز غبرا

۳ــ وفات این دانشمند را درسال ۳۹۸ هجری‌هم نوشته‌اند .

پنج‌سال پادشاهی وسرگردانی بدست عمال غزنوی کشته شد .

○ **ابن‌فارس رازی** دانشمند معروف ایرانی (اهل ری) وصاحب کتاب (اللغة وفقه‌اللغة) که مدتها تربیت فرزند (مجدالدوله دیلمی)را بعهده داشت وفات یافت .

*

۱۵۴۴ ۱۰۰۵ ۳۹۶ ۳۸۴ ○ **ایلك‌خان‌ترك** قسمتی‌از خراسان وشهرهای‌بلخ وهرات‌ونیشابور را تصرف‌کرد **وسلطان‌محمود** بعجله ازهندوستان بخراسان آمد وایلك خان را بسختی شکست داد .

○ **خواجه عبدالله انصاری** عارف وصوفی‌مشهور درهرات تولد یافت .

*

۱۵۴۵ ۱۰۰۶ ۳۹۷ ۳۸۵ ○ بدستور **قابوس‌بن‌وشمگیر‌بن** بنای گنبد قابوس گرگان شروع شد .

○ **ایلك خان ترك و یوسف قدرخان** پادشاه ختن باسپاهی گران بخراسان‌آمدند اما در دشت **کتر** چهارفرسنگی بلخ **محمود غزنوی** آنها رابسختی شکست‌داد وآنها به‌ترکستان‌فرار کردند

○ **جبرئیل بن عبیدالله** آخرین فرد خاندان **بختیشوع** طبیب ورئیس دانشکده جندی شاپور وپزشك معروف ایرانی در دربار خلفای عباسی درگذشت .

*

۱۵۴۶ ۱۰۰۷ ۳۹۸ ۳۸۶ ○ **محمدبن دشمن‌زیار** معروف‌به **ابن کاکویه** درکردستان واصفهان وهمدان ویزد سلسله دیالمه

کاکویه را بنیان نهاد که تاسال ۴۴۳ هجری دوام یافت .

○ **ابومنصور عمارمروزی** ازشاعران معروف ایران وفات یافت (۱)

○ **سیده** مادر **مجدالدوله** دیلمی حکومت‌همدان را به **شمس‌الدوله** پسر دیگر خود داد .

○ **ابونصر اسماعیل بن حماد جوهری** از دانشمندان وائمه لغت وازاهالی فاراب درنیشابور وفات یافت. اثر معروف او (صحاح‌اللغة) است .

*

۱۵۴۷ ۱۰۰۸ ۳۹۹ ۳۸۷ ○ **خلف‌بن‌احمد** آخرین پادشاه صفاری که پس‌از شکست‌از**محمودغزنوی** مدتی‌نزد (ایلك خان) وزمانی‌هم درقلعه‌های (گردیز) و (دهك) زندانی بود دراین سال درگذشت .

○ **سلطان محمود** قهستان وسیستان‌را فتح‌کرده و دوباره عازم هندوستان گردید .

*

۱۵۴۸ ۱۰۰۹ ۴۰۰ ۳۸۸ ○ **سلطان‌محمود** بالشکری‌عظیم واردهندوستان‌شد

○ **علی‌محمد** ملقب به **نظام‌الدین** و معروف به **ابوالفتح بستی** از شعرا ودانشمندان مشهور ایران دربخارا بدرودحیات گفت .

○ **ابوحیان توحیدی** شیرازی ازعلماء و فضلا وفلاسفه بزرك ایران‌که بحدت حافظ معروف بود وفات یافت کتاب معروف او (الصدق والصداقه) است .

○ **فردوسی** شاعربلند پایه ایران‌کتاب پرارج

۱ــ سال وفات او را بین سالهای ۳۹۵ تا ۴۰۴ هجری دانسته‌اند .

				شاهنامه را پس‌از سی‌سال رنج‌وزحمت دراین‌سال بانجام رسانید (۱) ○ **سلطان‌محمود غزنوی** بقعه جدیدی بـرروی قبر**حضرت امام رضا (ع)** بناکرد . * ○ بین **آلتونتاش‌وارسلان‌جاذب** سرداران(سلطان محمود) و **محمدبن‌سوری** از امرای غور(۲) جنگ درگرفت‌که به پیروزی غـوریان پیوست
۱۵۴۹	۱۰۱۰	۴۰۱	۳۸۹	○ **سلطان‌محمود** دراین سال قسمتی از هندوستان را از دست**انندپال** بیرون‌آورد وضمیمه متصرفات خودکرد . ○ **احمدبن‌حسن‌میمندی** بوزارت(سلطان‌محمود) رسید . *
۱۵۵۰	۱۰۱۱	۴۰۲	۳۹۰	○ (ابوسهل‌عیسی‌بن‌یحیی‌المسیحی‌جرجانی) پـزشك معاصر **ابن‌سینا** که از اساتید مسلم طب درزمان خود بود درحالی‌که بهمراه **ابن‌سینا** ازخوارزم بخراسان میرفت درگذشت . ○ **سلطان‌محمود** درکشمیروپنجاب بفتوحاتی‌نائل آمد . ○ **فضل‌بن‌محمدفارمدی** از مشایخ بزرك صوفیه در قریه **فارمد** (نزدیك طوس) متولد شد . *
۱۵۵۱	۱۰۱۲	۴۰۳	۳۹۱	○ **سلطان محمود** شهرمقدس **تانیسر** را در هند تصرف‌کرد و بت **جگرسوم**را درهم شکست.

---

۱ ــ خود فردوسی فرماید : ز هجرت شده پنج‌هشتاد بار که گفتم من‌این نامهٔ شاهوار

۲ ــ چون جد اعلای غوریان شنب نام داشت آنها را آل شنب یا شنبانیه نیز میگویند که درطخارستان و غور وغزنین حکومت داشتند پایتخت‌آنها فیروزکوه درافغانستان و بامیان در طخارستان بوده .

○ وفات **ابوالفتح** بستی دبیردربار **سبکتکین** را دراین سال هم نوشته‌اند .

*

۱۵۵۲	۱۰۱۳	۴۰۴	۳۹۲	○ **سلطان محمود** نواحی **قنوج** را در هند تصرف کرد

○ **بهاءالدوله دیلمی** پسر **عضدالدوله** که با عنوان **شاهنشاهی** درسال ۳۷۹ هجری‌درشیراز بتخت نشسته بود در این سال وفات یافت این پادشاه اولین کسی‌است که بعداز ساسانیان باین لقب بین مردم شناخته شد

○ **ابوالعباس‌احمداسفراینی**وزیرسلطان‌محمود بدستور امیر غزنوی بقتل رسید . (۱)

*

۱۵۵۳	۱۰۱۴	۴۰۵	۳۹۳	○ **سلطان‌محمود**درهندنواحی‌چندی‌رابتصرف‌درآورد

○ **ابو سهل کوهی** منجم و دانشمند بزرك ایران‌صاحب (کتاب‌پرگار)و(کتاب‌صنعت) و (دوایر مماسه) در شیراز در **گذشت**(۲)

*

۱۵۵۴	۱۰۱۵	۴۰۶	۳۹۴	○ **سلطان‌محمود** سردارخود **محمدبن‌ابراهیم طائی** را برای رفع شورش خوارزم بدآنجا فرستاد

○ **حسن‌بن‌محمد نیشابوری** دانشمند و محقق معروف که در معانی کلمات و اصطلاحات قران و حدیث زحمت زیادی کشیده بود وفات یافت

○ **ابوحامداسفراینی** فقیه معروف شافعی که در

---

۱ ــ گویند این دانشمند ایرانی دستورداده بود دفاتر دولتی ونامه‌ها راکه تاکنون بعربی مینوشتند از این به بعد بفارسی بنویسند

۲ ــ وفات این دانشمند را در سال ۳۵۰ هجری نوشته‌اند

محضر درس او همشیه متجاوز ازسیصد تن حضور داشت در بغداد وفات یافت

*

۱۵۵۵	۱۰۱۶	۴۰۷	۳۹۵	○ **سلطان‌محمود** بخوارزم لشکر کشید و **ابو العباس‌مأمون** از خانواده (مأمونیان) پادشاه آنجا را مجبور کرد که خطبه بنام او بخواند و خوارزمشاه (۱) چنین کرد ولی بزرگان و سرداران **ابوالعباس** را کشته **محمدبن علی** را بجای وی نشاندند

*

۱۵۵۶	۱۰۱۷	۴۰۸	۳۹۶	○ **سلطان‌محمود** کشته شدن **ابوالعباس** را «که داماد او بود» بهانه‌کرده خوارزم را تصرف کرد وحکومت آنجارا به‌سردارمعروف‌خود **آلتونتاش** داد وبدین ترتیب سلسله مأمونیان منقرض گردید

*

۱۵۵۷	۱۰۱۸	۴۰۹	۳۹۷	○ **سلطان محمود** حمله مهمی بمرکزهند نمود و شهرمعروف **قنوج** «کنوج» راکه در ساحل رود گنگ‌بودتسخیر کردوغنائم زیادی بدست‌آورد .
				○ **سلطان‌الدوله** نوه **عضدالدوله دیلمی** در این سال **حسن‌بن‌منصورسیرافی** را وزیرخود کرد و اورا لقب «ذوالسعادتین» داد

*

۱۵۵۸	۱۰۱۹	۴۱۰	۳۹۸	○ **ابوعلی حسن‌بن علی‌بن اسحاق** معروف به **خواجه نظام‌الملک** وزیردانشمند سلجوقیان و صاحب‌کتاب « سیاست نامه» درنوغان از قراء رادکان « طوس» تولد یافت (۲)

---

۱ ــ آل مأمون یا مأمونیان را که درخوارزم‌حکومت داشتند خوارزمشاه نیزمینامیدند.

۲ ــ تاریخ تولد خواجه نظام‌الملک را باختلاف درسال ۴۰۸ تا ۴۱۰ هجری نوشته‌اند

○ **باباطاهر عریان** شاعرو عارف معروف بروایتی دراین سال وفات یافت .

*

۱۵۵۹	۱۰۲۰	۴۱۱	۳۹۹

○ **ابوالفضل بیهقی** مورخ دانشمندومشهورایرانی بخدمت (سلطان محمود) آمد و سلطان مقدم او را عزیز شمرده منصب دبیری‌باو داد .

○ **ابوعبداله‌محمدبن‌اسماعیل** معروف به**دروزی** مؤسس فرقه در وزیه (۱) از اهالی بخارا وفات یافت .

○ وفات **فردوسی** را در این سال هم نوشته‌اند .

*

۱۵۶۰	۱۰۲۱	۴۱۲	۴۰۰

○ **سلطان‌محمود** کشمیر وکلیه نواحی غرب هند را تصرف نمود .

○ **ابوعلی‌سینا** (ابن‌سینا) به‌همدان‌رفت و بخدمت **علاءالدوله دیلمی** در آمد

*

۱۵۶۱	۱۰۲۲	۴۱۳	۴۰۱

○ **ابوالحسن بن‌محمدلامعی** شاعر بزرك و خوش قریحه در گرگان تولد یافت (۲)

○ سلسله امرای دیلمی در همدان و اصفهان منقرض گردید

○ **ابوعبدالله‌محمدبن‌محمد** معروف به **شیخ مفید** در بغداد وفات یافت

*

۱۵۶۲	۱۰۲۳	۴۱۴	۴۰۲

○ **ابوسعیدسنجری** (سگزی-سیستانی) منجم و ریاضی‌دان بزرگ ومعروف قرن چهارم که‌دارای

---

۱ — druziye

۲— مرحوم سعید نفیسی تولدلامعی را سال ۴۱۲ هجری دانسته است .

تالیفات زیاد و گرانقدری است وفات یافت(۱)

○ **سلطان‌الدوله‌ابوشجاع** پسر **بهاءالدوله** از پادشاهان آل بویه در گذشت

*

۱۵۶۳	۱۰۲۴	۴۱۵	۴۰۳

○ **سلطان‌محمود** به ماوراءالنهر لشکر کشید و با **یوسف قدرخان** خاقان ترك عهد دوستی بست وبر رودخانه جیحون پلی بست تاترکان سلجوقی نتوانند بخراسان بیایند .

○ **سلطان‌محمود** هنگام‌بازگشت ازهندشهر(غزنه) را تجدید بناکرد .

○ **شیخ ابوذرعه** اردبیلی عارف ودانشمند بزرك ومعاصر **شیخ کبیر** دراین‌سال درشیراز وفات‌یافت ودر خانقاهش مدفون گردید «۲»

○ **ابو کالیجار** مرزبان فرزند سلطان الدوله از پادشاهان آل‌بویه دراین سال بحکومت فارس و کرمان رسید .

○ **سلطان محمود** دراین‌سال **احمد بن حسن میمندی**را ازوزارت‌معزول کرده‌بزندان‌انداخت

*

۱۵۶۴	۱۰۲۵	۴۱۶	۴۰۴

○ دراین‌سال **سلطان‌محمود** برای فتح‌بزرگترین بتخانه‌هندوستان درشهر**سومنات** عازم شبه‌جزیره **کاتیاور** شد .

○ **ابوعلی مشرف‌الدوله** پادشاه دیلمی‌که خودرا **شاهنشاه** میخواند درگذشت .

○ **ابوعلی حسن‌بن‌محمدمیکال**مشهوربه**حسنك**

۱ــ ازمیان‌کتابهای زیاد اومیتوان ــ (الجامع شاهی ــ المدخل ــ تحصیل القوانین الهندسیه ــ زایجات الکواکب ــ الاختیار) را نام برد .

۲ــ امروز درشیراز بنام (گل شیخ ابوذرعه) معروف است .

بوزارت «سلطان محمود غزنوی»رسید .

○ **حکیم ابوالقاسم فردوسی** ستاره تابناک‌شعر ایران بسن ۸۷ سالگی درطوس درگذشت .

*

۱۵۶۵ ۱۰۲۶ ۴۱۷ ۴۰۵ ○ **سلطان محمود** به‌شبه جزیره **کاتیاور** وارد شده بت معروف **سومنات** «۱» را شکسته و زر وگوهر و جواهرات بیشماری بچنگ آورد و **القادر بالله** خلیفه عباسی بهمین مناسبت فرمان حکومت خراسان وسیستان و خوارزم را برای وی فرستاد .

*

۱۵۶۶ ۱۰۲۷ ۴۱۸ ۴۰۶ ○ **سلطان محمود** برای تنبیه‌ترکان سلجوقی که طغیان‌کرده بودند **ارسلان جاذب** را باسپاهی بجلوگیری‌آنها فرستاد اما دراثر فزونی عده ترکان‌ارسلان‌کاری از پیش نبردوشهر بخارا بتصرف ترکان سلجوقی درآمد .

○ آخرین حمله **محمود** به‌هندوستان دراین سال انجام‌گرفت و **محمود** برای تأدیب‌طوایف **جت** به **مولتان** رفت .

○ **ابواسحق‌اسفراینی** معروف‌به «استاد» ازعلماء اصول و فقه‌که درنیشابور بتدریس اشتغال داشت درگذشت .

*

۱۵۶۷ ۱۰۲۸ ۴۱۹ ۴۰۷ ○ **سلطان‌محمود** باجمعی‌ازهمراهان‌خودبه«بست» وازآنجا به **طوس** آمد ومورد استقبال**ارسلان**

۱ــ گویند این سومنات همان بت معروف (منات) است‌که بروایتی در زمان حضرت رسول اکرم ازکعبه خارج شده و بهندوستان‌آورده شده بود اما این عقیده چندان صحیح نیست زیرا سومنات بزبان سانسکریت‌بمعنی (خداوند ماه) است‌که ازمدتها قبل درهند بوده .

جاذب قرار گرفت واز آنجا باسپاهی بجنگ ترکان سلجوقی رفت وآنها را شکست داد .

○ **ابوریحان بیرونی** کتاب «التفهیم الاوائل صناعة التنجیم» را بنام **ریحانه** دختر حسین خوارزمی در دونسخه فارسی وعربی نگاشت :

*

۱۵۶۸ ۱۰۲۹ ۴۲۰ ۴۰۸ ○ سلطان محمود **علی حاجب** سردار خودرا بهری فرستاد واو **مجدالدوله دیلمی** را شکست داد وآنجارا ضمیمه متصرفات دولت غزنوی کرد و **مجدالدوله** وپسرش **ابودلف** را بزندان انداخت

○ **مجدالدوله** درزندان درگذشت وباینترتیب سلسله امرای دیلمی ری نیز بدست **محمود** منقرض گردید

*

۱۵۶۹ ۱۰۳۰ ۴۲۱ ۴۰۹ ○ **سلطان محمود غزنوی** دراین سال بمرض سل درگذشت وجسدش رادر **کاخ پیروزی** که ازقصور زیبای سلطنتی غزنین بود دفن کردند و **محمد** پسرش را بتخت سلطنت نشاندند اما چون عشرت طلب و سست اراده بود بدست برادرش **مسعود** نابینا شد .

○ **ابوعلی احمدبن محمد** معروف به **ابن مسکویه** دانشمند ومورخ نامی ایران درگذشت ودرتخت پولاد اصفهان مدفون گردید (۱)

○ **ابوریحان بیرونی** کتاب معروف (تحقیق ماللهند) را دراین سال تالیف کرد .

○ **علاءالدوله ابوجعفر محمد کاکویه** ازسلسله آل زیار اصفهان را فتح و تسخیر کرد وسال بعد

۱ــ کتابهای معروف این دانشمند بزرگ عبارتند از (الطهارة فی علم اخلاق) ــ (کتاب فی جواب المسائل الثلث) و (تهذیب اخلاق) و (آداب العرب والفرس) و (جاویدان خرد) و (تجارب الامم)

ازطرف **سلطان مسعود** بحکومت آنجا تثبیت‌شد .

*

۱۵۷۰	۱۰۳۱	۴۲۲و ۴۲۳	۴۱۰

○ **سلطان مسعود غزنوی** در باغ **شادیاخ** نیشابور با مراسم مفصلی تاجگذاری کرد (۱) وابوالقاسم **احمدحسن میمندی** را وزارت داد .

○ **سلطان مسعود** تا حدود رود سند لشکر کشید و مکران را بتصرف درآورد .

○ **ابوعلی حسن بن محمد میکال** معروف به (حسنك وزیر) بفرمان سلطان **مسعود غزنوی** بتهمت اسماعیلی بودن در میدان شهر بلخ بدار آویخته شد «۲»

○ **فلك‌المعالی منوچهر** «۳» وفات یافت وپسرش **نوشیروان** بتخت نشست اما چون طفل بود **باکالیجار** سپهسالار لشکر آل‌زیار با اجازه **سلطان محمود** نایب‌السلطنه او شد .

○ **ابوعبداله محمدبن محمد** معروف به **شیخ مفید** دانشمند وعالم و فقیه بزرگ ایران درگذشت وفات این دانشمند را در سال ۴۱۳ هم نوشته‌اند

*

۱۵۷۱	۱۰۳۲	۴۲۴	۴۱۱

○ **احمدبن حسن میمندی** ملقب به **شمس‌الکفایه** که بدستور **سلطان محمود** سالها در زندان کالنجر بود و **مسعود** اورا بوزارت خودبرداشته بود دراین سال وفات یافت و **سلطان مسعود** ـ **احمدبن عبدالصمد شیرازی** ملقب به «شمس الوزرا» را بجای وی وزارت داد .

۱ـ برای اطلاع از مراسم مفصل این تاجگذاری نگاه‌کنید به تاریخ بیهقی

۲ـ نوشته‌اندکه پیکراو هفت‌روز یا بعبارتی هفت سال بردار بود

۳ـ منوچهری شاعرمعروف ایران تخلص خود را از نام این پادشاه گرفته .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۵۷۲	۱۰۳۳	۴۲۵	۴۱۲	○ **سلطان مسعود** بقصد سرکوبی اهالی گرگان که شورش کرده بودند عازم آنجا شد **وشهراکیم بن سوریل** سردسته شورشیان را منهزم ساخت . ○ **ابوالحسن لشکری** ممدوح **قطران تبریزی** در این سال بامارت گنجه رسید . ○ شیخ ابوالحسن علی بن جعفر خرقانی عارف و صوفی بزرك و صاحب کتاب «نورالعلم» درخرقان بسطام درگذشت . ○ (ابوریحان بیرونی) کتاب مهم (التفهیم لاوائل صناعةالتنجیم) رادراین سال بدو زبان فارسی وعربی تألیف کرد . ○ باکالیجار کوهی ازمشاهیر آل زیار برسلطان مسعود غزنوی یاغی شد اما مسعود لشکر بگرگان کشیده او را مطیع کرد .

*

۱۵۷۳	۱۰۳۴	۴۲۶	۴۱۳	○ **سلطان مسعود** گرگان و طبرستان را تصرف کرد و چون خیال پیشروی داشت **باکالیجار** عم انوشیروان زیاری با دادن ۳۰۰هزاردینار مسعود را بازگردانید . ○ سلجوقیان بریاست **طغرل** بخراسان آمدند و **مسعود** را شکست دادند و سلطان مسعود اجباراً اجازه داد که سلجوقیان در قسمتی از خراسان بمانند . ○ **شیخ ابواسحق کازرونی** مشهور به «شیخ مرشد» و « شیخ غازی» ازعرفای بزرك ودانشمند معروف درکازرون وفات یافت «۱»

۱ــ مقبره این عارف بزرگوار در محله گنج آباد کازرون است که مورد احترام اهالی میباشد . برای اطلاع بیشتری از شرح حال شیخ مرشد نگاه کنید به کتاب (فردوس المرشدیه فی الاسرار الصمدیه) تالیف محمود بن عثمان و بکوشش آقای ایرج افشار .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۵۷۴	۱۰۳۵	۴۲۷	۴۱۴	○ سلطان مسعود با سپاه گرانی عازم هندوستان گردید
				○ « محمد بن موسی خوارزمی» جغرافی دان بزرك ایران و صاحب کتاب «صورةالارض» وفات یافت
				○ ترکان غز شهر ری را ویران کردند .
				○ (ابواسحاق احمدبن محمدنیشابوری) ملقب به ثعلبی فقیه محدث ومفسر معروف قرآن و صاحب کتاب (العرائیس فی‌قصص‌الانبیاء) درگذشت .
				○ ابو نصر (محمدبن عبدالجبار) معروف به عتبی (بضم اول) نویسنده معروف ازمردم ری که چندی نیابت قابوس‌وشمگیررا درخراسان‌داشت‌درگذشت اثر معروف‌او «تاریخ یمینی» است .
				*
۱۵۷۵	۱۰۳۶	۴۲۸	۴۱۵	○ **سلطان‌مسعودغزنوی** در هندوستان فتوحاتی کردو بندر معروف«بنارس» و قلعه‌محکم «هانسی» را در جنوب شرقی پنجاب بتصرف درآورد
				○ **شیخ‌الرئیس‌ابوعلی‌حسین‌بن‌عبدالله‌سینا** ملقب به «ابن سینا» پزشك و فیلسوف و نویسنده بزرگ ایران در همدان درگذشت «۱»
				○ **ابوالحسن مهیار بن مرزویه دیلمی** از نویسندگان و شاعران متعصب‌ایرانی در این سال در بغداد وفات یافت
				*
۱۵۷۶	۱۰۳۷	۴۲۹	۴۱۶	○ در این سال **انوشیروان**زیاری خود زمام امور را بدست گرفت و «باکالیجار» را که داعیه سلطنت داشت بکشت .

۱ ــ کتابهای معروف ابن‌سینا عبارتند از(شفا ــ قانون ــ نجات ــ دانشنامه علائی ــ اشارات و حکمت المشرقیه)

○ **طغرل سلجوقی** «۱» سلطان مسعود را شکست فاحشی داد وخراسان راتصرف کرد ودر قصرباغ **شادیاخ** نیشابور جلوس کـرد واین سال‌را باید ابتدای سلطنت سلجوقیان دانست

○ **ابوعبدالله جعفر بن محمد** معروف به **رودکی** شاعر نابینای دوره سامانی که‌او را «استادشاعران» لقب داده‌اند در این سال در گذشت .

○ **فرخی سیستانی** شاعـر معروف دوره غزنوی وفات یافت

*

۱۵۷۷	۱۰۳۸	۴۳۰	۴۱۷	○ در این سال دوباره **مسعود** از سلجوقیان شکست خورد امادر جنگی که‌برای‌دفع شورشیان گرگان کرد پیروز شد

○ **ابومنصور عبدالملک ثعالبی** صاحب کتاب معروف «یتیمة الدهر فی محاسن اهل العصر» در گذشت

○ **حکیم ابوحاتم مظفر بن اسماعیل اسفرازی** منجم و ریاضی دان معروف ایران در «اسفراز» از شهرهای مشرق خراسان تولد یافت

*

۱۵۷۸	۱۰۳۹	۴۳۱	۴۱۸	○ **سلطان مسعود غزنوی** بقصد جنگ باسلجوقیان بخراسان لشکر کشید ولی چون عده‌ای از سپاهیانش بطغرل پیوستند در محـل **دندانقان** «۲» از طغرل شکست خورده بغزنین گریخت و طغرل به نیشابور رفت و خود را شاه خواند .

○ **ابوالقاسم حسن بن احمد** معروف به **عنصری**

---

۱ ــ سلطان رکن الدین ابوطالب طغرل بیگ محمدبن میکائیل بن سلجوق .

۲ ــ حصار دندانقان بین سرخس و مرو بوده

شاعر معروف دوران غزنوی وفات یافت

○ **ابونصر مشکان** صاحب دیوان رسائل سلطان محمود و مسعود غزنوی در گذشت(۱)

*

۱۵۷۹	۱۰۴۰	۴۳۲	۴۱۹

○ **سلطان مسعود** بغزنین آمد و پسرخود **مودود** را بجنگ سلجوقیان فرستاد و خود عازم هندوستان شد و دراین سفر بودکه بدست جمعی از غلامان خود کشته شد . «۲» وپسرش **مودود** بجای پدر نشست .

○ **عسجدی و منوچهری** شاعران دربار غزنوی در این سال وفات یافتند

*

۱۵۸۰	۱۰۴۱	۴۳۳	۴۲۰

○ **طغرل سلجوقی** دراین سال گرگان وطبرستان را فتح کرد وحکومت گرگان را به **مرداویج بن بسو** داد و خود به نیشابور بازگشت .

○ **علاءالدوله کاکویه** پادشاه دیلمی اصفهان در گذشت و **ابومنصور فرامرز** پسرش بجای او نشست

○ **عماءالدین قره ارسلان قاورد** پسر **چغری بیگ** سلاجقه کرمان را تاسیس کرد که تا سال ۵۸۳ دوام داشت .

*

۱۵۸۱	۱۰۴۲	۴۳۴	۴۲۱

○ **طغرل سلجوقی** دراین سال ری وهمدان را تصرف کرد.

○ سلسله آل زیار بدست غزنویان منقرض گردید

○ **حسن صباح** رئیس فرقه اسماعیلیه ایران درشهر مذهبی قم تولد یافت

۱ــ ابونصر مشکان را استاد ابوالفضل بیهقی میدانند .

۲ــ ویا بروایت دیگر احمد فرزند محمد برادر مسعود بانتقام کوری پدرش که بدستور مسعود انجام شده بود بدون موافقت پدر مسعود را بکشت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۵۸۲	۱۰۴۳	۴۳۵	۴۲۲	○ بین **مودودبن‌مسعودغزنوی** ولشکرسلجوقی که بقندهار حمله کرده بودند در ناحیه (بست) جنگی در گرفت که مودود پیروز شد و ترکان سلجوقی فرار کردند اما در همین سال مودود از آلب‌ارسلان پسرطغرل درخراسان شکست خورد . ○ **انوشیروان** پسر **فلك‌المعالی‌قابوس** دراین سال وفات یافت و چون‌فرزندی‌نداشت **اسکندر** پسر **قابوس بن وشمگیر** بجای وی بسلطنت آل‌زیار رسید .
				*
۱۵۸۳	۱۰۴۴	۴۳۶	۴۲۳	○ **ابوزید محمد بن علی غضائری‌رازی** از شاعران بزرگ ایران دردوران غزنوی‌وفات‌یافت ○ **ابوکالنجار** (نواده عضدالدوله) بر گرد شهر شیراز باروئی کشید (۱) و قتلمش را مامورکرد تا خرابه‌های شهر استخررا از بین برده واهالی آنجا را به شیراز کوچ دهد
				*
۱۵۸۴	۱۰۴۵	۴۳۷	۴۲۴	○ **طغرل‌سلجوقی** گرگان وطبرستان و خوارزم وری را گرفت ○ **حکیم‌ابومجدمجدودبن‌آدم‌سنائی** درغزنین تولد یافت
				*
۱۵۸۵	۱۰۴۶	۴۳۸	۴۲۵	○ **مسعودسعدسلمان** شاعربزرك ایران درهمدان یا لاهور متولد شد (۱) ○ **ناصرخسرو** دراثرخوابی‌که در ایـن سال در

---

۱ ــ نقل از فارسنامه ناصری

۲ــ بنا براین شعرکه مسعود سلمان‌گفته باید او را از اهالی همدان دانست :

(گردل بطمع بستم شعراست صناعت وراحمقئی‌کردم اصل ازهمدان است) تولد او را در۴۴۰ هجری هم نوشته‌اند .

(جوزجانان)دید سفرتاریخی‌خود را ازمروشروع و نوشتن سفرنامه خود را آغازکرد .

○ **احمدبن‌عبدالصمدشیرازی** ملقب به (شمس‌الوزراء) وزیرسلطان مسعود غزنوی مسموم شده درگذشت .

*

۱۵۸۶ ۱۰۴۷ ۴۳۹ ۴۲۶ ○ **ابراهیم ینال** برادرطغرل‌سلجوقی‌آسیای صغیر را تصرف‌کرده تابندر طرابوزان پیش رفت .

○ کرمان دراین سال تابع سلجوقیان گردید .

○ **طغرل بیگ** اصفهان را محاصره‌کرد اما چون **ظهیرالدین ابومنصور** حاکم آنجااظهاراطاعت کرد از محاصره این شهردست برداشت .

*

۱۵۸۷ ۱۰۴۸ ۴۴۰ ۴۲۷ ○ **ملك رحیم خسروفیروز** پسر **ابوکالیجار** مرزبان‌آخرین پادشاه‌آل بویه بتخت نشست .

○ **ابوسعیدعبدالحی گردیزی** مورخ معروف دوران‌غزنوی کتاب‌معروف‌خودرا بنام(زین‌الاخبار) دراین سال نوشت .

○ **ابوریحان محمدبن‌احمد بیرونی** ازمشاهیر دانشمندان ایران صاحب کتاب (آثار الباقیه عن‌القرون‌الخالیه) وفات یافت (۱)

○ **ابوسعیدابی‌الخیر** صوفی معروف وشاعر بزرك ایران درمهنه خراسان وفات یافت .

○ **ابوکالیجار** مرزبان پادشاه‌آل بویه‌که درفارس و کرمان و بغداد حکومت داشت در این سال در بغداد درگذشت .

۱ــ کتابهای دیگراین دانشمند بزرك قانون مسعودی (که برای سلطان مسعود غزنوی نوشته) و (ما للهند) و (التفهیم فی‌صناعة‌التنجیم) است .

۱۵۸۸ ۱۰۴۹ ۴۴۱ ۴۲۸ ○ **مودود بن مسعود** درغزنین بمرض قولنج در گذشت و پسرش **مسعود ثانی** بتخت نشست اما بعداز دو ماه **عبدالرشید** پسرمحمود بامارت رسید .

○ **شیخ الاسلام ابو نصر احمد بن ابی الحسن** ملقب به **شیخ احمد جام و ژنده پیل**(۱) یا (ژنده پیل) صوفی وعارف بـزرك و نویسنده بنام در ده (نامق) نزدیك ترشیز خراسان بدنیا آمد .

○ **اسکندر بن قابوس** در گذشت وحکومت زیاریان به **کیکاوس** پسر **اسکندر** پسر **قابوس** ملقب به (عنصرالمعالی) رسید(۲)

*

۱۵۸۹ ۱۰۵۰ ۴۴۲ ۴۲۹ ○ **شیخ ابو عبدالله محمد بن عبدالله** ملقب به (ابن باکویه) و معروف بـه (باباکوهی) عارف مشهور و از مریدان (شیخ کبیر) در شیراز وفـات .(۳)

○ **طغرل** آذربایجان را فتح کرد .

*

۱۵۹۰ ۱۰۵۱ ۴۴۳ ۴۳۰ ○ **طغرل سلجوقی** ری و اصفهان را فتح کرد و اصفهان را از (ابومنصور علاءالدوله کاکویه) امیر دیلمی گرفت و مقرحکومت خودکرد و در عوض حکومت یزد وابرقو (۴) را به ابومنصورفرامرز فرزند **علاءالدوله کاکویه** دادوحکومت دیالمه اصفهان به یزد منتقل گردید .

۱ــ از این رو اورا (ژنده پیل) میگفتندکه قیافه‌ای تند و خشم‌آلود و قامتی بلند و نیرومند داشت .

۲ــ این پادشاه صاحب‌کتاب معروف قابوسنامه است‌که برای فرزند خودگیلانشاه نوشته و نفیس‌ترین ومهمترین کتاب ادبی و اخلاقی واجتماعی است .

۳ــ قبر این عارف وارسته امروز در شیراز به (بابا کوهی) معروف است و عده‌ای هم وفات او را در ۴۴۰ هجری دانسته‌اند .

۴ــ ابرقورا (ابرکوه) نیز نوشته‌اند وآن شهربر دامان‌کوهی بین راه استخربه یزد است .

○ **علی بن مسعود غزنوی** بدست **عبدالرشید بن محمود** از بین رفت .

*

۱۵۹۱	۱۰۵۲	۴۴۴	۴۳۱

○ **ناصرخسرو** سیاح معروف از سفرخود بـه بلخ باز گشت و سفر نامه خود را تمام کرد .

○ **عبدالرشید بن محمود** بدست طغرل نامی کـه مدتی حاجب **مودود** بود بقتل رسید و خودکـه سرداری بیش نبود در غـزنین بتخت نشست و بـه (طغرل کافر نعمت) مشهور گردید . اما پس از ۴۰ روز بدست سرداران غزنوی کشته شد و **فرخزاد** پسر مسعود بامیری غزنین رسید .

*

۱۵۹۲	۱۰۵۳	۴۴۵	۴۳۲

○ **ابراهیم ینال** برادر **طغرل سلجوقی** . دراثر فتوحاتی که درغـرب ایران کرده بودمغرور شده ادعای استقلال میکرد اماتوسط طغرل مطیع گردید وآذربایجان وقسمتی ازآسیای صغیر بتصرف طغرل درآمد .

○ **ملکشاه سلجوقی** دراین سال متولد شد.

○ **باباطاهر همدانی** مشهور به (عریان) شاعرو عارف و ریاضی‌دان معروف ایران بروایتی دراین سال در همدان وفات یافت .

*

۱۵۹۳	۱۰۵۴	۴۴۶	۴۳۳

○ **طغرل سلجوقی** آذربایجان واطراف آنرا دوبار تصرف کرد ،

○ **ابوالحارث بن ارسلان بساسیری** (۱) برضد

۱ــ ارسلان بساسیری ازمردم فسا (فارس) واز غلامان بهاءالدوله دیلمی واز پیروان سرسخت اسماعیلیه بود و میخواست بساط خلافت عباسیان را برچیند وخلفای فاطمـی مصر را به بغداد آورد وچـون امتیازاتی ازخلیفه خواست و باو داده نشد علیه خلیفه قیام کرد .

خلفای بنی‌عباس شورش و قیام کرد .

○ **فخرالدین اسعد گرگانی** منظومه مشهور (ویس-ورامین) را در این سال بخواهش ابوالفتح مظفر نیشابوری والـی اصفهان از پهلوی بفارسی بنظم درآورد وهم در این سال درگذشت .

*

۱۵۹۴	۱۰۵۵	۴۴۷	۴۳۴

○ **طغرل سلجوقی** دراین سال دولت دیالمه آل بویه را برانداخت و **ملك رحیم** آخرین پادشاه این سلسله‌را بزندان افکند .

○ **ارسلان بساسیری** باسپاهی به‌بغداد نزدیك شد و (واسط) راگرفته فتنه عظیمی برپاکرد .

○ کتاب معروف «الابنیه عـن حقایق الادویه» تألیف **ابو منصور مـوفق هـروی** را دراین سال **علی بن احمد اسدی** طوسی نوشت که اکنـون درموزه وین موجود است واین قدیمتریـن نسخه خطی این کتاب میباشد .

*

۱۵۹۵	۱۰۵۶	۴۴۸	۴۳۵

○ **طغرل** بـرای حمایت خلیفه ازحمله **بساسیری** به‌بغداد وارد شد ودختر برادر خودراکه خواهـر **آلب ارسلان** بـود به خلیفه داد و خلیفه او را (رکن‌الدوله ابوطالب‌یمین امیرالمؤمنین) لقب‌داد

○ **فضلویه علی بن حسن بن ایوب** ازخـاندان «شبانکاره» درفارس خود را امیر خواند و سلسله ملوك شبانکاره را تأسیس کرد .

*

۱۵۹۶	۱۰۵۷	۴۴۹	۴۳۶

○ **ابوبکر محمدبن عباس خوارزمی** دانشمند ونویسنده بزرك وصاحب کتاب «الـرسالات فی‌علم الکلام» درگذشت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۵۹۷	۱۰۵۸	۴۵۰	۴۳۷	○ **طغرل سلجوقی** ارسلان بساسیری را بسختی شکست داد . ○ **ابـو نصر ممالان** پسر **وهسودان** از امـرای «روادیان» «۱» بفرمان **طغرل** درآذربایجان بجای پدر نشست . ○ **ملك رحیم** آخرین پادشاه آل بویه که درزندان طغرل سلجوقی بود وفات یافت . ○ فیلسوف و دانشمند شهیر ایران **ابوحامدزین‌الدین محمدبن محمد** معروف به «حجة الاسلام غزالی» درطوس متولد شد . ○ وفات باباطاهرعریان‌را دراین‌سال‌هم‌نوشته‌اند«۲»
۱۵۹۸	۱۰۵۹	۴۵۱	۴۴۸	○ **فرخزاد** فرزند مسعودغزنوی درگذشت‌وبرادرش **سلطان ابراهیم** بالقب(سیدالسلاطین) درغزنین با تشریفات مفصلی تاجگذاری کردو با سلجوقیان صلح نموده و دختر خـود را بیکی ا زفرزندان **آلپ‌ارسلان** داد . ○ چون‌درمراجعت طغرل (ارسلان بساسیری) به‌بصره حمله‌کرده بود طغرل او را شکست داده و خطر حمله اورا به بغداد از بین برد .
۱۵۹۹	۱۰۶۰	۴۵۲	۴۳۹	○ **بهرام شاه غزنوی** درغزنین وفات یافت . ○ **چغری‌بیگ** برادر**طغرل** که حکومت‌خراسان داشت بدرود حیات گفت .

---

۱ ــ روادیان سلسله‌ای از امرای محلی آذربایجان‌اند کـه بواسطه وجود برخی از شاعران در دربارآنها (از جمله قطران دردربار و هسودان) معروفیت خاصی یافته‌اند .

۲ــ وفات این شاعررا درسالهای ۴۴۵ و ۴۴۷و۴۵۰هجری نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۶۰۰	۱۰۶۱	۴۵۳	۴۴۰	○ **طغرل** در این‌سال **سیده** دختر القائم بامرالله خلیفه عباسی‌را خواستگاری کرد اما خلیفه بعذر اینکه طغرل ۷۰ سال دارد و دادن دخترخلیفه‌به غیرعرب رسم نیست با آنهمه فداکاریهای‌طغرل‌از این کار امتناع کرد . ○ **ناصرخسرو** کتاب معروف (زادالمسافرین) را که مهمترین کتاب کلامی اسماعیلیه است دراین سال تالیف کرد ○ **ابو سعید عبدالحق بن ضحاك بن محمود گردیزی** (۱) مورخ و دانشمند معروف دوره غزنوی صاحب کتاب (زین‌الاخبار) درگذشت
				*
۱۶۰۱	۱۰۶۲	۴۵۴	۴۴۱	○ **فضلویه** رئیس ایل شبانکاره که‌قدرتی بهم‌زده بود از طرف آلپ‌ارسلان بحکومت فارس تائید شد و او شهر (جشن آباد) را که میان نی‌ریز و فسا و داراب بود بپایتختی برگزید ○ **سراج‌الدین‌عثمان** ملقب به **مختار غزنوی** که در انواع شعر استاد بود و سنائی او را به بزرگی یاد کرده در این سال درگذشت
				*
۱۶۰۲	۱۰۶۳	۴۵۵و ۴۵۶	۴۴۲	○ **طغرل‌سلجوقی** به بغداد وارد شد و خلیفه را راضی بازدواج خود با **سیده** کرد و او را با خود بری برد و درصدد ازدواج بود که دراین شهر بسن ۷۰ سالگی درگذشت (۲) و **سلیمان** پسر **چغربیك** (برادرطغرل) بجای‌او نشست اما بدست **آلپ‌ارسلان** معزول شد و آلپ‌ارسلان

۱ ــ گردیز از توابع غزنین بوده

۲ ــ طغرل در تجریش شمران.در اثر خون دماغ (رعاف) وفات یافت ودر برج طغرل نزدیك مزارابن‌بابویه در ری مدفون شد .

بکمك وزیر خود **خواجه نظام‌الملك** به ری وارد شد و **عمیدالملك** را بزندان انداخت و خود بجای برادر بتخت نشست .

○ امام **ابوحامدغزالی** ازدانشمندان مشهور و بنام ایران درطوس تولدیافت

*

۱۶۰۳	۱۰۶۴	۴۵۷	۴۴۳

○ **آلپ‌ارسلان** قسمتی ازگرجستان و ارمنستان‌و آبخار (۱) را تصرف نمود

○ ساختمان مدرسه نظامیه بغداد بدستور **خواجه نظام‌الملك** شروع شد

*

۱۶۰۴	۱۰۶۵	۴۵۸	۴۴۴

○ **ابونصر محمدبن منصور** مشهور به (عمید-الملك کندری) از دانشمندان معروف ایران که بامر **آلپ‌ارسلان** به مرو رود(۲) تبعید شده بود بفرمان او بقتل رسید .

○ **اسدی‌طوسی** کتاب منظوم (گرشاسب‌نامه) را بتقلید از فردوسی در شرح شجاعتهای گرشاسب پهلوان باستانی سیستان شامل ده‌هزار بیت بنام **ابودلف‌شیبانی** حاکم‌اران ونخجوان نوشت

○ **ابوالقاسم‌علی بن‌الحسن** ملقب به **باخرزی** صاحب کتاب (دمیةالقصر) که مدتی دبیر رکن الدین طغرل سلجوقی بود درگذشت

○ **آلپ‌ارسلان** بفارس لشکر کشید و این ناحیه را تصرف کرد

*

۱۶۰۵	۱۰۶۶	۴۵۹	۴۴۵

○ مدرسه‌نظامیه بغداد گشایش یافت.هزینه‌این‌مدرسه

---

۱ ــ در ساحل دریای سیاه

۲ ــ مرورود از شهرهای قدیم خراسان و نزدیك رود مرغاب بوده

متجاوز از دویست هزار دینار شد که بمباشرت **ابوسعید احمد بن محمد نیشابوری** انجام گرفت و **خواجه نظام‌الملک** باصرار **شیخ ابو اسحق** شیرازی(۱) را بـه بغـداد آورد و بـر کرسی استادی نشاند

○ **چنگیز** کـه نـام اصلی او (تموچـین) بود در مغولستان بدنیا آمد (۲)

*

۱۶۰۶	۱۰۶۷	۴۶۰	۴۴۶

○ **محمد بن الحسن بن‌علی الطوسی** ملقب به (شیخ‌طائفه) از فقهای بزرك شیعه در سن ۷۵ سالگی درنجف اشرف وفات یافت. کتاب معروف او (تبیان و کتاب المبسوط)است

*

۱۶۰۷	۱۰۶۸	۴۶۱	۴۴۷

○ **آلپ‌ارسلان** درحوالی آسیای‌صغیر ومغرب‌ایران بفتوحاتی نائل‌آمد .

○ **خواجه نظام‌الملک** لشکری بفارس‌فرستادوقلعه پهن‌دژ(فهندژ)را تصرف کردو **فضلویه** حکمران شبانکاره را برجای خود نگهداشت .

*

۱۰۶۸	۱۰۶۹	۴۶۲	۴۴۸

○**عنصر المعالی قابوس** صاحب کتاب(قابوسنامه) درگذشت وپسرش **گیلانشاه** جانشین اوگردید .

○ امپراطور روم **رمانوس دیوجانوس** کـه از فتوحات **آلپ‌ارسلان**متوحش شده بود با سپاهی بشام حمله کرد .

---

۱ ــ امام ابواسحق بن علی بن یوسف فیروزآبادی ازمشاهیرفقیا ومتکلمین شافعی‌است‌که‌در سال ۳۹۳هجری‌در فیروزآباد تولد یافت و در ۴۷۶ وفات‌یافت

۲ ــ پدراو (یسوکای‌بهادر) رئیس وخان قبیله (قیات) بود وتموچین فرزند او را چنگیز خواندند .

ازآنروکه معنی چنگیزخان بود خان خانان به توری زبان

۱۶۰۹	۱۰۷۰	۴۶۳	۴۴۹

○ درنزدیك شهر **ملاذگرد** آلپ ارسلان سلجوقی سپاه روم را شکست سختی داده **رمانوس‌دیو-جانوس** را باسارت گرفت اما درمقابل خراجی اورا رهاکرد «۱» جنگ**ملاذگرد** «۲» یکی‌از مهمترین‌وقایع تاریخی است وبیکباره نفوذدولت روم را درآسیای صغیر ازبین برد .

*

۱۶۱۰	۱۰۷۱	۴۶۴	۴۵۰

○ پس‌ازفتح **ملاذگرد** کلیه نقاط ارمنستان‌بتصرف سلجوقیان درآمد .

○ **عین‌الزمان امام‌ابوعلی حسن بن‌علی قطان مروزی** ریاضی‌دان ودانشمند بزرك در مرو تولد یافت .

○ **حسن صباح** دراین سال دربار سلجوقی را ترك گفته به ری رفت .

*

۱۶۱۱	۱۰۷۲	۴۶۵	۴۵۱

○ **آلپ ارسلان** بدست قلعه بانی بنام **یوسف-خوارزمی** کشته‌شد «۳» وجسدش‌را بمرو آورده بخاك‌سپردند«۴» و **ملکشاه** فرزندش بتخت‌سلطنت نشست‌و **قاورد** عم خودراکه درکرمان سربطغیان

۱ــ نوشته‌اندکه چون رومانوس دیوجانس‌را بحضور آلپ‌ارسلان‌آوردند پس‌از نکوهش‌گفت : حالاکه‌تواسیر من شده‌ای حدس بزن‌که من باتو چه خواهم‌کرد . امپراطور روم گفت : سه‌کار توانی‌کرد ــ یا مرا بقتل میرسانی ــ یا مرا درقفسی خواهی‌کرد وبعنوان پیروزی بیمه نشان خواهی‌داد ویاآنکه مرا عفو خواهی‌کرد . اما این‌آخری را باور ندارم ! ولی آلپ‌ارسلان او را عفو کرد ویکملیون وپانصد هزار درهم بابت مخارج جنگ از اوگرفت وباتشریفات وشکوه وجلال یك‌امپراطور تایك فرسنگ هم اورا بدرقه کرد .

۲ــ ملاذگرد نزدیك دریاچه وان است .

۳ــ نام این قلعه را (برزم) وپاره‌ای هم (فرپر) نوشته‌اند .

۴ــ سنائی دراین باره‌گفته

سر آلپ ارسلان دیدی ز رفعت رفته برگردون

به مروآ تا بخاك اندر سر آلپ ارسلان بینی

برداشته بود بقتل رسانید.

○ **مجدودبن آدم سنائی** شاعر متصوف ایـران درغزنین تولد یافت «۱»

○ **اسدی‌طوسی** شاعر نامدار قرن‌پنجم‌و **قطران تبریزی** قصیده سرای مشهور ایران دراین سال وفات یافتند .

*

۱۶۱۲ ۱۰۷۳ ۴۶۶ ۴۵۲ ○ **سلطان حسام‌الدوله شهریاربن قارن** سلسله خاندان باوندی‌را درمازندران تأسیس کرد .

○ **عبدالملك عطاش** رهبر فـرقه اسمعیلیه‌**حسن صباح** راکه‌آزموده وپسندیده بود مأمـور رفتن بمصر کرد .

○ **فخرالدین اسعدگرگانی** شاعر نامدار ایران وصاحب منظومه‌معروف (ویس ورامین) درگذشت.

○ **احمدبن محمداخسیکتی** ملقب‌به(ذوالفضائل) از ادبا وشعرای معروف ایـران دراخسیکت «۲» متولد شد .

○ سلطانشاه فرزندقاورد سومین‌پادشاه سلسله‌سلاجقه کرمان درجنگی که‌پدرش باملکشاه سلجوقی کرد اسیرشد اما مورد عفو قـرارگـرفت و سـال بعد بحکومت کرمان رسید .

*

۱۶۱۳ ۱۰۷۴ ۴۶۷ ۴۵۳ ○ علامـه **ابوالقاسم محمودبن عمربن محمد الخوارزمی** معروف‌به **زمخشری** استاد بـزرك تفسیروحدیث ونحو در زمخشر«ازتوابع خوارزم» تولد یافت .

۱ــ تولد این شاعر را درسال ۴۳۷ هم نوشته‌اند .

۲ــ اخسیکت وآخسیکت و اخسیك واخسی ناحیه‌ای بوده ازفرغانه در ماوراءالنهر .

○ **ناصر خسرو** مورخ وسیاح معروف ایران وفات یافت

○ **عبدالله** ملقب به **المقتدی بالله** خلیفه عباسی بتخت نشست .

○ **سلطان شاه سلجوقی** فرزند **قاورد** در کرمان بسلطنت نشست .

*

۱۶۱۴	۱۰۷۵	۴۶۸	۴۵۴

○ **ملکشاه** از **عمر خیام** دعوت کرد تا بکمك سایر منجمین تقویم ایران را اصلاح کند .

○ **ابوالحسن علی بن حسن باخزری** صاحب کتاب (دمیةالقصر) بروایتی در این سال بدست یکنفر ترك کشته شد(۱)

*

۱۶۱۵	۱۰۷۶	۴۶۹	۴۵۵

○ **حسن صباح** بعلت رنجشی که از **خواجه نظام الملك** و **ملکشاه** داشت ازری باصفهان و آذربایجان و شام رفت تا از آنجا بمصر رود .

*

۱۶۱۶	۱۰۷۷	۴۷۰	۴۵۶

○ با مرك **گیلانشاه** آخرین امیرزیاری این سلسله بدست سلاجقه منقرض گردید .

○ **ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی** صاحب کتاب مشهور (تاریخ بیهقی) و (زینةالکتاب) در گذشت

○ **عمر خیام نیشابوری** بکمك (ابوالمظفر اسفرازی) و (میمون بن نجیب واسطی) و (خواجه عبدالرحمن خازنی) تقویم ایران را اصلاح کرد که بنام **سلطان جلال الدین ملکشاه** به **تقویم جلالی** معروف گردید . این تاریخ ازسال ۴۷۱ هجری متداول شد .

تاریخ وفات این دانشمند را در سال ۴۵۸ هم نوشته‌اند .

○ **سلیمان اول** پسر **قتلمش** در این سال سلاجقه آسیای صغیر (سلاجقه‌روم) را تأسیس کرد .

○ **رشیدالدین وطواط** شاعر معروف دربار **آتسز** تولد یافت .

*

۱۶۱۷	۱۰۷۸	۴۷۱	۴۵۷

○ در این سال **حسن صباح** بمصر رسید و درخدمت فاطمیون درآمد

○ **ملکشاه** شهر سمرقند را تصرف کرد و همچنین شهر بیت‌المقدس را از خلفای فاطمی مصر گرفت .

○ تاریخ جلالی از این سال بطور رسمی متداول گردید .

○ **خواجه عمید عطائی** معروف به (عطائی رازی) مؤلف کتاب منظومه حماسی (برزونامه) که معاصر **مسعود سعد سلمان** بود وفات یافت .

*

۱۶۱۸	۱۰۷۹	۴۷۲	۴۵۸

○ شامات و دمشق بفرمان **ملکشاه** توسط برادرش **تتش** ملقب به (تاج‌الدوله) فتح گردید .

○ **احمدبن حامد مستوفی اصفهانی** خزانه‌دار سلطان محمود سلجوقی تولد یافت .

*

۱۶۱۹	۱۰۸۰	۴۷۳	۴۵۹

○ **حسن صباح** (۱) درحالی که به مذهب اسماعیلیه مؤمن بود برای تبلیغ و ترویج این آئین بایران بازگشت .

○ **تتش** برادر **ملکشاه** قسمتهائی ازخراسان را تصرف کرد و چون خیال تمرد و عصیان داشت ملکشاه بجانب او لشکر کشید اما **تتش** از در

۱ــ نام کامل او (حسن بن علی بن جعفر بن حسین بن محمد بن صباح) بود که پیروانش او را (سیدنا) میخواندند

عذرخواهی درآمد .

○ **احمدخاقان** از خاندان آل‌خاقان یاملك‌خانیان در ماوراءالنهر امارت یافت .

○ **سلطان‌شاه‌ابن‌قاورد** از سلاجقه‌کرمان وفات یافت وبرادرش تورانشاه بجای وی نشست .

*

۱۶۲۰ ۱۰۸۱ ۴۷۴ ۴۶۰ ○ **عبدالقاهر جرجانی** دانشمند و استاد علم معانی وبیان‌که دوکتاب (اسرارالبلاغه) و(دلائل الاعجاز) او درمعانی وبیان بینهایت معروف‌است درگذشت .

○ **خضرخان‌بن ابراهیم** از امرای سلسله‌ایلك خانیان درماوراءالنهر بتخت نشست .

*

۱۶۲۱ ۱۰۸۲ ۴۷۵ ۴۶۱ ○ **کیکاوس‌بن‌اسکندربن‌قابوس وشمگیر** از آل‌زیارکتاب معروف قابوس‌نامه رادرنصیحت‌وپند بفرزند خود(گیلانشاه) دراین سال تألیف‌کرد .

*

۱۶۲۲ ۱۰۸۳ ۴۷۶ ۴۶۲ ○ **سلیمان بن قتلمش** شهر قونیه را فتح کرد و پایتخت خودقرارداد و خاندان‌سلجوقی‌آسیای‌صغیر قریب دو قرن دوام یافت

○ **ابوسعیدمحمدبن‌یحیی**ملقب به**محی‌الدین نیشابوری** از فقها و فضلای معروف ایران در نیشابور تولد یافت .

○ **امام‌ابواسحاق ابراهیم‌بن علی** شیرازی که سالها کرسی استادی نظامیه بغداد را داشت و دانشمندی بنام و ازمشاهیرفقهای‌زمان خود بوددر این سال وفات یافت

○ **تورانشاه** ملقب به (عماد الدوله) از پادشاهان سلاجقه کرمان و پسر **قاورد** بعداز برادرش **سلطان شاه** بامارت کرمان رسید

*

۱۶۲۳	۱۰۸۴	۴۷۷	۴۶۳

○ **سلیمان بن قتلمش** از طرف ملکشاه انطاکیه‌را تصرف کرد

○ ملکشاه برادر خود **تتش** (تکش) را که یاغی شده بود شکست داد. و اسیر نمود .

○ **ابو علی فارمدی** از فضلا و دانشمندان و مشایخ صوفیه که مدتها با خواجه نظام الملك و **ابو سعید ابو الخیر** مصاحبت‌داشت در طوس‌در گذشت

*

۱۶۲۴	۱۰۸۵	۴۷۸	۴۶۴

○ **ضیاءالدین عبدالملك بن عبدالله** معروف به (امام‌الحرمین) ازبزرگترین علمای شافعی‌اشعری در خراسان وفات یافت

○ **اتابك عمادالدین زنگی آق‌سنقر** از طرف ملکشاه در حلب به سلطنت نشست و سلسله‌اتابکان زنگی را تاسیس کرد :

*

۱۶۲۵	۱۰۸۶	۴۷۹	۴۶۵

○ **سلیمان بن قتلمش** در جنگی که با **تتش بن ارسلان** کرد کشته شد و یا بقولی خود را مسموم کرد

○ **سلطان‌سنجر** در شهر **سنجار**(۱) تولد یافت

○ **ابو الفتح شهرستانی** صاحب کتاب معروف (الملل ونحل) در شهرستان (۲) تولد یافت

---

۱ ــ نام سنجر از شهر سنجار گرفته‌شده‌وسنجار صدکیلومتری مغرب موصل‌واقع بوده که‌آنرا سنگارا نیزمینامیدند

۲ ــ اصفهان را اعراب در قدیم (شهرستان) مینامیدند (نگاه‌کنید به ذیل صفحه ۲۱۵)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۶۲۶	۱۰۸۷	۴۸۰	۴۶۶	○ **سیف‌الدوله** پسر **سلطان ابراهیم** غزنوی بامر پدر بزندان افتاد و **مسعود سعد سلمان** شاعر نامدار ایران هم همراه او زندانی شد و مدت ۷ سال در قلعه‌های **سو** و **دهک** و سه‌سال‌هم در **حصار نای** محبوس بود . ○ **ملکشاه سلجوقی** دختر خود را به **المقتدی** خلیفه عباسی‌داد ○ **حسین بن علی** معروف‌به(ابوالفتوح‌رازی)صاحب کتاب معروف (تفسیرقران‌کریم) در نیشابورتولد یافت
				*
۱۶۲۷	۱۰۸۸	۴۸۱	۴۶۷	○ سلطان **ظهیرالدوله ابراهیم** از امرای‌غزنوی وفات یافت و پسرش **مسعود** بجای وی نشست . ○ **حکیم ناصر خسرو** شاعرو نویسنده‌نامی ایران که مدتی در کوههای بدخشان در غاری بنام **یمکان** منزوی بود در همین غار درگذشت(۱) ○ **خواجه‌عبدالله انصاری** از بزرگترین عرفا و شاعران ایران وصاحب کتاب معروف (مناجات نامه) و (زادالعارفین) در هرات وفات یافت
				*
۱۶۲۸	۱۰۸۹	۴۸۲	۴۶۸	○ **جلال‌الدین ملکشاه** سلجوقی سمرقند وکلیه ماوراءالنهر را تصرف کرد و پایتخت خود را به اصفهان منتقل نمود
				*
۱۶۲۹	۱۰۹۰	۴۸۳	۴۶۹	○ **حسن صباح** دراین سال قلعه **آلموت** (۲) (واقع درکوههای طالقان و رودبار) را بحیله از

۱ ــ وفات ناصر خسرو را در سال ۴۴۶ هجری نیز نوشته‌اند

۲ــ قلعه آلموت راکه بمعنی (آشیان عقاب) میدانند (آله‌اموت) نیزگویند واین‌کلمه بحساب ابجد مطابق(۴۸۳) یعنی سال تصرف این قلعه میباشد .

مهدی علوی که درآنجا حکومت داشت گرفت ومقر خود قرار داده وشروع بهدعوت نمود (۱)

*

۱۶۳۰ ۱۰۹۱ ۴۸۴ ۴۷۰ ○ **خواجه نظام‌الملك** دراین سال بامر ملکشاه سلجوقی کتاب معروف (سیاست‌نامه) یا (سیرالملوك) را تألیف کرد .

○ **ملکشاه** بسعایت اطرافیان **خواجه نظام‌الملك** را ازوزارت خلع و **تاج‌الملك قمی** را بجای او منصب وزارت داد .

*

۱۶۳۱ ۱۰۹۲ ۴۸۵ ۴۷۱ ○ **خواجه نظام الملك** بدست یکی از فدائیان اسماعیلیه کشته شد و **ملکشاه سلجوقی** نیز در همین سال وفات یافت (۲)

○ **ملکشاه** رادر اصفهان بخاك سپرده و **محمود** فرزند خردسال او بنا باصرار **ترکان خاتون** مادرش بتخت نشست اما **برکیارق** فرزند ارشد ملکشاه محمودرا متواری کرده خود بامارت نشست .

*

۱۶۳۲ ۱۰۹۳ ۴۸۶ ۴۷۲ ○ **تاج‌الملك قمی** که بجای (خواجه نظام‌الملك) وزیر **ملکشاه سلجوقی** شده بود وفات یافت ویا بقولی بدست طرفداران خواجه پس ازشکنجه فراوان

۱ــ اسماعیلیان علاوه برقلعه الموت قلاع دیگری داشتند ازجمله (گردکوه) و (لمبسر یا لمبه‌سر) و (شاه دژ) و (خان‌لنجان) وقلاع تون وطبس وقائنات و (زوزن) (بفتح اول و دوم وسوم) درقهستان و (شمکوه) نزدیك البرز و (استوناوند) درمازندران واردهان وقلعه (الناظر) درخوزستان وقلعه (الطنبور) نزدیك ارجان (بین فارس وخوزستان درمحل بهبهان امروزی) و (خلارخان) درفارس .

۲ــ امیر معزی گوید :

رفت دریك مه بفردوس برین دستور پیر — شاه برنا از پی او رفت در ماه دگر

کرد ناگه قهر یزدان عجز سلطان آشکار — قهر یزدانی بین و عجز سلطانی نگر

وهم دراین سال که خواجه نظام‌الملك همراه ملکشاه عازم بغداد بود در (صحنه) ده فرسنگی مشرق کرمانشاه جوانی ازفدائیان اسماعیله بنام (ابوطاهر ارانی) او را بضرب کارد بکشت .

قطعه قطعه گردید .

○ باآنکه بین پسران **ملکشاه** صلح شده بود اما دراین‌سال جنگی بین‌طرفداران**محمود**بسرداری (اسماعیل‌بن یاقوتی) و (برکیارق) درگرفت که بنفع برکیارق تمام‌شد .

○ **عزالملك حسین** فرزند (خواجه نظام الملك) بوزارت (برکیارق) (۱) منصوب گردید .

*

۱۶۳۳	۱۰۹۴	۴۸۷	۴۷۳

○ **ترکان خاتون** زن ملکشاه‌درگذشت و **محمود** پسراو اجباراً فرمان‌اطاعت«برکیارق»راپذیرفت.

○ دراین‌سال **احمد المستظهر بالله** خلیفه عباسی شد .

○ **رشیدالدین‌وطواط** شاعرمعروف ایران‌دراین سال دربلخ تولد یافت «۲»

*

۱۶۳۴	۱۰۹۵	۴۸۸ و ۴۸۹	۴۷۴

○ **تاج‌الدوله تتش** «۳» پسر «آلپ‌ارسلان» که در دمشق وتوابع‌آن حکومت‌داشت بایران لشکر کشید وآذربایجان وهمدان را گرفت اما از **برکیارق** شکست‌خورده بقتل‌رسید ودرهمین‌جنگ «علاءالدوله علی» ازدیالمه اصفهان‌نیز کشته شد.

○ **محمود** پسر «ملکشاه» دراین سال بمرض آبله وفات یافت .

○ **مسعودسعد سلمان** دراین سال از زندان«نای» درهندوستان آزاد شد .

○ **ابوالمعالی محمدبن عبدالله** کتاب معروف

۱ــ برکیارق از دوکلمه ترکی (بورکی یاروق) بمعنی‌آنکه کلاهش شکسته ترکیب یافته .

۲ــ تاریخ تولد این شاعر را باختلاف سالهای ۴۸۰ و ۴۸۷ نوشته‌اند .

۳ــ بضم اول و دوم .

«بیان‌الادیان» را تألیف کرد .

*

۱۶۳۵	۱۰۹۶	۴۹۰	۴۷۵

○ **سنجر** از طرف برادر خود سلطان برکیارق بفرمانروائی خراسان و ماوراالنهر منصوب شد و **ابوالمظفر علی بن حسن** فرزند (خواجه‌نظام الملك) نیز بوزارت اوتعین گردید.

○ **ضیاءالدین سهروردی** ازمشایخ بزرك صوفیه درسهرورد(۱) تولد یافت .

○ **ارسلان شاه** پسر آلب‌ارسلان سلجوقی بقتل رسید .

○ **مهستی گنجوی** معروف‌ترین شاعرایران که‌نام اصلی اومنیژه بود و علاوه برشعرچنگ‌وعودرا نیکومینواخت دراین سال تولد یافت .

*

۱۶۳۶	۱۰۹۷	۴۹۱	۴۷۶

○ **انوشتکین‌غرجه** غلام ترك درگذشت و سلطان سنجرحکمرانی‌خوارزم را به**قطب‌الدین محمد** پسر (انوشتکین‌غرجه) داد و این مقدمه تشکیل سلسله خوارزمشاهیان میباشد .

○ **آق‌سنقر** مؤسس سلسله سلجوقیان دیاربکر که درسال ۴۸۱ بفرمان ملکشاه حاکم حلب شده‌بود درگذشت .

*

۱۶۳۷	۱۰۹۸	۴۹۲	۴۷۷

○ **ظهیرالدوله‌ابراهیم بن مسعود** درگذشت(۲) و بجای اوپسرش **علاءالدوله‌ابوسعیدمسعود** بتخت نشست .

○ **شمس‌الدین ابوالفضل اسعد بن محمد** ملقب به

۱ــ سهرورو نزدیك زنجان است

۲ــ گویند این پادشاه ۷۶ فرزند داشت

مجدالملک قمی وزیر ملکشاه توسط عده‌ای از درباریان که مستمری آنها را قطع کرده بود در خیمه (برکیارق) قطعه قطعه گردید .

○ مناره **برسیان**(۱) قدیمی‌ترین مناره ایران در این سال دراصفهان ساخته شد .

*

۱۶۳۸	۱۰۹۹	۴۹۳	۴۷۸

○ ابو شجاع **امیردارحبشی** حاکم دامغان که با **برکیارق** همدست شده و بجنگ سنجر رفته بود بدست **سلطان سنجر** بقتل رسید .

*

۱۶۳۹	۱۱۰۰	۴۹۴	۴۷۹

○ **سلطان سنجر** سلجوقی درلشکرکشی برای دفع (اسماعیلیه) شهرطبس راکه‌ازپناهگهای این فرقه بود محاصره و خراب کرد .

*

۱۶۴۰	۱۱۰۱	۴۹۵	۴۸۰

○ سلسله(ارتقیان) دردیاربکر توسط **ارتق بن اکسب** یکی از سرداران سلجوقی تشکیل گردید . این سلسله درسال ۸۱۱ توسط توسط امرای قره‌قونیلو منقرض گردید .

○ **سلطان سنجر** درحدود بلخ پادشاه ترکستان را که بخراسان تاخته بود مغلوب کرد .

*

۱۶۴۱	۱۱۰۲	۴۹۶	۴۸۱

○ **غیاث‌الدین محمد** با برادر خود **برکیارق** سلجوقی صلح کرد و متصرفات سلجوقی را بدین ترتیب بین خود تقسیم کردند. شام ودیاربکرو آذربایجان و ارمنستان وگرجستان نصیب **محمد** وباقی مملک ازآن **برکیارق** گردید .

۱ــ برسیان ناحیه‌ایست در ساحل شمالی زاینده رود و مشرق اصفهان

○ **ابوالمظفر خجندی** ازرؤسای آل خجند اصفهان هنگام وعظ توسط مردی علوی بقتل رسید .

*

۱۶۴۲ ۱۱۰۳ ۴۹۷ ۴۸۲ ○ سلسله اتابکان دمشق یا (اتابکان بوری) توسط **ظهیرالدین طغتکین** تشکیل گردید این سلسله تا سال ۵۹۴هجری دوام یافت ودراین سال بدست اتابکان زنگی منقرض گردید.

*

۱۶۴۳ ۱۱۰۴ ۴۹۸ ۴۸۳ ○ **برکیارق** دراین‌سال بسن ۲۷سالگی‌دربروجرد بمرض سل درگذشت و **غیاث‌الدین ابوشجاع محمد** برادراو بتخت نشست .

○ **محمد**درهمین‌سال(ملکشاه‌ثانی) فرزند**برکیارق** راکورکرد .

*

۱۶۴۴ ۱۱۰۵ ۴۹۹ ۴۸۴ ○ **ابو حامد محمد بن غزالی طوسی** طبیب و دانشمند معروف کتاب پر ارزش خود را بنام (کیمیای سعادت) در این سال تالیف کرد (۱)و هم در این سال بدعوت **فخرالملک‌دیلمی** برای تدریس به نظامیه نیشابور رفت .

*

۱۶۴۵ ۱۱۰۶ ۵۰۰ ۴۸۵ ○**ابوالمظفر علی بن حسن**پسر(خواجه‌نظام‌الملک) و مشهور به **نظام الملک ثانی** در نیشابور درگذشت یا بقولی بقتل رسید

○ **افضل‌الدین بدیل بن‌علی**متخلص به**خاقانی** شاعر توانا و نامدار ایران در شهر شروان تولد یافت

○ **احمدبن‌عبدالملک** ملقب به (ابن عطاش) از

---

۱ ــ غزالی این کتاب را بین سالهای ۴۹۰ تا ۵۰۰ نوشته‌است

رؤسای فرقه اسماعیلیه در اصفهان را در این سال بدستور (سلطان محمدبن ملکشاه) کشته و جسدش را سوزاندند

*

۱۶۴۶	۱۱۰۷	۵۰۱	۴۸۶

○ **ابن‌بلخی** کتاب معروف خود (فارسنامه ابن البلخی) را در این سال بنام **سلطان محمد سلجوقی** نوشت (۱)

○ مناره **چهل‌دختر** در اصفهان ساخته شد

*

۱۶۴۷	۱۱۰۸	۵۰۲	۴۸۷

○ **ابو زکریا یحیی بن‌علی شیبانی** ملقب به (خطیب تبریزی) از ادبا و لغت‌دانان معروف در سن ۸۰ سالگی وفات یافت

○ **غیاث‌الدین محمد** ششمین پادشاه سلجوقی بعزم جهاد به هندوستان رفت و با غنائم زیادی باز گشت

*

۱۶۴۸	۱۱۰۹	۵۰۳	۴۸۸

○ **حجةالاسلام محمد غزالی** کتاب مشهور (نصیحة الملوك) رابفارسی برای **سلطان‌سنجر** نوشت و از نظامیه نیشابور به طوس باز گشت و انزوا برگزید .

○ **سلطان محمد سلجوقی** وزیر خود **ضیاءِ الملك‌احمد** فرزند (خواجه نظام الملك) را با سردارانق بقلع و قمع اسماعیلیه بالموت فرستاد ولی کاری از پیش نبرد .

*

۱۶۴۹	۱۱۱۰	۵۰۴	۴۸۹

○ **زین‌الدین اسماعیل بن حسن جرجانی** پزشك نامی قرن ششم هجری کتاب (ذخیره خوارزمشاهی)

---

۱ ــ این کتاب بین سالهای ۴۹۸ تا ۵۱۱ برشته تحریر درآمده و دانشمند محترم آقای علی نقی بهروزی آنرا در سال ۱۳۴۳ در شیراز باحواشی و تعلیقات گرانبهائی بچاپ رسانیده‌اند

را بنـام **قطب الدین محمد بن انوشتکین** خوارزمشاه بفارسی نوشت

*

۱۶۵۰ ۱۱۱۱ ۵۰۵ ۴۹۰ ⊙ حجةالاسلام **امام محمدغزالی** فیلسوف معروف و صاحب کتاب مشهور (کیمیای سعادت) واستاد مدرسه نظامیه بغداد و نیشابور درقریه(طابران) طوس وفات یافت

⊙ مناره **خسـروگرد** در بیهق (سبزوار) تـوسط سلاطین سلجوقی ساخته شد

*

۱۶۵۱ ۱۱۱۲ ۵۰۶ ۴۹۱ ⊙ **نظام الدین ابوالحسن احمد بن عمرعلی سمرقندی** معروف به(نظامی‌عروضی)ازنویسندگان و شعرای معروف ایران در این سال در شهربلخ با حکیم عمر خیام ملاقات کرد (۱)

*

۱۶۵۲ ۱۱۱۳ ۵۰۷ ۴۹۲ ⊙ **محمد بن احمد ابیوردی** از اهالی ابیورد خراسان‌که از فضلا و دانشمندان‌بنام ایران است در اصفهان وفات یافت

⊙ مسجد جامع قزوین دراین سال بنا شد .

*

۱۵۵۳ ۱۱۱۴ ۵۰۸ ۴۹۳ ⊙ **سلطان‌مسعودبن‌ابراهیم** (مسعود سوم) امیر غزنوی وفات یافت و پسرش **شیرزاد** پادشاه شد

⊙ ساختمان (ربـاط شرف) در کنار جـاده قدیـم نیشابور به مرو در این سال تمام شد

---

۱ ــ نظامی عروضی در کتاب مشهور خود بنام (چهارمقاله عروضی) درباره این ملاقات‌چنین مینویسد
« چون بخدمت عمر خیام رسیدم فرمود که گورمن در محلی باشد که درختان دوبار برمن گل افشانی» کنند ... ودرسنه ۵۳۰که به نیشابور رسیدم برسرگوراورفتم . دیدم که درختان امرودو زردالو سراز» ... «باغ بیرون کرده‌و چندان برك و شکوفه برخاك او ریخته‌اند که خاك در زیـر گل پنهان‌شده‌بود»

○ **آلپ‌ارسلان بن رضوان** ملقب به **تاج الدوله** از سلاجقه شام پس از یکسال سلطنت بدست غلامان خود کشته شد

*

۱۶۵۴ ۱۱۱۵ ۵۰۹ ۴۹۴ ○ **شیرزاد** غزنوی بدست برادرش **ارسلان** کشته شد و ارسلان پس از آنکه سرداران را بزندان انداخت خود بتخت نشست

○ چون در این سالها جنگهای صلیبی بین مسیحیان و مسلمانان بر سر تسلط بیت‌المقدس درگیر بود و بعلت اینکه ایران نیز کشور مسلمانی بود **سلطان غیاث‌الدین محمد** لشکری بحدود شام و آسیای صغیر فرستاد که بعلت اختلاف بر سر فرماندهی کاری از پیش نرفت .

*

۱۶۵۵ ۱۱۱۶ ۵۱۰ ۴۹۵ ○ **سنجر** برای برای تصرف غزنین و کمك به **بهرام شاه** با لشکری به سمت غزنین حرکت کرد

○ **ابوالفرج بن مسعود رونی** (۱) شاعر و حکیم و دانشمند ایرانی که استاد و معلم **مسعود سعد سلمان** بود در این سال وفات یافت (۲)

○ **بهرامشاه غزنوی** برادر خود (ارسلانشاه غزنوی) را نزدیك غزنه مغلوب کرده خود بتخت نشست

*

۱۶۵۶ ۱۱۱۷ ۵۱۱ ۴۹۶ ○ **بین ارسلان شاه** و برادرش **بهرام شاه** (۳) **بن مسعود** نزاعی درگرفت و (یمین‌الدوله بهرام شاه) بیاری سنجر غزنین را تصرف کرد .
ارسلانشاه بهندوستان فرار کرد و بهرام شاه به

---

۱ ــ رونه از توابع نیشابور بود

۲ ــ وفات این دانشمند را در سالهای ۵۲۲ و ۵۲۵ هم نوشته‌اند

۳ــ نصرالله بن عبدالحمید کتاب کلیله‌ودمنه را بنام این پادشاه که دکه بکلیله‌ودمنه بهرامشاهی معروف است .

تخت نشست (۱)

○ در ایـن سال **غیاث‌الدین ابو شجاع محمد سلجوقی** وفات یافت .(۲) و سلطان سنجرشهر **غزنین** را تصرف کرده بجای اونشست .

○ (مغیث‌الدین محمدبن محمدسلجوقی) پسر**محمد بن‌ملکشاه** سلاجقه مغرب یا سلجوقیان عراق را تأسیس کرد .

○ **امیرمعزی** شاعـر معروف به ضرب تیر غیرعمد **سنجر** وفات یافت(۳)

*

۱۶۵۷ ۱۱۱۸ ۵۱۲ ۴۹۷ ○ **بهرامشاه‌غزنوی** برای‌سر کوبی**محمد باهلیم** والی‌غزنویان درهندوستان که طغیان کرده بود به‌هندوستان رفت و محمد را دستگیر کرد اما اورا بخشید و بحکومت آنجا منصوب کرد .

○**ارسلان شاه** بدست‌برادرش **بهرامشاه غزنوی** بقتل رسید .

○ بدستور **سلطان سنجر** مرقد حضرت امام رضا علیه‌السلام‌تعمیرشد

○ **فضل‌اله** ملقب به (المسترشد) خـلیفه عباسی شد

۱ــ سید حسن غزنوی در تهنیت جلوس بهرامشاه گفته

منادی برآمد ز هفت آسمان — که بهرام شاه است شاه جهان

۲ــ سلطان غیاث‌الدین محمد سلجوقی در موقع مرگ این اشعار را سروده

بزخم تیغ جهانگیرو گرز قلعه‌گشای — جهان مسخرمن شد چـو تن مسحررای

بسی بـلاد گرفتم بیك اشارت دست — بسی حصار گشودم بیك فشردن پـای

چو مرگ تاختن‌آورد هیچ سودنکرد — بقا بقای خـدایست و ملك ملك‌خدای

۳ــ در پاره‌ای ازکتابها وفات معزی را شش تا ده سال پس از تیر خوردن او دانسته‌اند نـه بلافاصله پس از این واقعه بدلیل این شعرکه خود معزی‌گفته

منت خدایراکه بفر خدایگان — من بنده بی‌گنه نشدم‌کشته رایگان

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۶۵۸	۱۱۱۹	۵۱۳	۴۹۸	○ بین **سلطان‌سنجر** وبـرادر زاده‌اش **محمود** در نزدیکی(ساوه) جنگی‌در گرفت که **محمود**شکست خورد اما **سنجر** او را مورد عفو قرارداد . ○ درجنگی که بین **بهرامشاه غـزنوی** و **سلطان حسین غوری** روی‌داد **بهرامشاه** شکست‌خورد. ○ **حسین‌بن علی‌اصفهانـی** مشهور به (طغرائی) شاعر وسیاستمدار و وزیر سلطان مسعود سلجوقی درگذشت .
				*
۱۶۵۹	۱۱۲۰	۵۱۴	۴۹۹	○ **فریدون شاه** از امرای (شروانشاهیان) بدست گـرجیان کشته‌شد وپسرش **منوچهر ثانی** که معاصر(المقتفی‌خلیفه‌عباسی) بودبسلطنت**شروان**(۱) رسید.**منوچهر ثانی** عـلاوه بـرلقب شروانشاه او را (خاقان اکبر) نیز میگفتند .
				*
۱۶۶۰	۱۱۲۱	۵۱۵	۵۰۰	○ **مسعود سعد** شاعر توانای ایران بعلت زندانی بودن زیاد دراین سال‌وفات یافت. **مسعود سعد** از اکابرفصحای ایران واز شاعرانی است‌که سبك دلپسند وکلام بلیغ اومشهور است .
				*
۱۶۶۱	۱۱۲۲	۵۱۶	۵۰۱	○ **قراختائیان** یا (خانیان) از این سال دربخشی ازخوارزم تاحدودسیبری وآسیای مرکزی‌سلطنت میکردند . ○ مسجد جامـع اصفهان دراین سال توسط فـرقه اسماعیلیه سوزانده شد .
				*
۱۶۶۲	۱۱۲۳	۵۱۷	۵۰۲	○ **حکیم ابوالفتح عمربن‌ابراهیم** مشهور به

۱ــ شروان ناحیه‌ای بوده درمشرق رودکورا ومغرب دریای خزر .

خیام بزرگترین فیلسوف و شاعر وریاضی دان ایران درنیشابور درگذشت ودرصحن (امامزاده محروق) درنیشابور مدفون است (۱)

*

۱۶۶۳ ۱۱۲۴ ۵۱۸ ۵۰۳ ○ **حسن‌صباح** شب چهارشنبه ۲۶ ربیع آلاخر این سال درقلعه الموت درگذشت و**کیا بزرگ رودباری** جانشین او شد .

○ **ابوالفتح احمدبن محمدمیدانی نیشابوری** صاحب کتاب (السامی‌فی‌الاسامی) وفات یافت .

*

۱۶۶۴ ۱۱۲۵ ۵۱۹ ۵۰۴ ○ طوائف ترکان قراختائی در اثر فشار طوائف **نونگوز** مجبور به‌ترک‌متصرفات خودشده بطرف مغرب حرکت‌کردندوبر ناحیه‌کاشغر وختن تسلط یافته با ایران همسایه شدند .

*

۱۶۶۵ ۱۱۲۶ ۵۲۰ ۵۰۵ ○ **خاقانی‌شروانی**درقریهٔ (دربند) ازقراءشروان تولد یافت .

○ **احمدبن محمد غزالی** ازمشایخ بزرگ تصوف صاحب‌کتابهای (سوانح العشاق) و (رساله عینیه) درقزوین درگذشت .

○ **رشیدالدین ابوالفضل‌میبدی** کتاب معروف «کشف‌الاسرارو‌عدةالابرار» معروف به «تفسیر خواجه‌عبداله‌انصاری» را دراین‌سال‌تألیف‌کرد .

○ **اوحدالدین‌انوری** درابیورد متولد شد «۲»

۱ــ بغیراز دیوان اشعار عمر خیام آثارزیادی داردکه ازآنجمله (نوروزنامه) و (روضته‌القلوب) و(رساله‌در جبرومقابله) و(رساله وجور) و(رساله‌درطبیعت‌وفلسفه)رامیتوان نام برد.وفات‌خیام‌رادرسال۵۲۰هم نوشته‌اند

۲ ــ درقدیم ابیورد را (خابران) یا (خاوران) نیزمیگفتند وازاین ناحیه دانشمندانی برخواسته‌اند .

چنانکه خود انوری در این باره گفته

برسپهر صیت گردان شد بخاك خاوران — تا شبانگاه آمدش چار آفتاب خاوری

خواجه‌ای‌چون(بوعلی)شادانی‌آن‌صاحب‌قران — مفتئی چون اسعد مهنه ز هر شینی بری

صوفئی صافی چو سلطان طریقت بوسعید — شاعری فاخر چومشهورخراسان انوری

○ **امیر معزی** که از تیر سلطان‌سنجر مجروح شده بود دراین سال درگذشت .

*

۱۶۶۶	۱۱۲۷	۵۲۱	۵۰۶

○ **عمادالدین زنگی بن آل سنقر** از طرف **سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه** بحکومت عراق منصوب شد و سلسله اتابکان زنگی را در الجزیره و شام تشکیل داد که بآنها اتابکان موصل هم میگفتند

○ **ابن ابی توبه** از فضلاودانشمندان ایرانی بوزارت سنجر رسید

*

۱۶۶۷	۱۱۲۸	۵۲۲و ۵۲۳	۵۰۷

○ **علاءالدوله ابوالمظفر آتسر** خوارزمشاه پس ازپدرش **قطب‌الدین محمد** در خوارزم بفرمان سلطان سنجر سلجوقی به تخت سلطنت نشست

○ **شیخ ابومحمد روزبهان** مشهور به(شیخ‌شطاح) از فحول دانشمندان و عرفای بنام فارس در شهر فسا تولد یافت .

○ با آنکه **آتسز** مطیع **سنجر** بود اما کم‌کم داعیه استقلال‌دراو پیدا شد و تصمیم گرفت خود را از زیر نفوذ سلجوقیان بیرون آورد

○ **رشیدوطواط** شاعر مشهور ایران‌بخدمت آتسز درآمد

*

۱۶۶۸	۱۱۲۹	۵۲۴	۵۰۸

○ **آتسز** که مورد بی مهری **سنجر** واقع شده بود در خوارزم بر ضد سلجوقیان قیام کرد و خودرا مستقل خواند

*

○ **احمدبن سلیمان** حاکم سمرقند که از امیر-

زادگان سلجوقی بود از در مخالفت با **سنجر** در آمد اما شکست خورده اسیر شد

○ **ماه‌ملک‌خاتون** دختر سنجر وفات یافت(۱)

*

۱۶۶۹ ۱۱۳۰ ۵۲۵ ۵۰۹ ○ **محمود** فرزند (سلطان محمد سلجوقی) که در زمان پدر بحکومت نواحی غرب ایران منصوب شده بود در این سال درگذشت و برادرش **رکن‌الدین ابوطالب طغرل‌دوم** بحکومت عراق بفرمان سنجر منصوب شد

○ **ابوالفضائل‌عبدالدین محمد** ملقب به (عین القضاة)از دانشمندان وعرفای معروف ایران‌بعلت بی پروائی در سخن گفتن بفتوای چند تن از علما و بدستور **ابوالقاسم دره گزینی** وزیر **سلطان‌سنجر** در همدان بقتل رسید .

○ **حکیم‌مجدودبن‌سنائی** درغزنین‌درگذشت (۲)

*

۱۶۷۰ ۱۱۳۱ ۵۲۶ ۵۱۰ ○ **حسام‌الدین‌عمر بن‌عبدالعزیز** ملقب به(صدر شهید) از علمای بزرگ ماوراءالنهر که مدتی ریاست مذهبی‌وحکومت شهرهای بخارا وسمرقند ونخشب راداشت بدست **گورخان قراختائی** شهید شد

○ **شیخ‌روزبهان**معروف به(شیخ‌شطاح) ازعرفای بزرگ‌ایران بروایتی‌درفسا(فارس) بدنیاآمد .

○ **شیخ‌احمدجام** ملقب به (ژنده پیل) و (شیخ -

---

۱ ــ عمعق بخارائی در مرگ او این دو بیت‌را سرود

هنگام آنکه‌گل دمد از باغ و بوستان رفت آن گل شکفته و درخاك شدنهان
هنگام آنکه شاخ شجر نم کشد زابر بی آب ماند نرگس آن تازه ارغوان

۲ ــ وفات این شاعر را در سال ۵۴۵ هم نوشته‌اند

الاسلام) و (شیخ‌جام) از مشایخ بزرگ‌صوفیه‌وفات کرد .

*

۱۶۷۱	۱۱۳۲	۵۲۷	۵۱۱

○ **ابو بکر زین‌الدین بن اسماعیل وراق‌هروی** معروف به (ارزقی) از شاعران بزرگ ایران که در دربارسلجوقیان میزیسته وفات یافت (۱)

○ **شیخ احمدغزالی طوسی** عارف و دانشمند بزرگ و برادر کهتر (حجةالاسلام محمد غزالی) وفات یافت

○ **خیام نیشابوری** فیلسوف و ریاضی‌دان و شاعر معروف درنیشابوروفات یافت .

*

۱۶۷۲	۱۱۳۳	۵۲۸	۵۱۲

○ **طغرل‌دوم** پادشاه‌سلاجقه مغرب‌ایران‌درگذشت **ومسعود** پادشاه‌شد.مسعود ازپادشاهان مشهوراین سلسله است‌که خلفای عباسی را دست نشانده‌خود کرده بود .

*

۱۶۷۳	۱۱۳۴	۵۲۹	۵۱۳

○ **بهرامشاه غزنوی** از فرستادن خراج بدربار سنجرسرباز زد و نام سنجررا از خطبه‌بیانداخت سلطان سنجرباسپاهی بغزنین آمد و اموال او را مصادره‌کرد و دوباره او را بخشید .

○ **المسترشد** خلیفه عباسی بمخالفت با **سلطان مسعود**سلجوقی لشکر به همدان فرستاد اما از **سلطانمسعود**شکست‌خورد وخود نیز گرفتارشد.

○ بنای بقعه **حضرت معصومه(ع)** در قم توسط **شاه بیگم** دختر **حمزه‌بیگ‌اصلانلو** ساخته

۱ــ دکترذبیح‌اله صفا درکتاب تحقیقی خود(تاریخ ادبیات ایران) وفات شاعررا حدود ۴۶۵ هجری دانسته درصورتیکه تقی‌الدین‌کاشی ۵۲۷ و رضا قلی هدایت ۵۲۶ میدانند .

شد .

*

۱۶۷۴	۱۱۳۵	۵۳۰	۵۱۴

○ **سنجر** بهرامشاه‌را بخشیده بحکومت غزنین برقرار کرد وخود بخراسان بازگشت.

○ **المسترشد** که دراسارت **سلطان مسعود** بود بدست فدائیان اسماعیلیه کشته شد و مسعود پسرش (الراشد) را خلافت داد اما او چون خلاف رای مسعود رفتار کرد از خلافت خلع و محمد ملقب به(المقتفی لامرالله) به خلافت‌رسید .

○ **امیرمعزی** شاعرمعروف دربار ملکشاه سلجوقی و سنجردراین سال وفات یافت و دربرخی از کتابها سال‌وفات او را(۵۱۱) هجری‌یعنی‌هنگامی که از سلطان سنجر تیرخورده‌بود دانسته‌اند .(۱)

*

۱۶۷۵	۱۱۳۶	۵۳۱	۵۱۵

○ اتابکان آذربایجان توسط **شمس‌الدین ایلدگز** ۲ تشکیل گردید .

○ چون ترکان قراختائی به ماوراءالنهر حمله کرده بودند **سنجر** عازم آن دیارشد .

○ **سیداسماعیل جرجانی** طبیب مشهورکه بعد از **ابن‌سینا** نخستین کسی بود که‌درآثار خود همه مباحث علم‌طب را مورد مطالعه قرارداده بود در مرو بدرود حیات گفت .

۱ــ رجوع کنید بحوادث سال ۵۱۱ هجری و همچنین وفات او را درسال ۵۲۰ نیز نوشته‌اند

۲ــ ایلدگز غلامی بود از ترکان قپچاقی و هنگامی‌که وزیر سلطان مسعود سلجوقی چهل غلام ترک را میخرید ایلدگز را بخاطرکراهت منظر قبول نکرد . اما ایلدگزبگریه درآمد و بوزیرگفت :
« ای امیراین سی‌ونه نفررا برای خاطرشاه خریدی مراهم بخاطر خدا بخر!!» وزیرمتأثرشده او را خرید و برای بیگاری بمطبخ شاه فرستاد و او همان ایلدگزاست‌که مقامش تا آنجا رسیدکه با نظروی سلاطین سلجوقی انتخاب میشدند

○ **ابوطاهر محمد فضلویه** سلسله (هزاراسپی) را درلرستان تأسیس کرداین سلسله تا سال۸۲۷ هجری دوام داشت .

*

۱۶۷۶	۱۱۳۷	۵۳۲	۵۱۶

○ **افضل‌الدین ابوحامداحمدبن‌حامدکرمانی** از نویسندگان بنام ایران که چندین سال سمت کتابداری پسران طغرل شاه را داشت درگذشت اثر معروف او (عقدالعلی للموقف‌الاعلی) است .

○ **سلطان‌مسعودسلجوقی** درگذشت

○ **کیابزرگ‌امید**رهبر فرقه‌اسماعیلیه وفات یافت و بجایش **محمدبن‌کیاامید** نشست

*

۱۶۷۷	۱۱۳۸	۵۳۳	۵۱۷

○ **آتسز** خوارزمشاه بر سلطان سنجر قیام کرد ولی از **سنجر** شکست خورد واز در عذرخواهی درآمد و دوباره بحکومت خوارزم‌منصوب شد .

○ **بهاءالدین ابوبکر محمد بن‌احمد خرقی** دانشمند و منجم معروف ایران صاحب کتاب (منتهی الادراك) وفات یافت

○ **عین القضاة همدانی** فاضل و عارف مشهور درگذشت

*

۱۶۷۸	۱۱۳۹	۵۳۴	۵۱۸

○ **ابوعلی‌فضل‌بن‌حسن** ملقب به **امین‌الدین طبرسی** از مشاهیر و محدثین و فقهاء معروف ایران کتاب مشهور خود را بنام (مجمع‌البیان فی‌تفسیرقران)(۱) دردهجلد دراین سال تمام‌کرد

---

۱ ــ معروف است که شیخ طبرسی در سن ۶۰ سالگی بواسطه عارضه سکته بیهوش شده و اورا بگمان اینکه مرده است دفن میکنند اما شب هنگام در قبر بهوش میاید وچون موضوع را می‌فهمد نذر میکند که اگرنجات یابد تفسیر مهمی برقران بنویسد اتفاقاً توسط قبرکنی که برای‌کفن‌دزدی آمده‌بودنجات‌می‌یابد و سی سال دیگر زنده می‌ماند و این تفسیر معروف را مینویسد .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۶۷۹	۱۱۴۰	۵۳۵	۵۱۹	○ **حکیم نظام گنجوی** سراینده کتاب مشهور خمسه نظامی بروایتی در این سال تولدیافت(۱) ○ چون اهالی سمرقند شورش کرده بودند **سنجر** پس‌از شش‌ماه محاصره آن شهر را تصرف‌نمود.
				*
۱۶۸۰	۱۱۴۱	۵۳۶	۵۲۰	○ در محل **قطوان** (۲) سلطان سنجر از ترکان قراختائی شکست خورده به **ترمذ** فرار کرد و زوجه اوباسارت ترکان درآمد و **آتسز** ازموقع استفاده کرده بخراسان تاخت و **مرو** راغارت کرده و خود را شاه خواند (۳) ○ اتابکان یزد یا (آل‌وردان) در یزد توسط **رکن الدین‌سام** پسر **وردان** روز تشکیل گردید که تا سال ۵۳۶ هجری دوام یافت
				*
۱۶۸۱	۱۱۴۲	۵۳۷	۵۲۱	○ **سلطان‌سنجر** بعجله سپاهی‌تهیه کرد وبخوارزم لشکر کشید و**آتسز** از درعذرخواهی درآمدولی بامراجعت **سنجر** دوباره‌بمخالفت برخواست ○ **فریدالدین‌عطار** نیشابوری‌صاحب کتاب(تذکرة الاولیاء) در شهر (شادیاخ)(۴) متولد شد
				*
۱۶۸۲	۱۱۴۳	۵۳۸	۵۲۲	○ **ابوالقاسم‌محمودبن عمر** معروف‌به(زمخشری) امام عصرخود واستاد مسلم درتفسیر وحدیث‌ونحو

---

۱ ــ مرحوم وحید دستگردی درمقدمه گنجینه نظامی سال ۵۳۲ تا ۵۴۰ را سال وفات شاعر دانسته .

۲ ــ قطوان از محال سمرقند بوده .

۳ ــ رشید و طواط شاعر دربار سنجر بهمین مناسبت قصیده‌ای ساخت باین مطلع :

چون ملك آتسز بتخت ملك برآمد دولت سلجوق وآل او بسرآمد

۴ ــ از توابع نیشابور

که اورا (جارالله) (۱) نیز میگفتند درجرجانیه خوارزم وفات یافت .

○ **کیابزرك امید** پیشوای فرقه‌اسماعیلیه بروایتی دراین سال درگذشت .

○ **ابوالمعالی نصرالله بن محمد بن عبدالحمید منشی** کتاب معروف (کلیله‌ودمنه) را دراین‌سال ازعربی بفارسی ترجمه‌کرد .

*

۱۶۸۳ ۱۱۴۴ ۵۳۹ ۵۲۳ ○ **ادیب‌صابر** ازمشاهیر بزرگان وشعرای ایران بفرمان **آتسز** خوارزمشاه برودخانه جیحون انداخته شد (۲) زیرا **ادیب صابر** خبر توطئه قتل **سنجر** راکه ازطرف **آتسز** تهیه شده بود به سنجر رسانید .

*

۱۶۸۴ ۱۱۴۵ ۵۴۰ ۵۲۴ ○ زمین لرزه شدیدی درنیشابور بوقوع پیوست که خرابی زیادی ببار آورد .

○ **نجم‌الدین کبری** از اجله صوفیان‌که طریقه (کبراویه‌ذهبی) را درتصوف بنیان‌نهاد درگذشت.

*

۱۶۸۵ ۱۱۴۶ ۵۴۱ ۵۲۵ ○ **بهرامشاه غزنوی** چون‌از **قطب‌الدین‌محمد** پسر (عزالدین حسین) معروف به **ملك‌الجبال** ازملوك غورکه باوپناهنده‌شده‌بود بدگمان گردید او را نهانی بکشت واین امر مایه دشمنی‌خاندان غور وغزنوی گردید .

۱ــ ازآن رو او را (جارالله) میگفتندکه مدتی درجوارکعبه زندگی داشت وازآثار او میتوان کتابهای : (سوائرالامثال) و (اساس‌البلاغه) و (مقدمةالادب) و (المستقصی) و(المفصل) و (المؤلف) و کتاب معروف (الکشاف) را نام برد .

۲ــ تاریخ این حادثه را مورخین بین سالهای ۵۳۸ و ۵۴۲ نوشته‌اند .

○ **عمادالدین زنگی** مؤسس سلسله اتابکان شام بقتل رسید و پسرش **سیف‌الدین غازی اول** «نورالدین زنگی» بجای او نشست .

*

۱۶۸۶ ۱۱۴۷ ۵۴۲ ۵۲۶ ○ **آتسز** بر **سنجر** طغیان کرد و چون سنجر به «هزار اسپ» آمد **آتسز** معذرت خواست‌وسلطان نیز او را بخشید «۱»

○ امیرالشعرا **ابوالنجیب شهاب‌الدین عمعق‌بخارائی** ازاستادان مسلم شعر دراین سال وفات یافت .

○ گنبد سرخ مراغه بدستور **عبدالعزیز بن محمودبن‌سعید** ساخته شد .

*

۱۶۸۷ ۱۱۴۸ ۵۴۳ ۵۲۷ ○ **سنقر بن مودود** دراین‌سال درفارس سر بطغیان برداشت وبر لشکریان **ملکشاه بن محمود سلجوقی** پیروزشده‌ودرشیراز بالقب«مظفرالدین» اتابکان فارس‌را تأسیس نمود .

○ **ابوطاهر محمد** بفرمان **سنقر بن مودود** «اتابکان لرستان» را تأسیس کرد «۲»

○ **شهاب‌الدین عمعق بخارائی** شاعر معروف سلجوقیان درگذشت .

○ **آتسز** درکنار جیحون **سنجر** را ملاقات‌کرد و

۱ــ چون سنجر بپای قلعه‌هزار اسب‌آمد انوری دو بیت‌شعرزیررا سرود وسنجرآنرا برتیری‌بست وبقلعه‌انداخت

ای شاه : همه ملك جهان حسب تر است — وز دولت و اقبال جهان کسب تراست

امروز بیك حمله (هزار اسب) بگیر — فردا خوارزم و (صد هزار اسب) تراست

رشید وطواط که درقلعه بود بدستور آتسز بیت زیررا درجواب‌نوشت وبوسیله تیری به‌لشکرسنجر پرتاب‌کرد.

گرد شمنت ایشاه شود رستم گرد — (یك خر) ز (هزار اسب) نتواند برد

۲ــ این سلسله را بواسطه انتساب‌آنان به (نصرةالدین هزاراسپ) فرزند ابوطاهر محمد امرای (هزاراسپی) نیز میگویند .

پس‌از عذرخواهی فرمان او را پذیرفت .

○ **ملك رکن‌الدین** ازپادشاهان آل کرت‌وفات‌یافت وحکومت به‌نوه دختری‌وی **ملك شمس الدین** رسید .

*

۱۶۸۸ ۱۱۴۹ ۵۴۴ ۵۲۸ ○ **سیف‌الدین‌سوری** که خبر قتل‌برادرش**قطب الدین‌محمد** را شنید لشکر به غزنین کشید ولی او هم بدست **بهرامشاه‌غزنوی** کشته شد

○ **ابوعبداله فخرالدین‌محمد** معروف به **امام فخررازی** فیلسوف و متکلم بزرك ایـرانی در شهر ری تولد یافت .

○ **عثمان‌بن‌محمدمختاری** شاعر توانای دربـار غزنویان و سلجوقیان درگذشت

○ **بهاءالدین‌سام** از امرای(آل شنسب) در شهر فیروزکوه از نـاحیه غور بامارت نشست

*

۱۶۸۹ ۱۱۵۰ ۵۴۵ ۵۲۹ ○ **سلطان‌علاءالدین‌حسین‌غوری** برادر **سیف الدین** از خبر مرك دوبرادر خشمگین شده و با لشکری گران بغزنین آمد (۱) و **بهرامشاه** را شکست داده غزنـین را ببادغارت داد و شهر را بآتش کشید وازاینرو به **جهانسوز** ملقب گردید و اساس سلطنت غوری را استوار کرد(۲)

---

۱ ــ گویند قبل از حرکت این رباعی را سروده پیش قاضی‌القضاة غزنین فرستاد .

اعضاء ممالـك جهان را بدنـم — جوینده خصم خویش و لشکر شکنم
غزنین را اگر زبیخ‌وبن بر نکنم — پس من نه حسین بـن حسین حسنم

۲ ــ و پس‌از هشت‌روزقتل وغارت‌وآتش‌سوزی‌درشهر غزنین این اشعار راسرود ودستورداد مطربان‌بخوانند

جهان داند کـه من شاه جهانم — چـراغ دودهٔ عباسیانـم
علاء الدیـن حسین بـن حسینم — کـه دائم باد ملك خاندانم
برآن بودم که از او باش‌غزنین — چورود نیل‌جوی خون برانم
ولیکن گنده پیران‌اند و طفلان — شفاعت میکند بخت جوانـم
ببخشیدم بدیشان جـان ایشان — که بادا جانشان پیوند جانم

○ **سلطان‌مسعودسلجوقی** بروایتی در این‌سال درگذشت

○ **حکیم‌مجدودبن‌آدم** متخلص به **سنائی**شاعر بلند آوازه ایران در این سال درگذشت وفات‌او را در سال ۵۲۵ هم نوشته‌اند .

*

۱۶۹۰ ۱۱۵۱ ۵۴۶ ۵۳۰ ○ **سلطان‌مسعودبن‌محمدملکشاه**دراین‌سال‌وفات وفات‌یافت و در مدرسه‌ای که **طغرل** در همدان ساخته بود دفن گردید (۱)

○ **ادیب‌صابر** شاعر معروف ایران که مورد سوء ظن سلطان سنجر واقع‌شده‌بود بدستور این‌پادشاه مغرور بجیحون انداخته شد (۲)

*

۱۶۹۱ ۱۱۵۲ ۵۴۷ ۵۳۱ ○ **سلطان سنجر** در محل«اوبه» نزدیك هرات **سلطان‌علاءالدین‌حسین‌غوری** را شکست‌داد وپس از چندی بمناسبت لطف و ظرافت طبع او دوباره بحکومت غور منصوبش کرد«۳»

○ **رشیدالدین میبدی** مفسر ونویسنده معروف ایرانی و صاحب کتاب مشهور «کشف‌الاسرار» درگذشت

○ **نظامی عروضی** در این سال کتاب معروف «چهارمقاله‌عروضی»را بنام«حسام‌الدین علی‌غوری» تالیف کرد

---

۱ ــ وفات سلطان مسعود را در سال ۵۴۵ هجری هم نوشته‌اند

۲ ــ این واقعه را بعضی از مورخین در سال ۵۳۹ هجری هم نوشته‌اند

۳ ــ علاءالدین در مقابل طبقی مروارید که سنجر باو بخشیده‌بود این شعر را گفت و مورد توجه قرارگرفت

بگرفت و نکشت شه مرادر صف کین — با آنکه بدم گشتنی از روی یقین

اکنون به طبق میدهدم در ثمین — بخشایش و بخشش چنان است و چنین

۱۶۹۲ ۱۱۵۳ ۵۴۸ ۵۳۲ ○ **بهرام‌شاه‌غزنوی** در غزنه وفات یافت و **تاج‌الدوله‌ابوشجاع خسروشاه** بجای وی نشست.

○ **سلطان‌سنجر** از ترکان غز شکست خورد و خود وزوجه‌اش باسرت ترکان درآمدند . وترکان غز شهر مرو را بصورت ویرانه‌ای درآوردند

*

○ **ابوالفتح محمدبن ابوالقاسم عبدالکریم شهرستانی** صاحب‌کتاب بسیار معروف (الملل والنحل) در (شهرستان) درگذشت.

*

۱۶۹۳ ۱۱۵۴ ۵۴۹ ۵۳۳ ○ **قطان‌مروزی** دانشمندو ریاضی‌دان‌معروف‌ایران و صاحب‌کتاب (کیهان شناخت) بدست ترکان غز کشته شد .

○ (ابوالفاخرخواجه حکیم سراج‌الدین ابوعمر عثمان بن محمد) معروف‌به**مختارغزنوی** شاعر معروف دوران غزنوی درگذشت .

○ **شیخ‌شهاب‌الدین‌سهروردی** معروف به (شیخ اشراق) درسهررود زنجان تولد یافت .

○ بروایتی**چنگیزخان**دراین‌سال درمغولستان‌تولد یافت .

*

۱۶۹۴ ۱۱۵۵ ۵۵۰ ۵۳۴ ○ **محی‌الدین‌نیشابوری** فاضل و دانشمند و فقیه معروف ایرانی‌که فتوا داده بودکه جنگ باغزها واجب است بچنگ غزهاگرفتارشد و دهانش را پرازخاک‌کردند تا خفه شد .

○ **ابوالمظفرمنوچهربن‌کسران** در این سال سلسله شروانشاهیان را که از ایران پاک سرشت

بودند تأسیس کرد .

○ (حسام‌الدین علی‌غوری) از امرا وپادشاهان‌آل ـ شنسب که نظامی عروضی کتاب چهارمقاله خود را بنام اوکرده بروایتی دراین سال‌درگذشت .

○ شهربلخ و اطراف آن بدست ترکان غـز ویـران گردید .

*

۱۶۹۵	۱۱۵۶	۵۵۱	۵۳۵	○ چون‌زوجه **سنجر** فوت کردسلطان سنجر ازاسارت ترکان غز بکمك (امیر عمادالدین احمدبن‌ابی ـ بکر)(۱) فرارنمود.

○ **علاءالدین‌حسین** معروف به**جهانسوز** دراین سال وفات یافت .

○ دراین سال**آتسز** خوارزمشاه در نزدیکی قوچان کنونی وفات یافت و پسرش (ایل ارسلان) بجای وی نشست (۲)

*

۱۶۹۶	۱۱۵۷	۵۵۲	۵۳۶	○ **سلطان‌سنجر** دراین‌سال‌وفات‌یافت وخواهرزاده وی بنام **رکـن الدین محمود** بتخت نشست . سلطان سنجر ازبهترین سلاطین‌سلجوقی‌بود. دلیر وبخشنده ورعیب دوست ودرآبادی کشور وآسایش مـردم کوشش داشت جسدش را در **مـرو** بخاك سپردند (۳)

۱ـ برخی از مورخین فرار سنجر رابتوسط (مؤید آی ابه) دانسته اند

۲ـ موقعیکه نعش آتسز را برمیداشتند رشید وطواط این دوبیتی را سرود .

شاهـا فلك از سیاستت میلرزید — پیش تـو بطبع بندگـی میورزید

صاحب نظری کجاست تا درنگرد — تا این همه سلطنت باین میارزید ؟

۳ـ مقبره سنجر در مرو وسعت و شکوه فراوان داشته یاقوت حموی در ۶۱۶ هجری از آن چنین یاد میکند « آن قبر زیرگنبدی بلند وآسمان گون است . وازمسافت یك‌روز راه دیـده میشود و پنجره‌هائـی» «به مسجد مجاور دارد . »

- **بهرامشاه** غزنوی که دوباره بغزنین آمده بوده دراین سال وفات یافت و پسرش **خسرو شاه** بجای وی نشست .
- **جمال الدین حسین بن علی** معروف به «ابوالفتوح رازی» ازدانشمندان ونویسندگان و مؤلف تفسیر معروف قرآن بنام «روح الجنان» درشهر ری وفات یافت و درجوار مقبره **حضرت عبدالعظیم** مدفون است .
- طایفه غزان به کرمان و خراسان حمله آورده و وخرابی بیشماری ببارآوردند .

*

۱۶۹۷	۱۱۵۸	۵۵۳	۵۳۷

- **ایل ارسلان** فرزند **آتسز** بکمك ترکان قراختائی (ترکان قزلق) بسمرقندحمله برد ولی بدون جنگ سمرقند وماوراءالنهر بتصرف او درآمد .
- **سلطان ملکشاه** فرزند سلطان محمود سلجوقی خوزستان راگرفته وارد فارس گردید .

*

۱۶۹۸	۱۱۵۹	۵۵۴	۵۳۸

- (ابوالمفاخر خواجه حکیم سراج الدین ابو عمر عثمان بن محمد) معروف به **مختار غزنوی** از معروفترین شعرای دوران غزنوی درغزنه وفات یافت (۱)
- **ابوالعلاء نظام الدین گنجوی** معلم **خاقانی شروانی** شاعرمعروف که خود نیز ازشاعران بنام ایران بود وفات یافت .
- **سلطان ملکشاه بن محمود سلجوقی** نواحی اصفهان و خوزستان را ضمیمه فارس کرد .

۱ــ وفات مختارغزنوی را در ۵۴۹ هجری نیز نوشته اند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۶۹۹	۱۱۶۰	۵۵۵و ۵۵۶	۵۳۹	○ ترکان غز دراین سال شهر **سنج** واقع دریك منزلی باختر **مرو** وهمچنین دندانقان را درراه مرو به سرخس ویران کرده شهرغزنه را بتصرف درآوردند و **خسروشاه** فرار کرده به لاهور رفت و **خسرو ملك** یا ملکشاه بجای وی نشست . ○ **سیف الدین محمد** جانشین **علاءالدین جهانسوز** دستور داد عده زیادی ازاسماعیلیه را کشتند . ○ (سلیمان) برادر **سلطان مسعود سلجوقی** بدست امرای خودمسموم گردید. **وابوالمظفر ارسلان بن طغرل** هشتمین پادشاه از سلاجقه کرمان بجای او نشست . ○ **سنقر بن مودود** موسس اتابکان فارس وفات یافت و برادرش زنگی بتخت نشست . ○ **عبدالواسع جبلی** شاعر معروف دربارغوریان وسلجوقیان درگذشت . ○ **سیدحسن غزنوی** معروف به(سیداشرف)شاعر و واعظ و دانشمنددوران غزنوی درقریه(آزادوار) در(جوین) وفات یافت .

*

۱۷۰۰	۱۱۶۱	۵۵۷	۵۴۰	○ **رکن الدین محمود** بدست (مؤیدی آی اوبه) از سرداران سلطان سنجر دستگیروکورگردید . ○ **محمد بن کیابزرك امید** رهبر اسماعیلیان درگذشت . ○ **شمس الدین ایلدگز** موسس سلسله اتابکان آذربایجان ـ گرجیان را شکست داده وسرتاسر آذربایجان و اران را گرفت .

*

۱۷۰۱	۱۱۶۲	۵۵۸	۵۴۱	○ **سیف الدین محمد** بدست سپهسالار خود بنام

ابوالعباس که ازفرقه اسماعیلیه بود بقتل رسید وپسر عموی او **غیاث‌الدین ابوالفتح محمد-بن‌سام** بسلطنت غور رسید وپس‌از چندروز توقف در **ورآباد** ازمحال ناحیه**افشین**(۱) به‌فیروزکوه رفت وتاجگذاری کرد .

○ دراین سال ملك **مؤید آی اوبه** در نیشابور بحکومت نشست .

○ بروایتی **چنگیز** که نام اصلی‌او **تموچین** بود درمغولستان تولد یافت (۲)

○ **سنقر بن مودود** اولین اتابك فارس دراین سال وفات یافت وپسرش زنگی بجای او نشست .

*

۱۷۰۲ ۱۱۶۳ ۵۵۹ ۵۴۲ ○ **قاضی حمیدالدین عمر بن محمود** ازفضلای معروف خراسان‌و صاحب کتاب مشهور (مقامات حمیدی) وفات یافت .

○ **حسن بن‌محمد بن کیا امید** رئیس‌فرقه‌اسماعیلیه مجمعی بنام (عیدالقیام) تشکیل‌داد ودعوی امامت نمود .

*

۱۷۰۳ ۱۱۶۴ ۵۶۰ ۵۴۳ ○ **شیخ عبدالقادر جیلانی** ازعلمای معروف و مشهورمذهب حنفی ورئیس‌سلسله(قادریه)درگذشت

○ **احمدبن‌علی** معروف‌به (نظامی‌عروضی) دانشمند مشهور وصاحب کتاب‌چهارمقاله عروضی وفات‌یافت

*

۱۷۰۴ ۱۱۶۵ ۵۶۱ ۵۴۴ ○ **ارسلان‌بن طغرل** وفات یافت ودر همدان در

۱ــ ناحیه‌ای بوده کوهستانی نزدیك غرجستان وهرات ودر مشرق خراسان .

۲ــ تولد چنگیز را درسالهای ۴۵۹ و ۵۴۹ و ۵۵۸ هجری نوشته‌اند اما تاریخ.اول مسلماً صحیح نیست زیرا درسال ۶۱۶ هجری یعنی درهنگام حمله بایران میبایستی ۱۵۷ سال داشته باشد ؟ !

مدرسه‌ای که خود بنا کرد بود بخاك سپرده‌شد.

*

○ **حسن بن محمد کیا امید** رهبر فرقه اسماعیلیه بدست برادر زن خود بقتل رسید وپسرش **نور-الدین محمد** بجای وی نشست .

○ **شیخ محمد روزبهان** ازعرفا ودانشمندان بنام ایران واز مفاخر فارس در این سال ازاسکندریه به‌شیراز آمد وتاآخر عمر دراین شهر بود .

*

۱۷۰۵ ۱۱۶۶ ۵۶۲ ۵۴۵ ○ **شمس الدین محمدبن علی** معروف‌به (تاج الشعرا) ومتخلص به (سوزنی) از شعرای معروف سمرقند در دربار پادشاهان آل افراسیاب وفات یافت (۱)

○ **افضل‌الدین کرمانی** فاضل و نویسنده معروف وصاحب‌کتاب (عقدالعلی للموقف‌الاعلی)وفات‌یافت

*

۱۷۰۶ ۱۱۶۷ ۵۶۳ ۵۴۶ ○ در این سال **ضیاءالدین سهروردی** عالم ودانشمند وفقیه و مدرس مدرسه نظامیه بغداد و صاحب‌کتاب (آداب‌المریدین) درگذشت .

○ **ابوالحسن بیهقی** کتاب تاریخ بیهق‌را دراین سال تألیف‌کرد این‌کتاب درسال ۱۳۱۷ شمسی باهتمام مرحوم بهمیناردرتهران چاپ‌شده‌است .

*

۱۷۰۷ ۱۱۶۸ ۵۶۴ ۵۴۷ ○ **صلاح‌الدین‌ایوبی** قهرمان تاریخ اسلام‌درمصر سلسله ایوبی را تأسیس‌کرد . این سلسله تا سال

۱ــ تاریخ وفات این‌شاعر را سال ۵۶۹ نیز دانسته‌اند وباید این تاریخ صحیح باشد زیرا سوزنی هنگام تاجگذاری علاءالدین تکش بسال ۵۶۸ حیات داشته وقصیده‌ای دراین باره ساخته است (نگاه کنید بسال ۵۶۸ هجری)

۶۴۸هجری ادامه داشت .

*

○ **بهرامشاه** پسرطغرل‌شاه‌هشتمین پادشاه سلجوقیان کرمان دراواخر این‌سال بسلطنت‌کرمان رسید .

*

۱۷۰۸ ۱۱۶۹ ۵۶۵ ۵۴۸ ○ **قطب‌الدین‌مودود** پسر **عمادزنگی** ازامرای سلجوقیان دیاربکر دراین سال وفات یافت .

○ **ابوالحسن علی‌بن‌زید**ملقب به (بیهقی)و(ابن فندق) ازعلماونویسندگان معروف‌ایران که‌متجاوز از هشتاد تألیف‌داردکه مهمتراز همه(تاریخ‌بیهق) و (تتمه‌صوان‌الحکمة) است درگذشت .

*

۱۷۰۹ ۱۱۷۰ ۵۶۶ ۵۴۹ ○ **المستنجدبالله** خلیفه عباسی بدست غلامان خود در حمام حبس شده و بدرود حیات گفت وپسرش **المستضئی بالله** خلیفه عباسی شد

○ **سیف‌الدین غازی‌دوم** سنجار را تصرف‌کرده حکومت آنجارابه برادرخود **عمادالدین‌زنگی** داد و بدین ترتیب اتابکان سنجارتاسیس گردید

*

۱۷۱۰ ۱۱۷۱ ۵۶۷ ۵۵۰ ○ **ایل‌ارسلان** که‌برای جنك با ترکان قراختائی عازم ماوراءالنهر بود در راه بیمار شده بخوارزم مراجعت کرد . و درگذشت وپسر کوچکش‌بنام **سلطان‌شاه** بسلطنت رسید اما**تکش** برادردیگر او قیام کرد و بین دو برادر نزاع درگرفت(۱)

---

۱ ــ سلطان شاه که طبع شعر داشت این دو بیت را برای برادرش تکش فرستاد

هر گه‌که سمند عزم من پویه کند دشمن زنهیب تیغ من مویه کند
اینجا به رسول‌ونامه بر ناید کار ! شمشیر دو رویه کاریکرویه کند

ملکشاه پسر تکش اشعار زیر را در پاسخ عم خود فرستاد

بقیه پاورقی درصفحه بعد

○ **حسام الدوله اردشیر بن حسن** از پادشاهان باوندیان در ساری به‌تخت نشست(۱) .

*

۱۷۱۱ ۱۱۷۲ ۵۶۸ ۵۵۱ ○ **علاءالدین تکش خوارزمشاه** بر برادرش **سلطانشاه** پیروز شد ودر(رادکان) طوس تاجگذاری کرد (۲)

○ **شمس الدین ایلدگز** موسس سلسله اتابکان آذربایجان درگذشت و پسرش **محمدجهان پهلوان** بجای وی نشست

○ **علاءالدین عطاملك جوینی** کتاب مشهور خود (جهانگشای جوینی) را در این سال تالیف کرد

○ **مارکوپولو** جهانگرد معروف ونیزی در این سال از شهر یزد عبور کرد .

○ **مؤیدآی‌ابه** که در خراسان سلسله آل‌مؤیدرا تاسیس کرد در این سال وفات یافت وپسرش طغانشاه بن مؤید بجای او نشست .

بقیه پاورقی ازصفحه قبل

صد خنگ تورا خنجر بران ما را — کاشانه تورا مرکب و میدان مارا
خواهی که خصومت ازمیان برخیزد — خوارزم تو را ملك خراسان مارا

باز سلطان شاه در جواب نوشت .

ای جان عم این غم ره سوداگیرد — وین قصه نه در تو و نه درماگیرد
تا قبضه شمشیر که پالاید خون — تا دولت و اقبال که بالا گیرد

۱ ــ باوندیان که همه خود را (اصفهبدملك الجبال) میخواندند از اعقاب (باو) بوده واز اواخر عهد ساسانیان بر قسمتی از جبال طبرستان حکومت داشتند . باوندیان شیعه مذهب بودند و ناحیه حکومت آنها همیشه ملجاء و پناهگاه شیعیان بوده چنانکه فردوسی هنگام فرار چندی در مازندران در کنف حمایت باوندیان بود.

۲ ــ عمادی سوزنی در این باره گوید

تکش خان ایل ارسلان‌ابن آتز — پدر بر پدر پادشاه تا به آدم
سپهدار اعظم شهنشاه دنیا — نگین بخش شاهان خداوند عالم
خرامید برتخت فیروزه بختی — چو خورشید برتخت فیروزه طارم

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۱۲	۱۱۷۳	۵۶۹	۵۵۲	○ **سلطان غیاث الدین ابو الفتح محمد سام غوری** برادر زاده سلطان **علاءالدین غوری** لشکر بغزنین کشید و آنجا را از ترکان غز گرفت و برادر خود سلطان **شهاب الدین محمد سام** را به پادشاهی غزنین رسانید . ○ **خسرو شاه غزنوی** که بلاهور گریخته بود در این سال درگذشت ○ **خاقانی شروانی** شاعر معروف ایران بفرمان شروانشاه بزندان افتاد و قریب یکسال در زندان بود ○ **ابو العلاء حسن بن احمد** از فضلا و دانشمندان ایران و از مردم همدان و صاحب کتاب (زاد المسافر) وفات یافت
				*
۱۷۱۳	۱۱۷۴	۵۷۰	۵۵۳	○ **سلطان شاه** که از برادرش **علاءالدین تکش** شکست خورده بود با مادرش **ترکان خاتون** به (ملک مؤید آی به) پناه برد ولی (مؤید آی به) بدست **تکش** اسیر و مقتول گردید . ○ **مظفر الدین زنگی** اتابك فارس وفات یافت و پسرش **اتابك مظفر الدین** تکله بجای او نشست (۱) ○ **نظامی گنجوی** مثنوی معروف (مخزن الاسرار) را در این سال سرود . ○ **بهرامشاه بن طغرلشاه** از سلسله سلاجقه کرمان در این سال بمرض (استسقاء) درگذشت .
				*
۱۷۱۴	۱۱۷۵	۵۷۱	۵۵۴	○ **ابو المظفر ارسلان بن طغرل** پادشاه سلجوقیان

۱ــ وزیر مظفر الدین تکلة بن زنگی. خواجه امین الدین کازرونی از فحول دانشمندان و فضلای معاصر خود بود .

مغرب وفات یافت و فرزندش (طغرل سوم) در همدان بجای وی نشست . طغرل پادشاهی دلیرو جنگجو بود .

● **غیاث‌الدین ابوالفتح محمد سام** پادشاه غوری هرات راکه در دست (بهاءالدین طغرل) بود گرفت و طغرل بدربار خوارزمشاهیان فرار کرد .

*

۱۷۱۵ ۱۱۷۶ ۵۷۲ ۵۵۵ ● **غیاث‌الدین محمد** پس‌از فتوحات درخشانی که کرد اهالی سیستان وکرمان و طالقان ومیمند و فاراب و مرو رود اطاعت او راگردن نهادند و سکه بنام اوکردند و خراج فرستادند .

*

۱۷۱۶ ۱۱۷۷ ۵۷۳ ۵۵۶ ● **رشید وطواط** شاعر معروف دربار **آتسز** درگذشت . کتاب معروف او (حدائق‌السحرفی دقایق‌الشعر) است .

*

۱۷۱۷ ۱۱۷۸ ۵۷۴ ۵۵۷ ● **نظامی گنجوی** مثنوی (لیلی مجنون) را در این‌سال بفرمان **شروانشاه ابوالمظفر** تمام‌کرد

● **امام محمد فخرالدین رازی** کتاب (جامع‌العلوم) یا (جوامع‌العلوم) را دراین سال تألیف کرد .

*

۱۷۱۸ ۱۱۷۹ ۵۷۵ ۵۵۸ ● **نظامی گنجوی** شاعر توانای ایران مثنوی (مخزن الاسرار) را دراین سال بنام **بهرام‌شاه بن‌داود حاکم** ارزنجان درمغرب (ارزنة روم) تمام‌کرد .

● ترکان غز بر کرمان تاخته وبقتل‌وغارت پرداختند

○ **احمد** ملقب به (الناصرالدین) خلیفه عباسی شد.

○ **معزالدین محمد سام** خسرو ملك غزنوی را نزدیك لاهور شکست داد .

*

۱۷۱۹ ۱۱۸۰ ۶۷۶ ۵۵۹ ○ **سیف‌الدین غازی پسر قطب‌الدین مودود** از پادشاهان سلجوقیان دیاربکر درموصل وفات یافت .

○ **مهستی گنجوی** که نام اصلی او **منیژه** بود و مداح و شاعر دربارسلطان سنجر بشمار میرفت وفات یافت .

○ (نظامی گنجوی) مثنوی بی‌نظیر خود را بنام (خسرو شیرین) که شش‌هزاروپانصد بیت دارد شروع به سرودن کرد

*

۱۷۲۰ ۱۱۸۱ ۵۷۷ ۵۶۰ ○ **اثیرالدین اخسیکتی**(۱) شاعر نام‌آور ومعروف دوران سلجوقی دراین سال درگذشت(۲)

○ (ملك صالح بن‌نورالدین محمود) از اتابکان شام بدرود زندگی گفت ،

*

۱۷۲۱ ۱۱۸۲ ۵۷۸ ۵۶۱ ○ **غیاث‌الدین غوری** توسط برادرشجاع خود **شهاب‌الدین** از حدودکرمان تا ولایت سند و لاهور را بتصرف درآورد .

*

۱۷۲۲ ۱۱۸۳ ۵۷۹ ۵۶۲ ○ **تورانشاه** آخرین شاهزاده قاوردی که با دو برادر دیگرخود **بهرامشاه وارسلانشاه** همیشه

۱ــ اخسیکت‌کرسی ایالت فرغانه واقع درکناره شمالی رود سیحون بود .

۲ــ وفات این شاعررا بین سالهای ۵۷۷ تا ۶۰۸ نوشته‌اند وآذر بیگدلی درآتشکده وفات او را ۵۷۹ نوشته است .

درجنگ بود کشته شد .

○ **نظامی گنجوی** شاعر توانای ایران مثنوی (خسروشیرین) را دراین سال بنام **قزل ارسلان** وبرادراو**محمدجهان پهلوان** آتابکان آذربایجان تمام کرد .

*

۱۷۲۳	۱۱۸۴	۵۸۰	۵۶۳

○ **شیخ سعدی** شاعر نامدار ایران در شیراز تولد یافت .

○ **صدرالدین عبدالطیف بن محمد** از رؤسای آل‌خجند (۱) وهم از فضلا و ادبای ایران دراین سال وفات یافت .

*

۱۷۲۴	۱۱۸۵	۵۸۱	۵۶۴

○ **اتابك محمد جهان پهلوان** فرزند **محمدبن ایلدگز** ازاتابکان آذربایجان وفات‌یافت‌وبرادرش **قزل ارسلان** ممالك اورا تصرف نمود .

○ **ابوبدیل افضل الدین** شیروانی متخلص به **خاقانی** بزرگترین شاعر قرن‌ششم درگذشت .

*

۱۷۲۵	۱۱۸۶	۵۸۲	۵۶۵

○ **خسرو ملك** آخرین فرد خاندان غزنوی توسط **معزالدین محمدسام** غوری دستگیرشد وبدین ترتیب سلسله غزنوی منقرض گردید .

○ **شمس‌الدین‌محمدبن‌علی بن ملك‌داد** مشهور به **شمس تبریزی** مراد **جلال‌الدین محمد مولوی** درتبریز تولد یافت .

○ **طغانشاه بن مؤید** ازسلسه آل‌مؤید که‌درخراسان

۱ــ این طایفه نسب خودرا به (مهلب‌ابن ابی‌صفره) سردار مشهور اموی میرسانند واصلا درخجندازشهرهای ماوراءالنهر میزیسته‌اندکه بعداً باصفهان‌آمده وجمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی در دربار صدرالدین خجندی میزیسته ومداح او بوده .

قدرتی داشت وفات یافت و پسرش سنجر شاه بحکومت رسید .

*

۱۷۲۶	۱۱۸۷	۵۸۳	۵۶۶

○ **علاءالدین تکش** شهرشادیاخ (۱)راتصرف کرده بطوس آمد وهم دراین سال بین **سلطانشاه** و **تکش** صلح وآشتی برقرار شد .

○ **اوحدالدین محمدبن محمد** معروف به **انوری** شاعر وریاضی دان معروف ایران بروایتی دراین سال درگذشت (۲)

*

۱۷۲۷	۱۱۸۸	۵۸۴	۵۶۷

○ **شیخ مشرف الدین سعدی** شاعرمعروف شیرازی بروایتی دراین سال درشیراز تولد یافت .

○ **نظامی گنجوی** شاعر نامدار ایران مثنوی (لیلی ومجنون)را دراین سال بنام **جلال الدوله ابوالمظفر** شروانشاه تمام کرد (۳)

*

۱۷۲۸	۱۱۸۹	۵۸۵	۵۶۸

○ بین **علاءالدین تکش** خوارزمشاه و برادرش **سلطان شاه** که دوباره دشمنی ونزاع شروع شده بود صلح گردید وقسمتی ازخراسان بتصرف سلطان شاه درآمد و **تکش** هم درمرغزار (رادکان)طوس برتخت نشست .

○ **طغرل بن ارسلان** شهر ارومیه (اورمیه)راتاراج و ویران کرد .

*

۱۷۲۹	۱۱۹۰	۵۸۶	۵۶۹

○ **سیف الدین ابوالمعالی مفیدبن مطهر ـ**

۱ــ از توابع شهر نیشابور بوده .

۲ــ وفات این شاعر را باختلاف درسالهای ۵۸۳ و ۵۸۵ و ۵۸۷ و نوشته‌اند .

۳ــ مثنوی لیلی ومجنون شامل ۴۷۲۰ بیت است .

باخزری ازشعرا وعلماء معروف‌صوفیه‌در **باخزر** (درخراسان نزدیك جام) متولد شد .

○ **طغرل سوم** سلجوقی بدست **قزل ارسلان** اتابك آذربایجان اسیرشد ولی باکشته‌شدن **قزل ارسلان** طغرل نجات یافت .

○ دراین سال **مجیر الدین بیلقانی** (۱) شاعر و قصیده سرای توانا راگویند بواسطه اشعاری‌که درهجو اصفهان سروده بود بدست مردم این شهر بقتل رسید و او را در (مقبرة الشعرا) تبریز دفن کردند .

*

۱۷۳۰ ۱۱۹۱ ۵۸۷ ۵۷۰ ○ **قزل ارسلان** از اتابکان آذربایجان بقتل رسید وبرادرزاده‌اش **ابو بکر** پسر **محمدجهان پهلوان** بتخت نشست .

○ **اوحدالدین محمدانوری** شاعر معروف‌ایران در این سال وفات یافت(۲)

شهاب‌الدین یحیی سهروردی(۳) از فلاسفه نامی ایران و صاحب کتاب(حکمت الاشراق) بفرمان صلاح‌الدین ایوبی در حلب کشته شد و بهمین علت او را (شیخ‌مقتول)(۴) گویند

*

۱۷۳۱ ۱۱۹۲ ۵۸۸ ۵۷۱ ○ **علاءالدین تکش خوارزمشاه** بدعوت **قتلغ اینانج** پسر **محمدایلدگز** عازم جنك با**طغرل**

۱ــ بیلقان ازتوابع اران درشمال آذربایجان است .

۲ ــ سال وفات انوری را بین سالهای ۵۸۵ تا ۵۸۷ نوشته‌اند اما از همه صحیح‌تر همین سال ۵۸۷ میباشد زیرا در سال ۵۸۳ که قران کواکب بود وانوری حکمی صادر نمود که بادهای سخت خواهد وزید و خلافت آن ثابت شد شاعر زنده بوده‌که چنین فتوائی داده است.

۳ ــ سهرورد از قراء زنجان در ناحیه جبال است .

۴ ــ این دانشمندبزرك را (شیخ مقتول)و (شهاب مقتول)و(حکیم مقتول)و (شیخ‌اشراق)و(شیخ نوری) نیزگفته‌اند

سوم وتصرف عراق گردید .

○ **جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی** شاعر نام آور و قصیده سرای دوران سلجوقی در این سال وفات یافت .

○ **رشید الدین ابو عبدالله محمد بن علی بن شهر آشوب** معروف به (ابن شهر آشوب) ازفقهای معروف شیعه کـه اصلا مازندرانی بـود در حلب وفات یافت کتابهای معروف او (معانی العلماء) و (مناقب آل ابیطالب) است

*

۱۷۳۲ ۱۱۹۳ ۵۸۹ و ۵۹۰ ۵۷۲ ○ میان **تکش خـوارزمشاه** و برادرش **سلطانشاه** نزاع درگرفت و **سلطانشاه** که موفق بگشودن قلعه سرخس نشده بوداز غصه درگذشت و **تکش** بجای او نشست .

○ **طغرل سوم** در نزدیکی ری با **قتلغ اینانج** پسر **محمدجهان پهلوان** و **سلطان علاءالدین تکش خوارزمشاه** جنك کرد و در ایـن جنك ناگهان از اسب برزمین غلطید وبدست قتلغ کشته شد (۱) و بـا مرك او سلسله سلجوقـی منقرض گردید .

○ **شیخ مشرف الدین سعدی** شاعـر تـابناك ادب ایران در این سال در شیراز تولد یافت (۲)

○ **عزالدین مسعود بن قطب الدین مودود** از

---

۱ ــ طغرل سوم در حالی که سوار اسب بود وگرز گرانی دردست داشت بخواندن این اشعار پرداخت :

چوزان لشکرکشن برخاست گرد — رخ نامـداران مـا گشت زرد
من آن گرز یـك زخم برداشتم — سپه را همانـجای بـگذاشتم
خروشی خروشیدم از پشت زین — که چون آسیا شدبرایشان زمین

ودر حالی که گرز را میچرخاند ندانسته ضربتی بپای اسب خود زد واز اسب برزمین غلطید که قتلغ کاراو را ساخت.

۲ ــ تولد شیخ سعدی را درسالهای ۵۸۰ و ۵۸۴ هم نوشته‌اند

پادشاهان سلجوقیان دیار بکر وفات یافت .

○ **مظفر الدین تکلة بن زنگی** اتابك فارس در گذشت وطغرل بن سنقر اتابك فارس شد.

*

۱۷۳۳	۱۱۹۴	۵۹۱	۵۷۳

○ **علاءالدین تکش خوارزمشاه** برای سرکوبی ترکان قبچاقی عازم سیحون شد ولی دراثر خیانت جمعی از سپاهیانش مجبور بمراجعت گردید

○ **تکش** حکومت عراق را بـه پسر خود **یونس** داد و **میانجق** را بعنوان سرپرست او همراهش روانه کرد .

*

۱۷۳۴	۱۱۹۵	۵۹۲	۵۷۴

○ **تکش** سپاهیان خلیفه‌عباسی را درنزدیکی همدان درهم شکست و خلیفه نیز دراین هنگام درگذشت و**تکش** سراو را بریده بخوارزم فرستاد وآوازه اقتدارتکش بواسطه این پیش‌آمد درایران پیچید .

*

۱۷۳۵	۱۱۹۶	۵۹۳	۵۷۵

○ چون **ناصرالدین ملکشاه** فرزند **تکش** کـه حاکم خراسان بوددرگذشت خوارزمشاه‌حکومت این ناحیه‌را به‌پسردیگرخود **قطب‌الدین‌محمد** واگذاشت (۱)

○ **نظامی گنجوی** مثنوی هفت‌پیکریا (بهرام‌نامه) را دراین سال بنام**شاه‌علاءالدین کرپ‌ارسلان** از اتابکان سنقری تمام‌کرد .

*

۱۷۳۶	۱۱۹۷	۵۹۴	۵۷۶

○ **تکش** به‌قلعه‌الموت حمله‌برد وبا آنکه موفق‌به فتح این دژنشد . اما بسیاری‌از اسماعیلیان کشته شدندو ملاحده **نظام‌الملك صدرالدین‌مسعود**

۱ــ واگذاری حکومت خراسان به شاهزادگان در میان خوارزمشاهیان علامت ولایتعهدی بوده

هروی وزیر تکش را که عامل این حمله میدانستند بقتل رساندند و تکش نیز که سخت در غضب بود به قهستان لشکر کشید .

○ **عمادالدین زنگی** از اتابکان سنجار وفات یافت وپسرش **قطب‌الدین محمد** بجای او نشست.

*

۱۷۳۷	۱۱۹۸	۵۹۵	۵۷۷	○ **خاقانی شروانی** شاعر دربار شروانشاه وصاحب قصیده معروف (ایوان مدائن) (۱) درتبریز وفات یافت (۲) و در (مقبرةالشعرا) محله سرخاب تبریز مدفون است .

*

۱۷۳۸	۱۱۹۹	۵۹۶	۵۷۸	○ حکومتی که (ملک مؤید آی اوبه) درنیشابور بوجود آورده بود . دراین سال منقرض گردید .

○ مبارزه **تکش** با ملاحده ادامه داشت و تکش که برای انتقام از خون وزیر خویش به قهستان لشکر کشیده بود **ترشیز** (۳) را که یکی ازمراکز مهم اسماعیلیان بود محاصره کرد اما دراین سال بعلت بیماری درگذشت یا بقولی بدست فدائیان اسماعیلی بقتل رسید .

○ بنای مسجد نو درشیراز شروع گردید .(۴)

*

۱۷۳۹	۱۲۰۰	۵۹۷	۵۷۹	○ **محمد خوارزمشاه** با لقب (علاءالدین) در

۱ــ خاقانی این قصیده معروف را در سال ۵۵۲ که از زیارت خانه خدا باز میگشت سرود .

۲ــ نظامی گنجوی در مرك او سرود .

همی گفتم که خاقانی دریغاگوی من گردد دریغا من شدم آخر دریغاگوی خاقانی

۳ــ ترشیز یا کاشمر واقع درمغرب تربت حیدری و جنوب نیشابور و سبزوار واز شهرهای قدیمی خراسان است .

۴ــ مسجد نو یا مسجد (سعداتابك) تازمان سعدبن زنگی اتابك فارسی قصرسلطنتی بودکه بامر او تبدیل به مسجد گردید .

خراسان بتخت نشست .

○ **ابوالفرج بن الجوزی** صاحب کتاب (المنتظم) وفات یافت (۱)

○ **ملك غیاث الدین غوری** حکومت نیشابور را به **ملك ضیاءالدین شنسبی** داد و بـه فیروز کوه باز گشت و دوباره عازم خراسان شدومروشاه‌جهان را فتح کرد اما ازسلطان **محمدخوارزم شاه** شکست خورد .

○ ابوجعفر نصیرالدین محمدبن فخرالدین محمد بن حسن طوسی مشهوربه **خواجه نصیرطوسی** در طوس متولد شد. وی درحکمت ـ دین ـ کلام‌ونجوم وریاضیات واخلاق‌تالیفاتی دارد وبرای‌جلوگیری از خونریزی مـردم ایران به خدمت هلاکوخان مغول درآمد .

○ **حکیم نظامی** مثنوی‌اسکندرنامه را بنام **اتابك نصرةالدین** پسر **محمد جهان پهلوان** بنظم درآورد .

*

۱۷۴۰ ۱۲۰۱ ۵۹۸ ۵۸۰ ○ **ظهیرالدین فاریابی** شاعربلندآوازه ایران در تبریز مدفون گردید .

○ **نجم‌الدین ابوبکر محمدبن‌علی بن‌سلیمان** معروف به **راوندی** (۲) کتاب معروف (راحة الصدور) رادراین‌سال‌بنام**غیاث‌الدین کیخسرو قلج‌ارسلان** از سلاجقه آسیای صغیر تمام‌کرد .

○ **خسرو ملك غزنوی** در زندان **معزالدین غوری** کشته شد وبـا مـرك او سلسله غزنـوی پایان یافت

۱ــ ابن الجوزی کتاب دیگری بنام (تلبیس ابلیس) داردکه اساس‌آن بر رد فرق مختلف است .
۲ ــ راوند در نزدیکی کاشان واقع بوده .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۴۱	۱۲۰۲	۵۹۹	۵۸۱	○ **غیاث‌الدین‌محمدبن سام** در جنك‌باخوارزمشاهیان کشته شدو برادرش **ملك‌شهاب‌الدین** بنام **سلطان معزالدین محمد بن سام** بتخت نشست . ○ **طغرل بن‌سنقر** اتابك فارس وفات یافت و **اتابك‌سعدبن زنگی** بحکومت رسید وی یکی از مهمترین اتابکان ونامدار ترین فرمانروایان فارس میباشد . ○ حکیم **نظام گنجوی** شاعر نامدار ایران درگذشت .

*

۱۷۴۲	۱۲۰۳	۶۰۰	۵۸۲	○ **معزالدین‌محمدبن سام** به هندوستان لشکر کشید . ○ **جمال‌الدین ابوعبداله محمدبن عبدالله** معروف به(ابن‌مالك)صاحب کتاب معروف(الفیه) تولد یافت ○ **چنگیز** بر **تایانگ‌خان** رئیس طایفه(نایمان) تسلط یافت ○ **جمال الدین ابویحیی زکریا بن محمد قزوینی** دانشمند وفقیه و عالم معروف ایران‌در این سال تولد یافت .

*

۱۷۴۳	۱۲۰۴	۶۰۱	۵۸۳	○ سلطان **معزالدین‌محمدسام** برای مقابله با خوارزمشاهیان از هندوستان به هرات بازگشت ولی مغلوب **سلطان‌محمدخوارزمشاه** شد و مجبور به صلح گردید . ○ سلطان **معزالدین‌غوری** بعزم جهاد دوباره عازم هندوستان شد

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۴۴	۱۲۰۵	۶۰۲	۵۸۴	○ شهاب الدین **سلطان معزالدین غوری** در هندوستان بفتوحاتی نائل شد ولی درمراجعت به غزنین در بین راه بدست چند نفر از فدائیان اسماعیلیه کشته شد و **غیاث‌الدین محمودبن غیاث‌الدین‌محمد** بتخت غوریان نشست . ○ **سلیمانشاه** پسر **قلج‌ارسلان** از سلسله سلاجقه روم که در ضمن‌هم دوستدار حکمت و ادب‌وفلسفه بود در این سال درگذشت
				*
۱۸۴۵	۱۲۰۶	۶۰۳	۵۸۵	○ **اتابک‌سعد بن زنگی** با سپاهی گران بعراق رفت و با **سلطان‌محمدخوارزمشاه** جنگیدولی شکست خورده باسارت او درآمد و(سلطان‌محمد) او را بخشید و دو باره بحکومت فارس فرستاد ○ در این سال بموجب‌قورلتای مغول(مجلس‌بزرگی که از روسای تمام قبایل تشکیل میشد) **چنگیز** رسماً ریاست قبایل مغول یافت
				*
۱۷۴۶	۱۲۰۷	۶۰۴	۵۸۶	○ **مولاناجلال‌الدین‌محمد** متخلص به **مولوی** شاعر معروف و صوفی بزرگ ایران در بلخ تولد یافت ○ **ابو الملوک عزالدین لنگر** از معروفترین اتابکان یزد وفات یافت و دو نفر از پسرانش موسوم به(وردان‌روز) و(ابومنصوراسفهسالار) اتابکی یزد را بدست آوردند
				*
۱۷۴۷	۱۲۰۸	۶۰۵	۵۸۷	○ **سلطان‌محمدخوارزمشاه** برسم معمول سالانه مبلغی به قراختائیان خراج میداد و دراین سال که فرستاده **گورخان‌قراختائی** به سلطان بی-

ادبی کرد دستورداد تا او را بقتل رسانیدند .

○ دراین سال زلزله‌ای شهر نیشابور را لرزاندکه خرابی بیشماری ببارآورد .

*

۱۷۴۸ ۱۲۰۹ ۶۰۶ ۵۸۸ ○ دراین سال **علاءالدین محمد-خوارزمشاه** مازندران وکرمان را ضمیمه متصرفات خود نمود و با لشکری گران برای جنگ با قراختائیان به جانب **سمرقند** حرکت کرد .

○ **امام فخر رازی** دانشمند و فیلسوف بزرگ ایرانی در هرات وفات یافت از آثار او میتوان (اسرارالتنزیل و انوارالتاویل) و (مفاتیح‌الغیب) معروف به (تفسیر کبیر) را نام برد .

○ **مجدالدین بغدادی خوارزمی**(۱) از علما و مشایخ صوفیه بفرمان سلطان محمد خوارزمشاه به جیحون انداخته شد .

○ **شیخ ابومحمد روزبهان فسائی** عارف ودانشمند بزرك ایران وازمفاخر فارس مؤلف کتاب (لطائف البیان) درشیراز درگذشت (۲)

*

۱۷۴۹ ۱۲۱۰ ۶۰۷ ۵۸۹ ○ **سلطان محمد خوارزمشاه** سمرقند وبخارا را تصرف نمودو **تایانگو** سردار **گورخان قراختائی** را شکست سختی داد (۳)

○ **غیاث‌الدین محمود غزنوی** بدست عده‌ای ازشورشیان کشته‌شد و (علیشاه) برادر (سلطان‌محمد خوارزمشاه) بجای اونشست اما اوهم توسط امرای غوری خلع و **بهاءالدین سام** بتخت‌غوری نشست

۱ــ این دانشمند ازاهالی (بغدادك) ازتوابع خوارزم بوده .

۲ــ برای اطلاع بیشتر نگاه‌کنید به‌کتاب شیراز تألیف علی سامی .

۳ــ اهالی سمرقند سلطان محمدرا بواسطه این پیروزی (اسکندر ثانی) لقب دادند .

اما اوهم توسط امرای غوری‌خلع و **بهاءالدین ـ سام** بتخت‌غوری‌نشست که اوهم گرفتار حمله آتسز غوری گردید .

○ **شیخ سعدی** پس‌از فوت پدرش دراین سال ازشیراز به‌بغداد رفت .

○ **ابوبکر اتابك** آذربایجان بدورد حیات گفت و برادرش (اتابك‌مظفرالدین ازبك) بجای‌او نشست.

*

۱۷۵۰ ۱۲۱۱ ۶۰۸ ۵۹۰ ○ در جنگ‌دیگری که بین **سلطان‌محمدخوارزمشاه** و **تایانگو** سردار (گورخان) قراختائی رخ داد ـ (تایانگو) شکست خورده اسیر شد و بفرمان خوارزمشاه بقتل رسید .

○ **قاضی‌شمس‌الدین‌احمدبن‌ابراهیم** ملقب‌به **ابن‌خلکان** از دانشمندان معروف ایران مؤلف کتاب (وفیات‌الاعیان وابناءالزمان)درشهر(اربل) نزدیك موصل متولد شد .

○ بروایتی**اثیرالدین‌اخسیکتی** در این سال‌وفات یافت (۱)

*

۱۷۵۱ ۱۲۱۲ ۶۰۹ ۵۹۱ ○ (سلطان محمد خوارزمشاه)**قلج‌ارسلان** آخرین پادشاه آل افراسیاب را کشته متصرفات او را در ماوراءالنهر تصرف کرد .

○ **سلطان‌محمدخوارزمشاه** کسی را پنهانی مأمور قتل‌برادر خود **تاج‌الدین‌علیشاه** حاکم هرات کرد و هرات و فیروز کوه را متصرف شده حکومت آنجارا را به پسر خود(جلال‌الدین میرزا) داد .

○ بروایتی **جلال‌الدین‌محمدمولوی** در این

---

۱ ـ وفات این شاعر را در سال ۷۷۵ هجری هم نوشته‌اند

سال تولد یافت .(۱)

*

۱۷۵۲ ۱۲۱۳ ۶۱۰ ۵۹۲ ⊙ **شیخ‌فخرالدین عراقی** شاعر معروف وعارف مشهور در دیهی بیرون همدان تولد یافت .(۲)

⊙ عده‌ای از امرای غوری **علاءالدین آنسز** را کشته و **علاءالدین محمد بن شجاع‌الدین علی** از امرای غوری پادشاه شد .

*

۱۷۵۳ ۱۲۱۴ ۶۱۱ ۵۹۳ ⊙ **سلطان‌محمدخوارزمشاه**غزنین را مسخر کرد

⊙ **سلطان‌محمد**از علمای‌مملکت خود چند(فتوی) گرفت که بنی‌عباس حق خلافت ندارند و بایداز سادات حسینی مقام خلافت داشته باشد و بهمین سند **الناصرالدین** را معزول اعلام داشت و نام او را از خطبه و سکه بیانداخت .

*

۱۷۵۴ ۱۲۱۵ ۶۱۲ ۵۹۴ ⊙ **سلطان‌محمدخوارزمشاه** بدنبال‌فتوای علماء یکی از سادات ترمذی را بنام (علاء الملك) بخلافت منصوب نموده به بغداد لشکر کشیداما در اثر سرمای شدید همدان مجبور بمراجعت گردید .

⊙ آخرین پادشاه غوریان بنام علاءالدین‌محمد بن شجاع‌الدین علی بدست خوارزمشاه اسیر گردید و این سلسله برافتاد .

⊙ **چنگیز** پادشاه مغول در این سال بر شهر پکن پایتخت چین‌شمالی دست یافت .

---

۱ ــ سال تولد مولوی را باختلاف سالهای ۶۰۴ و ۶۰۹ نوشته‌اند .

۲ ــ این شعر معروف که مطلع غزلی است شیوا از او میباشد

نخستین باده کاندر جام کردند ز چشم مست ساقی وام کردند

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۵۵	۱۲۱۶	۶۱۳	۵۹۵	○ **عبدالمؤمن صفی‌الدین ارموی** از موسیقی‌دانان معروف ایران در رضائیه تولد یافت . ○ **محمدبن حسن** ملقب به **ابن اسفندیار** مورخ معروف ایرانی کتاب(تاریخ طبرستان) را در این سال تألیف کرد
				*
۱۷۵۶	۱۲۱۷	۶۱۴	۵۹۶	○ با برافتادن دولت قراختائیان و غوریان و سایر امرای ماوراءالنهر بدست **سلطان محمد** دولت خوارزمشاهی باممالك چنگیز همسایه شد . ○ **حکیم نظامی گنجوی** شاعر نامدار ایران وفات یافت ودر گنجه مدفون است . وفات او را در سال ۵۹۹ هجری هم نوشته‌اند . ○ **سعدبن زنگی** درحوالی ری‌بدست سلطان‌محمد خوارزمشاه گرفتارشد ولی بادادن دو قلعه **استخر** و **اشکنوان** (حوالی استخر) و چهار دانگ محصول فارس به(سلطان محمد) بااوصلح کرد .
				*
۱۷۵۷	۱۲۱۸	۶۱۵	۵۹۷	○ فرستادگانی ازطرف **چنگیز** برای عقد معاهده دوستانه نزد **سلطان محمد خوارزمشاه** آمدند ولی درمراجعت ازایران **غایرخان** حاکم شهر سرحدی(اترار) (۱) باکشتن‌فرستادگان **چنگیز** دوستی‌را به‌دشمنی مبدل ساخت وایران را بآتش وخون کشید . ○ **هلاکوخان** دراین سال تولد یافت. نام مادرش **سرقوبتی** بود . ○ **ساختمان مسجد اتابك** (مسجدنو) درشیراز بامر **اتابك سعدبن زنگی** شروع شد . ○ **اتابك سعدبن زنگی** ری را تصرف کرد .

۱ــ ساحل‌راست رود سیر دریا نزدیك‌فاراب‌کنونی .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۵۸	۱۲۱۹	۶۱۶	۵۹۸	○ **چنگیز** دراین سال باتمام پسران و سرداران خودوسپاهی نزدیك به دویست هزار نفر بماوراءالنهر حمله کردوپس از گذشتن ازسیحون وتصرف دوناحیه (زرنوق) و(نور) به‌بخارا رسید شهر (اترار) را گرفته و **غایرخان** را که مسبب بروز این بلای ناگهانی بود بقتل رسانید .
				*
۱۷۵۹	۱۲۲۰	۶۱۷	۵۹۹	○ **سلطان محمد خوارزمشاه** از جلو لشکریان مغول فرارکرده به‌جزیره **آبسکون** (۱) پناه برد ودرآنجا ازبیماری واندوه جان‌سپرد وفرزند برومندش **جلال‌الدین‌محمد** هدایت کشتی‌طوفان زده ایران‌را دراین دریای متلاطم بعهده گرفت و بقصد جمع‌آوری سپاه به‌هرات رفت . ○ **شمس‌الدین محمدبن قیس** کتاب معروف (المعجم‌فی‌معاییراشعارعجم) را دراین سال‌نوشت. ○ شهر (سمرقند)و(مشهد) بتصرف‌سپاهیان‌مغول درآمد ○ شهر (جرجانیه) مرکز اقتدار و امپراطوری خوارزمشاهیان‌بتصرف‌مغول‌درآمدو **ترکان‌خاتون** مادر **سلطان‌محمد** که بقلعه (ایلال) ازقلعه‌های لاریجان پناه برده‌بود باسارت مغولان درآمد و او را به‌زنجیر بسته به **قراقورم** پایتخت‌چنگیز بردند . ○ بنای مسجد نو درشیراز تمام شد .
				*
۱۷۶۰	۱۲۲۱	۶۱۸	۶۰۰	○ دراین سال نیشابور بدست **تولی** فرزند**چنگیز** باخاك یکسان گردید . نوشته‌اند در این واقعه یکملیون وهفتصد وپنجاه هزار نفر کشته شدند .

۱ــ مقابل مصب رودگرگان در دریای خزر .

○ خوارزم ـ ترمذ ـ بلخ ـ بدخشان ـ مرو ـ هرات بدست سپاهیان خونخوار مغول ویران گردید .

○ **جلال الدین محمد خوارزمشاه** درمحل **پروان** نزدیك غزنین دوبار لشکر جرار مغول را درهم شکست وغنائم زیادی بچنگ آورد .

○ **شیخ نجم الدین کبری** رادمرد بزرك ایرانی درشهر **اورگنج** ازتوابع خوارزم بدست مغولان بقتل رسید وهم دراین شهر مدفون است (۱)

○ **فریدالدین محمد بن ابو بکر ابراهیم عطار** نیشابوری شاعر وعارف ایرانی بدست یکنفر مغول کشته شد . ازآثار معروف او باید (منطق الطیر) و (اسرارنامه) و (الهی نامه) و (مصیبت نامه) را نام برد .

*

۱۷۶۱ ۱۲۲۲ ۶۱۹ ۶۰۱ ○ **براق حاجب بن سلدوز** ملقب به **قتلغ خان** از امرای قراختائیان شهر بردسیر (۲) راتصرف وبرتمام کرمان مسلط شد وسلسله قراختائیان کرمان را تأسیس کرد .

○ دژ معروف ومستحکم **استوناوند** یا (استناباد) واقع در دامنه کوه دماوند بدست لشکریان مغول خراب شد (۳)

○ **شمس الدین محمد بن اشرف** سمرقندی ریاضی دان ومنجم معروف ایران وصاحب تألیفات متعدد درنجوم وفات یافت .

۱ـ گویند دردم مرك موهای مغولی را بچنگ گرفته بودوچون جان سپرد هرچه کردند نتوانستند انگشتانش را بازکنند چاره‌ای ندیدند جزاینکه کاکل آن مرد خونخوار را ببرند .

۲ـ بردسیر یاگواشیر که بعداً شهرکرمان گردید .

۳ـ بقول یاقوت حموی این قلعه ۱۲ فرسنك تا ری فاصله داشته وپناهگاه اسپهبد پادشاه قدیم زرتشی مذهب این بلاد بود که درقدیم یحیی بن برمکی قلعه راگشوده ودختر اسپهبد را اسیرکرده به بغداد نزد منصور خلیفه عباسی فرستاد ومهدی پدر هارون الرشید از این دختر بود .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۶۲	۱۲۲۳	۶۲۰	۶۰۲	○ چون **موتوجن** پسر **جغتای** ونوه **چنگیز** توسط یکی‌از اهالی بامیان (۱) بقتل‌رسیدچنگیز بخونخواهی او شهر بامیان‌را باخاك‌یکسان کرد.
				*
۱۷۶۳	۱۲۲۴	۶۲۱	۶۰۳	○ **سلطان جلال‌الدین خوارزمشاه** (شوشتر) و بصره را تصرف کرد .
				○ **چنگیز** به‌پایتخت‌خود (قراقوروم)مراجعت کرد
				○ **جوجی** پسر ارشدچنگیز درقپچاق دولتی‌تشکیل دادکه‌تا سال۹۰۷دوام داشت .
				○ **یاقوت حموی** کتاب معروف (معجم البلدان) را دراین سال تألیف‌کرد این‌کتاب ازمنابع مهم شهرها وتاریخ گذشته ایران است .
				○ (غیاث‌الدین پیرشاه‌بن محمد خوارزمشاه) پس‌از استیلای برعراق وخراسان‌ومازندران دراین سال به‌شیرازآمد وتمام نواحی فارس‌را تصرف‌نمود .
				*
۱۷۶۴	۱۲۲۵	۶۲۲	۶۰۴	○ **سلطان جلال‌الدین خوارزمشاه** تبریز را تصرف‌نمود وباکشتن **مظفرالدین ازبك** (۲) بعمر اتابك‌آذربایجان خاتمه داد .
				○ **ضیاءالدین‌بن جلال‌الدین مسعود** شیرازی ازشاعران بنام‌که درشعر (فارسی) تخلص میکرد درهرات درگذشت .
				○ **محمد**ملقب‌به **الظاهر بامرالله**خلیفه‌عباسی‌شد.
				*
۱۷۶۵	۱۲۲۶	۶۲۳ و ۶۲۴	۶۰۵	○ شهر تفلیس بتصرف **سلطان جلال‌الدین‌محمد** درآمد و بدستور او مردم شهر قتل عام شدند .
				○ **عطاملك جوینی** برادر (شمس‌الدین محمد

۱ــ شهری بوده سر راه بلخ به‌غزنین ودرشمالغربی‌کابل .
۲ــ مظفرالدین ازبك را (اتابك خاموش) لقب داده‌اند .

صاحب دیوان) تولد یافت .

○ **یاقوت بن محمد عبدالله حموی** صاحب کتاب (معجم البلدان) وفات یافت .

○ **چنگیز** بسن ۷۲ سالگی درمغولستان وفات یافت و **اکتای قاآن** بجای او نشست (۱)

○ **محمد بن قطب الدین مبارز** ازامرای شبانکاره بسلطنت فارس نشست وحدود متصرفات خودرا تا خلیج فارس توسعه داد .

○ **منصور** ملقب به **المنتصر بالله** خلیفه عباسی شد

○ **اتابك مظفر الدین سعد بن زنگی** وفات یافت و (اتابك مظفرالدین قتلغ خان ابوبکر) بسلطنت فارس رسید .

*

۱۷۶۶ ۱۲۲۷ ۶۲۵ ۶۰۶ ○ **جلال الدین خوارزمشاه** نزدیك اصفهان با سپاه مغول روبرو شد ولی بواسطه فرار برادرش **غیاث الدین** مجبور بهزیمت گردید وبه گرجستان فرار کرد .

○ **براق حاجب** (براق بن گلدوز) دراین سال **غیاث الدین پیرشاه** راکه باو پناهنده شده بود بکشت وسلسله قراختانیان کرمان را تأسیس کرد وچون (براق حاجب) لقب (قتلغ خان) داشت این سلسله را (قتلغ خانیان) نیز میگویند :

○ **تاج الدین ینالتکین** ازامرای نیمروز (سیستان) بدست لشکریان مغول اسیر وکشته شد .

○ **محمد بن محمد عوفی** کتاب «لباب الالباب» را بنام «عین الملك فخرالدین حسین بن شرف الملك» تمام کرد .

۱ــ گویند هنگام دفن چنگیز بیست دختر جوان را روی قبر او قربانی کردند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۶۷	۱۲۲۸	۶۲۶	۶۰۷	○ **سلطان جلال الدین محمد** چون شنید که **براق حاجب** در کرمان عصیان کرده باسیصد سوار ۱۷ روز خودرا از تفلیس به کرمان رسانید و براق را دستگیر وسیاست نمود . ○ **اوکتای** دراین سال طبق تصویب «قوریلتای بزرك» بمقام «قاآنی» رسید .
				*
۱۷۶۸	۱۲۲۹	۹۲۷	۶۰۸	○ **شیخ فریدالدین عطار نیشابوری** صاحب کتاب نفیس «تذکرة الاولیاء» درآشوب مغول دراین سال شهید شد گویند **شیخ عطار** درنیشابور داروخانه‌ای داشت وبمعالجه بیماران می‌پرداخت. ○ **غیاث الدین** برادر سلطان **جلال الدین خوارزمشاه** پس از فرار ازپیش برادر به کرمان نزد براق حاجب رفت اما بدست او بقتل رسید .
				*
۱۷۶۹	۱۲۳۰	۶۲۸	۶۰۹	○ **سلطان جلال الدین خوارزمشاه** پس از شکستی که ازمغول خورد باطراف رضائیه فرار کرد ودر کوههای اطراف شهر (میافارقین) بدست عده‌ای از کردان بقتل رسید وسلسله خوارزمشاه با مرك او منقرض گردید . ○ (سلطان جلال الدین) که او را **منکبرنی** (۱) میگفتند بلاشك یکی از دلیرترین و جنگجوترین مردان روزگاراست واگر بین سرداران او اختلاف نبود مسلما موفق براندن قوم وحشی مغول میگردید ○ **اتابك سعدبن زنگی** درشیراز وفات یافت و **ابوبکر سعدبن زنگی** بجای وی نشست «۲»

۱ــ سلطان جلال الدین را منکبرنی ومیك برنی ومینکبرلی ومنکورتی نیز گفته‌اند .

۲ــ سعدی شاعر بزرك کتاب بوستان وگلستان را بنام اوکرد . ودرغزلی میگوید .

چنان شد درایام سلطان عادل اتابك ابوبکر سعدبن زنگی

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۷۰	۱۲۳۱	۶۲۹	۶۱۰	○ لشکر مغول مراغه‌را گرفته عازم تبریز شدند و واهالی تبریز به صلاحدید قاضی شهر هدایائی به پیشواز **اکتای‌قاآن** فرستادندوتبریزازخرابی و کشتار نجات یافت . ○ **بهاءالدین ولد** پدر «مولاناجلال‌الدین‌مولوی» درقونیه درگذشت .
				*
۱۷۷۱	۱۲۳۲	۶۳۰	۶۱۱	○ **ترکان خاتون** زن «سلطان محمد خوارزمشاه» که تاکنون دراسارت مغولان‌بود دراین سال در «قراقورم» وفات یافت . ○ **شمس قیس‌رازی** کتاب معروف «المعجم‌فی‌معائیر اشعارالعجم» راکه نوشتن‌آن ازسال ۶۱۴ هجری شروع‌کرده بود تمام‌کرد . ○ **محمد عوفی** کتاب معتبر (جوامع‌الحکایات و لوامع الروایات) را دراین سال تألیف کرد .
				*
۱۷۷۲	۱۲۳۳	۶۳۱	۶۱۲	○ **اکتای‌قاآن** پسرچنگیز چین‌شمالی راتسخیرکرد ○ (سلطان‌العلماء بهاءالدین‌محمدبلخی)معروف به **بهاءالدین ولد** پدر صوفی و عارف معروف (جلال‌الدین مولوی) در قونیه درگذشت(۱) ○ **ارغون خان** ازامرای مغول بحکومت خراسان منصوب شد .
				*
۱۷۷۳	۱۲۳۴	۶۳۲	۶۱۳	○ **براق‌حاجب** که پس از مرگ **سلطان محمد خوارزمشاه** در کرمان سلسله پادشاهی قراختائیان کرمان را تشکیل داده بود و بلقب

۱ ــ سال وفات بهاءالدین ولدا را ۶۳۹ هجری نیز نوشته‌اند .

قتلغ خان معروف شده بود وفات یافت و جسد او را در مدرسه (ترکان آبا) کرمان بخاك سپردند

○ **شهاب الدین ابو حفص عمر بن محمد سهروردی** فقیه وشاعر و عارف مشهور و مؤسس طریقه سهروردیه که سعدی هنگام اقامت در بغداد مدتی باوی هم صحبت بود درگذشت. آثار زیاری دارد از جمله (جذب القلوب الی مواصلة المحبوب)

*

۱۷۸۴ ۱۲۴۵ ۶۳۳ ۶۱۴ ○ **اوکتای قاآن** ارمنستان و گرجستان و بلاد روم را تسخیر کرده و بطرف بغداد رفت و حتی تا (سامره) هم رسید اما از خلیفه شکست یافت .

○ **خواجه نصیر الدین طوسی** کتاب معروف خود (اخلاق ناصری) را بنام **ناصر الدین عبدالرحیم** محتشم قهستان در این سال تألیف کرد

○ **ابو بکر ابن سعد** اتابك فارس جزایر بحرین قطیف را بتصرف در آورد

○ **باتوم خان** پسر **جوجی خان** با سپاهی به روسیه رفت و شهرهای روسیه را تصرف کرد و بعدا در ناحیه سفلای رود ولگا دولت (اردوی زرین) را تشکیل داد

*

۱۷۷۵ ۱۱۳۶ ۶۳۴ ۶۱۵ ○ در این سال لشکر مغول بسرداری **اکتای قاآن** به بغداد حمله کرد ودر خانقین عده زیادی از مسلمانان را هلاك کردند

○ (قطب الدین محمود ضیاء الدین مسعود کازرونی) از دانشمندان ایران در طب و نجوم و حکمت و ادب در شیراز تولد یافت

*

۱۷۷۶ ۱۲۳۷ ۶۳۵ ۶۱۶ ○ **حسام الدوله اردشیر کینه خواریه** از سلسله

باوندیان در این سال بامارت طبرستان رسید و سلسله (کینه‌خواریه) را تاسیس کرد که تا سال ۸۵۰ هجری دوام داشت .

○ خلاق المعانی **کمال‌الدین اسماعیل** آخرین و معروفترین قصیده سرای ایران بدست یکنفر مغولی در اصفهان بقتل رسید

*

۱۷۷۷ ۱۲۳۸ ۶۳۶ ۶۱۷ ○ (شیخ ابوحامد اوحدالدین کرمانی) از عرفای معروف ایران وصاحب کتاب (مصباح‌الارواح) درگذشت

*

۱۷۷۸ ۱۲۳۹ ۶۳۷ ۶۱۸ ○ **قطب‌الدین محمدشاه** از اتابکان یزد وفات یافت

○ **شمس‌الدین بن قیس رازی** از نویسندگان برجسته و مشهور ایران و صاحب کتاب (المعجم فی معاییراشعارالعجم) درگذشت

*

۱۷۷۹ ۱۲۴۰ ۶۳۸ ۶۱۹ ○ سپاه مغول که بسرداری **باتون‌خان** بروسیه لشکر کیشده بود شهرهای (ولادیمیر) و (مسکو) را بآتش کشید و شهر صنعتی (کیف) را تصرف نمود

*

۱۷۸۰ ۱۲۴۱ ۶۳۹ ۶۲۰ ○ لشکر مغول کشورهای مجارستان ـ آلمان و لهستان را تصرف کرد و تا (وین) پایتخت اطرایش پیش رفت

○ **اکتای قاآن** در مغولستان وفات یافت و پسر بزرگش **گیوک‌خان** بمقام «قاآنی» رسید

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۸۱	۱۲۴۲	۶۴۰	۶۲۱	○ آخرین خلیفه عباسی بنام **عبدالله** و ملقب به **المستعصم بالله** در این سال بخلافت نشست . ○ ممالک سلجوقیان روم ضمیمه متصرفات مغول گردید ○ **بدرالدین مسعود لر** از اتابکان لر کوچك پس از پدرش «حسام الدین خلیل لر» بامارت رسید .
				*
۱۷۸۲	۱۲۴۳	۶۴۱	۶۲۲	○ دراین سال **امیر ارغوان** که حاکم مغولی مامور ایران بود از طرف **گیوك خان** بحکمرانی خوارزم منصوب گردید و وزارت او نیز با «بهاءالدین محمد جوینی» بود
				*
۱۷۸۳	۱۲۴۴	۶۴۲	۶۲۳	○ کشتار وقتل و غارت مغولان در بین النهرین و آذربایجان و ارمنستان و گرجستان ادامه داشت ○ «شمس الدین محمد بن علی بن ملك داد تبریزی» ملقب به **شمس تبریزی** از عارفان زمان خود دراین سال به قونیه وارد شد و در روح شیدای **مولانا جلال الدین رومی** انقلابی بوجود آورد ○ «عبدالرزاق شیبانی» ملقب به **ابن فوطی** که مدتی در خدمت «خواجه نصیرالدین طوسی» و مدتها کتابدار رصدخانه مراغه بود تولد یافت ○ **خواجه نصیرالدین طوسی** کتاب (اساس الاقتباس) را در این سال تالیف کرد.
				*
۱۷۸۴	۱۲۴۵	۶۴۳	۶۲۴	○ **ملك شمس الدین بن ابی آل کرت** در هرات سلسله معروف «آل کرت» «۱» را تاسیس کرد. ○ **جلال الدین محمد مولوی** که با ملاقات «شمس تبریزی» در عالم جذبه و شوروشوق بود دیوان

۱ــ بضم اول و فتح اول هر دو آمده

اشعار خود را بنام مراد خود شمس تبریزی‌سرود

*

۱۷۸۵	۱۲۴۶	۶۴۴	۶۲۵

○ هیئت‌تبلیغاتی‌ازطرف پاپ‌بریاست **دومینیکانی** باردوی (بایدوخان) وارد شدو نامه پاپ را بـاو تقدیم داشتند که مورد مهربانی قرار گرفتند .

*

۱۷۸۶	۱۲۴۷	۶۴۵	۶۲۶

○ **خواجه رشیدالدین فضل‌اله** همدانی وزیـر دانشمند ایلخانیان در همدان تولد یافت .

○ **شمس‌تبریزی** مراد (مولاناجلال‌الدین‌محمد) در ایـن سال ناپدیدشد وانقلابی در روح‌مولانـا ایجاد کرد

*

۱۷۸۷	۱۲۴۸	۶۴۶	۶۲۷

○ (امام جمال الدین‌ابی عمروعثمان‌بن‌عمر)معروف به **ابن‌حاجب‌مالکی**صاحب کتاب(مختصرالمنتهی) یا «مختصرابن حاجب»وفات یافت .

*

۱۷۸۸	۱۲۴۹	۶۴۷	۶۲۸

○ **گیوک‌خـان** پس ازیك بیماری ناگهانی بدرود حیات گفت

○ **مولاناجلال‌الدین‌محمد** بـاارتباط و تعلـق خاطر به**حسام‌الـدیـن‌چلپـی** هجران شمس تبریزی را تااندازه‌ای تسکین داد .

*

۱۷۸۹	۱۲۵۰	۶۴۸	۶۲۹

○ **منکوقاآن** ارشد اولاد (تولی) پس از **گیوک خان**بمقام قاآنی‌رسید ودر(قراقروم) بتخت‌نشست

○ (حسن‌بن‌سدیدالدین) معروف به **علامـه‌حلـی** دانشمند بزرك ایرانی در حله متولد شد.(۱)

۱ــ ازشهرهای بین‌النهرین نزدیك فرات‌که یکی‌از شعبات فرات هم بهمین نام است .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۷۹۰	۱۲۵۱	۶۴۹	۶۳۰	○ **منکوقاآن** برادر کوچك خود **هلاکو** را در این سال برای سرکوبی فرقه اسماعیله و از بین بردن خلافت عباسی مأمور ایران کرد .
				*
				○ **اتابك مظفرالدین تکله** از بزرگترین اتابکان لرستان بحکومت رسید .
				○ **سعدالدین هروی** (سعید هروی) شاعرمعروف عهد مغول در این سال درگذشت .
				*
۱۷۹۱	۱۲۵۲	۶۵۰	۶۳۱	○ **شیخ صفی‌الدین اردبیلی** جدپادشان صفوی در اردبیل متولد شد .
				○ **سعدالدین جوینی** دانشمند و عارف مشهور ایرانی ومؤلف کتاب (محبوب‌لاولیاء) وفات‌یافت.
				○ **حسن بن‌محمد** ملقب به (ابوالفضائل چغانی) از علماء علم لغت و صاحب کتاب معروف(مجمع البحرین) در هندوستان وفات یافت
				*
۱۷۹۲	۱۲۵۳	۶۵۱	۶۳۲	○ **هلاکوخان** بالشکری جهت دفع اسماعیله و پایان دادن به خلافت بنی عباس وارد ایران‌شد.
				○ **امیرخسرو دهلوی** که اصلا از اهل سمرقند بود اما پدرش درهندوستان اقامت داشت در این سال در دهلی متولد شد .
				○ **محمدبن‌محمدجوینی** ملقب به(بهاءالدین)و (صاحب‌دیوان)ازرجال‌معروف‌دوره‌مغول‌وفات‌یافت
				*
۱۸۹۳	۱۲۵۴	۶۵۲	۶۳۳	○ **هلاکو** بقصد از بین بردن‌مراکزاسماعیلیه‌عازم قلعه **الموت** شد .
				○ **علاءالدین‌محمد** پیشوای فرقه اسماعیلیه‌بدست

(حسن مازندرانی) بقتل رسید و پسرش **رکن الدین خورشاه** برپاست این فرقه رسید .

*

۱۷۹۴	۱۲۵۵	۶۵۳	۶۳۴

○ **هلاکو** قلعه معروف الموت را تسخیر کرد. وبدنبال آن قلعه‌های دیگر اسماعیلیه (لبنه سر) و (میمون دژ) و غیره راتصرف نمود و**رکن‌الدین خورشاه** توسط سپاه هلاکواسیرشد.

○ بزرگان ارمنستان حکومت اعراب را برسمیت شناختند وسال‌بعد تمام ارمنستان بتصرف اعراب درآمد .

۱۷۹۵	۱۲۵۶	۶۵۴	۶۲۵

○ **خواجه نصیرالدین طوسی** بخدمت هلاکودرآمد وتاآخرعمردرخدمت اوبود وهمه‌جا بنفع ایران جلوتندرویهای این امیرخونخوار را میگرفت.

○ **رکن الدین خورشاه** آخرین پیشوای اسماعیلیه‌بهمراه(خواجه‌نصیرالدین‌طوسی) بخدمت **هلاکو**درآمد وکلیه‌کلیدهای قلاع وخزائن‌خود را تقدیم **هلاکو** کرد (۱)

○ **هلاکو**رسما بـه ایلخانی ایـران منصوب شد.

○ **شیخ‌نجم‌الدین‌رازی** ازمشاهیرعرفای ایران در بغداد وفات یافت.

*

۱۷۹۶	۱۲۵۷	۶۵۵و	۶۳۶

○ **هلاکو** سفرائی بدربار **المستعصم بالله** خلیفه عباسی‌فرستادواورا بقبول تابعیت‌خودخواند اما خلیفه حاضرنشد.

۱ــ بهمین مناسبت خواجه نصیرالدین طوسی این‌دوشعر راسرود .

سال‌عرب چوششصد و پنجاه وچارشد — یکشنبه اول مه ذیقعده بامداد

خور شاه پادشاه سماعیلیان ز تخت — برخاست‌پیش‌تخت‌هلاکو بایستاد

○ **سعدی** شاعر تابناك ایران کتاب بوستان خود را بنام **اتابك ابو بکر سعد** تمام کرد.

○ **هلاکوخان** در این سال **رکن الدین خورشاه** رئیس فرقه اسماعیلیه را بقتل رسانید.

*

۱۷۹۸ ۱۲۵۸ ۶۵۶ و ۶۵۷ ۶۳۷ ○ **هلاکو** بالشکری خونخوار به بغداد حمله برد وپایتخت خلفای عباسی را قتل عام کرده **والمستعصم بالله** را بقتل رسانید (۱) وخلافت عباسی را پس از پنج قرن ونیم خلافت منقرض نمود.

○ **سعدی** کتاب مشهور گلستان خود را بنام **سعدبن ابی بکر** تمام کرد چنانکه خود میگوید

در آن وقتی که مارا وقت خوش بود
زهجرت ششصد وپنجاه و شش بود

○ **شمس الدین آلپ ارغون** ششمین اتابك لر بزرك پس از کشته شدن برادرش **اتابك تکلة بن هزاراسب** بدست **هلاکو** در تبریز بتخت لر بزرك نشست.

○ **هلاکو** از بغداد مراجعت کرد و **مراغه** را پایتخت خود قرارداد.

○ **منکوقاآن** بمردوقو بیلای قاآن بجای او نشست

○ **شیخ صلاح الدین زرکوب** ازمشایخ صوفیه که (جلال الدین مولوی) نسبت باوعلاقه وارادتی داشت دراین سال وفات کرد.

۱ــ گویند بدستور هلاکو المستعصم را در نمد پیچیدند وآنقدر اورا مالش دادند تا جان سپرد و بازهم گویند که کلمه (خون) را که بحساب ابجد (۶۵۶) میشود بمناسبت خونهای زیادی که در بغداد ریخته شد ماده تاریخ انقراض خلافت بنی عباس وفتح بغداد دانسته اند وهم در این باره گفته اند.

سال هجرت شش صد و پنجاه وشش — روز یکشنبه چهارم از صفر
شد خلیفه پیش هلاکو دوان — دولت عباسیان آمد بسر

○ **هلاکو** حکومت بغداد را به(علاء الدین عطاـ ملك جوینی) داد.

*

۱۷۹۸	۱۲۵۹	۶۵۸	۶۳۸

○ **اتابك سعد بن زنگی** درگـــذشت وپسرش **سعد بن ابو بکر** درشیراز بجای اونشست امـا در همین سال بواسطه بیماری در شیراز وفات یافت و **محمد بن سعد بن زنگی** اتابك فارس شد.

○ باتصرف آخـرین قلعه اسماعیلیه تـوسط **آباقاآن** درشام به نفوذ این فرقه درایران خاتمه داده شد.

○ درایـن سال در نـاحیه‌ای بنام (عین جـالوت) در فلسطین بین سپاسیان مصر و مغولان نبردسختی در- گرفت که به شکست مغولان پایان یافت.

○ **تاج الدین شاه** هفتمین اتـابك از سلسله اتـابکان لر کوچك از طرف **آباقاآن** بامارت لر کوچك منصوب شد.

*

۱۷۹۹	۱۲۶۰	۶۵۹	۶۳۹

○ بـامر **هلاکو** (خـواجـه نصیرالدین طـوسی) ساختمان رصدخانه‌ای را درمراغه شروع کرد.

○ **ملك صالح** آخریـن اتابـك شام بتخت نشست اما بعداز یکسال بدست سپاهیان مغول بهلاکت رسید.

○ نـامه‌ای از پاب بـه **هلاکو** رسید که درآن از تمایل هلاکو به مذهب کاتـولیك اظهارشعف ومسرت کرده بود.

۱۸۰۰	۱۲۶۱	۶۶۰	۶۴۰

○ (ابـوالحسن عـزالدین علی بن محمد) ملقب به **ابن ثیر** صاحب کتاب معروف (کامل التواریخ)(۱) درگذشت .

۱ــ دراین کتاب که در ده جزء تنظیم یافته تاریخ عالم را ازابتدای خلقت تاسال ۵۲۵ هجری شرح داده .شده

○ **اتابك محمد بن سعد بن زنگی** در حال مستی توسط مخالفین خود دستگیر و بدربار هلاکو فرستاده شد و بجایش **محمد بن سلغر** بمقام اتابکی فارس رسید.

*

۱۸۰۱	۱۲۶۲	۶۶۱	۶۴۱

○ **محمد بن سلغر** اتابك فارس نیز معزول شد و برادرش **سلجوق بن سلغر** به‌حکومت فارس نشست

○ **بهاء الدین زکریا** معروف به (بهاءالحق) ازمشایخ صوفیه وخلیفه طریقه سهروردی که در ایران وهندمریدان فراوانی‌داشت وفات‌یافت.

○ **اثیر الدین ابهری** فیلسوف وریاضی‌دان ومنجم ایرانی درگذشت.

*

۱۸۰۲	۱۲۶۳	۶۶۲	۶۴۲

○ **جلال الدین محمد مولوی** کتاب عرفانی (مثنوی) رادراین سال باتمام رسانید.

○ **رکن الدین علاء الدوله** از اتابکان یزد وفات یافت.

○ **سلجوقشاه** برادر **محمد شاه بن سلغر** که مدتها در(قلعه‌استخر) محبوس بودتوسط **التاجو** فرمانده لشکر مغول شهیدشد.

○ **پرویز** (۱) پسر **یزدگرد** که بچین‌فرار کرده بود بحضورامپراطور چین رسید وبعنوان شاهنشاه ایران‌شناخته شد.

*

۱۸۰۳	۱۲۶۴	۶۶۳	۶۴۳

○ **سلجوق بن سلغر** اتابك فارس بقتل رسید و

۱- Pilousse

حکومت فارس را به **آبش خاتون** دختر (سعدبن ابوبکر) داد.

○ **هلاکو** در سن ۴۰ سالگی در کنار نهر **جغاتو** در جنوب دریاچه اورمیه جان سپرد (۱) وبجای او **آباقاآن** منصوب گردید .

*

۱۸۰۴	۱۲۶۵	۶۶۴	۶۴۴

○ بین **آباقاآن** و **برکای** پسر **جوجی** جنك در گرفت اما چون **برکای** بمرض قولنج درگذشت **آباقاآن** بلامنازع شد

○ **فریدالدین مسعود** معروف بـه (گنج شکر) کتـاب عرفانی (اسرارالاولیاء) را در ایـن سال تألیف کرد

*

۱۸۰۵	۱۲۶۶	۶۶۵	۶۴۵

○ **ملك شمس‌الدین** از پـادشاهان (آل کـرت) همراه **آباقاآن** در جنگهای دربند وماکوشرکت کرد .

○ **اثیرالدین اومانی** (۲) شاعر دربـار (اتابك مظفرالدین اوزبك) درگذشت .

*

۱۸۰۶	۱۲۶۷	۶۶۶	۶۴۶

○ **اثیرالدین ابهری** از اهـالـی (ابهر) زنجان فیلسوف معروف کـه در رصدکـردن ستارگان در مراغه با **خواجه نصیرالدین طوسی** همکاری داشت در این سال درگذشت .

۱ــ برای تاریخ مرك هلاکو این شعر راساخته‌اند .

چون هلاکو ز مراغه به زمستانگه شد — کردتقدیر ازل نوبت عمرش آخر

سال برششصدوشصت وسه : شب یکشنبه — که‌شب نوزدهم بود ز ربیع‌الآخر

۲ــ اومان از توابع همدان بوده

○ **ترکان‌خاتون**(ترخان‌خاتون) دختر **قتلق‌خان** قراختائی‌در کرمان مسجدجامع باشکوهی‌بساخت.

○ **سیف‌الدین اعرج** ملقب به (سیف اسفرنگی) شاعر وقصیده سرای خوارزمشاهیان وفات یافت .

○ **آبش خاتون** دختر اتابك **سعدبن زنگی** در فارس بسلطنت رسید وی با **منکوتیمور** فرزند هلاکو ازدواج کرد .

*

۱۸۰۷	۱۲۶۸	۶۶۷	۶۴۷	○ **براق‌خان** (۱) پادشاه ترکستان وماوراءالنهر به خراسان لشکر کشید ولـی از **آباقاآن** شکست خورده به بخارا گریخت . ○ (ابوعبداله محمدبن ابوبکر عثمان) معروف به **امامی هروی** مداح پادشاهان ووزرای کرمان وفات یافت .

*

۱۸۰۸	۱۲۶۹	۶۶۸	۶۴۸	○ **آباقاآن** در این سال در سی کیلومتری هرات **براق‌خان** پادشاه ترکستان رابسختی‌شکست‌داد.

*

۱۸۰۹	۱۲۷۰	۶۶۹	۶۴۹	○ **موفق‌الدین ابوالعباس** صاحب‌کتاب (عیون الانبیاء) در طب وفات یافت . ○ جنك هشتم صلیبی کـه آخرین جنگهای مسلمین ومسیحیان بود در این سال اتفاق افتاد . ○ شهر نیشابورکه در اثر زلزله سال ۶۶۶ ویران

۱ــ براق‌خاقان نوه جغتای فرزند چنگیز بوده

شده بود بامر **آباقاخان** تجدید بنا شد (۱) .

*

۱۸۱۰	۱۲۷۱	۶۷۰	۶۵۰

○ **طغانشاه** از اتابکان یزد وفات یافت وپسرش **علاءالدوله** به اتابکی فارس رسید .

○ **عطا ملك جوینی** نویسنده ومورخ مشهور بازار مدرسه (نظامیه بغداد) راکه سوخته بود از محل موقوفات آن مدرسه از نو تعمیر نمود .

○ **مارکو پولو** در سفر تاریخی خود به چین در این سال بایران وارد شد .

○ **رکن‌الدین اوحدی** شاعر شوریده و صاحب مثنوی (منطق‌العشاق) در مراغه تولد یافت .

*

۱۸۱۱	۱۲۷۲	۶۷۱	۶۵۱

○ با فتح آخرین قلعه اسماعیلیان در مصر **آباقاخان** به فعالیت این فرقه در مصر خاتمه داد .

○ **آباقاخان** به خوارزم وماوراءالنهر تاخت و ویرانی بسیار ببار آورد .

*

۱۸۱۲	۱۲۷۳	۶۷۲	۶۵۲

○ **مولانا جلال‌الدین محمد مولوی** صاحب کتاب معروف مثنوی در قونیه وفات یافت .

○ **خواجه نصیرالدین طوسی** دانشمند و ریاضی‌دان معروف وصاحب کتاب (اخلاق ناصری) وفات یافت ودر کاظمین بخاك سپرده شد (۲)

۱ــ پور بهای جامی بمناسبت تجدید بنای نیشابور قصیده‌ای ساخت که اینك چند بیت ازآن

چو کهنه بود و قدیمی بنای نیشابور — نهاد روی سوی او خرابی از هر جا

خدای خواست که بازش زنو بنا سازند — بعهد دولت نوشیروان عهد ابقا(اباقا)

بسال ششصد و شصت و نه اتفاق افتاد — بنا نهادن این شهر شهره زیبا

۲ــ درتاریخ وفات این دانشمند بزرك گفته‌اند :

نصیرملت ودین پادشاه‌کشور فضل — یگانه‌ای که چواو مادر زمانه نزاد

بسال‌ششصد وهفتاد و دوبه‌ذی‌حجه — بروز هجدم اندر گذشت در بغداد

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۱۳	۱۲۷۴	۶۷۳	۶۵۳	○ **جمال‌الدین ابو عبداله محمدبن عبداله** ملقب به (ابن مالك) دانشمند ونحوی معروف در دمشق‌درگذشت. کتاب معروف او (الفیه) است که در ایران معروفیت تامی دارد . ○ **علاءالدین** از اتابکان یزدکه بفارس آمده‌بود درگذشت .
				*
۱۸۱۴	۱۲۷۵	۶۷۴	۶۵۴	○ **آباقاآن** در اوائل این سال شانزده نفرنماینده به شورای مذهبی مسیحیان درشهر(لیون)فرانسه فرستاد تا اتحاد دوستی به‌بندد (۱)
				*
۱۸۱۵	۱۲۷۶	۶۷۵	۶۵۵	○ **آباقاآن** ازلشکرمسلمین بسرداری **سیف‌الدین قلاون** سردار (الملك‌الطاهر)پادشاه شام شکست یافت . ○ در جنگی‌که بین **شاه شجاع** و برادرش **شاه محمود** روی داد . (شاه شجاع) شکست خورد و(شاه محمود) در شیراز بتخت نشست.
				*
۱۸۱۶	۱۲۷۷	۶۷۶	۶۵۶	○ **شاه محمود** دراین‌سال در شیراز وفات یافت و **شاه شجاع** شیراز واصفهان را تصرف‌نمود . ○ **ملك‌شمس‌الدین محمد** ازخاندان آل‌کرت بدستور **آباقاآن**که نسبت باو مظنون شده بود مسموم گردید . (۲)

۱ــ آباقاآن بتحریك مادرش (دوقوزخان) وزنش (مریم) که هردو مسیحی بودند درنظرداشت بامسیحیان بر علیه مسلمانان اتحاد بندد .

۲ــ مولا وجیه‌الدین نسفی در تاریخ وفات اوگفته .

بسال ششصد و هفتاد وشش مه شوال — قضا ز مصحف دوران چو بنگریت بفال

بنام صفدر ایرانیان محمد کرت — برآمد آیت (والشمس کورت) فی‌الحال

۱۸۱۷	۱۲۷۸	۶۷۷	۶۵۷	○ **شاه شجاع** آذربایجان را بمتصرفات‌خود افزود ○ **ملك رکن‌الدین** پسر **ملك شمس‌الدین** از امرای آل‌کرت بدستور **آباقاآن** بحکومت‌عراق عرب منصوب گردید و درهرات بتخت‌نشست . ○ پرویز فرزند یزدگرد سوم‌که بچین فرارکرده و درشهر **چانگ نگان** (۱) آتشکده‌ای ساخته‌بود دراین‌سال وفات یافت‌وپسرش **نرسی**«نی‌نیسه» (۲) درخدمت امپراطورچین درآمد .
				*
۱۸۱۸	۱۲۷۹	۶۷۸	۶۵۸	○ **بهاءالدین‌جوینی** فرزندخواجه‌**شمس‌الدین جوینی** که بامر **آباقاآن** والـی عراق عجم و اصفهان بود دراین سـال وفات یافت . ○ مسجد جمعه اردبیل بناگردید .
				*
۱۸۱۹	۱۲۸۰	۶۷۹	۶۵۹	○ (کمال‌الدین محمدبن علی‌بن محمودکرمانـی) متخلص به **خواجو** ازشعراوعرفای معروف‌ایران درکرمان متولدشد . ○ **ملك رکن‌الدین**فرزند **ملك شمس‌الدین** که بـدستور **آباقاآن** اورا(ملك شمس‌الدین‌کهین) میگفتند غور ونواحی اطراف راگرفت . ○ زلزله شدیدی شهر نیشابور را ویران‌کرد .
				*
۱۸۲۰	۱۲۸۱	۶۸۰	۶۶۰	○ **آباقاآن** (آباقا خان) (۳) در همـدان وفـات یافت-(۴) وبرای‌تعیین جانشین او (قوریلتائی)در آلاتاغ تشکیل شد .

۱ــ changngan ۲ــ Ninisse

۳ــ این پادشاه را آباقا ــ اباقاآن ــ اباقاخان ــ ابقاآن وابقاخان نیزگفته‌اند

۴ــ درتاریخ مرك اباقاآن چنین‌گفته‌اند :

چو بیست روز بر آمد ز ماه ذی‌الحجه — ز دور چرخ که بر کس نمیکند ابقا

چهارشنبه هنگام صبح در همدان — بسال ششصد و هشتاد درگـذشت آبقـا

○ **حمداله مستوفی** از مشاهیر مورخان دوره مغول وصاحب کتاب (نزهةالقلوب) درقزوین تولد یافت .

○ **فخرالدین عراقی** شاعر دلسوخته و عارف مشهور ایران در این سال وفات یافت .

○ **ملك رکن الدین** آل کرت قندهار را تصرف نمود .

*

۱۸۲۱ ۱۲۸۲ ۶۸۱ ۶۶۱ ○ طبق رای قوریلتای مغول سلطان **احمد تگودار** (نگودار) برادر **آباقاآن** بسلطنت رسید .

○ **علاءالدین عطا ملك جوینی** صاحب کتاب معروف (تاریخ جهانگشای جوینی) درگذشت .

○ **ترخان خاتون** دختر قتلغخان قراختائی در کرمان وفات یافت واو را زیر گنبد مدرسه شهر بخاك سپردند .

*

۱۸۲۲ ۱۲۸۳ ۶۸۲ ۶۶۲ ○ (جمال‌الدین ابو یحیی زکریابن محمد قزوینی) از علماء معروف ایران وفات یافت از آثار او میتوان نام کتابهای (آثارالبلاد) و(اخبارالعباد)و (عجائب‌المخلوقات‌وغرائب‌الموجودات) دانست .

*

۱۸۲۳ ۱۲۸۴ ۶۸۳ ۶۶۳ ○ در اثر خیانت جمعی از امرا **احمد تگودار** فرار کرد ولی دستگیر وبفرمان **ارغون** پسر **آباقاآن** بقتل رسید وارغون در (هشت رود) آذربایجان بسلطنت نشست .

○ **خواجه شمس‌الدین صاحبدیوان جوینی** که در خدمت ارغون آمده بود بسعایت بدخواهان

وبامرارغون اووکلیه پسران‌وبرادران ونوادگانش
رادرنزدیکی‌اهردرآذربایجان بقتل‌رسانیدند.(۱)

*

۱۸۲۴ ۱۲۸۵ ۶۸۴ ۶۶۴ ○ **حسن بن‌محمد بن‌حسن** ملقب به‌**حسام‌الدین‌چلپی** ازمریدان خاص مولانا جلال‌الدین‌مولوی دراین سال درگذشت .

○ **مولاناجلال‌الدین** کتاب (مثنوی) رابخواهش او بنظم درآورد چنانکه گوید .

ای‌ضیاءالحق‌**حسام‌الدین** توئی
که‌گذشت ازمه‌به‌نورت مثنوی .

*

۱۸۲۵ ۱۲۸۶ ۶۸۵ ۶۶۵ ○ **شیخ محمود شبستری** ازبزرگان عرفا و مشاهیر مشایخ صاحب‌کتاب معروف (گلشن راز) تولد یافت (۲)

○ (شیخ‌الاسلام ناصرالدین ابوالخیر عبداله‌بن عمر) اهل بیضای فارس وازفقهای معروف‌ایران وصاحب تفسیر معروف (انوارالتنزیل واسرارالتأویل) در تبریز وفات یافت .

○ (امیرفخرالدین‌محمودبن‌یمین‌الدین‌محمدطغرائی) فریومدی ملقب‌به‌**ابن‌یمین** ازشعرای‌معروف‌ایران درقصبه فریومد (۳) متولد شد .

*

۱۸۲۶ ۱۲۸۷ ۶۸۶ ۶۶۶ ○ **آبش خاتون** آخرین فرمانروای اتابکان فارس درتبریز وفات یافت ودخترش **کردو چین** جسد

۱ــ درمرثیه اوآمده.

از رفتن شمس از افق خون بچکید — مه روی بکند و زهره گیسو ببرید
شب جامعه سیاه‌کرد زین ماتم‌وصبح — بــر زد نفسی سردوگریبان بدرید

۲ــ تاریخ تولد این عارف بزرك را بین سالهای ۶۸۵ تا ۶۹۳ دانسته‌اند .

۳ــ ازشهرهای قدیم خراسان ودرمغرب سبزوار .

او را به‌شیراز آورد (۱)

○ **مجد همگر** شاعر معروف ایران که خود را از نژاد **انوشیروان عادل** میدانست دراصفهان وفات یافت .

*

۱۸۲۷	۱۲۸۸	۶۸۷	۶۶۷	○ دراین‌سال **امیرتوغا** (امیر توقا) وزیر **ارغوان** که موجبات قتل **خواجه‌شمس‌الدین صاحب‌دیوان** را فراهم آورده بود بجرم خیانت بامر ارغوان کشته شد و **سعدالدوله یهودی** بجای او رسید .

○ **شیخ شهاب الدین سهروردی** معروف به (شیخ اشراق) صاحب کتابهای (لمحات) (البصیر) و (لوامع الانوار) درحلب کشته شد .

*

۱۸۲۸	۱۲۸۹	۶۸۸	۶۶۸	○ **یوسف شاه** ازاتابکان لر بزرك وفات یافت و **اتابك افراسیاب** بجای او نشست .

○ وفات **فخرالدین عراقی** را دراین سال هم نوشته‌اند .

○ **شیخ‌صدرالدین‌ابوالمعالی مظفر بن‌محمد** ازدانشمندان ونویسندگان بنام دوره اتابکان‌فارس که‌متجاوز از ۲۲ تألیف و تصنیف دارد درشیراز درگذشت .

*

۱۸۲۹	۱۲۹۰	۶۸۹	۶۶۹	○ **فیروز شاه ثانی** ازترکان خلجی دومین‌سلسله مسلمان‌را درهندوستان تأسیس کرد وحوزه اقتدار خودرا تا دکن توسعه داد .

---

۱ آبش‌خاتون در شیراز بخاك سپرده شدو مقبره او بنام(خاتونك) یا (خاتون‌صحرای‌قیامت) اکنون درجنوب شیراز باقی است

○ تاریخ تولد **خواجوی کرمانی** را دراین سال هم نوشته‌اند .

*

۱۸۳۰ ۱۲۹۱ ۶۹۰ و ۶۹۱ ۶۷۰ ○ **ارغون** دراین سال وزیر خود **سعدالدوله** را کشت (۱) وشش روزبعد خود نیز وفات‌یافت (۲) وبرادرش **گیخاتو** سلطان شد .

○ **شیخ مشرف الدین سعدی** شاعر نامدار و وستاره درخشان ادب ایران درشیراز وفات یافت وقبر او زیارتگاه ادب خواهان وایران دوستان است (۳)

○ **خواجه احمد خالدی** زنجانی ملقب‌به**صدر-جهان** به وزارت **گیخاتو** منصوب شد .

○ پادشاه خاتون دختر قطب‌الدین محمد قراختائی درایام ایلخانی گیخاتو دراین سال بر کرمان مسلطشد وبرادر خود سیورغتمش‌را بقتل‌رسانید .

---

۱ ــ سعدالدوله یهودی و از مردم ابهر بود میگویند قصد داشت ارغون را مجبور کند که دین اسلام را از میان برداشته و کعبه را ویران سازد . یکی از همکیشان خود را بخراسان فرستاد تا عده‌ای از بزرگان‌را بقتل رساند و شمس الدوله راهم در شیراز مأمور قتل‌عدهٔ دیگری‌کرد اما ارغون دانست‌وبامر ارغون بدست مخالفین‌خود کشته شد وبهمین‌علت عده کثیری از یهودیان درسراسر کشور قتل عام‌شدند

۲ ــ ارغون در اثر خوردن پاره‌ای از ترکیبات شیمیائی و داروئی که برای طولانی کردن عمر مصرف میکرد فلج شد ودرگذشت و در مرك او گفته‌اند

شنبه ز هجرت نبوی ششصد و نود — درپنجم ربیع نخستین بنو بهار
اندر مقام باغچه ارغون بوقت چاشت — کردازجهان‌کناره بتقدیر کردگار

۳ ــ در بعضی از کتب تاریخ وفات سعدی را ۶۹۲ تا ۶۹۴ دانسته اما بدلیل شعرزیر که در(مونس‌الاحرار) آمده همان ۶۹۱ صحیح‌تراست

همای پاك روح پاك سعدی — شب شنبه ز (خاء) و (صاد) الف سال (۶۹۱)
مه‌ذالحجه‌ازمه(کاف)و(زا)روز(۲۷ذی‌الحجه) — بیا فشاند از غبار تن پر و بال

و همچنین شوریده شیرازی در قصیده مفصلی ماده تاریخ وفات سعدی را چنین میگوید

شب مبارك آدینه در مه شوال — به ششصد ونود ویك گذشت ازاین‌بنگاه
کس ار برحلت سعدی نگفته تاریخی — ز عجزاهل زبان بد ! که بدزبان کوتاه
در آن قضیه کجا بود بنده تا گوید — «زبلبل‌چمن‌اهل فارس سعدی!آه»(۶۹۱)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۳۱	۱۲۹۲	۶۹۲	۶۷۱	● دراثرافراط **گیخاتو** درعیاشی و ولخرجی‌خزانه مملکت تهی‌شد ودرصدد چاره برآمد که بنا بر پیشنهاد **صدرجهان** تصمیم‌بانتشار اسکناس‌کاغذی گرفتند . ● **امیرخسرو دهلوی** منظومه «آئین‌اسکندری» را دراین سال بنام (علاءالدین محمدشاه) بنظم درآورد .
				*
۱۸۳۲	۱۲۹۳	۶۹۳	۶۷۲	● درتبریز بامر گیخاتو یکنوع اسکناس‌کاغذی بنام **چاو** «۱» منتشرشدکه‌چون بامخالفت مردم‌مواجه گردید **گیخاتو** اجباراً از رواج آن‌چشم پوشید ● **قوبیلای قاآن** پس‌از۴۵ سال‌سلطنت‌وفات‌یافت ● **صفی‌الدین‌ارموی**موسیقی دان معروف‌ایرانی در سن ۸۰ سالگی وفات یافت ● مدخل سنگی زیبائی برای امامزاده **ابادز** واقع در خارج از شهر قزوین در این سال ساخته شده و تعمیراتی در آن انجام گرفت ● **حسام الدین‌عمرلر** دهمین اتابك لر کوچك پس از قتل خضرلر بامارت نشست اما در همین سال امرای‌لر او را معزول‌کرده . وبجای او **صمصام‌الدین‌محمودلر** را بامارت برداشتند
				*
۱۸۳۳	۱۲۹۴	۶۹۴	۶۷۳	● چون **بایدو** نوه **هلاکو** بقصد آذربایجان حرکت کرد **گیخاتو** سپاهی بسرداری(امیرآق بوتا) بجلو او فرستاد ولی این لشکراز **بایدو** شکست خورد و **گیخاتو** هم از تبریز به (مغان) گریخت امابدست چندنفر از امرای خود کشته

۱ــ این چاو کاغذ مربع مستطیل شکلی بودکه یکطرف‌آن جمله مقدس (لااله‌الاالله،محمدرسول الله) نوشته شده بود ودر زیرآن هم بهای‌آنراکه ازنیم درهم تا ده دینار بود ذکرکرده بودند .

شد و **بایدو** با رای بزرگان قوم بمقام ایلخانی رسید ودرنزدیك همدان تاجگذاری کرد .

○ **مارکوپولو** دربازگشت ازچین در این سال به بندر هرمز وارد شد تا ازایران باروپا سفر کند.

غازان خان در روزعید قربان این‌سال درتبریز به‌تخت نشست و با عده زیادی ازمغولان‌بدین‌اسلام درآمد ونام خودرا **محمود** نهاد .

*

۱۸۳۴ ۱۲۹۵ ۶۹۵ ۶۷۴ ○ **بایدو خان** در ابتدای سلطنت گرفتار حمله **غازان‌خان**شد وبایدوخان پس‌از چندجنگ‌دراثر خیانت بعضی‌از امرای‌خود ازغازان شکست‌خورده بقتل رسید وغازان به‌ایلخانی رسید .

○ **جمال‌الدین‌دستجردانی** وزیردانشمند**بایدو خان** که اصل‌او ازروستای طبس اراك بود بامر **غازان** بقتل رسید .

*

۱۸۳۵ ۱۲۹۶ ۶۹۶ ۶۷۵ ○ **غازان‌خان**که پابند بدین‌اسلام بود ودوسال‌پیش درناحیه لار دماوند به‌راهنمائی امیر نوروزمربی خود غسل‌کرده وجامه توبه پوشیده وبدست**شیخ‌صدرالدین ابراهیم** اسلام آورده بود (۱) فرمان داد تاهمه افراداو بدین اسلام مشرف‌شوند وکلیه‌آتشکده‌ها ومعابدیهودی وبتخانه‌ها به‌مساجد اسلامی تبدیل شود .

۱۸۳۶ ۱۲۹۷ ۶۹۷ ۶۷۶ ○ **قتلغ‌شاه** وزیر **غازان**که با حیله ونیرنك‌وسیله قتل **امیرنوروز** مربی‌غازان را فراهم‌آورده بود بفرمان غازان‌کشته شدومقام‌او به**خواجه‌رشیدالدین فضل‌الله** رسید .

---

۱ ــ غازان طی این مراسم نام خود را (محمود) گذاشت

۲ ــ منهاج سراج این کتاب را بنام ناصرالدین محمود شاه پسر التمش نوشت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۳۷	۱۲۹۸	۶۹۸	۶۷۷	⊛ **مهناج‌الدین عثمان‌بن محمد** معروف به (مهناج سراج) عالم ووقایع‌نگارمعروف و صاحب کتاب مشهور(طبقات ناصری) درگذشت (۱)
				*
۱۸۳۸	۱۲۹۹	۶۹۹	۶۷۸	⊛ **سلطان محمودغازان** برای حمله به مصروشام سپاهیانی مخلوط از مغول و ایرانی بفرماندهی **قتلغشاه** به‌کنار فرات فرستاد و درمحلی بنام (مجمع المروج) نزدیك (حمص) مصریان شکست خورده وبیت‌المقدس و دمشق به تصرف قوای‌مغول درآمد .
				⊙ **غازان‌خان** بسعایت بدخواهان‌دستور داد **صدر-جهان** را از میان بدونیم‌کردند و این دانشمند بزرك راکه مدتها وزارت **گیخاتو** داشت ازمیان برد .
				*
۱۸۳۹	۱۳۰۰	۷۰۰	۶۷۹	⊙ **غازان‌خان** برای دفعه دوم به سوریه حمله برد ولی دراثربدی هوا کاری ازپیش نبرد .
				⊛ **شیخ زاهدگیلانی** مراد و پدر زن **شیخ-صفی‌الدین‌اردبیلی** وفات یافت و درسیاه‌رود گیلان مدفون گردید و **شیخ‌صفی‌الدین** در مقام ارشاد بجای او نشست .
				⊙ **امیرمبارزالدین محمد** فرزند **امیرمظفر** س سلسله پادشاهان‌آل مظفردرمیبد یزد متولد شد .
				*
۱۸۴۰	۱۳۰۱	۷۰۱	۶۸۰	⊙ **غازان** لشکری‌بسرداری قتلغشاه بمغرب ایران فرستاد .
				⊙ (خواجه جمال‌الدین‌سلمان بن‌علاءالدین) مشهور به **سلمان‌ساوجی** شاعرنامدارایران تولدیافت.

۱ــ مهناج سراج این‌کتاب‌را بنام ناصرالدین محمود پسر التمش نوشت .

○ **محمدبن‌طباطبائی** معروف به **ابن‌طقطقی** از مورخین معروف اسلامی‌و صاحب‌کتاب(آداب‌السلطانیه) وفات یافت .

*

۱۸۴۱ ۱۳۰۲ ۷۰۲ ۶۸۱ ○ سپاه **غازان** بسرداری قتلغ‌شاه درنزدیکی دمشق ابتدا پیروز شد ولی بعداً شکست خورد و جمع کثیری ازسپاه او درجریان‌طغیان رود فرات بقتل رسیدند و **غازان**هم سرداران سپاه‌ازجمله **قتلغ شاه** و **امیرچوپان** را چوب زد و سیاست نمود

○ **پیربکران** صوفی و عارف اصفهانی وفات یافت و او را درمحلی‌که درس میداد مدفون‌کردندکه امروز از بناهای تاریخی اصفهان است

*

۱۸۴۲ ۱۳۰۳ ۷۰۳ ۶۸۲ ○ **سلطان محمود غازان** درسن ۳۳ سالگی در (فشکل‌ده) ازنواحی‌قزوین‌فوت‌کرد (۱)وبرادرش **سلطان محمدخدابنده**«۲» بجایش‌نشست ونام **اولجایتو** (۳) را برخود نهاد و در شهر (اوجان) (۴) رسماً بمقام ایلخانی نشست .

○ **قطب‌الدین شاه‌جهان** آخرین فرمانروای سلسله قراختائیان‌کرمان معزول شد .

○ شرف‌الدین **محمود اینجو** درفارس واصفهان اینجورا تأسیس‌کرد این سلسله تاسال۷۵۸ادامه

۱ــ جنازه غازان رادرشام‌غازان نزدیك تبریزبزیرگنبدی که‌خود ساخته و به شنب غازان (شام‌غازان) معروف بود دفن‌کردند. درتاریخ‌وفات‌اوگفته‌اند

بسال هفتصد وهم‌سه زهجرت ازشوال — بروز یازدهم وقت عصر یکشنبه

شداز نواحی قزوین شه‌جهان غازی — بسوی خلد که‌باد آنجهان ازاینش به

۲ــ شیعیان اوخدابنده واهل سنت اوراخربنده میگفتند

۳ــ اولجایتو بمعنی سلطان‌آمرزیده (خوشبخت) است

۴ــ اوجان‌دهکده‌ای درچهاردانگه ازتوابع فارس است‌که بهرام‌گور در نزدیکی این‌محل در باتلاق فرورفته ونا پدید شده .

داشت ودراین سال بدست سلسله آل‌مظفرمنقرض گردید .

*

۱۸۴۳ ۱۳۰۴ ۷۰۴ ۶۸۳ ○ دراین سال **شیخ‌صدرالدین موسی** پسر (شیخ صفی‌الدین‌اردبیلی) بجای پدرسمت ارشادصوفیان را یافت .

○ **سلطان ابوسعید** ملقب‌به **علاءالدین** آخرین فرد ایلخانیان مغول درآذربایجان تولد یافت .

○ **سلطان‌محمدخدابنده** درناحیه‌ای‌که بعدهابه (سلطانیه) معروف شد و در سی‌کیلومتری زنجان امروزی است بایجاد شهری پرداخت وپایتخت را از تبریز بسلطانیه‌آورد (۱)

*

۱۸۴۴ ۱۳۰۵ ۷۰۵ ۶۸۴ ○ **امیرخسرو دهلوی** بزرگترین گوینده فارسی زبان دردهلی وفات یافت

○ **ملک‌رکن‌الدین** از امرای آل‌کرت‌که بدستور **آباقاآن** او را بنام پدرش (شمس‌الدین‌کهین) میگفتند در قلعه(خنسای) در ناحیه غور وفات یافت(۲) وپسرش فخرالدین بسلطنت نشست .

*

۱۸۴۵ ۱۳۰۶ ۷۰۶ ۶۸۵ ○ سرزمین گیلان‌که بواسطه موقعیت جغرافیائی خود تاکنون بتصرف مغولان نیامده بود دراین سال توسط **سلطان محمدخدابنده**وسردارانش

۱ــ سلطان‌محمد هنگام شروع‌ساختمان‌سلطانیه ظاهراًدر نظرداشت‌جسدحضرت‌علی‌علیه‌السلام وحضرت امام حسین علیه‌السلام‌را باین‌محل‌منتقل کندکه‌چون‌مردم ازدادن جسد خودداری‌کردند سلطانیه‌را بمقبره خود تبدیل کرد .

۲ــ حکیم‌الدین‌غوری در تاریخ وفات او گفته :

روز پنجشنبه از صفر ده و دو — سال هجرت رسیده هفتصدو پنج
شمس دین کرت خسرو آفاق — شد بفردوس از این سرای‌سپنج

فتح شد و لشکرمغول درآن شهر به قتل و غارت پرداخت .

○ **ملك‌فخرالدین** پسر **رکن‌الدین** از پادشاهان آل کرت که نسبت به شعرا و فضلا علاقه خاصی داشت وفات یافت .

*

۱۸۴۶ ۱۳۰۷ ۷۰۷ ۶۸۶ ○ **ملك غیاث‌الدین** فرزند **شمس‌الدین کهین** (رکن‌الدین) از امرای آل کرت بحکم **سلطان محمد خدابنده** حکومت هرات یافت .

○ **افضل‌الدین کاشانی** معروف به (بابا افضل) از حکماوادبای‌معروف ایران ومؤلف کتاب(جاویدان نامه) درگذشت .

*

۱۸۴۷ ۱۳۰۸ ۷۰۸ ۶۸۷ ○ **ملك‌غیاث‌الدین** آل کرت که از طرف **سلطان محمدخدابنده** فرمان حکومت هرات داشت باین شهر وارد شده شهر(غور) و (اسفزار) را مسخر کرد .

○ سند و قسمتی از پنجاب بدست **محمدبن‌قاسم** سردار اسلام فتح شد .

*

۱۹۴۸ ۱۳۰۹ ۷۰۹ ۶۸۸ ○ دراین‌سال **سلطان‌محمدخدابنده** فرمان‌داد تا نام خلفای سه‌گانه (ابوبکر- عمر- عثمان)را از خطبه‌ها حذف کرده بجای آنها نام (حضرت‌علی ع و حضرت امام حسن ع و حضرت امام حسین ع) را در خطبه بیاورند و مذهب شیعه را رسمیت‌داد

*

۱۸۴۹ ۱۳۱۰ ۷۱۰ ۶۸۹ ○ **قطب‌الدین محمودبن مسعود شیرازی**

از افاضل علما و دانشمندان ایران صاحب کتاب (نهایةالادراك فی درایـة الافلاك) و کتاب نفیس (درةالتاج) وفات یـافت وبنا بوصیت خوداورا در قبرستان(چرنداب) تبریزدرجوارقبرقاضی بیضاوی دفن کردند (۱)

○ دراین سال ساختمان آرامگاه **سلطان‌الجایتو** (سلطانیه) تمام شد (۲)

○ **خواجه رشیدالدین فضل‌الله** کتاب معروف (جامع‌التواریخ رشیدی) را درسه جلد دراین‌سال تألیف کرد و هم در این سال تصدی امور مالیاتی قزوین و زنجان‌و ابهراربه **حمداله‌مستوفی** از مورخان معروف داد .

*

۱۸۵۰ ۱۳۱۱ ۷۱۱ ۶۹۰ ○ **سلطان‌محمدخدابنده** بروزیردوم خود خواجه **سعدالدین ساوجی** غضب کرده او را بکشت و **خواجه علیشاه تبریزی** را در وزارت بـا **خواجه‌رشیدالدین** شرکت‌داد .

○ **خواجه‌علیشاه**(خواجه‌تاج‌الدین‌علیشاه‌جیلانی) مسجد عظیمی درخارج ازکـوی مهادمهین‌تبریـز ساخت‌که امروزبه (ارگ علیشاه) معروف است .

*

۱۸۵۱ ۱۳۱۲ ۷۱۲ ۶۹۱ ○ **سلطان‌محمد خدابنده** به شام حمله‌کرد ولی بدون گرفتن نتیجه به‌کشورخویش مراجعت نمود

○ **بهاءالدین‌احمدبن‌جلال‌الدین محمد** پسر مولانا **جلال‌الدین‌مولوی** صاحب‌کتاب منظوم

---

۱ ــ اصل این دانشمند از قریه (دوتنگ) کازرون بوده اما در شیراز زندگی میکرده بـرای اطلاع بیشتر از شرح حال کامل از رجوع نمائید به کتاب (پزشکان‌نامی‌پارس) تالیف دکتر محمد تقی‌میر

۲ ــ سلطان محمد خدابنده بواسطه پایان ساختمان سلطانیه مجلس جشنی برپاکرد که(شیخ‌صفی‌الدین‌اردبیلی) جد پادشاهان صفوی هم در این مجلس دعوت داشت .

(ولدنامه) درقونیه وفات یافت .

*

۱۸۵۲	۱۳۱۳	۷۱۳	۶۹۲

○ **امیر مظفر** جد سلسله آل‌مظفر در شبانکاره «فارس»وفات‌یافت وفرزند او **امیر مبارزالدین** سلسله آل‌مظفر را درفارس تشکیل داد .

○ سلطان ابوسعید باوجود صغرسن امیرخراسان‌شد

○ ایوان‌بزرك‌ومدخل‌وحیاط‌آرامگاه **شیخ‌بایزید بسطامی** بدستور**سلطان الجایتو** باکاشی‌فیروزه بسیار ممتازی تزئین گردید .

*

۱۸۵۳	۱۳۱۴	۷۱۴	۶۹۳

○ **سلطان غیاث‌الدین** فرزند **رکن‌الدوله** از ملوك‌آل‌کرت دراثردسائس برادرش **علاءالدین هندو** به «سلطان محمد خدابنده» پناه‌آورد .

○ **خواجه همام‌الدین تبریزی** از شاعران معروف ایران ومعاصر **شیخ‌سعدی** درسن۱۱۶ سالگی وفات یافت .

*

۱۸۵۴	۱۳۱۵	۷۱۵	۶۹۴

○ **شیخ‌صفی‌الدین اردبیلی** جد پادشاهان‌صفوی دراردبیل وفات یافت ودرهمان‌شهر مدفون‌است

○ «حسن‌بن‌محمدبن‌شرفشاه‌علوی حسینی‌استرآبادی» ازعلما ودانشمندان بزرك ایران و از شاگردان **خواجه نصیر طوسی** درگذشت .

*

۱۸۵۵	۱۳۱۶	۷۱۶	۶۹۵

○ **سلطان محمد خدابنده** ملقب به **الجایتو** درگذشت و درمقبره (ابواب‌البر) درشهرسلطانیه

*

دفن گردید (۱) وپسرش **ابوسعید بهادر** بجای وی نشست

○ مناره جنبان اصفهان که مقبره **ابو عبداله** (عمو عبداله سقلا) ازفقهای زمان‌خود در زیر آن‌مدفون است ودرجاده نجف‌آباد اصفهان واقع‌شده دراین سال ساخته شد .

*

۱۸۵۶	۱۳۱۷	۷۱۷	۶۹۶

○ **خواجه رشیدالدین فضل‌اله** وزیر دانشمندو مشهور **ابوسعید بهادر** بتحریك **تاج‌الدین - علیشاه** از وزارت معزول گردید .

○ **شیخ‌محمود شبستری** دراین سال کتاب‌مثنوی (گلشن‌راز) را درجواب پانزده سئوالی که **امیر- حسینی هروی** از وی‌کرده بود بنظم نزد او فرستاد .

*

۱۸۵۷	۱۳۱۸	۷۱۸	۶۹۷

○ **سلطان‌ابوسعید** دستورداد (خواجه‌رشیدالدین فضل‌اله) را باتفاق‌فرزندش باتهام بیجای مسموم کردن سلطان **الجایتو** بقتل رسانیدند (۲)

○ **ابوسعید بهادر** درحکومت یزد را به **امیر - مبارزالدین** ازسلسه آل‌مظفر داد .

○ (بهاءالدین محمدبخاری نقشبند) مؤسس سلسله **نقشبندیه**مؤلف کتاب(دلیل‌العاشقین)و(حیات‌نامه) در دهی نزدیك بخارا تولد یافت .

---

۱ ــ خواجه حمداله مستوفی در مرك سلطان محمد گفته :

از هفتصد و شانزده چو نه ماه گذشت — از گاه وکلاه سروری شاه گذشت .
بگذشت و جهان بیوفا را گذاشت — آگاه زحال خویش ناگاه گذشت .

۲ــ خواجه رشید الدین فضل اله همدانی مورخ بزرك و طبیب نامی ایران و مؤلف کتاب‌مشهور (جامع التوارنج) را بسعایت شخصی بنام تاج‌الدین علیشاه جیلان تبریزی که مردی بیسواد بود به دونیم‌کرده و فرزندجوانش را بنام عزالدین ابراهیم بقتل‌رسانیده وتاج‌الدین علیشاه را بجای‌او وزیر خودکرد

○ (رکن‌الدین عالم‌بن ابی‌الحسن هروی) معروف‌به **امیر حسینی** از اجله عرفای خراسان‌که شیخ محمود شبستری کتاب (گلشن راز) را درمقابل پانزده سؤالی‌که اوکرده بود بنظم درآورد در هرات درگذشت .

*

۱۸۵۸	۱۳۱۹	۷۱۹	۶۹۸

○ درجنگی‌که میان **ابوسعیدخان** وامرای‌مخالف او درگرفت **ابوسعید** بسبب شجاعت زیاد پیروز شد وسران مخالف ازجمله (یرنجین) کشته شدند وبهمین مناسبت او را لقب (بهادر) دادند .

○ حکومت فارس دراین سال به **شاهزاده‌خانم - گردوچین** دختر **آبش‌خاتون** واگذار گردید پدر او **منکوتیمور** بود .

*

۱۸۵۹	۱۳۲۰	۷۲۰	۶۹۹

○ **شیخ محمودبن امین‌الدین‌شبستری** عارف مشهورکه‌در زمان **اولجایتو** در تبریز میزیسته در این سال در(شبستر)(۱) وفات یافت. از آثار معروف او میتوان (گلشن‌راز) و (سعادت‌نامه)و (مرات المحققین) را نام برد

○ **حافظ** شاعر آسمانی ایران در شیراز تولدیافت

○ **سیف‌بن محمدبن یعقوب هروی** فاضل و دانشمند و شاعر معروف ایران کتاب (تاریخ‌هرات) یاتاریخ‌سیفی را دراین سال‌بنام (غیاث‌الدین) از پادشاهان آل‌کرت تمام کرد

○ **نزاری قهستانی** ازشاعران معروف‌ایران دراین سال وفات‌کرد .

*

۱۸۶۰	۱۳۲۱	۷۲۱	۷۰۰

○ **ابوسعید بهادر** بجنگ‌قوم (کرائیت) حوالی

۱ــ شبستر ازبخشهای تابع شهرستان تبریز است .

زنجان‌رود درمیانه رفت وآنها را منکوب ومنهزم نمودوبنابروایتی بواسطه شجاعتی که درجنك بروز داد لقب (بهادر) گرفت

○ **شاه‌شیخ ابواسحق** پسرچهارم **شاه‌محمود اینجو** دراین‌سال تولدیافت .

○ **سلطان ابوسعید بهادر** دختر خود **ساتی بیك** را بازدواج (امیرچوپان) درآورد .

*

۱۸۶۱	۱۳۲۲	۷۲۲	۷۰۱

○ **سعدالدین مسعودبن عمر تفتازانی**. دانشمند ونویسنده مشهور ایران وصاحب کتاب (المطول) درقریه (تفتازان) ناحیه نسا (درخراسان) تولدیافت

○ بنای‌مسجد جمعه ورامین دراین‌سال پایان‌یافت .

○ **پهلوان محمود خوارزمی** ملقب به (پوریای‌ولی) ومتخلص به (اقبالی) شاعروپهلوان نامی ایران وصاحب مثنوی (کنزالحقایق) درخیوه وفات‌یافت. (۱)

○ **امیر تیمور تاش** چوپانی که‌ازطرف **ابوسعید بهادر** بحکومت آسیای صغیررفته‌بود دراین سال دعوی‌مهدویت کرد وبنام‌خودسکه‌زد وخطبه خواند که‌توسط **امیر چوپان** دستگیر وبخدمت **سلطان ابوسعید** فرستاده‌شد

*

۱۸۶۲	۱۳۲۳	۷۲۳ و ۷۲۴	۷۰۲

○ **امیر مبارز الدین محمدبن مظفر** رسماً سلسله (آل‌مظفر) را تأسیس کرد وتا سال ۷۹۵ بر اصفهان وفارس وخوزستان وکرمان ویزدحکومت داشتند . پادشاهانی ادب‌دوست ودانش‌پرور بودند

○ **تاج الدین علیشاه** وزیر (ابوسعید بهادر) که سبب قتل فجیع خواجه **رشیدالدین فضل‌اله**

۱ــ این شعر از اوست .

افتادگی آموز اگر طالب فیضی هرگز نخورد آب زمینی که بلند است .

دراین‌سال‌درگذشت و اورا درمسجد علیشاه تبریز دفن کردبد .

*

۱۸۶۳	۱۳۲۴	۷۲۵	۷۰۳	○ (شرف‌الدین محمود شاه اینجو) دراین‌سال‌سلسله آل اینجو را بنیان نهـاد و حصار وباروی شهر شیراز را تجدید بناکرد . ○ **امیر خسرو دهلوی** بزرگترین شاعر فارسی زبان‌که درهند زندگـی میکرد وبتقلید ازنظامی خمسه‌ای بنظم‌آورده بود وفات یافت . ○ **ابن بطوطه** مورخ مشهور در ایـن سال بشیراز آمد وازاین شهر شرحی درکتاب خود نوشت . ○ **ابوسعیدبهادر خان** دستورداد مقبره‌امامزاده جعفر را درخیابان هاتف اصفهان ساختند .

*

۱۸۶۴	۱۳۲۵	۷۲۶	۷۰۴	○ **خـواجه شمس‌الدین محمد حافظ** شـاعر غزلسرای ایران درشهر ادب پرور شیراز تـولد یافت . «۱» ○ «حسن‌بن سدیدالدین» معـروف به **علامه حلی** دانشمند وفقیه بزرك ایران دراین سال یاسال‌بعد درحله(۲)وفات یافت‌از آثارمتعدد او میتوان نام کتابهای «تذکره‌الفقها» و «ایضاح‌الااشتباه‌فی‌ضبط تراجم‌الرجال» ذکر کرد .

*

۱۸۶۵	۱۳۲۶	۷۲۷	۷۰۵	○ **امیردمشق** فرزند **امیرچوپان** که دخترخود را به (ابوسعید بهادر) داده بود بفرمـان ابـوسعید بقتل رسید .

۱ــ تولد حافظ را درسال ۷۲۰ هجری هم نوشته‌اند .

۲ــ حله شهری بوده درکنار فرات دربین‌النهرین .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۶۶	۱۳۲۷	۷۲۸	۷۰۶	○ در این سال **ابوسعید بهادر** بـه (غیاث‌الدین کرت) فرمان داد که **امیرچوپان** را بقتل برساند تا بتواند **بغدادخاتون** دختر او را بعقد خود درآورد (۱) ○ **محمود بن عثمان** کتاب مشهور (فردوس‌المرشدیه فی‌اسرارالصمدیه) **ابو بکر محمد بن عبدالکریم** را درکازرون دراین سال بفارسی برگردانید (۲)
۱۸۶۷	۱۳۲۸	۷۲۹	۷۰۷	○ **ابوسعید بهادر** «باری طغای» حاکم خراسان راکه سر به‌عصیان برداشته بود کشته و شورش آنجا را فرونشاند . ○ «محمدبن‌سراج‌الدین یعقوب» معروف به **فیروزآبادی** صاحب کتاب معتبروبا ارزش «قاموس» در فیروزآباد فارس متولد شد . (۳) ○ **ملک غیاث‌الدین** از پادشاهان آل کرت درگذشت و پسرش شمس‌الدین بجای او نشست .
۱۸۶۸	۱۳۲۹	۷۳۰	۷۰۸	○ «امیرسیدنورالدین‌شاه‌نعمت‌الله ولی» مؤسس‌سلسله معروف نعمت‌اللهی درقصبه کوه بنان کرمان تولد یافت . ○ **شهاب‌الدین عبداله‌صاف** صاحب کتاب «تاریخ وصاف» در شیراز وفات یافت . ○ **حمداله مستوفی** مورخ معروف ایرانی کتاب

۱ــ بغدادخاتون دختر امیرچوپان وزن امیرشیخ حسن جلایر بـودکه ابو سعید سالها درعشق او میسوخت و چون امیر چـوپان کشته شد ابـوسعید امیرحسن را مجبورکردکه بغداد خاتون را طلاق دهد و پس از گذشتن مدت شرعی بعقد خود درآورد

۲ــ این کتاب درشرح‌حال مرشدکامل‌شیخ‌ابواسحق‌کازرونی است‌که بهمت دکترایرج‌افشاردرتهران به‌چاپ رسید

۳ــ (سخاوی) درکتاب (ضوءالامع) او را از اهالی‌کازرون دانسته درصورتیکه از قصبه (کارزین) از توابع فیروزآباد است .

معتبر «تاریخ گزیده» خودرا بنام**خواجه‌غیاث‌الدین** فرزند **خواجه رشید الدین فضل‌اله** دراین سال تمام‌کرد .

*

۱۸۶۹	۱۳۳۰	۷۳۱	۷۰۹

○ **کمال الدین عبدالرزاق** کاشانی دانشمند و عارف بزرك ایران صاحب کتاب معروف (فصوص الحکم» در این سال وفات یافت .

○ **بغدادخاتون**زن**ابوسعید بهادر** که‌در گذشته‌زن «امیرحسین‌جلایر» بود بگناه رابطه با «امیرحسین» مغضوب‌واقع‌شد امابزودی بیگناهی اوثابت‌گردید

*

۱۸۷۰	۱۳۳۱	۷۳۲	۷۱۰

○ **ملك حافظ بن‌ملك‌غیاث‌الدین** از امرای آل کرت در هرات بقتل رسید و برادرش «ملك معزالدین حسین» بجای وی نشست .

○ **ظهیرالدین بابر** درهندوستان امپراطوری‌مغولی را تاسیس‌کرد .

*

۱۸۷۱	۱۳۳۲	۷۳۳	۷۱۱

○ **رکن‌الدین یوسف** فرزند «نصرةالدین‌احمد»از سلسله «هزار اسبی» در شهر ایذج لرستان « در شمال شرقی خوزستان» بامارت رسید .

○ **اوحدی‌مراغه‌ای** منظومه معروف«جام‌جم» را بنام غیاث‌الدین محمد وزیر در این سال تالیف کرد .

○ در این سال مقبره**شیخ‌جام** واقع در شهرتربت جام خراسان تعمیر گردید و در ورودی زیبائی برای آن ساخته شد

*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۷۲	۱۳۳۳	۷۳۴	۷۱۲	**ملاعبدالرزاق کاشی** عارف ودانشمند معروف و صاحب کتاب‌های «تاویلات» و «شرح منازل السائرین» دراین‌سال یاسال بعد وفات یافت ○ **ابن بطوطه** سیاح معروف دراین‌سال به مشهد وارد شد وچندروز دراین شهراقامت کرد ○ **جلال طبیب** یا حکیم جلال ملقب به جلال شیرازی شاعر و طبیب ایرانی منظومه «گل و نوروز» «۱» را در این سال بنام **غیاث‌الدین کیخسرو** برادر **شاه‌شیخ ابواسحق** بنظم در آورد

*

۱۸۷۳	۱۳۳۴	۷۳۵	۷۱۳	○ **شیخ‌صفی الدین اردبیلی** جد پادشاهان صفوی درشهراردبیل وفات یافت وقبراوزیارتگاه مریدان صفوی گردید . «۲» ○ دراین سال **ازبک‌خان** پادشاه دشت قپچاق به آذربایجان حمله کرد و **ابوسعید بهادرخان** سپاهی بسرداری **غیاث‌الدین** بجلوگیری آنها فرستاد وسال بعدهم خودعازم جنك باآنها شد . ○ رکن‌الدین علاالدوله سمنانی عارف ودانشمند ایرانی صاحب کتابهای «مکاشفات وحدائق الحقایق» درگذشت.

*

۱۸۷۴	۱۳۳۵	۷۳۶	۷۱۴	○ **ابوسعید بهادرخان** در حالیکه عازم جنك با**ازبک‌خان** پادشاه قپچاق بود درحوالی شیروان

---

۱ ــ این منظومه با منظومه (گل و نوروز) خواجوی کرمانی فرق دارد

۲ ــ وفات شیخ صفی الدین را در سالهای ۷۱۵ و ۷۳۷ هجری هم نوشته‌اند

وفات یافت(۱)وجسداورادررضائیه بخاك سپردند(۲)
وارتاگاوان(ارماغون) که‌از نوادگان بـرادر **هلاکو** بودبجای اوبایلخانی رسید اما اوهم‌پس شش‌ماه کشته‌شد و **موسی‌خان** وبعد **محمدخان** به پادشاهی رسیدند

○ **امیرتیمور گورگانی** پسر امیرترغای درشهر «کش» (۳) تولد یافت.

*

۱۸۷۵ ۱۳۳۶ ۷۳۷ ۷۱۵ ○ **طغاتیمورخـان** از سپـاهیـان محمدخـان و «شیخ‌حسن‌بزرك» شکست‌خورده بخراسان گریخت

○ **امیرشیخ‌حسن‌بزرگ** ازروسای طوایف‌جلایر دراین‌سـال در عراق‌عرب سلسله امرای آل‌جلایر (ایکانیان) (جلایریان) را تـاسیس کرد

○ « خواجه امین‌الدوله عبدالرزاق پاش‌تینی«۴»که نسبت‌خودرا از طرف‌پدربه«امام جسین‌علیه‌السلام» و از مـادر بـه**یحیی برمکی** میرسانـد سلسله **سربداران** «۵» را در « پاش‌تین »نـزدیك بیهق تاسیس کرد .

○ بروایتی **شیخ صفی‌الدین** اردبیلی دراین سال وفات یافت .

---

۱ ــ گویند بغداد خاتون‌بانتقام خـون پدرش امیرچوپان ابو سعید بهادر را زهر داده و او را بحمام فرستاد و بهادرخان درحمام جان داد .

۲ ــ ابو سعید در عین پادشاهی شاعری دلسوخته بود که خطی زیبا و در موسیقی هم پنجه‌ای گرم داشت ابن یمین در تاریخ وفاتش گفته

چون گذشت از سال هجرت‌هفتصدباسی‌وشش وز ربیع آخرین هم سیزده بگذشته بود
در قـرا باغ از سر سلطان اعظم بو سعید دست تقدیـر الهی افسر شاهـی ربود

۳ ــ شهر (کش) در جنوب سمرقند بوده که آنرا (شهرسبز) نیزمیگفتند !

۴ــ پاش‌تین ازقراء سبزوار ونزدیك بیهق بوده .

۵ــ گویندچون ازطرف دوازده‌نفر حکمران این‌سلسله هفت تن مقتول‌گردیدند آنهارا (سربدار) گفته‌اند ویا بگفته یحی بن عبداللطیف مؤلف‌کتاب (لب‌التواریخ)

بقیه پاورقی درصفحه بعد

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۷۶	۱۳۳۷	۷۳۸	۷۱۶	○ **رکن‌الدین اوحدی** شاعر دربارسلطان ابوسعید وصاحب مثنوی معروف (جام‌جم) و(منطق‌العشاق) درمراغه وفات یافت . ○ بین **شیخ‌حسن کوچك** (شیخ‌حسن‌چوپانی) با (امیرشیخ‌حسن‌بزرك) درنخجوان جنگ درگرفت که شیخ‌حسن کوچك پیروزشد وعراق وآذربایجان بتصرف چوپانیان درآمد . ○ **خواجه‌امین‌الدین‌عبدالرزاق** مؤسس سلسله سربداران بدست برادرش خواجه وجیه‌الدین مسعودکشته شد .
				*
۱۸۷۷	۱۳۳۸	۷۳۹	۷۱۷	○ **سلیمان‌خان** نواده هلاکو بدستور شیخ‌حسن کوچك‌در دوفرسنگی اوجان بتخت‌نشست و(ساتی بیگ‌خاتون) (۱) را بازدواج خود درآورد . ○ **ابوالمعالی جلال‌الدین‌محمدبن‌عبدالرحمن** مشهور به خطیب قزوینی که سالها درآناطولی و دمشق ومصر قاضی‌بود درگذشت .
				*
۱۸۷۸	۱۳۳۹	۷۴۰	۷۱۸	○ سلسله امرای ایلکانی یا آل جلایر در این سال باسلطنت **شیخ‌حسن بزرگ** دربغداد آغازشد. ○ **امیرشیخ‌حسن بزرگ** (جهان تیمورخان) را مأمورجنگ با**شیخ‌حسن کوچك**و(سلیمانخان) کرد اما اواز این دوسردارشکست خورد.

دنباله پاورقی‌صفحه قبل

«... در شب. بسر خواهرزاده خواجه‌علاءالدین‌محمد رفتند واو رابقتل آوردند وروز دیگر علی‌الصباح »
«دربیرون ده‌پاش‌تین‌داری زدند ودستارها برآن‌آویختند وخود را (سربه‌دار) نام‌کردند وهفتصدکس با »
«خواجه عبدالرزاق عهد وبیعت‌کردند ... » (لب‌التواریخ)

۱ــ دختر سلطان محمد الجایتو .

○ **حمداله مستوفی** مورخ ونویسنده بزرك ایران کتاب‌معروف (نزهةالقلوب) رادراین سال تألیف کـرد .

*

۱۸۷۹	۱۳۴۰	۷۴۱	۷۱۹

○ **غیاث الدیـن جمشید کاشانـی** از منجمین و دانشمندان معروف که‌در تألیف زیج‌الغ بیگی‌زحمت کشید وفات‌یافت .

○ **امیر مبارزالدین** کرمان وحوالی آنجا راکه‌در تصرف قراختائیان بودتصرف کرد وبمتصرفات آل مظفرافزود .

○ ساختمان **قبر باباقاسم** از بناهای‌تاریخی‌اصفهان دراین‌سال باتمام رسید .

*

۱۸۸۰	۱۳۴۱	۷۴۲	۷۲۰

○ **شیخ ابواسحاق** ازخاندان‌اینجودرشیراز بتخت نشست وسکه وخطبه بنام خودکرد واز ایـن سال خاندان اینجواستقلال یافت .

*

۱۸۸۱	۱۳۴۲	۷۴۳	۷۲۱

○ بین **ملك‌معزالدین‌حسین** ازخاندان‌آل کرت **وامیر وجیه‌الدین** سربدار جنگ درگرفت که به فتح وفیروزی (معزالدین‌حسین) منجرشد .

○ **ملك حسین** آل کرت درنزدیکی سبزوار(امیر وجیه‌الدین‌سربدار) را بامتحداوشیخ‌حسن جوری بسختی شکست داد ودراین‌جنگ شیخ‌حسن‌جوری بقتل‌رسید .

○ (ابوالعباس احمدبن‌ابی‌الخیرزرکوب شیرازی) کتاب‌معروف ومعتبر(شیرازنامـه) رادرایـن‌سال تألیف کرد .

*

۱۸۸۲	۱۳۴۳	۷۴۴	۷۲۲

○ **امیر شیخ حسن کوچك** وفات یافت(۱)وبرادرش **امیر ملك اشرف** در آذربایجان بتخت سلطنت امرای چوپانی نشست .

○ **انوشیروان عادل** آخرین فرد از خاندان ایلخانیان بتخت نشست .

*

۱۸۸۳	۱۳۴۳	۷۴۵	۷۲۳

○ (شیخ امین الدین محمد بن شیخ زین الدین علی) از اجله عرفاودانشمندان ومقتدای اهل عرفان در کازرون وفات یافت و در خانقاه خود که امروز زیارتگاه اهالی است وبه (شیخ امن دین) معروف است مدفون گردید . (۲)

○ **خواجه وجیه الدین** ازپادشاهان سربداران در جنگی که با رستمدار حاکم فیروزکوه کرد کشته شد و **آقا محمد آی تیمور** بجای وی نشست .

*

۱۸۸۴	۱۳۴۵	۷۴۶	۷۲۴

○ **امیر تیمور گورکانی** درجنوب افغانستان بکمك امیرحسین **وجلال الدین محمد کیانی** (سرقلعه) رادرآن حوالی بتصرف درآورد .

○ **غازان خان** دراین سال درماوراءالنهر با ایجاد شورش و انقلاب زمینه رابرای خلع (قزغن خان) امیرجغتای وشروع قدرت خود آماده کرد .

*

۱۸۸۵	۱۳۴۶	۷۴۷	۸۲۵

○ **آقامحمد آی تیمور** ازامرای سربداران بدست

۱ــ نوشته اندکه عزت ملك زن شیخ حسن شبی خصیتین امیر شیخ حسن را بفشردتا درگذشت وسلمان ساوجی در این قضیه گفته :

ز هجرت نبوی رفته هفتصد و چل وچار — در آخر رجب افتاد اتفاق فتن
زنی ! چگونه زنی ! جزء خیرات حسان — بزور بازوی خود یافت خصیتین حسن
گرفت محکم ومیداشت تا بمرد و برفت — زهی خجسته زنی خایه دار مرد افکن

۲ــ برای اطلاع بیشتر نگاه کنید به شهر سبز تألیف نگارنده .

(خواجه‌علی‌شمس‌الدین‌سربدار) کشته شدوحکومت به‌کلو اسفندیار رسید .

○ **امیر مبارزالدین‌مظفر** که دریزد خودرا شاه میدانست باتصرف کرمان بنای‌مبارزه با **شیخ‌ابو اسحاق اینجو** کذاشت .

*

۱۸۸۶ ۱۳۴۷ ۷۴۸ ۷۲۶ ○ (سلطان احمد پسرشیخ اویس‌بن‌حسن‌ایلکانی) از امرای جلایر برادرخود **سلطان‌حسین** را کشت وبجای اونشست .

○ **ابن بطوطه** سیاح معروف طنجه‌ای به شیرازوارد شد ودر باره مزار **شیخ‌سعدی** شرحی درکتاب خود نوشته .

*

۱۸۸۷ ۱۳۴۸ ۷۴۹ ۷۲۷ ○ **خواجه‌شمس‌الدین‌سربدار** که (آقا محمد آی تیمور)راکشته‌بودبرجانشین‌او **کلو اسفندیار** نیز خروج کرده اورا هم بقتل رسانید وخود به حکومت سربداران رسید .

*

۱۸۸۸ ۱۳۴۹ ۷۵۰ ۷۲۸ ○ **حمداله‌مستوفی‌قزوینی** صاحب‌کتاب مشهور (نزهةالقلوب) وفات یافت .

○ **شیخ مجدالدین فیروزآبادی** ازاجله‌علمای مشهورایران وصاحب‌کتاب (قاموس) برای‌تکمیل معلومات خودبه بغدادرفت .

○ **طاش خاتون** (طاشی خاتون) مادر (شیخ ابو اسحق‌اینجو) در این‌سال گنبد و عمارت و مرقد حضرت احمدبن موسی «شاهچراغ» را در شیراز

تعمیر کرد (۱)

بامر **امیر محمدمبارزالدین مظفر** مسجدجامع مظفری کرمان که به (مسجدکبیر) معروف‌است دراین سال ساخته شد .

○ حسن‌بن کیخسرو هشتمین امیر کینه خواریان‌در طبرستان بقتل رسید وسلسله باوندیان منقرض گردید .

*

۱۸۸۹ ۱۳۵۰ ۷۵۱ ۷۲۹ ○ **ضیاءالدین نخشبی** از اهالی نخشب (۲) که مردی دانشمندومتقی بوددرگذشت کتابهای‌معروف او (گل‌ریز) و(طوطی‌نامه) است .

○ **شاه شیخ ابو اسحق اینجو** با لشکری برای تصرف کرمان رفت وچون از عهده فتح آن شهر برنیامد بشیراز مراجعت کرد .

*

۱۸۹۰ ۱۳۵۱ ۷۵۲ ۷۳۰ ○ خدای خانه‌یا(بیت‌المصحف) که از لحاظ حجاری وبنا وکتیبه ومعرق‌کاری ازشاهکارهای هنری‌ایران است در این سال بامر **شاه شیخ ابو اسحق اینجو** در وسط مسجد جامع عتیق شیراز ساخته شد (۳)

○ بین (ملك معزالدین آل کرت) **وامیر قزغن** (قزقن) والی ماوراءالنهر صلحی برقرار گردید.

*

۱۸۹۱ ۱۳۵۲ ۷۵۳ ۷۳۱ ○ **خواجوی کرمانی** درسن ۷۴ سالگی درشیراز

۱ــ تاشی‌خاتون علاوه براین سی جزو قرآن باخط‌طلا وتذهیب عالی وبی نظیروقف شاهچراغ نمودکه از ممتازترین آثار مذهبی وشاهکارهای هنرایرانی است واکنون درموزه پارس‌نگهداری میشود .

۲ــ نخشب ازشهرهای قدیم ماوراءالنهر بین جیحون وسمرقند بوده

۳ــ ساختمان این بنای چهارگوش ازروی‌کعبه تقلید شده وبرای اطلاع بیشتر نگاه‌کنید به‌کتاب (جامع‌عتیق شیراز) تألیف علی نقی بهروزی .

وفـات یـافت ودر تنك الله اکبر (دروازه ورودی شیراز) مدفون است (۱)

○ **خواجه علی شمس‌الدین** امیر سربدار بدست (حیدر قصاب) نامی کشته شد .

○ **شمس‌الدین محمدبن محمودآملی** ازعلماء بزرك ایران‌وصاحب کتاب (نفائس‌الفنون) درشیراز درگذشت .

*

۱۸۹۲ ۱۳۵۳ ۷۵۴ ۷۳۲ ○ **طغا تیمورخان** که قصد قتل شیخ حسن بزرك از امرای ایلخانی را داشت در استرآباد بضرب تبرزین بقتل رسید (۲)

○ **شرف‌الدین مظفر** فرزند **امیر مبارزالدین محمد مظفر** در شیراز وفات یـافت واو را در (میبد) یزد دفن کردند .

○ (حاج‌قوام‌الدین‌حسن) معروف‌به **حاج قوام**(۳) وزیرمعروف (شاه شیخ ابواسحق اینجو) درشیراز وفات یافت .

*

۱۸۹۳ ۱۳۵۴ ۷۵۵ ۷۳۳ ○ **امیر مبارزالدین** از سلسه آل مظفر فارس را تصرف کرد **وشیخ ابواسحق** از سلسله اینجورا خلع نمود .

○ **مولانا قاضی مجدالدین فالی** از قضـات و

۱ــ در این باره گفته‌اند :

تن خواجوی کرمانی به شیراز — به تنك افتاده است الله و اکبر

۲ــ در باره قتل طغاتیمور شاعری گفته است :

تاریخ مقتل شه عالم طغا تیمور — از هجره بود هفتصد وپنجاه وچارسال

در روز شنبه از مه ذی‌قعده شانزده — کین حال‌گشت واقع از حکم ذوالجلال

۳ــ حافظ در غزلی از این شخص چنین یاد میکند :

دریای اخضر فلك و کشتی هلال — هستند غرق نعمت حاجی قوام ما

مؤلفین وشعرای این دوره درسن ۷۶ سالگـی در شیرازوفات یافت .

*

۱۸۹۴	۱۳۵۵	۷۵۶	۷۳۴

○ **انوشیروان عادل** آخرین فرد ایلخانیان‌مغول بطور ناگهانـی وفات یافت وبـاین ترتیب‌سلسله ایلخانان منقرض گردید .

○ **ملك اردشیر** آخرین فرد خاندان شبانکاره‌به دست (امیرمبارزالدین محمد) از آل مظفرمغلوب گردید وسلسله شبانکاره نیز منقرض گردید .

○ **ابن بطوطه** جهانگردمعروف عرب‌که درسفر- نامه خود از ایران مطالبی نوشته در ایـن سال سفرنامه خود راکه به(تحفةالنظار) معروف است برشته تحریر درآورد .

○ **عضدالدین عبدالرحمن‌بن احمد ایجـی** دانشمند ونویسنده معروف فارسی‌که سالها منصب قاضی‌القضاة‌کل ایران داشت درزندان‌امیرشبانکاره وفات یافت .

*

۱۸۹۵	۱۳۵۶	۷۵۷ و ۷۵۸	۷۳۵

○ **امیرشیخ اویس** فرزند (امیرشیخ‌حسن‌ایلکانی) از سلسله آل جلایر دراین سال‌بتخت‌نشست(۱).

○ **جانی بیك** ازبك بتحریك (قاضی محی الـدین بردعی) به متصرفات ملك اشرف از پـادشاهـان چوپانیان حمله‌کرد **ملك اشرف** شکست‌خورده کشته شد وسیم وزری راکه اندوخته بود به‌تاراج

۱ــ شاعری در جاوس شیخ اویس چنین گفته :

بسال پانصد و هفتاد و هفت ماه رجب — باتفاق خلایق بیاری خـلاق
نشست خسرو روی زمین باستحقاق — فراز تخت سلاطین به‌دار ملك عراق
خدایگان سلاطین عید (شیخ اویس) — پناه و پشت ملوك جهان علی‌الاطلاق

(جانی‌بیك ازبك) رفت(۱) وآذربایجان هم‌ضمیمه متصرفات او شد .

○ **مبارزالدین محمد** از آل مظفر اصفهان را گرفته بشیراز آمد .

○ **شیخ ابو اسحق** از امرای آن اینجو بفرمان **امیر مبارزالدین محمد** ازآل مظفردرمیدان سعادت شیراز بقتل رسید وسلسله اینجوبا مرك او منقرض گردید (۲).

○ **امیرشیخ حسن نویان** ملقب به (شیخ حسن بزرك) در بغداد درگذشت .

*

۱۸۹۶ ۱۳۵۷ ۷۵۹ ۷۳۶ ○ **امیر مبارزالدین مظفر** مؤسس‌سلسله‌آل‌مظفر بدست پسرانش **شاه شجاع** و **شاه محمود** کور گردید (۳) ودر (دژ سفید) فارس محبوس شد وشاه شجاع بجای پدر نشست .

○ **امیر تیمور** درضمن حرکت ازبهبهان به شیراز (قلعه سفید) را در دوفرسنگی شمال شرقی نو ـ بندگان فارس تصرف کرد .

○ **سلطان اویس جلایر** در این سال تبریز را از امرای ازبك گرفت .

۱ــ بهمین مناسبت گفته‌اند :

دیدی که چه کرد اشرف خسر — او مظلمه برد و دیگری زر !!

۲ــ حافظ شیرازی در این باره گوید :

بروز کاف و الف از جمادی‌الاول — بسال ذال و دگر حا و نون علی‌الاطلاق
خدایگان سلاطین مشرق و مغرب — خدیو کشور لطف و کرم باستحقاق
سپهر حلم و حیا آفتاب جاه و جلال — جمال دنیی و دین شاه شیخ ابواسحق
میان عرصه میدان چو دید تیغ عدو — نهاد بر دل احباب خویش داغ فراق

۳ــ شاعری در این باره میگوید :

یکچند شکوه همتش پیل کشید — یکروز سپه ز هند تا نیل کشید
پیمانه دولتش چو شد مالا مال — هم روشنی چشم خودش میل کشید

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۸۹۷	۱۳۵۸	۷۶۰	۷۳۷	○ بین **شاه شجاع** و **شاه منصور** جنك درگرفت وشاه **محمود** پیروز شد اما بزودی درگذشت و **شاه شجاع** در شیراز بتخت نشست . ○ **قوام‌الدین مرعشی** ازمشاهیر سلسله‌آل مرعش افراسیاب چلابی را از افراسیابیان مازندران برانداخت .
				*
۱۸۹۸	۱۳۵۹	۷۶۱	۷۳۸	○ **تغلق تیمور** حکمران مغولستان‌قشونی به شهر (کش) روانه‌کرد و**حاجی برلاس** حاکم آنجا شکست خورده بخراسان گریخت . ○ **حیدر قصاب** که پس از قتل (خواجه علی شمس‌الدین) بحکومت سبزوار رسیده بود بدست بزرگان سربداران کشته شد و(لطف‌الله‌بن خواجه مسعود) بحکومت سربداران رسید .
				*
۱۸۹۹	۱۳۶۰	۷۶۲	۷۳۹	○ **تیمور** در دستگاه **حاجی برلاس** فرمانروای ماوراءالنهر وارد شد. ○ **امیرلطف الله** پادشاه سربداران بدست شخصی بنام (پهلوان حسن دامغانی) کشته شد و **پهلوان حسن** بامیری‌نشست . ○ (عبیداله نجم‌الدین‌زاکانی) شاعرطنزگوی‌ایرانی وصاحب‌کتاب مشهور (موش‌وگربه) وفات یافت .
				*
۱۹۰۰	۱۳۶۱	۷۶۳	۷۴۰	○ (ابوالصفاء جلیل‌بن‌ایبك) ملقب به **صفدی** از بزرگترین نویسندگان عصرمغول وصاحب کتاب (الوافی‌فین‌الوفیات) درگذشت .
				*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۰۱	۱۳۶۲	۷۶۴	۷۴۱	○ **تیمور** درجنگ باجلال‌الدین محمود درسیستان پاشنه‌پا وکتف راست اوزخم‌برداشت و دو انگشت کوچك از دست‌راستش بریده شد و چون پای او بر اثـر این حادثه‌لنگ ماند بـه **تیمورلنگ** معروف گردید (۱)
				*
۱۹۰۲	۱۳۶۳	۷۶۵	۷۴۲	○ **تیمور** پس از غلبه‌بر سپاه‌مغول شهر(کش) را تصرف‌کرد وشروع به‌کسب‌قدرت نمود .
				○ **امیرمبارزالدین‌محمد** از امرای‌آل مظفر که بدست فرزندان خودکورشده بود در قلعه بم بسن ۶۵ سالگی وفات یافت .
				*
۱۹۰۳	۱۳۶۴	۷۶۶	۷۴۳	○ **تیمور** بکمك **امیرحسن** (الیاس خواجه پسر تغلق) را شکست داده برماوراءِ النهرمسلط‌کشت
				○ **قطب الدین‌محمد رازی** ازدانشمندان‌معروف ایران وصاحب‌کتاب (لوامع‌الاسرارفی‌شرح‌مطالع الانوار) وفات یافت .
				*
۱۹۰۴	۱۳۶۵	۷۶۷	۷۴۴	○ **خواجه‌علی مؤید** دراین‌سال **پهلوان حسن دامغانی** راکه بحکومت سبزوار رسیده بودبقتل رساند وخود امیرسربداران شد .
				○ بفرمـان **شاه شجاع** برج وحصار شهـر بوضع آبرومندی تعمیر وتجدیدبنا گردید .
				*
۱۹۰۵	۱۳۶۶	۷۶۸	۷۴۵	○ **تیمور** شهر بخارا را دراین‌سال فتح‌کرد .

۱ــ ابن عربشاه ازمورخین زمان تیمور نوشته‌که تیموردرجوانی دزد بود وهنگام دزدی‌یك گله‌گوسفند تیری بپای اوخورده ولنگ‌گردید

○ **شاه شجاع** پادشاه ادب دوست آل مظفر در سن ۵۳ سالگی وفات یافت (۱)

○ تاریخ وفات **عبیدزاکانی** ادیب وشاعرمعروف‌را در این‌سال هم دانسته‌اند .

○ **شیخ‌اویس** جلایر دراین‌سال (کاووس‌بن کیقباد)و (شروانشاه) را اسیر نمود.

*

۱۹۰۶	۱۳۶۷	۷۶۹	۷۴۶	○ **تیمور** دراین‌سال پس ازمدتی‌نزاع باامیرحسین صلح کرد .
				○ **ابن‌یمین** شاعرمعروف ایران درفریومدخراسان وفات یافت (۲)
				○ **عمرشیخ** فرزند **تیمور** درکردستان ندانسته بضرب تیری کشته شد .

*

۱۹۰۷	۱۳۶۸	۷۷۰	۷۴۷	○ **شیخ‌مجدالدین‌فیروزآبادی** دانشمندمشهور فارس دراین سال‌به مکه رفت ودر این شهر کتاب معتبر (قاموس) را در لغت تألیف کرد .
				○ **علی‌بن حسین** معروف به (حاجی زین‌العطار) کتاب (اختیارات بدیعی) در مفردات طب را در این سال تألیف کرد .

*

۱۹۰۸	۱۳۶۹	۷۷۱	۷۴۸	○ **تیمور** بلخ‌را گرفته **امیرحسین** را بقتل‌رسانیده خودحکمروای‌ماوراءالنهر گردیدولقب‌صاحبقران یافت واین سال رابـایـد ابتدای استقلال **امیر-**

۱ــ ماده تاریخ وفات شاه شجاع را (حیف از شاه شجاع) مطابق ۷۶۸ دانسته‌اند .

۲ــ دیوان این شاعرگرانقدر درسال ۱۳۱۸ شمسی بـامقدمه فاضله‌ای ازاستاد فقید ، سعید نفیسی درتهـران بچاپ رسید ودرسال ۱۸۵۲ میلادی هم‌ترجمه آلمانی‌آن در وینه منتشرگردید .

تیمور وتأسیس سلسله گورکانیان‌دانست. پایتخت آنها سمرقند بود .

○ تیمور**سیورغتمش** را ظاهراً بجای امیرحسین نشانـد ودر حقیقت خـود زمـام امـور را بدست گرفت .

*

۱۹۰۹ ۱۳۷۰ ۷۷۲ ۷۴۹ ○ **تیمور** پس از یکسال **سیورغتمش** راکشت و کاملا مستقل شد .

○ **نظام‌الدین عبید زاکانی** قزوینی شاعرطنز-گوی معروف ایران کـه اثر (موش وگربـه) او بسیار معروف است در این سال وفات یافت (۱).

○ شهر ری توسط **سلطان اویس** از امـرای آل جلایر فتح شد .

○ **ابوالبقاعبداله‌بن محمود** مشهور به (ابن-الفقیه نجم) از دانشمندان بزرك ایـران و استاد **خواجه حافظ** شیرازی در شیراز وفات یافت .

*

۱۹۱۰ ۱۳۷۱ ۷۷۳ ۷۵۰ ○ شروع لشکرکشی **تیمور** به خوارزم .

○ **خواجه عمادالدین فقیه**کرمانی معروف بـه **عمادفقیه** ازدانشمندان وشعرا وفقهای بنام‌ایران وصاحب مثنوی معروف (مـونس‌الابرار) وفـات یافت .

○ بـدستور **امیر تیمور** در شهر سمرقند بنـای مجللی ساختندکه میبایستی مـدفن امیر تیمور و (بی‌بی‌خانم) مادراو وسایرافراد خاندان تیموری گردد وبه (گور امیر) معروف شد .

۱ــ وفات این شاعر را باختلاف در سالهای ۷۶۲ و ۷۶۸ و ۷۷۲ هجری نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۱۱	۱۳۷۲	۷۷۴	۷۵۱	○ **جهانگیر** پسر ارشد تیمور درشهر (کش)وفات یافت ودر مسجد شهر که از بناهای تیمور بود مدفون گردید . ○ سلطان **احمد جلایر** به سلطنت نشست. ○ **خواجه‌امین‌الدین مرجان** از امرای معروف سلطان اویس جلایر که درسال ۷۶۵ بفکر استقلال افتاده ومغلوب شده بود در این سال درگذشت .
				*
۱۹۱۲	۱۳۷۳	۷۷۵	۷۵۲	○ **ملك شمس الدین** از امرای آل کرت همدان را تصرف نمود . ○ **اسد پهلوان** از سرداران معروف (شاه شجاع آل‌مظفر) که ازجانب این پادشاه بحکومت کرمان منصوب شده ولی از فرمان او سرپیچیده بود در کرمان بدست جمعی از سواران خویش در حمام بقتل رسید .
				*
۱۹۱۳	۱۳۷۴	۷۷۶	۷۵۳	○ **تیمور** به دشت قپچاق لشکر کشید . ○ **سلطان اویس ایلکانی** درتبریزوفات یافت(۱) وفرزندش (سلطان حسین جلایر) به تخت نشست. ○ **قطب‌الدین شاه محمود** از امرای آل مظفر که سالها بابرادر جنگ ونزاع داشت در اصفهان وفات یافت . (۲)
				*

۱ــ سلطان اویس پادشاهی کریم ودانشمند بودکه طبعی لطیف داشت خواجه سلمان ساوجی در قصیده‌ای که‌در مرثیه اوساخته چنین میگوید .

ای فلك آهسته‌روکاری نه آسان‌کرده‌ای — ملك ایران را به‌مرك شاه‌ویران‌کرده‌ای
آسمانی را فرودآورده‌ای ازجای خویش — برزمین افکنده‌ای باخاك یکسان‌کرده‌ای
آفتابی راکه خلق عالمش در سایه بود — زیر مشت‌گل بصد خوارش پنهان‌کرده‌ای

۲ــ شاه شجاع‌که در تمام‌مدت سلطنت با برادر بجنك ونزاع مشغول بود چون شاه محمود وفات یافت این

بقیه در صفحه بعد

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۱۴	۱۳۷۵	۷۷۷	۷۵۴	○ **احمدبن جلال‌الدین محمد** معروف به **فصیحی خوافی** از مورخان معروف ایران صاحب کتاب (مجمل‌التواریخ) در هرات تولد یافت . ○ **میرزا جهانگیر گورکانی** ملقب به(غیاث‌الدین) پسر ارشد تیمور وفات یافت .
				*
۱۹۱۵	۱۳۷۶	۷۷۸	۷۵۵	○ **امیر تیمور گورکانی** دراین سال منولستان را تصرف کرد . ○ **سلمان ساوجی** شاعر معروف ایران در دربار جلایریان درشهر ساوه وفات یافت .
				*
۱۹۱۶	۱۳۷۷	۷۷۹	۷۵۶	○ **شاهرخ** پسر تیمور تولد یافت (۱) . ○ **شیخ محمد عصار تبریزی** ازشاعران‌معروف ایران وصاحب منظومه (مهر ومشتری) وفات یافت . ○ **شاه شجاع** دستورداد (میرسیدشریف جرجانی) فیلسوف ایرانی‌را درشیرازبتدریس مشغول‌دارند.
				*
۱۹۱۷	۱۳۷۸	۷۸۰	۷۵۷	○ **بهاءالدین قره عثمان** معروف‌به (قره‌ایلك) از طرف امیر تیمور بحکومت ارمنستان و عراق عرب رسید وسلسله آق قوینلو رابنیان نهاد .

بقیه از صفحه قبل

شعر گفت :

محمود برادرم شه شیر کمین — میکرد خصومت از پی تاج و نگین
کردیم دو بخش تا بیاساید خلق — او زیر زمین‌گرفت و من روی زمین

۱ــ معروف است که تیمور مشغول بازی شطرنج بودکه خبرتولد پسرش‌راباوداد‌ند و تیمورهم بمناسبت (شاه) و(رخ) مهره‌های شطرنج او را (شاهرخ) نامید .

○ **ابن سعدبن محمد بن عثمان** معروف به **ضیاءالدین** دانشمند وفقیه وعالم معروف ومعلم سعدالدین تفتازانی درگذشت .

*

۱۹۱۸	۱۳۷۹	۷۸۱	۷۵۸

○ **امیر تیمور** شهرهای هرات ونیشابور را فتح کرده سراسرخوارزم را بتصرف درآورد .

○ **شاه منصور** پسر **شاه شرف‌الدین مرعشی** از سادات مرعشیه‌را برانداخت واو را اسیرکرده به‌کاشمرفرستاد .

*

۱۹۱۹	۱۳۸۰	۷۸۲	۷۵۹

○ **بایرام‌خواجه** موسس سلسله‌قره‌قوینلودرگذشت و پسرش **قره‌محمد** بجایش نشست .

○ **تیمور** پس از تصرف خوارزم وکاشغر و هرات یکی از پسران خود را بنام **میرانشاه** بخراسان فرستاد .

*

۱۹۲۰	۱۳۸۱	۷۸۳	۷۶۰

○ **کلاویجو**(۱) سفیراسپانیا و همراهانش از راه خراسان بحضور(امیرتیمور) درسمرقند رسیدند.

○ **تیمور**سرخس وکلات وطبس و اسفراین رافتح نمود و شهر(ترشیز) را که دارای قلعه محکمی بود خراب کرد

○ **امیرتیمور**به هرات رفت وغیاث‌الدین آل‌کرت و پسرش را باسارت بسمرقند فرستاد و با قتل هردو به حکومت آل‌کرت پایان داد .

*

۱۹۲۱	۱۳۸۲	۷۸۴	۷۶۱

○ **امیرتیمور**شورشیان خراسان را سیاست نمود

۱- Clavijo

وازآنجا به سمرقند رفت .

○ **سلطان احمد** فرزند «سلطان‌اویس» بر برادرش **سلطان حسین** پادشاه ایلخانی شوریده او را درتبریز بکشت و خود پادشاه شد .

*

۱۹۲۲	۱۳۸۳	۷۸۵	۷۶۲

○ **تیمور** دوباره شهر هرات را تصرف کرد وعده زیادی بکشت و در سبزوار از کله‌های مقتولین مناره‌ها ساخت.شهربخارا راگرفت و به سیستان رفت شهر سیستان که مرکز ایالت بود پس از مدتی مقاومت تصرف کرده باخاك یکسان نمود.

*

۱۹۲۳	۱۳۸۴	۷۸۶	۷۶۳

○ **امیر تیمور** بقصدتنبیه‌امیرولی‌حکمران گرگان به مازندران حمله کرد و گرگان را به(لقمان پادشاه پسر طغاتیمور) سپرد

○ **شاه‌شجاع** پادشاه آل مظفر که بزیور فضل و کمال و ادب و شجاعت آراسته بودو طبع‌شعر نیز داشت و در نه سالگی کلام‌الله‌مجید را از حفظ میخواند در شیرازوفات‌یافت«۱»وپسرش **سلطان زین العابدین** ملقب به «مجاهدالدین» بجای پدر نشست

○ **سلطان‌عمادالدین‌احمد** پسر **امیرمبارز-الدین** و برادر **شاه‌شجاع** از سلسه آل‌مظفردر این سال بحکومت کرمان منصوب شد .

*

۱۹۲۴	۱۳۸۵	۷۸۷	۷۶۴

○ **تیمور** ازگرگان‌وارد سلطانیه گردیدوبروجرد وخرم‌آباد و آذربایجان و نخجوان را تصرف کرد

---

۱ ــ تاریخ وفات شاه‌شجاع را حافظ (حیف از شاه شجاع) مطابق ۷۸۶ دانسته و قبر این پادشاه دلیر در دامنه (تخت ضرابی) در مغرب تکیه هفت‌تنان در شیراز میباشد .

○ **خواجه‌جلال‌الدین تورانشاه** وزیر معروف **شاه‌شجاع** که حافظ در اشعار خود از او یاد کرده درگذشت

*

۱۹۲۵	۱۳۸۶	۷۸۸	۷۶۵

○ شروع یورش سه‌ساله **امیر تیمور**- تیمورابتدابه دشت قپچان رفت و از آنجا به آذربایجان حمله برده ارمنستان و گرجستان را گرفته‌از رودارس گذشته قلعه‌های نخجوان و قارص و تفلیس را مسخر کرد

○ با مرك **خواجه نجم‌الدین‌علی مؤید** پادشاه سربداران این‌سلسله منقرض‌گردید (۱)

*

۱۹۲۶	۱۳۸۷	۷۸۹	۷۶۶

○ **تیمور** فرستاده‌ای نزد (شاه زین العابدین) فرزند**شاه‌شجاع** به‌شیراز فرستاد واو را باطاعت خود خواند وچون جواب مساعدی نشنید باتمام قوا عازم فارس گردید **تیمور** ابتدا اصفهان را گرفت وبی سبب مردم را قتل‌عام نموده وازکله مردم مناره‌ها بساخت وعازم شیرازگردید .

○ (معین‌الدین جلال‌الدین محمد یزدی) معروف به **معلم** صاحب‌کتاب مشهور (مواهب‌الهی) درتاریخ آل مظفر درگذشت .

*

۱۹۲۷	۱۳۸۸	۷۹۰ و ۷۹۱	۷۶۷

○ **امیر تیمور** بشیراز واردشد(۲)وزین‌العابدین‌از در پوزش واطاعت درآمد یابروایتی به‌شوشترفرار

۱ــ درتاریخ وفات‌خواجه علی‌گفته‌اند

بردال‌محمد چو نهی‌یك نقطه تاریخ‌وفات نجم‌دین خواجه علی‌است (۷۸۸)

۲ــ درملاقاتی‌که بین حافظ‌وتیمور دراین‌سال روی‌داد تیمور اشاره‌باین‌شعر

اگرآن‌ترك‌شیرازی‌بدست‌آرد دل‌مارا بخال‌هندویش بخشم‌سمرقند وبخارا را

کرده‌وبه تندی میگوید: که من باتحمل مشقات ودادن‌تلفات وپایمردی درمیدان جنك وقتل وغارت‌این شهرها راگرفته‌ام وتو بیك خال بی قابلیت آنها را میبخشی ؟ حافظ میگوید : درائر همین بخششهای بیجاست‌که باین روز افتاده‌ام !

کرد **تیمور** ازشیراز به‌سمرقند رفت .

○ دراین سال **شاه‌منصور** پسر **مظفر** ازسلسله‌آل مظفر درشیراز بجای زین‌العابدین به‌تخت نشست.

○ **معین‌الدین‌ابوالقاسم جنیدشیرازی** کتاب معروف (شدالازار) را دراین سال تألیف‌کردوهم دراین سال درشیراز درگذشت .

○ **تیمور** دراین سال **توقتمش‌خان** پادشاه‌دشت قیچاق راکه به‌ترکستان میرفت شکست داد .

○ **خواجه شمس‌الدین محمد حافظ** درشیراز وفات یافت (۱)

*

۱۹۲۸	۱۳۸۹	۷۹۲	۷۶۸	○ **تیمور** شهر خوارزم را قتل عام نموده وبا خاك یکسان نمود .
				○ **قره محمد** ازسلسله سلاطین قره قوینلو مرد و پسرش **قره یوسف** بجای پدر نشست .
				○ **ملاسعدالدین تفتازانی** دانشمند وفقیه‌معروف ایـرانی و صاحب کتاب معروف (شرح شمسیه) و (المطول) درسمرقند وفات یافت .
				○ **پیر احمدبن پشنگ** چهاردهمین امیراتابکان لر بزرك بجای پدر نشست .

*

۱۹۲۹	۱۳۹۰	۷۹۳	۷۶۹	○ **تیمور** برای دفع غـائله **توقتمش‌خان** بدشت قپچاق‌آمد اما توقتمش رسولانی بهمراه‌چند اسب پیشکش‌کرد وعذرخواهی نمود اما تیمورنپذیرفت

---

۱ ــ تاریخ وفات حافظ را خاك مصلی (محل دفن این‌شاعر بزرك درشیراز) نوشته‌اندکه بحساب ابجد ۷۹۱ میشود مقبره حافظرا ابتدا ابوالقاسم بابر نواده تیمور در سال ۸۵۶ هجری بنا نهاد و بعداً کریم خان زند آنرا مرمت نمود واخیراً در سال ۱۳۱۶ خورشیدی بامر بنیان گذار ایـران نوین رضا شاه کبیر بطرز آبرومندی تجدید بناگردید .

و اوار بسختی شکست داد وتوقتمش بجانب دربند فرار کرد .

*

۱۹۳۰ ۱۳۹۱ ۷۹۴ ۷۷۰

○ یورش پنجساله **تیمور** ـ تیمور دراین سال تمام نواحی قفقاز را گرفت .

○ **شیخ‌صدرالدین موسی** فرزند «شیخ‌صفی‌الدین اردبیلی» وفات یافت وپسرش **خواجه‌علی** معروف به (سلطان علی سیاه پوش) سمت ارشاد مریدان‌را یافت .

○ **تیمور** از راه گرگان وآمل بایران بازگشت و از راه خرم‌آباد به شوشتر رفت .

*

۱۹۳۱ ۱۳۹۲ ۷۹۵ ۷۷۱

○ درجنگی که بین **تیمور** و **شاه‌منصور** ازامرای آل مظفر درصحرای جویم (۱) روی داد نزدیك بود تیمور کشته شود ولی **شاهرخ** فرزند تیمور **شاه‌منصور** راکشت وبه سلسله آل‌مظفر پایان‌داد

○ **تیمور** بشیراز وارد شد و **عمرشیخ** فرزند خود راوالی فارس‌وکرمان کردوجمیع‌شاهزادگان این خانواده را دستگیر کرده با خود باصفهان برد اما چون به قریه مهیارنزدیك شهرضا رسید دستور داد جمیع افراد این‌خاندان را بقتل رسانند

○ چون دراین‌سال **سیورغتمش** وفات یافت تیمور فرزند او**سلطان محمودخان** رابجای‌اومنصوب کرد .

○ **سیدمحمدنوربخش** موسس سلسله (نوربخشیه) که نسبت خود را بامام موسی‌کاظم علیه‌السلام

۱ــ جویم بضم اول وسوم در پنج فرسنگی شیراز واقع شده

میرساند درقائن خراسان تولد یافت .

*

۱۹۳۲	۱۳۹۳	۷۹۶	۷۷۲

○ **تیمور** قلعه تکریت‌را درکردستان گشود وعازم بین‌النهرین گردید .

○ **عمر شیخ** پسر تیمورکه والی فارس بود بضرب تیری بقتل رسید .

○ **میرزاالغ بیگ** پسر**شاهرخ**درقزوین‌تولدیافت

*

۱۹۳۳	۱۳۹۴	۷۹۷	۷۷۳

○ چون**توقتمش** هنگام‌رفتن به‌دربند. شهرشیروان را غارت‌کرده‌بود تیمور بجانب‌دربند وشیروان‌رفت و**توقتمش** را منهزم‌نمودوخود به‌پیشرفت درخاك روسیه ادامه داده مسکو را متصرف شد .

*

۱۹۳۴	۱۳۹۵	۷۹۸	۷۷۴

○ **تیمور** پس‌از ترکتازیهای بیشمار از راه‌همدان و فارس تا بندر هرمز پیش‌رفت وسپس به سمرقند بازگشت .

○ **تیمور** پیر احمد امیر اتابك لر بزرك را مورد عفو قرارداد ولی برادران اورا بعنوان گروگان با خود بسمرقند برد .

*

۱۹۳۵	۱۳۹۶	۷۹۹	۷۷۵

○ **تیمور** دراین سال حکومت هرات وخراسان‌را به **شاهرخ** سپرد .

○ **ابن الندیم فریومدی** از شاعران و مداحان امرای سربداران وآل‌کرت دراین سال وفات یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۳۶	۱۳۹۷	۸۰۰	۷۷۶	○ **تیمور** بقصد حمله به‌هند ازکابل و تنگه معروف خیبر گذشته وارد این سرزمین شد . ○ **بهاءالدین قره‌عثمان** معروف به(قره‌ایلوك)(۱) مؤسس سلسله آق‌قوینلو به‌سیواس حمله کرده **قاضی‌بهاءالدین** را کشت وآنجارا متصرف شد . ○ **تاج‌الدین فیروزشاه** ملقب به (روزافزون) ازسلاطین سلسله بهمنی در گلبرگه واقع در کشمیر بجای سلطان شمس‌الدین بتخت نشست .
۱۹۳۷	۱۳۹۸	۸۰۱	۷۷۷	○ **تیمور** ازشط سند گذشته قلعه‌های پنجاب را تصرف نمود و درمحلی بنام (پانی‌پت) **سلطان‌محمود دوم** ازسلسله ملوك (تغلقیه) سلطان‌سندو پنجاب را شکست داده وارد شهر دهلی گردید .
۱۹۳۸	۱۳۹۹	۸۰۲	۷۷۸	○ **تیمور** بعلت اغتشاشاتی که‌در گرجستان وآذربایجان روی داده بود ازهند بایران بازگشت (۱) وعازم مغرب ایران‌شد واین سال آغاز یورش هفت ساله اوست . ○ **غیاث الدین بایسنقر** پسر **شاهرخ** و نواده **امیر تیمور** که مردی هنرمند وهنر دوست بود دراین سال تولد یافت .
۱۹۳۹	۱۴۰۰	۸۰۳	۷۷۹	○ **تیمور** شهرهای سیواس ـ ملطیه وسواحل‌دریای سیاه را تصرف نمود ودرضمن سفیری به‌مصر فرستاد وآزادی اسرای‌خودراخواست وچون‌انجام‌نگرفت بشام ومصر حمله‌ور شده حلب وبغداد را تصرف

۱ــ زالوی سیاه ۲ــ نوشته‌اندکه تیمور ازهندوستان ۱۴ فیل باخودآورده بودکه درجشنها و مراسم مختلف‌شیرین کاری وهنرنمائی میکردند .

کرد ودمشق‌را غارت نموده آتش زد .

○ (کمال‌الدین بن مسعود) مشهـور به **باباکمـال** و (کمال‌خجندی) شاعروعارف نامی‌ایران‌ومعاصر **خواجه حافظ شیرازی** درتبریز وفات‌یافت.

*

۱۹۴۰ ۱۴۰۱ ۸۰۴ ۷۸۰ ○ **تیمور** در نزدیکی آنکارا«آنقره» با **بایزید اول** ملقب بـه « ایـلدرم » «۱» جنگید و او را مغلوب و اسیر کرد وگویند او را در قفسی‌آهنین کرده بشهر «ازمیر» آورد .

○ **نظام‌الدین‌شامی**از مورخان معروف ایران‌در زمان تیمور بامر این پادشاه تاریخ فرمانروائی تیمور را تـا سال ۸۰۶ یعنـی یـکسال قبل از درگذشت تیمور نوشت کـه بـه«ظفر نامه شامی» معروف است .

*

۱۹۴۱ ۱۴۰۲ ۸۰۵ ۷۸۱ ○ **ایلدرم‌بایزید** که در جنگ آنکارا از تیمور شکست خورده بود در حالی که در قفسی آهنین زندگی میکرد وفات یافت

○ **تیمور** بار دیگر به آسیای صغیر لشکر کشید.

○ **محمدبن‌اسحق‌ابرقوئی** ملقب به «کتبی» از اطباء و مؤلفین معروف فارس وفات‌یافت.

*

۱۹۴۲ ۱۴۰۳ ۸۰۶ ۷۸۲ ○ **تیمور** متوجه گرجستان و اران گردید و پس از مدتی کـه در قراباغ تـوقف کـرد از راه مازندران بـه فیروزکوه رفت و آنجا را تصرف نمود

۱ــ ایلدرم بمعنی صاعقه است

○ **علی بن حسین انصاری** مشهور به(حاجی زین العطار) از پزشکان معروف و صاحب کتاب (اختیارات) بدیعی وفات یافت

○ **کلاویجو** سیاح معروف در این سال از تهران دیدن کرد و از این شهر بطرف مشهد حرکت نمود .

*

۱۹۴۳ ۱۴۰۴ ۸۰۷ ۷۸۳ ○ **تیمور** از راه نیشابور به ماوراءالنهر بازگشت و با لشکری که شماره آنرا تا چهار صد هزار تن نوشته‌اند از راه سمرقند عازم‌چین شد وچون به (اترار) رسید در اثر مشقت سفروسرمای‌سخت بدرود حیات گفت«۱» **وشاهرخ** فرزند چهارم او باعنوان پادشاه گورکانی در هرات به تخت نشست .

○ در همین سال هم **سلطان خلیل بن میرانشاه** نوه تیمور درسمرقند برتخت نشست‌و ماوراءالنهر و ترکستان را تصرف نمود .

○ **کلاویجو** سیاح معروف و سفیراسپانیا به مشهد آمد و ازآنجا عازم سمرقند گردید .

*

۱۹۴۴ ۱۴۰۵ ۸۰۸ ۷۸۴ ○ **ابن‌خلدون** نویسنده و مورخ معروف ایرانی وصاحب‌کتاب مفصل (تاریخ ابن‌خلدون)درگذشت

○ بین **خلیل سلطان** پسر **میرانشاه و شاهرخ** در هرات جنگی درگرفت ولی هردوصلح‌کرده و

---

۱ ــ جسد تیمور را به سمرقند آورده و در محلی که بنام گورامیر معروف‌است و خود ساخته‌بوددفن‌کردند وعصمت شاعر معروف این زمان در رثاء تیمور قصیده‌ای ساخت که مطلع آن چنین است

ای ملك خرگاه ویران‌کن که‌سلطان غایب‌است تخت‌گو برخاك بنشین چون سلیمان غایب‌است

سلطان خلیل به پادشاهی ماوراءالنهر باقی ماند.

○ **ملاخسرو ابرقوئی** کتاب (فردوس‌التواریخ)را در این سال تألیف کرد .

*

۱۹۴۵ ۱۴۰۶ ۸۰۹ ۷۸۵ ○ **سلطان قراه یوسف** دومین پادشاه سلسله قره قوینلو درآذربایجان میرزا ابابکررا شکست‌داده و تبریز راگرفت .

○ **پیرمحمد** پسردیگر تیموربرای گرفتن حق‌خود به ماوراءالنهرحمله‌کرد اماشکست خورد وکشته شد .

○ **میرزا عمرشیخ** نوه پسری تیموردرجنگی‌تسلیم **شاهرخ** شد و چون زخم‌برداشته بود در(تغور رباط) وفات یافت .و اورا پهلوی قبر**امام‌فخر-الدین رازی** بخاك سپردند .

○ **محمدعزالدین** ملقب‌به(شمس‌الدین) ومتخلص به (مغربی) شاعرمتصوف ایرانی درتبریز وفات یافت .

*

۱۹۴۶ ۱۴۰۷ ۸۱۰ ۷۸۶ ○ **ابوبکر**پسر**میرانشاه** درتبریزادعای سلطنت‌کرد اما اووکلیه هوادارانش بدست **شاهرخ** از بین رفت .

○ **سلطان‌قرا یوسف** امیرقره قوینلوبرای بار دوم‌ابابکروپسرش‌راشکست داده برتمام‌آذربایجان تسلط یافت .

○ (سیدنظام‌الدین‌محمود) معروف به **شاهداعی‌الله** شیرازی از بزرگان و عرفای مشهور در شیراز تولد یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۴۷	۱۴۰۸	۸۱۱	۷۸۷	○ یکی از امرای **خلیل‌سلطان** فرزند **میرانشاه** بنام (امیرخدایداد حسینی) براو شوریده او را محبوس نمود و خود بنام او ادعای فرمانروائی کرد . ○ برای دفعه‌آخر **قرایوسف** در حدود تبریز (میرزا ابابکر) نوه تیمور را بکلی‌شکست داد . ○ **ابوسعدبن‌پیراحمد** فرمانفرمای بزرك بعد از پدر بامارت رسید .
۱۹۴۸	۱۴۰۹	۸۱۲	۷۸۸	○ **شاهرخ تیموری** برای تنبیه(خدایداد) به ماوراءالنهرلشکر کشید و (خدایداد) هم خلیل سلطان را برداشته بجانب سیحون گریخت و به مغولان جغتائی پناه‌برد. **شاهرخ** (خلیل‌سلطان) را نجات داده بحکومت عراق عجم فرستاد و خود به هرات بازگشت و تاجگذاری نمود .
۱۹۴۹	۱۴۱۰	۸۱۳	۷۸۹	○ بین **قره‌یوسف** امیرقره قوینلو و**سلطان‌احمد جلایر** از امرای ایلکانی درتبریزجنگ‌درگرفت که بشکست و قتل سلطان **احمد جلایر** منتهی شد (۱) و با قتل سلطان احمد سلسله ایلکانیان یاآل جلایرمنقرض گردید .

۱ــ سلطان احمد جلایر در محل (شنب غازان) تبریز از قرا یوسف شکست خورد و در راه‌آب باغی پنهان شد . او را بیرون‌آورده بقتل رسانیدند و در (دمشقیه)تبریز دفن‌کردند .

حافظ در غزلی که او را مدح کرده چنین میگوید

احمدالله علی معدلة السلطانی — احمد شیخ اویس حسن ایلکانی

و همچنین خواجه عبدالقادر مراغه‌ای در باره تاریخ قتل او گفته

عبدالقادر ز دیده هر دم خون ریز — با دور زمانه نیستت جای ستیز

کان مهر سپهر خسروی را ناگاه — تاریخ وفات‌گشت (قصد تبریز)

○ **پیر محمد** والی فارس کشته شد و برادرش **اسکندر میرزا** بحکومت رسید و **صائن‌الدین** دانشمند معروف اصفهانی را بخدمت خود درآورد .

*

۱۹۵۰	۱۴۱۱	۸۱۴	۷۹۰	○ **خلیل سلطان**(۱) که ازطرف **شاهرخ** بحکومت عراق عجم منصوب شده بود وفات یافت

○ **ابو اسحاق حلاج** معروف به (بسحاق اطعمه) شاعر باذوق ولطیفه گوی شیرازی در شیراز درگذشت

○ **حافظ ابرو** دراین سال بفرمان شاهرخ ذیلی بر کتاب ظفرنامه نظام شامی نوشت و وقایع آخر زندگانی امیر تیمور را برآن افزود .

علاء الدوله الغ بیك از طرف پدرش شاهرخ بحکومت ترکستان و ماوراءالنهر منصوب شد .

*

۱۹۵۱	۱۴۱۲	۸۱۵	۸۹۱	○ **قرا یوسف** امیر سلسله قره‌قوینلو امیر شیروان و پادشاه گرجستان را شکست داد و **امیر شیخ ابراهیم شیروانی** والی شیروان را اسیر کرده به تبریز آورد و پس از گرفتن مبلغی بعنوان خون‌بها او را آزاد کرده به شیروان فرستاد

*

۱۹۵۲	۱۴۱۳	۸۱۶	۷۹۲	○ **قرا یوسف** در این سال ساوه وقزوین و طارم را گرفت و سپس بر سلطانیه نیز دست یافت .

○ **میر سید شریف علی بن محمد جرجانی** دانشمند و نویسنده مشهور که متجاوز از ۳۰ جلد کتاب تألیف کرده بود در شیراز درگذشت

---

۱ ــ سلطان خلیل فرزند میرانشاه برادرزاده شاهرخ بوده .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۵۳	۱۴۱۴	۸۱۷	۷۹۳	○ **نورالدین عبدالرحمن جامی** شاعر معروف ایران در **خرجرد** (ازقراء شهرجام خراسان) تولد یافت . ○ (مجدالدین محمدبن سراج‌الدین یعقوب)معروف به **فیروز آبادی** صاحب کتاب لغت (قاموس) دریمن وفات یافت (۱) ○ **اسکندر**حاکم فارس طغیان‌کرد **وشاهرخ**فارس را تصرف نمود .
۱۹۵۴	۱۴۱۵	۸۱۸	۷۹۴	○ دراین‌سال **میرزا شاهرخ تیموری** حکومت فارس‌را به‌فرزندخود **ابوالفتح ابراهیم‌سلطان** داداما او مغلوب پسرعم خود **میرزا بایقرا** (پسر میرزا عمر شیخ) گردید . ○ **میرزا شاهرخ** قلعه اختیارالدین را درهرات تجدید بناکرد . ○ **فصیحی‌خوافی** دانشمندمعروف ایران دراوائل این‌سال همراه **شاهرخ میرزا** به‌شیرازآمد . ○ **غیاث‌الدین‌جمشیدکاشانی** دراین‌سال اسبابی تازه در رصدخانه بنام (طبق المناطق) اختراع کرد و درباره طرزکارآن رساله‌ای بنام (نزهة‌الحدائق) نوشت .
۱۹۵۵	۱۴۱۶	۸۱۹	۷۹۵	○ **شاهرخ** درفارس بایقرا را شکست داده دوباره **ابراهیم سلطان** را بحکومت‌فارس منصوب‌کرد ○ **شاهرخ** دراین سال ازفارس‌به‌کرمان رفت واین نواحی راهم تصرف نمود .

۱ــ برای اطلاع بیشتری نگاه کنید به جلد چهارم دانشمندان و سخن سرایان فارس تألیف محمد حسین رکن‌زاده آدمیت :

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۵۶	۱۴۱۷	۸۲۰	۷۹۶	○ **امیرشیخ ابراهیم شیروانی** والی‌شیروان که که از **قرا یوسف** شکست خورده وپس‌از دادن خون‌بها به‌شیروان‌آمده بود دراین سال درگذشت وپسرش **امیر خلیل** بجای او نشست .
				*
۱۹۵۷	۱۴۱۸	۸۲۱	۷۹۷	○ ساختمان مسجد گوهرشاد مشهد بامر **گوهرشاد آغا** زن **شاهرخ تیموری** دراین سال پایان یافت (۱)
				○ **شاهرخ** نمایندگانی بدربارامپراطورچین‌فرستاد که حامل نامه‌هائی دوستانه جهت امپراطور چین بود .
				*
۱۹۵۸	۱۴۱۹	۸۲۲	۷۹۸	○ **قرایوسف** امیرسلسله قره قوینلو در این سال ساوه و قزوین و سلطانیه را فتح کرد .
				○ **شاهرخ تیموری** دراین‌سال‌عده‌ای ازهنرمندان و نقاشان را بسر پرستی **غیاث‌الدین نقاش** به سفارت به خان بالغ (پکن) فرستاد .
				*
۱۹۵۹	۱۴۲۰	۸۲۳	۷۹۹	○ **قرایوسف** درچمن اوجان وفات یافت و پسرش **اسکندر** بجای او نشست .
				○ **شاهرخ** دراین سال عازم‌آذربایجان شد وشورش آنجا را فرو نشاندو(جهانشاه) و(اسکندر)پسران (قرایوسف) را مطیع خود ساخت .
				○ **میرزا الغ بیگ** فرزند شاهرخ دراین سال دستور داد تا **غیاث‌الدین جمشید کاشانی** و (معین‌الدین‌کاشانی) و(صلاح‌الدین‌موسی) و(قاضی

۱ــ بنای این مسجد دوازده سال طول‌کشید و زیر نظر استاد قوام‌الدین معمار معروف شیرازی پسر استاد زین‌الدین شیرازی ساخته شد .

زاده روحی) و (مولانا علی قوشچی) که همه از افاضل و دانشمندان و منجمین معروف بودند در شمال سمرقندرصد خانه‌ای بسازند و زیج‌الغ‌بیگی را بکمك هم تألیف نمایند (۱)

*

۱۹۶۰ ۱۵۲۱ ۸۲۴ و ۸۲۵ ۸۰۰ ○ **اسکندر میرزا قره‌قوینلو** ازشاهرخ‌شکست خورد ولی دوباره به‌خراسان بازگشت .

○ کار ساختمان رصدخانه وزیج‌الغ بیگی پایان یافت

○ **میرزا بابر** فرزند میرزا **بایسنقر** و نوه **شاهرخ میرزا** درشهر هرات تولد یافت .

*

۱۹۶۱ ۱۴۲۲ ۸۲۶ ۸۰۱ ○ (شهاب‌الدین عبداله بن عبدالرشید) ملقب به **حافظ ابرو** کتاب معتبر (زبدة التواریخ) در این سال بنام شاهزاده **بایسنقر تیموری** تألیف کرد .

○ **حسن بن‌محمد تبریزی** شاعر دربار ایلخانیان کتاب (انیس العشاق) را دراین سال بنام **سلطان اویس** درمراغه تألیف کرد .

*

۱۹۶۲ ۱۵۲۳ ۸۲۷ ۸۰۲ ○ **ابواسحق فخرالدین احمد شیرازی** معروف به (بسحاق اطعمه) (۲) ازشاعران معروف وبذله‌گوی ایران دراین سال درشیراز وفات یافت (۳) ودر جوار قبر حافظ مدفون است .

۱ــ زیج کتابی است که درآن فورمول وجد اولی مربوط به رصد کردن ستارگان و محاسبات مربوط به آن درج شده باشد .

۲ــ اورا (بسحق حلاج) نیز میگفتند زیرا حرفه‌اش حلاجی بوده .

۳ــ وفات این شاعر را درسالهای ۸۱۴ و ۸۴۰ هم نوشته‌اند اماگویا سال ۸۲۷ صحیح‌تراست روی قبر این شاعر نامدار این شعر نوشته شده.

زینهار اربگذری روزی بقبر این گدا شاد کن روح من مسکین بحلوای دعا

○ (امیرسید نوراله شاه‌نعمت‌الله ولـی)مؤسس سلسله معروف **نعمت‌الهی** که ازدست شیخ عبدالله شافعی خرقه‌پوشید ودر عرفان مقامی ارجمند دارد درسن ۹۷ سالگی وفات یافت .

۱۹۶۳ ۱۴۲۴ ۸۲۸ ۸۰۳ ○ **اسکندرمیرزاقره‌قوینلو**(شمس‌الدین)حاکم اخلاط را شکست داده شیروان‌را تصرف نمود .

○ **اسکندر میرزا قره قوینلو** (عزالدین ملك کرد) را بقتل رسانید .

○ **شرف‌الدین علی یزدی** شروع بنوشتن تاریخ سلطنت تیموریان کرد که‌آنر (ظفرنامه) نامید .

○ **محمودبن عثمان** کتاب (فردوس‌المرشدیه فی‌ـ اسرارالصمدیه)را دراین سال درشرح حال شیخ ابواسحق کازرونی تألیف کرد .

○ **شیخ حسن ایلکانی** بنـای بارگاه و رواق **حضرت علی (ع)** را درنجف که درسال ۷۶۰ بعلت آتش سوزی صدمه دیده بود تجدید بنـا و تکمیل کرد .

*

۱۹۶۴ ۱۴۲۵ ۸۲۹ ۸۰۴ ○ **شرف‌الدین علی یزدی** دراین سال کتاب‌ظفر نامه راکه بنام (تاریخ تیموری) مشهور است بنام (ابوالفتح ابراهیم سلطان) فرزند شاهرخ‌تیموری تمام کرد .

○ **بایسنقر** دراین سال برشاهنامه‌فردوسی که بامر او نوشته شده بود مقدمه‌ای نـوشت که به مقدمه بایسنقری معروف است .

○ **احمدلر** از مریدان(فضل‌الله‌استرآبادی)هنگامی که شاهرخ ازمسجد هرات بیرون میآمد او را با

کارد زد اما شاهرخ نجات یافت و احمد لر بقتل رسید .

○ **خواجه عصمةاله بخاری** متخلص بـه(عصمت) که دراشعار پیرو امیر خسرو دهلوی بود دراین سال درگذشت .

*

۱۹۶۵ ۱۴۲۶ ۸۳۰ ۸۰۵ ○ **جلال‌الدین محمد اسعد دوانی** معروف بـه **علامه دوانی** که مدتی قاضی‌القضاة فارس بـود در دوان (۱) (فارس) تولد یافت .

○ **امیر اسکندر قره قوینلو** شهـر سلطانیه را بتصرف درآورده و (سلطان احمد کرد) را بقتل رسانید .

خواجه علی ملقب به **سلطانعلی‌سیاهپوش** پیشوای صوفیه‌درگذشت ومقام‌اوبه **شیخ‌ابراهیم** معروف‌به (شیخ‌شاه) یا (شیرشاه) رسید .

*

۱۹۶۶ ۱۴۲۷ ۸۳۱ ۸۰۶ ○ **اسکندر میرزا** امیر قره‌قوینلو در این سال به شیروان لشکر کشید وشهر(شماخی) راتصرف‌نمود

*

۱۹۶۷ ۱۴۲۸ ۸۳۲ ۸۰۷ ○ **شاهرخ‌میرزا** لشکر به آذربایجان کشید و در سلماس (شاهپور) (اسکنـدر میرزاقرقـوینلو) را شکست سختی بداد **اسکندر** به آسیای صغیرفرار کرد و **شاهرخ** حکومت آذربایجان را به پسر دیگر قرایوسف بنام **ابوسعید** داد .

○ (غیاث‌الدین جمشید کاشانی) که در تهیه زیج‌الغ بیگی دست داشت دربیرون شهرسمرقند درگذشت

۱ــ دوان ازدهستان حومه بخش مرکزی شهرستان کازرون فارس است .

شاهنشاهی	میلادی	هـ.قمری	هـ.خورشیدی	
۱۹۶۸	۱۴۲۹	۸۳۳	۸۰۸	○ **شاه نعمت الله ولی** صوفی معروف و مشهور ایران بروایتی در این سال درماهان کرمان وفات یافت«۱». پیروان وی بنام **نعمة اللهی** در ایران و عراق عرب و هندوستان و پاکستان و افغانستان معروف اند . ○ **جعفر تبریزی** معروف به (جعفر بایسنقری) خطاط معروف نوشتن شاهنامه بایسنقری را در این سال تمام کرد . این کتاب قیمتی با تذهیبهای عالی از نفایس کتابخانه سلطنتی ایران است .
				*
۱۹۶۹	۱۴۳۰	۸۳۴	۸۰۹	○ (شهاب الدین عبدالله بن عبدالرشید) معروف به **حافظ ابرو** مورخ معروف دوره تیموری وصاحب کتاب معتبر (زبدة التواریخ) در زنجان وفات یافت ○ (شمس الدین ابوالخیر محمد بن محمد) معروف به **جوزی** عالم و دانشمند معروف که مدتی در دمشق و شیراز منصب قضاوت داشت دراین سال در شیراز درگذشت. اثر مهم او (التمهید فی التجوید) است ○ سید نورالدین نعمت الله معروف به شاه نعمت الله ولی از عارفان نامی ایران و موسس سلسله نعمت اللهی در سن صد سالگی دراین سال در ماهان کرمان وفات یافت
				*
۱۹۷۰	۱۴۳۱	۸۳۵	۸۱۰	○ **اسکندر میرزا قره قونیلو** به آذربایجان بازگشت و پس از تصرف شیروان برادرخود **ابو-سعید** را بقتل رسانید . ○ «کمال الدین حسین خوارزمی» ازفضلاء و نویسندگان بنام ایران و صاحب کتاب «جواهر الاسرار وظواهر الانوار» در ماوراءالنهر بدست ازبکان کشته شد

۱ ــ وفات این صوفی وارسته را در سال ۸۲۷ هم نوشته اند

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۷۱	۱۴۳۲	۸۳۶	۸۱۱	«محمدبن برهان‌الدین‌محمد خاوندشاه» ملقب به **میرخواند** از مشاهیر ادباومورخان عهدسلطان حسین میرزابایقرا تولد یافت ○ **جمال الدین ابوالقاسم عبدبن علی** کتاب «زبدةالتواریخ» را در این سال نوشت (۱) ○ در این سال با مرك **سلطان‌حسین‌میرزا** بساط دولت جلایریان یاایلکانیان«ایلخانیان» برچیده‌شد
				*
۱۹۷۲	۱۴۳۳	۸۳۷	۸۱۲	○ **شاهرخ** میرزا تیموری برای بار سوم بدفع **اسکندر قره‌قوینلو** بآذربایجان لشکر کشیدو این‌دفعه نیز اسکندر فرارکرد و شاهرخ حکومت آنجارا به **جهانشاه** برادر اسکندر داد . ○ «میرزا ابوالفتح‌ابراهیم سلطان» فرزند **شاهرخ** که‌حکومت فارس‌را درشیراز داشت وفات یافت . ○ **بایسنقر** میرزا فرزند **شاهرخ تیموری** که‌از خوشنویسان برجسته‌ایران‌است ودرخط‌ثلث‌مهارت واستادی تمام داشته دراین سال یاسال بعد وفات یافت «۲» ودر مسجدگوهرشاد مدفون است .
				*
۱۹۷۳	۱۴۳۴	۸۳۸	۸۱۳	○ بین **اسکندر میرزا قره قوینلو** و برادرش **جهانشاه‌قره قوینلو** جنگ‌درگرفت که اسکندر شکست خورده بطرف قره باغ و اران در قفقاز فرارکرد .

۱ــ علاوه براین دوکتاب زبده التواریخ دیگردر دست است یکی تالیف سید صدرالدین درتاریخ سلجوقی و دیگری اثرمحمد حسن بن عبدالکریم در تاریخ اواخرصفویان و حکومت اناعنه

۲ــ درتاریخ مرگ بایسنقر نوشته‌اند .

سلطان سعید بایسنقر ، سحرم — گفتا که ببر باهل عالم خبرم

من رفتم وتاریخ وفاتم اینست — بادا بجهان دراز عمر پدرم

○ برخی از مورخین تولد **میرخواند** مؤلف کتاب معروف (روضة‌الصفا) را دراین سال نوشته‌اند .

○ **شمس‌الدین محمد جرجانی** ادیب و نحوی ایرانی و صاحب کتاب (الغرة فی‌المنطق) درشیراز درگذشت.

*

۱۹۷۴ ۱۴۳۵ ۸۳۹ ۸۱۴ ○ **جهانشاه‌قره‌قوینلو** فرزند(قره یوسف)ازطرف شاهرخ میرزا بامارت آذربایجان رسید .

○ **بهاءالدین‌قره‌عثمان** مؤسس سلسله آق قوینلو درگذشت وپسرش علی بیگ جانشین او شد .

○ (شمس‌الدین محمد معروف) به (کاتبی) نیشابوری شاعرمعروف ایران دراسترآباد وفات یافت .

*

۱۹۷۵ ۱۴۳۶ ۸۴۰ ۸۱۵ ○ **اسکندر میرزا قراقوینلو** در قریه صوفیان تبریز با برادرش(میرزا جهانشاه) جنگ کرد ولی شکست خورده و درقفقاز به‌قلعه (النجق) پناه برد ولی بدست پسرش **قباد** کشته شد و جهانشاه هم (قباد) را بجرم قتل پدربکشت .

○ **عارفی‌هروی** که اورا سلمان دوم لقب داده‌اند از شعرای معروف ایران و صاحب مثنوی(گوی و چوگان) در هرات وفات یافت .

○ وفات «شیخ ابواسحق‌شیرازی» متخلص به«بسحق اطعمه» را هم دراین سال نوشته‌اند .

○ «شیخ شمس‌الدین محمدشیرازی» فرزند «یحیی‌بن علی‌لاهیجی نوربخش» متخلص به **فدائی** که خلیفه «سید محمد نوربخش»سرسلسله نوربخشیه بود در این سال تولد یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۱۹۷۶	۱۴۳۷	۸۴۱	۸۱۶	○ **غیاث‌الدین جمشید کاشانی** که بدستور (الغ بیگ میرزا) فرزند **شاهرخ** از سال ۸۲۳ مشغول تنظیم زیجی بود بـا کمك **قاضی‌زاده‌رومی** و **ملاعلی قوشچی** زیج معروف به(زیج‌الغ‌بیگی)را در این سال تمام کرد . ○ **سلطان‌علی مشهدی** ملقب‌به «سلطان‌الخطاطین» از خوشنویسان معروف ایران در مشهد تولدیافت
				*
۱۹۷۷	۱۴۳۸	۸۴۲	۸۱۷	○ **سلطان‌حسین‌میرزا بایقرا** از نوادگان تیمور که پادشاهی دانش دوست‌و دانش‌پرور بود درشهر هرات تولد یافت «۱» ○ **استاد قوام‌الدین‌شیرازی** کـه بناهای مهمی ساخته و از جمله مسجد گوهر شاد مشهد را بـه دستور **گوهر شاد** آغا بنا کرد و در این سال وفات یافت
				*
۱۹۷۸	۱۴۳۹	۸۴۳	۸۱۸	○ **احمدبن جلال‌الدین‌محمد** معروف‌به**فصیحی** در این‌سال‌بامر «گوهرشادآغا»زن«شاهرخ‌میرزا» بزندان افتاد و این دانشمند در همین‌زندان کتاب معروف (مجمل‌التواریخ) را نوشت
				*
۱۹۷۹	۱۴۴۰	۸۴۴	۸۱۹	○ **جهانشاه‌بن‌قرایوسف** در این سال گرجیان را مغلوب نمود و عراق عـرب را از دست یکـی از برادران خود بیرون آورد ○ **امیرعلیشیر نوائی** وزیردانشمند (سلطان‌حسین بایقرا) در هرات تولد یافت . ○ استاد قوام‌الدین‌شیرازی که از جمله شاهکارهای

۱ــ سلطان حسین میرزا فرزندمنصوربن میرزا بایقرا ابن میرزاعمر شیخ‌بن امیر تیمور بوده .

او بنای مسجد گوهر شاد مشهداست بروایتی در این سال وفات یافت

*

۱۹۸۰	۱۴۴۱	۸۴۵	۸۲۰

○ **شاهرخ تیموری** هیئتی را بریاست **عبدالرزاق** نامی بهشهر (ساموری)(۱) واقع درشبه‌جزیره دکن فرستاد .

○ (حاج میرزا محمدباقر ملاباشی) حکیم ودانشمند فارسی که درعلم طب حذاقت کافی داشت درشیراز درگذشت .

*

۱۹۸۱	۱۴۴۱	۸۴۶	۸۲۱

○ **میرزا سلطان محمد** که ازطرف شاهرخ به‌حکومت عراق منصوب شده بود **شرف الدین علی یزدی** نویسنده ومورخ وشاعرمعروف‌را از یزد نزدخود بهقم خواند وبه ندیمی و مشاورت خود گماشت.

○ **سیدمحمد مشعشع** ازطایفه(مشعشعیان) دراین سال شهرحویزه درخوزستان رافتح کرد وآنرا پایتخت‌خود قرارداد تا درسال ۹۱۴ بدست **شاه اسماعیل صفوی** ازبین رفت.

*

۱۹۸۲	۱۴۴۳	۸۴۷	۸۲۲

○ **نورالدین حمزه** ازامرای آق‌قوینلو وفات یافت (یاازسلطنت‌خلع گردید) **ومعزالدین جهانگیر** ارشد اولاد **علی بیك** عموی اوبجایش‌نشست.

*

۱۹۸۳	۱۴۴۴	۸۴۸	۸۲۳

○ (عبدالسلام‌بن‌موسی‌بن‌ابی‌بکرشیرازی)ازمحدثین‌و خوشنویسان زمان‌خود درمکه وفات یافت.

۱- Samuri

۱۹۸۴ ۱۴۴۵ ۸۴۹ ۸۲۴ ○ بقعه **امامزاده یحیی پسر امام موسی کاظم(ع)** درساری ساخته شد.

○ سردرعتیق وتاریخی منزل **سید حسن حسینی** واقع درافوشته نزدیك نطنز که دارات کاشی معرق بی‌نظیری‌است دراین‌سال توسط (شیخ‌حسن‌بن نظام اصفهانی) ساخته شد.

○ (ابوالفضل عبدالرحمن بن‌ابی‌بکر) معروف به **سیوطی** ازاکابرعلماء وفقهای اسلام در(سیوط) مصر تولد یافت.

۱۹۸۵ ۱۴۴۶ ۸۵۰ ۸۲۵ ○ **شاهرخ میرزا تیموری** در فشاپـویه (ری) بعلت درد معهده وفات یافت (۱) و **میرزا الغ بیك** فرزند اوبجای وی‌نشست.

○ **جهانشاه قره‌قوینلو** دراین‌سال برعراق عجم وفارس وکرمان مستولی گردید.

○ **خیالی بخاری** ازشعرای مشهور ایران دربخارا وفات یافت (۲)

○ **علی تبریزی** ملقب به (قدوة الکتاب) شاعر و خطاط معروف که گویا واضع خط نستعلیق بود درگذشت.

*

۱۹۸۶ ۱۴۴۷ ۸۵۱ ۸۲۶ ○ **الغ بیك** برای دفع مخالفین ومـدعیان سلطنت بعزم تسخیرخراسان به بلخ رفت.

○ **شیخ ابراهیم** معروف به(شیخ‌شاه) مرادصوفیان

۱ــ شاعری تاریخ تولد وسلطنت ومرك اورا دراین دوبیت‌آورده.

سلطان جهان شاهرخ آن مظهر نور — درهفتصد و هفتاد و نه آمد بظهور

در هشتصد وهشت شد بشاهی مشهور — در هشتصد و پنجاه شد ازدار غرور

۲ــ این مطلع غزل معروف اوست.

ای تیر غمت را دل عشاق نشانـه — جمعی بتو مشغول و تو غایب زمیانه

درگذشت وپسرش **سلطان‌جنید** رهبری صوفیان را بعهده گرفت.

○ مسجدجامع اصفهان بنام(بیت‌الشتا) توسط**محمد بن بایسنقر** دراین سال‌دراصفهان ساخته شدکه‌از نظرسبك معماری‌منحصر بفرداست.

*

۱۹۸۷ ۱۴۴۸ ۸۵۲ ۸۲۷ ○ چون **میرزا علاءالدوله** پسر«بایسنقر» در هرات ادعاداشت «الغ بیك» بهرات لشکرکشید ومیرزا« علاءالدوله» رافراری داد وخوددرهرات رسما بجای پدرنشست.

*

۱۹۸۸ ۱۴۴۹ ۸۵۳ ۸۲۸ ○ **میرزاعبداللطیف** دربلخ‌برپدرخود **الغ بیگ** شوریده و **الغ بیگ** را اسیرکرده بقتل رسانیدو خود بجای پدرنشست (۱)

○ **شرف‌الدین علی‌یزدی** مورخ ایران‌که‌کتاب (ظفرنامه) را درتاریخ تیمور نوشته در این سال وفات یافت .

○ **کمال‌الدین بهزاد هراتی** ازنقاشان بنام‌ایران درهرات تولد یافت .

*

۱۹۸ ۱۴۵۰ ۸۵۴ ۸۲۹ ○ **میرزاعبداللطیف** بدست خادمش‌کشته شد (۲)

ـ عبداللطیف فرزند الغ بیگ شخصی رابنام (عباس) مأمور قتل پدرکرد وبهمین مناسبت (عباس کشت) که مطابق ۷۵۳ است ماده‌تاریخ قتل الغ بیگ شد بطوریکه گفته‌اند .

الغ بیگ آن شاه جم اقتدار — که دین نبی رااز او بود پشت
ز عباس شهد شهادت چشید — شدش سال تاریخ (عباس کشت)

ـ وعجیب اینجاست‌که تاریخ کشته شدن عبداللطیف هم بدست‌خادمش بنام (بابا حسین) جمله (بابا حسین کشت) مطابق ۸۵۴ میباشد چنانکه‌گفته‌اند .

بابا حسین‌کشت شب جمعه‌اش به تیر — تاریخ فوت اوست‌که (باباحسین‌کشت)

ومیرزاعبداله پسر(میرزا ابراهیم پسرشاهرخ) بتخت تیموری نشست .

○ **طالب جاجرمی** از شاعران معروف ایران که مثنوی (مناظره گوی وچوگان) را درشیرازبنام **سلطان عبدالله بن ابراهیم** پسر **شاهرخ** گورکانی بنظم درآورده بود وفات یافت ودرکنار آرمگاه حافظ بخاك سپرده شد.

*

۱۹۹۰	۱۴۵۱	۸۵۵	۸۳۰	○ **ابوسعید** نواده **میرانشاه بن تیمور** درجنگی نزدیك سمرقند (میرزاعبدالله بن ابراهیم شاهرخ) راشکست داده وبقتل‌رسانید وخود بسلطنت‌تیموری نشست .

○ **بدرالدین محمودبن احمد** معروف به(فاضل عینی)صاحب کتاب (شرح شواهدکبیر) وفات‌یافت.

*

۱۹۹۱	۱۴۵۲	۸۵۶	۸۳۱	○ **بابر میرزا** فرزند **شاهرخ** در این سال‌بشیراز آمد **ومحمد معمائی** وزیر خود را مأمورکرد تا بر فراز مقبره **حافظ** گنبد و بارگاهی بنا کند (۱) .

○ **میرزا جهانشاه قره قوینلو** بر عراق عجم مسلط شد .

○ **نورالدین عبدالرحمن جامی** رساله‌ای در معما بنام(حلیه حلل) بنام **ابوالقاسم بابر** در این سال تألیف‌کرد .

*

۱۹۹۲	۱۴۵۳	۸۵۷	۸۳۲	○ **امیرحسن بیك آق قوینلو**(۲) درقلعه معروف

۱ــ یکی از شعرااین بیت را بهمین مناسبت برآن بارگاه‌نوشت

اگر چه جمله اوقات شهر غارت کرد خداش‌خیردهاد هرکه این‌عمارت‌کرد

۲ــ حسن‌بیگ را بواسطه قدبلند (اوزن حسن) میگفتند .

آمد «دیار بکر امروزی» بفرمانروائی رسید .

○ **سلطان محمد فاتح** شهر معروف «قسطنطنیه» را فتح کرد که این واقعه آغاز قرون جدید محسوب گردید .

○ **کیومرث ابن بیستون** از پادشاهان «پادوسبانان»(۱) که مذهب شیعه را باطراف دریای خزر بسط داده بود در این سال وفات یافت .

*

۱۹۹۳ ۱۴۵۴ ۸۵۸ و ۸۵۹ ۸۳۳ ○ هنگامیکه **میرزا بابر** برای دفع **میرزا علاءالدوله** به هرات رفته بود میرزا جهانشاه قره‌قوینلو عراق وفارس وکرمان را تصرف کرد .

○ در منبت‌کاری مهمی بانوشته‌های تاریخی وصندوق منبت‌کاری درون بقعه **سید واقف** واقع درقریه «افوشته» نزدیك نطنز در این سال ساخته شد.

*

۱۹۹۴ ۱۴۵۵ ۸۶۰ ۸۳۴ ○ **سلطان جنید** دراین سال در جنك باشروانشاه بقتل رسید وپسرش **شیخ حیدر** «سلطان حیدر»(۲) بجای او عهده‌دار امور صوفیان شد .

○ **جعفر تبریزی** «بایسنقری» از خطاطان بنام وخوشنویسان معروف ایرای وفات یافت (۳).

○ **خواجه سعدالدین محمد کاشغری** ازمشایخ معروف طریقه نقشبندیه دراین سال وفات یافت.

*

۱۹۹۵ ۱۴۵۶ ۸۶۱ ۸۳۵ ○ **ابوسعید گورکانی** دراین‌سال هرات راتصرف

۱ــ پادوسبانان سلسله‌کوچکی بودند دراطراف دریای خزر از مازندران تا رویان و نور و کجورکه تا سال ۱۰۰۶ هجری دوام داشت .

۲ــ منظوراز کلمه سلطان‌که همراه اسامی اولاد شیخ صفی‌الدین آورده شده مقصود (سلطان‌فقر) است .

۳ــ ازشاهکارهای پرارزش این استاد نوشتن شاهنامه معروف بایسنقری است‌که آنرا در ۸۳۳ هجری باتمام رساند .

کردودستورداد که **گوهرشادخاتون** زن نیکوکار **میرزا شاهرخ** را خفه کنند .

○ **میرزابابر** فرزند **بایسنقر** ونوه **شاهرخ** در مشهد وفات یافت (۱).

○ **امیرحسن بیک آق قوینلو** نزدیک فرات برادرش **جهانگیر** را که شورش کرده واز (جهانشاه قراقوینلو) کمك گرفته بود بسختی شکست داد.

○ **میرزا سنجر گورکانی** نواده **عمرشیخ** درمرو بسلطنت نشست .

۱۹۹۶	۱۴۷۵	۸۶۲	۸۳۶	○ **جهانشاه قراقوینلو** دراین سال **علاءالدوله تیموری** را در هرات شکست داد (۲) و خود بتخت نشست .
				○ **امیرحسن آق قوینلو** برای اولین دفعه با دولت عثمانی وارد جنگ شد وپیروز گردید.

*

۱۹۹۷	۱۴۵۸	۸۶۳	۸۳۷	○ **میرزاابوسعید تیموری** پس‌ازتصرف‌سراسر شهرهای خراسان ومازندران وآذربایجان در هرات رسماتاجگذاری کرد وبنام‌خود خطبه‌خواند
				○ **میرزا محمود** «پسرمیرزا بابرنوه شاهرخ» که درمشهد بجای پدرنشسته بود در جنگ با عمش «میرزا ابراهیم فرزند میرزا علاءالدوله» شکست خورده به استراباد گریخت ودرآنجا وفات‌یافت.

۱ــ مونا شرف‌الدین عبدالقهار درتاریخ مرك بابر گفته‌است .

آفتاب ملك بابر خان نماند — کی چنان خورشیدپنهان درخور است
در ربیع الثانی و فصل ربیع — ساغر لاله ز خون دل پر است
چرخ را گفتم جگرها چاك شد — دیده را از اشك دامن پر در است
این‌چه‌حالت وچه تاریخ‌است ؟ گفت — مرك سلطان مؤید بابر است

۲ــ جهانشاه پادشاهی هنرپرور و شعر دوست بود و چون اغلب شبها عشرت وشب‌زنده داری میکرد او را (شب پره) لقب داده بودند .

○ **احمد بن حسین بن علی کاتب** کتاب «تاریخ جدید یزد» رادراین سال بنام **پیر بداق** «پسر» جهانشاه قراقوینلو» تألیف کرد .

*

۱۹۹۸	۱۴۵۹	۸۶۴	۸۳۸

○ **امیر حسن بیگ آق قوینلو** دراین سال با کردهای ایوبی جنگ کرد وقلعه معروف «حصین کیف» (۱) را تصرف کرد .

○ **میرزا ابوسعید گورکانی** آخرین پادشاه تیموری سیستان را تصرف کرده و **میرزا سنجر** را بقتل رسانید وبم وکرمان را گرفت.

۱۹۹۹	۱۴۶۰	۸۶۵	۸۳۹

○ **میرزا علاءِ الدوله** فرزند **بایسنقر بن میرزا شاهرخ** درکنار دریای سرخ وفات یافت وجسد اورا به هرات آورده در مدرسه گوهرشاد بیگم دفن کردند .

*

۲۰۰۰	۱۴۶۱	۸۶۶	۸۴۰

○ **قطب الدین رازی** صاحب کتاب مشهور (محاکمات) دراین سال وفات یافت. «قطب الدین رازی» دراین کتاب (خواجه نصیرالدین طوسی) و(امام فخررازی) رابه محاکمه کشیده است.

○ (نورالدین حمزة بن علی ملك طوسی بیهقی) متخلص به **آذری** شاعرمعروف وازپیشوایان تصوف و صاحب کتاب (جواهر الاسرار) در اسفراین درگذشت .

*

۲۰۰۱	۱۴۶۲	۸۶۷	۸۴۱

○ (سید نظام الدین محمود واعظ) ملقب به **داعی الی الله** عارف معروف وحکیم مشهور که شعر نیز باحال

۱- Hesen Keyf

میسرود دراین‌سال وفات یافت.

○ **محمدبن‌محمد کازرونی** فقیه ودانشمندایرانی دراین‌سال وفات یافت.

*

۲۰۰۲	۱۴۶۳	۸۶۸	۸۴۲

○ **امیرخلیل** والی شروان که مطیع **قرایوسف** مؤسس سلسله قره قوینلو بود وفات یافت.

*

۲۰۰۳	۱۴۶۴	۸۶۹	۸۴۳

○ **میرزاجهانشاه قره‌قوینلو** متوجه بغداد شد واین‌شهررامحاصره کرد وبالاخره بحیله آنرا گشود

○ **سید محمد نوربخش** از سادات رفیع‌القدر خراسان وسرسلسله‌صوفیان «نوربخشیه» درسولقان وفات یافت (۱)

*

۲۰۰۴	۱۴۶۵	۸۷۰	۸۴۴

○ **سیدنظام‌الدین‌محمود** معروف‌به «شاهداعی‌الله» از عرفای مشهورزمان خود درشیرازدرسن ۶۰ سالگی وفات‌یافت. «شاهداعی الله» علاوه بر دیوان اشعارتألیفات زیادی دارد.

○ مسجدکبود تبریزمعروف به (فیروزه‌اسلام) دراین سال بامر**جهانشاه قره قوینلو** بناگردید (۲)

○ **ابوسعید** ازبازماندگان تیمورکه درسمرقند اقتداری داشت درماوراءالنهرحکومتی‌تشکیل داد

*

۲۰۰۵	۱۴۶۶	۸۷۱	۸۴۵

○ **امیرحسن** (اوزن‌حسن) ازسلسله آق‌قوینلو در

۱ــ برروی قبراین‌عارف مشهورکه درمحلی بنام (گنبد سیدان) نزدیک‌همدان قرار دارد نوشته شده

چو باد. خاك توخواهد بهرطرف بردن مهل که بسر تو نشیند بخاطری گردی

۲ــ عده‌ای بانی این مسجد را صالحه دختر جهانشاه قره‌قوینلو میدانند.

آذربایجان مستقل شد وتبریز راپایتخت‌خودقرار داده تاجگذاری کرد

○ **شمس‌الدین محمدبن محمود** ملقب‌به **شهرزوری** صاحب کتاب(الرموزولامثال‌الاهوتیه فی‌الانوارالمجردة الملکوتیه) وفات یافت .

○ **ابوسعید تیموری** دراین‌سال بدخشان‌راتصرف کرد .

*

۲۰۰۶ ۱۴۶۷ ۸۷۲ ۸۴۶ ○ **جهانشاه قره قوینلو** دراین‌سال که بدیاربکر رفته بود بدست(اوزن‌حسن) غافلگیروکشته‌شد(۱) وپسرش **میرزا حسن‌علی** که درقلعه ماکویه محبوس بودبجای پدرنشست.

○ جسد **جهانشاه** را به تبریزآورده ودر« مظفریه» که خود ساخته بوددفن کردند.

○ **سلطان‌حسین‌میرزابایقرا** درهرات بتخت‌نشست اومردی ادیب وشاعری فاضل وادب دوست بودکه درسال ۹۰۸ کتابی بنام « مجالس‌العشاق » تألیف کرد .

*

۲۰۰۷ ۱۴۶۸ ۸۷۳ ۸۴۷ ○ **ابوسعید** که درجنك با **اوزن‌حسن** اسیرشده‌بود تحویل (یادگارمحمد) نواده «گوهرشادخاتون» داده شد واین شخص بانتقام خون جده خویش ابوسعید رابقتل‌رسانید(۲)

۱ــ گویند روزی جهانشاه بشکار رفته بود واوزن حسن او را غافلگیرکرده سرازتنش جدا نمود وسرش را نزد ابوسعید تیموری بخراسان‌فرستاد وبدنش را درقبر پدرش قره یوسف بخاك‌سپرد

۲ــ مولانا جلال‌الدین محمد دوانی درتاریخ قتل اوگوید

سلطان ابوسعید که درفر خسروی — چشم سپهرپیر ، جوانی چواو ندید
الحق چگونه‌کشته نگشتی‌که‌کشته بود — بانوی دهر راکه بسی‌خیر ازاو رسید
تاریخ اگرکسی طلبد در زمان بگوی — تاریخ (سال‌مقتل سلطان ابوسعید)

○ **سلطان حسین بایقرا** هرات را بتصرف درآورد ودردهم رمضان این‌سال به‌تخت‌نشست.

○ **حسین‌میرزا قراقوینلو** از «حسن بیك آق‌قوینلو» وپسرش شکست خورده بقتل رسید (یا بروایتی خودکشی کرد) وسلسله امرای قراقوینلو پایان یافت .

○ **ابوسعید گورگان** آخرین‌پادشاه سلسله‌تیموری درجنك با **اوزن‌حسن** درمیانه اسیرشده بقتل‌رسید و **احمدمیرزای گورکانی** معروف به (سلطان احمد میرزا) درسمرقند بجای‌او بتخت‌نشست.

*

۲۰۰۸ ۱۴۶۹ ۸۷۴ ۸۴۸

○ بین **میرزا یادگارمحمد** فرزند «سلطان‌محمد بن بایسنقر تیموری» و (سلطان حسین بایقرا) ازاولاد **عمرشیخ** فرزند **امیرتیمور** درحدوداسترآباد جنگی درگرفت که بشکست **یادگارمحمد** پایان یافت.

○ سلسله ترکمانان بدست **اوزن‌حسن** از بین‌رفت

○ **اوزن‌حسن** پس‌ازتصرف بهبهان و سراسرعراق عجم بفارس رفت.

*

۲۰۰۹ ۱۴۷۰ ۸۷۵ ۸۴۹

○ (سلطان حسین میرزا بایقرا) رقیب خود (یادگار محمد) را در باغ زاغان هرات بقتل رسانید(۱) وخود مستقل گردید .

○ (محمدبن حسام الدین خوسفی قهستانی) شاعرو دانشمند متقی و پرهیزگار ایرانی صاحب کتاب خاوران نامه (خاورنامه) درگذشت .

۱ــ مولانا عبدالوهاب ماده‌تاریخ زیر را درباره قتل یادگار محمدگفته

شد شهر صفر شهید وهم (شهر صفر) از سال شهادش دهد باز خبر

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۱۰	۱۴۷۱	۸۷۶	۸۵۰	○ سلطان عثمانی سپاهی بسرداری **خاص مراد** بیگلر بیگی رومیلی روانه آذربایجان کرد که (حسن بیگ آق‌قوینلو) اورا بسختی شکست داد **وخاص مراد** نیز بقتل رسید.
				*
۲۰۱۱	۱۴۷۲	۸۷۷	۸۵۱	○ **اوزن حسن** به طرابوزان لشکر کشید اما این دفعه از**سلطان محمد عثمانی** «سلطان محمد فاتح» شکست خورده و پسرش «زینل‌بیگ» حاکم قزوین کشته شد .
				*
۲۰۱۲	۱۴۷۳	۸۷۸	۸۵۲	○ سپاه عثمانی به پیشروی خود ادامه داده و شبه‌جزیره **قرم** «شبه جزیره کریمه» را تصرف کرد.
				○ **نورالدین عبدالرحمن جامی** شاعر توانای ایران که بحج رفته بوددراین سال‌ازطریق دمشق به هرات بازگشت .
				*
۲۰۱۳	۱۴۷۴	۸۷۹	۸۵۳	○ **اغورلومحمد** فرزند «حسن بیگ آق قوینلو» درشیراز طغیان کرد وحسن بیگ برای سرکوبی او بشیراز حرکت کرد اما **اغورلومحمد** از ترس به قسطنطنیه فرارکرد (۱)
				○ (غیاث الدین بن‌همام الدین شیرازی) معروف به **خواندمیر** نواده و شاگرد **میرخواند** در هرات تولد یافت .
				○ **ملاعلی‌قوشچی** ازمشاهیر علمای ماوراء النهر که درتألیف زیج‌الغ بیگی دست‌داشت دراستامبول وفات یافت .

۱ــ امیرحسن برای بازگردانیدن فرزند خود بدروغی خبرمرگ خود را منتشرکرد وچون اغورلومحمدبطمع سلطنت به تبریز آمد او را گرفته بزندان انداختند وبامر پدر بقتل رسید .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۱۴	۱۴۷۵	۸۸۰	۸۵۴	○ **اوزن حسن** درجنگ ترچان از «سلطان محمد دوم» پادشاه عثمانی‌شکست خورد اما مأیوس نشد دوباره بطرف گرجستان حمله برد. ○ بفرمان **اوزن حسن** سقف ایوان مسجد جامع اصفهان مقرنس‌کاری وتزئین گردید .
				*
۲۰۱۵	۱۴۷۶	۸۸۱	۸۵۵	○ **حسن بیگ آق قوینلو** در این سال توانست تفلیس پایتخت گرجستان را تصرف نموده برتمام گرجستان دست یابد . ○ تولد«غیاث‌الدین‌شیرازی» معروف‌به **خواندمیر** را دراین سال‌هم نوشته‌اند . ○ **عبدالرحمن جامی** کتاب « نفحات الانس » را دراین‌سال تألیف‌کرد . ○ **ظهیرالدین مرعشی** کتاب «تاریخ طبرستان» را دراین سال نوشت .
				*
۲۰۱۶	۱۴۷۷	۸۸۲	۸۵۶	○ **حسن بیگ آق قوینلو** در شب عیدفطر این سال درتبریز وفات یافت ودرباغ نصریه که از ساخته های او بود دفن‌گردید و پسرش **سلطان خلیل** بجای او نشست (۱) اما پس‌از شش ماه بدست برادرخود **یعقوب بیگ** کشته شد.
				*
۲۰۱۷	۱۴۷۸	۸۸۳	۸۵۷	○ (یعقوب‌بیگ‌آق قوینلو) پس‌ازقتل برادرش‌بتخت نشست . ○ **امیرصدرالدین دشتکی** شیرازی مدرسه

۱ــ علامه جلال‌الدین دوانی (کازرونی) کتاب معروف (لوامع الاشراق‌فی مکارم الاخلاق) خود را بنام این پادشاه تألیف‌کرد وآنرا (اخلاق جلالی) خواند .

معروف «منصوریه» رابنام فرزند خود (امیرغیاث الدین منصور) درشیراز بناکرد .

*

۲۰۱۸ ۱۴۷۹ ۸۸۴ ۸۵۸ ○ **سلطان حیدر**پسر **سلطان جنید** ونوه «شیخ صفی‌الـدین اردبیلی» هنـگام محاصره دربند در جنگ با «شروانشاه» و «یعقوب‌بیگ آق قوینلو» کشته شد .

○ **شاه محمود نیشابوری** ملقب بـه **زرین قلم** استاد خط نستعلیق درنیشابور تولد یافت .

○ **طالب جاجرمی** شاعر وادیب وصاحب منظومه «مناظره گوی وچوگان» درشیراز درگذشت .

*

۲۰۱۹ ۱۴۸۰ ۸۸۵ ۸۵۹ ○ «یعقوب‌بیگ‌آق قوینلو» در دیاربکر **بالش بیگ** حاکم شام را شکست داد و **بالش بیگ** در این جنگ کشته شد .

○ **محمدحسین نوربخش** معروف‌به **بهاءالدوله** طبیب و دانشمند و نویسنده بزرگ قرن نهم وفات یافت .

○ **عبدالرحمن جامی** کتاب «سلامان و ابسال» راکه داستان‌منظومی است دراین‌سال تألیف‌کرد.

*

۲۰۲۰ ۱۴۸۱ ۸۸۶ ۸۶۰ ○ **یعقوب‌بیگ‌آق قوینلو**«بایندربیگ» سردار عثمانی را بقتل رسانید .

○ **یحی بن عبداللطیف حسینی** صـاحب کتاب معروف (لب‌التواریخ) تولد یافت .

○ درمعروف وقدیمی بقعه **سیداسماعیل** در تهران دراین سال‌ساخته شد.

○ علامه دوانی کتاب معروف خود «اثبات‌الواجب‌القدیم» را در این سال بنام سلطان محمد فاتح تألیف کرد.

*

۲۰۲۱ ۱۴۸۲ ۸۸۷ ۷۶۱ ○ **کمال‌الدین عبدالرزاق** فرزند (اسحق سمرقندی) از مورخان مشهور قرن نهم صاحب کتاب «مطلع‌السعدین» در خانقاه «شاهرخیه»(۱) واقع در هرات وفات یافت.

*

۲۰۲۲ ۱۴۸۳ ۸۸۸ ۸۶۲ ○ **ابن قتیبه** صاحب کتاب معروف «عیون‌الاخبار» و «تاریخ ابن قتیبه» وفات یافت.

○ **ظهیرالدین محمد بابر** پسر «عمرشیخ‌میرزا» ونوه«ابوسعید»مشهور به **بابر** در«شش محرم»(۲) بدنیا آمد.

○ **مولانا عبدالرحمن جامی** مثنوی معروف «یوسف وزلیخا» را دراین سال سروده است.

○ صندوق منبت‌کاری نفیسی بر روی بقعه **بی‌بی شهربانو**(۳)درکوهستان‌شرق شهرری گذاشته شد

*

۲۰۲۳ ۱۴۸۴ ۸۸۹ ۸۶۳ ○ «محمدبن محمدبن عبدالسلام‌بن محمدبن روزبه» فقیه ودانشمندفارسی واز اهالی‌کازرون دراین‌سال در مدینه وفات یافت ودر بقیع مدفون است.

*

۲۰۲۴ ۱۴۵۸ ۸۹۰ ۸۶۴ ○ **فتح‌الله** نامی در هندوستان سلسله عماد شاهیان

۱ــ این خانقاه بنام شاهرخ تیموری ساخته شده‌بود.

۲ــ کلمه (شش‌محرم) ماده تاریخ تولد اوست.

۳ــ گویند مدفن شهربانو دختریزدگرد سوم وزوجه حضرت امام‌حسین علیه‌السلام است.

را تأسیس کرد که تا سال ۹۸۰هجری‌دوام داشت .

*

۲۰۲۵	۱۴۸۶	۸۹۱ و ۸۹۲	۸۶۵

○ **شاه اسماعیل صفوی** اولین پادشاه این سلسله در این سال تولد یافت .

○ **دولتشاه‌سمرقندی** کتاب معروف خود (تذکره دولتشاهی) را بنام **امیرعلیشیر نوائی** وزیردانشمند عهد تیموری تألیف کرده است .

○ **عبدالرحمن جامی** بتقلید از گلستان سعدی کتاب (بهارستان) را برای پسر خود **ضیاءالدین یوسف** وبنام (سلطان حسین بایقرا) در این‌سال تصنیف کرد .

*

۲۰۲۶	۱۴۸۷	۸۹۳	۸۶۶

○ **سلطان حیدر** در جنك با **فرخ یسار** پادشاه شیروان کشته شد و **یعقوب بیك** که در این جنك شروانشاه را یاری میکرد پس از کشته شدن **سلطان حیدر** فرزندان او (سلطان‌علی‌وابراهیم واسماعیل) را بفارس فرستاد .

*

۲۰۲۷	۱۴۸۸	۸۹۴	۸۶۷

○ **سلطان یعقوب آق قوینلو** (سلطان علی و ابراهیم واسماعیل) پسران **سلطان حیدر** رادر قلعه مستحکم استخر فارس زندانی کرد .

*

۲۰۲۸	۱۴۸۹	۸۹۵	۸۶۸

○ **دینوری** صاحب کتاب (اخبار الطوال) وفات یافت .

○ بر روی مزار **امامزاده یحیی** درتهران صندوق مجللی ساخته شد .

○ سر دربقعه **شیخ امیر مسعود** در اصفهان بطرز زیبائی ساخته شد .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۲۹	۱۴۹۰	۸۹۶	۸۶۹	○ **سلطان یعقوب آق قوینلو** در یورت قراباغ درگذشت (۱) وپسرش «بایسنقرمیرزا» به تخت نشست . ○ **دولتشاه سمرقندی** صاحب کتاب پرارج (تذکره دولتشاه) وفات یافت .
				*
۲۰۳۰	۱۴۹۱	۸۹۷	۸۷۰	○ **بایسنقر** گرفتار حمله **رستم بیگ** نواده (امیرحسن) شده بودبه شروان پناه‌برد وشروانشاه بحمایت او برخواست . ○ **رستم بیگ** (سلطانعلی - اسماعیل - ابراهیم) پسران **شیخ حیدر** صفوی راکه‌یعقوب بیگ بحبس انداخته بود آزادکرد وآنها را مسلح‌نمود تا بجنگ پادشاه شروان بفرستد . ○ **سلطانعلی** در جنگی بانتقام خون پدر **فرخ یسار** پادشاه شروان رابکشت .
				*
۲۰۳۱	۱۴۹۲	۸۹۸	۸۷۱	○ **بدیع الزمان میرزا** فرزند (سلطان‌حسین‌میرزا) پادشاه خراسان بقصد تسخیرعراق عجم‌به‌ورامین آمد اما کاری ازپیش نبرد . ○ **نورالدین عبدالرحمن جامی** شاعر نامدار ایران در هرات بدرود حیات گفت از آثار مهم او بعداز دیوان اشعار باید از «هفت اورنگ» او نام برد . ○ **محمدبن ابی‌فتح** معروف به محمد **بیضاوی** از اهل بیضاء فارس دانشمند وعارف مشهور در این‌سال وفات‌یافت .

۱ــ جامی درباره مرگ یعقوب میگوید :

عمری دل من ز شوق یعقوب طپید — یعقوب برفت و روی یعقوب ندید
رنجی که بمن از غم یعقوب رسید — هرگز یعقوب از غم یوسف نکشید

۲۰۳۲ ۱۴۹۳ ۸۹۹ ۸۷۲ ○ **میرزا سلطان احمد** پسر سلطان (ابوسعید تیموری) درگذشت و برادرش میرزا (سلطان محمود) که ارشد پسران ابوسعید بود بجای او بتخت نشست ولی پس از دو ماه درگذشت و پسرش **میرزا بابسنقر** پادشاه شد

○ **ظهیرالدین محمد بابر** مؤسس سلسله تیموری هند در فرغانه بجای پدر بتخت نشست .

*

۲۰۳۳ ۱۴۹۴ ۹۰۰ ۸۷۳ ○ کتاب معروف « اخلاق محسنی » در چهل باب بنام « ابوالغازی سلطان حسین » توسط **حسین واعظ کاشفی** دراین سال نگارش یافت .

○ بروایتی «دولتشاه سمرقندی» دراین سال وفات یافت

○ گویند شهر رشت دراین سال بناشد و کلمه (رشت) که بحساب ابجد «۹۰۰» میشود هم تاریخ بنای آن دانسته‌اند اما این حرف چندان صحیح نیست زیرا **حمدالله مستوفی** درقرن هشتم در کتاب خود از آن نام برده است

*

۲۰۳۴ ۱۴۹۵ ۹۰۱ ۸۷۴ ○ **رستم بیگ آق قوینلو** پس از مدتها تلاش و زدوخورد دراین سال بنام **رستم شاه** بسلطنت نشست وسلسله آق قوینلو را باوج قدرت رسانید .

*

۲۰۳۵ ۱۴۹۶ ۹۰۲ ۸۷۵ ○ (رستم بیك آق قوینلو) بدست پسرعمویش **احمد بیك** کشته شد واحمد بیك بنام **احمد پادشاه** امیر آق قوینلو شد .

○ **محمد بن اسد** ملقب به (جلال الدین دوانی) صاحب کتاب (نورالهدایة) در این سال وفات یافت.

○ **اهلی ترشیزی** ازاهالی ترشیز خراسان شاعر ووزیر دربار **سلطان حسین بایقرا** وفات یافت.

*

۲۰۳۶ ۱۴۹۷ ۹۰۳ ۸۷۶ ○ (محمدبن برهان الدین محمدخاوند) ملقب به **میرخواند** صاحب کتاب مشهور (روضة الصفا) وفات یافت .

○ **احمد پادشاه** درهرج و مرجی که توسط سایر امیرزادگان آق قوینلو روی داد کشته شد و**مراد میرزا** بجای اونشست .

○ **ظهیرالدین** ملقب به **بابر** که دردوازده سالگی بحکومت فرغانه‌رسیده بود در این سال بسمرقند لشکر کشید وآنجا را تصرف کرد .

○ ازبکان. ماوراءالنهر را که‌جزءمتصرفات تیموریان بود تصرف کرده با ایران همسایه شدند .

○ **احمدبیگ ترکمان** ازپادشاهان آق قوینلو که اهل علم ودانش‌بود بدست امرای خود بقتل‌رسید.

*

۲۰۳۷ ۱۴۹۸ ۹۰۴ ۸۷۷ ○ **الوند میرزاآق قوینلو**پسر **یوسف بیگ** درآذربایجان بسلطنت‌نشست‌اما از **محمد میرزا** شکست خورده به دیاردیگر گریخت.

○ **خواندمیر** نواده وشاگرد **میرخواند** معروف دراین سال یاسال بعدکتاب خلاصة الاخبار راکه خلاصه‌ای ازکتاب (روضة الصفا) بود نوشت .

*

۲۰۳۸ ۱۴۹۹ ۹۰۵ ۸۷۸ ○ اسماعیل پسر **سلطان حیدر** به پشت گرمی طرفداران خود ازآستارا به اردبیل آمد.

○ (سلطان‌مرادمیرزاآق‌قوینلو) بدست **الوندمیرزا**

نواده **اوزن حسن** ازبین رفت.

○ **محمد شاه بخت** معروف به **شاهی بیگ** یا **شیبك خان** از یك سلسله امرای شیبانی را در ماوراءالنهر تشکیل‌داد .

*

۲۰۳۹ ۱۵۰۰ ۹۰۶ ۸۷۹ ○ **امیر نظام الدین علیشیر نوائی** از وزارت (سلطان حسین) معزول ودر همین سال هم وفات یافت (۱) .

○ سقوط سلسله تیموری‌واستقرارحکومت شیبانی در ماوراءالنهر .

○ **شاه اسماعیل** بانتقام خون پدر. (فرخ‌یسار) پادشاه شروان را در محل (گلستان) بقتل رسانید وبا قتل او خاندان شروانشاهیان منقرض گردید.

*

۲۰۴۰ ۱۵۰۱ ۹۰۷ ۸۸۰ ○ **شاه اسماعیل صفوی** درمحل (شهرور)**الوند بیك** آخرین امیر آق قوینلو را شکست داده و این سلسله را منقرض کرد واین سال را میتوان ابتدای تشکیل سلسله صفویه دانست .

○ **شاه اسماعیل** با رسمی نمودن مذهب تشیع تبریز را پایتخت قرار داد ورسماً تاجگذاری کرد (۲) .

*

۲۰۴۱ ۱۵۰۲ ۹۰۸ ۸۸۱ ○ **شاه اسماعیل صفوی** «سلطان‌مرادآق قوینلو» را در همدان شکست داد .

۱ــ ماده تاریخ وفات این دانشمند را چنین نوشته‌اند :

آن میر بلند قدر عالی رتبت چون‌کرد ازاین جهان به جنت رحلت
از سال وفات و جای او پرسیدم دادند جواب من که (جنت . جنت)

۲ــ سال تاجگذاری شاه اسماعیل‌را ۹۰۶ هجری هم‌نوشته‌اند .

○ «جلال‌الدین محمدبن سعدالـدین اسعد» معروف به **علامه‌دوانی** حکیم ودانشمند معروف کازرونی که پس از انقراض سلسله‌آن قوینلو عازم‌کازرون بود در بین راه شیراز به دوان (۱) وفات یـافت تألیفات این‌دانشمندمعروف بیش از سی جلداست ودر شعر «فانی» تخلص میکرد (۲) .

○ **کمال‌الدین حسین کاشفی** معـروف بـه واعظ کتاب مشهور «روضة الشهداء» را در شرح وقایع مربوط به شهادت حضرت امام‌حسین‌ع دراین‌سال نوشت .

*

۲۰۴۲ ۱۵۰۳ ۹۰۹ ۸۸۲ ○ **شاه اسماعیل صفوی** دراین سال به‌شیرازوارد شد وکلیه نواحی جنوب ایران راتصرف کرد

○ **ظهیرالدین بابر** شهرکابل را تصرف کردو عازم حمله به هندوستان گردید .

○ (امیرحسین‌بـن معین الدین‌میبدی) متخلص بـه **منطقی** ازعلمای معروف ایران و صاحب کتاب (جام گیتی‌نما) وفات‌یافت

*

۲۰۴۳ ۱۵۰۴ ۹۱۰ ۸۸۳ ○ (الوند میرزاآق‌قوینلو) دردیار بکر بقتل رسید

○ **شاه اسماعیل** اصفهان ویزد وکرمان و جنوب خراسان رامسخرکرد

○ **شاه‌اسماعیل** به‌یزد رفته‌ورئیس‌**محمدکوهی** راکه شورش‌کرده بود مغلوب ودستگیرکرد

○ **کمال‌الدین حسین کاشفی** معروف به **واعظ**

۱ــ قریه دوان از دهستانهای حومه بخش مرکزی شهرستان کازرون است .

۲ــ برای اطلاع بیشتر نگاه‌کنید به صفحه ۱۸۴ کتاب شهر سبز اثرنگارنده .

ازعلماء و وعاظ معروف‌ایران صاحب کتاب(اخلاق محسنی) (۱) و (روضةالشهدا) وفات یافت .

*

۲۰۴۴ ۱۵۰۵ ۹۱۱ ۸۸۴ ○ **سلطان حسین بایقرا** درسن ۷۰ سالگی‌درحالی که درحدود بیست سال فلج بود درمحل **باباالهی** (ازتوابع بادغیس) درگذشت و پس‌از چهار روز جسدش را به‌هرات‌آورده در زیر گنبدی‌که خود ساخته‌بود دفن‌کردند وفرزندش بدیع‌الزمان‌میرزا بجای او نشست .

○ **سیوطی** دانشمند وفقیه معروف ایران درگذشت تعداد تألیفات اورا ۳۰۰ تا ۵۰۰ جلددانسته‌اند

○ شهر بخارا بتصرف ازبکها درآمد .

*

۲۰۴۵ ۱۵۰۶ ۹۱۲ ۸۸۵ ○ دراین‌سال نیروی پرتقال جزیره هرمزوعمان را بتصرف‌درآورده‌وپایگاهی برای‌تجارت‌خودساختند.

○ دراین‌سال سفیر مخصوصی بنام **محمدچاووش بالابان**ازطرف‌سلطان بایزید دوم‌امپراطورعثمانی که حامل هدایا ونامه‌ای هم بود بدربار **شاه اسماعیل صفوی** آمد .

○ **مرحوم حبیب‌الله‌شریفی**متولی‌آستانه‌شاهچراغ درشیراز بموجب وقفنامه تعمیرات اساسی‌ومفصلی درگنبد وعمارت بارگاه نمود (۲)

*

۲۰۴۶ ۱۵۰۷ ۹۱۳ ۸۸۶ ○ **محمد شاهی بیگ** (شیبک‌خان) مؤسس‌سلسله ازبکان دراین سال خراسان‌را ازپسران **سلطان**

۱ــ ملاحسین کاشفی این کتاب‌را بنام ابوالحسن فرزند سلطان حسین بایقرا تألیف‌کرد .

۲ــ اکنون بمناسبت جشنهای دوهزار وپانصد ساله شاهنشاهی درصحن وحیاط و آرامگاه شاهچراغ تغییرات اساسی و زیبائی داده‌شده است .

حسین بایقرا گرفت(۱) وپسران (سلطان‌حسین) به **شاه اسماعیل صفوی** پناه بردند .

○ **آلفونس‌دو آلبوکرك** دریانورد معروف‌پرتقالی جزیره هرمز را تصرف کرد .

○ **خان محمد استاجلو** از مشاهیر امرای ایل استاجلو ازطرف**شاه‌اسماعیل** بحکومت‌دیاربکر منصوب شد .

*

۲۰۴۷ ۱۵۰۸ ۹۰۴ ۸۸۷ ○ **شاه‌اسماعیل‌صفوی** بغدادوعراق‌عرب‌راتصرف کرد و حکومت شمشعیان رادرهویزه از بین‌برده حکومت آن نواحی را به **خادم‌بیك** داد و اورا به لقب (خلیفة الخلفا) ملقب ساخت

*

۲۰۴۸ ۱۵۰۹ ۹۱۵ ۸۸۸ ○ **شاه اسماعیل صفوی** ازشیراز به عراق عجم رفت و **قاضی محمد کاشی** راکه دریزد وکاشان یاغی‌شده وظلم فراوانی مینمود بقتل رسانید .

○ **رستم‌آغاروزافزون** ازامرای‌محلی‌مازندران برسادات مرعشی شوریده ومازندران‌را گرفت(۲)

*

۲۰۴۹ ۱۵۱۰ ۹۱۶ ۸۸۹ ○ **شاه اسماعیل** برای سرکوبی ازبکان مشهد را گرفته و در (طاهرآباد مرو) ازبکان‌را شکست سختی‌داد و **شیبك‌خان** دراین‌جنگ بقتل‌رسید .

*

۲۰۵۰ ۱۵۱۱ ۹۱۷ ۸۹۰ ○ **شاه اسماعیل** برای ریشه‌کن‌کردن ازبکان به ماوراءالنهر رفت وتاجیحون رسید وپس‌از قلع‌و قمع ازبکان‌حکومت‌هرات‌را به(حسن‌بیگ‌لله)داد

۱ــ پسران سلطان حسین میرزاکه باشتراك درخراسان سلطنت داشتند بدیع‌الزمان ومظفر حسین میرزا بودند .

۲ــ گویند درسال ۹۱۶ هجری‌که شاه اسماعیل برشیبك‌جان پیروزشد دست بریده شیبك‌خان‌را برای‌رستم‌آقا روزافزون که‌با او دست‌درستی داده بود فرستاد ورستم‌خان ازترس سکته‌کرده درگذشت .

۲۰۵۱ ۱۵۱۲ ۹۱۸ ۸۹۱ ○ دوباره‌ازبکان لشکر ایران‌راشکست‌داده بخراسان و هرات سرازیر شدند اما **شاه‌اسماعیل** شخصاً آنهارا متواری کرد .

○ **استاد حسین** از معماران هنرمند ایـران بـامر **شاه اسماعیل** بقعه (هارون ولایت)را دراصفهان بپایان رسانید (۱)

*

۲۰۵۲ ۱۵۱۳ ۹۱۹ ۸۹۲ ○ **شاه طهماسب صفوی** دراین سال تولد یافت.

○ **شاه‌اسماعیل** برای‌رفع‌شورشهائی که‌درخراسان روی داده بود به‌مشهد رفت و (تمرسلطان) ازبك پسر **شیبك خان** و «عبیداله خان» بـرادرزاده او شکست خورده به‌ماوراءالنهر فرارکردند .

○ **ملاسلطانعلی** خوشنویس‌معروف‌درمشهد‌وفات‌یافت ودرجوار مقبره **حضرت‌امام‌رضاع** مدفون‌است

*

۲۰۵۳ ۱۵۱۴ ۹۲۰ ۸۹۳ ○ در محل **چالدران** (۲) جنگ سختی بین **شاه اسماعیل** و «سلطان سلیم خان» عثمانی درگرفت که بشکست «شاه اسماعیل» تمام شد .

○ درهمین‌سال‌بین «شاه‌اسماعیل‌صفوی» و **آلبوکرك** فرمانده پرتقالی عهدنامه‌ای‌بسته شد (۳) وجزیره هرمز بتصرف دولت پرتقال درآمد .

○ دراین سال **بدیع‌الزمان‌تیموری** دراستامبول وفات یافت‌وبا مرگ‌اوسلسله تیموری پایان‌یافت .

*

۲۰۵۴ ۱۵۱۵ ۹۲۱ ۸۹۴ ○ **شاه اسماعیل** فرزند سه ساله خود **طهماسب**

۱ــ بر بالای سر در اصلی این بقعه این شعر دیده میشود

باقبال خان‌درمش کامگار بماند از حسین این‌بنا یادگار

۲ــ چالدران درشمال غربی(خوی) و یکصدوبیست متری شهرتبریز واقع شده

۳ــ طبق این‌عهدنامه‌ایران‌ازهرمزصرف نظر نمود و پرتغال‌هم‌درخواباندن‌انقلابات‌بلوچستان ایران‌رایاری‌کرد .

میرزا را فرمانفرمای خراسان کرد و ازسمنان تاشطجیحون رادر قلمرواوقرارداد و **امیر بیگ موصلو** را بعنوان (لله) همراه او فرستاد

○ **آلفونس دو آلبوکرك** نایب‌السلطنه پرتقال در هندوستان جزیره هرمزوبرخی از جزایر خلیج فارس راکه شورش کرده بودند برای بار دوم بتصرف درآورد .

○ (شمس‌الدین‌محمدبن یحیی بن‌علی‌لاهیجی) ملقب به **سید محمد نوربخش** از دانشمندان وعارفان وارسته و مروج سلسله (نوربخشیه) که فقیه بزرك علامه دوانی از محضر اواستفاده مینمود درشیراز وفات‌یافت ودرمحله‌لب‌آب‌این‌شهرمدفون‌است (۱)

*

۲۰۵۵ ۱۵۱۶ ۹۲۲ ۸۹۵ ○ (خواجه شهاب‌الدین عبدالله مروارید) متخلص به «بیانی» خوشنویس‌معروف‌دربار«شاه اسماعیل‌صفوی وفات یافت .

*

۲۰۵۶ ۱۵۱۷ ۹۲۳ ۸۹۶ ○ **شاه‌اسماعیل** از تبریز به نخجوان رفت .

○ **آلبوکرك** برای دفعه دوم به هرمز لشکر کشید . چون حاکم‌این‌جزیره **توران‌شاه** جوان نالایقی بود **آلبوکرك** بسرعت جزیره‌را گرفته متوجه بندر **کمبرون** شد

○ **محمدجریرطبری** صاحب کتاب تاریخ‌طبری در این سال وفات یافت

○ **سلطان‌خلیل‌ذوالقدر** حاکم فارس بدستور

۱ــ چون‌شیخ‌لاهیجی‌شرحی برگلشن رازجامی نوشت و نزداستادفرستاد جامی این‌رباعی‌را برای‌او انشاء کرد .

ای فقر تو نوربخش ارباب نیاز — خرم ز بهار خاطرت گلشن راز

یك ره نظری برمس قلبم انداز — شایدکه برم ره ز حقیقت به‌مجاز

شاه‌اسماعیل صفوی بقعه‌و بارگاه **سیدعلاءالدین‌حسین** را در شیراز تزئین و تجدید بنا کرد (۱)

*

۲۰۵۷	۱۵۱۸	۹۲۴	۸۹۷

○ **شاه‌اسماعیل** از نخجوان به تبریز آمد

○ مسجدمیدان بزرك ساوه در این سال ساخته شد.

○ **البوکرك** بندر **کمبرون** و سایر جزایرمهم خلیج فارس را تصرف کرد

*

۲۰۵۸	۱۵۱۹	۹۲۵و ۹۲۶	۸۹۸

○ در این سال **سلطان‌احمد** و **امیردباج** حاکم رشت بحضور **شاه‌اسماعیل** آمدند و اظهار عجز کردند و **امیردباج** بلقب «مظفرسلطان» مفتخر گردید .

○ **بابافغانی** از شعرای معروف دوران صفویه و از اهالی شیراز که مدتی در خدمت «سلطان یعقوب آق‌قوینلو» بود در خراسان در گذشت .

○ آستانه **حضرت‌معصومه‌قم‌علیه‌السلام** دراین سال بدستور «شاه‌اسماعیل صفوی» ساخته شد .

○ **سلطان‌علی مشهدی** از مشاهیر خوشنویسان ایران که‌القاب «قبلةالکتاب»و«سلطان‌الخطاطین» داشت و مدتها در دربار **سلطان حسین بایقرا** بکار کتابت مشغول بود در مشهد درگذشت

○ پرتقالیها دراین سال بحرین را تصرف نمودند و **شاه اسمعیل** بعلت نداشتن‌نیروی دریائی‌نتوانست

---

۱ ــ مقبره سید علاءالدین حسین فرزند امام موسی کاظم و برادرشاه‌چراغ که در شیراز به (آستانه) معروف است زیارتگاه اهالی است و تاریخ بنای آن بدین شرح بالای سر در آن نوشته شده

این بنا کز دولت سلطان خلیل آمد پدید سال تاریخش بجو از خیر باقی والسلام

(۹۲۳هجری)

کاری انجام دهد .

○ **سلطان سلیم** پادشاه عثمانی که به فارسی نیکو شعرمیسرود وفـات یافت و (سلطان‌سلیمان) بجای او نشست (۱)

○ **آصفی‌هروی** شاعردربار«سلطان حسین» وفات یافت .

*

۲۰۵۹ ۱۵۲۰ ۹۲۷ ۸۹۹ ○ **شاه اسماعیل** به نخجوان‌آمد وبه (امیرخان موصلو)مأموریت داد تا **میرمحمدیوسف** شیخ - الاسلام هرات راکه طغیان‌کرده بود بقتل برساند

○ **ملاعبداله هاتفی** خـواهرزاده (عبدالرحمن جامی) ازشاعران معروف‌ایران درقصبه(خرجرد) جام وفات یافت .

○ **شیخ محمد لاهیجی** متخلص **باسیر** وصاحب کتاب (شرح‌گلشن) کـه بجای (بهاءالـدیـن - نوربخش) (۲) خلیفه فرقه‌نوربخشیان بود ومدتی درخدمت **شاه اسماعیل** روزگار میگذرانید در شیراز وفات یافت (۳)

*

۲۰۶۰ ۱۵۲۱ ۹۲۸ ۹۰۰ ○ بـا آنکه در تمام جزایر خلیج فارس مخصوصاً بحرین بـر علیه پرتقالیها شورشهائی میشد اما

۱ــ این اشعار از سلطان سلیم عثمانی است .

آنکس که حسن داد ترا و وفا نداد — انـدوه و درد داد مراو دوا نداد
وآنکس‌که داد اینهمه‌خوبی بگلرخان — بوی وفـا و مهر ندانم چـرا نداد
جان و دلش بوصل دلارام‌کی رسد — شخصی کـه بوسه بردم تیغ بلا نداد

۲ــ بهاءالدین فرزند شاه قاسم فرزند سید محمد نوربخش رئیس فرقه نوربخشیه بودکه مـریدان زیـادی داشت و سید محمد خود را امام موعود میدانست .

۳ــ قبراین عارف بنام (نوربخش) در محله لب‌آب شیراز واقع است و تـاریخ وفات او را در سال ۹۲۱ هجری هم نوشته‌اند .

شاه‌اسماعیل نمیتوانست باآنها کمکی بنماید

○ (قاضی اختیارالدین حسن‌بن‌علی)از خوشنویسان زمان **سلطان حسین بایقرا** و استاد خط تعلیق در تربت جام درگذشت .

*

۱۰۶۱ ۱۵۲۲ ۹۲۹ ۹۰۱ ○ (شاه اسماعیل)**فرانز پطروس**(۱) مجارستانی را که در دربار صفویه میزیست با نامه‌ای برای (شارلکن) بدربارآلمان فرستادتا دوستی و اتحاد آلمان را بر ضد عثمانی جلب نماید

○ **وحشی بافقی** صاحب کتاب(فرهاد و شیرین)در قصبه بافق از توابع یزد متولد شد .

○ **غیاث‌الدین‌خواندمیر** کتاب معروف(حبیب‌السیر)رادر این سال‌بنام(خواجه حبیب‌الله)وزیر هرات نوشت .

*

۲۰۶۲ ۱۵۲۳ ۹۳۰ ۹۰۲ ○ **شاه‌اسماعیل‌صفوی** در نزدیکی سراب وفات یافت (۲) و **شاه‌طهماسب** فرزند یازده ساله‌وی بتخت‌نشست(۳) این‌پادشاه دلیروایران‌دوست‌کشور ما راکه‌از دو جانب بـا دولتهای عثمانی و ازبك دست بگریبان بود از خطر اضمحلال نجات دادو از ایران متزلزل دوره ترکمانان دولتی قوی که بر پایه‌های زرین دیانت استوار بود بوجودآورد

*

۲۰۶۳ ۱۵۲۴ ۹۳۱ ۹۰۳ ○ قوای ازبك تحت فرماندهی (عبیداله‌خان) برادر-

---

۱ — Frater petrus

۲ — تاریخ وفات شاه اسماعیل را کلمه(ظل) مطابق ۹۳۰ دانسته‌اند

از جهان رفت و(ظل) شدش تاریخ سایـه تاریخ آفتاب شده است

۳ — تاریخ جلوس شاه طهماسب باین شعر روی مهر او نقش بسته بود

شـرف بنـدگی شـاه نـجف یافته چون ز بدایت طهماسب

نقش مهرش شده تاریخ جلوس (بنده شاه ولایت طهماسب(۹۳۰)

زاده **شیبک‌خان** صفحات خراسان را موردقتل‌و غارت قرارداد .

○ **بابر** پسر **عمرشیخ** نواده تیموردرهند شهرلاهور را فتح کرده ودر(پانی‌پات) **ابراهیم‌شاه‌لودی** را شکست داد .

*

۲۰۶۴ ۱۵۲۵ ۹۳۲ ۹۰۴ ○ **عبیدالله ازبك** سپاه ایران را در فیروزکوه هرات شکست داده برخراسان تسلط یافت .

○ **امیری شیرازی** که درعلم‌کیمیا (شیمی) و طلسم اطلاعات عمیقی داشت در این سال بدست مردم بقتل رسید .

*

۲۰۶۵ ۱۵۲۶ ۹۳۳ ۹۰۵ ○ **بابر** پس ازفتوحات متعددی درهند وتصرف دهلی و **اگرا** شالوده سلطنت مغول‌را در هند پی‌ریزی کرد .

*

۲۰۶۶ ۱۵۲۷ ۹۳۴ ۹۰۶ ○ **ازبکان** از سرگرمی شاه طهماسب استفاده‌کرده و شهرهای مشهدوطوس را غارت نمودند و نسبت به‌مرقدمطهر **حضرت‌امام‌رضا(ع)** بی احترامی نمودند .

*

۲۰۶۷ ۱۵۲۸ ۹۳۵ ۹۰۷ ○ **شاه طهماسب صفوی** در محل «زورآباد» از توابع جام «خراسان» ازبکان را بکلی درهم شکست .

○ **هلالی‌استرآبادی**«جغتائی»شاعر معروف‌ایران

*

صاحب‌منظومه « روضة‌العاشقین » بگناه‌داشتن‌مذهب تشیع بدست **عبیداله‌خان ازبك** درچهار سوق شهر هرات بقتل رسید «۱»

*

۲۰۶۸ ۱۵۲۹ ۹۳۶ ۹۰۸ ○ شاه‌طهماسب پس‌از قلع‌وقمع ازبکان **بهرام‌میرزا** برادر خردسال خودرا فرمانروای خراسان‌کردو خود به‌عراق بازگشت .

○ **علی نصرالهی** کتاب مشهور (زبدة‌الاثار) رادر تاریخ ملوك شیبانیه به‌ترکی دراین سال نوشت .

*

۲۰۶۹ ۱۵۳۰ ۹۳۷ ۹۰۹ ○ **عبیداله خان ازبك** باز بخراسان لشکرکشید اما کاری ازپیش نبرد وبه ماوراءالنهر گریخت .

○ **خواندمیر** نوه **میرخواند** معروف صاحب و مؤلف‌ملخص کتاب«روضة‌الصفا» دراثر شورش‌ازبکان بدربار **بابر** درهندوستان پناه برد .

○ **ظهیرالدین بابر** نزدیك(اگره)وفات‌یافت (۲) وپسرش **همایون** بجای او نشست .

*

۲۰۷۰ ۱۵۳۱ ۹۳۸ ۹۱۰ ○ **شاه‌طهماسب** برای گوشمالی ازبکان به‌خراسان حرکت‌کرد اما **عبیداله خان** به ماوراءالنهر گریخت .

○ **سیدعلی هروی** هنرمند وخطاط معروف‌که درخط نستعلیق استادی‌داشت دراین‌سال درگذشت

○ **محمدبن‌یوسف‌هروی** طبیب‌ودانشمند ایرانی کتاب(بحرالجواهر)رابنام **ظهیرالدوله‌محمد-**

۱ــ تاریخ قتل این شاعر را باختلاف درسالهای ۹۳۵ و ۹۶۰ و ۹۳۹ هجری نوشته‌اند .

۲ــ ازظهیرالدین بابرکتابی بنام (تزوك بابر) یا (بابرنامه) باقی‌است‌که وقایع خاطرات زندگی خود را درآن نوشته است .

امیر بیگ وزیر تألیف کرد .

*

۲۰۷۱ ۱۵۳۲ ۹۳۹ ۹۱۱ ○ دولت عثمانی از گرفتاری ایران با ازبکان استفاده کرده آذربایجان را تصرف کرد اما **شاه طهماسب** دوباره آنجا را گرفت وامرای خاطی را بسختی مجازات کرد .

○ معروف است که **شاه طهماسب** درخوردن شراب افراط میکرد ولی دراثر خوابی که دید توبه کرد(۱)

○ **هلالی جغتائی** بروایتی دراین سال بقتل رسید.

*

۲۰۷۲ ۱۵۳۳ ۹۴۰ ۹۱۲ ○ **سام میرزا** برادر **شاه طهماسب** شورش کرده بقندهار لشکر کشید .

○ **سلطان سلیمان** پادشاه عثمانی به آذربایجان تاخت وشروان وتبریز وسلطانیه وگیلان را تصرف نمود.

○ (غیاث الدین منصور بن صدرالدین محمد) دانشمند و فیلسوف مشهور فارسی مؤسس و بانی (مدرسه منصوریه) شیراز دراین شهر درگذشت تألیفات او را متجاوز از سی جلد کتاب ورساله دانسته اند(۲)

○ (شیخ زین الدین ابوالحسن علی بن حسینی) مشهور به (محقق ثانی) و(شیخ الاسلام) و(قاضی القضاة ایران) درنجف وفات یافت .

*

۲۰۷۳ ۱۵۳۴ ۹۴۱ ۹۱۳ ○ دراثر سرما و مزاحمت قزلباشان و مردم رشید ایران **سلطان سلیمان** بدون اخذ نتیجه مجبور

۱ــ این شعر را درهمین مورد از او دانسته اند .

یکچند پی زمرد سوده (حشیش) شدیم — یکچند به یاقوت تر (شراب) آلوده شدیم
آلودگی ازخویش بهررنگ که بود — شستیم به آب توبه آسوده شدیم

۲ــ وفات این دانشمند را درسال ۹۴۸ هجری هم نوشته اند .که شاید صحیح تر باشد

بمراجعت گردید .

○ **میرخواند** نویسنده ومحقق معروف ایران صاحب کتاب (ملخص روضة الصفا) در راه سفر به هندوستان وفات یافت ودر دهلی مدفون است .

○ **سام میرزا صفوی** پسر « شاه اسماعیل» دراین سال درقندهار بر برادرش «شاه طهماسب» یاغی شد اماکاری ازپیش نبرد .

*

۲۰۷۴ ۱۵۳۵ ۹۴۲ ۹۱۴ ○ **عبیداله خان ازبك** که بازهم بخیال تهاجم به خراسان بود دراثر آمدن **شاه طهماسب** به هرات فرار کرد .

○ «غیاث الدین بن همام الدین» ملقب به **خواندمیر** «۱» صاحب کتاب «حبیب السیر» درگذشت .

○ **کمال الدین بهزاد** هراتی نقاش معروف قرن دهم درگذشت .

○ پاره‌ای ازمورخین سال وفات **اهلی شیرازی** را دراین سال نوشته‌اند وپاره‌ای درسال ۹۴۳ هجری «۲»

*

۲۰۷۵ ۱۵۳۶ ۹۴۳ ۹۱۵ ○ «شاه طهماسب» حکومت گیلان را به برادر خود **بهرام میرزا** داد »

○ «شیخ محمد» متخلص به «اهلی» شاعر معروف دوران صفوی درشیراز درگذشت ودرجوار آرامگاه حافظ مدفون است .

---

۱ ــ خواندمیر نواده دختری میرخواند و اصلا شیرازی بوده .

۲ ــ روی سنگ قبر او نوشته شده

در میان فضلاء وشعرا پیر باصدق و صفا بود اهلی
رفت با مهر علی از عالم پیرو آل عبا بود اهلی
سال فوتش زخرد جستم گفت (پادشاه شعرا بود اهلی) ۹۴۲

○ «لسانی شیرازی که علاوه برشاعری صاحب فضائل وکرامات بیشماری بود دراین‌سال درتبریز وفات یافت «۱»

*

۲۰۷۶ ۱۵۳۷ ۹۴۴ ۹۱۶ ● والی شیروان بر **شاه‌طهماسب** شورید و **شاه‌طهماسب** شیروان را تصرف کرده وحکومت آنجا را به **القاص میرزا** برادر خود داد .

*

۲۰۷۷ ۱۵۳۸ ۹۴۵ ۹۱۷ ○ **سام میرزا** برادر«شاه‌طهماسب» که شورش کرده بود دراین سال قندهار را تصرف کرد .

○ **القاص میرزا** «القاسب میرزا» برادر **شاه‌طهماسب** به‌شیروان رفت .

*

۲۰۷۸ ۱۵۳۹ ۹۴۶ ۹۱۸ ○ **شاه طهماسب** برای رفع فتنه **سام میرزا** به قندهار رفت ولی (سام‌میرزا) ازترس فرار نمود.

○ **شاه‌طهماسب** به‌خراسان تاخت و(عبیداله خان ازبك) به ماوراءالنهر عقب نشست و درهمین سال درگذشت .

*

۲۰۷۹ ۱۵۴۰ ۹۴۷ ۹۱۹ ○ **شاه طهماسب** به گرجستان تاخت وتفلیس را فتح کرد .

○ دراین سال یاسال قبل قالی معروفی که سی‌و دو میلیون گره (گویا بتعداد ستارگان) داشت و از نفیسترین قالیهای جهان است برای مقبره **شاه‌صفی‌الدین** بافته شد (۱)

---

۱ ــ این شعر از اوست

وقت کشتن دامن قاتل بدست آمدمرا آخر عمر آرزوی دل بدست آمد مرا

۱ ــ این قالی‌رامتولی‌مقبره شیخ صفی‌الدین بقیمت ناچیزی فروخت و بعداً به بهای بسیار گزافی برای موزه (ویکتوریا و آلبرت) خریداری گردید و امروز از نفائس این موزه است .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۸۰	۱۵۴۱	۹۴۸	۹۲۰	○ **امیرغیاث‌الدین منصور دشتکی** از علماء و فلاسفه بزرك ایران و بانی مدرسه منصوریه شیراز وفات یافت مشهور است که او در چهارده سالگی با (علامه دوانی) مناظره داشته (۱)
				*
۲۰۸۱	۱۵۴۲	۹۴۹	۹۲۱	○ **استاد شمس‌الدین محمد** ازمعماران برجسته قرن دهم هجری بدستور شاه **طهماسب اول** بنای سردر مسجد قطبیه را دراصفهان شروع کرد.
				*
۲۰۸۲	۱۵۴۳	۹۵۰	۹۲۲	○ (عبیداله خان) و (عبدالطیف خان ازبك) پسران (لوچی عبداله) تا این سال در ماوراءالنهر فرمانروائی داشتند و از این سال بخیال تجاوز بخاك ایران افتادند
				○ **محمد بن ابی سعید حسینی** معروف به «تاج سعید» صاحب کتاب فقهی (آیات‌الاحکام) یا (تفسیر شاهی) درگذشت .
				*
۲۰۸۳	۱۵۴۴	۹۵۱	۹۲۳	○ **القاص میرزا** برادر **شاه طهماسب** بر پادشاه صفوی شورش کرد اما مورد بخشش قرار گرفت .
				○ **همایونشاه** پسر (ظهیرالدین بابر) مؤسس سلسله گورکانی هند که از افاغنه شکست خورده بود برای کمك بایران آمد .
				○ **میرعلی هروی** ازخوشنویسان معروف دوران سلطان حسین بایقرا که لقب (کاتب‌السلطانی) داشت وفات یافت کتابی بنام (مداد الخطوط) از او باقی است .

---

۱ ــ از تالیفات مهم او میتوان (شرح هیاکل‌النور) و (لوامع) و (معارج) ورساله‌ای در اثبات واجب را نام برد وفات او را در سال ۹۴۰ هجری هم نوشته‌اند .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۸۴	۱۵۴۵	۹۵۲	۹۲۴	○ **شاه طهماسب** (همایونشاه) را با لشکری به هندوستان فرستاد واو توانست باکمك‌قشون‌ایران به‌تخت به‌نشیند . ○ درتبریز مرض طاعون شیوع یافت .

*

۲۰۸۵	۱۵۴۶	۹۵۳	۹۲۵	○ **القاص‌میرزا** دوباره شورش‌کرد وازترس **شاه‌طهماسب** به (سلطان سلیمانخان عثمانی) پناه‌برد ○ (شیخ‌بهاءالدین محمدبن حسین عاملی) معروف‌به **شیخ بهائی** از دانشمندان عصر صفوی دربعلبك تولد یافت . ○ نخستین‌کتاب فارسی توراتی بود بچهار زبان‌که دراین سال دراستانبول بچاپ رسید .

*

۲۰۸۶	۱۵۴۷	۹۵۴	۹۲۶	○ **القاص میرزا** درعثمانی (سلطان سلیمان) رابه تصرف ایران تشویق‌کرده پاره‌ای ازاسرارنظامی دولت ایران را برای او فاش نمود .

*

۲۰۸۷	۲۵۴۸	۹۵۵	۹۲۷	○ (سلطان سلیمان عثمانی) همراه (القاص‌میرزا) به آذربایجان‌آمد وتبریز راگرفت اما بواسطه کمی خواروبار وعلوفه ومزاحمت اهالی‌تبریز بازگشت **وشاه‌طهماسب** درپی‌آنها تاخت وشهرهای‌ازدست رفته راگرفت .

*

۲۰۸۸	۱۵۴۹	۹۵۶	۹۲۸	○ **شاه طهماسب** کرجستان را تصرف‌کرد . ○ (قاضی‌نورالله‌بن سیدشریف‌الدین‌مرعشی‌شوشتری) از فقها و علما و محدثین بزرك شیعه در دوره صفویه درشوشترتولد یافت .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۸۹	۱۵۵۰	۹۵۷	۹۲۹	○ **مسعودی** صاحب کتاب (مروج الذهب) وفات یافت ○ **القاص** میرزا اسیرشده و بدستورشاه طهماسب در در قلعه قهقهه (۱) زندانی گردید . ○ **شاه طهماسب** شیروان را دوباره تصرف کرد . ○ **ابوالخیر عاشق سمرقندی** از شاعران ایران که مورد توجه (سلطان حسین بایقرا) بود در ماوراءالنهر وفات یافت . ○ **القاص میرزا** در زندان قلعه قهقهه درگذشت ○ **سام میرزا صفوی** فرزند **شاه اسماعیل** (تذکره تحفه سامی) را دراین سال تألیف کرد.
				*
۲۰۹۰	۱۵۵۱	۹۵۷و ۹۵۹	۹۳۰	○ (شاه طهماسب) کردستان و ارمنستان راکه دولت عثمان گرفته بود بتصرف درآورد . ○ **آنتونی جنکینسون** که بریاست کمپانی مسکو منصوب شده بود ازطرف **ملکه الیزابت** مأمور ایران گردید . و پس از ورود به روسیه بخدمت « تسارایوان مخوف» رسید . ○ **احمدبن محمد غفاری قزوینی** کتاب تاریخ « نگارستان» را بنام شاه طهماسب صفوی در این سال تألیف کرد .
				*
۲۰۹۱	۱۵۵۲	۹۶۰	۹۳۱	○ « زین‌الدین بن نورالدین علی‌بن احمد عاملی » معروف به **شهیدثانی** از علما و فقهای بزرگ شیعه در استامبول شهید گردید تألیفات او را در حدود دوهزار کتاب ورساله نوشته‌اند که ازآنمیان کتاب «شرح لمعه» رابایدنام برد .

۱ــ قلعه قهقهه که درضمن محل نگهداری خزائن صفوی نیزبود درکوههای طالش درقراباغ قرار داشته .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۹۲	۱۵۵۳	۹۶۱	۹۳۲	○ **میرمحمد** ملقب به **عمادالملك** و معروف به **میرعماد** خطاط و خوشنویس معروف دوره شاه عباس در قزوین تولد یافت ○ **شاه‌طهماسب** هنگام مسافرت به خراسان در تهران توقف کرده دستور داد بازاری در شهرو باروئی اطراف تهران بسازند (۱)
۲۰۹۳	۱۵۵۴	۹۶۲	۹۳۳	○ پس‌از جنگهای بی‌نتیجه بین **شاه‌طهماسب** و **سلطان‌سلیمان‌عثمانی** معاهده‌ای بسته شدوهر دولت تعهد کردند که اولا زوار شیعه درامان باشند و ثانیاً شورشیان یکدیگر را بخاك خود راه ندهند .
۲۰۹۴	۱۵۵۵	۹۶۳	۹۳۴	○ (جمال‌الدین‌محمدبن‌بدرالدین‌شیرازی) متخلص به **عرفی** شاعر مشهور ایران در شیراز تولد یافت ○ **اکبرشاه** فرزند(همایون‌شاه) ازسلسله تیموریان هند بتخت نشست .
۲۰۹۵	۱۵۵۶	۹۶۴	۹۳۵	○ **ایوان‌مخوف** تزارروسیه بندر«حاجی‌طرخان»«۲» را تصرف کرد و باین ترتیب راه تجاوز روسیه را بخاك ایران در یك قرن و نیم بعدباز نمود ○ **اسکندربیك** منشی شاه عباس و صاحب‌کتاب «عالم‌آرای عباسی» تولد یافت . ○ از طرف **شاه‌طهماسب** «سلطان محمد میرزا» به هرات فرستاده شد .

۱ ــ این بارو چهار دروازه ویکصد و چهارده برج (بتعداد سوره‌های قران) داشت
۲ ــ هشترخان

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۰۹۶	۱۵۵۷	۹۶۵	۹۳۶	○ **شیخ زین‌الدین علی** معروف بـه «شهید ثانی» صاحب کتاب معروف «شرح لمعه» بروایتی دراین سال در استامبول شهید گردید «۱» ○ سپاه ایران «علی سلطان اورنگ» سردار ازبکها را بسختی شکست داد
				*
۲۰۹۷	۱۵۵۸	۹۶۶	۹۳۷	○ **بایزید میرزا** فرزند سلطان عثمانی که ازپدر رنجیده بود بهدربار ایران پناه‌آورد وموردمحبت **شاه طهماسب** قرار گرفت . ○ **عیسی‌خان** پسر (الوند خان گرجی) بدربارشاه آمد وخود وپدرش مسلمان شدند .
				*
۲۰۹۸	۱۵۵۹	۹۶۷	۹۳۸	○ چون درضیافتی درحضور **شاه طهماسب** بایزید میرزا فرزند(سلطان‌سلیمان قانونی) پادشاه‌عثمانی که بدربار شاهنشاه ایـران پناهنده شده بود قصد جان پادشاه صفوی کرد شاه طهماسب پس‌از آنکه اورا مدتی درزنـدان نگهداشت درایـن سال بـا همراهانش تحویل مأمورین دولت عثمانی داد . ○ قالی قیمتی و معـروف اردبیلی که فعلا در مـوزه «ویکتوریا وآلبرت» لندن نگهداری میشود توسط **مقصود بیك کاشانی** بروایتی دراین‌سال بافته شد «۲»
				*
۲۰۹۹	۱۵۶۰	۹۶۸	۹۳۹	○ **محمدبن سلیمان** از شاعـران آذربایجان که «فضولی» تخلص میکـرد دربغداد بمرض طـاعون وفات یافت .

۱ ــ شهادت این دانشمند را در سال ۹۶۰ و ۹۶۶ هم نوشته‌اند

۲ــ بافت این قالی را درسال ۹۴۷ هم نوشته‌اند به‌وقایع‌آن سال رجوع فرمائید .

۲۱۰۰ ۱۵۶۱ ۹۶۹ ۹۴۰

○ در این‌سال **آنتونی جنکینسون** نماینده کمپانی مسکو بانامه‌ای از الیزابت اول ملکه انگلستان خطاب به **شاه‌طهماسب** وارد ایران‌شدتاتجارت ابریشم ولایات شمالی ایران را منحصر بخود کند

○ **محمد امین کاشانی** متخلص به (ذوقی) شاعر معروف دربار «شاه طهماسب» در لاهیجان وفات یافت (۱)

○ بین‌ایران وعثمانی معاهده‌ای بسته شد و برطبق این‌معاهده دولتین تعهد کردند که پناهندگان را تحویل دهند .

○ **سام میرزا** برادر «شاه طهماسب صفوی» که بر برادر شوریده بود اسیرشده او را در قلعه قهقهه زندانی کردند .

○ **ادهم کاشانی** شاعر غزلسرا در تبریز بدست جوانی بقتل رسید .

*

۲۱۰۱ ۱۵۶۲ ۹۷۰ ۹۴۱

○ **آنتونی جنکینسون** در قزوین بحضور شاه طهماسب باریافت ونامه **الیزابت دوم** را تقدیم نمود اما شاه طهماسب با تجار انگلیسی بگناه خارج ازمذهب بودن موافقت چندانی نکرد .

*

۲۱۰۲ ۱۵۶۳ ۹۷۱ ۹۴۲

○ **شاه محمود نیشابوری** از خوشنویسان بنام و استاد خط نستعلیق که لقب (زرین قلم) داشت درگذشت .

○ **میرزا ابراهیم دشتکی شیرازی** فرزند (میرزا غیاث‌الدین منصور) بادختر سلطان‌ابراهیم فرزند بهرام میرزای صفوی ازدواج کرد .

۱ــ این‌شعر ازاوست

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم که‌دل‌آزرده شوی‌ورنه سخن‌بسیاراست

شاهنشاهی	میلادی	هـ.قمری	هـ.خورشیدی	
۲۱۰۳	۱۵۶۴	۹۷۲	۹۴۳	○ کمپانی مسکو برای توسعه تجارت خود باایران هیأتی را بـریاست **آرتور ادوارد** (۱) برای عقد معاهده و تحصیل امتیازاتی بـایران فرستاد. این‌عده فقط توانستند معافیت از حق گمرکی را بدست آورند .
				*
۲۱۰۴	۱۵۶۵	۹۷۳	۹۴۴	○ **کمال‌الدین اصفهانی** متخلص به «ضمیری»از شاعـران معروف و معـاصر شاه طهماسب صفوی صاحب شش‌مثنوی معروف دراصفهان‌درگذشت(۲)
				○ **ابوالسعودعمادی** تألیف کتاب «ارشادالعقل ـ السلیم‌الی مزایا الکتاب الکریم» را دراین سال تمام کرد.
				*
۲۱۰۵	۱۵۶۶	۹۷۴	۹۴۵	○ **رضا عباسی** ازنقاشان چیره دست ایران تولد یافت .
				○ **سلطان‌سلیم ثانی** بسلطنت دولت عثمانی‌رسید.
				○ **کمال‌الدین حسین‌هروی** که درانواع‌خطوط ششگانه استاد بـود وقـران راهم از حفظ داشت وفات یافت .
				○ **سام میرزا صفوی** مـؤلف تـذکـره معروف «تحفه سامی» که درقلعه قهقهه زندانی بود دراین سال بواسطه زلزله‌ای که در قلعه روی داد زیـر آوار درگذشت .
				○ «عبداله خان ازبك» سپاه **سلطان محمدمیرزا**

۱ـ Arthur Edward

۲ـ شش مثنوی او (نازونیـاز) و (بهاروخـزان) و (لیلی‌ومجنون) و (وامـق وعذرا) و (جنةالاخبار) و (اسکندرنامه) است واین شعر ازاوست :

زبس به‌حسن وی افزود وغم گداخت مرا نه من شناختم او را نه او شناخت مرا

را درهرات محاصره کرد .

*

۲۱۰۶	۱۵۶۷	۹۷۵	۹۴۶

○ ازطرف **سلطان‌سلیم خان‌عثمانی** که بتازگی بجای (سلطان سلیمان) درعثمانی بتخت نشسته بود سفیری بایران آمد وشاه‌طهماسب هم(شاه‌قلی‌سلطان‌استاجلو) را باتحف و هدایا بدربار عثمانی فرستاد (۱)

*

۲۱۰۷	۱۵۶۸	۹۷۶	۹۴۷

○ دولت‌انگلیس(آرتورادوارد)و**ریچاردویلس**(۲) راباتفاق **لارنس کیپمن** (۳) راجهت‌عقدمعاهده تجارتی بایران فرستاد .

*

۲۱۰۸	۱۵۶۹	۹۷۷	۹۴۸

○ هیئت تجارتی انگلیس بحضور **شاه طهماسب** رسیده ومعاهده‌ای باشاهنشاه صفوی منعقد کردند که در مقابل ماهوت وسایر پارچه‌های انگلیسی اجناسی ازایران صادرشود و درشهرهائی مانند اصفهان و شیراز و تبریز تجارتخانه هائی دایر نمایند .

*

۲۱۰۹	۱۵۷۰	۹۷۸	۹۴۹

○ **عباس‌میرزا** که بعداً بنام **شاه عباس‌کبیر** ایران‌راباوج عظمت‌رسانیددرهرات تولد یافت(۴)

○ حکومت فارس به سلطان **قلخانچی ذوالقدر** ازطرف شاه طهماسب داده شد.

۱ــ نوشته‌اند نامه شادباش شاه‌طهماسب به سلطان‌سلیم هفتاد ذرع طول‌داشته !!!

۲ــ Richard wills

۳ــ Lawrance CaPman

۴ــ مادرش مهدعلیا خیرالنساء بیگم دختر میرعبدالله خان‌مرعشی حاکم‌مازندران بود .

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۱۱۰	۱۵۷۱	۹۷۹	۹۵۰	○ (قاضی نورالدین بن‌سید شریف‌الدین مرعشی)از دانشمندان علماء طراز اول ایران برای تکمیل معلومات خود بمشهد رفت . ○ در اردبیل و قسمت مهمی ازایران قحطی بی ـ سابوی بوجود آمد.
				*
۲۱۱۱	۱۵۷۲	۹۸۰	۹۵۱	○ **غزالی‌مشهدی** ازشاعران دوره‌صفوی که مثنوی (نقش‌بدیع) اومعروف است درگذشت . ○ **ابوعلی‌سینا** حکیم ودانشمندایران درنزدیکی بخارا تولد یافت.
				*
۲۱۱۲	۱۵۷۳	۹۸۱	۹۵۲	○ **شاه طهماسب** شورشی راکـه در تبریز توسط ارازل و اوباش بوجود آمده بـود فرونشاند. در این‌شورش عده زیادی بقتل رسیدند .
				*
۲۱۱۳	۱۵۷۴	۹۸۲	۹۵۳	○ (سلطان مرادسوم) دوازدهمین پادشاه عثمانی که با **شاه اسماعیل**دوم‌و **سلطان‌حسین‌خدابنده** معاصربوده و روابطی داشت دراین سال بسلطنت عثمانی رسید .
				*
۲۱۱۴	۱۵۷۵	۹۸۳	۹۵۴	○ (حافظ محمودخان کاشی) خواننده معروف زمان خود وفات یـافت و **محتشم‌کاشانی** تاریخ وفات او را دراین مصرع آورده (عندلیبی بـاز از این بستان پرید) (۹۸۳)
				*
۲۱۱۵	۱۵۷۶	۹۸۴	۹۵۵	○ **شاه‌طهماسب** درقزوین وفات یافت (۱) وپسرش

۱ــ جسد شاه طهماسب را در (باغچه‌سرای) قزوین بامانت سپردند وپس ازشش ماه به مشهد حمل‌کرده در آنجا دفن‌کردند .

سلطان حیدر میرزا در قزوین بتخت نشست اما سلطنت اویك روز بیشتر دوام نیافت وبتحریك خواهرش **بریخان خانم** شب هنگام کشته شد و پسر دیگر شاه طهماسب بنام **اسماعیل میرزا** که در زمان پدر در قلعه قهقهه محبوس بود بنام **شاه اسماعیل دوم** بتخت نشاندند (۱)

○ (سلطان ابراهیم میرزا صفوی) فرزند **شاه اسماعیل اول** که از هنرمندان ودانشمندان وخوشنویسان بنام زمان خود بود وشعر نیز نیکو میسرود ومدتی در خراسان حکمران بود بدست **شاه اسماعمل دوم** بقتل رسید وجنازه او را بمشهد حمل کردند.

*

۲۱۱۶ ۱۵۷۷ ۹۸۵ ۹۵۶ ○ **شاه اسماعیل دوم** راکه اکثر خویشان خود را کشته بود شبی در قزوین در خانه یکی از ندیمان خود کشته یافتند (۲) وپس از او **سلطان محمد میرزا** معروف به (سلطان محمد خدابنده) بقزوین آمد وبجای او بتخت دولت صفوی نشست.

○ **تقی الدین کاشی** کتاب (خلاصة الاشعار وزبدة الافکار) را در این سال تألیف کرد .

○ **حسن بیك روملو** کتاب معروف «احسن التواریخ» را در این سال تمام کرد.

۱ــ شاه اسماعیل دوم شاعری خوش ذوق بود و(عادلی) تخلص میکرد این شعر از اوست

دل بسته آن موی که بر روی تو افتد — جان بسته آن چین که برابروی توافتد
بیخوابم ازآن خواب که در چشم تو بینم — بیتابم ازآن تاب که در موی توافتد

۲ــ شاه اسماعیل دوم را نوشته اندکه خواهر جاه طلب وسیاستمدار او (پری خان خانم) که بگفته برخی از نویسندگان شاه طهماسب را هم کشته بود مسموم کرد. میر رفیع الدین کاشی که (معمائی) تخلص میکرد تاریخ جلوس ومرك شاه اسماعیل دوم را چنین ساخته است .

دو تاریخ زیبنده میخواست فکر — که بر لوح عالم نگارد قلم
یکی بهر جاهش در اقلیم دهر — یکی بهر عزمش بملك عدم
(شهنشاه روی زمین) گشت ثبت (۹۸۴) — (شهنشاه زیر زمین) شد رقم (۹۸۵)

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۱۱۷	۱۵۷۸	۹۸۶	۹۵۷	○ **سلطان مراد سوم** پادشاه عثمانی به شیروان و قراباغ لشکر کشید اما از **حمزه میرزا** فرزند سلطان محمد شکست خورد . ○ سه نفر از اعضاء کمپانی تجارتی مسکو به سرپرستی **ادوارد** که قبلاهم بایران آمده بودند (۱) مجدداً بدربار **سلطان محمد** باریافتند اما نتوانستند امتیازاتی کسب نمایند . ○ «سلطان محمد خدابنده» گرفتار حملات ازبکها واهالی دشت قپچاق شد .
				*
۲۱۱۸	۱۵۷۹	۹۸۷	۹۵۸	○ **عثمان پاشا** بشماخی حمله آورد ودربند راتصرف کرد و«حمزه میرزا» فرزند رشید «شاه طهماسب» مأمور جنك با عثمانی شد اما قبل از رسیدن **حمزه میرزا** «عثمان پاشا» در اثر سرمای شدید درگذشت و«حمزه میرزا» قشون بی سردارعثمانی را تار ومار کرد .
				*
۲۱۱۹	۱۵۸۰	۹۸۸	۹۵۹	○ **سلطان محمد** وزیر خود «میرزا سلمان» را با سپاهی به گرجستان فرستاد وخراج دوساله را از **الکساندر** والی آنجا گرفت . ○ «زین‌العابدین‌علی عبدی‌بیك» متخلص به **نویدی** شاعر ونویسنده توانای شیرازی در این سال‌وفات یافت. اثر او دوخمسه معروف میباشد. ○ بین ایران وعثمانی معاهده صلحی برقرار شد .
				*
۲۱۲۰	۱۵۸۱	۹۸۹	۹۶۰	○ **علیقلیخان شاملو** سرپرست ولله **عباس‌میرزا**

۱ــ نگاه‌کنید به وقایع سال ۹۸۶ هجری

در خراسان شورش کرده «عباس میرزا» فرزند «سلطان محمد خدابنده» را پادشاه خواند وسپاه «حمزه میرزا» هم‌که بدفع او آمده بودکاری از پیش نبرد .

*

۲۱۲۱ ۱۵۸۲ ۹۹۰ ۹۶۱ ○ **خواجه اختیار منشی** از معروفترین‌خوش‌نویسان ایران‌که مدتی سمت منشیگری وکتابت «سلطان محمد خدابنده» داشت وفات یافت .

*

۲۱۲۲ ۱۵۸۳ ۹۹۱ ۹۶۲ ○ بر اثر شورش **علی‌قلی‌خان** در خراسان خود **سلطان محمد** بتسخیر هرات‌که دردست **عباس میرزا** بود رفت اما اهالی هرات‌که طرفدار «عباس میرزا» بودند تسلیم بلاشرط «سلمان میرزا اعتماد السلطنه» راکه دشمن «علیقلی‌خان» بوداز شاه‌خواستند و«سلطان محمد» هم‌با تسلیم این‌وزیر دانشمند بمردم شهر به غائله پایان داد .

○ **وحشی بافقی**شاعرایران وصاحب مثنوی «فرهاد وشیرین» وفات یافت (۱).

*

۲۱۲۳ ۱۵۸۴ ۹۹۲ ۹۶۳ ○ **حمزه میرزا** بابرادرش «عباس میرزا» صلح‌کرد وقرارشد خراسان وهرات در دست «عباس میرزا» وعراق در دست «حمره میرزا» باشد .

○ عثمان پاشا مجدداً با سپاهی به‌آذربایجان آمد .

○ «سلطان محمدخدابنده»که درقزوین بود به‌تبریز رفت ودرآنجا ماند .

۱ــ این شعر از اوست :

ما چون ز دری پای کشیدیم کشیدیم — امید ز هر کس که بریدیم، بریدیم
دل نیست‌کبوتر که چو برخاست نشیند — از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۱۲۴	۱۵۸۵	۹۹۳ و ۹۹۴	۹۶۴	○ **حمزه‌میرزا** بمقابله عثمان پاشا به تبریز رفت و عثمان‌پاشا را بسختی شکست داد. ○ (شیخ‌احمدبن محمداردبیلی) معروف به **مقدس اردبیلی** از علماء و فقهاء معروف شیعه صاحب کتاب « حدیقةالشیعه » درگذشت . ○ «حمزه‌میرزا» در نزدیکی گنجه بدست جمعی از امرای ترکان و افشار کشته شد (۱) و **مرشد قلیخان استاجلو** «عباس‌میرزا» را باجلال تمام وارد مشهد کرده ودرمحل کوه سنگی برتخت‌نشاند وبنام او سکه زدو خطبه خواند .
				*
۲۱۲۵	۱۵۸۶	۹۹۵	۹۶۵	○ « سلطان محمد خدابنده » بنفع فرزند خود **عباس میرزا** که شانزده‌ساله بود استعفا داد . ○ مرك (حمزه میرزا) باعث‌تجری‌ترکان عثمانی‌شد وترکان توانستند شهرهای غربی ایران را تصرف نمایند . ○ (محمد باقر میرزا) فرزند **شاه‌عباس** که بعدها به **صفی‌میرزا** مشهور شد دراین سال‌تولدیافت
				*
۲۱۲۶	۱۵۸۷	۹۹۶	۹۶۶	○ **عباس‌میرزا** بیاری«علی‌قلی‌خان‌شاملو» و«مرشد قلیخان‌استاجلو» به‌قزوین‌واردشده‌بنام **شاه‌عباس** به تخت نشست (۲) وسلطان محمدبدست خودتاج پادشاهی را برسرفرزندخویش گذاشت .

۱ــ جمعی از امرای ترکمان وافشارکه مخالف حمزه میرزا بودند دلالك مخصوص او را بنام (الله وردی) فریفتند واو در شب ذیحجه۲۷ این سال حمزه میرزا را دربسترخواب بضرب خنجر (یا هنگام اصلاح صورت) هلاك‌کرد .

۲ــ این دو ماده تاریخ را در جلوس شاه عباس ساخته‌اند :

الف ــ تاریخ جلوس اوازعقل چوپرسیدم — خرم شد وخندان‌گفت (عباس‌بهادرخان)۹۹۶

ب ــ کرد پر مسند شهشناهی — چون جلوس آن شه همایون‌گاه

بود چون سایه خدای جهان — سایه انداخت بر عبادالله

سال تاریخ دل طلب میکرد — هاتفی بانك زد که (ظل‌الله) ۹۹۶

○ **محتشم کاشانی** شاعر دربار شاه طهماسب وفات یافت .

○ **علیرضاعباسی** ازخوشنویسان معروف ایران در تبریز تولدیافت .

○ **بابا شاه اصفهانی** از مشاهیرخوشنویسان ایر ن در اصفهان درگذشت .

*

۲۱۲۷ ۱۵۸۸ ۹۹۷ ۹۶۷ ○ **عبدالمؤمن خان** پسر (عبدالله خان ازبك) مشهد رامحاصره و غارت نمود و **شاه عباس** بـواسطه گرفتاریهای داخلی نتوانست کاری انجام دهد .

○ (سلطان محمد خدابنده) به اردوی «شاه عبـاس» در دامغان آمد ومورد احترام فرزند خود قرار گرفت .

*

۲۱۲۸ ۱۵۸۹ ۹۹۸ ۹۶۸ ○ «شاه عباس» چون جنگ با ازبکان درپیش داشت با دولت عثمانی پیمان صلحی منعقد کردو **حیدرمیرزا** فرزند **حمزه میرزا** با هیأتی به استامبول رفت وعهدنامه‌ای رامضاء کرد.

○ «شاه‌عباس» فتنه ازبکان رافرو نشاندوسردسته آنها (عبدالمؤمن خان) و(دین محمد خان) رابسختی شکست داد .

○ برروی قبرحضرت شاه‌سیدعلی‌اکبر برادرحضرت امـام رضا علیه‌السلام در ۱۸ کیلو متری شهرضا ضریح چوبی منبت‌کاری نفیسی در این سال نصب گردید . (۱)

۱ــ این دو سطر شعر بر روی آن ضریح نقش شده

این بنا را بفضل حی و صمد — یافت توفیق و ساخت یار احمد
سال تاریخ او اگر خواهی — نود و هشت دان تو با نهصد

۲۱۲۹ ۱۵۹۰ ۹۹۹ ۹۶۹ ازبکان دوباره بخراسان حمله کردند .

جمال‌الدین محمد عرفی‌شیرازی صاحب کتاب (جوامع الحکایات) در لاهور وفات یافت (۱) .

*

۲۱۳۰ ۱۵۹۱ ۱۰۰۰ ۹۷۰ **شاه عباس** دراین‌سال پایتخت را از قزوین به اصفهان منتقل نمود.

شاه عباس به‌گیلان لشکر کشید واین ناحیه‌را تصرف نمود.

*

۲۱۳۱ ۱۵۹۲ ۱۰۰۱ ۹۷۱ **سیدحسین جبل‌عاملی** ازعلما وفقهاء بزرگ شیعه‌که تألیفات مهمی درفقه و اصول دین داشت درگذشت .

شاه عباس (علیرضا عباسی) خطاط مشهور و معروف ایران رادراین سال منصب کتابداری مخصوص‌خودداد وباولقب **شاهنواز** عطاکرد(۲)

*

۲۱۳۲ ۱۵۹۳ ۱۰۰۲ ۹۷۲ کمپانی‌هندشرقی انگلیس بفرمان **ملکه‌الیزابت اول** تاسیس شد ونمایندگان این‌کمپانی از**شاه‌عباس** خواستند تاتسهیلاتی جهت بازرگانان و مسافران انگلیسی فراهم نماید.

امین احمد رازی کتاب (تذکره هفت اقلیم) را دراین سال تمام‌کرد.

۱ــ این آخرین غزل اوست‌که هنگام مرگ گفته :

چون زخم تازه دوخته از خون لبالبم — ای وای اگر بشکوه کنی آشنا لبم
بگذشت عمر وگفت وشنو یا توروندادد — ای بی نصیب گوشم وای بینوا دلم
صد بار لب گشودم وبیرون نریختم — خونها که موج میزند ازسینه تالبم

۱ــ این علیرضا عباسی را نباید با رضا عباسی نقاش هنرمند دوران شاه عباس اشتباه کرد

۲۱۳۳ ۱۵۹۴ ۱۰۰۳ ۹۷۳ ○ **شاه‌عباس** حکومت فارس را به **الله‌وردیخان زرگرباشی** داد وقلمرو حکومت وی شامل سواحل خلیج فارس‌وکلیه نواحی بین‌فارس وخلیج فارس منجمله لارستان گردید.

*

۲۱۳۴ ۱۵۹۵ ۱۰۰۴ ۹۷۴ ○ (سلطان محمدخدابنده) درسن ۶۶ سالگی در قزوین وفات یافت .

○ **الله وردیخان** علاوه بر حکومت فارس به سپهسالاری کل ایران نیزمنصوب شد.

○ (مجدالدین محمدبن‌ابی‌طالب‌معروف‌به) **مجدی** کتاب مشهور (زینته‌المجالس) رادراین سال‌تمام کرد. مؤلف دراین‌کتاب نوادر حکایات راجمع‌آوری کرده است .

*

۲۱۳۵ ۱۵۹۶ ۱۰۰۵ ۹۷۵ ○ **شاه عباس‌کبیر** دراین‌سال قلعه شاهان واقع دردشت لاریجان راکه مرکز شورشیان بودویران کرد .

○ بدستور **شاه عباس** خیابان چهار باغ اصفهان راین سال احداث گردید.

○ (عبداله خان‌ازبك) دراین سال‌درگذشت.

*

۲۱۳۶ ۱۵۹۷ ۱۰۰۶ ۹۷۶ ○ **شاه عباس‌کبیر** در محلی بنام (رباط پریان) دوفرسنگی هرات ازبکان را بسختی شکست داد و دراین جنگ **عبدالمؤمن خان** کشته شد.

○ **آنتونی شرلی** وبرادرش **ربرت شرلی** که

باتفاق ۲۶ تن همراهان خود بقصد تحصیل امتیازاتی بایران آمده بودند در قزوین بحضور **شاه عباس** باریافتندوهدایاوپیش کشیهای جیمز-اول پادشاه انگلستان را تقدیم کردند.

- **شاه عباس** مراسم نوروزاین سال را باشکوهی تمام درکاخ نقش‌جهان اصفهان برگزارکرد .
- ساختمان (مسجد شیخ لطف‌الله) راکه ابتدا بنام (مسجد صدر) معروف بود ازاین سال‌شروع شد.

*

۲۱۳۷ ۱۵۹۸ ۱۰۰۷ ۹۷۷

- **شاه عباس** که پایتخت را از قزوین در سال یکهزار هجری به اصفهان منتقل کرده بود چون دراین سال همه ادارات ودستگاههای دولتی‌منتقل شده بود رسما اصفهان را به پایتختی اعلام نمود
- **آنتونی‌شرلی** همراه **حسینعلی بیگ‌بیات** برای عقد قرارداد هائی با ممالك اروپائی برضد دولت عثمانی باروپا رفت.
- **گنجعلیخان** حاکم‌کرمان حمام‌نفیس وتاریخی خودرا دراین سال درکرمان بناکرد (۱)

*

۲۱۳۸ ۱۵۹۹ ۱۰۰۸ ۹۷۸

- **جمال‌الدین حسین‌انجو** معاصراکبرشاه‌کتاب معروف «فرهنگ جهانگیری» را در اوائل این سال تمام‌کرد .
- **شاه عباس** برای‌مرتبه‌پنجم بخراسان مسافرت نمود وازآنجا برای تنبیه **نورمحمدخان** والی مروبآنجا رفت و**نورمحمدخان** ازدرعذرخواهی درآمده مورد عفوقرار گرفت .

۱ــ این حمام‌که ازنفیس‌ترین بناهای تاریخی ایران است هم‌زمان با جشنهای ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی ایران بموزه مردم شناسی اختصاص داده شد .

۲۱۳۹	۱۶۰۰	۱۰۰۹	۹۷۹

- **الله‌وردیخان** والی فارس پس‌ازیك قرن‌بحرین را از پرتقالیها پس‌گرفت و نزدیك **جرون** (گمبرون) قلعه‌ای بنام (عباسی) ساخت (۱) تااز آنجا متعرض پرتقالیها گردد.
- **شاه عباس** خوانین لارستان راکه طغیان کرده بودند شکست داد.
- **شاه عباس** دراین سال پیاده از اصفهان برای زیارت به مشهدرفت .

*

۲۱۴۰	۱۶۰۱	۱۰۱۰	۹۸۰

- **امام قلی‌بیگ** پسر **الله‌وردیخان** بطورکامل جزایر بحرین را تصرف کرد .
- در این سال **فیلیپ سوم** پادشاه اسپانیا برای برقراری روابط سیاسی وتجارتی هیأتی رابدربار «شاه عباس» فرستاد و«شاه عباس»هم **دوگوا**(۲) راکه رئیس‌آن هیئت بود باتفاق **الله وردیخان** بسفارت باسپانیا فرستاد .
- **میرزامحمدعلی‌صائب تبریزی** دراصفهان تولد یافت.
- **عالی‌قاپو** در این سال بدستور «شاه عباس» در اصفهان بناگردید.
- مسجد **مقصودبیگ** دراصفهان‌بامر«شاه عباس» ساخته‌شد .

*

۲۱۴۱	۱۶۰۲	۱۰۱۱	۹۸۱

- «الله‌وردیخان» سردار معروف «شاه عباس» پل‌سی‌و سه پل را دراصفهان بفرمان «شاه عباس» ساخت.

۱ــ بعدهاکه بندر گمبرون توسط امام قلیخان تصرف‌شد با همین قلعه عباسی جمعاً بنام (بندرعباس) نامیده شد .

۲ــ De Gouvea

○ دراین‌سال **فیلیپ** پادشاه اسپانیا از «شاه عباس» خواست تا «الله وردیخان» را ازمحاصره بندر «گمبرون» باز دارد و «بحرین» را به پرتقالیها بازدهد «شاه عباس» با درخواست اول موافقت کرد اما به درخواست دوم وقعی نگذاشت .

○ «شاه عباس» بجنگ دولت عثمانی رفت وتبریز را تصرف نمود.

○ ساختمان مسجد **شیخ لطف‌الله** وبازار ومیدان «نقش‌جهان اصفهان» دراین سال باتمام رسید.

*

۲۱۴۲ ۱۶۰۳ ۱۰۱۲ ۹۸۲ ○ **شاه عباس** به آذربایجان لشکرکشید وایروان را محاصره کرد .

○ **سنان پاشا**سردار عثمانی‌از **شاه عباس** شکست خورد وکلیه شهرهای غربی ایران که بموجب قرارداد ۹۹۸ هجری به دولت عثمانی داده شده بود دوباره بتصرف ایران درآمد .

○ **حالی بابا شاه اصفهانی** ازمعروفترین وزبردست‌ترین استاد خط نستعلیق در این سال درگذشت .

*

۲۱۴۳ ۱۶۰۴ ۱۰۱۳ ۹۸۳ ○ **شاه عباس** ایروان را تصرف کرده بمحاصره (قارص) و (وان) پرداخت وسردار مشهورعثمانی (چنال اوغلی) را با شصت ودوهزاز سپاهی درهم شکست .

○ **مهدیقلی بیات**ازطرف «شاه عباس» با راهنمائی **فن دریابل** بحضور **رودلف** امپراطور آلمان رسید .

*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۱۴۴	۱۶۰۵	۱۰۱۴	۹۸۴	○ سپهسالارقشون‌ایران **الله‌وردیخان** گنجه وتفلیس وباکو ودربندوشروان وشماخی ودیاربکر وموصل را تصرف نمود . ○ **جهانگیر پادشاه** از سلسله پادشاهان تیموری به تخت نشست . ○ (شاه عباس) اهالی جلفا کنار رود ارس را به اصفهان کوچاندودرساحل‌چپ‌زاینده‌رودآنهاراجای داد که‌بعدهادرهمین‌جا (جلفای اصفهان) بوجودآمد
۲۱۴۵	۱۶۰۶	۱۰۱۵	۹۸۵	○ **چغال اوغلی** بار دیگر با صدهزار نفر سپاه از طریق گرجستان بایران حمله‌کرد اما درمحل **وان** از سپاه ایران شکست خورد . ○ (شاه عباس) پس از فتوحات درخشان به قزوین بازگشت .
۲۱۴۶	۱۶۰۷	۱۰۱۶	۹۸۶	○ **شاه‌عباس** دراین سال سفرائی به دربار اروپا فرستاد واز جمله **رابرت شرلی** را به‌انگلستان وفرانسه روانه‌کرد . ○ سیزده هزارخانوار ازطایفه جلالی که ازخاك عثمانی به‌ایران‌پناهنده‌شده‌بودندازطرف**شاه‌عباس** درمحل‌های مناسب اسکان یافتند .
۲۱۴۷	۱۶۰۸	۱۰۱۷	۹۸۷	○ **مراد پاشا** صدراعظم عثمانی با لشکری به تبریز آمدولی از «شاه عباس» شکست‌خورده فرارکرد .
۲۱۴۸	۱۶۰۹	۱۰۱۸	۹۸۸	○ «شاه عباس» سپاه شصت و دوهزارنفری را به سرداری «رابرت شرلی» جلو سپاه عثمانی‌فرستاد

سپاه عثمانی شکست خورده آذربایجان و کردستان وبغداد و موصل بدست سپاه ایران افتاد .

*

۲۱۴۹ ۱۶۱۰ ۱۰۱۹ ۹۸۹ ● **قاضی نورالله مرعشی شوشتری** از اعاظم علمای امامیه دوره صفوی صاحب کتابهای (احقاق الحق) و (مجالس المؤمنین) باتهام رافضی بودن بقتل رسید و به شهید ثالث مشهور شد .

● **مراد پاشا** سردار عثمانی به تبریز آمد .

*

۲۱۵۰ ۱۶۱۱ ۱۰۲۰ ۹۹۰ ● بین ایران وعثمانی صلح شد وبموجب آن دولت عثمانی ازهمه فتوحات خود چشم پوشید و کلیه کشورهای ازدست رفته رابایران بازداد ودرمقابل قرارشد دولت ایران همه ساله دویست بارابریشم بدربار عثمانی بفرستد. این قرارداد به (قرارداد اول ابریشم) معروف است.

● سپاه (شاه عباس) به قراباغ رفته پس از قتل **قبادخان مکری** قلعه (مدم) راگشود .

*

۲۱۵۱ ۱۶۱۲ ۱۰۲۱ ۹۹۱ ● **طهمورث خان گرجی** برحکمران قراباغ تاخت و او راکشت وچون «شاه عباس» به قراباغ آمد «طهمورث خان» به دربارعثمانی پناه برد وصلح بین ایران وعثمانی بهم خورد.

● دراصفهان بامر «شاه عباس» مسجد شاه (مسجد سلطانی) ومیدان شاه (میدان نقش جهان) ساخته شد

● **ممتازمحل** دختر عین الدوله **آصف خان** که اصلا ایرانی بود در این سال بعقد ازدواج «شاه جهان» پادشاه هند درآمد .

○ **شاه عباس** در اصفهان (محله عباس آباد) را برای تبریزیان بنا نهاد .

○ **محمدحسین نظیری** نیشابوری ازشاعران معروف دوران صفویه دراین سال وفات یافت .

*

۳۱۵۲ ۱۶۱۳ ۱۰۲۲ ۹۹۲ ○ **شاه عباس** ناآگاه براثر تهمت دیگران فرزند خود **صفی میرزا** راکورکرد .

○ **الله‌وردیخان** سپهسالار لشکر ایران عازم جنگ باپرتقالیها شد اما درهمین سال وفات یافت .

○ **امین احمد رازی** کتاب معروف خودرا بنام (هفت اقلیم) دراین‌سال تمام‌کرد .

○ **چنگیز بیگ** روملوکه ازطرف **شاه عباس** به‌سفارت اسپانیا رفته ومراجعت‌کرده بود بگناه سستی در مأموریت محاکمه ومقتول شد .

*

۲۱۵۳ ۱۶۱۴ ۱۰۲۳ ۹۹۳ ○ **فیلیپ** پادشاه اسپانیا و پرتقال برای دفعه دوم از **شاه عباس** تسلیم بحرین وجرون‌را خواست اما **شاه عباس** نپذیرفت .

○ **شاه عباس** درسفر گرجستان فرزندخود**صفی‌میرزا** را بقتل رسانید (۱)

○ **رابرت شرلی** ازطرف دولت انگلیس برای عقد معاهده تجارتی به اصفهان وارد شد .

○ بروایتی **الله وردیخان** دراین سال وفات یافت وبامر **شاه‌عباس** جسد او را درمشهد درجوار قبر **حضرت امام رضا (ع)** دفن‌کردند .

۱ــ شاه عباس یکی‌از ملازمان چرکسی خودرا بنام (ازون بهبودبیگ) مأمور قتل فرزند خود کرد واین شخص با دوضرب خنجر اورا درکوچه‌ای بکشت .

۲۱۵۴ ۱۶۱۵ ۱۰۲۴ ۹۹۴ ● **طهمورث‌خان** بگرجستان برگشته‌حاکم‌ایرانی گرجستان‌راکشت وعایه **شاه عباس** قیام‌کرد . **شاه عباس** بگرجستان لشکرکشید و (طهمورث خان) را شکست داده و مـردم گرجستان راکـه بطرفداری (طهمورث خان) شورش کـرده بودند قتل عام نمود .

○ **شاه عباس** بـرای بار دوم **رابرت شرلی** را
○ به‌سفارت به‌دربار اسپانیا فرستاد تـا معاهده‌ای با (فیلیپ سوم) برضد عثمانیها به‌بندد .

○ مدرسه خان درشیراز که بعدهـا محـل تـدریس **ملاصد را** گردید دراین‌سال بامـر شاه عبـاس ساخته شد .

○ **میر عماد** خطاط معروف ایرانی‌که اورا به‌تسنن متهم‌کرده بودند بامر **شاه‌عباس** وتوسط**عباس مقصود بیك** دریکی از کوچه هـای قـزوین قطعه قطعه‌گردید .

*

۲۱۵۵ ۱۶۱۶ ۱۰۲۵ ۹۹۵ ○ دراین‌سال **فیلیپ‌سوم** سفیری‌بنام(دون گراسیاـ سیلو فیگوئرا) (۱) به‌سفارت بدربار (شاه‌عباس‌ـ کبیر) فرستاد این سفیر دراین‌سال به‌شیرازرسید وپس‌از ۱۴ ماه معطلی بحضور شاه عباس باریافت اما نتیجه‌ای نگرفت .

○ **محمدحسن** متخلص به (زلالی‌خوانساری)شاعر و ادیب زمان شاه‌عباس وصاحب هفت مثنوی‌دراین سال وفات یافت (۲)

○ شاه عباس **محمد پاشا** سردار عثمانی را که در جنگ گرجستان به‌هواداری **طهورث‌خان**آمده بود شکست داده و ایرانیان مقیم ایـروان را که

۱ــ Don Cracia Silua Fuyousroa .
۲ــ وفات این شاعر را سالهای ۱۰۲۴ و ۱۰۳۰ هم نوشته‌اند :

تحت محاصره سپاه‌عثمانی بودند نجات داد .

*

۲۱۵۶	۱۶۱۷	۱۰۲۶و ۱۰۲۷	۹۹۶

- **محمد پاشا** وزیر عثمانی که با سپاهی عظیم بفتح ایروان آمده بود پس از شکست **از شاه عباس** و دادن چهل هزار کشته ناچار از در صلح در آمد
- **توماس بارکر** (۱) سفیر دولت انگلیس باصفهان وارد شد و مورد ملاطفت و پذیرائی **شاه عباس** قرار گرفت و اجازه خواست تا در ایران تجارتخانه افتتاح کند.
- دولت عثمانی سپاه دیگری بسرکردگی **خلیل پاشا** به تبریز فرستاد که از **قرچغای خان** (قراچی خان) سپهسالار شاه عباس شکست خورد .
- **شاه‌عباس** دستور داد که بحرین و استحکامات پرتقالیها را در خلیج فارس اشغال نمایند
- **آذرکیوان** روحانی زردشتی ایران و موسس طریقه (آذرکیوان)(۲) از مردم شیراز درهند درگذشت
- ساختمان کاخ معروف چهل‌ستون در اصفهان بامر شاه عباس شروع شد .

*

۲۱۵۷	۱۶۱۸	۱۰۲۸	۹۹۷

- در این سال شاه‌عباس با **توماس بارکر** نماینده کمپانی انگلیس قراردادی بست که بموجب آن علاوه بردائر کردن تجارتخانه در ایران **شاه عباس** منحصراً محصول ابریشم را به تجار انگلیسی بفروشد
- بین ایران و دولت عثمانی عهد نامه‌ای بسته شد

---

۱ — Tomas . Bar . Ker

۲ آئین‌آذر کیوان ترکیبی از ادیان اسلام . زرتشتی . یهودی . مسیحی . مانوی . مزدکی و بودائی بود

که مرز بین ایران و عثمانی به‌زمان **شاه‌طهماسب** برگشت و ایران تعهد کرد سالی یکصد بار ابریشم باستامبول بفرستد. این معاهده را (معاهده دوم ابریشم) گویند

○ **امین‌احمدرازی** صاحب کتاب معروف (تذکره هفت اقلیم) وفات یافت

○ (شاه حسین بن ملک غیاث‌الدین محمد صفاری) کتاب (احیاءالملوك) را در این سال تالیف کرد. اصل کتاب در موزه بریتانیا است

*

۲۱۵۸ ۱۶۱۹ ۱۰۲۹ ۹۹۸

○ دراین سال **دن گراشیا ملشور**(۱) سفیراسپانیا برای خرید ابریشم بایران آمد اما چون شاه‌عباس بنا بود ابریشم بدولت عثمانی بدهد موافقت ننمود

○ **فان‌هاسلت** (۲) نماینده دولت هلند که بایران آمده بود مورد مهربانی ولطف **شاه‌عباس** قرار گرفت و شاه صفوی او را باتفاق سفیری ازطرف خود به هلند فرستاد .

○ **شاه عباس** از اصفهان عازم مازندران گردید .

*

۲۱۵۹ ۱۶۲۰ ۱۰۳۰ ۹۹۹

○ کشتی های پرتقال که بندرجاسك را محصور کرده بودند از سفاین انگلیس بسختی شکست خوردند **وامامقلی‌خان** که منتظر فرصت بود با نمایندگان انگلیس وارد مذاکره شد که باکمك هم پرتقالیها را از خلیج فارس بیرون کنند .

○ **شیخ بهائی** وزیر دربار ورئیس تشریفات **شاه‌عباس** و صاحب کتاب معروف (کتاب‌الکبیر) که

۱ــ Don Grocia Melchor .

۲ــ Phon Haselt.

درفقه و ادبیات و ریاضیات و فیزیك و هنه‌سدو عرفان استاد بوددرشهراصفهان درگذشت‌وجسدش را درمشهد مقدس جنب موزه آستان قدس رضوی بخاك سپردند .

*

۲۱۶۰ ۱۶۲۱ ۱۰۳۱ ۱۰۰۰ درنتیجه اتحاد نظامی ایران‌و انگلیس جزیره‌قشم وهرمزوگمبرون که در دست پرتقالیها بودبتصرف ایران درآمد وسردارقشون ایران (امامقلی‌خان) بافتخارشاه‌عباس بندرگمبرون‌را **بندرعباس** نامید و پس‌از یکقرن پرچم ایران بر فراز قلعه جزیره هرمز باهتزازدرآمد .

شاه عباس کبیر دستور داد مسجدجامع شیراز از بناهای عمرولیث صفاری را تعمیر کنند .

شاه عباس قندهاررا محاصره کردوپس‌ازتصرف این شهر بهرات آمد .

*

۲۱۶۱ ۱۶۲۲ ۱۰۳۲ ۱۰۰۱ **شاه‌عباس** به‌بهانه زیارت‌عتبات باسپاهی‌به‌بغداد رفت و «بکر سوباشی» حاکم بغدادراکه ازاطاعت (شاه عباس) سرپیچی کرده بود درآتش‌انداخت وبغداد را تصرف نمود وآرزوی دیرینه ایرانیان یعنی آزادی اماکن مقدسه برآورده شد .

ازطرف کمپانی‌هندهلند **اویبرویس‌نیش** (۱) بخدمت (شاه عباس) آمد وبین ایران وهند هلند معاهده‌ی تجارتی منعقد شد .

شیخ لطف‌الله فقیه ودانشمند زمان صفوی که (شاه عباس) (مسجد شیخ لطف‌الله) را بخاطر او

۱ــ Huybert Visnich .

بنا کرد دراین سال وفات یافت .

*

۲۱۶۲ ۱۶۲۳ ۱۰۳۳ ۱۰۰۲ ● **حافظ احمد پاشا** ازجانب (سلطان مرادچهارم) پادشاه عثمانی بغدادرا محاصره کرد ولی‌از «زینل بیگ شاملو» سردارقشون «شاهسون» شکست‌خورد

● (شاه عباس) پس‌از مدتی توقف دربغداد وتعمیراتی که درمشاهد متبرکه کرد باصفهان بازگشت .

*

۲۱۶۳ ۱۶۲۴ ۱۰۳۴ ۱۰۰۳ ● **شاه‌عباس** برای دفعه دوم به‌بغدادآمدو سپاهیان **حافظ احمد** بیگلربیگی دیاربکر راکه‌ازطرف سلطان مراد بغداد را محاصره کرده بود درهم شکست .

● چون **نقدعلی بیگ** در دربارانگلیس سفارت **ربرت‌شرلی**راتکذیب کرد**شارل‌اول** برای‌تحقیق دراین‌باره(نقدعلی)را باتفاق **درمرکوتون**(۱) روانه ایران‌کرد .

*

۲۱۶۴ ۱۶۲۵ ۱۰۳۵ ۱۰۰۴ ● دولت اسپانیا وپرتقال چون نتوانستند نفوذ خود را درجزایر خلیج فارس نگهدارند ازتمام دعاوی خود صرف‌نظر کرده رسماً نواحی خلیج فارس را به (شاه عباس‌کبیر) واگذار کردند وفقط بگرفتن اجازه صید مروارید دربحرین اکتفاکردند .

● (شاه عباس) دراین سال **موسی بیگ** را برای عقد معاهده‌ای به(لاهه) فرستاد اما مجلس‌عمومی هلند پیشنهاد ایران را ردکرد .

● **سردرمرکوتون** دراین‌سال بحضور(شاه‌عباس) بار یافت .

۱ــ Dormer cotton .

۲۱۶۵ ۱۶۲۶ ۱۰۳۶ ۱۰۰۵ ○ **رابرت‌شرلی** درقزوین‌وفات‌یافت و(دمر کوتون) هم‌که درکار خود توفیقی نیافته‌بود چندروزبعداز او درگذشت .

○ بدستور **لوئی سیز دهم** پادشاه فرانسه هیئتی از روحانیون مسیحی فرانسه تحت ریاست **پاسیفیك دو پرووانس** (۱) دراصفهان به خدمت (شاه‌عباس) رسید واجازه گرفت که‌دربعضی ازنقاط ایران مجامع مذهبی ایجادکنند .

○ طالب آملی ملك‌الشعرا دربار **جهانگیر** پادشاه هندوستان که‌درشعر تشبیهات‌و استعارات وترکیبات شیرینی ابداع‌کرد وفات یافت .

*

۲۱۶۶ ۱۶۲۷ ۱۰۳۷ ۱۰۰۶ ○ دراین‌سال **امام‌قلی خان** والی فارس ازطرف «شاه عباس‌کبیر» مأمور فتح بصره گردید .

○ **محمد باقر مجلسی** مجتهد بزرك که «شاه‌سلطان حسین صفوی» تحت تأثیر افکار وعقاید او بود تولد یافت .

○ **ملاصدرای شیرازی** کتاب معروف «الحکمة المتعالیه فی‌اسفار الاربعةالعقلیه» را دراین سال باتمام رسانید .

*

۲۱۶۷ ۱۶۲۸ ۱۰۳۸ ۱۰۰۷ ○ **شاه‌عباس‌کبیر** در قصرفرح‌آباداشرف(بهشهر کنونی)در سن ۵۹ سالگی وفات یافت (۱) ونوه

۱ــ Paciblipue De و Prouince .

۱ ــ شاه عباس وصیت کرده بود که او را در کاشان در جوار قبر (حبیب‌بن‌موسی) بخاك سپارند اما بدرستی معلوم نیست‌آرامگاه‌این شاهنشاه بزرك درکجاست ؟ برخی درکاشان و بعضی در مشهد و پاره‌ای هم درقم و حتی در نجف‌میدانند اما مسلماً شاه عباس از پادشاهان بزرك ایران است‌که بحق لقب کبیر گرفته. (پاول‌هرن) در کتاب (تاریخ مختصر ایران) مینویسد «از چندین فاتح بزرك خارجی و داریوش پادشاه هخامنشی و «انوشیروان‌ساسانی» وی بزرگترین پادشاه ایران است»

او **سام‌میرزا** فرزند صفی میرزای مقتول بنام (شاه صفوی) به تخت نشست

○ در جنگی **منوچهرخان** حاکم مشهد ازبکان‌را بسختی شکست داد

○ **علیرضاعباسی** خوشنویس و خطاط و تذهیب کار معروف ایران وفات یافت .

*

۲۱۶۸ ۱۶۲۹ ۱۰۳۹ ۱۰۰۸ ○ چون سپاه عثمانی بسرداری **خسرو پاشا** بغدادرا محاصره کرده بود **شاه‌صفی** عازم بغداد شدولی این شهر بتصرف نیروی عثمانی در آمد

○ ازطرف کمپانی هندهلندنماینده‌ای بنام **آنتونیو دلکور**(۱) به دربار **شاه‌صفی** آمد و معاهده سال ۱۰۳۲ هجری قمری‌مطابق ۱۶۲۲ میلادی تجدید کرد

○ **عبدالباقی تبریزی** ازبزرگان و خوشنویسان عهد شاه عباس اول واستاد مسلم خط ثلث ونسخ و رقاع در اصفهان درگذشت

*

۲۱۶۹ ۱۶۳۰ ۱۰۴۰ ۱۰۰۹ ○ **میرمحمدباقر بن‌محمد** استرآبادی مشهور به **میرداماد** از دانشمند معروف دوران شاه عباس‌و صاحب کتاب(صراط‌المستقیم)درگذشت(۲)میرداماد طبع شعر داشته ودر اشعار(اشراق) تخلص‌میکرد

○ **نورجهان** (ممتازمحل) زن شاه جهان که اصلا ایرانی و دختر **عین‌الدوله آصف خان** بود در این سال در دکن درگذشت و جنازه او را به

---

۱ — Antonio del court.

۲ — در سفری که میرداماد همراه شاه صفی به کربلا میرفت بین کربلا و نجف وفات یافت

○ شهر (اگرا) برده‌دفن کردند وشوهرش **شاهجان** پادشاه هند ساختمان معروف (تاج‌محل) راتوسط هنرمندان ایرانی برگوراو ساخت .

*

۲۱۷۰ ۱۶۳۱ ۱۰۴۱ ۱۰۱۰ ○ **طهمورث خان** پادشاه گرجستان طغیان کرد اما بدست **رستم‌خان** سردارسپاه ایران مغلوب گردید**وخسرومیرزا**ازطرف(شاه‌صفی) بحکومت گرجستان منصوب گردید.

○ **ژان فان‌هاسلت** که‌ازطرف دولت‌ایران به‌هلند رفته‌بود موفق گردید معاهده تجارتی بین هلند و کشورشاهنشاهی منعقد نماید.

*

۲۱۷۱ ۱۶۳۲ ۱۰۴۲ ۱۰۱۱ ○ **شاه‌صفی** ازروی‌جهالت**امامقلیخان**فاتح هرمز را به‌تهمت‌اینکه‌درفارس‌خیال‌استقلال داردبه‌قزوین احضارکرده وباسه‌فرزندش بقتل رسانید.

○ (میرزا تقی‌خان مازندرانی) بدستور**شاه صفی** رواق وبارگاه‌مولای متقیان‌را درنجف تجدیدبناو تکمیل کرد.

*

۲۱۷۲ ۱۶۳۳ ۱۰۴۳ ۱۰۱۲ ○ پادشاه‌عثمانی‌بتحریك(امیرگونه‌خان‌قاجار) (۱) با لشکری گران بآذربایجان‌آمدوتبریزرا گرفتو بجزمسجدکبودتبریزکلیه‌بناهای‌این شهرراخراب کرده‌آتش‌زد. اما بواسطه سرمای شدیدناچارشد آن شهررا تخلیه نماید

*

۲۱۷۳ ۱۶۳۴ ۱۰۴۴ ۱۰۱۳ ○ **اسکندر بیك منشی** دربارشاه عباس وصاحب تاریخ‌معروف (عالم‌آرای‌عباسی) وفات‌یافت

۱ــ حکمران شهر ایروان

○ رضاعباسی نقاش بزرگ دوران شاه عباس در گذشت(۱)
○ **محمد تقی خان اعتمادالدوله** بمقام صدر اعظمی رسید .

*

۲۱۷۴ ۱۶۳۵ ۱۰۴۵ ۱۰۱۴ ○ (سلطان مراد عثمانی) ایروان را در نتیجه خیانت (امیر گونه خان قاجار) تصرف کرد اما پس از رفتن او **شاه صفی** دوباره ایروان را مسخر کرده پنجهزار تن از عثمانیان را باسارت گرفت وچندین توپ بزرگ باصفهان فرستاد .

*

۲۱۷۵ ۱۶۳۶ ۱۰۴۶ ۱۰۱۵ ○ اهالی گیلان شورش کردند اما توسط **شاه صفی** این فتنه خوابانده شد .

○ ترکان عثمانی دوباره ایروان و تبریز را تصرف کردند .

*

۲۱۷۶ ۱۶۳۷ ۱۰۴۷ ۱۰۱۶ ○ سپاه هند توانست شهر قندهار را تصرف کند.

○ ازبکان بخراسان تاخته و بقتل وغارت پرداختند و (شاه صفی) هم اقدامی بعمل نیاورد .

○ بامر «شاه صفی» مسجد شاه اصفهان را تزئین کرده دیوارهای آنرا مرمر پوشاندند .

*

۲۱۷۷ ۱۶۳۸ ۱۰۴۸ ۱۰۱۷ ○ (سلطان مراد عثمانی) بایران لشکر کشید و تا بغداد پیش آمد و عاقبت پس از گفتگوهای بیشمار دو دولت حاضر به صلح شدند .

*

۲۱۷۸ ۱۶۳۹ ۱۰۴۹ ۱۰۱۸ ○ دراین سال بین ایران و عثمانی عهدنامه‌ای بسته

---

۱ ــ گویند چنان در نقاشی زبر دست بود که وقتی یکی از نقاشیهای خود را بنظر شاه عباس رسانید این شاهنشاه بزرگ بردست او بوسه زد

شد و بجنگهای ممتد این دو دولت خاتمه داده شد طبق این عهدنامه که بعهدنامه **ذهاب** معروف است بغداد به دولت عثمانی و ایروان بایران تعلق گرفت .

○ (میرزا جلال‌الدین محمد) متخلص به اسیری شاعر دربار **شاه عباس صفوی** درگذشت .

*

۲۱۷۹ ۱۶۴۰ ۱۰۵۰ ۱۰۱۹ ○ **میرزا ابوالقاسم فندرسکی** حاکم صوفی مشرب که موردتوجه **شاه عباس** بود دراصفهان وفات یافت و جسدش در تکیه (میر) در اصفهان دفن گردید .

○ (محمد فرزندابراهیم) ملقب به (صدرالمتألهین) و (ملاصدرا) از دانشمندان و فلاسفه مشهور شیراز که هفت بار پیاده بحج رفت دفعه هفتم هنگام مراجعت در بصره وفات یافت و درهمانجا مدفون گردید (۱)

○ گروهی از ارامنه جلفا چاپخانه‌ای با حروف ارمنی به جلفای اصفهان آوردند و این اولین چاپخانه‌ای بود که به ایران وارد شد .

○ **فتحعلیخان** حاکم‌خوزستان درقسمتی ازویرانه‌های (گندیشاپور) قریه‌ای ساخت بنام (شاه‌آباد) که هنوزهم باقی است و قبری درآنجاست بنام **شاه‌ابوالقاسم** که بعقیده برخی‌شاید قبر **یعقوب لیث صفاری** باشد ! ؟

*

۲۱۸۰ ۱۶۴۱ ۱۰۵۱ ۱۰۲۰ ○ **شاه صفی** برای زیارت به مشهد رفت .

۱ــ محل تدریس این‌دانشمند بزرگ درشیراز بنام (مدرسه‌خان) هنوز باقی‌است و نگهداری‌میشود

○ وفات **میرزا ابوالقاسم فندرسکی** را دراین سال هم نوشته‌اند .

*

۲۱۸۱ ۱۶۴۲ ۱۰۵۲ ۱۰۲۱ ○ **شاه‌صفی** هنگام‌مراجعت ازمشهد درکاشان وفات یافت‌وجسداورادرقم دفن کردند وپسر نه‌ساله‌اش‌بنام **شاه‌عباس‌ثانی** بتخت‌نشست و(میرزاتقی‌اعتماد‌الدوله) معروف‌به **ساروتقی** (۱) به‌نیابت‌سلطنت رسید.

○ «سید علیخان» فرزند «امیرنظام الـدین دشتکی شیرازی» ازعلماء بزرگ‌درمدینه تولدیافت «شرح صحیفه سجادیه» ازکتابهای‌اوست.

*

۲۱۸۲ ۱۶۴۳ ۱۰۵۳ ۱۰۲۲ ○ چون **شاه‌عباس‌دوم**طفلی بیش نبود زمام‌امور مملکت بدست امراء و اختیار کلی بـا وزیر اعظم **اعتمادالدوله** بود معهذا خرابی وسستی در ارکان مملکت پیدا گردید

*

۲۱۸۳ ۱۶۴۴ ۱۰۵۴ ۱۰۲۳ ○ **میرزاتقی‌اعتمادالدوله**معروف به(ساروتقی) در این سال عمارت مشهور به (عالـی قاپـو) و (مسجد ساروتقی) را در اصفهان بنا نهاد

○ اولین مجموعه امثال فارسی با ترجمه لاتینی‌آن در لیدن (هلند) چاپ شد

*

۲۱۸۴ ۱۶۴۵ ۱۰۵۵ ۱۰۲۴ ○ **ندرمحمدخان** برادر و جانشین(اما مقلی‌خان اوزبك) امیر بخارا کـه از پادشاه هند شکست خورده بود به **شـاه‌عباس دوم** پنـاه آورد و

---

۱ ــ ساروتقی بمعنی (تقی‌زرد) است و چون موهای سروریش او زرد بود او را باین لقب میخواندند .

سپاهیان شاه عباس‌او را دوباره‌در بخارا بحکومت نشاندند

- «میرزا تقی‌خان‌اعتمادالدوله»معروف به**سارو تقی** در این سال بقتل رسید

*

۲۱۸۵ ۱۶۴۶ ۱۰۵۶ ۱۰۲۵

- بفرمان **شاه عباس دوم** باغ سعادت‌آباد و عمارت چهل ستون و پل زاینده رود در اصفهان شروع به ساختمان شد .
- (نورالدین محمد عبدالله حکیم) طبیب ودانشمند مشهورشیرازی کتاب معتبر (طب‌دارا شکوهی) را دراین سال بنام **داراشکوه** تألیف کرد .

۲۱۸۶ ۱۶۴۷ ۱۰۵۷ ۱۰۲۶

- « شاه عباس دوم» سپاهی‌بسرداری(مرتضی‌قلیخان قاجار) بقندهار فرستاد .
- ساختمان کاخ معروف (چهل‌ستون) دراصفهان بامر «شاه عباس دوم» تمام شد .
- **محمدقلی تهرانی** متخلص به(سلیم) شاعرمعروف ایران درکشمیر بدرود حیات گفت .

*

۲۱۸۷ ۱۶۴۸ ۱۰۵۸ ۱۰۲۷

- (شاه‌عباس دوم) به لشکری‌که بقندهار فرستاده بود ملحق شداین‌سپاه‌که از افرادشاهسون تشکیل شده بود به سرداری (مرتضی‌قلی‌خان قاجار) به قندهار رفته بود .
- **ابوطالب کلیم کاشانی** منظومه «ظفرنامه» را بنام «شاهجهان شهاب‌الدین» پادشاه گورکانی هند سرود .

*

۲۱۸۸ ۱۶۴۹ ۱۰۵۹ ۱۰۲۸

- **شاه عباس دوم** که شخصاً فرماندهی سپاه را داشت به قندهار حمله‌کرده این شهر را تصرف

نمود .

⊙ هلندیها که تجارت ایران‌را تقریباً بخودانحصار داده بودنددربصره دارالتجاره انگلیسها راخراب کردند .

*

۲۱۸۹ ۱۶۵۰ ۱۰۶۰ و ۱۰۶۱ ۱۰۲۹ ⊙ **شاه جهان** وپسرش (اورنگ زیب) پادشاه هند لشکری برای پس‌گرفتن قندهار فرستادند که با شکست مواجه شد .

⊙ **شاردن** سیاح معروف فرانسوی وارد اصفهان شد

⊙ ساختمان پل‌خواجو دراصفهان بامر(شاه‌عباس‌دوم) شروع شد .

⊙ **حکیم صدرالدین شیرازی** ازشعرا واطباء ودانشمندان معروف ایران که لقب (مسیح‌الزمان) داشت درکشمیر وفات یافت .

*

۲۱۹۰ ۱۶۵۱ ۱۰۶۲ ۱۰۳۰ ⊙ **تاورنیه** سیاح معروف فرانسوی‌که دراین سال دربندر عباس بود مینویسدکه هلندیها یازده‌کشتی ادویه بساحل ایران‌آوردند وهمگی‌را بقیمت‌خوب فروختند .

⊙ **ابوطالب کلیم**.کاشانی ازشعرای معروف ایران که مدتی ملك‌الشعرائی (شاهجهان‌شهاب الدوله) پادشاه‌گورکانی هندرا داشت وفات یافت (۱)

*

۲۱۹۱ ۱۶۵۲ ۱۰۶۳ ۱۰۳۱ ⊙ (محمد حسن‌بن خلف‌تبریزی) متخلص به**برهان** کتاب بی‌نظیر لغت (برهان قاطع) را

۱ــ این شعر معروف از اوست :

طبعی بهم رسان که بسازی بعالمی — یاهمتی که‌از سر عالم توان گذشت
بدنامی حیات دو روزی‌نبود بیش — آنهم کلیم باتوبگویم چسان گذشت
یك‌روز صرف بستن دل‌شد باین‌وآن — روزدگر بکندن‌دل زین وزآن گذشت

بنام **عبداله‌قطب شاه** والـی حیدرآباد دکـن دراین سال یاسال (۱۰۶۱هجری) تـألیف کـرد

*

۲۱۹۲ ۱۶۵۳ ۱۰۶۴ ۱۰۳۲ ○ **عبدالرشید حسینی** کتاب معروف (فرهنگ رشیدی) را دراین سال تألیف کرد .

● قالی نفیس کرمانی که بـرای بقعه « شاه نعمت‌الله ولی «۱» بافته‌شده وازنفایس قالی‌بافی ایران‌است بافت‌آن دراین سال تمام‌شد .

*

۲۱۹۳ ۱۶۵۴ ۱۰۶۵ ۱۰۳۳ ○ چون‌بین هلند وانگلیس دراروپا جنگ‌بروزکرده بود **شاه عباس دوم** از موقع استفاده کرده و بـرای تجار هلندی محدودیتهائی بوجودآورد . بهمین‌علت کمپانی هندهلند**ژوهان کو نائـن**«۲» را ازهندوستان بدربار شاه‌عباس فـرستاد و ایـن سفیر توانست معاهده‌ای باایران منعقد سازد .

*

۲۱۹۴ ۱۶۵۵ ۱۰۶۶ ۱۰۳۴ ○ **سید حسین عاملی اصفهانی** از اولاد «امیر قوام‌الدین میربزرك» ازعلماءوفضلاء عصر صفوی که‌مدتها وزارت **شاه‌عباس کبیر** و شاه **صفی** داشت درگذشت .

*

۲۱۹۵ ۱۶۵۶ ۱۰۶۷ ۱۰۳۵ ○ ساختمان پل معروف‌خواجو درسر راه‌قدیم‌اصفهان به شیرازکه بامـر «شاه عباس دوم» بـرروی رود زاینده رود شـروع شده‌بود دراین سال تمام شد این پل نزدیك محله خواجوی اصفهان واقع‌شده وبهمین مناسبت به «پل خواجو» معروف گردیده

۱ــ بقعه شاه نعمت‌اله ولی درقریه ماهان ازتوابع‌کرمان واقع است .

۲ــ Johan Cunaen .

○ **محمدبن‌محمدالدارابی** کتاب تذکره (لطایف الخیال) را دراین سال تألیف کرد .

*

۲۱۹۶ ۱۶۵۷ ۱۰۶۸ ۱۰۳۶ ○ حاج خلیفه معروف به**چلبی** دانشمندوفقیه‌معروف و صاحب کتاب (کشف‌الظنون) درگذشت .

○ (اورنگ زیب) ازسلسله تیموریان هند بعدازشاه جهان بتخت نشست .

*

۲۱۹۷ ۱۶۵۸ ۱۰۶۹ ۱۰۳۷ ○ **محمد دارا شکوه** پسر (شاهجهان) و برادر (اورنگ زیب) دراین سال‌وفات یافت . این‌همان کسی است که **نورالدین محمد** (عین‌الملك شیرازی) در سال ۱۰۵۶ کتاب معتبر خود (طب داراشکوهی) را بنام او تألیف کرده است

*

۲۱۹۸ ۱۶۵۹ ۱۰۷۰ ۱۰۳۸ ○ (ملامحمد تقی‌بن مقصود علی‌اصفهانی) معروف به **مجلسی اول** از علما و محدثین معروف ایران و شاگرد **شیخ‌بهائی** وفات یافت ودر جامع عتیق اصفهان دفن گردید . ازآثارمعروف او (بحار-الانوار) دربیست و پنج جلد است .

*

۲۱۹۹ ۱۶۶۰ ۱۰۷۱ ۱۰۳۹ ○ **طهمورث‌خان‌گرجی** که بعلت تحریکات او روسها وعثمانیها قسمتی‌از داغستان وگرجستان را گرفته بودند بحضور « شاه عباس » آمد و پوزش خواست و مورد عفوقرارگرفت .

○ «شاه عباس » محمدبیگ را ازوزارت خلع کرده و (میرزا مهدی صدرالممالك) را با لقب(اعتماد الدوله) بوزارت خودگماشت .

۲۲۰۰	۱۶۶۱	۱۰۷۲	۱۰۴۰

○ بر روی قبرسیدفاطمه یکی ازنوادگان شاه عباس بنائی در این سال ساخته شدکه به **سید فاطمه** معروف گردید .

*

۲۲۰۱	۱۶۶۲	۱۰۷۳	۱۰۴۱

○ مسجدحکیم‌اصفهان واقع درانتهای بازار رنگرز-های اصفهان بدستور **شاه‌عباس‌دوم** طبق‌کتیبه ایوان غربی‌آن دراین سال بناگردید.

○ (مولانا محمدمؤمن بن محمد قاسم شیرازی) از اطباء و فضلاء و دانشمندان معروف و صاحب کتابهای (قرةالعین) و (تحفةالاخوان) و (ثمره الحیات‌وذخیرةالممات) دراواخراین‌سال در شیراز تولد یافت

۲۲۰۲	۱۶۶۳	۱۰۷۴	۱۰۴۲

○ کلیسای جلفا متعلق بارامنه در اصفهان ساخته شد .

○ کمپانی هند هلند یکی از نمایندگان خودرا بنام **لرس** (۱) باهدایای فراوان باصفهان فرستاد

*

۲۲۰۳	۱۶۶۴	۱۰۷۵	۱۰۴۳

○ هیئتی مرکب از دوسفیروهشتصدنفرهمراه نامه‌ای از **الکسیس میخائیلویچ**تزارروسیه وهدایای زیادی بدربار «شاه عباس دوم» وارد شدند این هیئات‌که در ظاهرجنبه سیاسی داشت‌معلوم‌گردید برای نپرداختن حقوق‌گمرکی امتعه فراوانی با خودآورده بودند .

*

۲۲۰۴	۱۶۶۵	۱۰۷۶	۱۰۴۴

○ از طرف **لوئی چهاردهم** پادشاه فرانسه‌هیئتی مرکب از دو نفر اصیل‌زاده وسه نفر تاجرباخرج

۱- Lairesse ,

(کمپانی هندفرانسه) بدربار ایران فرستاد (۱) و یکسال هم در ایران بودند اما موفقیتی بدست نیاوردند

○ **تاورنیه** سیاح فرانسه در این سال به شیراز وارد شد وشرحی در باره این شهر در سفرنامه خود نوشته .

*

۲۲۰۵ ۱۶۶۶ ۱۰۷۷ ۱۰۴۵ ○ **شاه‌عباس‌دوم** درسن ۳۵ سالگی‌درقصر(خسرو آباد) نزدیك دامغان وفات یافت و او را در قم دفن کردند وبین **صفی‌میرزا** و **حمزه‌میرزا** دو پسر او بر سر سلطنت اختلاف درگرفت

○ ساختمان پل خواجو که بامر **شاه‌عباس‌ثانی** شروع شده بود در این سال پایان یافت .

*

۲۲۰۶ ۱۶۶۷ ۱۰۷۸ ۱۰۴۶ ○ **صفی‌میرزا** فرزند (شاه‌عباس دوم) بنام **شاه سلیمان** به تخت نشست . (صفی‌میرزا) ابتدا بنام **شاه‌صفی** به تخت جلوس کرد اما چون‌منجمین وستاره شناسان سال جلوس او را نحس تشخیص دادند قرار شد سالی که‌مبارك باشد تاجگذاری کند .

*

۲۲۰۷ ۱۶۶۸ ۱۰۷۹ ۱۰۴۷ ○ **شیخعلی‌خان‌زنگنه** وزیر اعظم شاه‌صفوی شد.

○ **محمدطاهر** متخلص به (غنی) ازمردم خراسان

---

۱ ــ اسامی این پنج نفر بقرار زیر است

۱ ــ Lalain

۲ ــ La Boullaye

۳ ــ Beber

۴ ــ Dupont

۵ ــ Mariage

و از شعرای معروف ایران وفات یافت «۱»

○ دراثر سیل مهیبی که درشیراز آمد این شهر ویرانیهای زیاد دید.

*

۲۲۰۸ ۱۶۶۹ ۱۰۸۰ ۱۰۴۸ ○ **شادصفی** که تاکنون بواسطه خوب نبودن ساعت رسماً پادشاه نشده بود دراین سال بنام **شاه‌سلیمان** تاجگذاری کرد.

○ بفرمان «شاه‌سلیمان» کاخ هشت بهشت دراصفهان بناشد

○ **حکیم محمد هاشم شیرازی** طبیب معروف و دانشمند دربار **نادرشاه افشار** درشیراز تولد یافت.

*

۲۲۰۹ ۱۶۷۰ ۱۰۸۱ ۱۰۴۹ ○ **محمدعلی صائب تبریزی** بزرگترین شاعر دوران صفوی در اصفهان وفات یافت.

○ **(عبدالرشید دیلمی)** خواهرزاده **میرعماد** که خود از خوشنویسان معروف دربار **شاه‌عباس** بود درهند وفات یافت.

*

۲۲۱۰ ۱۶۷۱ ۱۰۸۲ ۱۰۵۰ ○ **شاردن** سیاح معروف فرانسوی درمسافرت خود دراین سال بشیراز وارد شد. وشرحی درباره قلعه فهندژ (پهن‌دژ) و قصرابونصر «خرابه هائی ازدوره هخامنشیان» درکتاب خود نوشته

*

۲۲۱۱ ۱۶۷۲ ۱۰۸۳ ۱۰۵۱ ○ **علیرضا تبریزی** ازخطاطان بنام ومشهور دوران صفوی دراواخر این سال وفات یافت.

---

۱ ــ از اشعار اوست

جنونی کو که از قید خرد بیرون کشم پارا — کنم زنجیر پای خویشتن دامان صحرارا

به بزم می‌پرستان محتسب خوش عزتی دارد — که چون آید بمجلس شیشه خالی میکند جارا

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۲۱۲	۱۶۷۳	۱۰۸۴	۱۰۵۲	● درشهرمقدس‌مشهدزلزله‌وهشتناکی‌روی‌داد که‌باعث تلفات زیادی‌شد و گنبد **حضرت رضا** ع ومناره های‌مسجد جامع مشهد خسارت وخرابی دید. ○ **رکن‌الدین سلطانشاه‌بن‌قاورد** ازسلجوقیان کرمان دراین سال وفات یافت.
۲۲۱۳	۱۶۷۴	۱۰۸۵	۱۰۵۳	○ **شاه سلیمان** دستورداد گنبد**حضرت امام‌رضا علیه‌السلام** راکه‌صدمه دیده‌بود تعمیر کردند ○ **شیخ فخرالدین** معروف به (شیخ طریحی) از فقها و دانشمندان بزرك درقران وحدیث وصاحب کتاب نفیس «مجمع البحرین» درگذشت.
۲۲۱۴	۱۶۷۵	۱۰۸۶	۱۰۵۴	○ طوایف‌ترکمان بریاست**آدینه‌سلطان** بخراسان حمله‌کرده وتا سمنان را غـارت نمود اما بدست سرداران **شاه سلیمان** بقتل رسید.
۲۲۱۵	۱۶۷۶	۱۰۸۷	۱۰۵۵	○ طوایف زنگنه‌که درکـرمانشاهان واطـراف آن زندگی میکردند دراین سال بنواحی جنوب‌آمده درکهکیلویه وخوزستان ساکن شدند .
۲۲۱۶	۱۶۷۷	۱۰۸۸	۱۰۵۶	○ درپاره‌ای ازکتابها وفات **صائب تبریـزی** را دراین سال نوشته‌اند «۱»
۲۲۱۷	۱۶۷۸	۱۰۸۹	۱۰۵۷	○ چندتن از مسلمانان متعصب طبق فـرمانی‌که از **شاه سلیـمان** درحال مستی گـرفتند عده‌ای از کلیمیها وارامنه اصفهان‌را قتل‌عام نمودند .

۱ــ کتاب اسلام درچهارده قرن تألیف سیدمحمود خبیری.

				● **پطر کبیر** تزار روسیه هیئتی را بریاست یکی از ارامنه بنام **اورنیئی** «۱» روانه ایران کرد که مورد استقبال قرار گرفت .
				*
۲۲۱۸	۱۶۷۵	۱۰۹۰	۱۰۵۸	● هلندیها ازضعف دولت‌مرکزی‌ایران استفاده کرده جزیره قشم‌را تسخیر کردند وپایگاه جنگی مهمی دراین جزیره ساختند .
				● «محمدبن مرتضی» معروف به**غلامحسین‌فیض کاشانی** از اجله علمای امامیه که درفقه وحدیث وحکمت وادب‌وعلوم‌عقلی ونقلی استادبود درکاشان وفات یافت ازجمله تألیفات او میتوان «ابواب الجنان» و «مثنوی‌آب‌زلال» و «اصول‌العقاید» را نام برد .
				*
۲۲۱۹	۱۶۸۰	۱۰۹۱	۱۰۵۹	● **محمدبن‌مرتضی** از دانشمندان‌و عرفای بزرك ایران و صاحب کتاب (وافی‌وصافی) در کاشان درگذشت.
				*
۲۲۲۰	۱۶۸۱	۱۰۹۲	۱۰۶۰	● **امام‌وردی‌بیك** سردارشاه‌سلیمان و والی‌فارس مسجد جامع‌عتیق شیرازرا تعمیر کرد و برسنگی تاریخ این تعمیر را بشعر نقش‌نمود (۲)
				*
۲۲۲۱	۱۶۸۲	۱۰۹۳و ۱۰۹۴	۱۰۶۱	● برروی قبر **بابارکن الدین** در جنوب غربی

---

۱ — Urinei .

۲ — بیت اول و آخر این شعر چنین است .

که اقتباس کند مهر از ضمیرش نور
«اساس کعبه دین شد بسعی او معمور» ۱۰۹۲

فروغ اختر همت امام وردی بیگ
بگو بیاری توفیق ذوالجلال ودود

تخته‌فولاد اصفهان ساختمان گنبدی هرمی شکل با کاشی فیروزه‌ای که بامر **شاه‌عباس** شروع‌شده‌بود دراین‌سال پایان یافت.

○ **سید علیخان** فرزند میرزامقیم ازاهالی اصفهان که‌استاد مسلم‌خط نستعلیق‌وازشاگردان **میر عماد** بود درگذشت این استاد ازعالمگیر پادشاه‌هند لقب (جواهررقم) گرفته بود

*

۲۲۲۲ ۱۶۸۳ ۱۰۹۵ ۱۰۶۲ ○ هلندیهادر این‌سال جزیره خارك و بعضی دیگر از جزایر خلیج فارس را تصرف کردند ولی یکسال بعد خود آنها را تخلیه نمودند

*

۲۲۲۳ ۱۶۸۴ ۱۰۹۶ ۱۰۶۳ ○ **آقارضاقزوینی** صاحب‌کتاب «لسان‌الخواص» که با **علامه مجلسی** معاصر و مصاحب بوده درگذشت.

○ **حاج‌جمال‌بن‌ملك محمدشیرازی** خوشنویس معروف کتاب «کشکول شیخ بهائی» را در این سال نوشت.

*

۲۲۲۴ ۱۶۸۵ ۱۰۹۷ ۱۰۶۴ ○ **فتحعلی‌خان قاجار** ازسران ایل‌قاجار و پدر **محمدحسن‌خان قاجار** تولد یافت.

○ کمپانی‌هندهلندسفیری‌بنام**ژوهان‌فن‌لینین**(۱) را به ایران فرستاد. این سفیر بحضور **شاه سلیمان** رسیدوموافقت شاهنشاه ایران را درباره تخفیف قیمت ابریشم جلب کرد.

*

۱- J-Von leenen

۲۲۲۵ ۱۶۸۶ ۱۰۹۸ ۱۰۶۵ ○ **میرزا محمد حسن شیروانی** صاحب کتاب «حواشی برمعالم» و «شرح تجوید» وفات یافت .

*

۲۲۲۶ ۱۶۸۷ ۱۰۹۹ ۱۰۶۶ ○ «جمال‌الدین‌حسین‌خوانساری» معروف به **محقق خوانساری** ازعماء وحکمای معروف‌شیعه امامیه ومؤلف کتاب «شرح دروس» وفات یافت.

○ **شیخعلیخان زنگنه** وزیر «شاه سیلمان» وفات یافت وبجای او **میرزا طاهرقزوینی** برمسند وزارت نشست.

*

۲۲۲۷ ۱۶۸۸ ۱۱۰۰ ۱۰۶۷ ○ شب بیست و هشتم محرم این سال درقلعه دستجرد «دستگرد» از توابع دره‌گز **ندرقلی** «نادرقلی» پسرامامقلی متولد شد.

○ **شاه سلیمان** دراین‌سال «گرگین‌خان» معروف به **شاهنوازسوم** پادشاه کارتیل وگرجستان‌را ازمقامش خلع کرد.

○ **میرزا احمد نیریزی** از مشاهیرخوشنویسان ازنیریز فارس‌دراین سال باصفهان آمد وبه دربار صفوی راه یافت .

*

۲۲۲۸ ۱۶۸۹ ۱۱۰۱ ۱۰۶۸ ○ **میرزا طاهرقزوینی** ملقب‌به وحیدکه شاعری توانا و نویسنده‌ای دانا بود دراین سال بوزارت **شاه سلیمان** صفوی منصوب شد.

*

۲۲۲۹ ۱۶۹۰ ۱۱۰۲ ۱۰۶۹ ○ **شاه سلیمان** عمارت معروف به هشت بهشت را دراصفهان دراین سال بنانهاد .

*

۲۲۳۰ ۱۶۹۱ ۱۱۰۳ ۱۰۷۰ ○ «شاه سلیمان» دوباره «گرگین خان» پادشاه «کارتیل» را والی گرجستان کرد .

○ **شیخ محمدحزین اصفهانی** شاعرمعروف واز اعقاب «شیخ زاهد گیلانی» در اصفهان تولد یافت از تألیفات او «تذکرةالاحوال» و «تذکرةالمعاصرین» را باید نام‌برد (۱)

*

۲۲۳۱ ۱۶۹۲ ۱۱۰۴ ۱۰۷۱ ○ در این سال **عالمگیر** پادشاه‌بابری هند حیدرآباد را فتح کردومیرزامحمد شیرازی متخلص به«عالی» که از اطباء وشعرا ودانشمندان ایران است‌ماده تاریخ این پیروزی را میگوید که به‌دریافت‌خلعت ولقب «نعمت‌خانی» مفتخر میگردد (۲)

*

۲۲۳۲ ۱۶۹۳ ۱۱۰۵ ۱۰۷۲ ○ **شاه سلیمان** پس از بیست وهشت سال سلطنت وفات یافت وپسرش **شاه سلطان حسین** بجای پدر نشست ودولت مقتدر صفوی که زمانی از ترقی باز مانده بود در دوران سلطنت این پادشاه به زوال وانحطاط رسید (۳).

*

۲۲۳۳ ۱۶۹۴ ۱۱۰۶ ۱۰۷۳ ○ **شاه سلطان حسین** در این سال گرگین خان معروف به «شاهنوازخان» راکه مردی ستمگر و مستبد بود بحکمرانی قندهار فرستاد .

*

۱ــ این شعراز اوست

ای وای براسیری کزیاد رفته باشد — در دام مانده باشد صیاد رفته باشد

۲ــ آن ماده تاریخ چنین بوده .

از نصرت پادشاه غازی — گردید دل جهانیان شاد
آمد بقلم حساب تاریخ — (شدفتح بجنگ‌حیدرآباد)

۳ــ میگویند شاه سلیمان در بستر مرگ گفته بود اگر طالب سربلندی‌کشورید عباس میرزا واگر خواستار آرامش وراحتید حسین میرزا را بسلطنت بردارید واطرافیان راحت طلب دومی را برگزیدند.

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۲۳۴	۱۶۹۵	۱۱۰۷	۱۰۷۴	● **سید محمد بحرانی** قاضی‌القضات فارس که از مجتهدین بنام زمان خود بود وفات یافت .

*

۲۲۳۵	۱۶۹۶	۱۱۰۸	۱۰۷۵	● دراین‌سال دوبازرگان روسی بنامهای **مالینکی** و **سمنوف** باصفهان وارد شده واز آنجا به بندر عباس‌رفتند تا ازطریق دریا عازم هندوستان‌شوند.

*

۲۲۳۶	۱۶۹۷	۱۱۰۹	۱۰۷۶	● در این سال سفیری از طرف پطرکبیر بدربار **شاه سلطان حسین** آمد وپیغام آورد که روسیه مایل است ایران‌به عثمانی اعلان جنك دهد ومبلغ سیصدهزار تومانی‌که اززمان **شاه صفی** بدهکار است بپردازد اما سفیر مزبور ازطرف ایران به زندان افتاد .
				○ در این سال سفیری از طرف‌کمپانی هند هلند به نام **هوك کامر** (۱) بدربار شاه صفوی آمد و «شاه سلطان حسین» فقط حاضر شد سالی صدبار ابریشم به تجار هلندی بفروشد .

*

۲۲۳۷	۱۶۹۸	۱۱۱۰	۱۰۷۷	● **شاه سلطان حسین** مردی رابنام «عبدالله‌خان» که ازگرجیها بود بحکومت قندهار فرستاد . این مردکه بسیارشقی وظالم بود با وجود فشاری که بمردم میآورد مورد حمایت شاه بود.

*

۲۲۳۸	۱۶۹۹	۱۱۱۱	۱۰۷۸	● **میرویس‌غلجائی** کلانتر شهرقندهاربدادخواهی باصفهان آمد ولی هرچه‌کرد نتوانست بحضور شاه برسد دوباره به قندهار بازگشت .

۱ــ Houg Kamer

● **ملا محمد باقر مجلسی** ازبزرگان علمای‌شیعه وصاحب کتاب(بحارالانوارفی‌الاخبارالائمه‌الاطهار) در اصفهان وفات یافت ودر مسجد جامع عتیق آن شهر مدفون گردید (۱).

*

۲۲۳۹ ۱۷۰۰ ۱۱۱۲ ۱۰۷۹

● **گرگین‌خان** (شاهنواز) که ازطرف «شاه سلطان حسین» مأموردفع بلوچها درکرمان بود موفق شد بلوچها را شکست سخت داده تلفات سنگینی بآنها وارد نماید .

● **سید نعمت‌الله** از علماء معروف و فقهای بنام ایران واز شاگردان **علامه مجلسی** در این‌سال وفات یافت .

*

۲۲۴۰ ۱۷۰۱ ۱۱۱۳ ۱۰۸۰

○ دراین‌سال‌ازطرف**لوئی‌چهاردهم** پادشاه‌فرانسه سفیری بنام **ژان‌باتیست فابر** (۲) باتفاق‌زنی‌بنام **ماری پتی** (۳) بطرف ایران حرکت‌کردند .

○ ترکهای عثمانی به تصرف بصره شدند .

*

۲۲۴۱ ۱۷۰۲ ۱۱۱۴ ۱۰۸۱

● ساختمان مدرسه جلالیه در قسمت شمالی خیابان حافظ دراصفهان بدستور «شاه‌سلطان حسین» تمام شد .

● **میرویس** کلانتر قندهارسراز اطاعت «شاه‌سلطان حسین» پیچیده ودر صدد جنك برآمد .

*

۲ــ وفات مجلسی را در سال ۱۱۱۰ هجری قمری هم نوشته اند .

۲ــ Jean BaPtiste Fabre

۳ــ Marie Petit

۲۲۴۲ ۱۷۰۳ ۱۱۱۵ ۱۰۸۲ ○ هیئت فرانسوی بسرپرستی **جان باتیست فابر** بایران وارد شد اما **فابر** قبل ازرسیدن بهقزوین وفات یافت .

○ بر روی قبر **امامزاده احمد** در محله دروازه حسن‌آباد اصفهان ضریح منبت زیبائی ساخته شد.

*

۲۲۴۳ ۱۷۰۴ ۱۱۱۶ ۱۰۸۳ ○ **نادر** باتفاق مادرش باسارت ازبکان درآمد و تا سال ۱۱۲۰ یعنی سال مرك مادرش دراسارت این قوم وحشی بود .

○ **گرگین خان** دوباره بحکومت قندهار منصوب شد واز راه کرمان بلوچها راکه تمرد کرده بودند مطیع ساخت .

○ **لوئی چهاردهم** پادشاه فرانسه سفیری بنام **سیورمیشل** (۱) بایران‌فرستادتاباپادشاه‌صفوی معاهده‌ای منعقد نماید.

*

۲۲۴۴ ۱۷۰۵ ۱۱۱۷ ۱۰۸۴ ○ **گرگین خان** حاکم قندهار **میرویس** را که مسبب شورش وقیام علیه حکومت مرکزی بود در قندهار اسیر کرده باصفهان فرستاد .

*

۲۲۴۵ ۱۷۰۶ ۱۱۱۸ ۱۰۸۵ ○ **شاه سلطان حسین** باحرمسرا وجمعی ازاعیان واشراف و درباریان که شماره آنها متجاوز از ششصد هزارتن نوشته‌اند از اصفهان بقصد زیارت مرقد حضرت معصومه‌ع بهقم مسافرت کرد.

○ مادرشاه سلطان حسین ساختمان مدرسه «مادرشاه» رادرقسمت مشرق چهارباغ‌دراصفهان شروع کرد.

۱- Sieur Michel

○ **میرزا داراب بیگ تبریزی** شاعر پارسی گوی مقیم هند درگذشت .

*

۲۲۴۶ ۱۷۰۷ ۱۱۱۹ ۱۰۸۶ ○ بین **شاه سلطان حسین** و نماینده **لوئی چهاردهم** پادشاه فرانسه معاهده دوستانه‌ای دراصفهان بامضاء رسید که طبق آن حق قضاوت کنسولی «کاپیتولاسیون» بفرانسه داده شد(۱) .

○ اهالی اصفهان در اثر نبودن شاه درپایتخت و قحطی. شورش وغوغا کرده خواستار آزادی **عباس میرزا** برادرشاه شدند تااورا بسلطنت بردارند.

○ **میرویس** که از اصفهان به مکه رفته بود به قندهار بازگشت تا با فتوائی که دردست داشت برضد ایران اقداماتی نماید .

*

۲۲۴۷ ۱۷۰۸ ۱۱۲۰ ۱۰۸۷ ○ **محمود افغان غلجائی** اسدالله خان پسر **میرعبدالله خان ابدالی** را که فتنه‌ای برپا کرده بود بکشت وخبرآنرا باآب وتاب فراوان برای شاه سلطان حسین فرستاد و از طرف شاه صفوی بلقب **حسینقلی خان** ملقب و شمشیری مرصع وفرمان حکومت قندهاررا دریافت داشت.

○ درحالی که سپاهیان گرجی برهبری **الکساندر** برادرزاده **گرگین** خارج قندهاربود **میرویس** ودوستانش ازموقع استفاده کرده دردهکده‌ای بنام «ده شیخ» در چهار میلی قندهار گرگین و همراهانش را بقتل رسانیدند (۲)

۱ــ این عهدنامه که توسط (میشل) سفیرفرانسه دراصفهان امضاء شد دارای سی‌ویك ماده بود وبرای اطلاع از متن آن نگاه کنید به کتاب انقراض سلسله صفویه تألیف دکتر لارنس لاکهارت .

۲ــ کشته شدن گرگین بدست میرویس بروایات دیگری هم نوشته‌اند .

- **میرزا طاهر وحید قزوینی** شاعر و مورخ معروف دربار **شاه عباس دوم** که تاریخ این پادشاه را بـرشته تحریر درآورده در ایـن سال وفات یافت .

*

۲۲۴۸ ۱۷۰۹ ۱۱۲۱ ۱۰۸۸

- **میرویس** پس‌ازکشتن «گرگین‌خان» در قندهار طغیان کرد .
- **شاه سلطان حسین** برادرزاده «گـرگین» را بنام «کیخسرو» که داروغه اصفهان بود با دوازده هزار قزلباش بقندهار فرستاد .
- در این سال **نادر** پس از فوت مـادرش از چنك ازبکان فرار کرد .

*

۲۲۴۹ ۱۷۱۰ ۱۱۲۲ ۱۰۸۹

- کیخسرو پس ازرسیدن به«فراه» (۱) با«میرویس» صلح کرد .
- «شاه سلطان حسین»سفیری بنام **محمد رضابیك** برای اظهار تهنیت وتجدید مراتب دوستی بدربار **لوئی چهاردهم** در فرانسه فرستاد .
- بنای مدرسه وکاروانسرای مـادرشاه در اصفهـان توسط مادرشاه سلطان حسین در ایـن سال باتمام رسید (۲)

*

۲۲۵۰ ۱۷۱۱ ۱۱۲۳ ۱۰۹۰

- **میرویس** (۳) در ایـن سال وفـات یـافت و **میر عبداله** برادر او بحکومت قندهار رسید .

۱ــ در ۲۲۵ میلی شمال غربی قندهار

۲ــ لوتی جیانگرد معروف اروپائی درباره این بنا مینویسد :

« .. ترکیبی‌که دارای ریزه‌کاریها وجزئیاتش درهم و برهـم واز مجموع آن صورتی‌ساده وآرام »

« بوجود میآید . این‌است سرصنعت ایرانی چه دراین‌بنا وچه درجاهای‌دیگر .. »

۳ــ میرویس را میرواعظ نیز نوشته‌اند .

○ چون دوره‌صلح «کیخسرو» و«میرویس» بپایان‌رسید **کیخسرو** بطرف قندهار حرکت کرد واین شهر را در محاصره گرفت اما پس از مدتی مجبور به عقب‌نشینی شد .

*

۲۲۵۱ ۱۷۱۲ ۱۱۲۴ ۱۰۹۱ ○ **کیخسرو** در حال عقب‌نشینی در حالی که‌اسبش در حال پرش از مجرای آبی بسر درغلطید بدست غلجائیها کشته شد .

○ **میرعبداله** بدست **محمود**پسر **میرویس** بقتل رسید ومحمود که جوانی پر شور ودلاور بود بـه حکومت قندها رسید .

*

۲۲۵۲ ۱۷۱۳ ۱۱۲۵ ۱۰۹۲ ○ **محمدرضا بیگ** سفیر «شاه سلطان حسین» به فرانسه وارد شد تا با **لوئی چهاردهم** برضد اعراب مسقط که راهزنی‌آنها به تجارت دوکشور لطمه وارد ساخته بودمعاهده‌ای به بندد.

*

۲۲۵۳ ۱۷۱۴ ۱۱۲۶ ۱۰۹۳ ○ **محمد رضا بیگ** در فرانسه بدربار **لـوئی چهاردهم** باریافت و معاهده‌ای امضاء کرد که بموجب آن سفیری از فـرانسه بـدربار ایـران فرستاده شود وافسری ازنیروی دریائی‌هم برای‌از بین بردن راهزنان دریائی مسقط بایـران اعزام شود .

○ **شاه قلی‌خان** رئیس‌طایفه «یوخاری باش‌قاجار» بدست **نادر** مقتول‌شد .

○ مدرسه «مادرشاه» که بفرمان مادر «شاه سلطان حسین» در اصفهان ساخته میشددرایـن سال تمام گردید .

۲۲۵۴	۱۷۱۵	۱۱۲۷ و ۱۱۲۸	۱۰۹۴	○ **محمد رضابیگ** که در فرانسه بدون دستور و اجازه شاه «سلطان حسین» معاهده‌ای امضاء کرده بود بایران آمد و چون ازغضب شاه نسبت بخود آگاه گردید درایروان خودکشی کرد. ○ **پطر کبیر** «هارتمی‌ولینسکی» (۱) رابرای اطلاع ازوضع ایران باصفهان فرستاد وخود باسپاهی سرحدات ایران رامورد تجاوز قرارداد. ○ بروایتی **میرویس** در این سال وفات یافت و درقندهار مدفون گردید وفات‌اورادرسال ۱۱۲۳ هم نوشته‌اند.
				*
۲۲۵۵	۱۷۱۶	۱۱۲۹	۱۰۹۵	○ **میر عبدالله** برادر «میرویس» در افغانستان جانشین او شد وبا ایران صلح نمود . ○ شورش افاغنه ابدالی وسانحه هرات . ○ ترکمانان**صاین‌خانی** مقیم بین‌خوارزم وگرگان ناحیه خراسان را بباد غارت دادند .
				*
۲۲۵۶	۱۷۱۷	۱۱۳۰	۱۰۹۶	○ **ولینسکی** که همراه هیئتی از طرف پطرکبیر به اصفهان واردشده بودباشاه صفوی‌معاهده‌تجارتی منعقدکرد (۲) . ○ سفیر ایران‌که باسپانیا رفته بود در این سال مراجعت‌کرد در حالی که‌چهارناوکه حامل‌دوهزار وپانصد سپاهی بود بعنوان‌کمك از اسپانیا گرفته بود تا درجنك با اعراب مورد استفاده قراردهد.
۲۲۵۷	۱۷۱۸	۱۱۳۱	۱۰۹۷	○ **رضاقلی** فرزند **نادرقلی** دراین سال‌تولد یافت

۱ــ Harthemy Vlinski

۲ــ مطابق‌این‌عهدنامه به بازرگانان روسی اجازه داده شدکه درسراسرایران به تجارت بپردازند وهراندازه ابریشم میتوانند بخرند و دولت ایران متعهد شدکه جان ومال اتباع روسی رادرایران حفظ نماید .

○ هیئت اعزامی پطرکبیر بریاست «ولینسکی» درحالی که حامل هدایائی ازطرف «شاه‌سلطان‌حسین» برای پطرکبیر بودند از ایران‌خارج شدند (۱)

○ **محمود** پسر **میرویس** «میر عبداله» راکشته خود زمام امور را در دست گرفت .

*

۲۲۵۸ ۱۷۱۹ ۱۱۳۲ ۱۰۹۸ ○ **ملك محمود سیستانی** طغیان کرده «اسدالله خان» حاکم «فراه» راکشته وسراورا برای «شاه سلطان‌حسین» فرستاد(۲) و **فتحعلیخان قاجار** مأمور دفع اوگردید .

○ **نادر** دراین سال قلعه‌کلات را مسخرکرد و نیروئی گرد آورد .

○ **محمود افغان** به بهانه سرکوبی ابدالیها به سیستان وکرمان تاخت ولی‌از «لطفعلی خان» بیگلربیگی فارس شکست خورد .

*

۲۲۵۹ ۱۷۲۰ ۱۱۳۳ ۱۰۹۹ ○ پس از شکست **محمود افغان** ـ قوای ایران کرمان را تصرف کرد و **رستم محمد سعدلو** حاکم جدیدکرمان‌استحکامات شهرراتقویت‌نمود.

○ شاه «سلطان حسین» به‌گفته مغرضین تنها سردار شجاع ایران **لطفعلیخان** را معزول ودراصفهان اورا کورکرده با برادرش بزندان انداخت.

*

۲۲۶۰ ۱۷۲۱ ۱۱۳۴ ۱۱۰۰ ○ **محمود افغان** درتابستان این‌سال بابیست‌وپنج-

---

۱ــ از جمله هدایا دو شیر ویك فیل بزرگ بود

۲ــ ظرفای قزوین بواسطه غلبه محمود بر اسداله این مصرع راماده تاریخ این واقعه ساختند :

(اسد را سگ شاه ایران درید)که بحساب ابجد میشود ۱۱۳۲

هزار سوار و پیاده از راه کرمان و یزد بجانب پایتخت صفوی پیش‌آمد .

○ **محمود** بـه چهار فرسنگی اصفهان آمـد و در «گلناباد» اردو زد. (۱)

○ «شاه سلطان حسین» فرزندخود **طهماسب‌میرزا** را برای تهیه‌کمك ازاصفهان به کاشان فرستاد .

○ **پطر کبیر** تزار روسیه از اوضاع درهم ایران استفاده کرده دربند وسایـر نقاط داغستان و همه ولایات ساحلی دریای خزررا تصرف‌کرد.

○ «حاجی لطفعلی‌بیگ آذربیگدلی» صاحب تذکره معروف **آتشکده** دراصفهان تولد یافت.

*

۲۲۶۱ ۱۷۲۲ ۱۱۳۵ ۱۱۰۱ ○ در دوازدهم محرم این سال «شاه سلطان حسین» با امرا و همراهان به «فرح آباد» که اردوگاه **محمود** بودرفت وتاج‌برسراونهاد وبرای‌سلامتی اودعـاکرد. محموددرکاخ چهل‌ستون بتخت‌نشست و «شـاه سلطان حسین» را در انـدرون عمـارت زندانی‌کرد .

○ قشون **پطر کبیر** دربندرا تصرف‌کرده مازندران وگیلان را اشغال نمود.

○ افغانهابایك حمله شهر نیشابوررا بباد غارت‌دادند.

*

۲۲۶۲ ۱۷۲۳ ۱۱۳۶ ۱۱۰۲ ○ افغانها بدنبال **طهماسب میرزا** وارد قـزوین شدندکه ازطرف مردم غافلگیرشده ودوهزارتن‌از آنها بخاك‌افتادندوبقیه هراسان باصفهان‌باز گشتند

۱ــ نوشته‌اندکه محمود چون به نزدیکی اصفهان رسید شاه سلطان حسین دونفررا با پانزده هزار تومان پیش او فرستاد تا به‌قندهار بازگردد ومحمودکه این امررا دلیل ترس‌شاه ایران میدانست قبول نکرد .

و **محمود** بقصاص ایـن عمل کلیه بازمـاندگان صفوی ومردم شهررا قتل‌عام نمود.

○ بین **طهماسب میرزا** و **پطر کبیر** موافقت‌شد کـه روسها افغانهارا ازایران بیرون کنند و در مقابل **طهماسب میرزا** شیروان و داغستان و گیلان ومازندران را بروسیه واگذارد اما **پطر کبیر** بوعده خـود عمل‌ننمود وتنها گیلان را تصرف کرد .

○ دولت عثمانی‌بایران حمله کردوبا **شاه طهماسب** «طهماسب میرزا» معاهده‌ای بست‌که به «قرارداد استامبول» معروف میباشد و بموجب آن درازای بـرسمیت شناختن **شاه طهماسب** دولت عثمانی نواحی مغرب ایران را تصرف نمود .

*

۲۲۶۳ ۱۷۲۴ ۱۱۳۷ ۱۱۰۳ ○ **اشرف** پسر عموی محمود بانتقام خون پـدرش **میرعبداله** نیمه شبی با گذاردن بـالش بردهـان **محمود** او را بقتل رسانید وخود بتخت سلطنت ایران نشست .

○ **پطر کبیر** در این سال بیست هزار نفر رابرای تصرف بندر **حاجی‌طرخان** «هشترخان» ودربند وداغستان‌بایران فرستاد وبا دولت عثمانی نواحی شمالی وغربی ایران را بین خود تقسیم‌کردند .

*

۲۲۶۴ ۱۷۲۵ ۱۱۳۸ ۱۱۰۴ ○ لشکر عثمانـی بسرداری **احمد عارف پاشا** به بهانه اینکه قبلا«شاه سلطان حسین»از دولت‌عثمانی تقاضای‌کمك‌کرده بـود بجانب اصفهـان حرکت کرد اما **اشرف** توانست با حیله آنها را مجبور بمراجعت‌کندتنها عثمانیها خوی وتبریز و اردبیل را تصرف‌کردند .

○ **ملك محمود سیستانی** پس‌ازتسلط بر نیشابور در حوالی قوچان سپاه **نادر** را متوقف ساخت و در مشهد تاجگذاری کرد .

○ **پطر کبیر** بعنوان حمایت از اتباع خود سپاهی بایران فرستاد وگیلان ورشت را تصرف‌نمود .

○ چون **طهماسب میرزا** توسط **معیرالممالك** از **نادر** دعوت‌کرده‌بود. **نادر** دراین‌سال درقوچان بخدمت **شاه طهماسب** درآمد .

*

۲۲۶۵ ۱۷۲۶ ۱۱۳۹ ۱۱۰۵ ○ **نادر** که عنوان فرمانده‌کل آرتش‌ایران راداشت بفرمان «شاه طهماسب» برای رفع غائله **ملك محمود سیستانی** بمشهد رفته‌اورا شکست‌سختی داد و**ملك محمود** در یکی از حجرات مشهد معتکف شد (۱)

○ **اشرف افغان** با قشونی‌به‌کرمانشاهان حمله‌کرد وپس ازپیروزی مختصری‌که بدست‌آوردنماینده‌ای بدربار عثمانی‌فرستاد تا معاهده‌ای بین دو دولت منعقدگردد

○ **ابراهیم‌خان ظهیرالدوله** برادر **نادر** مامور دفع ترکمانان واکراد خراسان شد

*

۲۲۶۶ ۱۷۲۷ ۱۱۴۰ ۱۱۰۶ ○ **سیداحمد** نواده **میرزا داود** که درفارس‌ادعای سلطنت داشت توسط سپاه اشرف بقتل رسید

○ **نادر** در این سال شورش استراباد رافرونشانده **ذوالفقارخان**رابکشت وهمچنین افغانهای‌ابدالی راکه بسرکردگی **حسین سلطان** نامی شورش کرده بودند سرکوب نمود

۱ــ نادر بافتخاراین پیروزی صفه ومناره حرم حضرت امام رضا علیه‌السلام رازراندودکرد .

○ بین **اشرف** ودولت عثمانی معاهده‌ای در(همدان) امضاء شدکه بموجب آن سلطان عثمانی پادشاهی **اشرف** را در ایران برسمیت شناخت **واشرف**هم مقام خلافت سلطان عثمانی قبول کرد وامپراطور عثمانی‌را (امیرالمؤمنین) وفرمانروای‌خود دانست این معاهده‌که به **قرارداد همدان** معروف‌است در چهار ماده تنظیم گردید .

*

۲۲۶۷ ۱۷۲۸ ۱۱۴۱ ۱۱۰۷ ○ **نادر** در این سال با بیست وپنجهزارسواره عازم هـرات شد **والهیارخان** رئیس ابدالیان را در محل (کافرقلعه) (۱) شکست داده دوبـاره او را بحکومت هرات‌منصوب کرد وخودبمشهد بازگشت

○ **شاه طهماسب ونادر** مشغول تهیه قـوا بـرای حمله بـه افغانها شدند وقشون ایـران بسرداری قهرمان ملی ایران **نادر** بطرف دامغان رفت .

*

۲۲۶۸ ۱۷۲۹ ۱۱۴۲ ۱۱۰۸ ○ **اشرف** قشونـی بسرداری **صیدل خان** بـرای جلوگیری **نادر** به دامغان فرستاد و **نادر** اورا در قریه «مهماندوست» شکست سختی‌داد. **اشرف** بکمك اوآمد و **نادر** دوباره «اشرف» را درکنار رودخانه مهماندوست شکست داد. **اشرف** بتهران گریخت . **نادر** اورا تعقیب‌کرد و در «سردره ـ خـوارورامین» اشرف را هـزیمت داد و **اشرف** باصفهان فرارکرد وازدولت عثمانی‌کمك خواست سپاه نجات بخش **نادر** لشکراشرف و عثمانی را در «مورچه خورت» اصفهان تارومارکرد وقشون عثمانی مراجعت کرد **اشرف** باصفهان بازگشت

۱ــ دوفرسنگی مرز فعلی خراسان‌که امروز به (اسلام قلعه) معروف است .

وازشدت غضب کلیه خانـدان صفویه را از جمله «شاه سلطان حسین» کـه درزندان بود بکشت و بجانب فارس فرارکرد .

● **شاه طهماسب** درمیان فریاد شادی مردم‌بهمراه **نادر** قهرمان ملی‌ایران باصفهان واردشده بتخت نشست .

*

۲۲۶۹ ۱۷۳۰ ۱۱۴۳ ۱۱۰۹ ● **نادر** برای دفعه‌آخر **اشرف** را در زرقان فارس شکست داد و اشرف بطرف قندهار فرارکرد ولی در راه بدست **ابراهیم** نامی‌که برادر محمود - افغان بود بقتل رسید.

● **نادر** در ایـن سال لشکر عثمانیان را بسرداری «تیمورپاشا» بسختی شکست داد. تبریزرا تصرف کرد و «ذوالفقارخان غلجائی» را که در هرات شورش‌کرده بود مغلوب و «الهیارخان» را حاکم آنجاکرد.

● ملکه **آنا دوشس دوکورلان** دختر «ایوان پنجم» ملکه‌روسیه‌نامه‌ای ضمن‌شرائط تخلیه‌گیلان به **شاه طهماسب** نوشت.

*

۲۲۷۰ ۱۷۳۱ ۱۱۴۴ ۱۱۱۰ ● **محمدعلی‌رفسنجانی**مشهوربه **صفی‌میرزای ثانی** که خودرا ازاولاد **شاه‌طهماسب** میدانست ادعای سلطنت‌کرد.

● عثمانیهاکه **نادر** را دوردیدند با «شاه طهماسب» قراردادی امضاء کردندکـه طبق‌آن کلیه ولایات شمالی رود ارس و بخشی از کرمانشاهان بدولت عثمانی تعلق‌گیرد.

⊙ **ابراهیم خان طهیرالدوله** برادر **نادر** بحکومت خراسان رسید .

*

۲۲۷۱ ۱۷۳۲ ۱۱۴۵ ۱۱۱۱ ⊙ **نادر** که ازقرارداد با عثمانی عصبانی بودبیرون شهراصفهان درمحلی بنام «هزارجریب» باترتیب دادن مجلس جشنی «شاه طهماسب» را خلع و **عباس میرزا** فرزند شیرخواراورا بتخت‌نشاند وخود نیابت سلطنت را بعهده گرفت .

⊙ **توپال پاشا**(۱)سردارعثمانی‌جلو **نادر** آمد. در این جنگ سپاه ایران بتصورکشته شدن **نادر** متفرق شدند و **نادر** بانبوغ نظامی خود سپاه پراکنده خودرا درهمدان جمع‌آوری کرده به‌فارس رفت و (محمد بلوچ) را شکست داد .

⊙ طبق معاهده‌ای که دراین سال بین ایران و روس بسته‌شد وبه (معاهده رشت) معروف‌است روسهاهمه ایالت ساحلی ایران را بجز دربند و باکو بدولت شاهنشاهی ایران پس دادند (۲)

*

۲۲۷۲ ۱۷۳۳ ۱۱۴۶ ۱۱۱۲ ⊙ **شاهرخ** فرزند **رضاقلی میرزا**ونوه **نادرشاه** دراین سال تولد یافت .(۳)

⊙ **نادرشاه**باسپاه نیرومندخوددرنزدیکی(کرکوك) با **توپال پاشا** سردار عثمانی جنگ‌کرده(توپال پاشا)را اسیرکرده بقتل رسانیدوهمه ولایات‌غربی ایران را ازعثمانی پس‌گرفت .

⊙ **آغا محمدخان قاجار** پسر **محمدحسن‌خان** دراین سال تولد یافت .

۱ــ توپال به‌معنی چلاق‌است وازآنرو که‌یك‌پای این سردار کوتاه‌تراز دیگری بوده اورا توپال میگفتند

۲ــ درسال ۱۱۴۷ که‌نادرشاه شماخی وداغستان رافتح کرد روسهادربند وباکو رانیزپس دادند

۳ ــ مادر شاهرخ دختر شاه سلطانحسین صفوی ونامش فاطمه بود :

۲۲۷۳ ۱۷۳۴ ۱۱۴۷ ۱۱۱۳ ⊙ **نادر شاه** به قارص رفت و **عبداله پاشا** سردار عثمانی را بسختی شکست داده قلاع گنجه وتفلیس وایروان را تصرف کرد .

⊙ روسها طبق معاهده‌ای (دربند) و (باکو) را بایران پس دادند .

⊙ **محمدخان بلوچ** که بدست رئیس اعراب جزیره کیش گرفتار شده بود در اصفهان بفرمان **نادر** کشته شد .

*

۲۲۷۴ ۱۷۳۵ ۱۱۴۸ ۱۱۱۴ ⊙ **نادر** وامرای افشار بدشت مغان واردشدند و **نادر** امر سلطنت را مطرح کرد همگی پیشنهاد سلطنت ایران را به **نادر** کردند اما **نادر** پس از چهل روز باشرائطی (۱) قبول کرد وتاجگذاری نمود .

⊙ **نادر** پس از تاجگذاری سکه ضرب کرد که یکطرف آن نوشته شده بود **الخیر فی ماوقع** (۲) وطرف دیگر این شعر :

سکه برزر کرد نام سلطنت رادرجهان
نادر ایران زمین وخسرو گیتی نشان

⊙ **نادر** هیئتی بریاست (عبدالباقی خان زنگنه) وچند نفر دیگر باتفاق (گنجعلی پاشا) و(علی پاشا) به دربارعثمانی فرستاد تاپیشنهادات دولت راباطلاع

۱ــ شرائط نادر چنین بود

۱ــ ایرانیان ازطرفداری خاندان صفوی دست برداشته وهیچیك ازفرزندان آن خاندان را پناه ندهند

۲ــ بفتوای ملاعلی اکبر ملاباشی وسایر علماء شاه اسماعیل اول صفوی رافضی وسبب فتنه وفساد بین دولتین ایران وعثمانی گردیده است بنا براین ایرانیان ازمذهب تشیع دست برداشته ودرفروع دین پیرو امام جعفرصادق که مورد قبول همه مسلمین است خواهد بود وازطعن ولعن خلفای راشدین خودداری نمایند

۳ــ سلطنت درخاندان نادرموروثی خواهد بود .

۲ــ میرزا قوام الدین قزوینی جمله (الخیر فی ماوقع) راکه مطابق ۱۱۴۸ است بعنوان ماده تاریخ جلوس نادر انتخاب کرد ومخالفین نادرآنرا (لاخیرفی ماوقع) کردند وشعری ساختند باین مضمون .

بریدیم ازمال واز جان طمع بتاریخ لاخیر فی ماوقع

باب عالی برساند (۱)

○ **نادر** برادر خود (ابراهیم خان ظهیرالدوله) را بحکومت آذربایجان فرستاد و **رضاقلی میرزا** فرزند برومند خودرا فرمانروای خراسان کرد.

*

۲۲۷۵ ۱۷۳۶ ۱۱۴۹ ۱۱۱۵ ○ **نادر شاه** بلخ‌را تصرف کرده وازبکان‌را شکست داده و(رضاقلی‌میرزا) با پانزده هزارسوار بطرف رود جیحون فرستاد وخود رهسپار قندهار شد .

○ هیئتی ازطرف (سلطان‌محمودخان) پادشاه‌عثمانی مأمورشد تا بانمایندگان‌ایران درباره پیشنهادات **نادر شاه افشار** مذاکره نمایند واین هیئت‌تمام پیشنهادهای‌نادر راپذیرفت‌جز رسمیت‌مذهب‌جعفری

○ **نادر شاه** برای‌سرکوبی (علیمرادخان‌بختیاری) به‌لرستان لشکرکشید وپس‌از غلبه براو طوایف بختیاری ولر راکه طایفه زندیه جزءآنها بودند به دره‌گز خراسان‌کوچ داد .

○ **نادر** برای تشکیل نیروی دریائی درجنوب‌ایران **لطیف‌خان** نامی‌را بعنوان‌دریاسالار ایران‌روانه جنوب‌کرد وبا خریدن یك‌کشتی ازکمپانی هند و هلند و دوکشتی از انگلیس وتهیه دوغراب وچند کشتی‌کوچك برای اولین‌دفعه نیروی دریائی‌ایران تأسیس‌کرد .

○ **لطیف‌خان** دریابیگی‌ایران باهمین‌نیرو به‌بحرین حمله برد وپس‌از تصرف آنجا کلید بحرین را

۱ــ پیشنهادات نادر بدولت عثمانی چنین بوده :

۱ــ باب عالی مذهب جعفری را برسمیت بشناسد .

۲ــ مذهب جعفری رکن پنجم مذاهب اسلام‌گردد .

۳ــ ایرانیان از راه شام بمکه روند ودولت عثمانی موظف است وسائل‌کافی برای‌آنها تهیه‌نماید .

۴ــ همه اسرای طرفین مبادله شوند .

۵ــ دو دولت سفرائی درپایتخت یکدیگر نگاه دارند .

برای **نادر شاه** فرستاد ونادر هم بافتخار این پیروزی (قلعه نادریه) را درآنجا ساخت .

*

۲۲۷۶ ۱۷۳۷ ۱۱۵۰ ۱۱۱۶ ○ **نادرشاه** پس‌ازآنکه شهر جدیدی بنام(نادرآباد) نزدیك قندهارساخت به‌قندهار حمله‌کرد **وحسین غلجائی** تسلیم‌گردید . **نادرشاه** سران غلجائی را بمازندران فرستاد واهالی قندهار را به نادر آباد کوچاند واین شهر جانشین قندهار شد .

○ **نادر شاه** سلسله آل مشعشع را در خوزستان برانداخت (۱)

*

۲۲۷۷ ۱۷۳۸ ۱۱۵۱ ۱۱۱۷ ○ **نادرشاه** نمایندگانی بهندوستان فرستاد تااز پناه دادن فراریان افاغنه خودداری‌کنند اما**همایون شاه**قبول‌نکردونمایندگان نادر رابزندان‌انداخت نادر **رضاقلی میرزا** را به‌نیابت سلطنت منصوب وپس‌از تصرف نیشابور باقوای‌زیاد عازم‌هندوستان شد .

○ در دشت **کرنال** واقع در ۱۳۵ کیلومتری شمال غربی‌دهلی بین **نادر** وسپاه‌هند بسرداری (سعادت خان) و(خان دوران) جنگ تاریخی درگرفت‌که سپاه هند باچهل هزار تلفات شکست خورد و (سعادت‌خان) اسیرشد و (خان دوران) بقتل‌رسید **ونادر شاه افشار شاهنشاه بزرك ایران** فاتحانه به‌دهلی واردگردید .

○ درهمین‌سال دراثر انتشارخبر قتل **نادر** شورشی در پایتخت هند روی داد و بطرف نادر تیری شلیك‌شد . **نادر** دستور قتل عام دهلی داد .

۱ــ مؤسس این‌سلسله سیدمحمد معروف‌به مشعشع‌بود که‌دعوی مهدویت‌میکرد ودرسال۷۴۴ هجری درخوزستان این‌سلسله را تأسیس نمود

- **نادر** درهمین سال دختر (یزدان‌بخش) یکی از نوادگان (اورنگ‌زیب) را بعقد ازدواج فرزند خود **نصرالله میرزا** درآورد.
- **جان‌التن**(۱) یکی‌از سیاحان انگلیس‌بامقداری مال‌التجاره در رشت نزد **رضاقلی میرزا** آمد.
- یاغیان داغستان **ابراهیم خان ظهیر الدوله** برادر **نادرشاه** را درجنگی بقتل‌رسانیده جسدش را بدرختی بسته وآتش زدند.

*

۲۲۷۸ ۱۷۳۹ ۱۱۵۲ ۱۱۱۸

- درمجلس باشکوهی **نادرشاه** تاج‌سلطنت‌هندوستان رابرسر **محمدشاه** نهاد وازطرف (محمدشاه) نیز پیشکشهای ارزنده‌ای به فاتح هند تقدیم شد و معاهده‌ای دوستانه بین **نادر شاه ومحمد شاه** درچهارماده تنظیم‌شدکه بموجب‌آن کلیه‌جواهرات سلطنتی هند دراختیار نادرشاه گذارده شد وتمام ممالك واقع درمغرب‌سند بدولت شاهنشاهی ایران ملحق گردید ودرعوض نادر تاج و تخت هندوستان را به **محمدشاه** واگذارکرد.
- **نادر شاه** چون خبرکشته شدن (ابراهیم خان ظهیرالدوله) را شنید عازم ایران‌گردید واز راه قندهار به خوارزم‌آمد.

۲۲۷۹ ۱۷۴۰ ۱۱۵۳ ۱۱۱۹

- **نادر شاه** از قندهار به هرات رفت و غنائم و جواهرات را بهمه نشان داده و بر تخت طاوس (تخت نادری) جلوس‌کرد.
- **نادرشاه** بخارا و خیوه و خوارزم را تصرف کرد. **ایلبارس‌خان** (البرزخان) را با بیست

۱ــ John Elton

نفراز امرای او بقتل رسانید .

○ **نادرشاه** دستورداد داخل حرم‌مطهرحضرت‌امام رضا علیه‌السلام را طلاکاری نمودند .

○ بفرمان **رضاقلی میرزا** شاه طهماسب را با دو فرزندش **اسماعیل میرزا** و **عباس میرزا** در سبزوار بقتل‌رسانیدند .

*

۲۲۸۰ ۱۷۴۱ ۱۱۵۴ ۱۱۲۰ ○ **نادر** برای‌تعقیب لزگیها(که‌برادرش ظهیرالدوله راکشته بودند) بطرف داغستان حرکت‌کرد اما درجنگل سوادکوه تیری بجانب او شلیك شدکه او را نسبت به **رضاقلی** بدگمان کردند و نادر **رضاقلی‌میرزا** راتحت‌نظر به‌تهران‌فرستادوخودبه داغستان‌رفت. ابتدالزگیهاحاضر بصلح‌شدنداماچون نادردر نظرداشت‌آنها رابخراسان‌کوچ دهدازجان گذشته‌دلیرانه‌باردوی نادرحمله‌کردند وعده‌زیادی را بقتل رسانیدند و نادر به دربند عقب نشست .

*

۲۲۸۱ ۱۷۴۲ ۱۱۵۵ ۱۱۲۱ ○ در این‌سال نادر استحکاماتی درکلات‌ساخت و جواهراتی راکه از هندوستان آورده بود درآنجا متمرکزکرد وآنراکلات‌**نادری** نامید .

○ نادر بقصد حمله بخاك عثمانی از راه تبریز به سنندج رفت .

○ در شهر غازان با اجازه دولت روسیه و توسط **جان‌التون** نادر دستور داد دوکشتی ساخته‌بآب انداختند و **وودروف** (۱) نامی را بفرماندهی

۱- woodroof

کشتی‌ها انتخاب کرد .

○ **نادرشاه** از گنجه‌وارد(گوی جای) شدو**رضاقلی میرزا** راکه دراینوقت به اردوی **نادر** رسیده بود باکمال‌قسادت قلب کورکرد (۱)

○ (میرزا احمدتبریزی) از خوشنویسان‌مشهورزمان صفوی وفات یافت .

*

۲۲۸۲ ۱۷۴۳ ۱۱۵۶ ۱۱۲۲ ○ دراین سال دربندوشیروان شورش‌کردند و(نادر) **نصرالله میرزا** را مأموردفع این شورش‌کرد و خود از راه کردستان وکرمانشاهان بخاك عراق رفت و بغداد راگرفته وکرکوك را بتوب بست و پس از تصرف بصره با دولت عثمانی عهدنامه‌ای منعقدکرد .

○ در همین سفر بودکه **نادرشاه** دستور دادگنبد **حضرت علی‌علیه‌السلام** را به زرگرفتند و صحن و ایوان بارگاه را تزئین‌کردند .

*

۲۲۸۳ ۱۷۴۴ ۱۱۵۷ ۱۱۲۳ ○ **نادرشاه** قشونی بفارس فرستاد و(محمدتقی‌خان شیرازی بیگ‌بیگی) فارس و فاتح بحرین ومسقط و عمان راکه شورش‌کرده بود مطیع ساخت اما چون فرمانده لایقی بود او را عفو کرده جزء مشاوران و ندمای خود درآورد .

○ **نادر** فتنه سام میرزای دروغی راکه در شیروان قیام‌کرده بودند فرونشاند .

۱ــ میگویند وقتی‌رضاقلی میرزا بی‌گناه کورمیشد خطاب به‌نادرگفت « پدر : توچشم مرانکندی بلکه چشم وچراغ‌ایران راکورکردی!)

۲۲۸۴	۱۷۴۵	۱۱۵۸	۱۱۲۴	○ نادر **یکن‌محمد پاشا** سردارعثمانی راکه بمرز ایران‌آمده بود در مرادتپه (دوفرسنگی ایروان) شکست داده لشکرعثمانی را تارومار کردوتوپخانه و غنائم زیادی بچنگ‌آورد . ○ ترکمانان یموت شورش کردندولی‌مطیع نادرشدند
۲۲۸۵	۱۷۴۶	۱۱۵۹	۱۱۲۵	○ دراین‌سال **نادرشاه** نامه مفصلی مبنی برقبولاندن موادی‌که در صحرای مغان بـرای قبول سلطنت پیشنهادکرده‌بود با پیشنهادهای‌تازه‌ای به‌استامبول فرستاد . نادردراین‌نامه نوشته بودکه مرزایران و عثمانی بـاید طبق عهدنامه‌ای‌که (سلطان مراد چهارم) با (شاه عباس صفوی) بسته بود تعیین شود
۲۲۸۶	۱۷۴۷	۱۱۶۰	۱۱۲۶	○ شب یـکشنبه یازدهم جمادی الاخـر ایـن سال در فتح‌آباد خبوشان «محمدخان‌قاجارایروانی» و «موسی بیگ ایرلوی‌افشار» و «قوچه‌بیگ کورد-لوی افشار» باشاره «علی‌قلی‌خان» وتمهید (محمد صالح‌خان قرخلوی ابیوردی» و « محمد علی‌خان افشار ارومی کشیك چی‌باشی» نادرشاه افشاررا در خیمه‌خودکشتند «۱»
۲۲۸۷	۱۷۴۸	۱۱۶۱و ۱۱۶۲	۱۱۲۷	○ پس ازقتل نادر **علی‌قلی‌خان** ملقب به**عادلشاه**

۱ــ میرزامحمدعلی معروف به‌فردوسی‌ثانی که کتاب شاهنامه نادری اومعروف‌است دراین واقعه چنین‌سرود

بیك دم زدن‌نه شهنشاه ماند — نه‌دیهیم و اورنگ وخرگاه ماند
سرشب سرقتل وتاراج داشت — سحرگه نه‌تن سرنه سرتاج داشت
بیك گردش چرخ نیلوفری — نه نادر بجاماند و نه نادری !!

درمشهدجلوس کرد«۱»**ومحمدخان**پسر«محمدحسن خان‌قاجار»رادستگیرومقطوع‌النسل کرداما نزدیك تهران از برادرخود**ابراهیم خان**شکست‌خورده بدست گماشتگان خـودکورگردید و اعیان مشهد **شاهرخ** پسررضا قلی‌میرزا رابسلطنت‌برداشتند .

○ «ابراهیم شاه»کـه میخواست خـود **شاهرخ** را سلطان‌کند و خود بنام او سلطنت نماید و مـوفق نشد درقم بدست هواخواهان **شاهرخ**کشته شدو **عادلشاه**نابینا نیزبانتقام خون نادر بدست‌شاهرخ بقتل رسید .

○ « میرسید محمد متولی » دخترزاده شاه سلیمان صفوی **شاهرخ** راگرفته‌کورکـرد و خـود باین عنوان‌که سلطنت حق خاندان صفوی است با لقب **شاه سلیمان دوم** بتخت نشست .

*

۲۲۸۸ ۱۷۴۹ ۱۱۶۳ ۱۱۲۸ ○ درهمین سال یوسف نامی ازسرداران سپاه نادری به پشتیبانی از «احمد درانی» وبانتقام‌کورکردن **شاهرخ** «میرسید محمد متولی» را بقتل رسانید و شاهرخ‌کوررا در مشهد بتخت نشاند . «۲»

○ **کریم‌خان‌زند**که او را«کریم توشمال» میگفتند با سرکوب کردن یاغیان عراق شهرتی بهم زد

○ در شیراز «صالح‌بیك بیات» ادعای استقلال‌کرد .

*

۲۲۸۹ ۱۷۵۰ ۱۱۶۴ ۱۱۲۹ ○ بین**کریمخان‌زند**و«ابوالفتح‌خان» و «علیمردان

۱ــ علی‌قلی خان چون‌بنام‌عادلشاه بتخت نشست‌این‌شعررا روی سکه خودنقش‌زد

گشت رایج بحکم‌لـم یزلی سکه سلطنت بنـام علی

۲ــ چون‌شاهرخ باصوابدید وحمایت احمددرانی به‌تخت‌نشسته‌بود این‌شعر راسجع مهرخود قرارداد

یافت از الطاف احمد پادشاه شاهرخ برتخت شاهی تکیه‌گاه

خان بختیاری» پیمانی بسته شدو(میرزا ابوتراب) پسر«میرزا مرتضی صدر الممالك » راکه دختر زاده **شاه سلطانحسین** صفوی بود بنام **شاه ـ اسماعیل سوم** به تخت نشاندندو(ابوالفتح‌خان) بحکومت اصفهان و (علیمردانخان) به نیابت سلطنت و **کریم خان** بفرماندهی سپاه تعین گردید .

○ **احمد شاه درانی** برنیشابورحمله کرده آنجارا بباد غارت گرفت .

*

۲۲۹۰ ۱۷۵۱ ۱۱۶۵ ۱۱۳۹ ○ چون در غیاب کریمخان **علی‌مردانخان** پیمان شکسته و **ابوالفتح‌خان** را بقتل رسانیده بود **کریمخان** بدفع (علیمردانخان) شنافت وعلی ـ مردانخان از کریمخان‌شکست خورده به‌کرمان گریخت

○ کریمخان نیابت **شاه‌اسماعیل** را قبول کرد و خود را **وکیل** لقب داد .

*

۲۲۹۱ ۱۷۵۲ ۱۱۶۶ ۱۱۳۱ ○ **علیمردانخان** با **آزادخان افغان** همدست شده بجنگ **کریمخان** آمدند (علیمردان‌خان) شکست خورده و کشته شد اما (آزادخان) بر **کریمخان** پیروز گردید و خان زند باصفهان عقب نشست .

*

۲۲۹۲ ۱۷۵۳ ۱۱۶۷ ۱۱۳۲ ○ (آزادخان‌افغان) برای بار دوم **کریمخان** را شکست داد و بدنبال او ازراه شیراز بطرف‌خشت رفت ولی در کوههای اطراف‌خشت‌از **کریمخان**

شکست‌خورده به اصفهان و آذربایجان فرار کرد

○ **کتیب‌هوزن** (۱) رئیس کمپانی‌تجارتی هلند جزیره خارك را تصرف کرده مرکزصیدمروارید و تجارت خود قرار داد ولی **میرمهنا** شیخ بندرریگ جزیره را از او پس گرفت **وصادق خان** برادر **کریمخان** نیز جزیره را از(میر مهنا) گرفت و باین‌ترتیب جزیره خارك‌وخارکو بتصرف کریمخان در آمد .

*

۲۲۹۳ ۱۷۵۴ ۱۱۶۸ ۱۱۳۳ ○ **کریمخان** پس‌از پیروزی درخشت عازم شیراز شد و با کمك **میرزامحمد** کلانتر شیرازبدون هیچگونه مقاومتی بشیراز وارد شده بامردم با مهربانی و رئوفت رفتار کرد و **بدرخان‌زند**را بحکومت شیراز گماشته خود باصفهان رفت.

○ **محمدحسن‌خان قاجار** که‌در گیلان اقتداری بهم زده بود در این سال(آزاد خان‌افغان) را شکست داد و(آزادخان) هم به رشت وقزوین‌فرار کرد

*

۲۲۹۴ ۱۷۵۵ ۱۱۶۹ ۱۱۳۴ ○ (آزادخان افغان) پس ازشکست‌از **محمدحسن خان** به خدمت **کریمخان** آمد و مورد عفوقرار گرفت و در شیراز بود تا وفات یافت

○ **محمد حسن خان قاجار** پس از پیروزی بر (آزادخان) بقصد جنگ با **کریمخان**عازم‌اصفهان گردید .

---

۱ — Ketip Hauzen

● **ابوالفتح‌خان** ارشد فرزندان(کریم خان زند) تولد یافت

*

۲۲۹۵ ۱۷۵۶ ۱۱۷۰ ۱۱۳۵ ● در محلی بنام **کزاز** نزدیك اراك بین **شیخ علیخان** سردار زند و **محمدحسن‌خان‌قاجار** جنگی در گرفت که بنفع (محمدحسن‌خان) تمام شد و(کریمخان) هم در گلون‌آباد اصفهان بازاز (محمد حسن‌خان‌قاجار) شکست خورده به شیراز آمد .

*

۲۲۹۶ ۱۷۵۷ ۱۱۷۱ ۱۱۳۶ ● (محمدحسن‌خان‌قاجار) با تهیه سپاهی رو بفارس نهاد و شیراز را محاصره کرد اما کاری از پیش نبرد و هنگام مراجعت**شیخعلی‌خان زند** اورا تعقیب کرده در مازندران اسیر شده بدست(محمد علی آقای دولو) قاجار کشته شد .(۱)

*

۲۲۹۷ ۱۷۵۸ ۱۱۷۲ ۱۱۳۷ ● **شیخعلیخان** سر بریده(محمدحسن‌خان‌قاجار)را نزد **کریمخان** فرستاد و خان‌زند دستور دادسر را با گلاب شسته‌درزاویه مقدسه‌حضرت‌عبدالعظیم بخاك سپردند .

● پس از مرك(محمدحسن‌خان) تمام ولایات‌شمالی ایران‌جزءمتصرفات کریم‌خان‌شد و**شاه‌اسماعیل سوم** که در اردوی قاجار بود بحضور کریمخان آمد و مورد احترام قرار گرفت

---

۱ ــ محمد حسن خان قاجار پس‌ازشکست‌از کریمخان‌بین گلباد و اشرف(بهشهر)هنگام‌گذشتن‌از رود(ملاساقان) دست و پای اسب او درگل فرو رفت‌واز حرکت‌ایستاد محمد علی‌آقای دولوقاجار شمشیری باو زد که از اسب بزیر افتاد ورستم بیگ کردانلو سراورا جدا کرده نزد شیخ‌علیخان زند آورد و اوسررا به نزد کریمخان فرستاد .

- (احمد درانی بـه بلوچستان آمد و (نصیرخان) حاکم آنجارا که سرپیچی کـرده بـود مجبور باطاعت کرد
- بفرمان **کریمخان زند** مناره وگلدسته مسجد جامع مظفری‌درکرمـان تعمیر گردید. این‌مسجد ازبناهای **امیرمحمد مبارزالدین** ازسلسله‌آل مظفر میباشد.

*

۲۲۹۸ ۱۷۵۹ ۱۱۷۳ ۱۱۳۸

- دربندر عباس‌کشتی های فرانسوی کارخانجات و تأسیسات کمپانی هند شـرقی را خراب‌کردند و انگلیسیها مرکزتجارت خودرا به‌بندربصره منتقل کردند.
- **کریمخان** ازتهران‌به زنجان‌آمدتا ازآنجاعازم آذربایجان شود
- کریمخان دراین سال‌کاخ گلستان‌رادرتهران بنیان گذارد اماچون پایتخت را بـه شیراز منتقل‌کرد ساختمان‌آن نیمه تمام ماند.

*

۲۲۹۹ ۱۸۶۰ ۱۱۷۴ ۱۱۳۹

- **کریمخان زند** (میرمهنا) شیخ بندرریك راکه طغیان‌کرده بود بسختی مجازات کرد ولی او را بخشیده بحکومت بندرریك فرستاد
- **کریمخان زند**آخرین مدعی‌خود (فتحعلیخان افشار) رادرقریه‌سیاه‌چمن‌آذربایجان‌نزدیك‌تبریز شکست داد وچون (فتحعلیخان) ازدر عذرخواهی درآمد وخان زند اورا بخشید.

*

۲۳۰۰ ۱۷۶۱ ۱۱۷۵ ۱۱۴۰ ○ **آغا محمد خان قاجار** باتفاق برادرش **حسینقلیخان** باهزار سوار بگرگان آمد ولی از حکمران استراباد شکست خورده سه روز پیاده و سرگردان بهرسو میگشت تا (محمدخان سوادکوهی) درحوالی بهشر **آغامحمد خان** را اسیر کرده نزد **کریمخان** فرستاد

○ **معتمدالدوله نشاط اصفهانی** شاعردربار فتحعلیشاه دراین سال دراصفهان تولدیافت.

*

۲۳۰۱ ۱۷۶۲ ۱۱۷۶ ۱۱۴۱ ○ **عبدالرزاق دنبلی** ازادباوشعرای معروف ایران درخوی متولد شد. ازکتابهای معروف اومیتوان (تاریخ قاجار) و(مأثرسلطانی) و(حدائق الجنان) را نام برد.

○ **خدامرادزند** ازسرداران کریمخان دراین سال بحکومت کرمان رسیدوهم دراین سال (امام تقی خان درانی) که در کرمان نفوذ داشت بقتل رسید.

*

۲۳۰۲ ۱۷۶۳ ۱۱۷۷ ۱۱۴۲ ○ بتشویق **کریمخان زند** کمپانی هندشرقی بوشهر را مرکز تجارت خود قرار داد و دولت ایران حق تجارت بندر بوشهر را باین کمپانی داد .

○ **کریمخان زند** دستور داد (فتحعلیخان افشار) را خفه کرده جسدش رادرآستانه امامزاده شاهرضای قمشه بخاك سپردند .

*

۲۳۰۳ ۱۷۶۴ ۱۱۷۸ ۱۱۴۳ ○ **کریمخان** برای تنبیه (شیخ سلمان) رئیس طایفه بنی کعب از کوههای لرستان گذشته (شیخ سلمان)

را درجزیره (خفار) (میان‌کارون و یکی از شعب رود فلاحیه) محصور نموده او را بسختی شکست داد اما بعداً او را مورد عفو قرار داد

*

۲۳۰۴ ۱۷۶۵ ۱۱۷۹ ۱۱۴۴ ○ **کریمخان** پس از رفع شورشهای داخلی شیراز را پایتخت قرارداده و در آبادی این شهر کوشید

○ **میرمهنا** شیخ بندرریگ طغیان کرده جزیره خارك را ازهلندیها گرفت ولی‌ازسپاه(کریمخان) شکست خورد و این جزیره بتصرف کریمخان درآمد.

*

۲۳۰۵ ۱۷۶۶ ۱۱۸۰ ۱۱۴۵ ○ (کریمخان) **شاه اسماعیل سوم** راکه رسماً پادشاه بود خلع کرده وخود مستقلا پادشاه‌شد(۱) وشهر شیراز را به‌پایتخی برگزید و دستور داد حصاری ازسنگ وگچ برگرداگرد شیراز نهاد ولی تاآخر عمر فقط خودرا وکیل مینامید .

○ دراین‌سال هیئتی بریاست**مستر اسکیپ**باهدایای زیادی ازطرف روسیه بدربار**کریمخان زند**آمد وپس‌از یکماه توقف درشیراز بروسیه بازگشت .

*

۲۳۰۶ ۱۷۶۷ ۱۱۸۱ ۱۱۴۶ ○ **میرمهنا**که ازقشون کریمخان شکست‌خورده‌بود سوار قایق‌شده فرارکرد اما باد مخالف او را به بصره‌آورد ودرآنجا دستگیر وبحکم (عمر پاشا) والی بغداد بقتل رسید .

○ برای ایجاد شعبه تجارتی درجنوب ایران هیئتی

---

۱ ــ نقش‌نگین انگشتری کریمخان‌ودرحقیقت مهرسلطنتی اواین‌جمله بود (یامن‌هو بمن رجاه‌کریم) و نقش‌سکه کریمخان این‌شعر بوده (تا زر وسیم درجهان باشد سکه صاحب الزمان باشد)

دراین سال ازطرف انگلستان بایران آمد اما با بی‌توجهی **کریمخان** مواجه شده و بدون اخذ نتیجه مراجعت کردند .

○ **آقا محمد** معروف به(عاشق‌اصفهانی)ازشاعران معاصر کریمخان دراصفهان وفات یافت .

*

۲۳۰۷ ۱۷۶۸ ۱۱۸۲ ۱۱۴۷ ○ **کریمخان** برای دلجوئی از آغا محمد خان دامغان‌را به(حسینقلی‌خان) برادراو دادو(حسینقلی خان) دراین سال عازم دامغان گردید .

○ **محمد ابراهیم‌خان** فرزند **کریم‌خان زند** دراین سال تولد یافت .
مادر او دختر محمدخان کلهر بوده .

۲۳۰۸ ۱۷۶۹ ۱۱۸۳ ۱۱۴۸ ○ **باباخان** فرزند (حسینقلی‌خان) که بعدها بنام **فتحعلیشاه** به‌تخت نشست دراین سال دردامغان تولد یافت .

○ (حسینعلی‌خان) دردامغان شورش کرده خود را **جهانسوز** خواند .

*

۲۳۰۹ ۱۷۷۰ ۱۱۸۴ ۱۱۴۹ ○ نمایندگی تجارتی بریتانیا به‌بصره انتقال یافت و دولت انگلیس دربصره‌یك‌کارخانه ویك‌نمایندگی تجارتی تأسیس کرد .

*

۲۳۱۰ ۱۷۷۱ ۱۱۸۵ ۱۱۵۰ ○ (درویش عبدالمجید) ازمردم طالقان واستاد مسلم خط شکسته دراین سال دراصفهان درگذشت (درویش عبدالمجید) شعرهم میگفت ودر شعر (خموش) و (درویش) تخلص میکرد .

○ **کریمخان زند** دراین سال درشمال شیراز(باغ جهان‌نما) را بنا نهاد .

*

۲۳۱۱ ۱۷۷۲ ۱۱۸۶ ۱۱۵۱ ○ **کریمخان زند** دراین سال عمارتی زیبا و تالاری وسیع بر مزار **خواجه حافظ** ساخت و سنگ قبری برمزار این شاعر نهاد .

○ **محمدخان** حاکم‌مازندران که‌درمقابل(حسینقلی خان جهانسور)مقاومت کرده بود درجنگل‌رستم آباد اسیر شده بفرمان **حسینقلی‌خان** بقتل رسید .

○ بدستور **کریمخان‌زند** ساختمان (مسجد جامع وکیل)درشیراز شروع شد .

*

۲۳۱۲ ۱۷۷۳ ۱۱۸۷ ۱۱۵۲ ○ **کریمخان‌زند** که از سوء رفتار عمر پاشا والی بغداد نسبت به شیعیان آگاه بود سپاهی بتصرف بصره فرستاد . اما (عبدالحمیدخان اول) پادشاه عثمانی (عمرپاشا) را مقتول وبکریمخان پیشنهاد صلح کرد .

○ آرامگاه **حافظ** که بدستور کریمخان شروع بساختمان شده‌بود دراین سال پایان یافت .

○ ساختمان مسجد وکیل درشیراز پایان یافت .

○ (حاج علی‌اکبر نواب) متخلص‌به **بسمل** ازشعرا ودانشمندان وادبای مشهور درشیراز وفات یافت این دانشمند خط شکسته‌را نیکو مینوشت .

*

۲۳۱۳ ۱۷۷۴ ۱۱۸۸ ۱۱۵۳ ○ **کریمخان** که ازضعف دولت عثمانی‌آگاه بود برادر خود **صادق‌خان** را مأمور فتح بصره کرد

و «صادق‌خان» این شهررا درمحاصره گرفت .

○ **آغا محمدخان** برادر زاده خـود **باباخان** را بشیراز دعوت کرد تا از **کریمخان** بخاطر رفتار پدرش «حسینقلیخان» پوزش بطلبد و کریمخان نیز پوزش اورا طلبیده دوباره **حسینقلیخان** را بحکومت دامغان فرستاد .

*

۲۳۱۴ ۱۷۷۵ ۱۱۸۹ ۱۱۵۴ ○ محاصره بغداد سیزده‌ماه طول کشید و **سلیمان‌خان** حاکم بصره بستوه آمده تصمیم به تسلیم شهر گرفت .

○ (حسینقلیخان جهانسوز) دراین سال بدست ترکمانان بقتل رسید .

○ بدستور **کریمخان زند** بـرروی مقبره حافـظ درشیراز عمارت زیبا وتالاری باچهارستون سنگی یك‌پارچه وسنگ مرمری که هم‌اکنون برروی قبر حافظ وجود دارد ساخته شد .

*

۲۳۱۵ ۱۷۷۶ ۱۱۹۰ ۱۱۵۵ ○ **صادق‌خان** با وجودکارشکنی انگلیسها عـاقبت بصره را تصرف کرد و حکومت آنجارا به **علی‌محمدخان زند** داد .

○ **رحیم‌خان زند** فرزند ارشد **کریمخان** درگذشت و او را درجوارقبر **حمزة بن موسی کاظم (ع)** درشیراز دفن کردند .

*

۲۳۱۶ ۱۷۷۷ ۱۱۹۱ ۱۱۵۶ ○ **صادق‌خان** پس‌ازفتح بصره (سلیمان‌خان) حاکم بصره را با خود به شیرازآورد .

○ «میرزا محمد نصیرالدین» فرزند «میرزا عبداله» طبیب ودانشمند و حکیم معروف‌جهرمی صاحب شعر«پیروجوان» درشیراز وفات یافت .

○ **حسینقلی‌خان جهانسوز** بدست‌ترکمانان یموت که براوشوریده بودند بقتل‌رسیدودراستر آبادمدفون گردید . «۱»

*

*

۲۳۱۷ ۱۷۷۸ ۱۱۹۲ ۱۱۵۷ ○ پس ازتصرف بصره اهالی این شهر وبعضی از طوایف عرب بتحریك دولت عثمانی شورش‌کرده عده زیادی از ایرانیان از جمله «علی محمدخان زند»راکشتندکه از طرف **کریمخان** شورشیان پراکنده و دوباره بصره تصرف‌گردید .

○ روسها دراین سال برای اتحاد با ایران برضد عثمانی سفیری بدربار **کریمخان** فرستادند و شهریار زند نیزپیشنهادآنهارا پذیرفت .

○ **احمدشاه درانی** «احمدخان ابدالی»که پس‌از قتل نادرشاه در قندهار و هرات حکومتی تشکیل داده بود در این سال بمرض جذام درگذشت .

*

۲۳۱۸ ۱۷۷۹ ۱۱۹۲ ۱۱۵۸ ○ **کریمان زند** در شیرازبمرض سل وفات یافت و در عمارت کلافرنگی «موزه پارس فعلی» دفن گردید «۲»

---

(۱) قتل‌حسینقلیخان جهانسوز رادرسال ۱۱۸۹ نیزنوشته‌اند .

۲ــ ماده‌تاریخ‌وفات‌کریمخان راچنین نوشته‌اند :

کریم‌زند چو ازداربی‌قرار گذشت سه‌ازنود . نودازصد . صداز هزارگذشت ۱۱۹۳

اما حاج سلیمان‌صباحی بیدگلی شاعرمعاصرکریمخان‌ماده‌تاریخ فوت‌شهریارزند رابطور معماساخته‌که‌چنین‌است

بقیه‌پاورقی درصفحه بعد

○ پس از فوت **کریمخان** بلافاصله بین « ابوالفتح خان» پسر «کریمخان» و«زکی‌خان» برادرمادری کریمخان برسرسلطنت‌نزاع درگرفت‌که بپیروزی زکیخان منتهی گردید .

○ «میرزاشفیع‌شیرازی» متخلص به«وصال» درشیراز تولد یافت .

○ «میرزا ابـوالقاسم قائم مقام» (سیدالوزرا) پسر **قائم مقام اول** که مدتها وزارت **عباس‌میرزا** و **محمدشاه** را داشت دراین سال تـولد یافت .

*

۲۳۱۹ ۱۷۸۰ ۱۱۹۴و ۱۱۹۵ ۱۱۵۹ ○ «صادق خان» ملقب به**استظهارالدوله** بـرادر پدری **کریمخان** ازبصره مراجعت‌کرد اما «زکی خان » او را بشهرراه نداد

○ «صادقخان» و پسرش«جعفرخان» بکرمان رفتند.

○ **زکی‌خان** درمحل‌ایزدخواست‌شبانه بدست‌جمعی از امرای ایل(مافی) کشته شد«۱» **وابوالفتح ـ خان** درشیراز بتخت نشست .

○ **صادق‌خان** بخدمت «ابوالفتح‌خان» درآمد امـا چون «ابوالفتح‌خان» درعیش وعشرت ولهوو لعب غرق بـود بهمراهی جمعی از امـرای زند او را زندانی‌کرده وسپس‌کورنمود و(صادق‌خان) ملقب به «استظهارالدوله» بسلطنت نشست .

بقیه پاورقی ازصفحه قبل

رقم زدصباحی ؛ زایوان شاهی برون رفت کاوس‌وکیخسرو آمد

که‌از(ایوان‌شاهی)که‌بحساب‌ابجد۳۸۴میشود اگرکاوس یعنی (۸۷) برون رود وکیخسرویعنی (۸۹۶) اضافه‌گردد بازعدد (۱۱۹۳) بدست میآید

۱ــ دوران حکومت زکیخان راکه‌صدروز تمام‌طول‌کشید بنام (حکومت صدروزه) معروف‌گردید

- «آزادخان‌افغانی» که‌پس‌ازشکست از«محمد حسن خان‌قاجار» به «کریمخان» پناه‌آورده‌بود دراین سال درشیراز بمرض خناق «دیفتری» درگذشت و جسدش را به‌کابل بردند .
- بین «صادق خان» و «علیمراد خان» که مدعی حکومت‌بود جنگ درگرفت‌که پس‌از چند جنگ «علیمرادخان» پیروز شد و«صادقخان» و دو پسر جوانش «علینقی‌خان وحسن‌خان» را اسیرکرده‌به زندان انداخت وخود دراصفهان تاجگذاری‌کرده بنام خود سکه زد .
- (حاجی لطفعلی بیگ) معروف‌به (آذر بیگدلی) ازشعرای‌معروف‌وبنام‌ایران‌وصاحب‌تذکره«آتشکده» وفات یافت . آذر بیگدلی این کتاب را بنام «کریمخان زند» تألیف‌کرد .
- «ذوالفقارخان افشار» از رؤسای افشار وحکام و رجال معروف آذربایجان‌که ازطرف کریمخان بحکومت‌خمسه رسیده بود دراثر تمرد دراین‌سال توسط علیمرادخان بقتل رسید .

*

۲۳۲۰ ۱۷۸۱ ۱۱۹۶ ۱۱۶۰

- شهر شیراز بتصرف **علیمرادخان** درآمد و او حکومت‌کرمان‌را به‌پاداش خدماتی‌که**جعفرخان** کرده‌بود باو داد .
- یك‌عده‌ازبازرگانان روسی برای تأسیس‌نمایندگی تجارتی بایران‌آمدند اماموفق نشده بازگشتند .
- **اکبرخان زند** پسر ارشد **زکی‌خان** که‌مدتی درصدد استقلال بود بدست «علیمرادخان» نابینا و مقتول گردید .

۲۳۲۱ ۱۷۸۲ ۱۱۹۷ ۱۱۶۱ ○ (علیمرادخان) پس‌از تصرف شیراز **صادق خان** را با دوفرزندش بقتل رسانید «۱» وابوالفتح‌خان پسر کریمخان راکورکرد .

*

۲۳۲۲ ۱۷۸۳ ۱۱۹۸ ۱۱۶۲ ● **علی مرادخان** پسر پانزده‌ساله‌خود «شیخ ویس خان» یا«شیخ اویس خان»را باسپاهی بجلوگیری **آغا محمدخان** بگرگان فرستاد .

● **سید احمد هاتف اصفهانی** صاحب ترجیع بند معروف «۱» درقم وفات یافت .

*

۲۳۲۳ ۱۷۸۴ ۱۱۹۹ ۱۱۶۳ ● **آغامحمدخان** سپاه زندراکه بسرداری «محمد ظاهر خان» استرآباد را محاصره کرده بود درهم شکست و «محمدظاهر خان» بقتل رسید .

○ **علیمراد خان**درمورچه‌خورت اصفهان‌وفات‌یافت و **جعفرخان** بجای او بتخت سلطنت زندیه‌نشست وسپس به‌شیراز رفته این شهررا پایتخت‌قرارداد.

*

۲۳۲۴ ۱۷۸۵ ۱۲۰۰ ۱۱۶۴ ○ **جعفر خان** بسرعت سپاهی فراهم آورد وبجلو «آغا محمدخان» که تاقم آمده بود شتافت اما سپاه او منهزم گردید وخود «جعفر خان» بشراز بازگشت .

○ دراین سال «آغا محمد خان» موقتاً درتهران بتخت نشست وتاجگذاری رسمی را موکول به‌بعد کرد و(باباخان) پسر «حسینقلیخان جهانسوز»را به‌ولیعهدی انتخاب کرد .

۱ــ جسدصادق‌خان برادرکریمخان زندرا درجوار حضرت شاهچراغ درشیراز بخاك سپردند

۱ــمطلع این‌ترجیع بندمعروف و بی‌نظیر چنین است

ای فدای توهم دل وهم جان وی نثار رهت همین و همان

○ **نصراله میرزا** فرزند «شاهرخ» که مدتی نزد «حسینقلیخان قاجار» وزمانی‌هم نزد «کریمخان زند» بود بواسطه اعتیاد به‌تریاك قوای خود را ازدست داده. راین سال درمشهد درگذشت .

*

۲۳۲۵ ۱۷۸۶ ۱۲۰۱ ۱۱۶۵ ○ **جعفرخان** یزد و اصفهان را تصرف کرد وپسر دلیرش **لطفعلیخان** هم‌درسمت لارستان وسواحل خلیج‌فارس بفتوحاتی نائل آمد

*

۲۳۲۶ ۱۷۸۷ ۱۲۰۲ ۱۱۶۶ ○ **لطفعلی‌خان‌زند** درسواحل‌خلیج فارس‌بحکومت رسیدونواحی کوهستانی لاروخلیج‌فارس را ازبندر بوشهر تابندرعباس تصرف کرد .

○ **عباس‌میرزا** فرزند **باباخان** (فتحعلیشاه) در دراین سال تولد یافت.

*

۲۳۲۷ ۱۷۸۸ ۱۲۰۳ ۱۱۶۷ ○ **جعفرخان** توسطامرای زندیه بقتل‌رسید و(صید مرادخان) حاکم سابق شیرازبتخت‌سلطنت نشست اما بدست طرفداران (لطفعلی خان) کشته شد و **لطفعلیخان** به‌شیرازآمده بتخت نشست

○ **یغمای جندقی** شاعر توانای ایران در جندق کرمان متولد شد.

○ در جنگی که بین **لطفعلیخان** و (آغامحمدخان قاجار) در چمن بیضا (نزدیك شیراز) روی دادبا آنکه خان زند ابتدا پیروز بود ولی در آخر شکست خورده بشیرازبازگشت.

*

۲۳۲۸ ۱۷۸۹ ۱۲۰۴ ۱۱۶۸ ○ (آغامحمد خان) بعزم تسخیرشیراز حرکت‌کرد

اما چون از بسیج سپاه لطفعلی خان آگاه شد به‌قزوین رفته‌آنجا را تصرف کرد.

*

○ **جعفرقلی‌خان** بدعوت برادرش **آغامحمدخان** به تهران آمد ولی بفرمان خان‌قاجار بقتل‌رسید

*

۲۳۲۹ ۱۷۹۰ ۱۲۰۵ ۱۱۶۹ ○ **لطفعلی‌خان** با سپاهی به کرمان حمله کرداما در اثر طولانی‌شدن‌مدت محاصره وکمی خواربار در سپاه او شکست افتاد و **لطفعلی‌خان** اجباراً بشیراز بازگشت .

*

۲۳۲۰ ۱۷۹۱ ۱۲۰۶ ۱۱۷۰ ○ در اثر رفتار **لطفعلی‌خان** (حاج‌ابراهیم کلانتر شیراز) که برای بسلطنت رسیدن **لطفعلی‌خان** کوشش فراوان کرده بود از او دلسرد شده و مخفیانه‌با فرستادن هدایائی نزد **آغامحمد خان** او را به شیراز دعوت کرد .

○ در جنگی که بین **لطفعلی‌خان** و **آغامحمد خان** روی باآنکه (لطفعلی‌خان) تا سراپرده‌خان قاجار هم پیش رفت اما در اثرزود باوری شکست خورده بشیراز آمد وچون(حاج‌ابراهیم)اورا بشهر راه نداد بکرمان فرارکرد .

○ **آغامحمدخان** بشیراز وارد شد و در عمارت کلاه فرنگی (موزه پارس) بر تخت نشست و از شدت کینه‌ای که داشت دستور داد آرامگاه **کریمخان**را شکافتند وباقیمانده‌جسدآن‌مردبزرك رابه‌تهران‌برده‌زیرپلکانی که هرروزازآن‌میگذشت

دفن کردند(۱) وهمچنین حصار محکم شیرازرا که
کریمخان بنا کرده بود خراب ساخت (۲)

*

۲۳۳۱ ۱۷۹۲ ۱۲۰۷ ۱۱۷۱ ○ **تیمورشاه درانی** فرزند احمدخان‌درانی حاکم افغانستان درگذشت و پسرش **زمانشاه‌درانی** حکمران افغانستان شد .

○ **هراکلیوس** که خودراتحت حمایت روسیه‌قرار داده بود **گنجه** را تصرف کرد .

○ (ابراهیم خلیل‌خان جوانشیر) حاکم قره باغ از **آغامحمدخان** شکست خورده مطیع شد .

○ (میرزامحمد تقی‌خان‌کاشانی) ملقب به(لسان‌الملك) و متخلص به **سپهر** درکاشان تولد یافت .

*

۲۳۳۲ ۱۷۹۳ ۱۲۰۸ ۱۱۷۲ ○ (لطفعلی‌خان‌زند) به **نرماشیر** رفت وپس ازتقویت سپاه خودکرمان را تسخیرکرده و برای باردوم بعنوان پادشاه درکرمان به تخت نشست .

○ **آغا محمدخان** بسرعت بکرمان‌آمد و این‌شهر را درمحاصره گرفت .

*

۲۳۳۳ ۱۷۹۴ ۱۲۰۹ ۱۱۷۳ ○ شهرکرمان بواسطه‌خیانت پادگان‌کرمانی گشوده

---

۱ ــ اعلیحضرت رضا شاه کبیر دستور دادند بقایای استخوانهای کریمخان زند را بیرون آورده در زاویه مقدسه حضرت عبدالعظیم بخاك سپردند

۲ ــ فتحعلیخان صباشاعر معروف این دوره در باره خراب شدن حصار شیراز چه خوش گفته

گردون به زمانه خاك غم ریخت دریغ — با شهد طرب زهر غم آمیخت دریغ
از کینه دور فلك جور سرشت — شیرازه شیراز ز هم ریخت دریغ

شد و«آغامحمدخان» وارد شهر گردید **ولطفعلی خان** با شجاعت بیمانندی فرار کرد ولی **جهانگیر خان** حاکم بم اورا دستگیر و تحویل (آغامحمد خان) داده وخان زند او را بتهران فرستاد .

○ آغا محمد خان آخرین فروغ درخشان زندیه را در تهران بوضع فجیعی بقتل رسانیده و جسدش را در بقعه امامزاده زیدبخاك سپردند

*

۲۳۳۴ ۱۷۹۵ ۱۲۱۰ ۱۱۷۴ ○ (آغامحمدخان) درنوروز این‌سال رسماً درتهران تاجگذاری کرد (۱) و سپس بخراسان رفت و **شاهرخ میرزا** را برای بدست آوردن بقیه جواهرات نادری تحت شکنجه قرار داد و پس از گرفتن کلیه جواهرات او را بتهران فرستاد اما در دامغان‌وفات یافت وپسرش (نادرمیرزا) ادعای سلطنت داشت .

*

۲۳۳۵ ۱۷۹۶ ۱۲۱۱ ۱۱۷۵ ○ **نادر میرزا** فرزند شاهرخ که ادعای‌سلطنت‌داشت از (محمدحسن‌خان) سردار (باباخان) شکست خورده متواری گردید.

○ آغامحمدخان برای تصرف نواحی گرجستان به آذربایجان و قفقاز رفت‌و قلعه شوشی را محاصره کرد اما شب هنگام‌بضرب‌دشنه دونفرازپیشخدمتان که محکوم به اعدام شده بودند در بسترخواب کشته شد(۲)

*

۲۳۳۶ ۱۷۹۷ ۱۲۱۲ ۱۱۷۶ ○ **باباخان** ولیعهد قاجارکه در شیراز بود بتهران

۱ــ درپاره‌ای ازمنابع محل‌تاجگذاری آغامحمدخان رادشت‌مغان واردبیل نیزنوشته‌اند

۲ــ جسد آقامحمدخان را ازشوشی بتهران‌آورده وازآنجا به‌نجف برده بخاك سپردند

وارد شد و روزاول نوروزاین سال بتخت نشست و مدعیان را از جمله علیقلی‌خان یکی از برادران **آغامحمدخان** ازبین برده در روزعید فطر رسماً تاجگذاری کرد«۱» و خود را بنام جد خود **فتحعلیشاه** خواند .

○ (حاج‌ملاهادی‌سبزواری)حکیم و دانشمند معروف ایران در سبزوار تولد یافت .

○ (محمد رضا قلیخان) متخلص به**همای‌شیرازی** از شعرای مشهور در شیراز تولد یافت

*

۲۳۳۷ ۱۷۹۸ ۱۲۱۳ ۱۱۷۷ ○ (حسینعلی‌خان) برادر **فتحعلیشاه** که در فارس بود با لشکری بطرف اصفهان‌حرکت کرد امابا وساطت مادرش بین دو برادر صلح افتاد .

○ **فتحعلیشاه** (نادرمیرزاپسرشاهرخ) را درمشهد شکست داد و او بافغانستان فرار کرد .

○ (میرزا عباس بسطامی) معروف به **فروغی** از عرفا و شعرای معروف ایران که در عتبات تولد یافته بود و در اوان جوانی بایران آمده بود بدربار فتحعلیشاه راه یافت

○ **میرزاعیسی** مشهور به (قائم مقام اول)ازرجال دانشمند ایران در این سال به وزارت **عباس میرزا**ولیعهد تعین گردید

*

۲۳۳۸ ۱۸۹۹ ۱۲۱۴ ۱۱۷۸ ○ **فتحعلیشاه**به‌خراسان لشکر کشید و(نادرمیرزا)

۱ــ عددکلمه (بابا) که‌نام‌اصلی فتحعلیشاه است اگربترتیب نوشته شودتاریخ۱۲۱۲ سال‌جلوسش بدست میآید و همچنین فتحعلیخان صبا ملك‌الشعرا درقصیده‌ای چنین گفته

رقم‌زد منشی‌طبع صبا ازبهر تاریخش زتخت آغامحمد خان‌شد و بنشست باباخان

راکه‌باکمک (زمان شاه درانی) والی هرات به خراسان لشکرکشیده بود شکست داد

○ **شیخ مرتضی انصاری** ازفقها ومجتهدین بزرك ایران در دزفول متولد شد.

○ (حسینعلی میرزا فرمانفرما) پسر **فتحعلیشاه** قاجار بحکومت فارس منصوب شد.

*

۲۳۳۹ ۱۸۰۰ ۱۲۱۵ ۱۱۷۹ ○ در این سال **محمود** برادر **زمانشاه** با فرزند خویش (کامران‌میرزا) که از هرات‌رانده‌شده‌بود بتهران آمد و «فتحعلیشاه»او را بگرمی‌پذیرفت و او با کمك سپاه ایران زمانشاه را گرفته کور کرد و خود در کابل بتخت نشست .

*

○ دراین سال دولت انگلستان یکی‌از سیاستمداران خودرا بنام **سرجان ملکم** (۱) همراه هیئتی بدربار **فتحعلیشاه** فرستاد تا مقدمه دوستی‌ایران وانگلستان فراهم بنماید .

○ **رضا قلی هدایت** صاحب کتاب معروف «روضة الصفا» درتهران تولد یافت .

*

۲۳۴۰ ۱۸۰۱ ۱۲۱۶ ۱۱۸۰ ○ **فتحعلیشاه** دریك‌روز «حاج ابرهیم کلانتر» و کلیه بستگانش را ازبین برد وکلیه املاکش را ضبط‌کرد (۲)

۱ــ Sir John Malcolm .

۲ــ حاج ابراهیم‌که آغا محمدخان وفتحعلیشاه را هردو بسلطنت رسانده ولقب معتمدالملك‌یافت‌چون قدرت بیشماری بهم زده بوده مورد ترس فتحعلیشاه واقع‌شده ودستور قتل اورا داد و خود حاج‌ابراهیم را درتهران گرفته زبانش‌را بریدند وبازن‌وفرزند به‌قزوین فرستاده درآنجا بقتل رسانیدند و فتحعلیشاه صدارت رابه میرزا شفیع‌مازندرانی داد .

○ دراین سال گرجستان وباکو به‌روسیه ملحق گردید

○ دراین سال «فتحعلیشاه» فرزند دلیر وشجاع خود **عباس میرزا** را رسماً ولیعهد کرده بحکومت آذربایجان فرستاد .

*

۲۳۴۱ ۱۸۰۲ ۱۲۱۷ ۱۱۸۱ ○ «حسینعلی‌خان» برادر **فتحعلیشاه** حاکم قم وکاشان که دوباره قیام کرده بود بدستور خان قاجار کور گردید ویکسال بعدهم وفات یافت .

○ **فتحعلیشاه** دراین‌سال «حاج‌خلیل‌خان کراوغلی» را بهمراهی **سرجان ملکم** به‌هندوستان فرستاد ولی بعلت اشتباهی که پیش‌آمد سفیر ایران کشته وبقیه بزندان افتادند .

○ **زمانشاه** نابینا پادشاه افغانستان بکمك برادرش «شجاع‌الملك» بر برادر فائق‌آمد وبه‌تخت نشست.

○ سپاه روس بسرداری **سی‌سیانف** «۱» تفلیس را گرفت .

*

۲۳۴۲ ۱۸۰۳ ۱۲۱۸ ۱۱۸۲ ○ **(نادرمیرزا)** آخرین‌فرد خاندان‌افشاریان بدستور **فتحعلیشاه** دستگیر ومقتول گردید .

○ **سی‌سیانف**(۲) گنجه وشوشی وقراباغ‌وایروان راتصرف کرده‌تاکنار رودارس‌آمد وازطرف‌ایران نیزسپاهی‌درچمن‌سلطانیه‌بفرماندهی **عباس‌میرزا** گردآمد .

○ شروع جنگ اول ایران وروس

۱ــ Sissianove

۲ــ سی‌سیانف را درایران اشپخدر میگفتند .

۲۳۴۳ ۱۸۰۴ ۱۲۱۹ ۱۱۸۳ ○ «حاج خلیل قزوینی» سفیرفتحعلیشاه که در بمبئی بشکارپرنده پرداخته بود توسط هندوان متعصب کشته شد **ولردولسلی** (۱) فرمانفرمای کل هندوستان‌هیئتی را با لباس سیاه برای‌عذرخواهی بدربار**فتحعلیشاه** فرستاد وشاه قاجار نیزمعذرت آنها را پذیرفت واین‌دفعه «محمد نبی‌خان» برادر زن « حاج خلیل »مقتول را بسفارت هند فرستاد و انگلیسها مبلغی بعنوان خون بها باو پرداختند .

○ «فتحعلیشاه»درلشکرکشی بایروان ازخلیفه ارامنه **اوچ کلیسا** «۲» تحقیقاتی درباره ناپلئون پادشاه فرانسه کرد .

*

۲۳۴۴ ۱۸۰۵ ۱۲۲۰ ۱۱۸۴ ○ **رومئو** فرستاده **ناپلئون** بتهران‌واردشد ونامه «ناپلئون» پادشاه فرانسه را به «فتحعلیشاه» داد .

○ **عباس میرزا** بارشادت وشجاعت بی‌نظیری‌سپاه روس را درهم شکسته وقلعه شوش را تصرف کرد ودر قلعه باکو **سی‌سیانف** بضرب گلوله کشته شد وسپاه ایران به‌پیشرفت خود ادامه داد .

○ «حاج‌ملاعلی کنی» ازعلماء معروف ایران دردوره **ناصرالدین شاه** در قریه کن ازتوابع تهران متولد شد.

○ «لطفعلی‌خان صورتگر» شاعر ونقاش و هنرمند با ارزش شیرازی دراین‌سال درشیراز متولدشد.

*

۲۳۴۵ ۱۸۰۶ ۱۲۲۱ ۱۱۸۵ ○ **ژوبر** نماینده اول بناپارت در چمن سلطانیه

۱ــ Lord Wellesley .

۲ــ کلیسای اوچ کلیسا یا (اچمیادزین) نزدیك ایروان و حوالی رود ارس بود (نگاه‌کنید بوقایع سال ۳۰۱ میلادی)

بحضور **فتحعلیشاه** رسیدونامه‌امپراطور فرانسه راتقدیم شاهنشاه ایران کرد .

○ جنگ‌ایران وروس که بنفع **عباس میرزا** پیش میرفت دراثرخیانت بعضی ازامرای لشکرمتوقف شد. وسپاه ایران به ایروان عقب نشینی کرد.

○ دراین سال «عبدالرحمن پاشا» برادر «ابراهیم پاشا» بدربار ایران پناه آورد و مورد حمایت **فتحعلیشاه** قرار گرفت.

*

۲۳۴۶ ۱۸۰۷ ۱۲۲۲ ۱۱۸۶ ○ عهدنامه معروف **فین کن‌اشتاین** «درلهستان» بین **فتحعلیشاه و ناپلئون** بسته شد وناپلئون هیئتی بریاست «سرتیب گاردان» آجودان‌مخصوص خود برای اصلاح نظام‌ایران بدربار «فتحعلیشاه» فرستاد وسپاه ایران تحت تعلیم افسران فرانسوی پیشرفت شایانی کرده در جبهه شمال روسها را شکست دادند .

○ «میرزا حبیب» متخلص به **قاآنی** از شاعران بزرك قاجاریه درشیراز تولد یافت

○ «میرزا تقی خان امیرکبیر» در فراهان تولد یافت «۱»

*

۲۳۴۷ ۱۸۰۸ ۱۲۲۳ ۱۱۸۷ ○ دولت انگلیس که ازپیمان**فن کین‌اشتاین**هراسان شده بود دوباره **سرجان‌ملکم** راباجلال وشکوه بسیاربه بوشهرفرستاد ولی **فتحعلیشاه** باواجازه ورود بایران رانداد.

○ بین تزار **الکساندر اول** امپراطور روسیه و **ناپلئون بناپارت** درمحلی بنام **تیلسیت** «۲»

۱ــ فراهان بخشی از شهرستان اراك است

۲ــ تیلسیت شهری است در ایالت لیتوانی روسیه

معاهده‌ای بسته شد که مسیر سیاست وتاریخ ایران را بهم زد.

○ **ژنرال گاردان** که بواسطه تغیر سیاست **ناپلئون** درایران کاری نداشت عازم بازگشت شد.

○ قوای روسیه درقراباغ وایروان بحمله پرداختند وچون خود « فتحعلیشاه » بکمك **عباس میرزا** آمد بزودی توانستند روسهارا تاکرانه رود ارس ودشت مغان عقب نشانند و**عباس‌میرزا** گنجه را محاصره کرد .

*

۲۳۴۸ ۱۸۰۹ ۱۲۲۴ ۱۱۸۸ ○ **محمود** برادر **زمانشاه** پادشاه افغانستان‌دوباره به پادشاهی رسید و « شجاع الملك » بهندوستان گریخت .

○ **سرجان ملکم** باهیئتی وهدایای نفیسی بحضور **فتحعلیشاه** رسید وپادشاه ایران (حاج میرزا-ابوالحسن‌خان شیرازی) (۱) را باتفاق **جیمس موریه** (۲) به‌لندن فرستاد .

○ **سرهاردفورد جونز** (۳) سیاستمدار بزرك انگلیسی با شش نفراز همراهـان خود بحضور **فتحعلیشاه**رسید ونامه**ژرژسوم** پادشاه‌انگلیس را بایك‌قطعه‌الماس تقدیم‌داشت وقراردادی‌دوستانه منعقد کرد .

*

۲۳۴۹ ۱۸۱۰ ۱۲۲۵ ۱۱۸۹ ○ **سرتیپ گاردان** بهمراهی افسران فرانسوی در این سال از طریق عثمانی عازم اروپا گردید

---

۱ ــ خواهر زاده حاج ابراهیم کلانتر .

۲ ــ نویسنده کتاب مشهور (حاجی‌بابا)

۳ ــ Sir Harford Jones

○ «سیدحسین‌طباطبائی» متخلص‌به **مجمر اصفهانی** که در زمان فتحعلیشاه به لقب «مجتهدالشعرا» معروف بود درتهران درگذشت .

○ اولین چاپخانه با حروف فارسی توسط **میرزا زین‌العابدین** درتبریز نصب و شروع بکارکرد

*

۲۳۵۰ ۱۸۱۱ ۱۲۲۶ ۱۱۹۰ ○ **سرگور اوزلی** برای عقد معاهده دوستی از طرف **ژرژسوم** پادشاه انگلستان باهیئتی وارد تهران شد (۱)

○ **عباس میرزا** و **قائم‌مقام** برای اولین دفعه‌دو نفرازجوانان ایرانی را برای تحصیل بانگلستان فرستادند.

*

۲۳۵۱ ۱۸۱۲ ۱۲۲۷ ۱۱۹۱ ○ اردوی **عباس‌میرزا** در **اصلاندوز** «کناررود ارس» مورد حمله ناگهانی روسها واقع شد . در این جنگ‌که به «جنگ اصلاندوز» معروف است توپخانه ایران‌که‌بسرپرستی **لیندسی** (۲) افسر انگلیسی اداره میشد سهوا یا عمدا قوی ایران‌را زیرآتش‌گرفت . **لیندسی** کشته‌شد وقوای ایران متلاشی گردید و **عباس میرزا** به تبریز عقب نشست .

*

۲۳۵۲ ۱۸۱۳ ۱۲۲۸ و ۱۲۲۹ ۱۱۹۲ ○ پیشرفت روسها که مخالف منافع انگلستان بود **سرگوراوزلی** سفیرانگلیس رابوساطت‌واداشت

---

۱ ــ سرویلیام اوزلی (Sirwiljam ouseley) که راجع به ایران نوشته‌های ذیقیمه‌دارد همراه این هئیت بوده

۲ ــ لیندسی را بواسطه قامت رشید و بلندی که داشت (رستم) مینامیدند .

وبامیانجگیری اوازطرف ایران «میرزاابوالحسن خان شیرازی» معروف به **ایلچی** با **نیکولا-رتیشف**(۱) درچمن گلستان(۲)عهدنامه **گلستان** را امضاء کرد. که کاملا بنفع انگلیسها و روسها وبضرر ایران بود .

○ **سرجان ملکم** کتاب تاریخ ایران را در این سال بزبان‌انگلیسی تألیف‌کرد.

○ «میرزا ابوالحسن‌غفاری صنیع‌الملک»بزرگترین نقاش دوره قاجاریه تولد یافت.

○ عهدنامه **گلستان** درتهران بامضاء **فتحعلیشاه** رسید .

○ **محمودخان** ملک‌الشعرا در تهران تولد یافت.

*

۲۳۵۳ ۱۸۱۴ ۱۲۳۰ ۱۱۹۳ ○ **فتحعلیشاه** بواسطه شورشهای خراسان «محمد ولی‌میرزا» مأمور سرکوبی شوشیان را احضار و «حسنعلی میرزا شجاع السلطنه» فرزند دیگرخود را فرمانروای خراسان کرد.

○ دراین سال **عباس میرزا** و **قائم‌مقام** پنج‌تن از محصلین ایرانی رابرای ادامه تحصیلات عالیه بانگلستان فرستادند .

○ بین‌دولت ایران و **الیس** (۳) و **جمیزموریه** نمایندگان انگلستان که بایران آمده بودند معاهده‌ای امضاء شد که بموجب آن دولت ایران کلیه معاهداتی‌که بادول دیگربسته بود باطل نماید و بهیچ قشونی اجازه ندهدکه ازراه ایران

---

۱ — Nicola . Retishov .
۲ — قریه گلستان از قراء قراباغ
۳ — Ellis .

هندوستان راموردتجاوز قراردهد ودولت انگلستان هم هرساله مبلغی بایران بپردازد .

*

۲۳۵۴ ۱۸۱۵ ۱۲۳۱ ۱۱۹۴ ○ **عباس‌میرزا** که خوددرقسمت نظام‌جدیداطلاعات کافی بدست آورده بود بفکرتشکیل گارد سلطنتی افتاد وازمیان‌افواج چریکی‌یازده هنك پیاده نظام که دارای اسلحه متحدالشکلی‌بود تشکیل‌داد.

*

۲۳۵۵ ۱۸۱۶ ۱۲۳۲ ۱۱۹۵ ○ چون روسهامفاد عهدنامه گلستان راعمل‌نکردند (حاج میرزاابوالحسن‌شیرازی) به **سن پطرز-بورك** رفت و دعاوی ایران را مطرح‌کرد و (الکساندریرمولف) باتفاق (میرزا ابوالحسن) بایران‌آمد و درچمن سلطانیه بحضور فتحعلیشاه رسید.

○ (حاج میرزا محمداخباری) ازعلماءمعروف‌زمان **فتحعلیشاه** که بقولی بامر فتحعلیشاه چهل روز بست نشست وبااوراد وادعیه مخصوص غروب روز چهلم‌سر **اشپخدر**(سیسیانف)سرداررروسی‌را بحضور (فتحعلیشاه) حاضر کرد درکاظمین شهیدشد(۱)

○ **شاه‌خلیل** ازسادات‌حسینی‌وپیشوای‌فرقه‌اسماعیلیه که نسب‌خود را به(رکن‌الدین‌خورشاه) آخرین خلیفه اسماعیلیه میرسانید درتبریز بدست مردم کشته شد

*

۲۳۵۶ ۱۸۱۷ ۱۲۳۳ ۱۱۹۶ ○ چون‌پیشنهادهای **یرمولف** مورد قبول فتحعلیشاه واقعشد نامبرده به تفلیس بازگشت و **مرزاویچ**

---

۱ ــ نگاه کنید بوقایع سال ۱۲۲۰ هجری

نامی رابا یك‌نفر ارمنی موسوم به **شاهمیرخان** مأمور مذاکرات راجع به خطوط مرزی کرد .

○ **شجاع‌السلطنه** حاکم خراسان در محل (کافر قلعه) هرات افاغنه را بسختی شکست داد .

○ برای اولین دفعه شخصی بنام **آقازین‌العابدین** تبریزی‌اسباب وآلات‌مخصوص‌چاپ‌را بنام (باصمه خانه) بـه تبریز آورد وبحمایت **عباس میرزا** کتاب (فتح‌نامه) را بچاپ رسانید

*

۲۳۵۷ ۱۸۱۸ ۱۲۳۴ ۱۱۹۷ ○ چون وضع سرحدات شرقی ایران خـوب نبود **فتحعلیشاه** قلعه‌هرات‌راکه مهمترین اتکاءلشکر کشی بود با فرستادن هفت عرداده تـوپ سنگین وچهارهزار نفر توپچی تقویت‌کرد .

*

۲۳۵۸ ۱۸۱۹ ۱۲۳۵ ۱۱۹۸ ○ بین‌دولت‌ایران ونماینده روسیه مذاکراتی‌صورت گرفت تا بـواسطه اهمیت یـافتن راه هندوستان مناسبات دوستانه بین ایـران وروس محکم گـردد بهمین‌مناسبت‌سرهنك **زوبوف** در این سال‌همراه هیئتی بملاقات **عباس میرزا** آمد .

*

۲۳۵۹ ۱۸۲۰ ۱۲۳۶ ۱۱۹۹ ○ چون دولت عثمانی قلعه **چهریق** (سلماس) رااز خود میدانست ونسبت‌به‌زوار ایرانی تعرض‌میکرد «فتحعلیشاه» **عباس میرزا** را مأمور جنك بـا عثمانی کـرد و «محمد علی میرزا دولتشاه» را بـا سپاهی بطرف بغداد فـرستاد لشکریـان ایران بفتوحات درخشانی نائل آمدند وشهرهای بایزید الشگرد ـ ملاذگرد ـ تبلیس ـ اخلاط وتوپراق قلعه را بتصرف درآورد.

۲۳۶۰ ۱۸۲۱ ۱۲۳۷ ۱۲۰۰ ○ «محمد علی‌میرزا دولتشاه» درلشکرکشی به‌عثمانی بیمار شده‌در«حلوان»وفات‌یافت اما **عباس‌میرزا** در توپراق قلعه (۱) بار دیگر سپاه عثمانـی را تار ومار کرد .

○ «میرزا عیسی فراهانی» مشهور به **میرزا بزرك قائم مقام** وفات یافت .

○ «حاج میرزا حسن حسینی» معروف بـه **فسائی** صاحب‌کتاب معروف «فـارسنامه نـاصری» در فسا تولد یافت .

*

۲۳۶۱ ۱۸۲۲ ۱۲۳۸ ۱۲۰۱ ○ دولت عثمانی پس از این شکستها پیشنهـاد صلح کرد و(محمد امین رئوف پاشا) از طرف عثمانی و(میرزاتقی‌خان فراهانی) از طرف ایران درشهر (ارزنةالـروم) (۲) جمع شدند تـا پس از رفـع اختلافات بعقد قراردادی بپردازند .

○ (فتحعلیخان صبای‌کاشانی)شاعردربار**فتحعلیشاه** وصاحب مثنوی (شاهنشاهنامه) وفات یافت .

*

۲۳۶۲ ۱۸۲۳ ۱۲۳۹ ۱۲۰۲ ○ عهدنامه‌ای‌که بعدها به عهدنامه (ارزنـةالـروم) معروف شد بین نمایندگان ایران وعثمانی شامل یك مقدمه وهفت ماده بسته شداین معاهده درهمین سال بـامضای **فتحعلیشاه** رسید وتقریباً حـدود ایران مطابق معاهده سال ۱۱۵۹ هجری زمـان **نادرشاه** تعین‌گردید.

○ بقول **دکتر کوتون** (۳) جوانی بنـام «میرزا

---

۱ ــ قلعه‌ایست واقع بین ایروان و بایزید که آنرا قره کلیسا نیز میگویند

۲ ــ شهر ارض روم در ترکیه امروز

۳ــ Dr ctton

جعفرخان» اولین چاپخانه را به تبریز وارد کرد واولین کتابی که در آن چاپ شد گلستان بود .

○ **میرزا ابوالقاسم سکوت** سر حلقه صوفیان و خاموشان وخرقه پوشان شیراز در این شهروفات یافت ودر بقعه شاهچراغ مدفون است

○ در شیراز در این سال زلزله مهیبی روی داد که شهر را بسختی تکان داد

*

۲۳۶۳ ۱۸۲۴ ۱۲۴۰ ۱۲۰۳ ○ **الکساندر اول** تزاردروسیه **پرنس منچیکوف** را بایران فرستاد تا اختلافات موجـوده را حل کند اما چون از تخلیه نواحی اطراف دریاچـه (گوگچه) حرفی نزد دولت ایران بهمین علت و اصرار روحانیون ومردم مجبور به جنك شد.

*

۲۳۶۴ ۱۸۲۵ ۱۲۴۱ ۱۲۰۴ ○ چون در معاهده گلستان سرحد ایران وروسیه به طور وضوح معلوم نشده بود وروسها نقاط زیادی را اشغال کرده بودند واز طـرفی هـم نسبت بـه مسلمانان نقاط اشغالی ظلم وتعدی میشد و **یرملوف** نیز از طرف نیکلای اول مأمور عملیات جنگی در ایران شده بود . دوره دوم جنگهای ایران و روس شروع گردید .

○ (شیخ احمدبن شیخ زین الدین احسائی) از فقها ومحدثین معروف که پیشوای مذهب شیخیه بود در نزدیکی مدینه وفات یافت (۱).

*

۲۳۶۵ ۱۸۲۶ ۱۲۴۲ ۱۲۰۵ ○ سپاه ایران (بندر سالیان) رابتصرف درآورده و

۱ــ از تألیفات اومیتوان(الاجارات) (الاجتهادوالتقلید) (اسرارالصلوة) (شرح سوره توحید) (شرح الفوائد) (شرح مشاعر) ملاصدرا نام برد .

محمد میرزا فرزند **عباس میرزا** شهر گنجه را گرفت اما باآمدن **پاسکویچ** وایجادبی‌نظمی درقشون **عباس میرزا** شکست درقشون ایران افتاد .

○ **محمد خان افغانی** برخاندان (درانی) قیام کرده وآن دودمان را برانداخت وخود بتخت افغانستان نشست که پادشاه امروز افغانستان از اولاد اوست .

*

۲۳۶۶ ۱۸۲۷ ۱۲۴۳ ۱۲۰۶ ○ **ژنرال پاسکویچ** بایروان حمله‌کرد و چون موفق بتسخیر آن نشدبسمت نخجوان آمد ونزدیك **عباس آباد**سپاه‌ایران‌را بعلت سستی(آصف‌الدوله) شکست داد. وقشون‌روس تادهخوارقان پیش آمد. (عباس میرزا) تقاضای صلح‌کرد و در قریه **ترکمانچای** (۱) عهدنامه‌ای بین ایران وروس منعقدگردیدکه به‌عهدنامه منحوس ترکمانچای معروف است(۲)

○ (عبدالرزاق بیك دنبلی) ازفضلا وشعرای معروف ایران وصاحب‌کتابهای (تاریخ قاجار) و(مأثر-سلطانی)و(حدائق‌الجنان) که‌درشعر(مفتون)تخلص میکرد وفات یافت.

*

۲۳۶۷ ۱۸۲۸ ۱۲۴۴ ۱۲۰۷ ○ **گریبایدوف** (۳) نماینده فوق‌العاده روس در اثرپیش‌آمدی‌باهشت تن ازاتباعش درسفارت‌روس کشته شد .

---

۱ ــ از قصبات‌آذربایجان واقع به راه زنجان به تبریز

۲ ــ این عهدنامه باحضور عباس میرزا و قائم مقام‌دوم و آصف الدوله و میرزا ابوالحسنخان‌شیرازی منعقد گردید و در تهران بامضاء فتحعلیشاه رسید

۳ ــ Grebaiobov

○ (میرزا عبدالوهاب معتمدالدوله نشاط) شاعر زبردست **فتحعلیشاه** در تهران بمرض سل درگذشت (۱) و(فتحعلیشاه) لقب **معتمدالدوله** را به **منوچهرخان گرجی** داد.

*

۲۳۶۸ ۱۸۲۹ ۱۲۴۵ ۱۲۰۸ ○ بدستورفتحعلیشاه **خسرومیرزا** یکی‌ازفرزندان عباس میرزا باتفاق «محمدخان امیرنظام»و«میرزا تقی‌خان فراهانی» به‌سن‌پطرزبورك برای‌معذرت خواهی ازواقعه قتل‌**گریبایدف** رفتندو**نیکلای اول** امپراطورروسیه‌آنها را بگرمی پذیرفت و نیم میلیون تومان از یك میلیون تومان غرامت باقیمانده رابه **خسرومیرزا** بخشید.

*

۲۳۶۹ ۱۸۳۰ ۱۲۴۶ ۱۲۰۹ ○ **فتحعلیشاه** فرزندخود (عباس‌میرزا)رابه‌تهران خواست واورا باتفاق پسرانش « محمدمیرزا » و «خسرومیرزا» و« میرزاابوالقاسم فراهانی»مأمور دفع سرکشان خراسان وکرمان نمود.

○ یکنفرروسی‌دراین سال چاپخانه‌کوچك سنگی به تبریز آورد.

*

۲۳۷۰ ۱۸۳۱ ۱۲۴۷ ۱۲۱۰ ○ **عباس میرزا** قلعه چناران راکه درآن «رضاقلی‌خان ایلخانی» طغیان‌کرده بود تصرف‌کرده و « رضاقلی خان» تسلیم‌گردید.

○ **زین العابدین شیروانی** کتاب تاریخی و جغرافیائی وادبی« بستان‌السیاحه» رادراین سال تألیف‌کرد (۲)

---

۱ ــ ماده تاریخ فوت نشاط را منصف قاجار شاعر معاصر او چنین گفته . (از قلب‌جهان نشاط‌رفته) ۱۲۴۴

۲ ــ این کتاب در دو نوبت یکی سال ۱۳۱۴ ودیگری سال ۱۳۴۰ خورشیدی در تهران بچاپ رسیده‌است

۲۳۷۱ ۱۸۳۲ ۱۲۴۸ ۱۲۱۱ ○ **عباس‌میرزا** سرخس‌راتصرف کرده وترکمانان راکه شورش کرده بودند قتل‌عام نمود.

○ درشرق ایران اهالی قندهـار و هرات شوریده پادگان ایرانی آنجارا خلع سلاح کردند.

○ **ابوالفضل ساوجی** استاد خط وشعروادب در ساوه تولد یافت .

*

۲۳۷۲ ۱۸۳۳ ۱۲۴۹ ۱۲۱۲ ○ **محمد میرزا** فرزند **عباس میرزا** هرات را محاصره‌کرد اما چون خبرفـوت «عباس میرزا» بهرات رسید . **محمد میرزا** محاصره هرات را رهاکرده بتهران بازگشت .

○ **عباس میرزا** درمشهد بمرض کلیه وفات یافت

○ «پرنس میرزا ملکم‌خان» ملقب به **ناظم‌الدوله** از رجال معروف دوره قاجاریه در اصفهان تـولد یـافت .

*

۲۳۷۳ ۱۸۳۴ ۱۲۵۰ ۱۲۱۳ ○ **فتحعلیشاه** طبق‌قولی‌که داده‌بود«محمد میرزا» فرزند «عباس میرزا» را مقـام ولیعهدی داد واو را بحکومت آذربایجان فرستاد.

○ **فتحعلیشاه** درسن ۶۸ سالگی دراصفهان وفات یافت وجسدش را به‌قم‌برده درمقبره‌ای‌که درزمان حیاتش ساخته بود دفن‌کردند.

○ برای اولین دفعه ماشین‌آلاتی برای ضرب سکه‌از فرانسه وبلژیك خریداری شد وضرابخانه مبارکه تأسیس وشروع بکارکرد.

○ بعداز فوت **فتحعلیشاه** کـه «محمد میرزا» در تبریز بود «علی میرزا ظل‌السلطان» پسر فتحعلیشاه

درتهران باعنوان **عادلشاه** تاجگذاری کرد (۱) اما محمد میرزا بهمراهی «میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام» و باکمك سفرای روس و انگلیس باسپاهی مجهز بتهران آمد وپس‌ازپیروزی بر**ظل‌السلطان** در چهاردهم رجب این‌سال تاجگذاری کرد(۲)و **منوچهرخان معتمدالدوله** راباسپاهی‌مأمور دفع شورشیان جنوب کرد.

○ در ابتدای سلطنت محمدشاه علاوه بر «علی‌میرزا ظل‌السلطان» با قیامهای «حسنعلی‌میرزا شجاع ـ السلطنه» درفارس و «حسینعلی میرزا فرمانفرما» دراصفهان روبروشد که بتدبیر وسیاست «میرزا ـ ابوالقاسم قائم‌مقام» برتمام مدعیان پیروز گردید.

*

۲۳۷۴ ۱۸۳۵ ۱۲۵۱ ۱۲۱۴ ○ **محمدشاه** فرمان داد «میرزا ابولقاسم قائم‌مقام» را در باغ نگارستان خفه‌کرده جسداو را در **حضرت شاه عبدالعظیم** بخاك سپردند (۳) وبجای او **حاج میرزاآغاسی** که معلم **محمد شاه** بود بوزارت منصوب گردید.

○ **ملامحمد باقر** متخلص به «صحبت لاری» شاعر بنام فارسی دراین‌سال درگذشت.

○ **محمدشاه** «آقاخان محلاتی» رئیس فرقه اسماعیلیه را بحکومت کرمان فرستاد.

۱ـ درتاجگذاری ظل‌السلطان گفته‌اند شکرلله که علی‌خان شه شد ظل‌سلطان بدوظل‌الله شد

۲ـ عده‌ای از درباریان متملق تاریخ جلوس محمدشاه را (ظهورالحق) که بحساب ابجد ۱۲۵۰ میشود تعین کردند.

۳ـ میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام ثانی فرزندعیسی فراهانی ملقب به قائم‌مقام اول ازسیاستمداران ونویسندگان ودانشمندان بنام ایران است که پس ازآنهمه خدمت‌که به‌محمد شاه‌کرد این پادشاه قدراو را ندانست وچون قسم خورده بودکه خون او را نریزد اقدام به‌خفه‌کردن اوکرد.

○ «رضاقلی‌خان‌هدایت» صاحب کتاب مشهور«مجمع‌الفصحاء» درتهران تولد یافت.

*

۲۳۷۵ ۱۸۳۶ ۱۲۵۲ ۱۲۱۵ ○ روسها بنام جلوگیری ازدزدان‌ترکمن چندکشتی بجزایر «آشوراده» درجنوب شرقی دریای خزر مقابل بندرگز فرستاده آنجارا اشغال کردند

○ **محمدشاه** که بقصد تنبیه ترکمانان نیروی‌خود را بشمال فرستاده بود ازکار بی‌نتیجه خود خسته شده وقوای خودرا متوجه افغانستان کرد

○ **حسینعلی میرزا** فرزند **فتحعلیشاه** قاجار که درفارس بدعوی سلطنت برخاسته بود و توسط «منوچهرخان معتمدالدوله» مغلوب و دستگیرشدو بتهران فرستاده شده بود دراین سال بمرض وبا درگذشت.

*

۲۳۷۶ ۱۸۳۷ ۱۲۵۳ ۱۲۱۶ ○ **محمدشاه** بقصد فتح هرات عازم خراسان شد و درخراسان پسرخود«ناصرالدین میرزا» راباتفاق «محمدخان امیرنظام زنگنه» و «میرزا تقی‌خان فراهانی» برای عقد پیمان دوستی بانیکلا بروسیه فرستاد وخود بطرف هرات حرکت‌کرد .

○ **یوسف اعتصامی** نویسنده ودانشمند معروف‌در تبریز تولد یافت.

○ **میرزا صالح شیرازی** در این سال نخستین روزنامه فارسی را درتهران انتشارداد

○ **محمدشاه** در این سال «امیرنظام گروسی» را سرهنگ فوج گروس ورئیس ارگ تبریز کرد.

۲۳۷۷ ۱۸۳۸ ۱۲۵۴ ۱۲۱۷ ○ **محمدشاه** هرات رامحاصره کرد ولی **ملك نیل** ازطرف دولت انگلیس وارد هرات شده مردم را بپایداری تشویق کرد وچون سپاه ایران برقسمتی ازهرات دست یافت سفیرانگلستان ازطرف دولت خود بایران اعلان‌جنگ دادومتعاقب آن کشتیهای انگلیسی جزیرهٔ خارك راگرفته بندر بوشهر را مورد تهدید قراردادند که **محمدشاه** اجباراً هرات راترك کرده بتهران بازگشت .

○ «سیدجمال‌الدین اسدآبادی» آزادیخواه ومتفکر وفیلسوف بزرك ایران در قریه اسدآباد همدان تولدیافت .

*

۲۳۷۸ ۱۸۳۹ ۱۲۵۵ ۱۲۱۸ ○ چون «آقاخان محلاتی» درکرمان طغیان کرده بود قشون ایران اورا شکست داده و سپاهش را پراکنده نمودو**آقاخان** که توسط **فیروزمیرزا** حاکم کرمان اسیرشده بودبه تهران اعزام گردید ولی مورد عفوقرارگرفت .

○ «ملامحمد کاظم خراسانی» ملقب به **آخوند - خراسانی** ازعلماء وفقهاء معروف‌ایران درمشهد تولدیافت.

○ هیئت اعزامی ایران بریاست (میرزا حسین‌خان آجودان باشی) درپاریس بحضور **ناپلئون‌سوم** رسید وضمن تقدیم هدایائی نامه **محمدشاه** را بامپراطور فرانسه داد. **محمدشاه** در این نامه جریان وقایع هرات واقدامات خصمانه انگلستان را باطلاع دولت فرانسه رسانیده بود.

۲۳۷۹ ۱۸۴۰ ۱۲۵۶ ۱۲۱۹ ○ **آقاخان** که به بهانه سفر مکه از تهران خارج شده بود قریب پنجهزار نفر فدائی دور خود جمع کرده به شهر **بابك** حمله کرد اما از **فضلعلیخان** شکست خورده به میناب فرار کرد و بعد بکمك انگلیسها به کرمان حمله نمود ولی باز هم از (فضلعلی خان قراباغی) شکست خورد .

○ (سلطان عبدالحمیدخان) پادشاه عثمانی برای اطلاع دادن جلوس خود بر تخت سلطنت (صارم افندی) را بدربار **محمد شاه** فرستاد وشاهنشاه ایران در اصفهان اورا بحضور پذیرفت وراجع به سرحدات ایران وعثمانی با وی مذاکره کرد .

○ دولت شاهنشاهی ایران بعضویت مجمع بین المللی پست برگزیده شد .

○ **عبدالعظیم قریب** دانشمند وفاضل معاصر در اراك تولد یافت .

○ از طرف **محمدشاه قاجار** (فرهاد میرزا معتمد الدوله) فرزند **عباس میرزا** بحکومت فارس تعیین شد .

*

۲۳۸۰ ۱۸۴۱ ۱۲۵۷ ۱۲۲۰ ○ **آقاخان محلاتی** پس از شکستهای متوالی از راه قندهار عازم هندوستان شد.

○ **سید محمد طباطبائی** رهبر مشروطه ایران تولد یافت .

○ در محل پائین تپه نزدیك گرگان گنجینه نفیسی مشتمل بر چند ظرف طلا ومجسمه‌های سنگی و اشیاء مفرعی دوران باستانی ایران کشف شد

○ **محمد علی فروعی** ملقب به (ذکاءالملك) و

نویسنده کتاب سیرحکمت در اروپا در تهران تولد یافت .

*

۲۳۸۱ ۱۸۴۲ ۱۲۵۸ ۱۲۲۱ ○ **نجیب پاشا** والی بغداد کربلا را غارت کرده جمعی ازایرانیان مقیم آنجا را کشت. **محمد شاه** دستور حمله به بغداد را صادر کرد اما سفرای روس و انگلیس وعثمانی باصلاح کوشیدند وشاه را از این کار منصرف کردند .

○ **محمود پاشا** والی سلیمانیه که از طرف دولت عثمانی از شغل خود معزول شده بود بایران پناه آورد

*

۲۳۸۲ ۱۸۴۳ ۱۲۵۹ ۱۲۲۲ ○ برای رفع اختلاف مرزی بین ایران وعثمانی مجلس مشاوره‌ای در ارزنةالروم تشکیل گردید.

○ **حاج سید کاظم رشتی** که پس از **شیخ احمد احسائی** ریاست فرقه شیخیه را داشت وفات یافت ویکی ازشاگردانش بنام **حاج محمد کریم‌خان قاجار** بریاست فرقه شیخیه رسید و یکی دیگراز شاگردان سید کاظم رشتی بنام (سید علی محمد شیرازی) عنوان باب را بر خود نهاد (۱)

۱ــ سیدعلی‌محمد ازشاگردان کاظم رشتی بود وانتظار داشت بعدازاو بریاست فرقه شیخیه برسد اما چون باین منظور نرسید خودآئین وملك تازه‌ای ابداع کرد وکتابی بنام (بیان) درست وخود را مظهرحق و مهدی‌موعود خواندوحکومت‌استعماری هند نیز برای پیشرفت سیاست خودازاو جانبداری کرداما درشیراز از علماء وفقیها شکست خورده بزندان‌افتادولی منوچهرخان معتمدالدوله حاکم اصفهان اورا فرارداده نزدخودراصفهان مخفی کردودرسال ۱۲۶۳ هجری محمدشاه اورا دراصفهان دستگیرکرده درقلعه چهریق در آذربایجان زندانی کرد :

○ حاج میرزا **علی‌خان امین‌الدوله** که مدتی وزارت ناصرالدین شاه را داشت درتهران متولد شد .

*

۲۳۸۳ ۱۸۴۴ ۱۲۶۰ ۱۲۲۳ ○ دراین‌سال چهاردولت ایران وعثمانی وانگلیس‌و روسیه در (ارزنة الروم) مجلسی تشکیل داده و اختلافات مرزی ایران وعثمانی رابرطرف کرده عهدنامه‌ای بستندکه بقرارداد (ارزنة الروم) معروف است و خطوط سرحدی ایران و عثمانی تعین گردید (۱)

○ (رضا قلیخان هدایت) کتاب (ریاض‌العارفین) را تألیف کرد. (۲)

○ **ناصرالدین‌میرزا** که ۱۴ ساله بود با(گلین‌خانم) دختر احمدعلی میرزا ازدواج کرد .

○ **سیداحمد** فرزند شهاب‌الدین ملقب به (ادیب‌پیشاوری) درپیشاوور(ازشهرهای پاکستان‌غربی) تولد یافت

*

۲۳۸۴ ۱۸۴۵ ۱۲۶۱ و ۱۲۶۲ ۱۲۲۴ ○ **حسن‌خان سالار** پسر(آصف‌الدوله) لشکری‌از کردان شمال خراسان وافغانان وترکمانان گرد آورده تا سبزوار پیش‌آمد و **محمدشاه** بتوصیه **حاج میرزا آقاسی** «میرزا محمدخان بیگلربیگی» برادر حسن‌خان را بحکومت خراسان فرستاد ولی دوبرادر متحدشده برضد **محمدشاه** قیام‌کردند ایندفعه محمدشاه برادر خود «حمزه ـ

۱ــ نماینده ایران دراین‌جلسه میرزا تقی‌خان فراهانی بود .

۲ــ این‌کتاب شامل شرح حال دانشمندان وشعرا وعرفای ایران است .

میرزا حشمت‌الدوله» را بخراسان فرستاد و او **حسن‌خان** سالاررا بسختی شکست داد .

○ **میرزاشفیع‌خان شیرازی** معروف‌به **میرزا کوچك** ومتخلص‌به **وصال** شیرازی دراین‌سال وفات یافت ودربقعه شاهچراغ شیرازمدفون‌است.

*

۲۳۸۵ ۱۸۴۶ ۱۲۶۳ ۱۲۲۵ ○ طبق‌معاهده «ارزنة الروم» که دراین سال‌بامضاء **محمدشاه** رسید ایران حق‌حاکمیت خودرا در سلیمانیه ومغرب زهاب بدولت عثمانی دادودولت عثمانی هم مالکیت ایران را بربندر بوشهر و خرمشهر تا ساحل چپ شط‌العرب «اروندرود» برسمیت شناخت ومتعهدشدکه ازآزارزوار ایرانی صرف نظر کند .

○ «منوچهرخان معتمدالدوله» حاکم اصفهان وفات یافت وجنازه اورا بقم آورده دفن‌کردند و«سید علی‌محمدباب» که تحت‌حمایت اوبود بامر**محمد شاه** دستگیر و در «قلعه چهریق» آذربایجان زندانی شد.

○ **شیخ احمدروحی** کرمانی فرزند «آخوند ـ ملامحمدجعفر» ازآزادیخواهان وپیشقدمان نهضت مشروطیت ایران درکرمان متولدشد .

*

۲۳۸۶ ۱۸۴۷ ۱۲۶۴ ۱۲۲۶ ○ **محمدشاه** درسن‌چهل‌ودوسالگی درتهران‌بمرض نقرس وفات یافت(۱) و **ناصرالدین میرزا** که درآذربایجان بوددرتبریز جلوس‌کرد وبعدبکمك «میرزاتقی خان فراهانی» بتهران عزیمت نمود و

۱ــ محمد شاه رادرقم درجوار قبر فتحعلیشاه دفن‌کردند .

باتمهیداتی که‌مادرش **مهدعلیا** کرده‌بودبراحتی در روز جمعه دوازدهم ذیقعده این‌سال در تهران تاجگذاری کرد .

○ **محمد غفاری** «کمال‌الملك» استادمسلم نقاشی ایران درکاشان تولد یافت .

○ **محمدحسن سالار** چون خبرمرك **محمدشاه** را شنید برمشهد مسلط شد وخراسان را گرفت و **حمزه میرزا** به هرات فرارکرد.

*

۲۳۸۷ ۱۸۴۷ ۱۲۶۵ ۱۲۲۷ ○ «ناصرالدین‌شاه» پس‌از جلوس بتخت سلطنت (میرزا تقی‌خان) را بالقب(اتابك اعظم) بصدارت منصوب کردو (میرزانصراله‌خان‌نوری) رابمعاونت اتابك اعظم برگماشت.

○ **حاج میرزا آقاسی** مرشدومربی ووزیر محمد شاه درعتبات وفات یافت (۱)

*

۲۳۸۸ ۱۸۴۹ ۱۲۶۶ ۱۲۲۸ ○ **حسن‌خان سالار** پسر (آصف الدوله) دوباره بمشهد حمله برد و شورشی برپا کرد که بدست (سلطان مراد میرزای حسام السلطنه) عموی ناصرالدین‌شاه کشته‌شد. دراین لشکرکشی **امیر نظام گروسی** همراه سلطان مراد میرزا بود.

○ اولین سنگ بنای دارالفنون بدست **امیرکبیر** گذشته شد.

○ (میرزا علی‌محمد باب) که در زندان چهریق

۱ــ معروف است‌که حاجی میرزا آقاسی خزانه دولت را همه‌صرف ریختن توپ و کندن قنات‌کرد ظریفی‌گفته

نگذاشت بملك شاه حاجی درمی — شد صرف قنات وتوپ هربیش وکمی
نه مزرع دوست را ازآن آب نمی — نه بیضه خصم را از آن توپ غمی

آذربایجان بود بامر **ناصرالدین‌شاه** بایکی از مریدانش بنام (ملامحمدعلی) به دارآویخته وتیرباران شد (۱)

○ اولین حفاری علمی‌توسط (سرکنت لوفتوس)(۲) درشوش انجام گرفت .

○ محمودخان ملك‌الشعرا که دردربارناصرالدین‌شاه سمت ملك‌الشعرائی‌داشت دراین‌سال‌درکاشان تولد یافت .

*

۲۳۸۹ ۱۸۵۰ ۱۲۶۷ ۱۲۲۹ ○ **امیرکبیر** در این سال «رضاقلی خان هدایت» را بهمراهی سفیری که ازطرف «محمدامین‌خان» حاکم خوارزم آمده بود بـه خیوه فرستاد تا از سپاه‌ونیروی **محمدامین‌خان** اطلاعاتی کسب‌نماید

○ **میرزا تقی‌خان امیرکبیر** اولین شماره روزنامه «وقایع اتفاقیه» (۳) منتشرکرد . این روزنامه تا شماره ۶۵۶ مرتب هرهفته یکشماره منتشرشد. نام شماره اول این روزنامه «روزنامچه اخبار دارالسلطنه تهران» بود وازشماره دوم‌بنام «وقایع اتفاقیه» خوانده شد و بعداً بنام «روزنامه دولت علیه ایران» درآمد.

*

۲۳۹۰ ۱۸۵۱ ۱۲۶۸ ۱۲۳۰ ○ **میرزا تقی‌خان امیرکبیر** بسعایت «مهدعلیا»از صدارت معزول ودر همین‌سال‌بدستور **ناصرالدین**

۱ــ وقتی‌که یك‌فوج سرباز بسوی باب شلیك‌کردند دراثر دودباروت چیزی دیده نشد .پس‌ازمحودود ازباب اثری ندیدند معلوم‌شد گلوله‌هافقط ریسمان‌دار راپاره کرده‌بود وباب فراراً خودرا دراطاق مستحفظین پنهان کرده‌بودکه برای‌دفعه‌دوم‌تیرباران‌گردید

۲ــ Sir Kennet Loftus

۳ــ این روزنامه‌زیر نظر جبارتذکره‌چی وبمباشرت کارشناس چاپخانه برجس صاحب انگلیسی‌اداره‌میشد

شاه در حمام فین کاشان ناجوانمردانه بقتل رسید (۱) وجسد این وزیر بی نظیر را به عتبات حمل کردند .

○ در جاده دوشان‌تپه «ناصرالدین‌شاه» موردسوءقصد سه تن از افراد فرقه بابیه قرارگرفت که فقط شانه شاه مجروح گردید وبلا فاصله طبق دستور «ناصرالدین شاه» عده زیادی ازبابیها کشته شدند

○ (محمد امین خان) حاکم خیوه که در خراسان ترکتازی کرده بود توسط **حسام السلطنه** والی خراسان‌موردتعقیب قرارگرفت ولی شکست‌خورده فرارکرد .

○ در همین سال پس از قتل **امیرکبیر** دارالفنون نیزکه بهمت او پی‌ریزی شده بود افتتاح گردید در این مدرسه علوم طب ومهندسی و نظام ومعدن شناسی تدریس میشد .

*

۲۳۹۱ ۱۸۵۲ ۱۲۶۹ ۱۲۳۱ ○ (مظفرالدین میرزا) فرزند**ناصرالدین شاه** در تهران تولد یافت .

○ میرزا (فتحعلی‌بن‌محمد جعفرشیرازی) متخلص‌به **حجاب** ازخوشنویسان وشعرای معروف ایران در شیراز وفات یافت ودرشاهچراغ مدفون است.

---

۱ ــ مامور قتل این وزیر بزرگ حاجی علی‌خان مراغه‌ای اعتماد السلطنه فراشباشی بود و برای اطلاع از وضع دربارقاجاریه‌و موجه جلوه دادن مرگ امیر عین خبری که‌درشماره‌پنجاه‌ومورخ‌پنجشنبه ۲۳ربیع الاول سال ۱۲۶۸ هجری چاپ شده نقل مینمائیم

«غلامی از غلامان عالیجاه جلیل خان‌یوز باشی که یکشنبه نوزدهم این ماه از فین وارد دارالخلافه»
«شده مذکور داشت‌که میرزا تقی خان احوال خوشی ندارد . صورت و پایش تازانو ورم کرده است»
«موافق این اخبارچنان‌معلوم میشود که خیلی ناخوش باشد ! و میگویند که از زیادی جبن‌واحتیاط»
«که دارد قبول مداواهم نمیکند و هیچ طبیبی را برخود راه نمیدهد !!...»

۲۳۹۲ ۱۸۵۳ ۱۲۷۰ ۱۲۳۲ ○ **پرنس دالگورکی**(۱) از طرف امپراطور روس پیشنهادی به **ناصرالدین‌شاه** برای همکاری ایران و روسیه برضد عثمانی نمود .

○ (میرزا عبدالحسین‌خان) معروف به **آقا خان کرمانی** از آزادیخواهان معروف ایران در بردسیر کرمان تولد یافت .

○ (میرزاحبیب شیرازی) متخلص به **قاآنی** درتهران وفات یافت قبراین‌شاعرتوانا درحضرت عبدالعظیم در جوار مقبره (شیخ ابوالفتوح رازی) است.

○ **میرزا عبدالله** متخلص به **رحمت** طبیب ،شاعر ودانشمند وخوشنویس معروف در شیراز تولد یافت

*

۲۳۹۳ ۱۸۵۴ ۱۲۷۱ ۱۲۳۳ ○ **محمد امین‌خان** امیرخوارزم (خان خیوه) یا (خوارزمشاه) مرزهای خراسان را بباد غارت دادکه بدست «فریدون میرزا فرمانفرما» والی خراسان کشته شدوسرش را بخدمت ناصرالدینشاه آوردند (۲)

○ (میرزامحمدنصیرالحسینی)ملقب به**فرصت‌الدوله** دانشمند وشاعر ونویسنده مشهور فارسی در شیراز تولد یافت

○ **سید سعید** پسرابن احمدامام‌مسقط به پشتیبانی انگلیسیها مدعی‌حکومت‌برجزیره قشم وبندرعباس شدکه‌ازسپاه ایران‌شکست خورده‌به عمان گریخت

*

۲۳۹۴ ۱۸۵۵ ۱۲۷۲ ۱۲۳۴ ○ «حسام‌السلطنه»والی‌خراسان‌ازطرف **ناصرالدین**-

---

۱- Prince Dalgurki

۲- سروش اصفهانی بهمین‌مناسبت‌گفته :

افسر خوارزمشه که سود بکیوان باسرش آمد در این مبارك ایوان

شاه مأمور فتح هرات شد و اوپس از هشت ماه محاصره هرات را تصرف کرده وبنام **شاهنشاه ایران** سکه زد وبهمین مناسبت دولت انگلستان روابط خود را با ایران قطع کرد .

○ «علی مختاری گلپایگانی» ازاستادان مشهورمنبت کاری ایران در این سال تولد یافت

*

۲۳۹۵ ۱۸۵۶ ۱۲۷۳ ۱۲۳۵ ○ پس از تصرف هرات توسط نیروی ایران کشتیهای انگلیسی بندر بوشهر را تصرف کرده بطرف خرمشهر واهواز پیش رفتند ولی بوساطت **ناپلئون سوم** امپراطور فرانسه درپاریس بین ایران وانگلستان عهدنامه‌ای بسته شدکه به **عهدنامه پاریس** مشهور است وبموجب آن ایران سپاه خود را از هرات باز خواند وافغانستان مستقل گردید .

○ در شهر استامبول بین «امین‌الملك فرخ‌خان‌غفاری کاشانی» سفیرکبیر ایران در فرانسه و **کارول اسپنس** (۱) وزیر مختار ممالك‌آمریکا دردربار عثمانی معاهده‌ای در ۸ ماده برای برقراری روابط دوستانه بین ایران وآمریکا منعقدگردید

*

۲۳۹۶ ۱۸۵۷ ۱۲۷۴ ۱۲۳۶ ○ نخستین خط تلگرافی بین کاخ شاهی‌وباغ لاله‌زار بهمت«علیقلی‌میرزا اعتضادالسلطنه» احداث گردید

○ **محمد تقی** متخلص به **شوریده** وملقب به «فصیح‌الملك» در شیراز تولد یافت

○ (سید محمدعلی‌جمال‌زاده) نویسنده معروف‌ایران در اصفهان تولدیافت .

۱— Carrol Spence

○ تخت طاوس فعلی که بنام تخت خورشید معروف است دراین‌سال بامر **فتحعلیشاه** زیرنظر (محمد حسین‌خان نظام‌الدوله) و بدست جواهر سازان اصفهان ساخته شد .

○ **فروغی بسطامی** شاعرشوریده وعارف وارسته دربار **ناصرالدین شاه** درسن ۶۱ سالگی وفات یافت .

○ (طهماسب میرزا مویدالدوله) که از طرف **ناصرالدین‌شاه** حاکم فارس‌بودبقعه **علی بن - حمزه** معروف به (شاه میر حمزه علیه‌السلام) را درشیراز مرمت وتجدید بناکرد (۱)

○ **ناصرالدین‌شاه** رسما «مظفرالدین میرزا» را ولیعهد خودکرد واورا بآذربایجان فرستاد .

*

۲۳۹۷ ۱۸۵۸ ۱۲۷۵ ۱۲۳۷ ○ **ناصرالدین شاه** در این سال (میرزاآقا خان) را ازصدارت معزول وبتقلید دول اروپائی هشت وزارتخانه تشکیل داد وبر هر یك وزیری مستقل گماشت ونیز مجلسی بنام **دارالشورای‌دولتی** تأسیس نمود وخود شخصاً بکارها رسیدگی مینمود

○ (آقا سیدابوالحسن اصفهانی) معروف به**آیت‌الله-اصفهانی** ازمراجع تقلیدشیعیان‌دراصفهان‌تولدیافت

○ **شاطر عباس صبوحی** شاعر معروف ایران درقم تولد یافت .

*

۲۳۹۸ ۱۸۵۹ ۱۲۷۶ ۱۲۳۸ ○ **ناصرالدین شاه** برای دفع ترکمانان (تکله)

۱ــ سال تعمیراین‌بنا راکه امروز درکنارپل دروازه اصفهان‌شیراز باقی‌است چنین‌گفته‌اند

سال‌تاریخش همایون جست‌از پیرخرد گفت احسنت‌ای‌سخندان‌شاعر بافروجاه

برفزا بردومین مصراع زیب آنگاه‌گو برفراز آسمان‌شدپایهٔ این‌بارگاه(۱۲۷۴)

و(سالور) (حشمت‌الدوله حمزه‌میرزا)را بهمراهی (میرزا محمد قوام‌الدوله) بحدود مرو فرستادولی دراثر اختلافی که بین این دونفر افتاده‌سپاه‌ایران شکست خورد .

○ **اعتمادالسلطنه** چهل ودونفر ازجوانان کشور را برای تحصیل درامر تلگراف بریاست (عبدالرسول‌خان) نواده مرحوم **صدراصفهانی** به‌پاریس فرستاد .

○ (علیقلی‌میرزا اعتضادالسلطنه)پسر **فتحعلیشاه** که ازفضلای زمان خـود بود بوزارت علـوم منصوب گردید .

*

۲۳۹۹ ۱۸۶۰ ۱۲۷۷ ۱۲۳۹ ○ روزنامه وقایع‌اتفاقیه که دراین سال ۴۷۴ شماره آن منتشر شده‌بود ازاین به‌بعد بنام روزنامه علیه ایران نامیده شد .

○ (ادیب الممالك فـراهانی) متخلص بـه **امیری** تولد یافت .

○ (میرزا علی‌آقا ثقةالاسلام) فرزند مرحوم (حاجی میرزا موسی ثقةالاسلام)آزادی خواه‌شجاع ایران درتبریز تولد یافت .

○ خط تلگراف بین تهران‌وتبریز دراین سال‌ایجاد شد و **ناصرالدین شاه** به ولیعهد تلگراف نمود

*

۲۴۰۰ ۱۸۶۱ ۱۲۷۸ ۱۲۴۰ ○ (ابوالحسن‌خان نقـاش‌باشی) ملقب به **صنیع ـ الممالك** موفق بتأسیس‌مدرسه نقاشی‌دولتی‌درمحل عمارت سلطنتی نزدیك میدان ارك تهران گردید.

○ **رحمت علیشاه** ازبزرگان سلسله نعمت‌الهی که ازطـرف **محمد شاه** به‌لقب (نایب‌الصدر) ملقب

شده بود درگذشت .

○ **محمد اقبال** شاعر ملی پاکستان که بیشتر اشعار خودرا بزبان فارسی میسروددراین‌سال درگذشت

○ (حاج سیدعلی حکیم‌کازرونی) متخلص‌به **رحمت** از فقها و مجتهدین معروف ایران که شعر نیز نیکو میسرود درکازرون تولد یافت .

*

۲۴۰۱ ۱۸۶۲ ۱۲۷۹ ۱۲۴۱ ○ دولت انگلیس قسمت اعظم بلوچستان را ازپیکره ایران‌جداکرده بنام بلوچستان انگلیس خواندکه امروز جزء پاکستان غربی‌است .

○ (سید جمال‌الدین اصفهانی) آزایخواه فداکار و واعظ انقلابی ایران‌که درپیشبرد مشروطه ایران سهمی داشت دراین سال تولد یافت .

*

۲۴۰۲ ۱۸۶۳ ۱۲۸۰ ۲۱۴۲ ○ طبق موافقتنامه‌ای‌که بین ایران وانگلستان‌بامضاء رسید دولت ایران اجازه داد خطوط تلگرافی‌هند واروپا ازخاك ایران عبورکند **وسرفردریك‌گلداسمیت** (۱) ازطرف دولت انگلیس مأمور انجام‌آن گردید .

○ (محمدتقی‌فصیح‌الملك) متخلص‌به**شوریده** دراین سال که‌هفت سال داشت دراثر آبله از هردو چشم نابینا گردید .

○ مهدیقلی‌خان هدایت (مخبرالسلطنه) رجل‌سیاسی‌و نویسنده توانا درتهران تولد یافت .

*

۲۴۰۳ ۱۸۶۴ ۱۲۸۱ ۱۲۴۳ ○ انگلستان از دولت ایران اجازه گرفت که‌ازسرحد

۱ــ Sir Fredrice Goldsmid .

عراق تاکرمانشاه وهمدان و تهران خط تلگراف دائر نماید وسپس آنرا ازپایتخت تابوشهر امتداد دهـد .

○ (میرزا محمد خان قاجـار) ملقب‌به **سپهسالار-اعظم** بصدارت منصوب شد .

○ **شیخ عبدالجواد** ملقب‌به ادیب نیشابوری‌تولد یافت .

○ **شیخ مرتضی انصاری** فقیه ومجتهدودانشمند بزرگ‌ایران‌صاحب‌کتابهای (الرجال)و (المناسك) درنجف درگذشت .

*

۲۴۰۴ ۱۸۶۵ ۱۲۸۲ ۱۲۴۴ ○ تاشکند وآسیای مرکزی توسط دولت روسیه فتح گردید .

○ (حبیب‌اله ذوالفنون) عالم وریاضی‌دان معاصر در این سال‌تولدیافت ازتألیفات او علاوه‌براستخراج تقویم میتوان (زیج‌نو) و (تناسب مکعبات بهندسه مقدماتی) را نام بردکه مورد قبول ریاضی‌دانهای اروپا واقعشده.

○ روسها شهر تاشکند را تصرف کرده آنرا مرکز فرمانداری‌کل ترکستان روس‌کردند .

○ **سرفردریك گلد اسمیت** کـه نخسین رئیس تلگرافخانه ایران‌بود برای‌تعین خطمرزی مشرق ایران پیشنهادی به‌دولت ایران وانگلیس داد که مورد موافقت ایران قرارگرفت .

*

۲۴۰۵ ۱۸۶۶ ۱۲۳۸ ۱۲۴۵ ○ سلطان مرادمیرزا حسام‌السلطنه‌درخراسان‌نزدیك رباط زعفرانی چاپارخانه‌ای‌تأسیس‌کردکه مقدمه

ایجاد پستخانه درایران بود .

○ (میرزا ابوالحسن غفاری) **صنیع الملك** نقاش وهنرمند دوره قاجار دراثر سکته وفات یافت .

○ (حاج‌میرزا هادی‌سبزواری) مؤلف کتابهای(شرح جوشن کبیر) و (شرح منظومه) وفات یافت .

*

۲۴۰۶ ۱۸۶۷ ۱۲۸۴ ۱۲۴۶ ○ **ناصرالدین شاه** (میرزا محمدخان سپهسالار) را ازصدارت معزول کرده و (میرزایوسف‌مستوفی الممالك) را بجای وی وزارت داد .

○ عمارت شمس‌الماره که ساختمان‌آن تمام شده بوه بدست **ناصرالدین شاه** افتتاح گردید .

*

۲۴۰۷ ۱۸۶۸ ۱۲۸۵ ۱۲۴۷ ○ (محمد علی سروش‌اصفهانی)ملقب‌به**شمس‌الشعرا** شاعر و چکامه سرای دربار **ناصرالدین شاه** درتهران وفات یافت .

○ **پروین‌اعتصامی**شاعرمعروف‌درتبریز تولدیافت

*

۲۴۰۸ ۱۸۶۹ ۱۲۸۶ ۱۲۴۸ ○ خط تلگرافی‌که از طرف شرکت **زیمنس** (۱) از لندن-از راه آلمان و روسیه بـه تهران وصل میشد دراین سال شروع بکارکرد.

○ **توحید** فرزند**وصال‌شیرازی** ازشعرای‌معروف فارس دراین سال درشیرازوفات یافت و درجوار حضرت شاهچراغ مدفون است .

○ اولین سری تمبرپستی‌ایران‌که رسماً درپست‌مورد استفاده قرارگرفت ومعروف بـه (سری باقری)

۱- Simens

است دراین سال انتشاریافت .

*

۲۴۰۹ ۱۸۷۰ ۱۲۸۷ ۱۲۴۹

- برادران **زیمنس** میان لندن و شهر (الکساندر وسك) درمرز روسیه خط تلگرافی دایر نموده و ازآنجاازطریق (ادسا)و (تفلیس)به تبریزوتهران تلگراف وصل نمودند .
- **سیدجمال‌الدین‌اصفهانی** بمصررفت و درآنجا (حزب الوطنی) تأسیس نمود .
- **ناصرالدین‌شاه** بعتبات‌رفت ودرمراجعت(حاج میرزا حسین‌خان سپهسالار) راکه سفیرایران در عثمانی بود احضارکرده واو را وزیر دادگستری و اوقات نمود .
- **سیدحسن مدرس** از مفاخرایران دراین‌سال تولد یافت .
- «پرنس‌میرزا ملکم‌خان» ملقب به **ناظم‌الدوله** مرد سیاسی دوره قاجارکه روزنامه قانون را در سال ۱۳۰۷ هجری قمری درلندن منتشرساخت. دراین سال دراصفهان تولد یافت .

*

۲۴۱۰ ۱۸۷۱ ۱۲۸۸ ۱۲۵۰

- « حاج‌میرزا حسینخان‌قزوینی»ملقب به**سپهسالار** بصدارت **ناصرالدین‌شاه** منصوب شد .
- روسها ترکمانان را درمحل«گوگ‌تپه» شکست داده دراین قسمت با ایران هم مرز شدند .
- «یفرم خان ارمنی» ازآزادیخواهان و مجاهدین صدرمشروطیت در نزدیکی گنجه متولد شد.
- « میرزا رضا قلیخان هدایت »کتاب معروف « مجمع‌الفصحاء» و «ریاض‌العارفین»را دراین سال

بنام **ناصرالدین شاه** تمام‌کرد وهم دراین‌سال بمرض استسقاء درگذشت.

○ از طرف دولت انگلیس اولتیماتومی بایران‌داده شدکه اگرراههای‌ایران امن نشودنیروی انگلیس درایران پیاده خواهد شدکه ازطرف تمام دول اسلامی و غیراسلامی با تنفر تلقی‌گردید و از طرف ایران هم جواب سختی باین دولت داده‌شد

*

۲۴۱۱ ۱۸۷۲ ۱۲۸۹ ۱۲۵۱ ○ دولت ایران اینبارکشیدن خط‌آهن از رشت به تهران واز تهران بخلیج فارس واستخراج‌معادن ایران (باستثنای زروسیم و جواهر) را در مقابل امتیازاتی به **بارون جولیوس رویتر**(۱) انگلیسی دادکه بعداً بهره برداری ازآبها و جنگلها هم بدان اضافه‌گردید .

○ در این سال **محمدعلی‌میرزا** تولدیافت وی‌نوه دختری (میرزا تقی‌خان امیرکبیر) بود .

○ غلامحسین درویش « درویش خان» استاد تارو موسیقی ملی‌ایران درتهران تولد یافت .

*

۲۴۱۲ ۱۸۷۳ ۱۲۹۰ ۱۲۵۲ ○ **ناصرالدین‌شاه** باصرار**سپهسالار**برای بازدید از پیشرفتهای دنیای متمدن به روسیه و اروپا سفرکرد .

○ **ناصرالدین شاه** در این سال دستخطی صادر کرد که مجلسی مانند مجلس «دومای» روسیه تزاری مرکب از اعیان و شاهزادگان در محل شمس‌العماره تشکیل شود اما این مجلس بزودی

۱- Baron julius Reuter

تعطیل شد.

○ «میرزا یوسف‌خان آشتیانی) ملقب به **مستوفی الممالك** صدراعظم ایران شد.

○ «حسن مشیرالدوله‌پیرنیا»مورخ‌ونویسنده معروف ایران و صاحب‌کتاب مشهور تاریخ مفصل ایران دراین سال تولد یافت

*

۲۴۱۳ ۱۸۷۴ ۱۲۹۱ ۱۲۵۳ ○ **حسن مستوفی** (مستوفی الممالك) آزادیخواه دوران اخیرایران‌که بارها بنمایندگی‌مجلس شورایملی ودوبارهم نخست وزیرشد تولد یافت.

○ راه‌آهن‌جلفا به تبریز بطول۲۰۳کیلومتر بوسیله بانك استقراضی روس ساخته شد.

○ **ایرج میرزا** ملقب به «جلال‌الممالك» شاعر توانای معاصردرتبریز تولد یافت.

*

۲۴۱۴ ۱۸۷۵ ۱۲۹۲ ۱۲۵۴ ○ **میرزا جهانگیرخان‌صوراسرافیل** شیرازی مدیرروزنامه صور اسرافیل درشیراز تولد یافت.

○ اولین پست بطورمنظم توسط یك مستشار اتریشی بنام **ریدر**(۱) تشکیل شد.

○ «حضرت آیت‌الله بروجردی» در بروجرد تولد یافت.

○ «ابوالحسن خان مشیرالملك» دراین‌سال‌حسینیه مشیرادرشیراز بناکرد.

○ **حسن وثوق‌الدوله** از مردان‌سیاسی ایران‌که بارها بنمایندگی مجلس‌شورایملی و نخست‌وزیری

۱ــ Riederer.

ایران رسید ودر شعرهم(ناصر) تخلص میکرد در تهران تولد یافت .

*

۲۴۱۵	۱۸۷۶	۱۲۹۳	۱۲۵۵

○ دولت ایران مستقلا خط تهران بمشهد را دایر و برای اولین دفعه **ناصرالدین شاه** از تهران بمشهد تلگراف نمود

○ (محمد حسن‌خان‌اعتمادالسلطنه) کتاب «مرأة البلدان» را از روی کتاب معجم‌البلدان **یاقوت حموی** تالیف کرد

○ «مسیو ریدرر اطریشی» که برای‌تنظیم امورپست بایران‌آمده‌بود ازطرف **ناصرالدینشاه** بریاست کل پستخانه ایران منصوب شد.

*

۲۴۱۶	۱۸۷۷	۱۲۹۴	۱۲۵۶

○ **ناصرالدین‌شاه** اداره تلگراف را بوزارتخانه تبدیل کرد و طی فرمانی «اعتضاد السلطنه» را بوزارت تلگراف منصوب کرد

○ **ناصرالدین‌شاه** «ریدرر اطریشی» را ازریاست پستخانه برکنارکرد و«استال‌روسی»«۱» را باین مقام منصوب‌کرد .

○ **آقابزرگ‌تهرانی** از علما و مورخین بنام که قریب پنجاه جلد کتاب و رساله تالیف کرده‌تولد یافت

*

۲۴۱۷	۱۸۷۸	۱۲۹۵و ۱۲۹۶	۱۲۵۷

○ **رضا شاه کبیر** سردودمان **سلسله پهلوی** در **آلاشت** جزء منطقه سواد کوه مازندران تولد

---

۱ — Stahl

یافت و در همین‌سال **عباسقلی‌خان باوندی پهلوی** پدر **رضاشاه کبیر** که درجه سرگردی داشت و فرمانده اول فوج هفتم سوادکوه بود برحمت ایزدی پیوست

○ **ناصرالدین‌شاه** برای دفعه دوم بهمراهی «مشیرالدوله سپهسالار اعظم» باروپا رفت .

○ دولت ایران بعضویت اتحاد بین‌المللی پستی درآمد

○ دولت ایران خط تلگراف تهران بخوزستان را دایر کرد .

*

○ (فرهاد میرزا معتمدالدوله) فرزند **عباس‌میرزا** از نویسندگان وادبای دوره قاجار وصاحب کتاب معروف (جام‌جم) وفات یافت

○ **سیدحسن تقی‌زاده** از رجال معروف ودانشمند معاصر و ازآزادیخواهان صدر مشروطیت که سالها نمایندگی مجلس را داشت در این سال در تبریز تولد یافت

○ امتیاز صید ماهی از دهانه رود آستارا تا دهانه رود اترك از طرف (حاج میرزا حسین مشیرالدوله) به سه نفر از اتباع روسیه بنامهای (آزاریانتس)«۱» و «مارتین لیانازف»«۲» و «ملیك بیلکف»«۳» داده شد

○ اولین ضرابخانه رسمی در ایران توسط « محمد ابراهیم‌خان آبدار باشی امین سلطان» برای ضرب سکه ایجاد شد .

*

۲۴۱۸ ۱۸۷۹ ۱۲۹۷ ۱۲۵۸ ○ «حاج میرزا حسین‌خان سپهسالار» اولین کارخانه

---

۱ — Azariants

۲ — Martin Lianazoff

۳ — Melik . Belikoff

چراغ گاز را درایران تاسیس نمود و برای‌اولین دفعه قسمتی از پایتخت روشن شد .

○ «محمدتقی کاشانی» ملقب به **لسان‌الملك** مؤلف کتاب معتبر «ناسخ‌التواریخ» در تهران وفات‌یافت

○ **علی‌اکبر دهخدا** دانشمند و نویسنده‌معروف معاصر در تهران تولد یافت

○ حسن‌فرزند قاسم متخلص به **وحیددستگردی** شاعر وادیب معروف در قریه دستگرد اصفهان تولد یافت .

*

۲۴۱۹ ۱۸۸۰ ۱۲۹۸ ۱۲۵۹ ○ «حاج‌میرزاحسین سپهسالار» ازرجال بزرك‌دوره قاجاریه درتهران دراثرسکته درسن ۵۸ سالگی درگذشت. **مسجدسپهسالار** وعمارت**بهارستان** «مجلس‌شورای ملی» ازبنا های اوست.

○ **علی درودی** استاد مسلم فن تذهیب ونقاشی و مینیاتوردرطالقان تولد یافت.

○ «شاهزاده اعتضادالسلطنه علیقلی میرزا»درتهران وفات یافت

*

۲۴۲۰ ۱۸۸۱ ۱۲۹۹ ۱۲۶۰ ○ بین‌ایران ودولت روسیه عهدنامه‌ای درباره تعیین خطوط مرزی منعقدگردید.

○ دولت روس امتیاز بانك‌استقراضی‌روس راکه قبلا گرفته بود بموجب قرار دادی بایران پس داد و مبلغ چهل‌میلیون‌مناط‌طلب‌خودراکان‌لم‌یکن‌دانست

○ (سلطان مرادمیرزاحسام السلطنه) فرزند**عباس**

*

میرزا که درسال ۱۲۷۴ هرات راگشوده وبه (فاتح هرات) ملقب گردیده بود وفات یافت ودر مشهد مدفون است.

*

۲۴۲۱ ۱۸۸۲ ۱۳۰۰ ۱۲۶۱ ○ اولین خط آهن ایران که امتیاز آن بدست یکنفر فرانسوی بنام **بواتال** (۱) بود بطور آزمایشی بین تهران و حضرت عبدالعظیم بطول شانزده کیلومتر کشیده شد وهمچنین دولت ایران امتیاز استخراج ذغال سنك ناحیه«پشند»راهم باین‌شخص داد.

○ «زین‌العابدین اشرف‌الکتاب»ازخوشنویسان‌مشهور دوران ناصری دراصفهان درگذشت.

○ **برج طغرل** «۲» «برج طرغان» درنزدیك شهر ری بامر ناصرالدین‌شاه‌توسط میرزا علی‌اصغرخان امین‌السلطان تعمیرشد

○ اولین‌سفیر کبیرامریکابنام اس.جی. بنیامین«۳» وارد تهران شد وبحضور **ناصر الدین شاه** باریافت.

○ **ابوالحسن افشار** نقاش‌وهنرمند معروف ایران که درصنعت نقاشی‌وگل‌وبوته سازی روی‌جلدوقلمدان استاد بود درگذشت

*

۲۴۲۲ ۱۸۸۳ ۱۳۰۱ ۱۲۶۲ ○ در این سال یکنفر باستانشناس فرانسوی بنام «مارسل اگوست دیولافوی» «۴» از **ناصرالدین شاه** امتیازحفریات باستانشناسی درشوش‌راگرفت

---

۱ — Boital

۲ — طغرل بکسر (راء) بترکی نام مرغی شکاری است

۳ — S. G. Benyamin

۴ — Marcel August . Dieulafoa .

وبکمك جمعی موفق بکشف آثار مهمی در این شهر باستانی گردید.

○ «حسین کاظم‌زاده ایرانشهر» از نویسندگان مشهور قرن اخیر مؤلف کتابهای «شرح زندگی زردشت». «شرح زندگی حضرت محمد «ص» و «راه نو در تعلیم تربیت» در تبریز تولد یافت.

○ **بهمن میرزا** فرزند چهارم **عباس میرزا** که به روسیه پناه برده بود دراین سال وفات یافت

○ **ابوالحسن فروغی** از رجال سیاسی و دانشمند و فاضل ایران در تهران تولد یافت

○ بدستور «فتحعلیخان صاحبدیوان» مقبره **شیخ سعدی** در شیراز مرمت و تعمیر شد

○ **استاد بهمنیار** «احمد» از فضلا و نویسندگان بنام ایران در کرمان متولد شد

○ **محمد صنیع خاتم** استاد مسلم خاتم‌سازی در شیراز تولد یافت

*

۲۴۲۳ ۱۸۸۴ ۱۳۰۲ ۱۲۶۳ ○ دولت روسیه تزاری مرو را فتح کرده ترکمنستان را مطیع خود کرده و با کشور شاهنشاهی ایران در خاور دریای خزر نیز هم مرز شدند

○ (شیخ علی محمد غمام همدانی) از با ذوق‌ترین گویندگان زمان خود در همدان تولد یافت.

*

۲۴۲۴ ۱۸۸۵ ۱۳۰۳ ۱۲۶۴ ○ (مستوفی الممالك) فوت کرد و صدارت **ناصر الدین شاه** بعهده (میرزا علی اصغر خان امین السلطان) افتاد.

○ (سید جمال الدین اسدآبادی) باهمکاری «شیخ محمد

عبده مصری» مجله معروف«عروةالوثقی» را در پاریس منتشر ساخت .

○ « میرزا محمد طبیب کازرونی» متخلص به **طالع** از اطباء مشهور و دانشمندان و شعرای فارس در این سال وفات یافت و جسدش را به عتبات برده دفن کردند .

*

۲۴۲۵ ۱۸۸۶ ۱۳۰۴ ۱۲۶۵ ○ «ناصرالدین‌شاه» بعزم ییلاقهای کردستان ازتهران خارج شد .

○ **محمدتقی بهار** «ملك‌الشعرا» شاعرتوانای قرن اخیردرمشهد تولد یافت .

○ «مارسل اگوست دیولا فوا» مهندس وباستانشناس فرانسوی درشوش موفق بکشف‌کاخهای داریوش و اردشیر گردید .

*

۲۴۲۶ ۱۸۸۷ ۱۳۰۵ ۱۲۶۶ ○ اولین‌وزیرمختارایران درامریکابنام «معتمدالوزرا» عازم واشینگتون شد .

○ **حاج‌سیدتقی‌خوانساری** «آیت‌اله‌خوانساری» درخوانسار تولد یافت .

○ «فرهادمیرزامعتمدالدوله» فرزند **عباس میرزا** که شاهزاده‌ای دانشمند وادیب بود دراین سال درگذشت .

کلنل علی‌نقی وزیری استاد معروف موسیقی ایران مؤسس مدرسه موسیقی درتهران تولدیافت

*

۲۴۲۷ ۱۸۸۸ ۱۳۰۶ ۱۲۶۷ ○ چون **رویتر** نتوانسته بود بتعهدات خود عمل کند «ناصرالدین شاه» امتیاز او را لغو ودیعه

را ضبط نمود ودر عوض امتیاز تأسیس بانك شاهنشاهی و صدور اسکناس را برای شصت سال باو داد .

○ **ناصرالدین شاه** برای دفعه سوم بهمراهی «میرزا علی اصغر خان امین‌السلطان» باروپارفت

○ **حاج ملاعلی کنی** نویسنده و دانشمند وفقیه معروف وصاحب کتابهای «الاستصحاب»و«الاوامر» و «الطهارة والسلوة» درتهران درگذشت .

○ قصریاقوت یا (سرخ حصار) باهتمام(میرزا علی اصغرخان امین‌السلطان) و میرزا (محمدخان سرتیب) با صرف هزینه‌ای برابرهشتاد هزار تومان در تهران ساخته شد .

○ **عبدالوهاب قزوینی** دانشمند بزرك ایران و پدر**علامه‌قزوینی** و یکی از مؤلفان چهار گانه نامه دانشوران درتهران وفات یافت .

*

۲۴۲۸ ۱۸۸۹ ۱۳۰۷ ۱۲۶۸ ○ **ناصرالدین‌شاه** امتیازمعامله‌توتون و تنباکو و انفیه را درسراسرایران‌بمدت‌پنجاه سال‌به شخصی بنام **تالبوت** انگلیسی‌وشرکاء داد و درعوض‌قرار شد شرکت سالی پانزده هزارلیره انگلیسی به **ناصرالدین شاه** بپردازد .

○ **میرزا ملکم‌خان** روزنامه قانون را در لندن منتشرساخت .

○ (سیدجمال‌الدین اسدآبادی) بدعوت«ناصرالدین شاه» از اروپا به ایران بازگشت و بتهران وارد شد .

○ بانگ شاهنشاهی ایران با سرمایه یکملیون لیره استرلینگ تأسیس شد و اداره ضرابخانه نیز در

دست این بانگ قرار گرفت .

*

۲۴۲۹ ۱۸۹۰ ۱۳۰۸ ۱۲۶۹

○ کمپانی **رژی** (انحصاردخانیات) با سروصدای غریبی درایران تشکیل شد و ملت ایران طبق فتوای (حاج میرزا حسن شیرازی) **میرزای شیرازی** مرجع تقلید شیعیان در **سامره** (۱) که استعمال دخانیات را حرام اعلام کرده بود قلیانها را شکسته و مطلقاً دخانیات راترك کردند

○ (حاج محمد حسن امین‌الضرب) ازآمل تا بندر محمودآباد خط آهنی بطول شانزده کیلومتر کشید

○ **شیبانی کاشانی** شاعرمعروف که آثار متعددی از قبیل « درج درر» و « گنج گهر» و « فتح‌وظفر » دارد در این سال درگذشت .

*

۲۴۳۰ ۱۸۹۱ ۱۳۰۹ ۱۲۷۰

○ از طرف کلیه طبقات مردم و روحانیون نسبت‌به معاهده «رژی» مخالفتهای تند شد و مردم انواع دخانیات را حرام کردند .

○ بالاخره «ناصرالدین‌شاه» در مقابل افکارعمومی امتیاز انحصار دخانیات را برهم زده و مبلغ یك کرورلیره از بانك شاهنشاهی وام گرفته بعنوان غرامت بشرکت «رژی» داد «۲»

○ برحسب حکمیت **ژنرال کلین** انگلیسی مرزهای بین ایران وافغانستان تعین گردید .

۱ــ عین فتوای آیت‌اله حاج میرزا حسن شیرازی این است (الیوم : استعمال تنباکو و توتون . بای‌نحوکان در حکم محاربه با امام زمان است)

« حرره الاحقر محمدحسن‌الحسینی »

۲ــ این نخستین وامی بودکه ایران از شرکت خارجی‌گرفت و مدت آن چهل سال و فرعش صدی شش بود

○ **ابوالقاسم فرهنگ** فرزند وصال شیرازی شاعرونویسنده بزرك فارسی درگذشت .

*

۲۴۳۱ ۱۸۹۲ ۱۳۱۰ ۱۲۷۱ ○ روسها دراین سال امتیاز احداث یك رشته خط شوسه میان بندرانزلی (بندرپهلوی) تا قزوین را بمدت نودونه سال بدست آوردند .

○ دولت ایران امتیازکاوش و حفاری درشوش را به « مارسل اگوست دیولافوا» فرانسوی داد(۱)

○ **میرزا رضاکلهر** ازخوشنویسان معروف دوره قاجاریه که خط نستعلیق و شکسته را بسیار نیکو مینوشت درتهران بمرض وبا درگذشت .

○ دانشمند بی نظیر **محمد نصیرحسینی** معروف به میرزاآقا و ملقب به **فرصت‌الدوله** کتاب نفیس «آثارعجم» را دراین سال تألیف کرد .

*

۲۴۳۲ ۱۸۹۳ ۱۳۱۱ ۱۲۷۲ ○ (محمودخان ملك‌الشعرا) شاعر چیره‌دست دربار **ناصرالدین‌شاه** درتهران وفات یافت و او را در جوارحضرت عبدالعظیم نزدیك ایوان ناصرالدینشاه بخاك سپردند .

○ **علی مختاری** استاد منبت‌کاری ایران دراین سال تولد یافت .

○ **حبیب اصفهانی** متخلص به (بوستان) دانشمند وشاعر ایرانی دراستانبول وفات یافت .

*

۲۴۳۳ ۱۸۹۴ ۱۳۱۲ ۱۲۷۳ ○ (حضرت آیت‌اله حاج‌میرزا حسن‌شیرازی) معروف به **آیت‌الله شیرازی** و **میرزای‌شیرازی** که فتوای او مبنی برتحریم دخانیات معاهده رژی

۱ــ این امتیاز را دولت ایران در سال ۱۳۰۱ هم باین شخص داده بود .

را برهم زد درسامره وفات یافت .

○ **میرزاده عشقی** شاعر انقلابی ایران درهمدان تولد یافت .

○ **ناصرالدین‌شاه** مقدمات جشن پنجاهمین سال سلطنت خود را درتهران باشکوه هرچه تمامتر فراهم میکرد .

*

۲۴۳۴ ۱۸۹۵ ۱۳۱۳ ۱۲۷۴ ○ درحالی که ناصرالدین‌شاه درحرم حضرت عبدالعظیم طواف میکرد توسط یکنفر بنام **میرزارضا کرمانی** ترور شد .

○ (مظفرالدین میرزا) چهارمین فرزند (ناصرالدین‌شاه) (۱) که درآذربایجان بود چهل روز پس از قتل پدرش یعنی روز جمعه اول شعبان همین سال درعمارت گلستان درکاخ برلیان تاجگذاری کرد وروی تخت مرمر جلوس نمود .

○ (حاج میرزا حسن فسائی) کتاب مشهور (فارسنامه ناصری) را دراین سال بنام ناصرالدین‌شاه تألیف کرد (۲)

○ **سعید نفیسی** دانشمندومحقق بزرگ ایران درتهران تولد یافت .

○ **حبیب‌الله نوبخت** دانشمند ونویسنده و شاعر معروف معاصر مؤلف کتاب (شاهنامه نوبخت) و متجاوز از یکصدو پنجاه کتاب دیگر در شیراز تولد یافت (۳)

۱ــ سه پسر دیگر ناصرالدین‌شاه عبارتند از : (معین‌الدین میرزا) و (امیر قاسم میرزا) که درکودکی درگذشتند و (مسعود میرزا) ملقب به ظل‌السلطان .

۲ــ این کتاب درسال ۱۳۴۳ خورشیدی بهمت آقای علینقی بهروزی درشیراز تجدید چاپ گردید .

۳ــ برای اطلاع بیشتر نگاه کنید بجلد چهارم دانشمندان وسخن‌سرایان فارس تألیف رکن‌زاده آدمیت .

○ (محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه)ازرجال دانشمند ونویسنده بنام صاحب کتابهـای معـروف (مرأت البلدان) و (مطلع‌الشمس) درگذشت .

*

۲۴۳۵ ۱۸۹۶ ۱۳۱۴ ۱۲۷۵ ○ (میرزاحسن‌خان‌خبیرالملك) و(میرزاعبدالحسین خان) معـروف به **میرزا آقاخان کرمانی** و و(شیخ احمدروحی) که هرسه از رجال‌آزادیخواه ودانشمندایران‌که مدتی‌دراستامبول درحال‌توقیف بودند دراین‌سال بایران تحویل‌داده‌شد ودرتبریز بفرمان **محمد علی میرزا** ولیعهد آنهارا سر بریده وپوست‌آنهاراپرازکاه کرده‌بتهران فرستادند

○ (احمد میرزا) که بعدها بنام **احمدشاه** تـاج و تخت قاجارا بدست‌آورد دراین سال درتبریزتولد یافت (۱)

○ (سیدجمال‌الدین‌اسدآبادی) فیلسوف وآزادیخواه مشهور ایـران در استانبـول بدستور **سلطان ـ عبدالحمید** مسموم شد ودر همان شهـر مدفون گردید «۲»

○ «میرزارضاکرمانی»قاتل«ناصرالدین‌شاه»درمیدان مشق تهران بدار آویخته شد .

○ «میرزا ابوالحسن‌جلوه» ازفضلا وحکماءوشعرای معروف ایـران که «ناصر الدین شاه» نسبت باو ارادتی کامل داشت در این سال در تهـران وفات یافت .

*

۲۴۳۶ ۱۸۹۷ ۱۳۱۵ ۱۲۷۶ ○ **مظفرالدین‌شاه** امتیاز حفاری درشوش‌رابرای

۱ــ پدرش محمدعلی شاه ومادرش ملکه جهان دختر کامران میرزا فرزند ناصرالدین شاه بود .

۲ــ افغانیادرسال ۱۳۲۲ هجری استخوانهای سید جمال‌الدین را به افغانستان برده درکابل دفن کـردند و آرامگاه باشکوهی برای او ساختند زیرا اورا سیدجمال‌الدین افغانی میدانستند .

همیشه وغیر محدود بدولت فرانسه داد وفرانسه هم **کنت دومرگان** را باهیئتی به‌ایران‌فرستاد

○ (حاج میرزاعلیخان امین‌الدوله) بوزارت**مظفر-الدین‌شاه** رسید

○ **ابوالحسن صدیقی** مجسمه ساز معروف معاصر دراین سال تولد یافت .

○ **عمادالکتاب** استادخط نستعلیق که خط ثلث‌ونسخ وشکسته راهم نیکو مینوشت ودرنقاشی نیز دست داشت درگذشت .

*

۲۴۳۷ ۱۸۹۸ ۱۳۱۶ ۱۲۷۷ ○ **مظفرالدین شاه** باردیگر (امین‌السلطان) را بصدارت برگزید .

○ (حاج میرزا حسن حسینی) معروف‌به **فسائی** صاحب‌کتاب(فارسنامه‌ناصری)درشیراز وفات یافت ودرمدرسه منصوریه مدفون است .

○ **صفی‌علیشاه**ازاقطاب سلسله نعمت‌الهی درتهران وفات یافت .

○ **یفرم‌خان** ازمجاهدین صدر مشروطیت ایران‌که به‌سیبری تبعید شده بود بایران بازگشت .

○ (میرزااسماعیل‌بن محمدعلی) معروف‌به**میرزای-حیرت** مترجم تاریخ‌مشهور(تاریخ‌سرجان‌ملکم) دربمبئی درگذشت .

*

۲۴۳۸ ۱۸۹۹ ۱۳۱۷ ۱۲۷۸ ○ اولین‌روزنامه‌یومیه ایران بنام (خلاصة‌الحوادث) درچهار صفحه درتهران منتشر گردید .

○ (ملاشاهجهان زردشتی‌یزدی) بااجازه‌علمای شیراز درحدود سه‌هزار ریال خرج‌کرد وقبه زیبائی بر

آرامگاه خواجه حافظ درشیراز ساخت (۱)

○ دراین‌سال‌درپاریس ازطرف‌جوانی بنام **فرانسوا-سالسون** نسبت به **مظفرالدین‌شاه** سوء قصد شدکه تیرها بهدف‌نخورد .

*

۲۴۳۹ ۱۹۰۰ ۱۳۱۸ ۱۲۷۹ ○ در مسافرتی که‌مظفرالدین‌شاه‌بفرانسه‌کردامتیاز حفاری باستانشناسی را درتمام خاك ایران برای مدت نامحدودی بدولت‌فرانسه‌داد و دولت‌فرانسه هم هئیت علمی موزه لور رابریاست **دمرگان**«۲» و شیل «۳» بایران فرستاد و آنها مدت چهار سال در شوش و اطراف تهران و مازندران و آذربایجان بکاوش‌پرداخته نفائس تاریخ‌درخشان باستانی ایران را بخارج بردند

○ (دکترلطفعلی صورتگر) شاعر ونویسنده واستاد دانشگاه تهران در شیراز تولد یافت

*

۲۴۴۰ ۱۹۰۱ ۱۳۱۹ ۱۲۸۰ ○ **ویلیام نکس دارسی**(۴) انگلیسی ازا هالی زلاند جدید امتیاز استخراج مواد نفتی ایران‌را باستثنای شهرهای شمالی از **مظفرالدین‌شاه** بمدت شصت سال گرفت .

○ «شاهزاده‌منصورمیرزاشعاع‌السلطنته»والی‌فارس‌بامر پدر خود **مظفرالدین‌شاه** محجری‌آهنین‌برای

۱ــ اما متأسفانه پس‌از اتمام بنا چند نفر سید ومردم عامی بعنوان اینکه یکنفر زرتشی چنین بنائی کرده آنجارا سنگباران‌کرده وبکلی ویران نمودند وسنگها وآهن‌ها را بغارت بردند .

۲ ــ Demorgan

۳ ــ P. V. Shel.

۴ ــ W. N. Darci

قبر حافظ در شیراز ساخت «۱» ونصب کرد

*

۲۴۴۱ ۱۹۰۲ ۱۳۲۰ ۱۲۸۱ ○ **مظفرالدین شاه** برای دفعه دوم مبلغ قابل توجهی(۲) از بانک استقراضی روس قرض کرد و امتیاز راه‌شوسه‌جلفا به تهران را بعنوان وثیقه به‌بانک داد .

○ از طرف ایران امتیاز تلفن شهرتبریز به «دوست محمد خان معیرالممالك» واگذار گردید .

○ **سید محمد طباطبائی** نویسنده وفاضل‌معاصر در یکی از قراء اردستان تولد یافت .

○ «حاج شیخ‌هادی نجم‌آبادی» فاضل و فقیه معروف ایران درتهران وفات یافت .

*

۲۴۴۲ ۱۹۰۳ ۱۳۲۱ ۱۲۸۲ ○ **مظفرالدین‌شاه** «امین‌السلطان» را از صدارت عزل و شاهزاده «عبدالمجید میرزاعین‌الدوله» را بجای وی منصوب نمود .

○ **مسیو نوز** بلژیکی بوزارت گمرك وپست ایران منصوب شد .

○ اولین چاه نفت ایران در محل **چیپا سرخ** «دربختیاری» باسرمایه شرکت کوچکی بنا(برمه‌اویل) «۳» حفر شد ونفت ازآن فوران نمود .

*

۲۴۴۷ ۱۹۰۸ ۲۳۲۶ ۱۲۸۷ ○ ~~**محمد علی میرزا** بکمك (لیاخوف) سردار~~

---

۱ ــ روی این محجر این شعر نوشته شده بود :

بعهد خسرو عادل مظفر الدین‌شاه — بـه امرزاده‌آزاده‌اش ملك منصور
خرد پژوه مهندس مزین الدوله — بریخت‌طرح‌وبداد این‌اساس رادستور
بدازهزاروسه‌صدنوزده‌فزون‌کاورد — شعاع السلطنه‌این‌طرفه‌بقعه را بظهور

۲ ــ جمع مبلغ دو فقره قرض ایران از بانك‌استقراضی‌روس معادل ۳/۴۳۰/۰۰۰ لیره انگلیسی (در حدود دویست وچهل ملیون تومان) بوده است .

۳ ــ Berme oil.

تهران» بطورسری جمع شده واساس مشروطیت را بنا نهادند «۱»

○ **باقرخان** حکیم متخلص به «صبوری» وملقب به «مدیرالاطباء» دانشمند وشاعرتوانا دررشت وفات یافت.

*

۲۴۴۴ ۱۹۰۵ ۱۳۲۳ ۱۲۸۴ ○ علمای مجاهد تهران تحت رهبری «سید عبداله بهبهانی» و«سیدمحمد طباطبائی» قهرمانان نهضت مشروطه ایران به قم مهاجرت کردندتا اززدوخورد نیروهای دولتی بامردم قانع شوند.

○ «سرپرستی سایکس» «۲» افسر انگلیسی دراین سال سرکنسول انگلیس درخراسان شد

○ چون رود هیرمند مسیر خود را تغییر داده بود دومین کمسیون رفع اختلاف مرزی بریاست **کلنل ماکماهون** تعیین شدتادرتعین خط مرز تجدید نظر نمایند

*

۲۴۴۵ ۱۹۰۶ ۱۳۲۴ ۱۲۸۵ ○ روز چهاردهم شوال این سال **علاءالدوله** حاکم تهران به بازار رفت و دو نفراز بازرگانان خوش

---

۱ ــ این نه نفرعبارت بودند از:

۱ ــ سیدجمال الدین واعظ اصفهانی
۲ ــ میرزا نصراله ملك المتکلمین
۳ ــ سید محمدرضا مساوات
۴ ــ شیخ ابوالحسن
۵ ــ میرزامحسن خان (برادر صدرالعلما)
۶ ــ میرزا سلیمان خان میکده
۷ ــ حاج میرزا یحیی دولت آبادی
۸ ــ سید اسداله خرقانی
۹ ــ میرزا محمد علی خان

۲ ــ Sir percy Sykes

نام و نیکوکار را بنامهای «حاج سید محسن»و «حاج سیدهاشم» بچوب‌بست وهمین عمل‌جرقه‌ای بود که آتش انقلاب مشروطه خواهی را مشتعل کرد .

○ مشروطه خواهان بـه باغ‌سفارت انگلستان رفته و متحصن شدند و برای رفع غائله‌تقاضائی درپنج ماده بدولت دادند «۱»

○ روز بیست وپنجم جمادی‌الاول این سال درحدود یکهزارنفر از مشروطه خواهـان‌که دررأس آنها **سید محمد طباطبائی** و **آقا سیـد عبداله بهبهانی** بود به قم مهاجرت‌کردند «۲»

○ بالاخره **مظفرالدین شاه** درمقابل نیروی‌ملت سر تعظیم فـروآورد. وروز چهاردهـم مرداد ماه ۱۲۸۵ خورشیدی مطابق با بیسـت وچهـارم ماه جمادی‌الثانی ۱۳۲۴ هجری وپنجم اوت ۱۹۰۶ میلادی فرمان مشروطیت ایران راامضاء وصـادر کرد «۳» وماده تاریخ این روز بزرك را **عدل مظفر** انتخاب‌کردند«۴»

○ اولین مجلس‌ایران درکاخ گلستان‌باحضور**مظفر-الدین‌شاه**که باصندلی چرخ‌دار بمجلس‌آمده‌بود تشکیل یافت .

---

۱ ــ این پنج ماده عبارت بود از
۱ ــ عزل عین‌الدوله .
۲ــ بازگشت علماء مهاجرین بتهران
۳ ــ افتتاح مجلس شورایملی
۴ ــ قصاص خون کشته‌شدگان
۵ ــ بازگرداندتبعیدشدگان

۲ ــ در تاریخ مشروطیت این واقعه را (مهاجرت‌کبیر) گفته‌اند .

۲ ــ روزی که مظفرالدین شاه فرمان مشروطیت را امضاء کرد مصادف با سالروز تولد او هم بود

۴ ــ کتیبه عدل مظفر که بالای سر در مجلس شورایملی است اثر ذوق و هنر میرزا سید عبدالرزاق کلیشه ساز مدیر دارالصنایع تهران واقع در ناصریه بود و خود عبدالرزاق از آزادیخواهان و مشروطه طلبان و از مدافعین مجلس هنگام بمباران بود .

○ درهمین سال قانـون اساسی ونظامنامه انتخابات بامضاء **مظفرالدین شاه** رسید .

○ **مظفرالدین‌شاه** که‌بمرض سل دچار بود دراین سال وفات یافت .

○ **محمد علی میرزا** ولیعهد وفرزند(مظفرالدین شاه) طبق رأی مجلس وپس‌از سوگند به‌قرآن و وفاداری به‌مشروطیت وقانون اساسی درکاخ ارك تهران‌تاجگذاری‌کرد وهیچکیك از وکلای‌مجلس شورایملی را دعوت نکرد (۱)

*

۲۴۴۶ ۱۹۰۷ ۱۳۲۵ ۱۲۸۶ ○ (امین‌السلطان) پس از خـوردن سوگندوفاداری باصول مشروطیت ایـران بصدارت رسید وکابینه خودرا تشکیل داد .

○ دولت روس وانگلیس (درسن‌پطرزبورك) «لنین ـ گرادامروز»ایران‌را بسه منطقه نفوذ تقسیم‌کرده شمال‌را درتصرف دولت روس وجنوب تحت نظـر انگلیسها وقسمتی‌از مرکز ایـران بیطرف اعـلام گردید (۲)

○ **امین‌السلطان**هنگامیکه‌ازمجلس‌شورایملی بیرون میآمد بضرب‌گلوله یکی‌از فدائیان مشروطه بنام (عباس‌آقا صراف تبریزی) کشته شد .

*

---

۱ ــ گویند هنگامیکه میرزا نصراله‌خان مشیرالدوله تاج برسر محمدعلی میرزا گذاشت سهواً یا عمداً تاج را وارونه برسر اوگذارد .

۲ ــ خط منطقه روسها ازقصر شیرین شروع شده پس ازعبور از اصفهان ـ یزد ــ خواف در منطقه‌ای‌که مرز ایران وافغانستان وروسیه بهم میرسد منتهی میشود و منطقه انگلستان از مرز افغانستان شروع شده پس از عبور ازقازیك ــ بیرجند ــ کرمان به بندرعباس ختم میشد .

۲۴۴۷ ۱۹۰۸ ۱۳۲۶ ۱۲۸۷ ● **محمد علی میرزا** بکمك (لیاخوف) سردار روسی مجلس شورایملی را ازباغشاه بتوپ بست وملیون برعلیه او قیام کردند . ازاین زمان تافتح تهران رااستبداد صغیرمیگویند.

○ بامر **محمد علیشاه** قهوه مسموم به (سید جمال‌الدین اصفهانی) آزادیخواه دانشمند وپیشروانقلاب مشروطیت ایران داده اورا ازبین بردند (۱)

● برای اولین دفعه چاه نفت درمسجد سلیمان جوشیدن گرفت .

○ (حاجی میرزا نصرالله ملك‌المتکلمین) و (میرزا جهانگیر صوراسرافیل) را قزاقان **محمدعلیشاه** درباغ شاه خفه کردند . وجنازه این دو مجاهد مشروطیت ایران را درخندق انداختند .

○ «شیخ فضل‌الله نوری» که در آغاز مشروطه ازهواداران مجلس ومشروطه بود ولی بعداً بصف مخالفین پیوست دراین سال بدارآویخته شد «۲»

○ ازکلیه نقاط ایران ازجمله تبریز ـ فارس ـ مشهد اصفهان ـ کرمان برضد **محمدعلیشاه** برای نجات مشروطیت فعالیتهائی آغاز شد .

○ دراین سال درحالی که **قوام‌الملك** با یاران خود درشیرازدرباغ دیوانخانه نشسته بود جوانی باچهار گلوله اورا بقتل رسانید وبایك گلوله هم بزندگی خود پایان داد. درجیب این جوان نامه‌ای بدست آمد که نوشته شده بود (نعمت‌الله بروجردی نمره ۱۹) ! ؟

---

۱ ــ دانشمند ونویسنده معاصر محمد علی جمال‌زاده فرزند آن مرحوم است

۲ ــ حاج محمود قناد از آزادیخواهان آن دوره قصیده‌ای ساخت بدین مطلع .

روز مولود حیدر کرار شیخ نوری کشیده شد بردار

۲۴۴۸ ۱۹۰۹ ۱۳۲۷ ۱۲۸۸

- دراثرمحاصره‌تبریز توسط(محمدعلی‌شاه) وتهدید اهالی تبریز به‌قحطی. دولت روسیه‌به‌بهانه حفظ جان اتباع خویش به‌تبریز حمله کرد وبا نیروی توپخانه درصدد تصرف شهر برآمد و(محمد علی شاه) اجباراً محاصره تبریز را شکست .
- درلارفارس (سید عبدالحسین لاری) بطرفداری از مشروطه قیام‌کرد .
- (صمصام‌السلطنه) و (حاج علیخان‌بختیاری سردار اسعد) بطرف قم حرکت‌کردند و همچنین (محمد ولیخان‌تنکابنی) نیزازطرف قزوین بسوی تهران پیش آمد و در محل **بادامك** جنگ سختی بین ملیون و قوای دولتی درگرفت . در این جنگ قوای ملیون بسرداری «محمد ولیخان تنکابنی»و(سرداراسعد) قوای **محمدعلیشاه** و سربازان سیلاخوری‌را شکست‌داده‌وفاتحانه درمیان استقبال پرشورآزادیخوان وارد پایتخت شدند.
- **محمد علیشاه** بـه سفارت‌روس پناهنده شده به کمك‌آنها به بندر **ادسا** رفت .
- ملیون**احمدمیرزا** پسردوازده‌ساله«محمدعلیشاه» را درتالار برلیان تهران به تخت نشاندند ونیابت سلطنت را به **عضدالملك** که ازرؤسای خاندان قاجاربود واگذاشتند .
- یازدهمین‌کابینه قانونی ایران بریاست (میرزا ـ ابوالقاسم قره‌گوزلو) گشایش یافت و در همین مجلس احزاب اعتدال و دمکرات بـوجودآمد .
- تعدادی‌ازقوای‌روسیه‌به‌فرماندهی**ژنرال نارسکی** به تبریز وارد شد .
- **سیدعبدالله بهبهانی** رهبربزرگ‌آزادیخواهان درانقلاب مشروطیت بوسیله چندنفر تروریست در

خانه خود بقتل رسید «۱»

○ شرکت سابق نفت ایران و انگلیس دراین سال هیئت مدیره خودرا بریاست **لرد استراتکونا** تشکیل داد .

*

۲۴۴۹	۱۹۱۰	۱۳۲۸	۱۲۸۹

○ **عضدالملک** نایب السلطنه وفات یافت و **ناصرالملک** را بجای وی به نیابت سلطنت انتخاب کردند.

○ سیزدهمین کابینه قانونی ایران را «محمدولیخان تنکابنی سپهدار اعظم» تشکیل داد .

○ «عبدالرحیم بن ابوطالب معروف به **طالب اف** نویسنده ودانشمند تبریزی که آثارمتعددی ازجمله «نخبه سپهری» دراحوال **حضرت رسول اکرم** دارد وفات یافت .

○ **کمال الملک** بزرگترین نقاش ارزنده معاصر ایران نخستین هنرستان نقاشی را تأسیس کرد .

○ **میرزا جهانگیر قشقائی** ازعلماء معروف ایران درسن هفتاد سالگی وفات یافت .

*

۲۴۵۰	۱۹۱۱	۱۳۲۹ و ۱۳۳۰	۱۲۹۰

○ **محمدعلی شاه** بهمراه برادرخود (شعاع السلطنه) با عده‌ای از ترکمنها بسرداری **ارشدالدوله** به گرگان آمد . اما از سپاه ملیون بسرداری **یپرم خان و امیرمجاهد** شکست خوردو «ارشدالدوله» بقتل رسید و **محمد علیشاه** هم بروسیه فرار کرد و بهمین دلیل مقرری او نیز قطع گردید . «۲»

○ هیئتی ازمستشاران امریکائی بریاست **مرگان شوستر**

---

۱ ــ قاتل این روحانی بزرگ شخصی بود بنام (رجب سرائی) که تیری بدهان وی زد وخود او نیز درتبریز بوسیله تیری که یکی از سربازان روسیه تزاری بدهانش زدکشته شد .

۲] محمد علیشاه بعدها درایتالیا وفات یافت وجسدش را بعتبات برده بخاك سپردند.

برای رفع بحران مالی استخدام گردید .

- **مرتضی‌قلیخان** فرزند «علیقلخان مخبرالدوله» ازرجال معروف و وطن خواه ایران بدست‌دونفر گرجی تبعه روسیه کشته شد .
- قوانین (حفظ‌الصحه وآبله‌کوبی) و «ثبت اسناد» و (حکومت نظامی) دراین سال ازتصویب مجلس گذشت .
- روسها که مخالف ماندن **مورگان شوستر** در ایران بودند نیروی‌خودرا بایران آورده‌وسالداتهای‌روسی بفرماندهی **روکو** گنبدمطهر **حضرت‌امام‌رضاع** را درمشهد بتوپ بستند اما هیچکدام ازگلوله‌ها کارگر نیافتاد .
- **مورگان شوستر** باصرار دولت روسیه‌وموافقت **ناصرالملک** ازایران‌رفت .ومجلس نیز که مخالف بود منحل گردید .
- «میرزا علی‌آقا ثقةالاسلام» آزادیخواه سر سخت مشروطیت ایران بدست روسهای تزاری دستگیر ودرمیدان مشق تبریز بدارآویخته شد .
- **صمصام السلطنه** دراین سال به نخست وزیری رسید .

*

۲۴۵۱ ۱۹۱۲ ۱۳۳۱ ۱۲۹۱

- دولت ایران امتیاز خط راه آهن تبریز بجلفا و یك شعبه آنرا از (صوفیان) به (بندرشرفخانه) ببانگ استقراضی‌روس واگذاشت (۱)
- (حاج سیدعلی‌حکیم‌کازرونی) متخلص به **رحمت** ازفقهاء ومجتهدین‌که درشعر نیز (رحمت) تخلص میکرد در شیراز وفات یافت ودر حافظیه مدفون است .

۱ــ این‌خط آهن پس ازانقلاب ۱۹۱۷ درروسیه طبق قراردادی بدولت ایران واگذار گردید

○ **یفرم‌خان** (یپرم‌خان) مجاهد وآزادیخواه‌ایران درنزدیکی همدان درجنگ‌با (سالارالدوله) برادر محمد علیشاه کشته شدل‌جنازه او را بتهران‌آورده دفن کردند .

○ لایحه تأسیس ژاندامری بتصویب مجلس شورای‌ملی رسید وهم دراین سال مستشارانی ازسوئد برای تشکیل ژانداری استخدام گردیدند .

○ شاهزاده **ابوالفتح میرزا** قاجار ملقب‌به(سالارالدوله) سومین پسر **مظفرالدین شاه** که برضد برادرطغیان‌کرده و با مشروطه طلبان همکاری داشت و باروبا تبعید گردیده بوددراین سال‌برای بدست‌آوردن سلطنت بایران‌آمداما توسط **یفرم‌خان** درحدود ساوه مغلوب شده به‌عثمانی فرار کرد .(۱)

○ (دوست محمدخان معیرالممالك) ازرجال معروف ایران وداماد ناصرالدین شاه درسن ۵۸ سالگی در اودسا وفات یافت .

*

۲۴۵۲ ۱۹۱۳ ۱۳۳۲ ۱۲۹۲ ○ چون مدت نیابت سلطنت **ناصرالملك** بپایان رسید **احمدشاه** رسماً درتهران تاجگذاری کرد وبه سلام عام نشست.

○ **میرزا ابوالقاسم قره گوزلو** (ناصرالملك) نایب‌السلطنه که مورد نفرت آزادیخواهان بود باروپا رفت .

○ **ستارخان** سردار دلیرمشروطیت‌ایران که‌بواسط دلیری و فداکاری از طرف آزادیخواهان به **سردارملی** ملقب‌شده بوددرتهران بسن ۵۰سالگی

۱ــ و بالاخره درسال ۱۳۳۸هجری در اسکندریه وفات یافت.

وفات‌یافت درباغ طوطی حضرت عبدالعظیم‌مدفون است .

*

۲۴۵۳ ۱۹۱۴ ۱۳۳۳ ۱۲۹۳

○ باآنکه ایران بی‌طرفی خودرا رسما اعلان‌کرده بود معهذا بعلت جنگ بین‌الملل اول‌قوای متخاصم وارد ایران‌شد وقراردادی بین‌روس وانگلیس‌بسته شدکه بموجب آن قوای روس در شمال تـاحدود یازده هزارقزاق‌وقوای انگلیس‌هم درجنوب بهمین تعداد نیروی پلیس(۱) تشکیل‌دهند ومالیه ایران را قوای مختلط اداره‌کنند.

○ **دکترمحمد معین** دانشمند و نـویسنده مشهور ایرن صاحب‌کتاب معروف (فرهنگ‌معین) دررشت تولد یافت .

○ مشیرالدوله پیرنیا به‌نخست وزیری رسید .

○ **امیرمهدی‌بدیع** مؤلف‌کتاب(روی دیگر تاریخ) در همدان تولد یافت .

*

۲۴۵۴ ۱۹۱۵ ۱۳۳۴ ۱۲۹۴

○ قراردادی که بین‌روس و انگلیس بسته‌شده بوددر این‌سال بمرحله اجرادرآمد وبه **قرارداد۱۹۱۵** معروف گردید .

○ **باقرخان** سردارملی ایران‌که بقصد مهاجرت‌از تهران خارج شده بود درنزدیکی قصرشیرین‌خود وهمراهانش بدست چندنفرکرد بقتل‌رسید .

○ **سرتیپ رضاخان** (اعلیحضرت رضاشاه کبیر) بفرماندهی نیروی شمال وریاست تیپ قـزاقخانه همدان‌منصوب شدند.

۱- South Persian Riffle

○ قوای روس ببهانه حفظ ایران در مقابل قوای آلمان‌واطریش‌دوازده هزارنفر قوای‌مسلح‌بقزوین ودوهزار نفررا بتهران فرستاد وباالنتیجه مجلس تعطیل‌شده وعده‌ای ازآزادیخواهان بنواحی‌غرب ایران مهاجرت کردند وقراربود پایتخت نیز باصفهان منتقل گردد .

○ بانگ استقراضی روس خط آهن تبریز بجلفا و صوفیان به شرمخانه را دراین سال تمام‌کرد .

○ **میرزا محمد حسین کازرونی** ملقب به **شیخ‌الحکما** و **ناظم‌الحکما** شاعرونویسنده و طبیب معروف فارسی‌که دارای تألیفات زیادی است در بوشهروفات یافت .

*

۲۴۵۵ ۱۹۱۶ ۱۳۳۵ ۱۲۹۵ ○ **مادام دیولافوا** زن(مارسل اگوست دیولافوا) باستان شناس فرانسوی‌که درباره ایران‌کتابهائی تألیف‌کرده ودرحفریات‌شوش باشوهرخودهمکاری داشت درفرانسه درگذشت .

○ در اثر تجاوزات روس و انگلیس عده‌ای از آزادیخواهان و وکلای مجلس بطرفداری آلمان وعثمانی **کمیته دفاع ملی** تشکیل داده به قم مهاجرت کردند وازقم به‌کرمانشاه رفته بریاست **نظام‌السلطنه مافی** حکومت موقتی اعلام‌کرده‌و کرمانشاه را پایتخت خود قراردادند.

○ دراین‌سال درسراسرایران‌قیامهائی بوقوع‌پیوست وایران بسوی تجزیه وملوك‌الطوایفی پیش‌میرفت ازجمله (شیخ‌خزعل‌در خوزستان) و (خیابانی در آذربایجان) و(کلنل‌محمدتقی‌پسیان درخراسان)و (میرزا کوچك جنگلی درگیلان) .

۲۴۵۶ ۱۹۱۷ ۱۳۳۶ ۱۲۹۶

- چون بدنبال انقلابی در روسیه دولت بلشویکی روی‌کارآمد این‌دولت قرارداد ۱۹۱۵ را لغو کرد اما انگلیسها قوائی‌تازه بغرب‌ایران آورده‌تقریبا تمام ایران را زیرنفوذ خود گرفتند .
- پلیس جنوب که انگلیسهاتشکیل داده‌بودندازطرف (وثوق‌الدوله) نخست وزیر وقت برسمیت شناخته شد(۱)
- **سردار اسعد بختیاری** سردارملی ایران در اصفهان وفات یافت .
- سپاه‌عثمانی ازانگلستان شکست‌خورده خاك‌ایران را ترك‌کردند .
- **دکتراحمد ناظرزاده** شاعر ونویسنده معاصر دراین سال درکرمان تولد یافت .

*

۴۳۵۷ ۱۹۱۸ ۱۳۳۷ ۱۲۹۷

- جنك بین‌الملل اول پایان یافت ومجمع ملل‌متفق بوجود آمد اما هنوزایران در زیرجنگال‌دولتهای روس وانگلیس بود
- در اوخر این سال از طرف دولت ایران **وثوق‌الدوله** رئیس‌الوزراء واز طرف انگلستان **سرپرسی ساکس** (۲) برای عقد معاهدی‌بین دو دولت طرح‌قراردادی ریختندکه ایران اختیار کلیه اموز نظامی ومالی وگمرگی خود رادربست در اختیار دولت انگلستان بگذارد .
- نیروی انگلیس برای جلوگیری ازحمله احتمالی بلشویکها درشمال ایران نیروی خود را واردبندر انزلی (پهلوی)کرد وهم در برابر بلشویکها و

۱ــ پلیس جنوب ایران درسال ۱۹۲۱ هجری قمری منحل گردید .

۲ــ Sri Percycox

هم در برابر عثمانیها بجنك پرداخت .

- **سر پرسی ساکس** نماینده دولت انگلستان وعاقد قرارداد منحوس ۱۹۱۹ کـه دارای تألیفاتـی در خصوص ایران است (۱) از ایران خارج شد.
- درفارس واکثرصفحات جنوب ایران مرض مرگبار (آنفلوانزا) شیوع یافت که تلفات زیادی ببار آورد
- دراین سال (مستوفی الممالك) و (صمصام السلطنه) و (وثوق الدوله) بترتیب نخست وزیر شدند .

*

۲۴۵۸ ۱۹۱۹ ۱۳۳۸ ۱۲۹۸

- **سرتیپ رضاخان پهلوی** درجه ونشان وحمایل سرتیپ دومی دریافت وبرتبه میرپنجی رسید .
- قرار داد ۱۹۱۹ که در این سال منتشر گردید بر اثر فشار افکار عمومی توسط **حسن خان مشیرالدوله پیرنیا** در مجلس چهارم لغو گردید.
- در چهارم آبان این سال **اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی** شاهنشاه بزرك ایران ودومین تاجدار سلسله پهلوی و **والا حضرت اشرف پهلوی** توأماً تولد یافتند.
- ایران مقررات هوائی بین المللی را قبول کرد.
- دولت ایـران هیئتی را بکنفرانس صلح پـاریس اعزام داشت وبشرح زیر تقاضاهائـی بکنفرانس تقدیم نمود .

۱- ابطال پیمان ۱۹۰۷ بین روس وانگلیس راجع به ایران .

۲- لغو کاپیتولاسیون

۳- واگذاری اراضی که روسها وعثمانیهـا تصرف

۱- از تألیفات این دانشمند انگلیسی کتابهای (ده هزار میل در ایران) و (تـاریخ مفصل ومختصر ایـران) و (تاریخ کرمان) او بفارسی ترجمه شده است .

کرده بودند (۱)

○ **میرزاحسن‌خان کاظم‌زاده ایرانشهر** دربرلن مجله **ایرانشهر** را منتشر ساخت که مدت چهار سال دوام داشت .

*

۲۴۵۹ ۱۹۲۰ ۱۳۳۹ ۱۲۹۹ ○ دولت جدید شوروی قراردادی با ایران بست و بموجب آن ازکلیه دعاوی خود صرف نظر نموده اختلافات مرزی رامرتفع کرد وهمچنین خط‌آهن تبریز بجلفا **وصوفیان** به **شرفخانه** را بایران واگذار کرد.

○ **دکتر میلسپو** (۲) مستشار مالی‌آمریکائی‌تحت ریاست هیئتی برای اصلاح امور مالی‌بایران‌آمد

○ در زمینهٔ توافقی‌که در قزوین بین **رضاخان میرپنج** فرمانده‌تیپ همدان **وسیدضیاءالدین طباطبائی** مدیر روزنامه رعد شده بود شب‌سوم اسفند این سال تهران بدون خونریزی بتصرف **رضاخان** درآمد **ودستی ازغیب برون آمد وبرسینه نامحرم زد.**

○ **شیخ‌محمدخیابانی** روحانی سیاستمدار ایران ضمن‌کشمکشهائی‌که رخ داد بقتل رسید .

○ (میرزامحمدنصیرالحسینی)ملقب‌به **فرصت‌الدوله** صاحب‌کتاب نفیس (آثارعجم) درشیراز وفات‌یافت ودر جوار قبر حافظ بخاك سپرده شد.

○ **سیدمحمدطباطبائی** پیشوای جنبش مشروطه طلبان ایران وفات یافت

○ ایران بعنوان یکی از اعضای اصلی انجمن ملل

۱ــ این پیشنهادها بتحریك دولت انگلیس‌مورد قبول‌واقع نشد .

۲ــ Dr MillspaugH

متفق شناخته شد

*

۲۴۶۰ ۱۹۲۱ ۱۳۴۰ ۱۳۰۰ ○ **رضاخان میرپنج** «اعلیحضرت رضا شاه کبیر» طبق فرمان **احمد شاه** بوزارت جنك وفرماندهی کل سپاه منصوب شدند.

○ **دکتر میلسپو** که بدعوت **مشیرالدوله** بایران آمده بود بعنوان مشاور مالی مشغول کار شد

○ فرمان نخست وزیری «سید ضیاءالدین طباطبائی» توسط **احمد شاه** صادر شد و **سید ضیاء** کابینه خود را تشکیل داد (۱)

○ انگلستان نیروی خود را ازشمال ایران بیرون برد

○ **میرزا کوچك خان جنگلی** که ادعای خودسری و استقلال داشت ازقوای ایران شکست خورده در گردنه (گیلوان) اطراف طالش درگذشت قیام جنگلی ابتدا براساس نجات میهن بود اما بعداً رنگ خودسری گرفت.

*

۲۴۶۱ ۱۹۲۲ ۱۳۴۱ ۱۳۰۱ ○ دراین سال برای دفعه دوم **احمد قوام** (قوام السلطنه) نخست وزیر شد و **احمد شاه** باروپا رفت

---

۱ ــ سیدضیاءالدین اولین کابینهٔ خود را بشرح زیر تشکیل داد:

۱ ــ سید ضیاء الدین طباطبائی	نخست وزیر و وزیر داخله
۲ ــ محمود جم (مدیرالملك)	وزیر خارجه
۳ ــ ماژور مسعودخان (مرحوم مسعود کیهان)	وزیر جنگ
۴ ــ میرزاعیسی خان فیض	« مالیه (دارائی)
۵ مصطفی عدل (منصورالسلطنه)	« عدلیه (دادگستری)
۶ ــ تقی خواجوی (مشیر معظم)	« پست و تلگراف
۷ ــ میرزا محمودخان (موقرالدوله)	« تجارت و فوائد عامه
۸ ــ دکتر علی اصغرخان (مؤدب الدوله)	« صحیه وامور خیریه (بهداری)
۹ ــ نیرالملك	« معارف (آموزش وپرورش)

وپست فرماندهی کل قوا به سردار رشید ایران (رضا خان) داده شد که درکابینه بعد بوزارت جنگ منصوب شدند

- **امیرامان‌الله‌خان** پادشاه افغانستان و **مصطفی کمال پاشا** رئیس جمهور ترکیه با **رضا شاه کبیر** ملاقات کردند وبین ایران وترکیه جدید پیمان صلحی بسته شد.
- تحت رهبری وفرماندهی **سرتیپ رضاخان** آرتش جدیدی تشکیل‌شد تا به یاغی گریهای مدعیان‌پایان دهد وایران را زیریك پرچم گرد آورد.

*

۲۴۶۲ ۱۹۲۳ ۱۳۴۲ ۱۳۰۲

- **سرتیپ رضاخان** «سردارسپه» به‌سمت رئیس - الوزرائی انتخاب شده وکابینه خود را تشکیل دادند.
- به غائله «اسماعیل‌سمیتقو» توسط **رضاخان - سردارسپه** پایان داده شد.
- **احمدشاه** برای بارسوم باروپا رفت و دیگر هیچگاه برنگشت.(۱)
- قانون تأسیس بانك ملی بتصویب مجلس رسید
- جمعیت شیروخورشید سرخ‌ایران ایجادشد
- علیخان ملقب‌به (صفاعلیشاه) و (ظهیرالدوله) مؤسس‌انجمن اخوت تهران‌درگذشت
- دکتر هادی هدایتی دانشمند و نویسنده معاصر در تهران تولد یافت. (۲)
- کتابخانه مجلس‌شورایملی باکمك ارباب کیخسرو شاهرخ تأسیس شد.
- دکترعبدالوهاب نورانی‌وصال شاعر وفاضل‌معاصر درشیراز تولد یافت.

۱ــ احمد شاه تاسال ۱۳۰۷ خورشیدی درپاریس بود ودراین سال دراین شهر بمرض‌کلیه درگذشت.

۲ــ ازآثاردکتر هدایتی میتوان کتابهای تاریخ زندیه وکورش‌کبیر وترجمه تاریخ هردوت را نام برد.

۲۴۶۳ ۱۹۲۴ ۱۳۴۳ ۱۳۰۳

- مجلس شورایملی فرماندهی کل قوا که تاآنزمان مخصوص (احمدشاه قاجار) بود با اختیارات کامل به **سردارسپه** واگذار کرد.
- اولین دستگاه فرستنده وگیرنده‌های تلگراف بی‌سیم درایران بکار افتاد.
- **میرزاده عشقی** شاعرانقلابی ایران توسط گلوله‌ای درخانه خود بقتل رسید
- (شیخ خزعل) که باحمایت انگلیسها درخوزستان قدرت خود مختاری پیدا کرده بود توسط آرتش نجات بخش ایران بسرداری **سردارسپه** دستگیر وبتهران فرستاده شد.
- سرگرد **ایمبری** قنسول ممالك متحده امریکا درحالیکه قصدعکسبرداری از سقاخانه‌ای درچهار-راه آقاشیخ هادی راداشت بدست مردم بقتل رسید که سروصدای زیادی دردنیای آنروز کرد

*

۲۴۶۴ ۱۹۲۵ ۱۳۴۴ ۱۳۰۴

- براثر نهضتها وجنبشهائی که برای ابراز نارضائی و شکوه از قاجاریه از تمام نقاط ایران بمجلس شورایملی میرسید درنهم آبانماه این سال مجلس شورایملی **احمدشاه** را ازسلطنت خلع وحکومت موقتی رابه **سردارسپه** تفویض کرد (۱)
- درهمین سال مجلس مؤسسان تشکیل شد وسردار رشید ایران **رضاخان** رابسلطنت **شاهنشاهی** ایران انتخاب وانقراض سلسله قاجاریه را اعلام نمود.

۱ــ ماده‌واحده زیررامجلس درهمین زمینه تصویب نمود

ماده واحده ــ مجلس شورایملی بنام سعادت ملت . انقراض سلطنت قاجاریه رااعلام وحکومت موقتی رادر حدود قانون‌اساسی وقوانین موضوعه مملکتی بشخص آقای رضاخان پهلوی واگذار مینماید . تعیین تکلیف حکومت‌قطعی‌موکول به نظر مجلس‌مؤسسان است که برای تغییر اصول(۳۶ــ۳۷ــ۳۸ــ۴۰)متمم‌قانون‌اساسی تشکیل‌میشود

○ روز چهاردهم آذرهمین سال ضمن تشریفات رسمی وادای سوگند درمجلس شورایملی . سردودمان سلسله پهلوی بنام **رضاشاه پهلوی شاهنشاه - ایران** زمام ایران رادردست گرفت.

○ نخستین بانك ایرانی بنام بانك پهلوی قشون تأسیس شدکه این بانك بعداً بنام بانك سپه خوانده شد.

○ القاب وعناوینی ازقبیل (خان. آقا. میرزا) که تاکنون متداول بود لغو گردید.

○ بدستور **رضاشاه کبیر** استخوانهای **کریمخان-زند** رااززیرپلکان کاخ گلستان بیرون آورده درقم کنارقبر **شاه صفی** بخاك سپردند

○ تقویم شمسی (تقویم جلالی) تقویم رسمی کشور شاهنشاهی ایران شد.

○ ایرج میرزا جلال الممالك شاعرمعاصرایران در تهران به سکته قلبی درگذشت

○ اولین دوره پیشاهنگی درایران در ۱۲ آذراین سال تشکیل گردید .

○ **میرزا عبداله** متخلص به رحمت از اطباء و شعرا ودانشمندان وخوشنویسان معروف درشیراز وفات یافت وبرطبق وصیت اودر بقعه **شیخ ابوالوفاء** شیرازدفن گردید (۱)

*

۲۴۶۵ ۱۹۲۶ ۱۳۴۵ ۱۳۰۵ ○ روز یکشنبه چهارم اردیبهشت ماه این سال درتالار مرمر کاخ سلطنتی گلستان تهران طی مراسم باشکوهی **اعلیحضرت رضاشاه کبیر** تاجگذاری کرد و

---

۱ ــ شعاع الملك شیرازی برای ماده تاریخ وفات او چنین گفته

رفت بیرون یکی ز جمع و بگفت رحمت امروز میرسد بوصال (۱۳۴۴)

تاج پهلوی را برسر نهاد (۱)

○ قانون احداث راه‌آهن سراسری ایران بتصویب مجلس شورایملی رسید .

○ **محمد ولیخان** سپهسالار معروف به (سپهسالار تنکابنی) ازرجال آزادیخواه صدرمشروطیت درعمارت ییلاقی خود باگلوله خودکشی کرد .

○ بین ایران وترکیه پیمان دوستی بسته شد .

○ **درویش علامحسین** معروف به (درویش‌خان) آهنگسازواستاد معروف تار در اثر تصادف درشکه حامل‌او با اتومبیل درگذشت .

○ **مستوفی‌الممالك** دراین سال نخست‌وزیر بود.

○ راه هوائی‌مرتب‌بین باکووتهران واصفهان وشیراز وبوشهرازطرف شرکت‌آلمانی **یونکرس** گشایش یافت .

*

۲۴۶۶ ۱۹۲۷ ۱۳۴۶ ۱۳۰۶ ○ **اعلیحضرت رضا شاه‌کبیر** اولیـن کلنگ ساختمان‌ایستگاه راه‌آهن‌تهران‌را بزمین‌زدند(۲)

---

۱ ــ اعلیحضرت رضا شاه کبیر در سال ۱۳۰۴ خورشیدی گروهی از جواهرسازان ایرانی را زیر نظرسراج الدین (سرگین)که از جواهرسازان معروف قفقاز بود مأمور ساختن(تاج پهلوی)کرد. تاج پهلوی تاجی است مرصع بالماسهای برلیان و تخمه‌های‌درشت‌زمردو یاقوت‌کبود و مروارید که متن آن‌از مخمل‌سرخ ساخته شده ودرقبه‌آن‌یك تخمه زمرد خیاره در چنگ دیده میشود. این‌تاج درچهار طرف چهار کنگره پله‌پله بشکل تاجهای شاهنشاهان ساسانی دارد که در وسط وزیر کنگره پیشین آن خورشید زرینی با شعاعهای الماس نشان‌وتخمه الماس زرد میدرخشد وزن‌تاج اززر و گوهرومخمل رویهم۴۴۴مثقال‌میباشد (نقل از مقاله تحقیقی آقای علینقی بهروزی در مجله تاج چاپ شیراز)

۲ ــ شاهنشاه بزرك ایران در این مراسم چنین فرمودند :

« امروز بعون‌الله تعالی یکی ازآرزوهای دیرین من قدم دیگری ازمراحل عملی خود راطی‌کرده ودر» «محلی‌که ایستگاه آتیه راه‌آهن خواهد بود ساختمان راه‌آهن‌را افتتاح میکنیم . درهمان موقع که‌در» « تهران شروع بساختن راه‌آهن میشود اجازه میدهم که در جنوب و شمال یعنی در اهواز و بندجز» «نیز شروع بساختن راه شود ... »

- قانون تشکیل بانك ملی بصورت شرکت سهامی ازطرف مجلس شورایملی تصویب‌شد .
- دولت‌ایران دعاوی خودرانسبت به جزایربحرین تجدیدکرد وبدولت انگلیس دراین زمینه اعتراض کرده شکایت خودرا به انجمن ملل‌متفق فرستاد.
- اداره ثبت احوال و اداره آمار تأسیس‌گردید و ازاین تاریخ کلیه افراد مملکت مجبور بـه تهیه شناسنامه (سجل) گردیدند.

*

۲۴۶۷ ۱۹۲۸ ۱۳۴۷ ۱۳۰۷

- حق‌قضاوت‌کنسولها **کاپیتولاسیون** که‌از سال ۱۲۴۳هجری بموجب‌عهدنامه‌منحوس ترکمانچای بدعت گذارده شدبود بهمت واراده سردار بزرك ایران **رضاشاه کبیر** لغوگردید .
- **احمد شاه** درپاریس بمرض‌کلیه درگذشت‌وطبق وصیت نامبرده‌جسدش را بعتبات برده دفن‌کردند
- برای‌پرواز مرتب هواپیماهای‌انگلیسی درسراسر سواحل خلیج فارس بین ایران وانگلستان‌پیمانی منعقدگردید .
- (حاج میرزا محمد جواد ناظم‌الحکما کازرونی) از اطباء و دانشمندان و شعرای معروف‌زمان‌خود دراین سال دربوشهردرگذشت (۱)
- قانون انحصارتریاك در۱۶ماده به تصویب مجلس ششم شورای ملی رسید .
- بین‌ایران وآلمان معاهده دوستانه بسته شد.
- قانون اعزام محصل‌باروپا ازطرف مجلس شورای ملی بتصویب رسید.

۱ــ ماده تاریخ وی‌را ادیب چنین ساخته .

سال فوتش حکیم خواست : ادیب کفت بدرود«ناظم الحکماء»

○ مجلس شورای ملی طبق قانونی برده فروشی را منع کرد .

○ برای تأمین بودجه ساختمان راه‌آهن سراسری بتصویب مجلس شورای ملی مالیاتی برقند وشکر بسته شد.

○ قرارداد شیلات بین ایران وشوری تجدید گردید

○ طبق‌قانونی که ازمجلس شورای ملی گذشت لباس متحدالشکل اعلام گردید این‌لباس کت وشلوارو کلاه پهلوی بود.

*

۲۴۶۸ ۱۹۲۹ ۱۳۴۸ ۱۳۰۸ ○ ایستگاه راه‌آهن‌بندرشاه مبدأ راه‌آهن سراسری ایران طی‌مراسم باشکوهی افتتاح شد

○ نیروی دریائی ایران بفرمان شاهنشاه بزرگ ایجاد شد .

○ طبق قانونی که ازتصویب مجلس شورای ملی گذشت واحد پول‌قانونی ایران ریال ومأخذ آن طلا تعین گردید .

○ بین ایران وبلژیك وعربستان سعودی وفرانسه و هلند جداگانه پیمانهای دوستی بسته شد .

○ **دوست محمدخان** که درتهران تحت نظر بود به بهانه شکاراز تهران خارج شده فرارکرد.

○ دولت ایران دولت عراق راکه از تجزیه دولت عثمانی بوجودآمده بود برسمیت شناخت و روابط بین دو دولت‌آغاز گردید .

*

۲۴۶۹ ۱۹۳۰ ۱۳۴۹ ۱۳۰۹ ○ **شاهنشاه رضاشاه کبیر** برای تشویق صنایع ملی روزسلام عیدنوروز سرتاپالباس وطنی‌پوشیدند

- حق‌چاپ وانتشار اسکناس که تاکنون بدست‌بانك شاهنشاهی‌بود ازاین‌سال به بانك ملی‌داده شد.
- قانون عتیقجات بتصویب مجلس شورای ملی‌رسید
- بین ایران‌ویونان عهدنامه دوستی‌بسته شد
- **سید احمد ادیب پیشاوری** ادیب وشاعر و نویسنده بزرك درادبیات ایران درسن ۹۱سالگی در تهران درگذشت از آثار معروف او مثنوی (قیصرنامه) رابایدنام برد.
- سید جلال‌الدین کاشانی(مویدالاسلام) که چندسال روزنامه(حبل‌المین)رادرکلکته‌انتشارمیدادوفات‌یافت

*

۲۴۷۰ ۱۹۳۱ ۱۳۵۰ ۱۳۱۰

- والاحضرت‌ولیعهد (**اعلیحضرت شاهنشاه - آریامهر**) برای‌ادامه تحصیلات باکشتی جنگی شوروی درمیان‌تشریفات‌باشکوه واحترامات‌نظامی باروپا سفرکردند
- بین‌ایران وفنلاندعهدنامه‌دوستی‌بسته‌شد
- خطوط تلگرافی شرکت هند واروپاکه درداخل کشوربود بدولت ایران تحویل‌داده شد
- اولین‌تلگراف بی‌سیم‌درخیابان‌شمیران‌تهران‌نصب گردید
- درحوزه آرارات‌درتعین خط مرزی‌ایران‌وترکیه تجدید نظربعمل‌آمد
- امیرفیصل نایب‌السلطنه‌حجازشش روز مهمان‌دولت ایران بودند .
- کارخانه قندکهریزك ونخ‌ریسی شاهی گشایش‌یافت
- دولت ایران باژاپن عهدنامه دوستی منعقدکرد .

*

۲۴۷۱ ۱۹۳۲ ۱۳۵۱ ۱۳۱۱

- روزعیدمبعث این‌سال **شاهنشاه بزرك ایران**
- **رضاشاه‌کبیر** که ازادامه مذاکرات باشرکت

سابق نفت سخت برآشفته بود امتیازنامه دادرسی را خواست وآنرا درآتش انداخت وسوزانید و فرمود. امتیازنامه دادرسی لغوشد ومجلس نیز آنرا تأیید کرد

- **حسن مستوفی** (مستوفی الممالك) که بارها بنمایندگی مجلس شورایملی انتخاب شده وسه بار مأمور تشکیل کابینه گردید بسکته قلبی درگذشت.
- قانون اوزان ومقیاسات ازتصویب مجلس گذشت و درتمام کشوراوزان یکنواخت گردید.
- نخستین سری اسکناس بانك ملی درفروردینماه این سال منتشر گردید.
- باخریدن چند کشتی جنگی ازایتالیا دولت ایران نیروی دریائی خلیج فارس راتکمیل نمود
- بمنظورتربیت معلم و دبیردانشسرای مقدماتی و دانشسرای عالی تأسیس گردید.
- کارخانه قندکرج افتتاح و مشغول کارگردید.
- بین ایران و ترکیه عهدنامه مودت بسته شد.
- بدعوت شاهنشاه ایران **ملك فیصل** پادشاه عراق برای یك دیدار رسمی بایران آمد.
- کارخانجات سیمان وگودرن درشمال تأسیس شد.

*

۲۴۷۲ ۱۹۳۳ ۱۳۵۲ ۱۳۱۲

- قرارداد جدیدنفت که متضمن منافعی برای ایران بود بتصویب مجلس شورایملی رسید.
- **ابوالقاسم عارف قزوینی** شاعرانقلابی ایران درگذشت واورا دربقعه ابوعلی سینادفن کردند.
- مجلس نهم با نخست وزیری **مخبرالسلطنه** شروع بکارکرد.

○ درزیرستون سنگی بزرك **کاخ داریوش** دوجعبه سنگی بدست آمد که درهریك دولوح یکی طلا و دیگری نقره وجودداشت این لوحه‌ها که بزرگترین سند استقلال ایران وگویای دوهزار و پانصدسال شاهنشاهی ایران است بموزه ایران باستان انتقال داده شد هنگامی که الواح را بحضور **شاهنشاه بزرك ایران** بردندفرمود این اسناد تاریخی بی‌نظیر قباله کشورایران است (۱)

○ دولت ایران امتیازاستخراج نفت رادر جزایر بحرین به‌شرکت استانداردا ویل کالیفرنی واگذاشت

○ کارخانه سیمان واقع بین راه **حضرت عبدالعظیم** به تهران درپای کوه چشمه علی بدست (اعلیحضرت رضا شاه کبیر) افتتاح گردید .

○ بین ایران و دانمارك دراین سال عهدنامه دوستی بسته شد .

○ نخست وزیری محمد علی فروغی

*

۲۴۷۳ ۱۹۳۴ ۱۳۵۳ ۱۳۱۳ ○ **رضاشاه کبیر** برای ملاقات با **مصطفی کمال پاشا** (اتاتورك) به‌ترکیه مسافرت کردند.

○ درهشتم خردادماه این سال قانون تأسیس دانشگاه تهران ازتصویب مجلس شورایملی گذشت ودر ۱۵ بهمن همین سال اولین سنك بنای دانشگاه بدست **رضاشاه کبیر** دراراضی جلالیه نصب گردید.

○ جشن هزاره **فردوسی** بطرز باشکوهی درتهران برگزارشد وبامر **رضاشاه کبیر** مقبره این شاعر

۱ــ روی این الواح طلا و نقره مطالبی نوشته شده که مضمون آن این است

«.. من که داریوش کبیر پسرهیتاسپ شاهنشاه ایران هستم . حدود مملکت من حدی بهندوستان وحدی »

« بمملکت حبشه ودریای عمان وحدی بخاك سیتهاست واهورامزدا مملکت مراحفظ خواهدکرد.... »

حماسه سرای ملی‌درطوس تجدیدبنا گردید.

- بین دولت ایران وکشورسویس پیمان دوستی‌بسته شد .
- کارخانه قند شاهی وورامین وکارخانه حریر بافی چالوس گشایش یافت .

*

۲۴۷۴ ۱۹۳۵ ۱۳۵۴ ۱۳۱۴

- طبق قراردادی‌که بین‌ایران.وعراق بسته شدکلیه اختلافات مرزی دوکشور مرتفع گردید .
- پیمان عدم تعرض بین ایران وترکیه وعـراق در ژنو بسته شدکه بعداً دولت افغانستان نیز بـدان ملحق گردید.
- در ۱۷ دی این سال قـانون رفع حجاب اعـلام گردید **واعلیحضرت رضاشاه کبیر** بـاتفاق خانواده سلطنتی‌که بدون حجاب بـودند درجشن دانشسرایمقدماتی شرکت‌کردند .
- طبق قانونی‌که‌ازمجلس گذشت وفرمان**رضا شاه کبیر** مدرسه عالی‌طب ومدرسه عالی علوم سیاسی وتجارت تأسیس گردید.
- نام شهر (عبادان) به آبادان تبدیل گردید
- حسن پیرنیا (مشیرالدوله) رجل سیاسی ایـران و مورخ ودانشمند نامی در تهران درگذشت.
- فرهنگستان ایران تأسیس گردید .
- پیش‌آهنگی در برنامه مدارس وارد شد .
- اداره پیشاهنگی و تـربیت بدنی‌ایران تـأسیس گردید و همچنین موسسه پیشاهنگی دختران نیز ایجاد شد .
- کارخانه قند مرودشت فارس‌شروع بکارکرد .

۲۴۷۵ ۱۹۳۶ ۱۳۵۵ ۱۳۱۵

- ولاحضرت‌ولایتعهد«**اعلیحضرت‌شاهنشاه‌آریا مهر**» از سویس بایران مراجعت‌فرمودند
- دو قرارداد یکی‌مربوط باستخراج نفت درمشرق وشمالشرقی ایران ودیگری دادن امتیاز نفت بدو شرکت آمریکائی بتصویب مجلس‌شورایملی‌رسید
- دولت ایران بـا دولتهای آرژانتین وآمـریکا و اتریش پیمان دوستی است
- **میرزا علی‌خان امین‌الدولـه** بـرای اصلاح گمرك و ضرابخانه **مستر نـوز** (۱) و **مستر پیریم**(۲) و **مستر انگلس** (۳) را استخدام کرد .
- بفرمان**اعلیحضرت رضا شاه‌کبیر** آرامگاه **خواجوی‌کرمانی** در شیراز ساخته‌شد (۴)
- کلاسهای اکابر برای تعلیم سالمندان تأسیس شد ،
- کارخانه قند میاندوآب در۱۸۰ کیلومتری تبریز شروع بکارکرد .
- فرهنگستان ایران افتتاح شد .

*

۲۴۷۶ ۱۹۳۷ ۱۳۵۶ ۱۳۱۶

- در این سال نمایندگان‌ایران‌وافغانستان و عراق وترکیه در کاخ **سعدآباد** جمع شده و عهدنامـه عدم تعرض راکه ایران مبتکر آن‌بودامضاء کرده

۱ــ Mr Noese

۲ــ Mr Pirim

۳ــ Mr Angles

۴ ــ مرحوم روحانی وصال ماده تاریخ ساختمان بنا را چنین ساخته

بعهد شاه زمین پهلوی خدیو زمان — که زنده زوشده نـام سخنوران جهان
زجود و بقعه آرامگاه خواجو را — که خواجه مدح‌ازاومیکند بنام و نشان
بنا نمود و بتاریخ گفت روحانی — (ز شاه پهلوی این طرفه بقعه شدبنیان)

آنرا (پیمان سعد آباد) نامیدند .

- قانون آزادی بانوان ورفع حجاب درایران اجرا گردید
- ایران بـا کشورهای مکزیك و مجارستان پیمان دوستی بست .
- کتابخانه ملی ایران تأسیس شد .
- کارخانه چیت سازی در اشرف مازندران (بهشهر) گشایش یافت .
- موزه مردم شناسی تأسیس گردید .

*

۲۴۷۷ ۱۹۳۸ ۱۳۵۷ ۱۳۱۷

- **والاحضرت همایون ولایتعهد**(شاهنشاه - آریامهر) از دست پدرتاجدار خود **اعلحضرت رضاشاه کبیر** دانشنامه دانشکده افسری دریافت کردند و سردودمان خاندان پهلوی نشان لیاقت را بسینه رهبرخردمند ملت ایران نصب کردند
- **علیاحضرت فـرح پهلوی بهبانوی ایران** روزبیست ودوم مهرماه این سال درتهران تولد یافتند.
- **اعلحضرت رضاشاه کبیر** درایستگاه سفید-چشمه(فوزیه) آخرین پیچ ومهره راه آهن سراسری رامحکم کردند وباین ترتیب نخستین قطاری که ازبندر شاهپور آمده بودبطرف تهران حرکت کرد
- امتیاز نفت شمال شرقی ایـران کـه بـه شرکت **استاندارد اویل** داده شده بودلغو گردید.
- **والا حضرت ولایتعهد**(شاهنشاه آریـامهر) بـرای انجام تشریفات مقدمـاتی عروسی بمصر تشریف بردند.

○ بانگ رهنی ایران طبق قانونی که بتصویب مجلس رسید افتتاح شد .

○ کارخانه هواپیما سازی **شهباز** وکارخانه ریسندگی قم شروع بکارکردند .

○ کارخانه قند شاه زند بظرفیت ۲۵۰ تن چغندر در روز درهشت کیلومتری مشهد شروع بکارکرد .

*

۲۴۷۸ ۱۹۳۹ ۱۳۵۸ ۱۳۱۸ ○ در کلیه نقاط کشور سرشماری عمومی انجام گرفت.

○ بین ایران وژاپن پیمان دوستی بسته شد.

○ جنگ دوم بین‌المللی آغازشد و کشور شاهنشاهی ایران بیطرفی خودرا بدنیا اعلام داشت(۱)

○ بین ایران وشوری پیمان بازرگانی بسته شد

○ راه‌آهن شاهرود ـ گرگان وتهران ـ قزوین گشایش یافت .

○ **محمدفرخی یزدی** شاعرمعاصر ومدیرروزنامه طوفان وفات یافت .

*

۲۴۷۹ ۱۹۴۰ ۱۳۵۹ ۱۳۱۹ ○ با حضور **والا حضرت ولایتعهد** (شاهنشاه آریامهر)دستگاه فرستنده رادیوی تهران گشایش یافت. رادیوی ایران دارای دوموج کوتاه و متوسط بود .

○ **والاحضرت شهناز پهلوی** فرزند والاگهر

۱ـ این اعلامیه ازطرف دولت شاهنشاهی ایران صادرشد
« دراین موقع که متأسفانه نائره جنگ دراروپا مشتعل گردیده است . دولت شاهنشاهی ایران »
« بموجب این بیانیه تصمیم خودرا باطلاع عموم میرساند که دراین کارزار بیطرف مانده و بیطرفی خود »
« رامحفوظ خواهدداشت ... »

شاهنشاه آریامهر روز یکشنبه پنجم آبانماه این‌سال تولدیافتند .

○ **کمال‌الملك غفاری** نقاش هنرمند و مؤسس هنرستان نقاشی ایران در نیشابور درگذشت ودر کنار مقبره **شیخ عطار** دفن‌شد .

○ دراسفندماه این‌سال یك قطعه طلا بوزن ۹۷٫۴۰ گرم درگوشه جنوب شرقی‌کاخ آپادانا (تخت - جمشید) پیداشدکه متعلق به قسمتی از تاج یکی ازشاهزادگان هخامنشی بود

○ راه آهن قزوین ـ زنجان گشایش یافت

○ بین ایران‌وآلمان پیمان بازرگانی بسته شد .

*

۲۴۸۰ ۱۹۴۱ ۱۳۶۰ ۱۳۲۰ ○ روز سوم شهریور اینسال قوای روس وانگلیس شهرهای بیدفاع شمال وجنوب ایران را بمباران کرده به پیشروی خود ادامه دادند وبا توافقی‌که بین‌ایران وسران‌کشورهای متجاوز پیش‌آمد ترك مخاصمه گردید

○ **اعلیحضرت رضاشاه‌کبیر** بدنبال وقایعی‌که درکشور رخ داد از سلطنت استعفا داده باصفهان عزیمت فرمودند (۱)

○ **اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی**

---

۱ ـ متن استعفا نامه رضا شاه‌کبیر سردودمان‌سلسله پهلوی چنین است :

«نظر باینکه من همه قوای خود را در این چند ساله مصروف‌کشور کرده و ناتوان شده‌ام حس‌میکنیم»
«که‌اینك وقت آن رسیده است که یك‌قوه و بنیه جوان‌تری بکارهای کشور که مراقبت دائم لازم دارد»
«بپردازد و اسباب سعادت و رفاه ملت را فراهم آورد .»
«بنابراین امور سلطنت را به ولیعهد و جانشین قانونی خود تفویض کردم و ازکارکناره نمودم. از»
«امروز که روز بیست‌و پنجم شهریور ماه هزار و سیصد و بیست است عموم ملت از کشوری ولشکری»
«ولیعهد و جانشین قانونی مرا باید بسلطنت بشناسند وآنچه‌از پیروی مصالح کشورنسبت بمن‌میکردند»
نسبت بایشان منظور دارند»

کاخ مرمر ـ تهران ۲۵ شهریور ۱۳۲۰ ـ رضا شاه

شاهنشاه آریا مهر روز بیست وششم شهریور ماه ساعت چهارونیم بعد ازظهر در تالار جلسه مجلس شورایملی با تشریفات رسمی قسم نامه را قرائت وامضاء فرمودند ودر میان استقبال‌پرشور چندین هزار نفر مردمی که در مسیر شاهانه صف کشیده بودند به‌کاخ سلطنتی‌باز گشتند.

○ **فرمان عفو عمومی از طرف شاهنشاه آریامهر** شرف صدور یافت

○ ساعت چهار بعداز ظهر پنجم مهرماه این سال **رضا شاه‌کبیر** باکشتی از بندر عباس خاك وطن را بقصد هندوستان ترك‌کردند اماکشتی اعلیحضرت را به جزیره **موریس** در افریقای جنوبی برد

○ پیمان اتحادی بین‌سه دولت «ایران ، بریتانیا شوروی» شامل نه فصل توسط **علی سهیلی**وزیر خارجه ایران و**سر ریدربولارد** وزیر مختار ونماینده فوق‌العاده بریتانیا و**آندر پوویچ اسمیرنوف** سفیر فوق‌العاده دولت شوروی در کاخ وزارت امورخارجه منعقد گردید .

○ بنگاه حمایت مادران ونوزادان در این سال تشکیل گردید

○ **رخشنده** دختریوسف‌اعتصامی‌معروف به**پروین اعتصامی** شاعره معروف ایران درتهران وفات و اورا در صحن حضرت معصومه قم دفن‌کردند

○ محمدعلی فروغی نخست‌وزیر ایران گردید .

○ بنگاه حمایت مادران و نوزادان در این سال تشکیل گردید .

*

۲۴۸۱ ۱۹۴۲ ۱۳۶۱ ۱۳۲۱ ○ دولت ایران پیوستگی خود را به اعلامیه ملل

متحد اعلام کرد

- آرامگاه فعلی **شیخ سعدی** که با طرز زیبائی ساخته شده است بدست **شاهنشاه آریامهر** افتتاح گردید
- ایران برای اولین دفعه با دولت چین ملی روابط سیاسی برقرار کرد
- دربیستم اسفند این سال دادگاه ونیز بنفع ایران رأی داد و شکایتی راکه شرکت سابق نفت علیه ایران درمورد نفتی که توسط کشتی **میریالا** حمل میشد کرده بود ردکرد
- مجلس شورایملی **دکتر میلسپو** را بانه نفر مستشار آمریکائی برای اصلاح وزارت دارائی استخدام کرده وباو اختیاراتی داد .
- **محمد حسن میرزا** فرزند **محمد علیشاه قاجار** دراین سال درپاریس درگذشت و جسدش را بعتبات برده دفن کردند .
- ایران روابط خودرا باژاپن قطع کرد .
- نخست وزیری **احمد قوام** (قوام‌السلطنه)

*

۲۴۸۲	۱۹۴۳	۱۳۶۲ و ۱۳۶۳	۱۳۲۲

- دولت ایران بفرمان **شاهنشاه آریامهر** بدولت آلمان نازی اعلان جنگ داد (۱)
- دولت ایران الحاق خودرا به سازمان‌ملل متحد که میان سی وشش کشور درواشنگتن برضدآلمان ومتحدینش تشکیل شده بود اعلام داشت .

۱ــ عین‌فرمان‌همایونی‌چنین است .

با تأیدات خداوندمتعال‌ما پهلوی شاهنشاه ایران‌بنا به پیشنهاد دولت‌و برطبق اصل‌پنجاه‌ویکم‌قانون‌اساسی از تاریخ هفدهم‌شهریورماه۱۳۲۲حالت‌جنگ‌را بین‌کشورخودمان‌وآلمان مقررمیداریم ۱۷شهریور۱۳۲۲شاه

متفق : (روزولت‌از آمریکا)-(چرچیل‌از انگلستان) (استالین ازشوروی)در تهران‌تشکیل گردید. این کنفرانس ده روز طول کشید وطبق اعلامیه‌ای که

○ کنفرانس تاریخی‌تهران باحضور سران سه‌کشور در نهم آذرماه این‌سال منتشرشد استقلال‌وتمامیت ارضی ایران تأئید گردید .(۱)

○ حجةالاسلام حاج شیخ‌یوسف حدائق ازفحول‌علما ومجتهدین شیراز که‌در درده اول مجلس‌شورایملی ازطرف مردم حقشناس شیراز بعنوان مجتهدطراز اول بمجلس شورای‌ملی‌رفت وپس‌از عمری خدمت بخلق درشیراز درگذشت .

*

۲۴۸۳ ۱۹۴۴ ۱۳۶۴ ۱۳۲۳ ○ سردار بزرگ ایران **رضاشاه‌کبیر** درشهر **ژوهانسبورك**ازشهرهای معروف‌افریقای‌جنوبی پس از ۶۷سال زندگی‌برحمت‌ایزدی پیوست (۲)

○ مجلس شورایملی‌اختیارات «دکترمیلسپو» رالغو کرد .

○ ژنرال دوگل در راه مسافرت بمسکو بتهران وارد شد .

*

۲۴۸۴ ۱۹۴۵ ۱۳۶۵ ۱۳۲۴ ○ دولت ایران بسازمان ملل متحدپذیرفته شد .

۱ــ مواد این اعلامیه چنین است.

الف ــ محترم شمردن تمامیت استقلال ایران

ب ــ قدرشناسی از کمك ایران در پیشرفت متفقین بسبب استفاده از راههای ایران برای حمل مهمات جنگی بروسیه شوروی

ج ــ تعهد تخلیه خاك ایران پس از پایان جنگ

د ــ مورد مطالعه قرار دادن‌زیانهای اقتصادی‌که در زمان‌تصرف خاك ایران متوجه این کشور شده‌است

۲ــ جسد رضاشاه‌کبیرپس‌ازمومیائی شدن مدتی‌درقاهره وزمانی‌هم در مدینه منوره بامانت گذاشته شد وسرانجام درهفدهم اردیبهشت ۱۳۲۹شمسی بوطن‌بازگشت ودرجوار حضرت عبدالعظیم بخاك سپرده‌شد .

○ دراین‌سال جنگ جهانگیردوم پایان یافت وطبق پیمان **پوتسدام** (۱) قوای امریکا و انگلیس خاك ایران را ترك کردند اما سپاهیان شوروی تایکسال دیگردرایران ماند .

○ دولت ایران یادداشتی بدولتهای انگلیس‌وامریکا وشوری تسلیم‌کرد که ظرف شش‌ماه ایران را از نیروهای خود تخلیه نمایند

○ **جعفر پیشه وری** که اعتبار نمایندگی او در مجلس چهاردهم ردشده بود در آذربایجان فرقه دمکرات راتشکیل داد وباپشتیبانی نیروی‌شوروی که هنوز درایران بود بخیال خودآذربایجان را مستقل اعلام نمود

○ دولت ایران از دخالت نیروهای شوری و عدم تخلیه ایران به سازمان ملل‌متحد شکایت کرد

○ **سید احمدکسروی** درکریدرهای دادگستری بضرب‌گلوله فدائیان اسلام‌کشته شد .

*

۲۴۸۵ ۱۹۴۶ ۱۳۶۶ ۱۳۲۵ ○ نیروهای شوروی ایران را بتدریج تخلیه کردند وسفیرکبیرشوروی دراین‌باره اعلامیه‌ای درتهران صادرکرد.

○ قشون دلیرایران در ۲۱ آذراین‌سال بفرماندهی **شاهنشاه آریامهر** بآذربایجان حرکت‌کرد و با سرکوب کردن حکومت قلابی پیشه‌وری آذربایجان را بدامان وطن‌بازگرداند (۲)

○ پایان غائله فارس واستقرار امنیت درشیراز .

۱ــ این‌کنفرانس دربیست وششم تیرماه ۱۳۲۴ شمسی باشرکت (استالین ــ چرچیل ــ هری ترومن)درپوتسدام واقع درآلمان‌شرقی تشکیل گردید .

۲ــ روز۲۱ آذر هرسال‌روز نجات‌آذربایجان‌است

- آیت‌الله **سیدابواحسن اصفهانی** در کاظمین برحمت حق پیوستند .
- رادیو تبریز دراین سال افتتاح گردید .

*

۲۴۸۶ ۱۹۴۷ ۱۳۶۷ ۱۳۲۶

- درکردستان **قاضی‌محمد** که خودرارئیس‌جمهور کردستان مستقل اعلام کرده بود توسط نیروی ایران دستگیر ودر مهاباد اعدام گردید .
- مقاوله‌نامه شرکت مختلط نفت ایران وشوروی که به (قرارداد قوام ـ سادچیکف) معروف بود درمجلس پانزدهم رد گردید.
- **شاهنشاه آریامهر** به انگلستان‌مسافرت‌فرمودند
- مجلس پانزدهم افتتاح گردید .
- اداره هواپیمائی کشوری تشکیل گردید .
- **میرزا حسین‌خان پیرنیا** ملقب به **مؤتمن‌الملك** از دانشمندان معاصر و رئیس دوره دوم مجلس شورایملی درگذشت .

*

۲۴۸۷ ۱۹۴۸ ۱۳۶۸ ۱۳۲۷

- روزپانزدهم بهمن اینسال‌هنگام جشن دانشگاه‌از طرف خائنی بنام (ناصرفخرآرائی) بطرف شخص اول مملکت پنج تیر شلیك شد که خداوند **شاهنشاه بزرك ایران** را حفظ کرد و یکبار دیگرایران را نجات داد
- درتهران حکومت نظامی اعلام وحزب توده غیر قانونی اعلام گردید
- ساختمان جدید آرامگاه خداوند سخن **سعدی** در شیراز بطرزآبرومندی افتتاح گردید .
- **شاهنشاه آریامهر** در این سال به انگلستان‌و

فرانسه مسافرت کردند

- محمدبن عبدالوهاب قزوینی دانشمند و محقق معروف ایران در این سال وفات یافت
- دراین‌سال بین **اعلیحضرت‌همایون‌شاهنشاه آریامهر** و ملکه **فوزیه**جدائی و طلاق انجام گرفت
- شروع برنامه‌های هفت ساله و پنجساله

*

۲۴۸۸ ۱۹۴۹ ۱۳۶۹ ۱۳۲۸

- برای تجدید نظر در مواد۴۴و۴۸ قانون اساسی اولین مجلس‌مؤسسان بفرمان**شاهنشاه آریامهر** تشکیل گردید
- **شاهنشاه آریامهر** برای اولین دفعه به ایالات متحده مسافرت کردند
- آموزشگاه پرستاری **اشرف پهلوی** وابسته به سازمان خدمات شاهنشاهی تأسیس شد .
- بین ایران وترکیه قرارداد ترانزیت بسته شد
- در منطقه‌ای بنام (سراچه) در چهل کیلومتری‌قم نفت جدیدی کشف شد
- **اعلیحضرت‌محمدظاهر** شاه پادشاه افغانستان و همچنین امیرعبداله نایب‌السلطنه عراق بتهران وارد شدند
- فرستنده رادیومشهد و اصفهان افتتاح گردید
- دکتر علی‌اصغر مؤدب نفیسی ازرجال دانشمندان ایران که در زمان **ولایتعهدی شاهنشاه آریامهر** پزشك مخصوص ایشان بود در تهران وفات یافت

*

شاهنشاهی	میلادی	ه.قمری	ه.خورشیدی	
۲۴۸۹	۱۹۵۰	۱۳۷۰	۱۳۲۹	○ جسد مومیائی شده **رضاشاه کبیر** بانی ایـران نوین بتهران آورده شد وطـی تشریفات مفصلی‌در جوار **حضرت عبدالعظیم** (شهر ری) بخـاك سپرده شد ○ طرح خلع ید وملـی شدن صنعت نفت در سراسر کشور برای تصویب به مجلسین داده شد ○ **شاهنشاه آریامهر** با تقسیم امـلاك اختصاصی خود به ملاکین بزرك ارائه‌طریق فرمودند ○ **شاهنشاه آریامهر** بادوشیزه **ثریااسفندیاری** ازدواج فرمودند ○ موافقتنامه تجارتی وبازرگانی بین‌ایران‌وشوروی بامضا رسید ○ فرستنده رایو شیراز روز اول فروردین این‌سال افتتاح گردید ○ کنفرانس اقتصادی‌کشورهای اسلامی در تهـران تشکیل گردید
				*
۲۴۹۰	۱۹۵۱	۱۳۷۱	۱۳۳۰	○ گزارش‌کمسیون نفت وطرز اجرای خلع یـد از شرکت سابق نفت ایران و انگلیس از طـرف مجلسین بتصویب رسید و بتوشیح **اعـلیحضرت همایون شاهنشاه** رسید ○ هیئت مدیره مـوقت نفت بخوزستان اعـزام واز شرکت سابق خلع ید بعمل‌آمد ○ محمد تقی‌بهار (ملك‌الشعرا) در تهران‌وفات‌یافت ○ صادق هدایت نویسنده‌باارزش ایـران در پاریس خودکشی کرد
				*
۲۴۹۱	۱۹۵۲	۱۳۷۲	۱۳۳۱	○ ازطرف دولت ایران بدلیل مداخله‌کشورانگلیس

در اموردا خلی کشور تمام کنسولگریهای آن دولت درایران بسته شد .

- روابط سیاسی بین‌دولت ایران وانگلیس قطع شد و سفرای طرفین احضار گردید .
- دادگاه بین‌المللی لاهه‌عدم صلاحیت خود را در مورد شکایت انگلیس‌از ایران اعلام نمود.
- بواسطه پایان قرار داد ایران و شوروی شیلات ایران ملی اعلام گردید.
- در طرود (جنوب‌شاهرود)زلزله سهمگینی بوقوع پیوست که به‌همین‌مناسبت (عزای‌ملی) اعلام گردید
- اولین کنگره‌پزشکی و بهداشتی‌رامسر افتتاح گردید
- لوله کشی آب‌شیراز که بهمت **حاج محمدنمازی** درشیرازانجام گرفته بوددراین‌سال بدست**شاهنشاه آریامهر** افتتاح گردید .
- فرستنده رادیو اهواز وسنندج افتتاح گردید .

*

۲۴۹۲ ۱۹۵۳ ۱۳۷۳ ۱۳۳۲

- دراثر اوضاع نامناسب ایران وبرای جلوگیری ازخونریزی مردم **شاهنشاه‌آریامهر** تصمیم به خروج ازکشور گرفتند. بهمین مناسبت‌اجتماع عظیمی ازمردم در جلو دربارتشکیل شدکه‌تقاضای انصراف معظم‌له را داشتند و از طرف تمام مردم تظاهرات عظیمی اظهار میشد .
- **اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر** باتفاق **ملکه‌ثریا پهلوی** از رامسر به بغداد و ایتالیا پروازنمودند .
- در بیست وهشتم مرداد ماه این سال (سرلشکر زاهدی) براوضاع مسلطشده کابینه خود را معرفی

نمود. روز ۲۸ مرداد روزتاریخی که ملت‌ایران عهدوپیوند ناگسستنی خودرا باشاهنشاه تجدید کرد

- درسی‌ام مردادماه‌همین‌سال **شاهنشاه آریامهر** و **ملکه ایران** بخواست ملیونهامردم شاهدوست ایران بوطن بازگشتند
- درابان ماه این‌سال قراردادی بین‌دولت وشرکت ملی‌نفت ایران از یکطرف وعده‌ای از شرکتهای بین‌المللی نفت (کنسرسیوم) ازطرف دیگرمنعقد گردید .
- روابط سیاسی بین ایران وانگلیس دوباره بر ـ قرار گردید .
- سازمان بیمه‌های اجتماعی کارگران تشکیل شد
- در این سال بقایای کشتیهای جنگی خشایارشا در سواحل سالامیس کشف شد

*

۲۴۹۳ ۱۹۵۴ ۱۳۷۴ ۱۳۳۳

- قرارداد بین‌ایران وکنسرسیوم نفت برای پخش وفروش نفت خام بامضاء رسید
- برحسب دعوت رسمی دولت شوری **شاهنشاه آریامهر** و **ملکه** بمسکو مسافرت فرمودند.
- دولت ایران به‌پیمان دفاعی بغداد پیوست ودر۲۹ ابانماه همین‌سال کنفرانسی باحضورنخست‌وزیران ایران ـ ترکیه ـ عراق ـ پاکستان ـ انگلستان دربغداد گشایش یافت. این پیمان بعدها بنام **پیمان مرکزی** (سنتو)خوانده شد
- کنگره هزار مین سال‌تولد **ابوعلی‌سینا**تشکیل وهمچنین آرامگاه این فیلسوف بزرك در همدان گشایش یافت

○ دکتر محمد مصدق طبق رای دادگاه به‌سه‌سال زندان محکوم شد

○ تعیین حدود وعلامت گذاری مرز ایران وشوروی پایان یافت

○ (شاهپورعلیرضا)فرزند (رضاشاه کبیر) دراثرسقوط هواپیما در دره لار اطراف تهران وفات یافت

*

۲۴۹۴ ۱۹۵۵ ۱۳۷۵ ۱۳۳۴ ○ بفرمان **شاهنشاه آریامهر** قانونی برای‌فروش املاك خالصه تدوین گردید

○ **شاهنشاه آریامهر** وملکه بطور رسمی به هندوستان مسافرت فرمودند

○ بین بغداد وترکیه پیمانی بنام پیمان بغداد برای همکاری متقابل امضاء گردید که شالوده پیمان سنتو گردیدکه کشورهای پاکستان وایران هم در همین‌سال بآن ملحق گردیدند (۱)

○ علی‌اکبر دهخدا دانشمندونویسنده معاصر صاحب کتاب معروف (لغت نامه) و (امثال و حکم) در تهران وفات یافت

○ عباس‌اقبال‌آشتیانی ادیب ونویسنده ومورخ‌معروف معاصر در تهران وفات یافت

○ احمد بهمنیار استاد دانشگاه تهران و فاضل و دانشمند کرمانی در تهران وفات یافت

*

۲۴۹۵ ۱۹۵۶ ۱۳۷۶ ۱۳۳۵ ○ **شاهنشاه آریامهر و ملکه ثریا پهلوی** طبق دعوت دولت شوروی بمسکو مسافرت‌کردند

○ **عدنان مندرس** نخست‌وزیرترکیه‌و **چودری محمدعلی** نخست وزیر پاکستان برای تشکیل

---

۱ ــ این پیمان‌بنام Middle east Treaty Organization با علامات اختصاری میتو معروف‌است

شورای پیمان بغداد بتهران وارد شدند

○ اسناد رسمی حاکمیت ایران بر جزایر بحرین از طرف وزارت امورخارجه ایران منتشرشد.

○ ساختمان سد **شاه‌اسماعیل** درگلپایگان باتمام رسید وبهره‌برداری ازآن شروع گردید

○ سرشماری عمومی در ایران انجام گرفت

○ دراین سال نخست‌وزیرعراق ووزیر دفاع‌انگلیس معاون وزارت خارجه امریکا و فرمانده نیروهای امریکا در مدیترانه به تهران وارد شدند

○ چاه نفت قم بافشار شدید فوران کردکه پس‌از بیست روز توسط کینلی کارشناس امریکائی مهارشد.

○ **دکتر اقبال** مأمور تشکیل کابینه گردید .

○ ساختمان راه‌آهن تهران بمشهد تمام شد .

○ مجلس نوزدهم افتتاح گردید .

○ فرستنده رادیو رشت دراین‌سال افتتاح گردید .

*

۲۴۹۶ ۱۹۵۷ ۱۳۷۷ ۱۳۳۶ ○ جشن یاد بود هفتصدمین سال درگذشت **مولانا جلال‌الدین مولوی** دردانشگاه تهران‌برگزار شد .

○ دولت ایران با همکاری شرکت ایتالیائی اقدام به تأسیس شرکت مختلط ایران وایتالیا (س ـ ی ـ ز ی ـ پ) نمود . (۱)

*

○ اولین دستگاه تله فوتو در ایران دایر شد (۲)

۲ــ منطقه‌وحوزه‌عملیات این‌شرکت‌قسمتی ازخلیج‌فارس وقسمتی از نواحی‌اصفهان و بلوچستان‌است .

۱ــ تله‌فوتودستگاهی است که بوسیله آن‌عکس‌از نقاط دورمخابره میشود .

- راه آهن تهران به مشهد افتتاح شد
- ابوالحسن صبا و یلولونیست ایرانی در تهران درگذشت
- ساختمان سد کرخه پایان یافت
- (آقاخان محلاتی) رهبر فرقه اسماعیلیه در ژنو درگذشت .

*

۲۴۹۷ ۱۹۵۸ ۱۳۷۸ ۱۳۳۷

- **شاهنشاه آریامهر** در آذرماه همین سال به ایتالیا مسافرت کردند
- راه‌آهن تهران به تبریز گشایش یافت
- فرمانی ازطرف **شاهنشاه آریامهر** مبنی برتأسیس **بنیاد پهلوی** صادرشد ومقررفرمودند که قسمت‌اعظم مایملك ایشان برای اجراءمقاصد و هدفهای عام المنفعه دراختیار این‌مؤسسه خیریه گذارده شود.
- اولین فرستنده تلویزیون در ایران افتتاح شد
- مجسمه بی‌نظیر و باستانی **شاپور اول** دومین **شاهنشاه‌ساسانی** درغارشاپور**کازرون** (فارس) که پس‌از هزاروپانصدسال بخاك افتاده بودبفرمان **شاهنشاه آریامهر** دومین **شاهنشاه پهلوی** دراین سال بپا ایستاد وطی مراسمی از روی آن پرده برداری شد.
- بدعوت دولت چین‌ملی **شاهنشاه آریامهر** به (فرمز)مسافرت فرموده‌و ازآنجاعازم‌آمریکا شدند
- دولت ایران‌پس‌ازکودتاوقتل**ملك‌فیصل**وولیعهد ونخست‌وزیرعراق این‌کشور را برسمیت شناخت
- درمنطقه **سراجه** درقم‌توسط مهندسین ایرانی‌نفت

کشف گردید

- فرستنده رادیو کرمانشاه و کرمان ورضائیه دراین سال افتتاح گردید

*

۲۴۹۸ ۱۹۵۹ ۱۳۷۹ ۱۳۳۸

- مرکز پیمان بغداد از بغداد بـه آنکارا تغیرداده شد ودولت عراق ازپیمان مزبور خارج گردید و نام‌پیمان بغدادبه **پیمان سنتو** (پیمان مرکزی) تبدیل شد.
- اول آذراین‌سال رسماً نامزدی(شاهنشاه آریامهر) بادوشیزه (فرح دیبا) ازطرف دربار اعلام گردید ودر بیست‌ونهم آذرهمین سال مراسم عقدوازدواج معظم‌لها انجام گردید.
- کنفرانس سران کشورهای اسلامی «پیمان سنتو» بریاست(شاهنشاه آریامهر) درتهران تشکیل گردید
- کنگره پزشکی رامسر تـوسط (ملکه ایران) در رامسر افتتاح شد.
- **ابوالحسن فروغی** مـرد سیاسی و دانشمند و نویسنده فاضل ایران درگذشت
- دردانشگاه تهران مرکزاتمی‌پیمان بغداد گشایش یافت
- کنگره‌فرهنگیان کشور مرکب‌ازهزاروپانصدنفر فرهنگیان برای تجدیدنظر دربرنامه دبیرستانها درتهران تشکیل گردید
- **جواهرلعل نهرو** نخست‌وزیر هندوستان‌بتهران وارد گردید
- دراین‌سال پس‌از۲۱۴ سال‌پرچم بریتانیا ازفراز پایگاه دریائی هندشرقی‌دربحرین‌پائین آمدوبرای همیشه تعطیل‌شد

○ دکتر قاسم قاسم‌زاده از علما و فضلا و نویسندگان معاصر ایران که نیز نماینده مجلس سنا بود درگذشت

*

۲۴۹۹ ۱۹۶۰ ۱۳۸۰ ۱۳۳۹ ○ **شاهنشاه آریامهر** به کشورهای سوئد، بلژیك واطریش مسافرت فرمودند.

○ کمیته نظامی **پیمان سنتو** درتهران ازرؤسای ستاد ارتش کشورهای عضو تشکیل گردید

○ چهار دهکده خالصه گرمسار بین کشاورزان تقسیم گردید .

○ ایران دولت جدید ترکیه را پس از کودتای **ژنرال گورسل** برسمیت شناخت .

○ ساعت یازده وپنجاه دقیقه شنبه نهم آبانماه این سال ولیعهدایران والاحضرت رضاپهلوی درتهران تولد یافت .

○ **ملك حسین** پادشاه هاشمی اردن بعنوان میهمان **شاهنشاه آریامهر** بتهران واردشدند

○ اولین جلسه اتحادیه بین‌المللی زنان باشرکت یازده کشور اروپائی و آسیائی و استرالیائی درتهران تشکیل گردید

○ **الیزابت اول** ملکه انگلستان باتفاق پرنس فیلیپ همسرخود بدعوت **شاهنشاه آریامهر** بتهران واردشدند

○ بانك مرکزی ایران تشکیل گردید .

○ دوره بیستم مجلس شورایملی افتتاح گردید .

*

۲۵۰۰ ۱۹۶۱ ۱۳۸۱ ۱۳۴۰ ○ **شاهنشاه آریا مهر** اسناد مالکیت چهل و دو دهکده سلطنتی را به کشاورزان گنبدکاوس ـ گرگان

شاهی - شهسوار واسناد مالکیت بیست دهکده از املاك پهلوی را در بابلسر بین دوهزارو سیصد خانوار روستائی وهمچنین اسناد مالکیت اراضی پیله سوار ودشت مغان واراضی خالصه جلفا رابین کشاورزان تقسیم فرمودند وبا این عمل اولین‌قدم در اصلاحات ارضی را شخصاً برداشتند

○ ازطرف شهبانوی ایران کنگره موسیقی باشرکت گروه کثیری از موسیقیدانان کشورهای مختلف تشکیل گردید

○ **شاهنشاه آریامهر** املاك وسرمایه بنیاد پهلوی را برای انجام خدمات فرهنگی - بهداشتی - مذهبی و اجتماعی وقف کردند

○ **شاهنشاه آریامهر** و **شهبانوی ایران** بفرانسه عزیمت نموده ونمایشگاه بزرك آثارهفتهزارساله هنری وتاریخی ایران را در پاریس گشودند.

○ بیمارستان مجهز وبزرك **خلیلی** شیراز بدست **شاهنشاه آریا مهر** افتتاح گردید

○ اجرای اصلاحات اراضی در مراغه آغاز گردیدو درهمین سالهم پایان یافت **وشاهنشاه آریامهر** روز بیست ودوم‌اسفند درقریه (ورجوی) شش کیلو متری مراغه‌اسنادمالکیت‌زارعین‌را تقسیم‌فرمودند.

○ درمنطقه‌نفتی اهواز اولین چاه‌به‌نفت رسید

○ **آیت‌الله‌حاج آقاحسین‌طباطبائی بروجردی** مرجع شیعیان جهان درقم‌بعلت سکته قلبی برحمت ایزدی‌پیوستند‌بهمین‌مناسبت‌تعطیل‌عمومی‌درسراسر کشور اعلام گردید .

○ (آیت‌اله حاج‌سیدابوالقاسم کاشانی)درگذشت

○ بمناسبت‌استقلال کویت **شاهنشاه آریامهر** تلگراف

تبریکی به‌شیخ کویت‌مخابره کردندوهیأت‌حسن‌نیت ایـران نیز بـریاست **صدرالاشرف** بـه‌کویت مسافرت نمود

- هفته مبارزه‌بابیسوادی بنام **شاهنشاه‌آریامهر** شروع‌شد
- ساختمان سد کرج تمام شد و از طرف شاهنشاه آریامهر افتتاح گردید .
- کنفرانس **اوپك** (۱) در تهران درکاخ وزارت دارائی تهران برای تعین بهای نفت خام تشکیل گردید .
- کارخانجات قند اصفهان و قندپارس در بخش‌کوار فارس و قند نیشکرخوزستان و همچنین کارخانه سیمان فارس بدست شاهنشاه‌آریامهرافتتاح گردید
- کاظم زاده ایرانشهرنویسنده و دانشمند ایـرانی که سالهـا مجله و روزنامه ایرانشهررا دربـرلن انتشارمیداد وفات یافت .

۱ــ سازمان‌کشورهای صادرکننده نفت Opec

پایان دوهزارو پانصد سال تاریخ شاهنشاهی ایران اما بلحاظ اهمیتی که ده‌سال اخیرتا برگزاری جشنهای دوهزارو پانصد ساله دارد و تحولات عظیمی که دراین ده سال بدست رهبرعالیقدرما انجام گرفته و ایران را درشاهراه ترقی بسوی ایرانی‌آباد و نیرومند پیش‌برده است وقایع این ده سال را هم درآخراین کتاب ذکرمیکنیم تا چون دورنمائی درخشان و فروزنده راه را برای جوانانی که در راه اعتلای کشور شاهنشاهی ایران گام برمیدارند روشن سازد .

۲۵۰۱ ۱۹۶۲ ۱۳۸۲ ۱۳۴۱

○ ۲۵ فروردین ـ اعلامیه مشترکی از طرف **شاهنشاه آریامهر** و **پرزیدنت کندی** رئیس جمهور امریکا مبنی بر تائید پیمان دفاعی دوجانبه بین ایران وامریکاکه درسال ۱۹۵۹ انتشاریافته بود منتشرشد .

○ اول اردیبهشت اسناد اولین منطقه اصلاحات ارضی مراغه وقراء مرزی رضائیه توزیع شد .

○ ۲۹ـ اردیبهشت سد سفیدرود (سد شهبانو فرح) بزرگترین سدکشوربدست **شاهنشاه آریامهر** درمنجیل (گیلان) گشایش یافت .

○ ۹ تیر ـ شاهنشاه آریامهر بدعوت **پرزیدنت ـ ایوبخان** به پاکستان مسافرت کردند .

○ ۱۱ تیر ـ قطعنامه اوپك در تهران منتشرشد . طبق این قطعنامه بـه شرکتهای نفتی اخطار شد که باید بهای نفت خام را افزایش دهند .

○ ۱۱ شهریور ـ زلزله موحشی تهران و مناطق قزوین وباختر ایران رالرزاندکه درسرزمینی بوسعت چهل هزار کیلومتر همه چیزرا درهم کوبید و بیش از بیست هزارنفر تلفات داد .

○ ۱۵ مهر ـ نمایندگان صلح **هیروشیما** بتهران وارد شدند .

○ ۱ـ دی ـ طرح تازه تشکیل سپاه دانش برای مبارزه با بیسوادی بمرحله اجرا درآمد .

○ ۱۹ دی ـ اولین کنگره عظیم دهقانان بریاست یك دهقان ۹۳ساله و ریاست افتخاری **شاهنشاه آریامهر** در تالارمحمد رضا شاه پهلوی تشکیل گردید.

○ ۴ بهمن ـ شاهنشاه آریامهرشخصاً به قم تشریف

برده و طی مراسمی اسناد مالکیت‌را بکشاورزان قم اعطا کردند .

○ ۶ بهمن ـ رفراندم‌تاریخی درایران . دراین‌روز تاریخی‌که لوایح شش‌گانه **شاهنشاه آریامهر** به‌رفراندم عمومی گذاشته‌شد(۵/۵۹۸/۷۱۱) نفر مرد و (۲۷۱/۱۷۹) نفر زن بایـن لایحه رأی موافق دادند .

○ ۸ بهمن ـ **شاهنشاه‌آریامهر** نتیجه رفراندم وتصویب ملی‌مواد ششگانه‌را طی‌پیامی بملت‌ایران اعلام فرمودند .

○ ۱۴ بهمن ـ فرمان‌شاهنشاه مبنی براجرای‌قوانین ششگانه بدولت ابلاغ گردید (۱)

○ ۹ اسفند ـ عده کثیری از زنان پایتخت بـرای سپاسگزاری ازتصمیم**شاهنشاه‌آریامهر** درمورد اعطای حقوق زنان درکاخ مرمر اجتماع کردند .

---

۱ ـ نظر باهمیت تاریخی عین فرمان را نقل مینمایم

نظر باینکه اعتلاء کشور و ارتقاء اجتماعی و اقتصادی ملت ایـران بزرگترین هدف و منظور ما در تحولات اخیر بوده است . و از آنجا که شایسته‌ترین طریق نیل به آن هدف را شریك وسهیم‌ساختن ملت ایران در تعین سرنوشت خودتشخیص داده‌ایم باین منظور باعنایت باصل بیست و هفتم متمم قانون که مقرر میدارد قواء مملکت ناشی از ملت است برای اظهار نظرملت ایران بتصویب عمومی قراردادیم اینك چون لوایع مزبـور مورد تأئید اکثریت قریب باتفاق ملت ایران واقع شده مقرر میداریم که لوایح قانونی زیر .

۱ ـ لایحه اصلاحی قانون اصلاحات ارضی مصوب ۱۹دیماه ۱۳۶۰ و تلحیقات آن .

۲ ـ « قانون ملی کردن جنگلها

۳ ـ « « فروش سهام کارخانجات دولتی بعنوان پشتوانه اصلاحات ارضی .

۴ ـ « « سهیم کردن کارگران در منافع کارگاههای تولیدی و صنعتی .

۵ ـ « ایجاد سپاه دانش

۶ ـ « اصلاح قانون انتخابات که با تصویب ملی استقرار وقطعیت یافته است : پس از توشیح ما بعنوان قانون مملکتی بموقع اجرا گذاشته میشود

تهران بهمن ماه ۱۳۴۱

○ ۱۲ اسفند ـ هیئت دولت طی تصویبنامه‌ای حق انتخاب شدن ونمایندگی‌زنان درمجلس شورایملی وسنارا به زنان داد .

○ ۲۱ اسفند ـ **شاهدخت معصومه فرح‌ناز ـ پهلوی** دومین نوزاد خاندان سلطنتی تولد یافت

○ ۲۲ اسفند ـ سد **محمد رضا شاه** در خوزستان برروی رودخانه دز بدست **شاهنشاه آریامهر** گشایش یافت .

○ آذر ـ ساختمان سد**شهناز** درهمدان پایان یافت

○ **شاهنشاه‌آریامهر** در رفع اختلافات پاکستان و افغانستان میانجگری فرمودند .

○ دولت ایران حکومت مستقل الجزایررا برسمیت شناخت .

*

۲۵۰۲ ۱۹۶۳ ۱۳۸۳ ۱۳۴۲ ○ ۱۱ فروردین ـ بنای آرامگاه جدید **نادر شاه افشار**درمشهدبدست شاهنشاه‌آریامهرافتتاح گردید

○ ۱۴ اردیبهشت ـ نمایشاه هنر هفتهزارساله‌ایران که لوح زرین داریوش نیز جزءآن بود درمیلان گشایش یافت .

○ ۱۸ خرداد ـ **شاهنشاه آریامهر** طی‌مراسمی سد شهناز را درهمدان افتتاح کردند .

○ ۵ مرداد ـ قرارداد همکاری فنی واقتصادی بین ایران وشوروی درسازمان برنامه بامضاء رسید .

○ ۱۷ مرداد ـ دولت‌ایران بقرارداد مسکو مربوط بمنع آزمایشهای اتمی ملحق گردید وسفیر کبیر ایران درواشینگتن قرارداد را امضاءکرد (۱)

○ ۲۵ آذر ـ حزب ایران نوین طی‌مراسمی‌درتالار

۱ـ تا این تاریخ غیراز ایران‌هجده کشور دیگر این قراردادرا امضاءکرده‌بودند .

فرهنگ موجودیت خودرا اعلام نمود .

- ۲۸ آذر ـ گنجینه جـواهرات ملکه هخامنشی مـرکب‌از دویست قطعه جـواهر وطلا درنـزدیکی خرابه‌های پاسارگاد کشف گردید (۱)
- ۲ بهمن ـ فرمان تشکیل سپاه بهداشت ازطرف **شاهنشاه آریامهر** صادر شد .
- ۱۲اسفند ـ کنفرانس(اکافه) باشرکت نمایندگان ۲۸ کشور آسیائی وخاور دور درتهـران تشکیل گردید وتوسط**شاهنشاه آریامهر** افتتاح گردید
- برای‌اولین دفعه زنی بنام**گلنار یبلوئی** ازطرف وزارت‌کشور بسمت‌کدخدای دهی انتخاب شد .
- آئین‌نامه خانه‌های‌انصاف برای اجراءبه‌روستاها ابلاغ شد .
- بـرای اولین دفعه درانتخابات دوره بیست و یکم مجلس‌شورایملی بمدت‌یکروز ازکارت(الکتورال) استفاده شد .
- آرامگاه **عمر خیام** و **کمال‌الملك** و **شیخ ـ عطار** درنیشابور تـوسط **شاهنشاه‌آریا مهـر** افتتاح گردید .

*

۲۵۰۳ ۱۹۶۴ ۱۳۸۴ ۱۳۴۳

- سازمان عمران منطقه‌ای با شرکت‌کشورهای ایران ـ پاکستان ـ ترکیه تشکیل گردیدکه هدف آن اجرای طـرحهای مشترك اقتصادی ـ علمی ـ فنی ـ فرهنگی ـ بازرگانی و سیاسی نافع بحال سه‌کشوراست .
- اولین پـایگاه تحقیقاتی فضائی درتهران بـدست شاهنشاه آریامهر گشایش یافت

۱ـ این حفاری تحت نظر دیوید استروناك باستانشناس انگلیسی انجام‌گرفت .

○ ۱۵ خرداد - **شاهنشاه آریامهر** وشهبانوی ایران برای گشایش نمایشگاه هفتهزارساله هنر ایـران عازم امریکا شدند .

○ دولت ایـران یك کشتی بظرفیت ۴۵۰ تـن بنام **فرحناز** ازژاپن خریداری نمود .

○ آذر - وزارت فرهنگ بدو وزارت آموزش وپرورش و فرهنگ و هنر تقسیم شد .

○ ۱۵ آذر - لایحه سپاه ترویج و آبادانی بتصویب مجلس شورایملی رسید .

○ مراسم یادبود یکهزاروصدمین سال تولد **زکریای رازی** فیلسوف وپزشك مشهورایرانـی از طرف یونسکو(۱) برگزار گردید .

○ امیرعباس هـویدا مأمور تشکیل کابینه شد .

○ شاهنشاه بـه مبارزه بـا بیسوادی جنبه بین المللی داده و درجهان پـرچمدار نهضت جهانـی پیکار با بیسوادی گردیدند .

○ شرکت ملی صنایع پتروشیمی ازطرف شرکت ملی نفت ایران تشکیل شد .

*

○ ۲۱ فروردین - درکاخ مرمر توسط سربازی از گاردکاخ بنام **رضا شمس آبادی** با مسلسل به طرف شاهنشاه آریامهر شلیك شد ولی گلوله ها اصابت نکرد و خدای ایران شاهنشاه ما راحفظ کرد

○ اردیبهشت - اسنـاد مـالیکت اولـین گـروه کشاورزان ایران که طبق قانون مرحله دوم صاحب زمین شده بودند توسط **شاهنشاه آریامهر** در کاخ مرمر بآنها اعطا شد .

---

۱ - شورای علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد با Unesco:

○ ۲۵ شهریور ـ بمناسبت پایان بیست‌وپنجمین‌سال سلطنت پرافتخار **اعلیحضرت همایون محمد رضا شاه پهلوی** مجلسین سنا و شورایملی بعنوان قدرشناسی عنوان بزرگ **آریامهر** به معظم‌لها تقدیم داشتند .

○ **شاهنشاه آریامهر** وشهبانوی ایران یك‌مسافرت یکماهه بـه کشورهای برزیل ـ آرژانتین ـ کانادا و فرانسه شروع کردند .

○ سومین جشنواره جهانی فیلم درتهران با شرکت ۱۱۳ فیلم از بیست‌وسه کشورجهان گشایش یافت .

○ ۱۶ شهریور ـ بابتکار **شاهنشاه آریامهر** وبدعوت یونسکو کنگره‌جهانی مبارزه‌با بیسوادی باشرکت نمایندگان ۸۶ کشورجهان ونمایندگان ملل‌متحد ودربار و اتیکان و نوزده سازمان ملی بین‌المللی درکاخ سنا درتهران تشکیل گردید .

○ ـ پس‌از مذاکرات بین‌شاهنشاه آریامهر وملك‌فیصل پادشاه عربستان سعودی اعلامیه مشترکی انتشار یافت که بموجب‌آن دولتین باتشکیل جبهه واحد اسلامی‌وتشکیل کنفرانس‌دول اسلامی‌موافقت کردند

○ بدنبال واقعه‌ای که درمرز ایران‌وعراق روی‌داده بود دولت ایران‌به‌آرتش یکم و واحدهای دریائی جنوب‌آماده باش‌داد واعلام کرد درصورت عدم آمادگی عراق‌برای مذاکره درموردحل‌اختلافات دو کشور دولت ایران برای حفظ حقوق خود در (اروند رود) ازطریق مختلف اقدام خواهدکرد .

○ بین دولت ایران وشوروی موافقت‌نامه‌ای مبنی‌بر تأسیس‌کارخانه ذوب‌آهن درایران امضاء شد .

○ دانشگاه صنعتی **آریامهر** تأسیس گردید .

- عبدالعظیم قریب دانشمند وفاضل واستاد دانشگاه تهران صاحب کتاب سودمند دستور زبان فارسی درتهران درگذشت .

*

۲۵۰۵ ۱۹۶۶ ۱۳۸۶ ۱۳۴۵

- هفدهمین دوره اجلاسیه کمیته نظامی سنتو (پیمان مرکزی) باحضور نمایندگان ترکیه ـ پاکستان امریکا ـ انگلستان وایران درتهران تشکیل گردید
- ۱۸ اردیبهشت ـ **والاحضرت علیرضا پهلوی** سومین فرزند خاندان جلیل سلطنتی تولد یافت.
- شاهنشاه دستور فرمودند مرقد منور **حضرت امام حسین علیه‌السلام** را درکربلا تجدید بنا کردند و ۸۰۰ تن سنگ مرمر اعلا بارزش چهل میلیون ریال برای همین منظور به‌عراق فرستاده‌شد
- **شاهنشاه آریامهر** بین پاکستان ومالزی برای برای رفع اختلافات آندو کشور میانجگری فرمودند
- اولین جاده اتوبان بین تهران وکرج احداث گردید
- ۹ شهریور کنگره ایران‌شناسان درتهران با پیام **شاهنشاه آریامهر** گشایش یافت .
- سعید نفیسی محقق معروف ایران درتهران درگذشت

*

۲۵۰۶ ۱۹۶۷ ۱۳۸۷ ۱۳۴۶

- **علیاحضرت شهبانوی ایران** به‌نیابت‌سلطنت تعین شدند .
- آبان ـ **شاهنشاه آریامهر وشهبانوی ایران** درتالار موزه کاخ گلستان باتشریفات مفصل ومراسم باشکوهی تاجگذاری کرده تاج پهلوی‌را برسر نهادند (۱)
- بیست ودومین دوره مجلس شورایملی افتتاح‌شد.
- ساختمان سد **لتیان** درمشرق تهران و برروی رودخانه لتیان تمام شد .

۱ـ برای اطلاع بیشتر ازمراسم و برنامه تاجگذاری نگاه کنید به‌مجله (تاج) که توسط نگارنده تنظیم و چاپ‌شده‌است

○ شرکت‌ملی گاز بمنظورتوزیع وصدور گاز به‌خارج تأسیس گردید .

○ سه ماده : ملی شدن آبها .
نهضت‌نوسازی درایران. انقلاب‌آموزشی‌واداری.
به مواد نه‌گانه‌منشور شاه وملت افزوده شد .(۱)

*

۲۵۰۷ ۱۹۶۸ ۱۳۸۸ ۱۳۴۷ ○ بدستور **شاهنشاه آریامهر** منشور انقلاب آموزشی تنظیم شد .

○ فروردین-لایحه‌سپاه‌دانش‌دختران‌بتصویب‌مجلس‌رسید

○ خرداد-**اعلیحضرت‌همایون‌شاهنشاه‌آریامهر** هنگام قبول دکترای افتخاری‌حقوق ازدانشگاه هاروارد تشکیل سپاهی بین‌المللی رابنام (لژیون خدمتگزاران‌بشر) پیشنهادنمودکه‌موردقبول‌سازمان ملل متحد و عموم محافل جهانی قرار گرفت .

○ فروردین- درزمینه توسعه روابط ایران‌وشوروی قراردادی بین دوکشور بسته‌شدکه بموجب آن کانالها و حوضچه‌های ورودی بندرپهلوی ونوشهر لاروبی شود .

○ فروردین - درباره خلیج فارس وزارت خارجه ایران‌بیانیه‌ای‌صادرکردکه دولت‌ایران‌کلیه حقوق خودرا درخلیج فارس محفوظ خواهد داشت .

○ فروردین - **الکسی کاسکین** نخست‌وزیرشوروی برای یك دیدار رسمی وارد تهران شد ودر پایان مذاکرات با**شاهنشاه‌آریامهر** اعلامیه‌مشترکی صادرشد وبهمین مناسبت‌هم خطهوائی‌تهران‌مسکو افتتاح گردید .

۱-منشور شاه وملت به۱۲ ماده‌رسید بشرح‌زیر :
۱- اصلاحات ارضی
۲- ملی‌کردن جنگلها
۳- فروش‌سهام‌کارخانجات
۴- سهیم‌کردن‌کارگران درسودکارخانجات
۵- اصلاح‌قانون انتخابات
۶- تشکیل‌خانه‌های‌انصاف
۷- تشکیل سپاه‌دانش
۸- تشکیل‌سپاه بهداشت
۹- تشکیل سپاه‌ترویج
۱۰- ملی‌شدن آبهای کشور
۱۱- نهضت‌نوسازی درایران
۱۲- انقلاب آموزشی و اداری

○ ۲۷ فروردین ـ اعلامیه پایان مذاکرات وزیر خارجه سه کشور ایران ـ ترکیه ـ پاکستان در تهران انتشار یافت .

○ اردیبهشت ـ کنفرانس حقوق بشر با شرکت بیش از دو هزار نماینده کشورهای جهان و با حضور **اوتانت** دبیر کل سازمان ملل متحد با نطق **شاهنشاه آریامهر** در تهران گشایش یافت .

○ اردیبهشت ـ ایران در مسابقات فوتبال جام آسیائی به مقام قهرمانی آسیا رسید .

○ اردیبهشت ـ شاهنشاه آریامهر پالایشگاه مدرن تهران را افتتاح کردند .

○ ۱۹ اردیبهشت ـ مجلس شورایملی لایحه سپاه دانش دختران را تصویب کرد .

○ ۲۳ امرداد ـ با صدور اعلامیه‌ای در یك مقدمه و نوزده ماده کنفرانس جهانی حقوق بشر در تهران پایان یافت .

○ ۱۳ خرداد ـ شاهنشاه آریامهر باتفاق علیاحضرت شهبانوی ایران برای یك بازدید رسمی به اتیوپی (حبشه) مسافرت فرمودند ،

○ ۲۲ خرداد ـ در اعلامیه مشترکی که از طرف **اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر و پرزیدنت جانسون رئیس جمهور امریکا** انتشار یافت لزوم استقرار صلح در خاورمیانه را متذکر شدند .

○ ۲۲ خرداد ـ قرارداد نصب ماشین آلات سرد ـ خانه‌ای در کنار کشتارگاه تهران بظرفیت ۱۰ هزار تن بین ایران و شوروی امضاء شد .

○ ۵ تیر ـ جهموری بزرگ شش هزار نفری پیشاهنگی ایران و ۱۲ کشور دیگر طی مراسمی با پیام

علیاحضرت شهبانو گشایش یافت.

- ۸ تیر - کمیته بین‌المللی جهانی وحدت و تعمیم فرهنگیها درایتالیایك مدال طلا به**اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر** بمنظورتجلیل از خدمات معظم‌الها درامرمبارزه با بیسوادی تقدیم کرد .
- تیره -لایحه سپاه‌دانش دختران برای اجرا بدولت ابلاغ شد .
- ۱۸ تیر- دولت شاهنشاهی ایران طی اعلامیه‌ای مخالفت‌خود را با تشکیل‌فدراسیون‌امارت‌نشینهای خلیج فارس (که بحرین هم جزءآن بود) بشدت ابراز کرد .
- ۳۰ تیر- لایحه نوسازی و عمران‌شهری بتصویب نهائی مجلس شورایملی رسید .
- ۱۳مرداد - اولین جلسه لژیون خدمتگزاران بشر با حضور بیش‌از پانصدنفردرکاخ‌سعدآبادتشکیل گردید .
- ۱۵ مرداد -کنفرانس عالی آموزشی رامسر در پیشگاه **شاهنشاه آریامهر** افتتاح گردید .
- ۶ شهریور - توسط‌آقای هویدا نخست وزیر خانم **فرح‌رو پارسای** اولین وزیرزن‌درایران به‌مقام وزارت‌آموزش وپرورش به‌پیشگاه شاهنشاه‌آریامهر معرفی گردید .
- ۲۸ شهریور- فرمان تشکیل انجمن ملی‌خانه‌های فرهنگ روستائی از طرف **شاهنشاه آریامهر** بریاست‌عالیه**والاحضرت همایون ولایتعهد** صادر شد
- مهر- **محمد نصیری** برای اولین باردر تاریخ ایران در وزنه برداری مدال طلاگرفت وقهرمان جهان شد .

○ آبان - **شاهنشاه آریامهر** نخستین جشن فرهنگ وهنر را درتالار رودکی افتتاح فرمودند .

○ برای اولین دفعه درخاورمیانه یك عمل پیوند کلیه توسط جراحان بیمارستان نمازی شیراز با موافقت انجام گرفت .

○ ۲۶ آذر - مجلس شورایملی لایحه خرید اراضی و ابنیه را برای حفظ آثار تاریخی تصویب کرد .

*

۲۵۰۸ ۱۹۶۹ ۱۳۸۹ ۱۳۴۸ ○ ۲۶ فروردین - **محمد نصیری** در مسابقات وزنه برداری جام مسکو موفق به کسب مقام اول شد .

○ ۳۰ فروردین - عهدنامه مرزی ۱۳۱۶ ایران و عراق کان لم یکن اعلام شد

○ ۳۱ فروردین - عراق الغاء عهدنامه ۱۳۱۶ را از طرف ایران یکطرفه خواند وارتش ایران در سراسر مرزایران وعراق بحال آماده باش درآمد

○ فروردین - دولت ایران روابط خود را با دولت لبنان قطع کرد .

○ ۱- اردیبهشت - کشتی‌های دولت شاهنشاهی باپرچم ایران در **اروند رود** بحرکت درآمدند .

○ ۱۳ اردیبهشت - ایران از دولت عراق بشورای امنیت شکایت کرد

○ ۱۹ اردیبهشت - ایران قهرمان مسابقات جام آریامهر شد .

○ ۵ خرداد - شورای وزیران پیمان مرکزی (سنتو) در تهران با پیام شاهنشاه آریامهر افتتاح شد

○ ۲ تیر - در پیشگاه **شاهنشاه آریامهر** اولین

کارخانه نخ نایلون ایران با سرمایه یک میلیارد ریال شروع بکار کرد .

○ ۷ مرداد- پیشنهاد **شاهنشاه آریامهر** درباره تاسیس لژیون خدمتگزاران بشر در سازمان ملل متحد مطرح شد .

○ ۱ شهریور - بفرمان **شاهنشاه آریامهر** دولت ایران برای تعمیر مسجدالاقصی پیشقدم شد

○ ۹ شهریور - سومین جشن هنر شیراز در حضور **اعلیحضرت شهبانوی ایران** افتتاح شد

○ ۲۶ شهریور - شاهنشاه کارخانه سیمان درود را را افتتاح فرمودند

○ ۳۱ شهریور - نصیری قهرمان وزنه برداری ایران درورشو قهرمان جهان شد

○ دکتر لطفعلی صورتگر ادیب و شاعر و نویسنده معاصر درگذشت .

○ شهریور **شاهنشاه آریامهر** فرمودند که قوای مسلح ایران بوسائل جدیدتر وقوی‌تری مجهز خواهد شد

○ ۱۴ مهر - اعلیحضر تین دوره اجلاسیه جدید مجلسین سنا ومجلس شورایملی را افتتاح فرمودند

○ ۲۴ مهر - **شاهنشاه آریامهر** بدعوت رئیس جمهوری امریکا به این کشور عزیمت فرمودند .

○ ۱۱ آبان - دستورواگذاری بیمارستانهای دولتی به دانشگاهها صادر شد .

○ ۱۴ آبان - کارخانه پتروشیمی آبادان بوسیله شاهنشاه افتتاح شد .

○ ۱۵ آبان کارخانه پتروشیمی خارک درحضور **شاهنشاه آریامهر** افتتاح شد.

○ ۱۲ آذر - راه آهن تهران - اصفهان شروع بکار کرد

- ۲۹ آذر ـ آقای هویدا نخست‌وزیر ایران با کاسیکین و گرومیکو درمسکو مذاکره کردند .
- ۶ دی ـ باشش مدال طلا تیم کشتی ایران درمسابقه سه‌جانبه ایران ـ شوری ـ بلغارستان اول شد .
- ۲۴ دی ـ قرار داد احداث پالایشگاه فارس بین ایران وایتالیا امضاء شد .
- ۲ بهمن ـ بدنبال تعطیل کنسولگری ایران درعراق به‌سفیر عراق دستورداده‌شد ظرف ۲۴ساعت ایران را ترك کند .
- ۸ بهمن ـ **حسن تقی‌زاده** دانشمند و آزادیخواه مشروطیت ایران درگذشت .
- ۲۷ بهمن ـ قرار داد فروش پتروشیمی بین ایران و هند امضاء شد .
- ۱۱ اسفند ـ متن کتیبه‌های اولین کاخ هخامنشیان که متعلق به **داریوش کبیر** بود درشوش کشف شد(۱)
- ۲۰ اسفند ـ مذاکران ایران وکنسرسیوم نفت در تهران آغاز شد .

*

۲۵۰۹ ۱۹۷۰ ۱۳۹۰ ۱۳۴۹

- ۷ فروردین ـ **والاحضرت لیلا** دومین دختر **شاهنشاه آریامهر و شهبانو** تولد یافتند.
- ۱۱ فروردین ـ کنگره جهانی ایرانشناسان با پیام شاهنشاه ایران و رئیس جمهوری ایتالیا در رم گشایش یافت .
- ۱۸ فروردین ـ جلسات کمیته نظامی پیمان مرکزی درتهران آغاز بکار کرد .

---

۱ ـ دو سنگ نبشته از داریوش کبیر درکاخ شوش کشف شدکه یکی بزبان ایلامی و دیگری بخط بابلی است دراین کتیبه داریوش پس‌ازستایش و معرفی خود به شرح ساختمان میپردازد و از ملت هائی که در ساختن کاخ شوش دست داشتند نام میبرد .

- ۳۱ فروردین ـ کنفرانس بزرگ دیپلماتهای امریکائی با شرکت چهارده سفیروعده زیادی از شخصیتهای برجسته امریکا درتهران شروع بکار کرد . در این کنفرانس اعلام شدکه امریکا رهبری ایران را در خلیج فارس تأئیدمیکند.
- ۱۶ اردیبهشت ـ **استاد بدیع الزمان فروزانفر** دانشمند و محقق معروف و استاد دانشکده ادبیات تهران درگذشت .
- ۹ خرداد ـ نخستین جشنواره فیلمهای فارسی درتهران تشکیل گردید.
- ۲ تیر ـ بفرمان **شاهنشاه آریامهر** کاخ مرمر بهموزهٔ سلسله پهلوی تبدیل شد.
- ۱۲ تیر ـ تهران بعنوان مرکزدائمی عمران منطقه‌ای تعیین شد.
- ۱۰ مرداد ـ براساس بزرگترین موافقتنامه اقتصادی ایران و شوروی حجم صادرات ایران بکشورشوراها به هفت میلیون دلار و واردات از شوری به ۳۱۸میلیون دلارتعیین شد.
- ۲۹ مرداد ـ درحفاریهای علمی مرودشت(فارس) آثار تمدن دولت هخامنشی وهمچنین یك اسکلت چهار هزار ساله کشف گردید.
- ۱ شهریور ـ سنگ نبشته‌ای از ۵۵۰۰ سال قبل‌در حفریات باستانشناسی کرمان بدست‌آمد .
- ۷ شهریور ـ جشن هنرشیرازبا حضورگروهی‌از هنرمندان برجسته جهان توسط شهبانوی ایران گشایش یافت.
- ۲۱ شهریور ـ کنگره بین‌المللی **بیهقی** مورخ و دانشمند بزرگ ایرانی با شرکت هفتاد دانشمند

خارجی وایرانی درتهران گشایش یافت.

- ۲۹ مهرماه ـ در حضورشاهنشاه ایران وشهبانو سد بزرك **شاه عباس** برروی رودخانه زاینده‌رود ودر ۱۰۰ کیلومتری مغرب اصفهان گشایش یافت.

- ۶ آبان ـ بزرگترین شاه‌لولهٔ گازجهان بین‌ایران وشوروی در حضور **شاهنشاه آریامهر ونیکلا پادگورنی** رئیس جمهوری شوروی بکارافتاد.

- ۱۳ آبان ـ شاهنشاه آریامهر مجمع بزرك پتروشیمی شاهپورو شبکه تلویزیونی خلیج فارس را گشودند.

- ۱۶ آبان ـ مذاکرات مهم و سری نفت ایران و نمایندگان تام‌الاختیار کنسرسیوم درتهران آغاز شد وبا پیروزی ایران دراین مذاکرات سالانه دهها میلیون دلاربه درآمد ایران اضافه گردید .

- ۸ آذر ـ سازمان ملل متحد پیشنهاد **شاهنشاه آریامهر** را برای تشکیل سپاه جهانی خدمت‌گزاران بشر تصویب کرد .

- ۸ دی ـ پس ازده‌سال قطع رابطه . ایران‌روابط خودرا بامصرشروع کرد و **محمد سمیع انوار** سفیرمصر بتهران وارد شد.

- ۱۳دی ـ سه حفره‌ماه‌بنام **عمرخیام؛ابن‌سینا وابوریحان بیرونی** نام‌گذاری شد .

- ۲۲ بهمن ـ نمایندگان کمپانیهای نفتی **(اوپك)** برای ادامه مذاکرات نفت بتهران وارد شدند و این مذاکرات به پیروزی اوپك که تحت رهبری **شاهنشاه ایران** بود پایان یافت وکمپانیها با افزایش ۴۶سنت درهربشکه نفت موافقت کردند.

○ دولت شاهنشاهی ایران حمایت خود را از طرح صلح مصراعلام داشت وروش اسرائیل رامحکوم نمود.

۲۵۱۰ ۱۹۷۱ ۱۳۹۱ ۱۳۵۰ ○ درپیامی که **اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر** بمناسبت عید نوروز امسال ایراد فرمودند .سال ۱۳۵۰ را سال **کورش کبیر** نام نهادند.

○ ده نفرازکارگران ورزشکار باتفاق راهنمایان خود لوحهٔ یادبودی برقله دماوند نصب نمودند.

○ کنگره جهانی ایران شناسان باشرکت دویست‌و-پنجاه محقق ودانشمند برجسته‌ایران‌وجهان از۲۱ تا ۲۳مهر این سال درشیراز تشکیل میگردد.

○ کنگره مهرشناسی بمنظورمطالعه علمی درباره آئین بزرك ایرانی **مهر** (میترا) با شرکت دانشمندان وایران‌شناسان کشورهای مختلف‌از۲۲ تا۲۹ مهر در دانشگاه منچستر انگلستان تشکیل گردید.

○ کنگره ایران‌شناسان وهنرشناسان ازطرف‌انجمن ایران و هند در تالارعظیم (ساپروهاس) واقع در دهلی‌نو ترتیب یافت.

○ بمناسبت جشنهای شاهنشاهی ایران چهار صد دانشمند در سراسر جهان (۱۳۱) کتاب درباره ایران نوشته‌اند.

○ مراسم با شکوه فرخنده برگزاری جشن تاریخ دوهزاروپانصد سال شاهنشاهی‌ایران باشکوه هر-چه تمامتر درفارس سرزمین ادب خیز وادب‌پرور که اولین خورشید شاهنشاهی بزرك ایران از آنجادرخشید وهنوزهم‌آثارعظمت شاهنشاهی‌مقتدر وبزرك ایران درآنجا چشم دنیائی را خیره‌کرده است برگزارگردید و هم‌زمان با آن درکلیه

کشورهای جهان این‌جشن‌بزرگ گرفته شد.

○ پیك مخصوص ملبس به لباس دوران هخامنشی که حامل پیام ملت ایران به شاهنشاه آریامهر بود پنج‌دقیقه بعدازنیمه شب چهارشنبه بیست‌ویکم‌مهر-ماه این سال ازجلومجلس سنا رهسپارتخت‌جمشید گردید. این پیام‌که درهر۱۲ کیلومتر پیك‌واسب آن عوض میشد بعدازظهرروزجمعه درتخت‌جمشید طی مراسمی به پیشگاه شاهنشاه ایران تقدیم گردید.

○ جشنهای باشکوه شاهنشاهی ایران ازنوزدهم‌مهر-ماه امسال باشکوه وجلال درپاسارگاد آرامگاه مؤسس و بنیان‌گذار شاهنشاهی ایران‌کورش‌کبیر بشرح زیر شروع گردید.

○ دوشنبه ۱۹ مهرماه

ساعت ۱۴ـ دانشمندان ایرانی در فرودگاه مهرآباد اجتماع و توسط هواپیمای ملی ایران به شیرازعزیمت‌کرده و ساعت ۱۵ همانروز وارد شیراز شدند.

ساعت ۱۶ ـ موکب مبارك اعلیحضرت همایون شاهنشاه‌آریامهر و علیاحضرت شهبانوی ایران و والاحضرت ولیعهد ایران باتفاق خاندان سلطنتی درمیان پرشور ترین احساسات اهالی شاهدوست شیراز به سرزمینی که فروغ شاهنشاهی ایران از آنجاشعله زد نزول‌اجلال فرمودند.

ساعت ۱۸ـ ایران‌شناسان خارجی وخبرنگاران که بطورگروهی از پاریس وکراچی وارد شیراز شدند بمحل‌اقامت خود راهنمائی گردید.

ساعت ۱۹

شرکت‌کنندگان‌درمسابقه اتومبیل‌رانی گراندپری

(جایزه بزرگ) بحضور اعلیحضرتین معرفی‌شدند .

سه‌شنبه ۲۰ مهر

ساعت ۱۰

خبرنگاران روزنامه ـ تلوزیون و رادیو وایران‌شناسان خارجی ودانشمندان ایرانی به‌پاسارگاد وارد شده درمحل‌های تعین‌شده مستقر شدند .

ساعت ۱۱

موکب اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر وعلیاحضرت شهبانوو والاحضرت ولیعهد به‌جایگاه سلطنتی در پاسارگاد تشریف‌فرما شده پس‌از نواختن سرود شاهنشاهی باشلیك ۱۰۱ تیر توپ وبرافراشتن‌درفش کاویانی جشن آغاز گردید .

ساعت ۱۱/۳۰

شاهنشاه بزرگ ایران‌پس‌از نثاردسته گلی بر آرامگاه کورش کبیر درپاسارگارد خطابه تاریخی زیررا ایرادفرمودند

کوروش! شاه بزرگ، شاه‌شاهان، شاه هخامنشی شاه ایران‌زمین، ازجانب‌من ، شاهنشاه ایران، واز جانب‌ملت‌من ، برتو دورود باد!

دراین‌لحظه‌پرشکوه‌تاریخ‌ایران، من‌وهمه‌ایرانیان همه‌فرزندان‌این‌شاهنشاهی کهن که‌دوهزاروپانصد سال‌پیش‌بدست‌تو بنیادنهاده‌شد، دربرابر آرمگاه توسرستایش فرودمیآوریم وخاطره فراموش‌نشدنی توراپاس میداریم، همه‌ما، دراین‌هنگام که‌ایران نوباافتخارات کهن پیمانی‌تازه می‌بندد، تو رابنام قهرمان جاودان تاریخ ایران ، به‌نام بنیانگذار کهنسالترین شاهنشاهی جهان‌به‌نام آزادی بخش بزرگ‌تاریخ ، به‌نام فرزندشایسته بشریت ، دورود می‌فرستیم

کوروش !ما امروزدر برابر آرامگاه ابدی تو گردآمده‌ایم تابتو بگوئیم. آسوده بخواب زیرا که ما بیداریم وبرای نگاهبانی میراث پرافتخارتو همواره بیدارخواهیم بود .

سوگند یاد می‌کنیم که آن پرچمی را که تو دوهزارو پانصد سال پیش برافراشتی، همچنان افراشته ودراهتراز نگاه خواهیم‌داشت. سوگندیاد میکنیم که بزرگی وسربلندی این سرزمین را به‌عنوان ودیعه‌ای مقدس که گذشتگان ما بماسپرده‌اند بااراده‌ای پولادین حفظ خواهیم کرد، واین کشور راسربلندتر وپیروزتر ازهمیشه به آیندگان خویش خواهیم‌سپرد

سوگند یادمیکنم که سنت بشردوستی ونیك اندیشی راکه تو اساس شاهنشاهی ایران قرار دادی، همواره پاس خواهیم داشت وهمچنان برای مردم جهان پیام‌آور دوستی وحقیقت خواهیم بود.

دراین بیست‌وپنج قرن، کشورتو وکشورمن ، شاهد سهمگین‌ترین حوادثی شد که‌درتاریخ جهان برای ملتی روی‌داده است وبا اینهمه هرگزاین‌ملت در برابر دشواری‌های گران سرتسلیم فرودنیاورد. در طول‌دوهزارو پانصدسال، هروجب ازخاك این‌مرز وبوم باخون‌دلیران وجانبازان ایران‌زمین آبیاری شدتاایران همچنان زنده‌وسربلند بماند. بسیارکسان بدین‌سرزمین روی‌آوردندتاآن رازپای درآورند، اماهمه آنان‌رفتندوایران برجای‌ماند، ودرهمه‌این مدت‌علیرغم تیرگی‌ها این‌سرزمین فروغ جاودان همچنان تجلی‌گاه اخلاق‌وکانون‌ابدی‌اندیشه باقی‌ماند.

اکنون‌مادراینجاآمده‌ایم‌تا باسربلندی بتو بگوئیم که: پس‌ازگذشت بیست‌وپنج قرن، امروز نیزمانند دوران‌پرافتخارتو پرچم‌شاهنشاهی‌ایران‌پیروزمندانه دراهتراز است امروزنیزمانندروزگارتو نام‌ایران

درسراسر گیتی بااحترام‌وستایش بسیار درآمیخته است ،امروز نیز همانند عصر تو،ایران درصحنه پرآشوب‌جهان‌پیام‌آورآزادگی‌وبشردوستی‌وپاسدار والاترین آرمـان‌های انسانی‌است مشعلی که‌تـو برافروختی ودرطول دوهزارپانصد سال هرگزدر برابرتند بادهای حوادث‌خاموش نشد ، امروزنیز فروزانتروتابناکترازهمیشه‌دراین‌سرزمین‌نورافشان است وفـروغ آن‌همچون دوران‌تـو ، ازمـرزهای ایران‌زمین بسیار فراتر رفته‌است .

کوروش! شاه‌بزرك،شاه‌شاهان،آزادمرد آزاد مردان و قهرمان تاریخ ایـران وجهان ، آسوده بخواب‌زیرا که‌ما بیداریم‌وهمواره‌بیدارخواهیم‌بود.

ساعت ۱۱/۳۶-

هم‌زمان باپخش‌نطق‌تـاریخی شاهنشاه آریامهردر درکلیه مدارس کشورش پرچمها برافراشته‌شد و دانش‌آموزان بیانات‌مهم‌پدرتاجدارخودرا استماع کردند

ساعت ۱۱/۴۰

پس‌ازقرائت‌خطابه‌شاهنشاه آریامهرسرودویژه‌جشن توسط سه‌هـزار تـن نمایندگان سپاهیان انقلاب خوانده شد

ساعت ۱۲

موکب ملوکانه به تخت‌جمشید عزیمت فـرمودند و ۱۵ دقیقه بعدهم گروه‌خبرنگاران‌وایران‌شناسان خارجی و دانشمندان ایرانی بشیراز واردشدند

ساعت ۱۸

ایرانشناسان‌خارجی‌وخبرنگاران که بطورگروهی ازپـاریس وکـراچی واردشیراز شدندبمحل‌خود راهنمائی گردیدند

ساعت ۱۸/۳۰

موکب مبارک اعلیحضرتین بشراز رهسپار شده در ساعت ۱۸۳۰ اعلیحضرتین به تخت جمشید رهسپار شدند نزول اجلال فرمودند

ساعت ۱۹

گروه خبرنگاران و ایرانشناسان و دانشمندان ایرانی برای مشاهده برنامه نور و صدا وارد تخت جمشید شدند

ساعت ۲۱

در این ساعت گروه خبرنگاران و دانشمندان و ایرانشناسان به شیراز عزیمت کرده و پس از ورود به شیراز به استراحت پرداختند

چهارشنبه ۲۱ مهرماه ساعت ۸

پس از صرف صبحانه مهمانان در ساعت ۹ جلسات کنگره ایرانشناسی آغاز گردید

ساعت ۱۳ تا ۱۸

بازدید مهمانان از نقاط دیدنی تخت جمشید ـ پاسارگاد و نقش رستم

ساعت ۱۵

ایرانشناسان خارجی و دانشمندان ایرانی در جلسات کنگره ایرانشناسی حضور یافتند .

مهمانان رسمی جشن بتدریج وارد تهران شده و از آنان در هتل‌های پیش‌بینی شده پذیرائی بعمل آمد

اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر ، در تخت جمشید از مهمانان عالیقدر که بتدریج وارد میشدند استقبال میفرمودند .

ساعت ۱۹

در این ساعت گروه خبرنگاران و دانشمندان ایرانی و ایران شناسان خارجی از نمایشگاهها بازدید کردند .

ساعت ۲۰

مهمانان عـالیقدراعلیحضرت همایـون شاهنشاه آریامهردر یك پـذیرائی شام غیر رسمی شرکت کرده و دراین ساعت گروه خبرنگاران وایران ـ شناسان خارجی و دانشمندان ایرانی در مهمانی شام استاندارفارس حضوریافتند .

ساعت ۲۲

گروه خبرنگاران وایـرانشناسان خـارجی و دانشمندان برای استراحت بمحل اقامت ، خـود رفتند .

پنجشنبه۲۲مهر ساعت ۸

سران کشورها و مهمانان عـالیقدر شاهنشاه در صورت تمایل از بعضی نقاط مانند : تخت جمشید نقش رستم ـ پاسارگاد ، شرکت زراعی آریامهرو عملیات سپاهیان انقلاب بازدیدکردند .

ساعت۱۰

مهمانان رسمی‌جشن شاهنشاهی که درتهران‌حضور دارند باهواپیماهای شرکت‌ملی هواپیمائی ایران به‌شیراز پـروازکرده وساعت ۱۱/۳۰ به شیراز وارد وبه‌محلهای اقامت خود راهنمائی شدند و در ساعت۱۲ مهمانان عالیقدر شاهنشاه ناهاررا بطور خصوصی صرف کردند .

ساعت۱۳ تا ۱۸

مهمانان‌رسمی جشن‌شاهنشاهی وگروه خبرنگاران ازنقاط دیدنی شیراز دیدن‌کردند .

اعلیحضرت همایون آریامهـر ازبقیه مهمانان عالیقدر کـه بتدریج وارد شیراز میشوند استقبال فرمودند .

ساعت۱۵

دانشمندان ایرانی و ایـرانشناسان خارجـی در جلسات کنگره ایرانشناسی شرکت کردند

ساعت۱۹

مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی بسوی تخت‌جمشید رفته و گروه خبرنگاران بـرای تهیه رپرتاژ از برنامه پذیرائی تخت‌جمشیدبآنجا وارد شدند

ساعت۲۰/۳۰

مهمانان عالیقدر شاهنشاه و مهمانـان رسمی جشن شاهنشاهی‌درضیافت‌شام‌رسمی‌درپیشگاه اعلیحضرتین حضور یافتند

ساعت ۲۳

مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی بـرای استراحت به شیراز عزیمت کردند .

جمعه۲۳مهر ساعت۸

مهمانان شاهنشاه پس‌ازصرف صبحانه‌از نقش رستم و حجاریهای زمان هخامنشی که در غرب تخت جمشید است بازدید کردند

ساعت۹

ایـران‌شناسان خارجی و دانشمندان ایـرانی در آخرین جلسه‌کنگره‌ایران‌شناسی شرکت‌مینمایند کلیه مهمانان داخلی طبق‌برنامه‌هائی‌که ازطرف شرکت هواپیمائی ملی برای آنـان ترتیب داده شده گروه‌گروه بشیراز عزیمت کـرده و پس از ورود بشیراز به تخت جمشید رفتند .

ساعت۱۲

مهمانان‌عالیقدر شاهنشاه ناهار را بطور خصوصی صرف کردند .

ساعت ۱۴

مهمانان رسمی بطرف تخت‌جمشید حرکت کرده‌و ساعت ۱۵ در جایگاه‌های تعیین شده مستقر شدند در همین ساعت ایرانشناسان خارجی‌و دانشمندان ایرانی نیز در تخت‌جمشید درمحل‌های تعیین‌شده قرار گرفتند پیك ملت ایـران پیام مجلسین را بحضور شاهنشاه آریامهر تقدیم کـرد و پس از قرائت پیام شاهنشاه بزرك ایـران مطالبی ابراز فرمودند

ساعت ۱۶

مراسم رژه در پیشگاه شاهنشاه وشهبانو آغازشده و مهمانان عالیقدروگروه خبرنگاران ودانشمندان ایرانی و ایرانشناسان خـارجی رژه را مشاهده کردند (۱)

مـراسم رژه پـایان می‌پذیرد و اعلیحضرتین و مهمانـان جشن به محل هـای استراحت عزیمت کردند .

---

۱ ــ ترتیب این رژه باشکوه چنین بود

۱ ــ رژه سربازان و ارابه سواران دوره هخامنشی

۲ ــ « « دوره اشکانی

۳ ــ « افسران جوشن پوش (سنگین اسلحه) دوره اشکانی

۴ ــ « سربازان دوره ساسانی با درفش کاویان

۵ ــ « پیاده نظام سواره نظام دوره صفاریان

۶ ــ « سپاه دیلمیان

۷ ــ « لشکریان عصر صفویه

۸ ــ « سربازان دووه افشاریان شامل پیاده نظام ــ سواره نظام و شتر سوران زنبورك دار

۹ ــ « سپاه سربازان دوره زندیه

۱۰ ــ رژه سربازان قاجاریه

۱۱ ــ « سپاه دوران پهلوی شامـل سربازان جاویدان گارد شاهنشاهی و نیروی هوائی و زمینی و دریائی و رژه سپاهیان انقلاب و لژیون‌های خدمتگزاران بشر

ساعت ۱۸/۳۰

مهمانان درمجلس صرف عصرانه شرکت کردند

ساعت ۱۹/۳۰

گروه خبرنگاران برای دیدن برنامه نوروصدا در تخت جمشید در محل‌های خود جای گرفته و درهمین ساعت ایرانشناسان خارجی ودانشمندان ایرانی وارد شیراز شده و در همین ساعت مهمانان داخلی بطرف تهران حرکت کردند .

ساعت ۲۰

مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی برای مشاهده برنامه نوروصدا به تخت جمشید حرکت کردند .

ساعت ۲۰/۳۰

مهمانان عالیقدرشاهنشاه برای مشاهده برنامه نوروصدا به تخت جمشید وارد شدند .

ساعت ۲۰/۴۵

ایرانشناسان خارجی و دانشمندان ایرانی در ضیافت شام شهرداری شیراز شرکت کردند

ساعت ۲۱/۳۰

پس از پایان برنامه نوروصدامهمانان عالیقدر با مشاهده برنامه آتش‌بازی به طرف اقامتگاه خود رهسپار شدند

ساعت ۲۱/۴۵

مهمانان عالیقدر رسمی جشن شاهنشاهی ، شام را درحضور اعلیحضرتین صرف کرده و سپس برنامه های هنری رامشاهده بعد مهمانان به‌محل‌های اقامت خود رفتند

شنبه ۲۴ مهر

پس از صرف صبحانه مهمانان عالیقدر شاهنشاه و مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی. گروه خبرنگاران و

ایران‌شناسان خارجی و دانشمندان‌ایرانی برای مهمانان رسمی جشن برنامه آزاد ترتیب داده و گروه خبرنگاران بطرف‌فرودگاه شیراز حرکت کرده و ایرانشناسان خارجی ودانشمندان ایرانی نیز برنامه‌آزادی داشتند .

ساعت۹/۳۰

مهمانان عالیقدر شاهنشاه برای عزیمت به‌شیرازدر باشگاه اختصاصی اجتماع کردند

ساعت۱۰

گروه خبرنگاران بطرف تهران پرواز کردند

ساعت ۱۰/۱۵

اعلیحضرت‌همایون شاهنشاه‌آریامهر و علیاحضرت شهبانو ، باتفاق مهمانان عالیقدر بطرف‌فرودگاه شیراز حرکت فرمودند

ساعت ۱۱

گروه خبرنگاران روزنامه ـ رادیو و تلویزیون وارد فرودگاه مهرآباد شده و درمحل‌های تعیین شده استقرار یافتند

ساعت۱۱/۱۵

حرکت هواپیمای مخصوص شاهنشاه و مهمانان بجانب تهران آغاز میشود

ساعت ۱۱/۳۰

مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی بطرف فرودگاه شیراز حرکت‌کرده ودر ساعت ۱۲ بسوی تهران پرواز نمودند و ناهار را در هواپیما خوردند

ساعت ۱۲

ایرانشناسان‌خارجی‌ودانشمندان‌ایرانی‌واردفرودگاه شیراز شده و بجانب تهران پرواز نمودندوناهار در هواپیما صرف نمودند

ساعت ۱۲/۳۰

هواپیمای مخصوص وارد فرودگاه مهرآبادشده و مهمانان بسوی محل‌های اقامت‌رهسپار شدند

ساعت/۱۳

مهمانان رسمی جشن وارد فرودگاه تهران شده و در ۱۲/۳۰ وارد محل‌های اقامت گردیدند

ساعت ۱۲/۳۰

هواپیمای‌ایرانشناسان خارجی‌ودانشمندان ایرانی در فرودگاه مهرآباد بزمین نشست .
عده‌ای از خبرنگاران برای‌تهیه‌رپرتاژ ازبرنامه مهمانان عالیقدر بمحل‌های اقامت آنـان رفته و عده‌ای دیگر در آرامگاه‌مستقر شده‌و بقیه بمیدان شهیاد رفتند

مهمانان‌عالیقدرشاهنشاه‌بطورخصوصی‌ناهارصرف کردند

ساعت ۱۶

اعلیحضرتین بـرای نثار گـل بطرف آرامگاه اعلیحضرت رضا شاه‌کبیر نـزول اجلال فرموده و مهمانان عالیقدر نیزهمراه بودند

ساعت/۱۷

مهمانان رسمی جشن و ایرانشناسان ودانشمندان بطرف میدان شهیادآریامهرحرکت کرده وساعت ۱۷/۴۰ در محل‌های پیش‌بینی‌شده مستقر شدند

ساعت ۱۷/۱۵

موکب مبارك اعلیحضرتین ومهمانان عالیقدر بـه آرامگاه‌اعلیحضرت‌رضاشاه‌کبیر نزول‌اجلال فرمودند

ساعت ۱۷/۴۵

موکب مبارك اعلیحضرتین‌و مهمان عالیقدر بطرف میدان شهیاد آریامهر حرکت کردند

ساعت ۱۸/۳۰

شاهنشاه آریامهر و علیا حضرت شهبانو به اتفاق
مهمانان به میدان شهیاد آریامهر تشریف فرما
شده و برنامه افتتاح شهیاد آریامهر آغاز شد

ساعت ۲۰

برنامه افتتاح شهیاد آریامهر پایان می‌یابد و مهمانان
به محل‌های اقامت رهسپار شدند

یکشنبه ۲۵ مهر ساعت ۸

بعد از صرف صبحانه مهمانان جشن از ساعت ۹ تا
۱۱ عده‌ای از مهمانان عالیقدر برای عزیمت از
ایران به فرودگاه مهرآباد رفتند و بقیه مهمانان
که مایل بودند از جواهرت سلطنتی بازدید کردند

ساعت ۹ تا ۱۲

مهمانان رسمی برای بازدید از نقاط دیدنی تهران
کاخ گلستان ـ موزه ایران باستان و غیره عازم
این محل‌ها شدند

ساعت ۹

ایرانشناسان خارجی و دانشمندان ایرانی به
آرامگاه اعلیحضرت رضا شاه کبیر رفتند .

ساعت ۱۱

ایرانشاسان خارجی و دانشمندان ایرانی از کاخ
گلستان دیدن کردند

ساعت ۱۲

مهمانان عالیقدر شاهنشاه ناهار را بطور خصوصی
صرف کرده ودر همین ساعت میهمان رسمی بمحل
های اقامت خود برای صرف ناهار رفتند

ساعت ۱۴/۳۰

گروه خبرنگاران به استادیوم آریا مهر رفتند و
ساعت ۱۵ ایرانشناسان خارجی و دانشمندان
ایرانی در استادیوم مستقر شدند

ساعت ۱۵/۳۰

مهمان رسمی جشن شاهنشاهی به طرف استادیوم آریامهر رهسپار شدند

ساعت ۱۶/۵۵

اعلیحضرتین بـه استادیوم آریامهر نـزول اجلال فرمودند

ساعت ۱۷

مهمانان‌عالیقدر شاهنشاه به استادیوم‌آریامهروارد شده وبرنامه ورزشی آغاز گردید

ساعت ۱۸/۳۰

در این‌موقع‌برنامه ورزشی پایان یافت وشاهنشاه و شهبانو مراجعت فرموده و تمام‌مهمانان به‌محل های اقامت خود باز گشتند .

دوشنبه۲۶ مهر ساعت ۸

مهمانان‌عالیقدرشاهنشاه.مهمانان‌رسمی‌خبرنگاران و ایران‌شناسان خارجـی و دانشمندان داخلی و گروه خبرنگاران‌از ساعت ۹ تا ۱۲ برنامه‌آزاد داشتند و ایرانشناسان خارجی ودانشمند ایرانی به بازدید موزه جواهرات‌سلطنتی و کاخ گلستان و نقاط دیدنی پایتخت پرداختند

عده دیگری از مهمانان عالیقدر ومهمانان رسمی جشن از ایران‌به کشورهای خود عزیمت‌کردند

ساعت ۱۶

گروه‌خبرنگاران‌وایرانشناسان‌خارجی‌ودانشمندان ایرانی بطرف کاخ سعدآباد حرکت کردند

ساعت ۱۲

شاهنشاه آریامهر وعلیاحضرت شهبانوی ایـران دانشمندان خارجی‌و دانشمندان‌ایرانی،خبرنگاران روزنامه ، رادیو و تلویزیون را در کاخ سعدآباد

به حضور پذیرفتنه اجازه مرخصی بآنان داده شد

سه‌شنبه ۲۷ مهر ساعت ۸

مهمانان عالیقدر شاهنشاه و مهمانان رسمی و گروه خبرنگاران و ایران‌شناسان و دانشمندان صبحانه صرف کرده سپس به ترتیب مهمانان رسمی جشن شاهنشاهی ، خبرنگاران و ایرانشناسان از ایران عزیمت کردند

- لوحه کورش کبیر بوسیله والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی به سازمان ملل اهدا گردید .
- برگزاری جشن شاهنشاهی ایران درسازمان ملل متحد مورد تحسین قرار گرفت **واوتانت** دبیر کل سازمان بهمین مناسبت پیام مخصوصی به شاه آریامهر مخابره کرد

(پایان)

فهرست اعلام

۱ـ اشخاص

آ

آباقاآن ـ ۴۰۰ـ ۴۰۱ـ۴۰۳ـ۴۰۴ـ۴۰۵ـ۴۰۶ـ۴۰۷ـ۴۰۸ـ۴۱۶

آبش‌خاتون ـ ۴۰۳ـ۴۰۴ـ۴۰۹ـ۴۱۰ـ۴۲۱

آبروکوماس ـ ۳۳

آبکار(اکبر) ـ ۳۳

آپامه ـ ۳۳

آپاءه ـ ۵۰

آتالوس ـ ۶۲ـ۶۴

آتالوس سوم ـ ۷۹

آتالوس ـ ۵

آتروپات ـ ۴۶

آتسزخوارزمشاه ـ ۳۳۹ـ۳۵۴ـ۳۵۸ـ۳۶۰ـ۳۶۱ـ۳۶۴ـ۳۶۶ـ۳۷۳

آتوسا ـ ۶ـ۱۳

آخشونواز نگا خشنواز

آخوند خراسانی ـ۵۹۶

آخوند ملاجعفر ـ ۶۰۰

آخه اوس ـ ۶۶ـ۸۷

آدریانوس نگا هادریان

آدینه سلطان ـ ۵۳۵

آذربیگدلی ـ۳۷۴ـ۵۴۸ ـ۵۷۳

آذرکیوان ـ ۵۱۸

آذرمان ـ ۲۰۰

آذرمیدخت ـ ۲۱۱

آذرنرسی ـ ۱۵۴

آذری ـ ۴۶۹

آذین ـ ۲۶۱

آراسیوس ـ۱۸۹

آرتاباز ـ۹ـ۲۱ـ۳۸ـ۳۹ـ۴۰ـ۱۴۵

آرتافرن ۹ـ۱۲

آرتاکسیاس ـ ۸۶ـ۱۰۸ـ۱۰۹

آرتور ادوارد ـ۵۰۱ـ۵۰۲ـ۵۰۵

آرتی بیوس ـ ۱۱

آرتی فیوس ـ ۲۵ـ۲۶ـ۲۹

آرداشس ـ ۸۲ـ۸۶

آرزاس (آرساس) ـ ۱۶۰ـ۲۶۲
آرسان ـ ۴۳
آرسس ـ نگا ارشك
آرسی تس ـ ۲۵ـ۲۶
آرسیست ـ ۲۹
آرکادیوس ـ ۱۶۹
آرگی‌نوز ـ ۲۹
آریارات ـ ۷۱
آریامن ـ ۸
آریامهر نگا اعلیحضرت‌محمدرضاشاه‌پهلوی
آریاندس ـ ۷
آریستاگراس ـ ۱۱ـ ۲۵
آریستوبولاس ـ ۵۴
آریوبرزن (ساتراب فریگیه) ۳۸
آریوبرزن (پادشاه پنت) ۳۸-۵۲-۵۷-۶۰
آریوبرزن (سردارایرانی) ـ ۴۵
آزادخان افغان ـ ۵۶۲ ـ۵۶۳ ـ۵۷۳
آزاریانتس ـ ۶۱۵
آژزیلاس ـ ۳۱-۳۹
آستیاگ (آستیاژ) ـ ۵
آشوط ۲۶۵
آصف‌الدوله ـ ۵۹۱ ـ ۶۰۱
آصفی هروی ـ ۴۸۸
آغا محمد خان قاجار ـ ۵۵۳-۵۶۱-۵۶۶
۵۶۸ ـ ۵۷۰ ـ ۵۷۴ ـ ۵۷۵
۵۷۶ ـ ۵۷۷ ـ ۵۷۸ ـ ۵۷۹ ـ ۵۸۰
آقا بزرگ تهرانی ـ ۴۱۶
آقاخان کرمانی ـ ۶۰۴
آقاخان محلاتی ـ ۵۹۴ ـ ۵۹۶ ـ ۵۹۷
۶۶۷
آقا رضا قزوینی ـ ۵۳۷
آقا محمدآی تیمور ـ ۴۳۰ـ ۴۳۱
آقا سنقر نگا عمادالدین سنگی
آلپ ارسلان (تاج‌الدوله) ـ ۳۵۰
آلپ ارسلان سلجوقی ـ ۳۲۷-۳۳۱-۳۳۲
۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-
۳۳۶-۳۴۴-۳۴۵
آلتونتاش ـ ۳۱۵-۳۱۷
آلسیبیاد ـ ۲۸
آلفوس دوآلبوکرك ـ۴۸۴ـ ۴۸۵-۴۸۶
۴۸۷-
آمرگس ـ ۲۷
آمس تریس (شهربانو) ۲۰-۲۱
آمون ـ ۷
آمی تیدا ـ ۵
آمینانوس مارسلینوس ـ ۱۶۸
آمین تاس ـ ۴۶
آنادوشس دوکورلان ـ ۵۵۲
آناستازیوس ـ ۱۸۵ـ ۱۸۹
آناکسیبوس ـ ۳۳
آناکسی‌کرات ـ ۲۱
آنتالسیداس ـ۳۲-۳۳-۳۷
آنتوان نگا آنتونیوس
آنتونی جنکینسون ـ ۴۹۷ـ ۵۰۰
آنتونی شرلی ـ ۵۱۰ ـ ۵۱۱
آنتونیو دلکور ـ ۵۲۳

آنتونیوس ـ ۹۵ـ۹۷
آنتونیوس دوم ـ ۱۲۵ـ۱۲۷ـ ۱۲۸
آنتی پاتر ـ ۴۸ـ۴۹
آنتیگون ـ ۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۶-۵۷
۵۸-۶۲-۹۶
آنتیوخوس ـ ۱۱۵-۱۱۶
آنتیوخوس آسیائی ـ ۹۰
آنتیوکوس اول ـ ۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸
آنتیوکوس دوم ـ ۵۸-۵۹-۶۰-۶۱
آنتیوکوس سوم (کبیر) ـ ۶۴-۶۵-۶۶-۶۷
۶۸-۶۹-۷۰
آنتیوکوس چهارم (اپی‌فان) ـ ۷۲-۷۳
۷۴-۷۷
آنتیوکوس پنجم (اوپاتر) ـ ۷۴
آنتیوکوس ششم ـ ۷۸
آنتیوکوس هفتم (سی‌داتس) ۷۸-۸۰
آنتیوکوس هشتم ـ ۸۵
آنتیوکوس نهم (سیزیك) ـ ۸۳
آنتیوکوس یازدهم ـ ۸۷
آندره پوویچ اسمیرنوف ـ ۶۵۶
آنستاسیوس ـ ۱۸۷
آیت‌الله اصفهانی (سیدابوالحسن) ـ ۶۰۶
۶۶۰
آیت‌الله بروجردی ـ ۶۱۳-۶۷۰
آیت‌الله خوانساری (سیدتقی) ـ ۶۱۹
آیت‌الله شیرازی نگا میرزای شیرازی
آیت‌الله کاشانی (سیدابوالقاسم) ۶۷۰

الف

اباذرغفاری ـ ۲۱۸
اباعوف بن‌عبدالرحمن ـ ۲۵۹-۲۶۰
ابراهیم افغان ـ ۵۵۲
ابراهیم امام (ابراهیم بن‌محمد) ـ ۲۳۶
۲۳۷-۲۳۸
ابراهیم بن‌احمد سامانی ـ ۲۸۶-۲۹۲
ابراهیم بن‌ادهم ـ ۲۴۷
ابراهیم بن‌حسن‌ع ـ ۲۴۳
ابراهیم بن‌حصین ـ ۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵
ابراهیم بن‌سلطان حیدر ـ ۴۷۷-۴۷۸
ابراهیم بن‌شهریار بن‌زادگان فرخ نگا
شیخ مرشد
ابراهیم بن علاءالدوله تیموری ـ ۴۶۸
ابراهیم بن مسعود غزنوی (ظهیرالدوله)
۳۴۲-۳۴۵
ابراهیم‌بن‌غیاث‌الدین‌منصوردشتکی ـ ۵۰۰
ابراهیم پاشا ـ ۵۸۳
ابراهیم خان ـ ۵۶۱
ابراهیم خان ظهیرالدوله ـ ۵۵۰-۵۵۳
۵۵۵-۵۵۷-۵۵۸
ابراهیم خلیل‌خان جوانشیر ـ ۵۷۷
ابراهیم شاه لودی ـ ۴۹۰
ابراهیم عباسی ـ ۲۳۷
ابراهیم موصلی ـ ۲۳۷-۲۵۲-۲۶۴
ابراهیم ولید ـ ۲۳۵
ابراهیم ینال ـ ۳۲۸ـ۳۳۰
ابرهه ـ ۱۹۷
ابن‌ابی‌توبه ـ ۳۵۴

ابن اثیر – ۲۴۷–۴۰۱
ابن اشعث (محمدبن اشعث) –۲۲۸
ابن‌الفقیه نجم – ۴۳۹
ابن‌الندیم فریومدی ۱۴۲– ۲۶۸
۳۰۶–۴۴۷
ابن‌بابویه – ۳۰۳–۳۰۷–۳۰۸
ابن باکویه نگا باباکوهی
ابن بطوطه – ۴۲۳-۴۲۶-۴۳۱-۴۳۴
ابن‌بغوی – ۲۸۱
ابن بلخی – ۳۴۸
ابن حاجب مالکی – ۳۹۷
ابن حازم – ۲۱۸
ابن خردازبه -۲۶۴
ابن خلدون – ۴۵۰
ابن خلکان – ۲۴۷– ۳۸۵
ابن درستویه – ۲۹۶
ابن درید – ۲۶۲-۲۷۰-۲۸۸
ابن راوندی - ۲۶۷
ابن زیاد - ۲۲۵
ابن‌سعدبن‌محمدبن‌عثمان(ضیاءالدین) ۴۴۲
ابن سینا(ابوعلی‌سینا) -۳۰۱-۳۰۴-۳۰۶
۳۱۱-۳۱۵-۳۱۸-۳۲۴-۳۵۳-۳۵۷-۵۰۳
-۶۶۴-۶۸۷
ابن شهرآشوب ۳۷۸
ابن‌طقطقی - ۴۱۵
ابن عامر ۲۱۸
ابن عربشاه -۴۳۷
ابن عطاش - ۳۴۷
ابن عمید نگا ابوالفضل محمدبن عمید
ابن‌فارس رازی - ۲۱۳
ابن فندق نگا ابوالحسن‌علی‌بن‌زیدبیهقی
ابن فوطی –۳۹۶
ابن قتیبه دینوری -۲۵۹-۲۷۶-۲۷۶
ابن‌کاکویه -۳۱۳
ابن‌ماحه قزوینی –۲۷۵
ابن مالك – ۳۸۲–۴۰۶
ابن مسکویه –۳۲۱
ابن مقفع نگا عبدالله بن‌مقفع
ابن‌مقله بیضاوی - ۲۷۵-۲۸۹ - ۲۹۰
ابن یاقوت - ۲۸۸-۲۹۳
ابن یمین - ۴۰۹ - ۴۲۷ - ۴۳۸
ابوابراهیم منتصر– ۳۱۱-۳۱۲
ابواحمد مهرنجانی -۳۰۱
ابواسحق ابراهیم بن‌ادهم -۲۴۶
ابواسحق‌ابراهیم‌بن‌علی‌بن‌یوسف‌فیروزآبادی
۳۳۵-۳۴۰
ابواسحق ابراهیم‌بن محمد اصطخری نگا
کرخی
ابواسحق ابراهیم‌بن میمون نگا ابراهیم
موصلی
ابواسحق احمدبن محمد نیشابوری نگا
ثعلبی
ابواسحق اسفرائینی - ۳۲۰
ابواسحق‌فخرالدین‌احمدشیرازی(ابواسحق
حلاج) - ۴۵۳-۴۶۱
ابواسحق‌کازرونی نگا شیخ مرشد
ابواسحق‌کسائی‌مروزی نگا کسائی‌مروزی
ابواسحق منصوربن‌اسحق -۲۸۱
ابوالبقاعبدالله‌بن‌محمود نگا ابن‌الفقیه‌نجم
ابوالحسن ابراهیم‌بن‌محمد ۲۹۴

ابوالحسن احمدبن فارس بن‌زیرا نگا ابن فارس
ابوالحسن احمدبن محمد نگا ابن بغوی
ابوالحسن‌احمدبن یحی نگا ابن‌راوندی
ابوالحسن افشار - ۶۱۷
ابوالحسن ثابت‌بن‌ابراهیم‌بن‌زهرون-۲۷۸
ابوالحسن رازی - ۳۰۶
ابوالحسن صدیقی - ۶۲۵
ابوالحسن‌عبدالله‌بن‌احمدعتبی -۳۰۳-۳۰۴
ابوالحسن عـزالدین علی‌بن محمد نگا ابن‌اثیر
ابوالحسن‌علی‌بن‌ابوالقاسم‌بیهقی نگابیهقی
ابوالحسن‌علی‌بن‌جعفرخرقانی-۲۹۸-۳۲۳
ابوالحسن علی‌بن حسین مسعودی - ۲۹۶ ۳۰۲-۴۹۷
ابوالحسن علی‌بن زید بیهقی - ۳۷۰
ابوالحسن علی‌بن‌محمد سمری - ۲۹۰
ابوالحسن‌علی‌بن هارون زنجانی -۳۰۱
ابوالحسن لشکری - ۳۲۳
ابوالحسن مجدالدین کسائی - ۳۰۱
ابوالحسن محمد لامعی -۳۱۸
ابوالحسن مهیاربن‌مرزویه دیلمی - ۳۲۴
ابوالحسین‌عبدالرحمن‌بن‌عمرالصوفی‌رازی ۲۸۰
ابوالخیرعاشق سمرقندی - ۴۹۷
ابوالساج - ۲۴۵
ابوالساج دیوداو -۲۷۲-۲۷۳-۲۷۷-۲۷۹
ابوالسعود عمادی - ۵۰۱
ابوالصفا جلیل‌بن‌ایبك(صفدی) -۴۳۶
ابوالعباس - ۳۶۸
ابوالعباس احمداسفراینی - ۳۱۶
ابوالعباس احمدبن‌ابی‌الخیرزرکوب-۴۲۹
ابوالعباس سفاح - ۲۳۵-۲۳۷-۲۳۹-۲۴۰
ابوالعباس مأمون -۳۱۷
ابوالعباس مروزی - ۲۵۵-۲۷۵
ابوالعباس نیریزی - ۲۷۹
ابوالعلاء حسن‌بن‌احمد - ۳۷۲
ابوالعلاء نظام‌الدین گنجوی - ۳۶۶
ابوالفاخرسراج‌الدین‌ابوعمرعثمان‌مختاری نگا مختار غزنوی
ابوالفتح ابراهیم سلطان‌بن شاهرخ - ۴۵۴ ۴۵۷-۴۶۰
ابوالفتح‌احمدبن‌محمدمیدانی‌نیشابوری۳۵۳
ابوالفتح بستی - ۳۰۰-۳۱۴-۳۱۶
ابوالفتح‌خان -۵۶۱ -۵۶۲
ابوالفتح‌خان زند -۵۶۴-۵۷۲-۵۷۴
ابوالفتح شهرستانی - ۳۴۱
ابوالفتح عمربن‌خیام نگا خیام نیشابوری
ابوالفتح محمدبن ابـوالقاسم عبدالکریم شهرستانی -۳۶۴
ابوالفتح مظفرنیشابوری - ۳۳۱
ابوالفتوح رازی - ۳۴۲-۳۶۶
ابوالفرج اصفهانی - ۲۷۸-۲۹۳-۲۹۹
ابوالفرج بن‌جوزی - ۳۸۱
ابوالفرج بن‌مسعود رونی - ۳۵۰
ابوالفضائل چغانی - ۳۹۸
ابوالفضائل‌عبدالله‌بن‌محمد(عین‌القضاة)۳۵۵
ابوالفضل احمدبن‌حسین نگا بدیع‌الزمان
ابوالفضل بلعمی - ۲۸۹
ابوالفضل بن‌عمید - ۲۸۹-۳۰۰

ابوالفضل ساوجی - ۵۹۳
ابوالفضل عبدالرحمن بن ابی بکر نگا سیوطی
ابوالفضل محمدبن الحسین بیهقی - ۳۱۸
۳۲۶ - ۳۳۸
ابوالفضل محمد بستی - ۳۰۳
ابوالفوارس شیرزیل - ۳۰۶-۳۰۷
ابوالقاسم بابر - ۴۴۵
ابوالقاسم جنید - ۲۸۱
ابوالقاسم حمادبن سالور نگا حمادراویه
ابوالقاسم حسن بن احمدبلخی نگا عنصری
ابوالقاسم دره گزینی - ۳۵۵
ابوالقاسم سکوت - ۵۹۰
ابوالقاسم عبدالعظیم بن عبدالله نگا حضرت عبدالعظیم
ابوالقاسم علی بن الحسن باخرزی نگا باخرزی
ابوالقاسم فندرسکی - ۵۲۶-۵۲۷
ابوالقاسم محمدبن حوقل نگا ابن حوقل
ابوالقاسم محمود بن عمر بن محمد الخوارزمی نگا زمخشری
ابوالقاسم یوسف بن ابوالساج - ۲۷۹-۲۸۶
ابوالمظفر اسفرازی - ۳۳۸
ابوالمظفر خجندی - ۳۴۷
ابوالمظفر شروانشاه (جلال الدوله) - ۳۷۳
۳۷۶
ابوالمظفر علی بن حسن - ۳۴۵-۳۴۷
ابوالمظفر منوچهر کسران - ۳۶۴
ابوالمعالی جلال الدین محمدبن عبدالرحمن نگا خطیب قزوینی
ابوالمعالی محمدبن عبدالله - ۳۴۴
ابوالمعالی نصرالله بن محمدبن عبدالحمید منشی - ۳۶۰
ابوالملوك عزالدین لنگر - ۳۸۳
ابوالنجیب شهاب الدین عمعق بگا عمعق بخارائی
ابوالوزیر - ۲۶۴
ابوالوفامحمدبن یحیی جوزجانی - ۲۹۰
۳۱۰
ابوبدیل افضل الدین شیروانی نگا خاقانی شیروانی
ابوبشرعمربن عثمان بیضاوی نگا سیبویه
ابوبکر اتابك آذربایجان - ۳۸۵
ابوبکربن محمد جهان پهلوان - ۳۷۷
ابوبکربن میرانشاه تیموری - ۴۵۱
ابوبکرخوارزمی - ۳۰۸
ابوبکرزین الدین بن اسماعیل وراق هروی نگا ارزقی
ابوبکرسعدبن زنگی - ۳۹۲-۳۹۴
ابوبکرصدیق - ۲۱۲-۴۱۷
ابوبکرمحمد نگا اخشید
ابوبکرمحمدبن درید نگا ابن درید
ابوبکر محمدبن زکریای رازی - ۲۶۸
۲۸۵-۲۸۷
ابوبکرمحمدبن عباس خوارزمی - ۳۳۱
ابوبکرمحمدبن عبدالکریم - ۴۲۴
ابوجعفراحمدبن محمد - ۲۸۵
ابوجعفراحمدبن یحیی نگا البلاذری
ابوجعفرسائب - ۲۲۴
ابوجعفر سفاح - ۲۳۸
ابوجعفرعتبی - ۲۹۶

ابوجعفرمحمدبن‌جریرطبری -۲۶۲-۲۸۵
ابوجعفر محمدبن حسین بن بابویه نگا ابن‌بابویه
ابوجعفرمحمدبن‌یعقوب رازی نگا کلینی
ابوجعفرمنصور نگا منصوردوانیقی
ابوجعفر نصیرالدین محمدبن فخرالدین محمدبن حسن نگا خواجه‌نصیرالدین طوسی
ابوجعفرهارون نگا الواثق بالله
ابوحامد احمدبن محمد چغانی - ۳۰۷
ابوحامد اسفراینی - ۳۱۶
ابوحامد اوحدالدین کرمانی - ۳۹۵
ابوحامد زین‌الدین محمدبن محمد نگا غزالی
ابوحاتم سجستانی - ۲۶۸
ابوحاتم مظفربن‌اسماعیل اسفرازی -۳۲۵
ابوحنیفه اسکافی مروزی - ۳۰۹
ابوحنیفه نعمان بن‌ثابت - ۲۲۸ - ۲۴۵
ابوحیان توحیدی - ۳۱۴
ابوداود خالدبن ابراهیم - ۲۴۱-۲۴۲
ابو دلف دیلمی - ۳۲۱
ابودلف شیبانی - ۳۳۴
ابوریحان محمدبن احمد بیرونی-۲۴۷-۳۰۱-۳۱۱-۳۲۱-۳۲۳-۳۲۸-۶۸۷
ابوذکریایحیی‌بن‌علی شیبانی نگا خطیب تبریزی
ابوذکریا یحیی‌بن باسویه - ۲۶۶
ابوزیدمحمدبن‌علی غضائری نگا غضائری رازی
ابوسفیان بن حرب - ۲۰۸-۲۱۷
ابوسعیدابی‌الخیر -۳۲۸
ابوسعید احمدبن محمد -۲۹۴
ابوسعید احمدبن محمد نیشابوری - ۳۳۵
ابوسعیدبن پیراحمد - ۴۵۲
ابوسعیدبن قرا یوسف - ۴۵۸-۴۵۹
ابوسعید بهادر - ۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸
ابوسعید حسن‌بن عبدالله سیرفی - ۳۰۳
ابوسعید سنجری - ۳۱۸
ابوسعیدعبدالحی بن‌ضحاك بن‌محمود گردیزی - ۳۲۸-۳۳۳
ابوسعیدگورکانی - ۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲
ابوسعیدمحمدبن‌یحیی نگا یحیی‌الدین نیشابوری
ابوسلمه (وزیرآل‌محمد) - ۲۴۰
ابوسلیمان‌داودبن‌علی‌بن‌خلف نگا ظاهری
ابوسلیمان محمدبن طاهر سجستانی نگا المنطقی
ابوسلیمان محمدبن نصر نگا المقدسی
ابوسهل عیسی‌بن یحیی جرجانی - ۳۱۵
ابوسهل‌کوهی - ۲۹۷-۳۰۶-۳۱۶
ابوسهل مسیحی -۳۱۱
ابوشکور بلخی - ۲۸۳-۲۹۲-۲۹۳-۳۰۶
ابوصالح منصوربن‌اسحق - ۲۸۱
ابوصالح منصوربن نوح - ۲۹۷
ابوطاهرارانی - ۳۴۳
ابوطاهربن فولادبن محمد - ۲۸۳
ابوطاهربن محمد - ۳۶۱
ابوطاهر محمد فضلویه - ۳۵۸

ابوعبدالرحمن خلیل بن احمد فراهیدی-۲۴۹
ابوعبدالله (عموعبدالله سقلا) - ۴۲۰
ابوعبدالله احمدبن محمدبن خلیل - ۲۴۷
۲۶۶
ابوعبدالله جعفر بن محمد نگا رودکی
ابوعبدالله خوارزمشاه - ۳۰۹
ابوعبدالله فخرالدین محمد نگا امام فخر-
رازی
ابوعبدالله محمدبن ابوبکر عثمان نگا
امامی هروی
ابوعبدالله محمدبن اسماعیل نگا دروزی
ابوعبدالله محمدبن خفیف نگا شیخ کبیر
ابوعبدالله محمدبن عبدالله نگا باباکوهی
ابوعبدالله محمد بن محمد نگا شیخ مفید
ابوعبیده ثقفی -۲۱۲
ابوعبیده معمر بن المثنی - ۲۵۸
ابوعثمان سعیدبن بختگان - ۲۶۶
ابوعلی احمدبن محمد نگا ابن مسکویه
ابوعلی بلعمی - ۳۰۸-۳۰۹
ابوعلی بن الیاس - ۲۸۶
ابوعلی چغانی -۲۹۰-۲۹۲-۲۹۴-۲۹۵
ابوعلی حسن بن علی بن اسحق نگا خواجه
نظام الملك
ابوعلی حسن بن میکال نگا حسنك وزیر
ابوعلی حسین بن عبدالله نگا ابن سینا
ابوعلی حمویه - ۲۸۴
ابوعلی شقیق بن ابراهیم بلخی -۲۴۹
ابوعلی فارسی -۲۷۸- ۳۰۶
ابوعلی فارمدی - ۳۴۱
ابوعلی بن حسن نگا امین الدین طبرسی
ابوعلی مأمون بن محمد - ۳۰۹
ابوعلی محمدبن احمد علوی - ۲۸۵
ابوعلی محمدبن علی بن حسین نگا ابن مقله
ابوعلی محمدبن عیسی دامغانی - ۲۹۶
ابوعلی مشرف الدوله دیلمی - ۳۱۹
ابوغالب عبدالحمید بن یحیی نگا کاتب
ابوکالیجار (صمصام الدوله) - ۳۱۰-۳۲۷
ابوکالیجار مرزبان - ۳۱۹ - ۳۲۸
ابولؤلؤ (فیروز) - ۲۱۵
ابومجد مجدودبن آدم نگا سنائی
ابومحمد عبیدالله مهدی - ۲۸۱
ابومحمود حامدبن خضر- نگا خجندی
ابومسلم خراسانی -۲۳۲-۲۳۴-۲۳۶-۲۳۷
۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۴
ابومعشر بلخی - ۲۷۵
ابومنصور ازهری - ۲۷۷
ابومنصور اسفهسالار - ۳۸۳
ابومنصور عبدالملك بن محمدبن اسماعیل
نیشابوری نگا ثعالبی
ابومنصور عمارمروزی - ۳۱۴
ابومنصور فتح -۲۸۶
ابومنصورفرامرز دیلمی -۳۲۶-۳۲۹
ابومنصور محمدبن احمد نگا دقیقی
ابومنصورمحمدبن عبدالرزاق طوسی-۲۹۳
۲۶۹
ابومنصورموفق هروی - ۳۳۱
ابومنصوریوسف بن اسحق - ۲۹۶
ابوموسی اشعری - ۲۱۵-۲۲۲
ابو نصر احمدبن ابی الحسن نگا شیخ
احمد جام

ابونصر اسماعیل بن حماد جوهری - ۳۱۴
ابونصر بشیر بن حارث مروزی نگا حافی
ابونصر فیروز - ۳۰۷
ابونصر فیروز - ۳۰۷-۳۱۹
ابونصر محمدبن اوزلع بن طرخان نگا فارابی
ابونصر محمدبن عبدالجبار نگا عتبی
ابو نصر محمدبن منصور نگا عمیدالملک کندری
ابونصر مشکان - ۳۲۶
ابونصر مملان - ۳۳۲
ابونعیم - ۲۹۲
ابونوانس - ۲۳۵- ۲۵۴
اپی‌فان نگا آنتیوکوس چهارم
اتابك ابوبکر سعدبن زنگی - ۴۰۰-۴۰۱
اتابك افراسیاب - ۴۱۰
اتابك تکلة بن هزاراسب - ۴۰۰
اتابت خاموش نگا امیرقزل ارسلان
اتابك مظفرالدین ازبك - ۳۸۵-۳۹۰-۴۰۳
اتابك مظفرالدین سعدبن زنگی-۳۹۱-۳۹۲
اتابك مظفرالدین قتلغ خان ابوبکر-۳۹۱
اتو فراداتس - ۳۵
اثیرالدین ابهری - ۴۰۲-۴۰۳
اثیرالدین اخسیکتی - ۳۷۴- ۳۸۵
اثیرالدین اومانی - ۴۰۳
احمدبن ابوخالد - ۲۵۸
احمدبن ابی یعقوب - ۲۸۰
احمدبن اسد سامانی - ۲۵۷
احمدبن اسماعیل سامانی -۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲
احمدبن بویه نگا احمدمعزالدوله
احمدبن جلال‌الدین محمد نگا فصیحی - خوافی
احمدبن حامد مستوفی اصفهانی-۳۳۹
احمدبن حسن علوی - ۲۸۵
احمدبن حسن میمندی - ۳۱۵-۳۱۹-۳۲۲
احمدبن حسین نگا المتنبی
احمدبن حسین بن کاتب - ۴۶۹
احمدبن حمویه - ۲۹۱-۲۹۲
احمد بن خالد نگا ابوالوزیر
احمدبن داود نگا دینوری
احمدبن سلیمان - ۳۵۴
احمدبن سهل -۲۸۳-۲۸۴
احمدبن عبدالصمد شیرازی نگا شمس‌الوزرا
احمدبن عبدالملك نگا ابن عطاش
احمدبن عبدالله خجستانی - ۲۷۱-۲۷۳-۲۷۴
احمد بن عیسی بن زید علوی -۲۵۲
احمدبن اخسیکتی -۳۳۷
احمدبن محمد غزالی - ۳۵۳
احمدبن محمد غزنوی - ۳۲۶
احمدبن محمد غفاری قزوینی -۴۹۷
احمدبن محمد محتاج چغانی - ۲۸۹
احمدبیك ترکمان آق قوتیلو- ۴۷۹-۴۸۰
احمد تگودار -۴۰۸
احمد خاقان -۳۴۰
احمددرانی -۵۶۱-۵۶۲-۵۶۵-۵۷۱-۵۷۷
احمد شاه قاجار - ۶۲۴ -۶۳۵-۶۴۱- ۶۴۲ ۶۴۳-۶۴۶
احمد عارف پاشا - ۵۴۹
احمد علی میرزا - ۵۹۹

احمدکرد - ۴۵۸
احمد لر- ۴۵۷- ۴۵۸
احمد معزالدوله دیلمی -۲۸۲-۲۸۸-۲۸۹
۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۹-۳۰۳
احمد میرزا (احمدشاه) -۶۳۲
احمد میرزای گورکانی - ۴۷۲
اخس - ۲۵
اخشید - ۲۸۸
اخوریس - ۳۴
ادریس بن حسن بن ابیطالب - ۲۴۸
ادریس بن عبدالله - ۲۴۹
ادناتوس (عدنات) ۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶
ادهم کاشانی - ۵۰۰
ادیب الممالك فراهانی -۶۰۷
ادیب پیشاوری (احمد) -۶۹۹-۶۴۸
ادیب نیشابوری (عبدالجواد) -۶۰۹
ادیب صابر- ۳۶۰-۳۶۳
اذینه نگا ادناتوس
اراتس تن - ۵۶
اراداویراف - ۱۴۰
ارباب کیخسرو شاهرخ - ۶۴۲
ارتابانوس نگا اردوان دوم
ارتافرن -۱۰
ارتاکزیا -۱۰۷
ارتاباگاوان (ارماغون) - ۴۲۷
ارتخشتر نگا اردشیراول
ارتق بن اکسب - ۳۴۶
ارته‌سز - ۱۷۲-۱۷۳
ارخا - ۶
ارد - ۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۱۲۱
ارد دوم - ۱۰۴-۱۰۵-۱۰۹
اردشیر- ۲۵-۲۶
اردشیراول (درازدست) - ۱۷-۱۸-۱۹-۲۰
۲۱-۲۲-۲۳-۲۵-۶۱۹
اردشیردوم - ۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴
۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹
اردشیر سوم (اخس) -۳۹-۴۰-۴۱-۴۲
۴۳-۲۱۰-۲۱۱-۲۳۳
اردشیر اول ساسانی - ۱۳۶- ۱۳۸- ۱۳۹
۱۴۰-۱۴۱
اردشیر دوم ساسانی -۱۶۵
اردوان -۱۷-۱۸
اردوان اول - ۶۶-۶۷-۶۸-۶۹
اردوان دوم - ۸۱
اردوان‌سوم -۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹
۱۱۰
اردوان چهارم - ۱۱۷
اردوان پنجم - ۱۳۵- ۱۳۶-۱۳۷- ۱۳۸-
۱۳۹
اردومنیش - ۵
ارزاس نگا ارشاك
ارزقی - ۳۵۶
ارسام (ارشام) - ۳۹
ارسلان بن طغرل سلجوقی - ۳۶۷ - ۳۶۸
۳۷۲
ارسلان بساسیری - ۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲
ارسلان جاذب - ۳۱۵-۳۲۰
ارسلان شاه غزنوی ۳۵۰-۳۵۱
ارسلان شاه سلجوقی -۳۴۵-۳۷۴
ارشاك - ۱۰۶-۱۰۹

ارشدالدوله - ۶۳۳
ارشك (ارشاك) - ۱۵۸-۱۵۹-۱۶۴
ارغون‌خان -۳۹۳-۳۹۶-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱
ارلیوس - ۱۳۰
ارن تاس - ۳۴-۳۵-۳۸-
ارن‌توبات -۳۳
ازبك‌خان -۴۲۶
ازون بهبود بیگ -۵۱۶
اسپاتامیترس -۱۷
اسپارتاکوس ۱۶۳-۱۶۴
اسپیتامین - ۴۵-۵۰
استاتیرا - ۴۷
استاد حسین معمار ۴۸۵
استاد شمس‌الدین محمد - ۴۹۵
استاذسیس - ۲۴۱-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۹
استال(اشتال) -۶۱۴
استالین - ۶۵۹
استر- ۱۵-۱۹
استرابون -۱۰۷
استندار - ۲۱۵
اسحق -۱۷۰-۱۷۳
اسحق بن‌البتکین -۲۹۸
اسحق‌بن حسن‌الخرمی -۲۵۵
اسحق ترك - ۲۴۰-۲۴۱
اسحق سمرقندی - ۴۷۶
اسحق موصلی - ۲۴۴-۲۶۲-۲۶۴
اسدالله‌خان - ۵۴۷
اسداله خرقانی - ۶۲۸
اسدالکسری نگا اسدبن عبدالله قسری
اسدبن سامان
اسدبن عبدالله قسری - ۲۳۵-۲۳۶- ۲۴۸
اسد پهلوان - ۴۴۰
اسدی طوسی - ۳۳۴-۳۳۷
اسفاربن شیرویه -۲۸۵-۲۸۶
اسکندربالاس - ۷۵-۷۶-۷۷
اسکندربن قابوس - ۳۲۷-۳۲۹
اسکندر بن قرایوسف - ۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷
۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱
اسندربیگ منشی - ۴۹۸-۵۲۴
اسکندرثانی نگا سلطان‌محمدخوارزمشاه
اسکندرچهارم - ۴۹- ۵۰
اسکندرمقدونی -۴۰-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷
۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۴-۵۵-۵۶-۱۴۵
اسکندر میرزا - ۴۵۳-۴۵۴
اسکیلاس -۹
اسماعیل - ۲۴۲
اسماعیل بن‌یاقوتی -۳۴۴
اسماعیل‌جرجانی -۳۵۷
اسماعیل سامانی - ۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸
۲۷۹-۲۸۰
اسماعیل سمیتقو- ۶۴۲
اسماعیل غزنوی - ۳۰۹
اسماعیل میرزا نگا شاه‌اسماعیل‌دوم‌صفوی
اسماعیل میرزا - ۵۵۸
اسوار نگا اسفاربن شیرویه
اشپخدر نگا سی‌سیانف
اشرف افغان -۵۴۹ - ۵۵۰ -۵۵۱-۵۵۲
اشك اول(ارشك) - ۵۹-۶۰
اشیلیوس کلابریو -۶۹

اصمعی - ۲۵۹
اعتضادالسلطنه نگا علیقلی میرزا
اعتمادالسلطنه -۶۰۷
اعلیحضرت محمد رضاشاه پهلوی (شاهنشاه آریامهر)
۶۳۹ -۶۵۴-۶۴۸-۶۵۲ - ۶۵۳-۶۵۴
۶۵۵ -۶۵۶-۶۵۷-۶۵۹ - ۶۶۰-۶۶۱
۶۶۲ - ۶۶۳ - ۶۶۴ - ۶۶۵ -۶۶۷
۶۶۸ -۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱ - ۶۷۳-۶۷۵
۶۷۶ -۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹ - ۶۸۰-۶۸۱
۶۸۲ -۶۸۳-۶۸۴-۶۸۵ - ۶۸۶-۶۸۷
۶۸۸ -۶۸۹-۶۹۰-۶۹۲ - ۶۹۳-۶۹۴
۶۹۵ -۶۹۶-۶۹۷-۶۹۸ - ۷۰۰-۷۰۱
اعلیحضرت محمدظاهرشاه - ۶۶۱
اغورلومحمدبن حسن بیگ آق قوینلو-۴۷۳
افراسیاب چلابی -۴۲۶
افشین ۲۵۸-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳
افضل‌الدین ابوحامداحمدبن حامدکرمانی ۳۵۸-۳۶۹
افضل‌الدین بدیل بن‌علی نگا خاقانی
افضل‌الدین کاشانی - ۴۱۷
افلاطون - ۲۵-۳۴-۴۱
اقبال (دکترمنوچهر) -۶۶۶
اقبال آشتیانی (عباس) ۱۵۳- ۶۶۵
اقبال (محمد) - ۶۰۸
اقبالی نگا پهلوان محمود خوارزمی
اقلیدس - ۵۵
اکبرخان زند - ۵۷۳
اکبرشاه - ۴۹۸-۵۱۰
اکتاویوس - ۹۵- ۹۸-۹۹
اکتای قاآن -۳۹۱- ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴ ۳۹۵
اکس دارس - ۱۲۰
اکسیارس - ۴۶
اگوست - ۱۰۲
الاطروش نگا ناصرکبیر
البتکین - ۲۹۵-۲۹۷-۲۹۸
البخاری - ۲۷۰
البلاذری - ۲۷۶
الجایتو نگا سلطان محمد
الداعی - ۲۶۷
الراشد - ۳۵۷
الراضی‌بالله - ۲۸۲-۲۹۰
الطابع‌بالله - ۳۰۷
الظاهربامرالله(محمد) -۳۹۰
العوفی - ۳۰۱
الغ‌بیگ - ۴۴۷- ۴۴۵-۴۶۲-۴۶۴- ۴۶۵
القادربالله - ۳۰۷- ۳۲۰
القاص‌میرزا صفوی - ۴۹۴ - ۴۹۵-۴۹۶- ۴۹۷
الکساندر - ۵۰۵
الکساندر - ۵۴۳
الکساندراول - ۵۸۳ -۵۹۰
الکساندرزی بناس - ۸۰
الکساندرسوروس -۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱
الکساندریرمولف -۵۸۷
الکسیس‌میخائیلویچ - ۵۳۲
الکسی‌کاسیگین -۶۸۰-۶۸۵
المپیا - ۱۶۰

المپیاس - ۴۹
المتنبی - ۲۹۹
المتوکل بالله (جعفر) -۲۶۴-۲۶۵-۲۶۷-۲۶۸
المسترشد بالله (فضل الله) -۳۵۱-۳۵۶-۳۵۷
المستضئی بالله -۳۷۰
المستظهر بالله (احمد) -۳۳۴
المستعصم بالله (عبدالله) ۳۹۶- ۳۹۹-۴۰۰
المستعین (احمد) -۲۶۸-۲۶۹
المستکفی بالله (عبدالله) -۲۷۹-۲۹۱-۲۹۲
المستنجد بالله -۳۷۰
المستنصر بالله (منصور) -۲۶۸
المطیع بالله -۲۹۲-۲۹۸
المعتز بالله (عبدالله) -۲۶۹
المعتصم بالله (محمد) - ۲۶۰-۲۶۱-۲۶۳
۲۶۴-۲۶۹
المعتضد بالله - ۲۷۶-۲۷۷-۲۷۹
المعتمد بالله ۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶
المقتدر بالله - ۲۸۰-۲۸۱-۲۸۴-۲۸۷
المقتدی بالله (عبدالله) ۳۳۸-۳۴۲
المقتفی لامرالله (محمد) -۳۵۲-۳۵۷
المقدسی - ۳۰۱-۳۰۵
المقنع (هاشم بن حکیم) -۲۳۴-۲۴۱-۲۴۴
۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸
المکتفی بالله -۲۸۰
المنتصر بالله (منصور) ۳۹۱
المنطقی -۲۸۴-۳۰۷
الموفق بالله -۲۷۰-۲۷۲-۲۷۶
المهتدی بالله (محمد) ۲۶۹
الناصرالدین بالله (احمد) -۳۷۴-۳۸۶
الواثق بالله -۲۶۳-۲۶۴
الوندمیرزا آق قوینلو -۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲
الله وردی خان - ۵۰۷-۵۱۰-۵۱۲-۵۱۳
۵۱۴-۵۱۶
الهیارخان ابدالی - ۵۵۱-۵۵۲
الیاس بن اسدسامانی -۲۵۷- ۲۶۰
الیاس خواجه بن تغلق - ۴۳۷
الیزابت اول - ۴۹۷-۵۰۰-۵۰۹
الیزابت دوم - ۶۶۹
الیس -۵۸۶
امام ابوجعفر محمد تقی ع -۲۶۳
امام اعظم نگا ابوحنیفه
امام الحرمین نگا ضیاءالدین عبدالملک بن عبدالله
امام تقی خان درانی -۵۶۶
امام جعفر صادق ع - ۲۲۹-۲۳۴-۲۴۲
۲۴۴-۱۷۲-۵۵۴
امام حسن (مجتبی) ع - ۲۲۲ - ۲۴۹
۲۶۸-۴۱۷
امام حسن عسکری ع ۲۶۴-۲۶۶ - ۲۶۹
امام حسین بن علی ع - ۲۲۴-۲۲۷-۲۹۸
۳۰۳-۴۱۶-۴۱۷-۴۲۷-۴۷۶-۴۸۲
امامزاده یحیی بن موسی الکاظم ع -۴۶۴
امام زین العابدین ع - ۲۲۹-۲۳۰-۲۳۲
۲۶۱-۲۸۲
امام علی بن ابی طالب ع -۲۰۳-۲۰۷-۲۱۱
۲۱۸-۲۱۹-۲۲۲-۲۳۲- ۲۳۴ - ۲۳۵
۲۶۷-۳۰۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۵۷-۵۵۹
امام علی بن حسین ع نگا امام
زین العابدین ع

امام علی‌بن محمد ع (نقی) -۲۵۹-۲۶۹
امام علی‌بن موسی الرضا ع -۲۴۴-۲۴۵
۲۵۵-۲۵۶-۲۶۱-۳۱۵-۳۵۱-۴۸۵-۴۹۰
۵۱۶-۵۵۰-۶۳۴
امام فخررازی (محمد) -۳۶۲-۳۷۳-۳۸۴
۴۵۱-۴۶۹
امام قلی‌خان ازبك -۵۲۷
امام قلی‌خان (امام‌قلی‌بیگ) -۵۱۲-۵۱۹
۵۲۰ -۵۲۲-۵۲۴
امام محمد باقر ع -۲۳۴-۲۳۵
امام محمدبن علی‌بن‌موسی‌الرضا ع- ۲۲۳
۲۵۴
امام موسی‌بن جعفرع - ۲۳۸-۲۵۱-۲۵۶
امام وردی بیك - ۵۳۶
امامی هروی - ۴۰۴
امان‌الله خان افغان -۴۶۲
ام حبیب - ۲۵۶
امیرآق بوقا -۴۱۲
امیرابوجعفر احمد صفاری -۲۹۸
امیرابوعلی - ۲۹۵-۲۹۷
امیرابومنصور - ۲۹۶
امیرالشعرا نگا عمعق بخارائی
امیرالقلوب نگا ابن لنوی
امیربیگ موصلو ۴۸۶
امیرترغای -۴۲۷
امیرتوقا (امیرتوغا) -۴۱۰
امیرته‌ثانی - ۲۹
امیرتیمورتاش -۴۲۲
امیرتیمور گورکانی - ۴۲۷-۴۳۰-۴۳۵
۴۳۶-۴۳۷- ۴۳۸ - ۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱
۴۴۲ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۴۵ - ۴۴۶ - ۴۴۷
۴۴۸ - ۴۴۹ - ۴۵۰ -۴۵۳-۴۷۲
امیر چوپان - ۴۱۵ - ۴۲۲ -۴۲۳ - ۴۲۴
۴۲۷
امیرحسین -۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹
امیر حسین بن معین‌الدین میبدی نگا منطقی
امیرحسینی هروی -۴۲۰-۴۲۱
امیرحمید نگا نوح‌بن نصر سامانی
امیرخان موصلو -۴۸۸
امیرخدایداد حسینی -۴۵۱
امیرخسرودهلوی -۳۹۸-۴۱۲-۴۱۶-۴۲۳
۴۵۸
امیرخلیل شروانشاه -۴۷۰
امیرخلیل‌بن‌ابراهیم شیروانی - ۴۵۵
امیردارحبشی - ۳۴۶
امیردباج - ۴۸۷
امیردمشق - ۴۲۳
امیر رشید نگا عبدالملك بن‌نوح
امیررضی نگا نوح‌بن‌منصورسامانی
امیرسدید نگا ابو صالح منصوربن نوح
امیرسعید نگا نصربن احمد سامانی
امیرشهید نگا نصربن احمد سامانی
امیر شیخ ابراهیم شیروانی -۴۵۳ - ۴۵۵
امیرشیخ حسن ایلکانی ۴۳۴
امیرشیخ حسن‌نویان نگا شیخ‌حسن‌بزرك
امیرطغان -۳۰۳
امیرعلیشیر نوائی -۴۶۲-۴۷۷-۴۸۱
امیرقزل‌ارسلان‌بن‌ازبك نگا مظفرالدین ازبك

امیرقزعن – ۴۳۲
امیرقوالدین میربزرك - ۵۳۰
امیرك بلعمی نگا ابوعلی بلعمی
امیرکبیر نگا میرزا تقی‌خان فراهانی
امیرگونه‌خان قاجار - ۵۲۴ - ۵۲۵
امیر مبارزالدین محمد بن مظفر - ۴۱۴
۴۱۹-۴۲۰-۴۲۲-۴۲۹-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳
۴۳۴-۴۳۵-۴۳۷-۴۴۳-۵۶۵
امیرمجاهد -۶۳۳
امیرمظفر - ۴۱۴-۴۱۹
امیرنظام گروسی -۵۹۵-۶۰۱
امیرنوروز -۴۱۳
امیروجیه‌الدین سربدار –۴۲۹
امیرولی -۴۴۳
امیری شیرازی ۴۹۰
امین (محمدامین) -۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴
امین احمد رازی - ۵۰۹-۵۱۶-۵۱۹
امین‌الدین‌طبرسی–۳۵۸
امین‌الدوله (میرزا علیخان) - ۶۵۲
امین‌السلطان - ۶۳۰
امیرالملك فرخ‌خان غفاری – ۶۰۵
انندبال - ۳۱۵
انوری -۳۵۳-۳۶۱-۳۷۶-۳۷۷
انوشتکین غرجه –۳۴۵
انوشیروان بن فلك‌المعالی زیاری - ۳۲۲
۳۲۳–۳۲۴–۳۲۷
انوشیروان ساسانی (خسرو) –۱۸۴–۱۸۸
۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳–۱۹۴–۱۹۵-۱۹۶
۱۹۷–۱۹۸-۱۹۹-۲۲۸–۴۱۰-۵۲۲
انوشیروان عادل -۴۳۰–۴۳۴
اواگراس –۳۲–۳۴– ۳۵
اوپاتر نگا آنتیوکوس پنجم
اوتان - ۵
اوتانت – ۶۸۱–۷۰۲
اوتی دمویس –۶۴–۶۷–۷۰
اوتیکلس –۳۷
اوحدالدین محمدبن محمد انوری نگا انوری
اوحدی مراغه‌ای - ۴۲۵
اودوناتو - ۱۰
اودوناتوس نگا اذینه
اورباز –۸۶
اورگت نگا مهرداد پنجم
اورلئان(اورلیانوس) ۱۴۷-۱۴۸
اورمزد -۱۳۹
اورن توبات – ۵۲
اورنگ زیب– ۵۲۹–۵۳۱-۵۵۷
اورینئی –۵۳۶
اوکراتید -۷۶
اوکراتیداس -۷۲
اوماداتو – ۱۰
اومن – ۴۸-۴۹
اویبرویس‌نیش -۵۲۰
اهلی ترشیزی - ۴۸۰
اهلی شیرازی (محمد) – ۴۹۳
ایتام نس -۲۴
ایرج افشار(دکتر)۲۹۸-۳۲۳-۴۲۴
ایرج میرزا(جلال‌الممالك) - ۶۱۳ - ۶۴۴

ایزد خشنس -۱۹۴
ایفیگرات (ایفیگراتس) -۳۷
ایل‌ارسلان -۳۶۵-۳۶۶-۳۷۰
ایلبارس‌خان (البرزخان) -۵۵۷
ایلك‌خان ترك -۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴
ایناروس -۱۸-۱۹-۲۰-۲۲
ایندوکا - ۱۰
ایوان مخوف -۴۹۷-۴۹۸-۵۵۲
ایوب‌خان (پرزیدنت) -۶۷۳

ب

باباافضل نگا افضل‌الدین‌کاشانی
باباحسین - ۴۶۵
باباخان نگا فتحعلیشاه قاجار
بابارکن‌الدین -۵۳۶
باباشاه اصفهانی -۵۰۸ - ۵۱۳
باباشجاع‌الدین نگا ابولؤلؤ
بابا طاهرعریان -۳۱۸-۳۳۰-۳۳۲
بابافغانی -۴۸۷
باباکمال - ۴۹۴
باباکوهی - ۲۹۱-۲۹۳-۳۲۹
بابرمیرزا تیموری -۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸
بابك خرمی - ۲۵۵-۲۵۶ - ۲۶۱ - ۲۶۲
۲۶۳
باتوم خان (باقون‌خان) - ۳۹۴-۳۹۵
باخزری -۳۳۴-۳۳۸
بادوسیان - ۲۵۰
باری طغای -۴۲۴
باقر نگا امام محمدبن علی ع
باقرخان (سالارملی) -۶۳۶
باکاسیس - ۷۷
بالیجارکوهی - ۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴
باگواس خواجه -۴۱-۴۳- ۴۴
بالتازار -۱
بالش بیگ -۴۷۵
بامداد -۱۸۳
باو -۳۷۱
باوندبن شاپور-۲۲۱
بایدوخان -۳۹۷-۴۱۲-۴۱۳
بایرام خواجه - ۴۴۲
بایزید اول (ایلدرم) - ۴۴۹
بایزید بسطامی -۲۵۲-۲۶۵-۲۷۲-۴۱۹
بایزید دوم -۴۸۲
بایزید میرزا -۴۹۹
بایسنقربن‌شاهرخ تیموری - ۴۵۶-۴۵۷
۴۶۰-۴۶۸-۴۷۸
بایندربیگ - ۴۷۵
بخت‌النصرحقیقی -۶
بختیشوع بن‌جورجیس - ۲۴۹-۳۱۳
بدرالدین محمودبن‌احمد نگا فاضل‌عینی
بدرالدین مسعود لر -۳۹۶
بدربن عبدالله -۲۸۳-۲۸۵
بدرخان زند - ۵۶۳
بدیع (امیرمهدی) - ۶۳۶
بدیع‌الزمان میرزا تیموری - ۴۷۸-۴۸۳
۴۸۴ - ۴۸۵
بدیع‌الزمان همدانی - ۳۰۰-۳۱۲
برازانت - ۴۵
براق‌بن‌سلدوز (گلدوز) -۳۸۹- ۳۹-۳۹۲
۳۹۳-۴۰۴-۴۰۸

براق‌خاقان (براق‌خان) ـ۴۰۴
بردان نگا وردان
بردیا ـ۴ـ ۵ ـ۵۲
برکامه ـ ۱۵
برکای ـ ۴۰۳
برکیارق ـ ۳۴۳ـ۳۴۴ـ۳۴۵ـ۳۴۶ـ۳۴۷
برنیس ـ ۵۷ ـ ۵۸
برهان ـ۵۲۹
بزهکار نگا یزدگرد اول
بساسیری نگا ارسلان بساسیری
بسحاق اطعمه نگا ابواسحق حلاج
بسوس ـ ۴۵
بشاربن برد ـ ۲۴۸
بطلمیوس ـ ۴۸ـ۴۹ـ۵۰ـ۵۱ـ۵۲ ـ۵۳ـ۵۵ ـ۵۶ـ۵۷ـ۵۸ ـ۶۷
بطلمیوس سوم ـ۶۱ـ۶۲
بطلمیوس فیلادلف ـ۶۱
بطلمیوس گرائونوس ـ ۵۵
بغابیغ ن ـ ۵
بغابیش ـ ۸
بغ‌بخش ـ ۵
بغدادخاتون ـ ۴۲۴ـ۴۲۵ـ۴۲۷
بغراجق ـ ۳۰۹
بغراخان (شهاب‌الدوله) ـ ۳۰۸
بکرسوباشی ـ۵۲۰
بلعمی ـ ۱۶۶
بلکاتکین ـ ۲۹۸ـ۳۰۱ـ۳۰۲
بلاش ساسانی ـ ۱۸۲
بلاش اول ـ ۱۱۲ـ۱۱۳ـ ۱۱۴ـ ۱۱۵ ـ۱۱۶ـ۱۱۷ـ۱۲۱ـ۱۴۰
بلاش دوم ـ ۱۲۰ـ۱۲۴ـ۱۲۶ـ۱۲۷
بلاش سوم ـ۱۲۷ـ ۱۲۸ـ ۱۲۹ـ ۱۳۱ ـ۱۳۳
بلاش چهارم ـ۱۳۳ـ۱۳۴ـ۱۳۵
بلاش پنجم ـ ۱۳۵ـ۱۳۶ـ۱۳۷
بلاش ششم ـ ۱۳۹
بنداد هرمز نگا ونداد هرمز
بنه‌سس ـ ۱۶۳
بنیامین (اس‌جی) ـ۶۱۷
بواتال فرانسوی ـ۶۱۷
بواتال فرانسوی ـ ۶۱۷
بوذرجمهر (بزرگمهر) ـ۲۰۲ـ۲۰۴
به‌آخه اوس ـ۶۴
به‌آفرید ـ ۲۳۷ـ۲۴۰
بهاءالحق ـ۴۰۲
بهاءالدولدوله نگا ابونصرفیروز
بهاءالدوله دیامی ـ۳۱۰ـ۳۱۶ـ۳۳۰
بهاءالدین ابوبکر محمد بن احمد خرقی ۳۵۸
بهاءالدین احمدبن‌جلال‌الدین محمد ۴۱۸
بهاءالدین ذکریا نگا بهاءالحق
بهاءالدین سام ـ۳۶۲ـ۳۸۴ـ۳۸۵
بهاءالدین طغرل نگا طغرل سوم
بهاءالدین قره عثمان(قره‌ایلك) ـ ۴۴۱ ـ۴۶۱
بهاءالدین محمدجوینی ـ۳۹۶ـ۳۹۸ـ۴۰۷
بهاءالدین محمد بخاری نقشبندی ـ۴۲۰
بهاءالدین نوربخش ـ ۴۸۸
بهاءالدین ولد ـ۳۹۳
بهرام چوبین ـ۲۰۱ـ۲۰۲

بهرام اول -۱۴۷-۱۴۸
بهرام دوم - ۱۴۸-۱۴۹-۱۵۱
بهام سوم - ۱۴۹-۱۵۱
بهرام چهارم - ۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۷۰
بهرام پنجم (بهرام‌گور) - ۱۷۲-۱۷۳
۱۷۴-۱۷۵-۱۸۰-۴۱۵
بهرام شاپور - ۱۶۷-۱۶۸
بهرام شاه‌بن داود -۳۷۳
بهرام شاه سلجوقی - ۳۷۰-۳۷۲-۳۷۴
بهرام شاه غزنوی - ۳۳۲ - ۳۵۰ - ۳۵۱
۳۵۲-۳۵۶-۳۵۷-۳۶۰-۳۶۲-۳۶۴-۳۶۶
بهرام‌گور نگا بهرام پنجم
بهرام میرزا صفوی -۴۹۱-۴۹۳-۵۰۰
بهروزی(علی‌نقی)-۲۷۷-۳۴۸-۴۳۲-۶۲۳
۶۴۵
بهمن‌جاذویه -۲۱۲
بهمن میرزا قاجار - ۶۱۸
بهمنیار(احمد)-۶۱۸-۶۶۵
بهستون زیاری -۲۹۹-۳۰۲
بیستام - ۲۰۱
بلیزاریوس - ۱۸۹-۱۹۰-۱۹۲-۱۹۳
بی‌بی‌خانم -۴۳۹
بیهقی (ابوالفضل محمدبن حسین) - ۳۰۹
۳۶۹-۶۸۶

پ

پاپك - ۱۳۵
پادشاه خاتون - ۴۱۱
پارا - ۱۶۴
پارتاماسیریس -۱۲۲
پارثاماسپات -۱۲۳
پارکوپیوس - ۱۹۶
پاسکویچ - ۵۹۱
پاسیفیك دوپروانس - ۵۲۲
پاکر(پاکاروس) -۹۴-۹۶
پاکردوم - ۱۱۷ - ۱۱۸ - ۱۱۹ - ۱۲۰
پاکر -۱۱۶
پاول هرن -۵۲۲
پتریوس -۱۹۸-۱۹۹
پتوس - ۱۱۴ - ۱۱۶
پردیکاس -۲۴-۴۷-۴۸
پرنس دالگورکی - ۶۰۴
پرنس منچیکف - ۵۹۰
پروتاگوراس -۴۱
پروس - ۴۶
پروشات (پریزاد) - ۲۶-۲۷-۳۹
پرویز - ۴۰۲-۴۰۷
پروین اعتصامی (رخشنده) - ۶۱۰-۶۵۶
پریخان خانم - ۵۰۴
پریزاتیس نگا پروشات
پریکلس-۲۲-۲۳
پسامتیك سوم ۴- ۵ -۱۳
پطر کبیر - ۵۳۶-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸ -۵۴۹
۵۵۰
پقیدا - ۱۲۰
پلوپیداس - ۳۷
پلوتارك - ۱۷- ۱۱۲-۱۲۶
پمپه -۹۱-۹۲-۹۴- ۹۵
پنچو -۱۱۹

پوراندخت ساسانی - ۲۱۱
پوراندخت - ۲۵۸-۲۶۵
پوربهای جامی -۴۰۵
پوزانیاس - ۱۶-۴۴
پوشان هو - ۲۳۳
پولیس پرخون - ۴۸
پهلوان حسن دامغانی - ۴۳۶ - ۴۳۷
پهلوان محمود خوارزمی (پوریای ولی) ۴۲۲
پیتون - ۱۷۶
پیتون-۴۷
پیراحمدبن پشنگ - ۴۴۵-۴۴۷
پیربداق بن جهانشاه قره قوینلو-۴۶۹
پیربکران - ۴۱۵
پیرچوس -۴۷
پیرمحمدبن تیمور -۴۵۱-۴۵۳
پیروز -۱۸۹
پیری‌تکین - ۳۰۱
پی‌زیستراس -۹
پیسوتنس - ۲۳-۲۷-۲۹
پیشه‌وری - ۶۵۹
پیغمبرنقابدار نگا المقنع

ت

تئودوروس - ۲۰۱
تئودوز - ۱۶۶-۱۶۷-۱۶۹-۱۷۵-۱۷۷
تاتین - ۱۳۱
تاج‌الدوله نگا آلپ ارسلان بن‌رضوان
تاج‌الدوله نگا تکش‌بن ارسلان
تاج‌الدوله‌ابوشجاع خسروشاه غزنوی۳۶۴
تاج‌الدین شاه - ۴۰۱
تاج‌الدین علیشاه جیلان -۴۱۸-۴۲۰-۴۲۲
تاج‌الدین فیروزشاه -۴۴۸
تاج‌الدین ینالتکین -۳۹۱
تاج‌الشعرا نگا سوزنی سمرقندی
تاج‌الملك قمی -۳۴۳
تاچیتوس -۱۱۲-۱۲۳
تاخس - ۳۸
تالبوت -۶۲۰
تام خسرو - ۱۹۹-۲۰۰
تاورنیه ۵۲۹-۵۳۳
تایانك‌خان-۳۸۲
تایانگو -۳۸۴-۳۸۵
تب‌نیت - ۴۲
تتش‌بن ارسلان نگا تکش
تراژان - ۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳
ترخان خاتون -۴۰۴-۴۰۸
ترکان خاتون -۳۴۳-۳۴۴-۳۷۲
ترکان خاتون -۳۸۸-۳۹۳
ترموزا - ۱۰۱-۱۰۲
ترنتیوس ۱۶۴
تریفون نگا دیودوتوس
تغلق تیمور-۴۳۶
تقی‌الدین کاشی -۳۵۶-۵۰۴
تقی خواجوی (مشیرمعظم) -۶۴۱
تقی زاده (سیدحسن) -۱۴۷-۶۱۵-۶۸۵
تکش بن ارسلان سلجوقی - ۳۳۹-۳۴۱ ۳۴۴-۳۷۰-۳۷۶
تکش خوارزمشاه نگا علاءالدین تکش

تمرسلطان - ۴۸۵
تموچین نگا چنگیز
تمیستوکلس - ۱۶-۱۸
توبا - ۱۷۴
توپال پاشا -۵۵۳
توحید - ۶۱۰
تورانشاه -۴۸۶
تورانشاه‌بن‌قاورد(عمادالدوله)-۳۴۰-۳۴۱
تورانشاه بن طغرل -۳۷۴
توسیدید -۲۸-۳۱
توقتمش - ۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷
تولی-۳۸۸-۳۹۷
توماس بارکر-۵۱۸
تونگوز - ۳۵۳
ته اوس نگا آنتیوکوس دوم
تهم خسرو - ۲۰۰
تهم شاپور(سهم شاپور) -۱۶۱
تیبریوس -۱۰۹
تی‌تروست - ۳۳
تیتوس -۸۸-۱۱۵
تیرداد - ۱۰۹-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴- ۱۱۵ ۱۲۰-۱۲۲
تیرداد - ۹۸-۹۹-۱۰۷
تیرداد - ۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۵-۱۵۸
تیردار اول (اشك دوم) - ۵۹ - ۶۰- ۶۱ ۶۲-۶۶
تیروس تس -۳۹
تیری باز(تیری بازوس) ۳۲-۳۳-۳۴-۳۵ ۳۶
تیسافرن - ۲۷-۲۸-۲۹-۳۱-۳۲
تیگران -۸۲-۸۶-۸۸ - ۸۹ -۹۰-۹۱-۹۲ ۹۳-۱۰۱
تیگران دوم -۱۱۳-۱۲۸
تیگران سوم - ۱۵۶
تیمورپاشا - ۵۵۲
تیمورشاه درانی - ۵۷۷
تیموکرات -۳۱

ث

ثریا پهلوی(ثریا اسفندیاری) ۶۶۲-۶۶۳ ۶۶۵
ثعالبی - ۲۹۷-۳۲۵
ثعلبی - ۳۲۴
ثقةالاسلام نگا کلینی
ثقةالاسلام (میرزا علی‌آقا) -۶۳۴
ثوخر - ۵

ج

جابربن عبدالله انصاری - ۲۲۸
جاحظ - ۲۷۰
جارالله نگا زمخشری
جالینوس - ۱۳۴
جاماسب - ۱۸۴-۱۸۵
جان‌التن - ۵۵۷-۵۵۸
جانسون (پرزیدنت) - ۶۸۱
جانی بیگ ازبك - ۴۳۴-۴۳۵
جبارتذکره‌چی - ۶۰۲
جبرئیل بن‌عبیدالله - ۳۱۳
جراح‌بن‌عبدالله حکمی -۲۳۳-۲۳۴
جعدبنت‌اشعث -۲۲۲

جعفر برمکی -۲۵۲
جعفر بن احمد نگا ابوالعباس مروزی
جعفر بن محمد عمر نگا ابومعشر بلخی
جعفر بن منصور -۲۶۰
جعفر بن یحیی بن خالد برمکی -۲۴۴
جعفر تبریزی (جعفر بایسنقری) -۴۵۹-۴۶۷
جعفرخان زند - ۵۷۲ -۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵
جعفرقلی خان قاجار -۵۷۶
جغتای - ۳۹۰-۴۰۴
جلال الدین کاشانی -۶۴۸
جلال الدین محمد (اسیری) ۵۲۶
جلال الدین محمد اسعد دوانی نگا علامه دوانی
جلال الدین محمدخوارزمشاه -۳۸۸-۳۸۹
۳۹۰ - ۳۹۱-۳۹۲
جلال الدین محمد کیانی -۴۳۰
جلال الدین محمد مولوی - ۳۵۷ - ۳۸۳
۳۸۵ -۳۹۳-۳۹۶-۳۹۷ - ۴۰۰-۴۰۲
۴۰۵-۴۰۹-۶۶۶
جلال الدین محمود -۴۳۷
جلال الدین میرزا خوارزمشاه - ۳۸۵
جلال شیرازی نگا جلال طبیب
جلال طبیب (حکیم جلال) -۴۲۶
جم - ۶۵۴
جمال الدین ملك محمد شیرازی -۵۳۷
جمال الدین ابوالقاسم عبدبن علی -۴۶۰
جمال الدین ابو عبدالله محمدبن عبدالله نگا ابن مالك
جمال الدین ابویحیی زکریا بن محمدقزوینی
۳۸۲-۴۰۸
جمال الدین ابی عمرو عثمان بن عمر نگا ابن حاجب مالکی
جمال الدین اسدآبادی (اصفهانی) -۵۹۶
۶۱۱-۶۱۸-۶۲۰-۶۲۴-۶۲۸-۶۳۱
جمال الدین حسین انجو - ۵۱۱
جمال الدین حسین بن علی نگا ابوالفتوح رازی
جمال الدین حسین خوانساری نگا محقق خوانساری
جمال الدین دستجردانی -۴۱۳
جمال الدین سلمان بن علاءالدین نگا سلمان ساوجی
جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی -۳۷۵-۳۷۸
جمال الدین محمدبن بدرالدین شیرازی نگا عرفی شیرازی
جمال زاده (محمدعلی) - ۶۰۵ -۶۳۱
جوانشیر - ۲۱۱
جواهرلعل نهرو - ۶۶۸
جوجی - ۳۹۰-۳۹۴-۴۰۳
جوزی -۴۵۹
جوهربن مزار -۲۴۱
جهان تیمور -۴۲۸
جهانسوز نگا علاءالدین حسین غوری
جهانسوز نگا حسینقلیخان قاجار
جهانشاه بن قرایوسف -۴۵۵-۴۶۰-۴۶۱
۴۶۲-۴۶۴-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۷۰-۴۷۱
جهانگیرآق قونبلو-۴۶۸
جهانگیربن تیمور گورکانی - ۴۴۰ -۴۴۱
جهانگیرپادشاه تیموری -۵۱۴ -۵۲۲
جهانگیرخان -۵۷۸

جهانگیر قشقائی -۶۳۳
جیمزاول -۵۱۱
جیمس موریه -۵۸۴-۵۸۶

ج

چان دراگوپتا - ۴۸-۵۱-۵۲
چرچیل -۶۵۹
چغال اغلی -۵۱۳-۵۱۴
چغری بیگ - ۳۲۶-۳۳۲
چلبی (حاج خلیفه) -۵۳۱
چنگیز - ۳۳۵-۳۶۴-۳۶۸-۳۸۲-۳۸۳
۳۸۶- ۳۸۷ - ۳۸۸-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۳
۴۰۴
چنگیز بیگ روملو- ۵۱۶
چودری محمدعلی -۶۶۵

ح

حاتم اصم نگا عبدالرحمن بن علوان
حاج ابراهیم کلانتر - ۵۷۶-۵۸۰-۴۸۴
حاج سیدمحسن -۶۲۹
حاج سید هاشم -۶۲۹
حاج علی‌اکبر نواب (بسمل) - ۵۶۹
حاج قوام (قوام‌الدین‌حسن) -۴۳۳
حاج محمد حسن‌امین‌الضرب - ۶۲۱
حاج محمود قناد -۶۳۱
حاج ملاعلی کنی -۵۸۲-۶۲۰
حاج ملاهادی سبزواری - ۵۷۹-۶۱۰
حاج میرزا آقاسی -۵۹۴-۵۹۹-۶۰۱
حاج میرزا ابوالحسن‌خان شیرازی -۵۸۴
حاج میرزا علیخان امین‌الدوله -۶۲۵
حاج میرزا محمد اخباری -۵۸۷
حاج میرزا محمد باقرملاباشی - ۴۶۳
حاجی برلاس -۴۳۶
حافظ (شمس‌الدین محمد) - ۲۹۴-۴۲۱
۴۲۳-۴۳۳ - ۴۳۵- ۴۳۹-۴۴۳-۴۴۴
۴۴۵-۴۴۹-۴۵۲-۴۵۶
حافظ ابرو -۴۵۲-۴۵۶-۴۵۹
حافظ‌احمد پاشا -۵۲۱
حافظ محمودخان‌کاشی - ۵۰۳
حافی (ابونصربشیربن حارث) -۲۴۵
حامدبن عباس - ۲۸۴
حبیب اصفهانی (بوستان) -۶۲۲
حبیب‌الله‌ذوالفنون -۶۰۹
حبیب‌الله شریفی -۴۸۳
حجاج‌بن یوسف ثقفی - ۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷
۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۴۲
حجت نگا ناصرخسرو
حدائق (حاج‌شیخ‌یوسف) - ۶۵۸
حسام‌الدوله اردشیر کینه‌خواریه -۳۹۴
حسام‌الدوله اردشیربن‌حسن‌باوندی - ۳۷۱
حسام‌الدوله ابوالعباس تاش - ۳۰۵
حسام‌الدین چلپی -۳۹۷-۴۰۹
حسام‌الدین خلیل‌لر- ۳۹۵
حسام‌الدین علی غوری -۳۶۳-۳۶۵
حسام‌الدین عمربن عبدالعزیز (صدرشهید)
۳۵۵
حسام‌الدین عمرلر-۴۱۲
حسام‌السلطنه نگا سلطان‌مراد میرزا
حسان‌بن ثابت -۲۲۲
حسن‌بن احمد نگا ابوعلی فارسی
حسن‌بن بویه نگا حسن‌رکن‌الدوله
حسن‌بن زید باقری نگا الداعی

حسن بن زید علوی ـ ۲۵۷ـ۲۶۸ـ۲۷۰ـ۲۷۱ـ۴۷۴
حسن بن سدیدالدین نگا علامه حلی
حسن بن سهل بن عبدالله سرخسی ـ ۲۶۴
حسن بن علی نگا ناصر کبیر
حسن بن علی بن جعفر بن حسین بن محمد صباح نگا حسن صباح
حسن بن فیروز ـ ۲۹۱
حسن بن قاسم (داعی صغیر) ـ ۳۸۳ـ۲۸۶
حسن بن کیخسرو کینه خواریه ـ ۴۳۲
حسن بن محمد نگا ابوالفضائل چغانی
حسن بن محمد بن حسن نگا حسام الدین چلپی
حسن بن محمد بن شرفشاه علوی ـ ۴۱۹
حسن بن محمد بن کیا بزرك امید ـ ۳۶۸ـ۳۶۹
حسن بن محمد تبریزی ـ ۴۵۶
حسن بن منصور سیرافی ـ ۳۱۷
حسن بن هانی نگا ابونواس
حسن بیگ آق‌قونیلو (اوزن حسن) ـ ۴۶۶ـ۴۶۸ـ۴۶۹ـ۴۷۰ـ۴۷۱ـ۴۷۲ـ۴۷۳ـ۴۷۴ـ۴۷۸ـ۴۸۱
حسن بیگ روملو ـ ۵۰۴
حسن بیگ‌لله ـ ۴۸۴
حسن خان زند ـ ۵۷۳
حسن خان سالار ـ ۴۹۹ـ۶۰۰ـ۶۰۱
حسن رکن‌الدوله دیلمی ـ ۲۸۹ـ۲۹۳ـ۲۹۴ـ۲۹۵ـ۲۹۹ـ۳۰۰ـ۳۰۱ـ۳۰۳ـ۳۰۵ـ۳۰۷ـ۳۰۹
حسن صباح ـ ۳۲۶ـ۳۳۶ـ۳۳۷ـ۳۳۸ـ۳۳۹ـ۳۴۲ـ۳۵۳
حسنعلی میرزا شجاع‌السلطنه ـ ۵۸۶ـ۵۹۴
حسن غزنوی (سیداشرف) ـ ۳۵۱ـ۳۶۷
حسن فروزان نگا حسن بن فیروز
حسنك وزیر ـ ۳۱۹ـ۳۲۲
حسن مازندرانی ۳۹۹
حسن مستوفی ـ ۶۱۳ـ۶۱۸ـ۶۳۹ـ۶۴۵ـ۶۴۹
حسنویة بن حسین بازرگانی ـ ۲۹۶
حسین بن طاهر ـ ۳۰۵
حسین بن علی نگا ابوالفتوح رازی
حسین بن علی اصفهانی نگا طغرائی
حسین بن علی بن عیسی بن ماهان ـ ۲۵۴ـ۲۵۸
حسین بن علی مرورودی ـ ۲۸۲ـ۲۸۳
حسین بن محمد ـ ۲۵۳
حسین بن مصعب ـ ۲۵۳ـ۲۵۵
حسین بن معاذ ـ ۲۴۶
حسین بن ملك غیاث الدین محمد صفاری ۵۱۹
حسین بن منصور بیضاوی نگا حلاج
حسین خان پیرنیا (مؤمن‌الملك) ـ ۶۶۰
حسین خوارزمی ـ ۳۲۱
حسین سلطان ـ ۵۵۰
حسینعلی بیگ‌بیات ـ ۵۱۱
حسینعلی‌خان قاجار ـ ۵۷۹ـ۵۸۱
حسین غلجائی ـ ۵۵۶
حسین علی میرزا فرمانفرما ـ ۵۸۰ـ۵۹۴ـ۵۹۵
حسینقلیخان قاجار (جهانسوز) ـ ۵۶۶ـ۵۶۸ـ۵۶۹ـ۵۷۰ـ۵۷۱ـ۵۷۴ـ۵۷۵

حسین میرزا قره قونیلو ـ۴۷۲
حسین واعظ کاشفی ـ۴۷۹
حشمت‌الدوله نگا حمزه میرزا
حصین بن حسین بن‌مصعب ـ ۲۶۰
حضرت احمد بن‌موسی ع شاهچراغ
حضرت‌رسول‌اکرم-۱۸۶-۱۹۲-۱۹۷-۲۰۵
۲۰۷ـ ۲۰۸ ـ ۲۰۹ـ۲۱۰ـ۲۱۱ـ۲۱۲
۲۱۸ ـ۲۱۹ ـ ۲۲۲-۲۲۸ـ۳۲۰ـ۴۱۲
۶۳۳
حضرت‌سجاد نگا علی‌بن حسین‌علیه‌السلام
حضرت قائم علیه‌السلام ـ۲۶۹-۲۷۳-۲۹۰
حضرت محمدص نگا حضرت رسول‌اکرم
حضرت معصومه ع (فاطمه) - ۲۵۶- ۳۵۶
۴۸۷
حفصه - ۲۱۷-۲۲۱
حکم بن‌ابی‌العاص ـ۲۱۷
حکم بن عمر-۲۲۰
حکم‌الدین غوری ـ۴۱۶
حکیم محمد هاشم شیرازی - ۵۳۴
حلاج ـ۲۶۷-۲۸۴
حماد راویه ـ۲۴۶
حمدالله مستوفی ـ۴۰۸-۴۱۸-۴۲۰- ۴۲۴
۴۲۹-۴۳۱-۴۷۹
حمزه اصفهانی ـ۲۷۴-۲۹۷ـ۳۰۰
حمزه بیگ اصلانو-۳۵۶
حمزه پسر آذرك ـ۲۵۱-۲۵۳-۲۵۹
حمزه علیه‌السلام ـ۲۰۸
حمزه میرزا حشمت‌الدوله ـ۵۹۹ ـ۶۰۱
۶۰۷
حمزه میرزا صفوی ـ ۵۰۵-۵۰۶ - ۵۰۷
۵۰۸
حمزه میرزا - ۵۳۲
حیدرمیرزا صفوی ـ۵۰۸
حمویة بن‌علی(حمویة کوسه) ـ۲۸۲
حنظله باد غیسی ـ۲۶۱-۲۷۴
حیدرقصاب ـ۴۳۳-۴۳۶

خ

خابیشا ـ۱۳
خادم بیگ (خلیفه‌الخلفا) - ۴۸۴
خازم بن خزیمه - ۲۴۴
خاص مراد عثمانی ـ۴۷۳
خاقان اکبر نگا منوچهرثانی
خاقان ترك ـ ۱۹۵ـ ۱۹۷-۱۹۸ـ۲۰۱
۲۴۸
خاقان چین - ۱۷۲-۱۷۳-۱۹۴
خاقانی شروانی - ۳۴۷-۳۵۳-۳۶۶-۳۷۲
۳۷۵ـ۳۸۰
خالدبن جعفر برمکی ـ۲۳۰-۲۴۴-۲۴۷
خالدبن عبدالله قسری ۲۳۳
خالدبن ولید ـ۲۱۲
خالسیداوس ـ۲۷
خان دوران ـ۵۵۶
خان محمد استاجلو ـ۴۸۴
خدا مراد زند ـ۵۶۶
خدیجه علیه‌السلام ۲۰۷
خسرو نگا انوشیروان
خسرو اول - ۱۴۰-۱۴۱
خسروپاشا ـ۵۲۳

خسرو پرویز(ساسانی) -۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳
۱۲۴- ۱۲۵-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳ - ۲۰۴
۲۰۵- ۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹ - ۲۱۰
۲۱۱
خسرو دوم - ۱۵۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۷۰
خسرو سوم -۲۱۱
خسرو چهارم نگا پوشان هو
خسرو پنجم -۲۱۱
خسرو شاه غزنوی - ۳۶۶-۳۶۷-۳۷۲
خسرو ملك غزنوی -۳۶۷-۳۷۴- ۳۷۵
۳۸۱
خسرو میرزا - ۵۲۴
خسرو میرزا قاجار - ۵۹۲
خشایارشا - ۶ - ۱۳-۱۴- ۱۵-۱۶-۱۷
۶۶۴
خشایارشای دوم - ۲۵
خضرخان بن ابراهیم - ۳۴۰
خضرلر - ۴۱۲
خطیب تبریزی - ۳۴۸
خطیب قزوینی - ۴۲۸
خلاق المعانی نگا کمال‌الدین اسماعیل
خلف بن احمد(خلف‌بانو) - ۲۹۸-۲۹۹
۳۰۵-۳۰۹-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۴
خلیل‌خان کراوغلی قزوینی - ۵۸۱-۵۸۲
خلیل پاشا - ۵۱۸
خواجوی کرمانی -۴۰۷ - ۴۱۱ - ۴۲۶
۴۳۲
خواجه احمد خالدی نگا صدرجهان
خواجه اختیارمنشی -۵۰۶
خـواجه امین‌الدین عبدالرزاق پاش تینی
۴۲۷-۴۲۸
خواجه امین‌الدین کازرونی - ۳۷۲
خواجه امین‌الدین مرجان - ۴۴۰
خواجه جلال‌الدین تورانشاه - ۴۴۴
خواجه حبیب‌الله (وزیرهرات) - ۴۸۹
خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - ۳۹۷
۴۱۳-۴۱۸-۴۲۰-۴۲۲
خواجه‌شهاب‌الدین عبدالله مروارید(بیانی)
۴۸۶
خواجه عبدالرحمن خازنی - ۳۳۸
خواجه عبدالقا در مراغه‌ای - ۴۵۲
خواجه عبداله انصاری - ۲۸۳-۳۱۳-۳۴۲
خواجه علیشاه تبریزی نگا تاج‌الدین
علیشاه
خواجه‌شمس‌الدین سربدار - ۴۳۱ -۴۳۳
۴۳۶
خواجه علی مؤید - ۴۳۷-۴۴۴
خواجه عمید عطائی نگا عطائی رازی
خواجه غیاث‌الدین همدانی - ۴۲۵
خواجه نصیرالدین طوسی - ۳۸۱ - ۳۹۴
۳۹۶-۳۹۹-۴۰۱-۴۰۳-۴۰۵-۴۱۹-۴۶۹
خواجه نظام‌الملك - ۳۱۷- ۳۳۴ - ۳۳۵
۳۳۸-۳۴۱-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵
خواجه وجیه‌الدین مسعود پاش تینی-۴۲۸
۴۳۰
خواند میر (غیاث‌الدین) - ۴۷۳ - ۴۷۴
۴۸۰-۴۸۹-۶۹۱-۴۹۳
خورزاد نگا فرخ زاد

خوشنواز - ۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲
خیابانی (شیخ محمد) - ۶۳۷-۶۴۰
خیالی بخاری -۴۶۴
خیام نیشابوری - ۳۳۸-۳۴۹-۳۵۲-۳۵۳
۳۵۶-۳۸۷
خیذربن کاووس نگا افشین
خیزران - ۲۴۵-۲۴۹

د

داتامس - ۳۸
داتیس - ۱۲
داراشکوه (محمد) -۵۲۸ - ۵۳۱
داردوهی - ۵
داریوش اول (داریوش کبیر) - ۵ -۶-۷-۸
۱۰-۲۶-۵۲-۵۳ -۲۰۷-۵۲۲-۶۱۹-۶۵۰
۶۷۵-۶۸۵
داریوش دوم - ۲۵-۲۶-۲۸-۲۹ - ۳۱
۴۳
داریوش سوم - ۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷
دازویه - ۲۳۳-۲۴۲
داعی صغیر نگا محمدبن زید
داعی کبیر نگا حسن بن زید علوی
داعی کبیر نگا الاطروش
داودبن یزیدبن عمر - ۲۳۸
درمرکوتون - ۵۲۱ - ۵۲۲
درودی (علی) -۶۱۶
دروزی - ۳۱۸
درویش‌خان (غلامحسین) - ۶۱۲ - ۶۴۵
درویش عبدالمجید (خموش) - ۵۶۸
دسبالوس - ۱۱۸
دعبل‌بن علی خزاعی - ۲۶۷
دقیقی - ۳۰۲-۳۰۴
دکترعلی اصغرخان (مؤدب‌الدوله) ۶۴۱
دکترکوتون - ۵۸۹
دمتریوس -۴۹-۵۱ -۵۳ -۵۶
دمتریوس اول - ۷۲- ۷۵-۷۶-۷۷
دمتریوس دوم (نیکاتور) ۷۵-۷۷-۷۸-۸۱
دمتریوس فیلوپاتر- ۸۵-۸۷
دمی تیان - ۱۱۸-۱۳۸
دمی نیکان -۳۹۷
دوست محمد خان (معیرالممالك) - ۶۲۷
۶۳۵-۶۴۷
دوقوزخان -۴۰۶
دوگوا - ۵۱۲
دولتشاه سمرقندی - ۴۷۷-۴۷۸ - ۴۷۹
دون گراسیاسیلوفیگوئرا -۵۱۷
دون گراسیاملشور -۵۱۹
دهخدا (علی‌اکبر) ۶۱۶-۶۶۵
دیدوت دوم ۵۹ -۶۴
دیزابول - ۱۹۸
دیصان ۱۳۱
دین محمدخان ازبك - ۵۰۸
دینوری (احمدبن داود) -۲۷۷-۴۷۷
دیو داو دوم - ۲۷۹
دیودتوس (تریفون) - ۷۸
دیوکلسین - ۱۵۰-۱۵۱
دیوید استروناك - ۶۷۶

ذ

ذبیح‌الله صفا - ۳۵۶

ذوالاکتاف نگا شاپوردوم
ذوالریاستین نگا فضل‌بن سهل سرخسی
ذوالسعادتین نگا حسن‌بن منصور سیرافی
ذوالفضائل نگا احمدبن محمداخسیکتی
ذوالفقارخان افشار - ۵۷۳
ذوالفقارخان غلجائی - ۵۵۰ -۵۵۲
ذوالنورین نگا عثمان‌بن عفان

ر

رئیس محمدکوهی - ۴۸۲
رابرت شرلی - ۵۱۰-۵۱۴-۵۱۶-۵۱۷
۵۲۱-۵۲۲
رافع بن نصربن‌سیار -۲۵۳
رافع بن هرثمه -۲۷۵-۲۷۶
راوندی - ۳۸۱
ربیع بن زیاد - ۲۱۷
رجاء بن‌ابی‌الضحاك - ۲۵۵
رجب سرائی - ۶۳۳
رحمت (سید علی‌کازرونی) - ۶۰۸-۶۳۴
رحمت (میرزا عبدالله) - ۶۰۴-۶۴۴
رحمت علیشاه -۶۰۷
رحیم خان زند - ۵۷۰
رداس پس - ۱۰۱
رستم‌آقا روزافزون - ۴۸۴
رستم بیگ‌آق‌قوینلو- ۴۷۸-۴۷۹
رستم بیگ‌کردانلو - ۵۶۴
رستم خان ۵۲۴
رستم فرخ زاد - ۲۱۳
رستم فرخ هرمز ۲۱۱
رستم محمد سعدلو -۵۴۷
رشیدالدین ابوالفضل‌میبدی -۳۵۳-۳۶۳
رشیدالدین ابو عبدالله محمد بن علی شهر آشوب نگا ابن شهرآشوب
رشیدالدین‌وطواط-۳۳۹-۳۴۴-۳۵۴-۳۵۹
۳۶۱-۳۶۵-۳۷۳
رضا شاه‌کبیر (رضاخان میرپنج) - ۴۴۵
۵۷۷ - ۶۱۴ -۶۳۶-۶۳۹-۶۴۰-۶۴۱
۶۴۲ - ۶۴۳ -۶۴۴-۶۴۵-۶۴۶-۶۴۷
۶۴۸ - ۶۵۰ -۶۵۱-۶۵۲-۶۵۳-۶۵۵
۶۵۶ - ۶۵۸-۶۶۲-۶۶۵
رضا عباسی -۵۰۱ -۵۰۶ -۵۲۵
رضا قلی خان ایلخانی - ۵۹۲
رضا قلی میرزا افشار -۵۴۶ -۵۵۳-۵۵۵
۵۵۶ - ۵۵۷ - ۵۵۸ -۵۵۹
رضا قلی هدایت -۳۵۶-۵۸۰ -۵۹۵-۵۹۹
۶۱۱-۶۰۲
رکسانا (روشنك) - ۴۶-۴۹ - ۵۰
رکن‌الدوله نگا حسن رکن‌الدوله دیلمی
رکن‌الدوله ابوطالب یمین امیرالمومنین نگا طغرل سلجوقی
رکن‌الدین ابوطالب‌طغرل نگا طغرل‌دوم
رکن‌الدین اوحدی - ۴۰۵-۴۲۸
رکن‌الدین خورشاه -۳۹۹ -۴۰۰ - ۵۸۷
رکن‌الدین سام -۳۵۹
رکن‌الدین سلطان شاه بن قاورد سلجوقی ۵۳۵
رکن‌الدین عالم بن‌ابی‌الحسین هروی نگا امیرحسینی هروی
رکن‌الدین علاءالدوله‌سمنانی -۴۰۲-۴۲۶

رکن‌الدین یوسف - ۴۲۵
رکن‌زاده آدمیت (محمدحسین)-۴۵۴-۶۲۳
روحانی وصال -۶۵۲
رودکی -۲۷۱-۲۹۰-۲۹۸-۳۲۵
رودلف -۵۱۳
روزافزون نگا تاج‌الدین فیروزشاه
روزبه نگا سلمان فارسی
ررزبه نگا عبدالله مقفع
روشنك نگا رکسانا
روکو - ۶۳۴
رومئو - ۵۸۲
رومانوس دیوجانوس -۳۳۵-۳۳۶
رویتر(بارون جولیوس) -۶۱۲-۶۱۹
ریچارد ویلسن -۵۰۲
ریحانه -۳۲۱
ریدر اتریشی -۶۱۳-۶۱۴

ز

زاروبابل -۲
زاکون - ۱۴۲
زاماسب نگا جاماسب
زاهدی (سرلشکر) -۶۶۳
زبیده -۲۶۰
زردشت (زرتشت) -۲۶۷
زرمهرسوخرا -۱۸۲-۱۸۳
زکریای رازی -۶۷۷
زکی‌خان زند - -۵۷۲-۵۷۳
زلالی خوانساری - ۵۱۷
زم - ۱۸۸
زمانشاه درانی - ۵۷۷ - ۵۸۰ - ۵۸۱
زمخشری -۳۳۷-۳۵۹
زنگی بن سنقربن مودود -۳۶۷-۳۶۸
زنوبیا (زینب) - ۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸
زوبوف (سرهنگ) - ۵۵۸
زوپیتر- ۵
زیادبن ابیه - ۲۲۱-۲۲۲
زیاد بن صالح -۲۴۰
زی پت - ۵۶
زیدبن عارفه-۳۰۱
زیدبن علی‌بن‌حسین -۲۳۵-۲۳۶
زین‌الدین اسمعیل بن‌حسن جرجانی-۳۴۸
زین‌الدین بن‌نورالدین علی‌بن‌احمد عاملی نگا شهید ثانی
زین‌الدین شیرازی - ۴۵۵
زین‌العابدین اشرف‌الکتاب -۶۱۷
زین‌العابدین شیروانی -۵۹۲
زین‌العابدین علی عبدی بیگ نگا نویدی
زینل بیگ‌آق قوینلو - ۴۷۳
زینل بیگ شاملو -۵۲۱
زینون - ۱۸۴

ژ

ژان باتیست فابر -۵۴۱ -۵۴۲
ژان فان هاسلت ۵۲۴
ژرژ سوم (جرج سوم) -۵۸۴ - ۵۸۵
ژرژمانیکوس -۱۰۶-۱۰۷
ژنده پیل نگا شیخ‌احمد جام
ژنرال دوگل - ۶۵۸
ژنرال کلین -۶۲۱
ژنرال گورسل -۶۶۹
ژنرال نارسکی - ۶۳۲

ژوبر -۵۸۲
ژوزف -۱۷۷
ژوژ -۲۰۳
ژوستن -۱۸۷-۱۸۹-۱۹۷-۱۹۸
ژوستنین - ۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۴
۱۹۶
ژول سزار -۸۵
ژولیانوس (ژولین) ۱۶۲-۱۶۸
ژووین - ۱۶۳
ژوهان فن لینین -۵۳۷
ژوهان کونائن - ۵۳۰

س

ساتی برزن -۴۵-۴۶
ساتی بیگ خاتون -۴۲۲-۴۲۸
سابوربن سهل -۲۶۹
ساد چیکف - ۶۶۰
ساروتقی نگا میرزا تقی اعتمادالدوله
سالارالدوله (ابوالفتح میرزا) - ۶۳۵
سامان خداة - ۲۴۸-۲۷۲
سام میرزا صفوی -۴۹۲ - ۴۹۳ - ۴۹۴
۵۰۰ -۵۰۱ -۵۲۳
سام میرزا (دروغی) - ۵۵۹
سامی (علی) -۳۸۴
سانا تروك (اشك دهم) - ۸۷-۸۹ -۱۳۳
سان دراکت نگا چان دراکوپتا
سبکتکین - ۳۰۲-۳۰۳-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۶
سپتیموس سوروس -۱۳۳-۱۳۴-۱۳۶
سپهر نگا محمد تقی کاشانی
سپهسالار نگا میرزا حسینخان
سپهسالاراعظم نگا میرزا محمدخان قاجار
ستارخان (سردارملی) - ۶۳۵
سخاوی -۴۲۴
سراج‌الدین عثمان نگا مختار غزنوی
سراس پادانس -۱۰۱
سرپرسی سایکس - ۱۸۹- ۶۲۸ - ۶۳۸
۶۳۹
سرتیپ گاردان - ۵۸۳ -۵۸۴
سرجان ملکم -۵۸۰ -۵۸۱ -۵۸۳ -۵۸۴
۵۸۶
سرتیپ رضاخان نگا رضا شاه کبیر
سرداراسعد بختیاری -۶۳۲- ۶۳۸
سردارسپه نگا رضا شاه کبیر
سراج‌الدین (سرگین) -۶۴۵
سرریدربولارد -۶۵۶
سرکنت لوفتوس - ۶۰۲
سرگرد ایمبری -۶۴۳
سرگور اوزلی - ۵۸۵
سروش اصفهانی (محمدعلی) -۶۰۴-۶۱۰
سرویلیام اوزلی -۵۸۵
سرهارد فورد جونز -۵۸۴
سرقویتی -۳۸۷
سزار -۹۴- ۹۵
سعادت خان -۵۵۶
سعدالدوله یهودی - ۴۱۰-۴۱۱
سعدالدین جوینی -۳۹۸
سعدالدین محمد کاشغری -۴۶۷
سعدالدین ساوجی -۴۱۸
سعدالدین مسعود بن عمرتفتازانی - ۴۲۲
۴۴۲-۴۴۵

سعدالدین هروی ـ۳۹۸
سعدبن ابوبکر ـ ۴۰۰-۴۰۲
سعدبن ابی‌وقاص -۲۱۳-۲۱۴-۲۱۶-۲۲۳
سعدبن ابوبکرزنگی ـ۳۸۰-۳۸۲-۳۸۳
۳۸۷-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۳-۴۰۴
سعدی (شیخ مشرف‌الدین) ـ ۳۷۵-۳۷۶
۳۷۸ ـ ۳۸۵-۳۹۲-۳۹۴-۴۰۰-۴۱۱
۴۱۹-۴۳۱-۴۷۷-۶۱۸
سعیدالحرشی -۲۳۷
سعیدبن عثمان ۲۲۳
سعید نفیسی - ۳۱۸-۴۳۸ -۶۲۳ - ۶۷۹
سعید هروی نگا سعیدالدین هروی
سغدیانس (سکدیانوس) - ۲۵
سفاح نگا ابوالعباس سفاح
سقراط -۱۷
سکان شاه نگا بهرام سوم
سلجوق بن سلغر -۴۰۲
سلطان ابراهیم بن بهرام میرزای صفوی-
۵۰۰-۵۰۴
سلطان ابراهیم غزنوی -۳۳۲
سلطان ابوسعید (علاءالدین) -۴۱۶-۴۱۹
سلطان احمدبن‌ابوسعید تیموری ـ۴۷۹
سلطان احمد بن شیخ اویس (احمدجلایر)
۴۳۱-۴۴۳-۴۵۲
سلطان العلما بهاءالدین محمد بلخی نگا
بهاءالدین ولد
سلطان‌الدولد ابوشجاع‌دیلمی -۳۱۷-۳۱۹
سلطان‌اویس جلایر \نگا شیخ‌اویس‌ایلکانی
سلطان جنید - ۴۶۵-۴۶۷ - ۴۷۵
سلطان حسام‌الدوله شهریاربن قارن-۳۳۷
سلطان حسین بایقرا ـ ۴۶۰-۴۶۲- ۴۷۱
۴۷۲-۴۷۷-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۷
۴۸۸-۴۸۹-۴۹۵-۴۹۷
سلطان حسین بن اویس‌جلایر -۴۳۱-۴۴۰
۴۴۳
سلطان حسین غوری -۳۵۲
سلطان حیدر - ۴۷۵-۴۷۷-۴۸۰
سلطان حیدر میرزا صفوی ۵۰۴
سلطان خلیل بن حسن بیگ‌آق قوینلو ـ
۴۷۴
سلطان خلیل بن میرانشاه - ۴۵۰ - ۴۵۱
۴۵۲-۴۵۳
سلطان خلیل ذوالقدر -۴۸۶
سلطان زین‌العابدین‌آل‌مظفر -۴۴۳
سلطان سلیمان قانونی - ۴۸۸-۴۹۲-۴۹۶
۴۹۸-۴۹۹-۵۰۲
سلطان سلیم عثمانی -۴۸۵-۴۸۸
سلطان سلیم دوم -۵۰۱ -۵۰۲
سلطان سنجرسلجوقی -۳۵۴- ۳۵۵
سلطان‌شاه بن‌ایل‌ارسلان خوارزمشاه-۳۷۰
۳۷۱-۳۷۲-۳۷۶-۳۷۸
سلطان شاه بن‌قاورد - ۳۳۷ - ۳۳۸-۳۴۰
۳۴۱
سلطان عبدالحمیدخان‌عثمانی -۵۹۷-۶۲۴
سلطان علی‌بن‌سلطان حیدر - ۴۷۷ -۴۷۸
سلطان علی سیاهپوش - ۴۴۶-۴۵۸
سلطان علی مشهدی (سلطان‌الخطاطین)
۴۶۲ -۴۸۷
سلطان عمادالدین احمدآل مظفر - ۴۴۳

سلطان محمد خدابنده (الجایتو) - ۴۱۵
۴۱۶-۴۱۷-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۸
سلطان محمدخدابنده صفوی - ۵۰۳-۵۰۴
۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۱۰
سلطان محمد خوارزمشاه نگا علاءالدین محمد خوارزمشاه
سلطان محمد عثمانی(سلطان محمد فاتح)
۴۶۷-۴۷۲-۴۷۴
سلطان محمودبن ابوسعید تیموری -۴۷۹
سلطان محمود خان عثمانی-۵۵۵
سلطان محمود دوم - ۴۴۸
سلطان محمود غزنوی -۳۰۰- ۳۰۵-۳۰۸
۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵
۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۶
سلطان مراد سوم عثمانی - ۵۰۳ - ۵۰۵
سلطان مراد چهارم -۵۲۱ - ۶۲۵ - ۵۶۰
سلطان مراد میرزا حسام‌السلطنه - ۶۰۱
۶۰۳-۶۰۴-۶۰۹-۶۱۶
سلمان ساوجی - ۴۱۴ - ۴۳۰ - ۴۴۰-۴۴۱
سلمان فارسی -۲۰۹- ۲۱۸-۲۱۹
سلمان میرزا اعتمادالسلطنه -۵۰۶
سلوکوس اول (نیکاتور) - ۴۸-۴۹ - ۵۰
۵۱ -۵۲ -۵۳ - ۵۵
سلوکوس دوم (کالی نیکوس) ۶۱-۶۲-۶۳
۱۶۴-۱۹۰
سلوکوس سوم (سوتر) -۶۴
سلوکوس چهارم (فیلوپاتر) -۷۰-۷۲
سلوکوس پنجم -۸۱
سلوکوس ششم (اپی‌فان) - ۸۵
سلیمان - ۲۶۵
سلیمان بن چغری بیگ -۳۳۳
سلیمان بن عبدالملك -۲۳۱-۲۳۲
سلیمان بن قتلمش - ۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱
سلیمان خان -۴۲۸
سلیمان خان - ۵۷۰
سلیمان سلجوقی - ۳۶۷
سلیمان شاه بن‌قلج ارسلان -۳۸۳
سلیمان صباحی بیدگلی -۵۷۱
سمباد نگا سند بادمجوس
سمنوف -۵۴۰
سنائی - ۳۲۷-۳۳۳-۳۳۷-۳۵۵-۳۶۳
سنان پاشا -۵۱۳
سنجربن ملکشاه سلجوقی - ۳۴۱ - ۳۴۵
۳۴۶-۳۴۸-۳۵۰ - ۳۵۱-۳۵۲ -۳۵۴
۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷ - ۳۵۸-۳۵۹ -۳۶۰
۳۶۱-۳۶۲
سنجربن‌طغانشاه -۳۷۶
سندباد مجوس -۲۴۱
سند روك نگا سانا تروك
سنقربن مودود -۳۶۱-۳۶۷-۳۶۸
سواموس -۱۲۸-۱۲۹
سوخرا - ۲۶۰
سورماسس - ۱۶۳-۱۶۴
سورنا -۹۳-۹۵
سوروس نگا سپتیموس سوروس
سوزنی سمرقندی -۳۶۹-۳۷۱
سوفاگازنوس -۶۷
سولا - ۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹

سهل بن سنباط -۲۶۱
سهم شاپور نگا تهم شاپور
سهیلی (علی) ۶۲۶
سیاوش -۱۸۴
سیبویه -۲۴۵-۲۵۰-۲۵۳
سی پیون - ۶۹-۷۷
سید احمد -۵۵۰
سید اشرف نگا حسن غزنوی
سیدالسلاطین نگا سلطان ابراهیم غزنوی
سی دتس نگا آنتیوکوس
سید حسن حسینی -۴۶۴
سید حسن مدرس -۶۱۱
سید حسین جبل عاملی - ۵۰۹ -۵۳۰
سید سعیدبن احمد -۶۰۴
سید ضیاءالدین طباطبائی - ۶۴۰ - ۶۴۱
سیدعبدالحسین لاری -۶۳۲
سید عبدالله بهبهانی - ۶۲۸ - ۶۲۹-۶۳۲
سید علاءالدین حسین ع -۴۸۷
سید علیخان بن امیر نظام‌الدین دشتکی ۵۲۷
سید علیخان‌بن‌میرزا مقیم اصفهانی -۵۳۷
سید علی محمد شیرازی (باب)۵۹۸-۶۰۰ ۶۰۱
سید علی هروی -۴۹۱
سید کاظم رشتی - ۵۹۸
سید محمد بحرانی -۵۴۰
سید محمد طباطبائی -۵۹۷ -۶۲۸ - ۶۲۹ ۶۴۰
سید محمد طباطبائی (محیط) -۶۲۷
سید محمد نوربخش - ۴۴۶-۴۸۶ - ۴۸۸
سید محمد مشعشع -۴۶۳-۵۵۶
سید میراحمد نگا شاهچراغ
سیدنا نگا حسن صباح
سید نعمت‌الله -۵۴۱
سیدنورالدین‌شاه نعمت‌الله‌ولی - ۴۲۴-۴۵۷ ۴۵۹
سید واقف -۴۶۷
سیده -۳۳۳
سیده بانو - ۲۹۸
سیده ملك خاتون -۳۰۷-۳۱۴
سیزیك نگا آنتیوکوس نهم
سی سیانف -۵۸۱ -۵۸۲ -۵۸۷
سیف‌الدولة بن ابراهیم غزنوی -۳۴۲
سیف‌الدوله حمدانی -۲۹۳
سیف‌الدین ابوالمعالی‌مفیدبن‌مطهر باخزری ۳۷۶
سیف‌الدین اعرج(سیف‌اسفرنگی) - ۴۰۴
سیف‌الدین سوری -۳۶۲
سیف‌الدین غازی اول - ۳۶۱
سیف‌الدین غازی دوم - ۳۷۰ - ۳۷۴
سیف‌الدین قلاون -۴۰۶
سیف‌الدین محمد غوری - ۳۶۷
سیف‌بن محمد بن یعقوب هروی - ۴۲۱
سیف ذی یزن -۱۹۷
سیلی داس -۳۱
سیمجور(ابراهیم) -۲۸۲-۲۸۶-۲۹۲
سیمجور(ابوالحسن) -۳۰۵-۳۰۶
سیمجور(ابوعلی) - ۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸
سیمون -۱۶-۱۷-۲۰-۲۱-۲۸
سیورغتمش -۴۱۱-۴۳۹-۴۴۶

سیورمیشل ـ۵۴۲
سیوطی ـ۴۶۴ـ۴۸۳

ش

شاپور ـ۱۳۶
شاپوراول ساسانی ـ ۱۴۱ ـ ۱۴۲ـ۱۴۳ ۱۴۴ـ۱۴۵ـ۱۴۶ـ۱۴۷ـ۱۵۳ـ۶۶۷
شاپوربن شهریاربن شروین ـ۲۵۸
شاپور دوم (شاپوردوالاکتاف) ـ۱۵۴ـ۱۵۶ ۱۵۷ ـ ۱۵۸ ـ۱۵۹ـ۱۶۰ـ۱۶۱ـ۱۶۲ ۱۶۳ـ۱۶۴ـ۱۶۵
شاپورسوم ـ ۱۶۵ـ۱۶۶ـ۱۶۸
شاپور چهارم ـ۱۷۱
شاپورمهران ـ ۱۸۳
شاردن ـ۵۲۹ ـ ۵۳۴
شارل اول ـ۵۲۱
شارل پنجم (شارلکن) ـ ۴۸۹
شاطرعباس صبوحی ـ۶۰۶
شاکا ـ ۱۵
شاماس ایزباس ۱۴
شاه اسماعیل صفوی ـ ۴۶۳ ـ۴۷۷ـ۴۷۸ ۴۸۰ـ۴۸۱ـ۴۸۲ ـ۴۸۴ ـ ۴۸۵ـ۴۸۶ ۴۸۷ـ۴۸۸ـ۴۸۹ ـ۴۹۲ ـ ۴۹۷ـ۵۰۴ ۵۵۴
شاه اسماعیل دوم صفوی ـ۵۰۳ـ۵۰۴
شاه اسماعیل‌سوم صفوی ـ۵۶۲ـ۵۶۴ـ۵۶۷
شاه بیگم ـ۳۵۶
شاهپور ـ۱۷۰ـ۱۷۲
شاهپور ایلام ـ۱۰
شاهپورعلیرضا پهلوی ـ ۶۶۵
شاهجهان (شهاب‌الدوله) ـ ۵۱۵ ـ ۵۲۳ ۵۲۴ ـ۵۲۸ـ۵۲۹ـ۵۳۱
شاهچراغ (احمدبن موسی‌الرضاع) ـ۲۶۱ ۴۳۱ـ۴۳۲ـ۵۷۴
شاه خلیل ـ۵۸۷
شاهداعی‌الله (داعی‌الی‌الله) ـ۴۵۱ ـ ۴۶۹ ۶۷۰
شاهدخت معصومه فرح نازپهلوی ـ ۶۷۵
شاهرخ تیموری ـ۴۴۱ـ۴۴۶ـ۴۴۷ـ۴۵۰ ۴۵۱ـ۴۵۲ـ۴۵۳ـ۴۵۴ ـ ۴۵۵ ـ۴۵۶ ۴۵۷ـ۴۵۸ـ۴۶۰ـ۴۶۱ ـ ۴۶۲ ـ۴۶۳ ۴۶۴ـ۴۶۸ـ۴۷۶
شاهرخ میرزا افشار ـ۵۵۳ ـ۵۶۱ ـ ۵۷۵ ۵۷۸
شاه زین‌العابدین‌آل مظفر ـ۴۴۴
شاه سلطانحسین صفوی ـ۵۳۹ـ۵۴۰ـ۵۴۱ ۵۴۲ـ۵۴۳ـ۵۴۴ـ۵۵۲ـ۵۵۳ـ۵۶۲
شاه سلیمان صفوی (صفی میرزا) ـ ۵۳۳ ۵۳۴ ـ ۵۳۵ ـ۵۳۷ ـ۵۳۸ ـ۵۳۹ ـ۵۶۱
شاه سلیمان دوم صفوی ـ ۵۶۱
شاه سید علی اکبر ـ۵۰۸
شاه شجاع ـ۴۰۶ـ۴۰۷ـ۴۳۵ـ۴۳۶ـ۴۳۷ ۶۳۸ـ۴۴۰ـ۴۴۱ـ۴۴۳ـ۴۴۴
شاه صفی ـ۵۲۳ـ۵۲۴ـ۵۲۵ ـ۵۲۶ ـ۵۲۷ ۵۳۰ـ۵۴۰ـ۶۴۴
شاه طهماسب اول صفوی ـ۴۸۵ ـ ۴۸۹ ۴۹۰ـ۴۹۱ـ۴۹۲ـ۴۹۳ـ۴۹۴ـ۴۹۵ـ۴۹۶ ۴۹۷ـ۴۹۸ـ۴۹۹ـ۵۰۰ـ۵۰۱ـ۵۰۲ـ۵۰۳
شاه طهماسب‌دوم صفوی ـ۵۴۸ـ۵۴۹ـ۵۵۰ ۵۵۱ـ۵۵۲ـ۵۵۳ ـ۵۵۸

شاه عباس‌صفوی(کبیر) -۴۹۸-۵۰۲-۵۰۵
۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲
۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹
۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۵-۵۲۶-۵۳۰
۵۳۴-۵۳۷-۵۶۰
شاه عباس دوم صفوی -۵۲۷ -۵۲۸ -۵۲۹
۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۴۴
شاه قاسم بن محمد نوربخش -۴۸۸
شاه قلی خان قاجار ۵۴۵
شاه قلی سلطان استاجلو -۵۰۲
شاهك -۲۴۴-۲۶۲
شاه محمودآل مظفر (قطب‌الدین) - ۴۳۵
۴۴۰
شاه محمود اینجو (شرف‌الدین) - ۴۰۶
۴۲۲-۴۲۳-۴۳۶
شاه محمود نیشابوری (زرین قلم) - ۴۷۵
۵۰۰
شاه منصوربن شاه شرف الدین مرعشی -
۴۴۲
شاه منصوربن‌مظفر -۴۴۵-۴۴۶
شاه میرخان ارمنی - ۵۸۸
شاهنشاه آریامهر نگا اعلیحضرت محمد
رضا شاه پهلوی
شاه نعمت‌الله ولی نگا سید نورالدین شاه
نعمت‌الله
شاهی بیگ نگا شیبك‌خان
شاهین براز -۲۰۶-۲۰۸
شجاع‌السلطنه - ۵۵۸
شجاع‌الملك درانی -۵۸۱-۵۸۴
شرف‌الدوله نگا ابوالفوارس شیرزیل
شرف‌الدین عبدالقهار -۴۶۸
شرف‌الدین علی یزدی - ۴۵۷-۴۶۳-۴۶۵
شرف‌الدین محمود اینجو -۴۱۵
شروین نگا شهید شروین
شعاع‌السلطنه -۶۳۳
شعاع‌الملك شیرازی -۶۴۴
شمرذی الجوشن - ۲۲۵
شمس‌آبادی(رضا) -۶۷۷
شمس‌الدوله یهودی -۴۱۱
شمس‌الدوله دیلمی -۳۱۴
شمس‌الدین‌آلپ ارسلان ارغون ۴۰۰
شمس‌الدین ابوالخیر محمدبن محمد نگا
جوزی
شمس‌الدین ابوالفضل اسعدبن محمد نگا
مجدالملك قمی
شمس‌الدین‌ابوالعباس احمدبن‌ابراهیم نگا
ابن‌خلکان
شمس‌الدین ایلدگز - ۳۵۷-۳۶۷- ۳۷۱
شمس‌الدین‌کهین نگا ملك‌رکن‌الدین آل
کرت
شمس‌الدین محمدکاتبی نگا کاتبی
شمس‌الدین محمدآل‌کرت -۴۰۶
شمس‌الدین محمد بن احمد نگا مقدسی
شمس‌الدین محمد بن‌اشرف سمرقندی-۳۸۹
شمس‌الدین محمد بن علی سوزنی نگا
سوزنی سمرقندی
شمس‌الدین محمد بن‌علی‌بن ملك داد نگا
شمس تبریزی

شمس‌الـدین محمد بن قیس رازی ـ ۳۸۸
۳۹۳-۳۹۵
شمس‌الدین محمدبن محمود آملی - ۴۳۳
شمس‌الدین‌محمدبن‌محمود نگا شهرروزی
شمس‌الدین محمد جرجانی ۴۶۱
شمس‌الدین محمدبن یحیی بن‌علی لاهیجی
نگا سید محمد نوربخش
شمس‌الدین محمد حافظ نگا حافظ
شمس‌الدین‌محمدصاحبدیوان جوینی-۳۹۰
۴۰۷-۴۰۸-۴۱۰
شمس‌الکفایه نگا احمدبن حسن میمندی
شمس‌المعالی نگا قابوس بن وشمگیر
شمس‌الوزراء ـ۳۲۲-۳۲۸
شمس تبریزی -۳۷۵-۳۹۷
شمعون -۱۴۲
شنسب ـ۳۱۵
شن‌کوای ـ۱۸۸
شوریده‌شیرازی (فصیح‌الملك) -۴۱۱-۶۰۵
۶۰۸
شوشین دخت -۱۶۸
شهاب‌الدین‌ابوحفص‌عمر بن‌محمدسهروردی
۳۹۴
شهاب‌الدین‌عبدالله‌بن‌عبدالرشید نگا حافظ
ابرو
شهاب‌الدین عبدالله وصاف - ۴۲۴
شهاب‌الدین محمد سام غوری .۳۷۲-۳۷۴
شهاب‌الدین یحیی سهروردی نگا شیخ
اشراق
شهرات ـ ۳۸
شهراکیم بن‌سوریل ـ۳۲۳
شهربانو ـ۲۱۳ـ۴۷۶
شهربراز -۲۰۵-۲۰۶-۲۰۸ـ۲۰۹ـ۲۱۰
۲۱۱
شهرزوری ـ۴۷۱
شهرستانی نگا ابوالفتح‌محمدبن‌ابوالقاسم
شهریاربن شروین ـ۲۵۶-۳۱۰
شهید بلخی (ابوالحسن) - ۲۸۹-۲۹۲
شهید ثانی ـ۴۹۷ـ۴۹۹
شهید شروین - ۲۴۷-۲۵۲
شیبانی کاشانی ـ۶۲۱
شیبك‌خان (محمدشاهی‌بیگ) -۴۸۱-۴۸۲
۴۸۴-۴۸۵-۴۹۰
شیخ ابراهیم (شیرشاه وشیخ شاه) - ۴۵۸
۴۶۴
شیخ ابواسحق اینجو -۴۲۲ـ۴۲۶ - ۴۲۹
۴۳۱-۴۳۲ـ۴۳۳ـ۴۳۵
شیخ ابواسحق‌شیرازی نگا امام‌ابواسحق
بن‌علی‌بن یوسف فیروزآبادی
شیخ ابواسحق‌کازرونی(شیخ مرشد) -۲۹۸
۳۲۳-۴۲۴-۴۵۷
شیخ‌ابوالحسن -۸۲۶
شیخ ابوالحسن خرقانی ۸۲۹-۳۲۳
شیخ‌ابوالفتوح رازی ـ۶۰۴
شیخ‌ابوذرعه -۳۱۹
شیخ ابوسعید ابوالخیر -۲۹۹
شیخ‌ابو عبدالله محمدبن عبدالله نگا بابا
کوهی
شیخ ابومحمد روزبهان -۳۵۴-۳۵۵-۳۶۹

۳۸۴
شیخ‌احمدبن شیخ‌زین‌الدین احسائی-۵۹۰
۵۹۸
شیخ احمدبن محمد اردبیلی نگا مقدس اردبیلی
شیخ احمد ردحی -۶۰۰-۶۲۴
شیخ احمد جام (ژنده پیل) -۳۲۹ - ۳۵۵
۴۲۵
شیخ احمد غزالی طوسی -۳۵۶
شیخ اشراق - ۳۶۴-۳۷۷-۴۱۰
شیخ‌الحکماء (میرزا محمدحسین کازرونی)
۶۴۶-۶۳۷
شیخ‌الرئیس ابوعلی سینا نگا ابن‌سینا
شیخ‌الطائفه نگا محمدبن الحسن علی‌بن الطوسی
شیخ امیرمسعود -۴۷۷
شیخ‌امین‌الدین محمدبن‌شیخ زین‌الدین‌علی
۴۳۰
شیخ‌اویس ایلکانی (جلایر) -۴۳۴ - ۴۳۵
۴۵۶-۴۴۰-۴۳۹-۴۳۸
شیخ اویس خان زند-۵۷۴
شیخ بهائی(بهاءالدین‌محمدبن‌حسین‌عاملی)
۵۳۱-۵۱۹-۴۹۶
شیخ حسن جلایر (شیخ‌حسن بزرك) ۴۲۴
۴۵۶-۴۳۵-۴۳۳-۴۲۸-۴۲۷-۴۲۵
شیخ‌حسن جوزی -۴۲۹
شیخ حسن چوپانی (شیخ حسن کوچك)
۴۳۰-۴۲۸
شیخ حسن بن نظام اصفهانی -۴۶۴
شیخ حیدر (سلطان حیدر) ۴۶۷-۴۷۸
شیخ خزعل -۶۳۷-۶۴۳
شیخ زاهدگیلانی -۴۱۴-۵۳۹
شیخ زین‌الدین ابوالحسن علی بن حسینی (محقق ثانی) - ۴۹۲
شیخ سلمان بنی‌کعب -۵۶۶
شیخ شطاح نگا شیخ‌ابو محمد روزبهان
شیخ شمس‌الدین محمد شیرازی (فدائی)
۴۶۱
شیخ صدرالدین ابراهیم - ۴۱۳
شیخ صدرالدین موسی -۴۱۶-۴۴۶
شیخ صدوق نگا ابن بابویه
شیخ صفی‌الدین اردبیلی - ۳۹۸ - ۴۱۴
۴۱۶-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۶- ۴۲۷ - ۴۴۶
۴۶۷-۴۷۵-۴۹۴
شیخ طایفه - ۳۳۵
شیخ طریحی (شیخ فخرالدین) - ۵۳۵
شیخ عبدالقادرجیلانی -۳۶۸
شیخ عبدالله شافعی - ۴۵۷
شیخ علیخان زند -۵۶۴
شیخ علیخان زنگنه -۵۳۳-۵۳۸
شیخ علی محمد غمام همدانی - ۶۱۸
شیخ غازی نگا شیخ ابواسحق کازرونی
شیخ فضل‌الله نوری -۶۳۱
شیخ کبیر - ۲۷۲-۲۹۱-۳۰۴-۳۱۹-۳۲۹
شیخ لطف‌الله - ۵۲۰
شیخ محمد حزین اصفهانی -۵۳۹
شیخ محمد عبده (مصری) ۶۱۸
شیخ محمد عصار تبریزی -۴۴۱

شیخ محمد لاهیجی (اسیر) ۴۸۸
شیخ محمود شبستری ـ ۴۰۹-۴۲۰-۴۲۱
شیخ مرتضی انصاری ـ۶۰۹
شیخ مرشد نگا شیخ ابواسحق کازرونی
شیخ مرتضی انصاری ـ ۵۸۰
شیخ مفید ـ۳۱۸-۳۲۲
شیخ مقتول نگا شهاب‌الدین سهروردی
شیخ مشرف‌الدین نگا سعدی
شیخ نجم‌الدین رازی ـ۳۹۹
شیخ هادی نجم آبادی ـ۶۲۷
شیرزاد بن مسعود غزنوی ـ۳۴۹ ـ ۳۵۰
شیرویه ـ۲۰۹
شیشیا ـ ۱۰
شیل ـ۶۲۶

ص

صائب تبریزی (محمد علی) ـ۵۱۲-۵۳۴-۵۳۵
صائن‌الدین اصفهانی ـ۴۵۲
صادق هدایت ـ۶۶۲
صارم افندی ـ۵۹۷
صاحب‌الدعوة نگا ابومسلم خراسانی
صاحب بن عباد ـ۲۸۹ـ۲۹۶ـ۳۰۰-۳۰۵-۳۰۹
صاحب‌الزنج ـ ۲۶۹ ـ۲۷۰ـ۲۷۲ـ۲۷۴
صادق خان شقاقی (استظهارالدوله) ـ۵۶۳-۵۶۹ـ۵۷۰ـ۵۷۲ـ۵۷۳ـ۵۷۴
صالح‌بن عبدالرحمن سیستانی ـ۲۳۱
صالح بن نصر کنانی ـ ۲۶۴ـ۲۶۵ـ۲۶۶
صالح بیگ بیات ـ۵۶۱
صالحه ـ ۴۷۰
صبا (ابوالحسن) ـ۶۶۷
صبوری (باقرخان) ـ۶۲۸
صحبت لاری (محمد باقر) ـ۵۹۴
صدرالا شراف ـ۶۷۱
صدرالدین ابـوالمعالی المظفربـن محمد ۴۱۰
صدرالدین دشتکی ـ۴۷۴
صدرالدین شیرازی (مسیح‌الزمان) ـ ۵۲۹
صدرالدین عبداللطیف‌بن محمد خجندی ـ ۳۷۵
صدر اصفهانی ـ۶۰۷
صدرالمتالهین نگا ملاصدرا
صدرجهان ـ۴۱۱ـ۴۱۲
صدیق نگا ابوبکر
صفی‌الدین ارموی ـ۴۱۲
صفی علیشاه (علیخان) ـ ۶۲۵ـ۶۴۲
صفی میرزا صفوی ـ۵۰۷ ـ۵۱۶ ـ۵۲۳
صفی میرزا نگا شاه سلیمان
صفی میرزای ثانی ـ۵۵۲
صلاح‌الدین زرکوب ـ ۴۰۰
صلاح‌الدین ایوبی ـ ۳۶۹-۳۷۷
صلاح‌الدین موسی ۴۵۵
صمصام الدوله ـ۳۰۶
صمصام‌السلطنه ـ۶۳۲ـ۶۳۴ـ۶۳۹
صمصام‌الدین محمود لر ـ ۴۱۲
صنیع‌الممالك (ابوالحسن خان نقاشباشی) ۶۰۷
صنیع خاتم (محمد) ـ۶۱۸

صوراسرافیل (جهانگیرخان) -۶۱۳-۶۳۱
صورتگر(لطفعلی خان) -۵۸۲
صورتگر(دکترلطفعلی) -۶۲۶-۶۸۴
صیدل خان -۵۵۱

ض

ضیاءالدین بن‌جلال‌الدین مسعود شیرازی- ۳۹۰
ضیاءالدین سهروردی - ۳۴۵- ۳۶۹
ضیاءالدین شنسبی -۳۸۱
ضیاءالدین عبدالملك بن عبدالله -۴۳۱
ضیاءالدین بخشی -۴۳۲
ضیاءالدین یوسف بن جامی - ۴۷۷
ضیاءالملك احمد علی‌بن حسن نگا نظام- الملك ثانی

ط

طارق بن زیاد -۲۳۰
طاشی خاتون (تاشی‌خاتون) -۴۳۱-۴۳۲
طاطاوس -۱۰۸
طالب‌آملی -۵۲۲
طالب اف (عبدالرحیم بن ابوطالب)-۶۳۳
طالب جاجرمی -۴۶۶-۴۷۵
طالع -۶۱۹
طاهربن احمد صفاری -۳۰۹-۳۱۱
طاهربن حسین -۲۹۸-۳۰۰
طاهر بن عبدالله (طاهر دوم) -۲۶۳-۲۶۷ ۲۶۸
طاهربن لیث -۲۶۶
طاهربن محمد صفاری -۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱
طاهرذوالیمینین -۲۴۶-۲۵۰-۲۵۳-۲۵۴ ۲۵۵- ۲۵۷
طبرخزی نگا ابوبکرخوارزمی
طغا تیمورخان -۴۲۷-۴۳۳
طغانشاه بن مؤیدآی اوبه - ۳۷۱ - ۳۷۵ ۴۰۵
طغرائی -۳۵۲
طغرل بن‌سنقر-۳۷۹-۳۸۲
طغرل دوم -۳۵۶
طغرل سوم -۳۷۳-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸
طغرل سلجوقی -۳۲۳-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷ ۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱- ۳۳۲ - ۳۳۳ ۴۳۴-۳۶۳
طغرل کافرنعمت -۳۳۰
طلحه -۲۱۸
طلحة بن طاهر -۲۵۸-۲۵۹
طهماسب میرزا صفوی نگا شاه طهماسب دوم
طهماسب میرزا مؤیدالدوله -۶۰۶
طهمورث خان گرجی -۵۱۵ -۵۱۷ -۵۲۴ ۵۳۱

ظ

ظاهری -۲۵۶
ظهیرالدوله محمد امیربیگ -۴۹۱
ظهیرالدین ابومنصور -۳۲۸
ظهیرالدین محمد بابر-۴۲۵-۴۷۶-۴۷۹ ۴۸۰-۴۸۲-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۵
ظهیرالدین تغتکین -۳۴۷
ظهیرالدین فاریابی -۳۸۱

ظهیرالدین مرعشی ـ۲۷۴

ع

عادلشاه (علی قلی‌خان) ۵۶۰ ـ۵۶۱
عادلشاه نگا علی میرزا ظل‌السلطان
عاف قزوینی ـ۶۴۹۰
عارفی هروی (سلمان دوم) ـ۴۶۱
عاشق اصفهانی (آقا محمد) ـ۵۶۸
عالمگیر ـ۵۳۹
عایشه ـ۲۱۸
عباس ـ۴۶۵
عباس‌آقا صراف تبریزی ـ ۶۳۰
عباس بن عبدالمطلب ـ۲۶۳
عباس بن هاشم ـ۲۶۰
عباس قلی خان باوندی پهلوی ـ ۶۱۵
عباس مقصود بیگ ـ۵۱۷
عباس میرزا ـ۵۳۹ ـ ۵۴۳
عباس میرزا ـ۵۵۳ ـ ۵۵۸
عباس میرزا صفوی نگا شاه عباس صفوی
عباس میرزا قاجار ـ ۵۷۲ ـ ۵۷۹ ـ ۵۸۱ ـ ۵۸۲ـ۵۸۳ـ۵۸۴ ـ ۵۸۵ ـ۵۸۶ـ۵۸۷ ـ۵۸۸ ـ۵۸۹ ـ۵۹۱ ـ۵۹۲ ـ۵۹۳ ـ۵۹۷ ـ۶۱۵ـ۶۱۶ـ۶۱۸
عباسه ـ۲۵۲
عبدالباقی تبریزی ـ۵۲۳
عبدالباقی خان زنگنه ـ۵۵۴
عبدالجبار بن عبدالرحمن ـ ۲۴۱
عبدالحمید خان اول عثمانی ـ۵۶۹
عبدالرحمن ـ۲۴۱
عبدالرحمن بن اسحق همدانی ـ ۲۸۷
عبدالرحمن بن علوان ـ۲۸۹
عبدالرحمن بن محمد بن اشعث ـ ۲۲۸ ـ ۲۲۹
عبدالرحمن بن مسلم نگا ابومسلم خراسانی
عبدالرحمن بن ملجم مرادی ـ۲۱۹
عبدالرحمن پاشا ـ۵۸۳
عبدالرحمن خارجی ـ ۲۷۰
عبدالرزاق ـ۴۶۳
عبدالرزاق دنبلی ـ۵۶۶ ـ۵۹۱
عبدالرزاق شیبانی نگا ابن فوطی
عبدالرزاق کاشی ـ۴۲۶
عبدالرزاق کلیشه ساز ـ۶۲۹
عبدالرسول خان ـ۶۰۷
عبدالرشید بن محمود ـ ۳۲۹ـ۳۳۰
عبدالرشید حسینی ـ ۵۳۰
عبدالرشید دیلمی ـ۵۳۴
عبدالسلام بن موسی بن ابی بکر شیرازی ـ۴۶۳
عبداللطیف بن الغ بیگ ـ۴۶۵
عبداللطیف خان ازبك ـ۴۹۵
عبدالعزیز بن محمود بن سعید ـ ۳۶۱
عبدالعظیم قریب ـ ۵۹۷
عبدالقاهر جرجانی ـ ۳۴۰
عبدالمؤمن خان ازبك ـ ۵۰۸ ـ ۵۱۰
عبدالمؤمن صفی‌الدین ارموی ـ۳۸۷
عبدالمجید میرزا عین‌الدوله ـ۶۲۷ـ ۶۲۹
عبدالملك بن قریب نگا اصمعی
عبدالملك بن مروان ـ ۲۲۵ـ۲۲۶ـ۲۲۷ـ ۲۲۹

عبدالملك بن نوح سامانی-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷
عبدالملك دوم -۳۱۰-۳۱۱
عبدالملك عطاش -۳۳۷
عبدالواسع جبلی -۳۶۷
عبدالوهاب قزوینی -۶۲۰
عبدالله بن ابراهیم بن شاهرخ -۴۶۶
عبدالله بن جعفر نگا ابن درستویه
عبدالله بن زبیر -۲۲۴-۲۲۷
عبدالله بن شعبه -۲۴۰
عبدالله بن صالح -۲۷۱
عبدالله بن طاهر -۲۵۱-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۵
عبدالله بن عامر -۲۱۶-۲۱۷
عبدالله بن عبدالمطلب -۱۹۲-۱۹۷
عبدالله بن عتبان - ۲۱۵
عبدالله بن علی بن عبدالله نگا ابوالعباس سفاح
عبدالله بن عمرو بن العاص -۲۲۰
عبدالله بن عمر بن عبدالعزیز -۲۳۷
عبدالله بن مقفع -۲۳۱-۲۳۳-۲۳۸-۲۴۲-۲۴۳
عبدالله بن میمون قداح -۲۷۲
عبدالله پاشا -۵۵۴
عبدالله خان گرجی -۵۴۰
عبدالله قطب شاه - ۵۳۰
عبدالله هاتفی -۴۸۸
عبیدالله بن احمد بن خرداذبه -۲۵۸
عبیدالله بن زیاد - ۲۲۲-۲۲۵-۲۲۷
عبیدالله بن عمر -۲۲۶
عبیدالله خان ازبك - ۴۸۵ - ۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۴-۴۹۵-۵۰۱-۵۰۸-۵۱۰
عبیدالله معمر -۲۱۶
عبیدالله نجم الدین زاکانی - ۴۳۶ - ۴۳۸-۴۳۹
عتبی -۳۲۴
عثمان بن ابی العاص ثقفی -۲۱۵-۲۱۶
عثمان بن عفان - ۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۴۱۷
عثمان بن محمد مختاری - ۳۶۲
عثمان پاشا - ۵۰۵ -۵۰۶-۵۰۷
عدنان مندرس - ۶۶۵
عدنات نگا ادناتوس
عذرا (عزیز) -۱۹-۲۶
عرفی شیرازی -۴۹۸-۵۰۹
عزالدوله دیلمی -۳۰۲
عزالدین ابراهیم -۴۲۰
عزالدین حسین غوری -۳۶۰
عزالدین مسعود بن قطب الدین مودود - ۳۷۸
عزالدین ملك کرد -۴۵۷
عزالملك حسین -۳۴۴
عزت ملك -۴۳۰
عزیز بن نوح -۲۵۹-۲۶۰
عسجدی - ۳۲۶
عصمت (خواجه عصمت الله بخاری) - ۴۵۰-۴۵۸
عضدالدوله دیلمی -۲۷۸-۲۸۰-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۱۰-۳۱۶-۳۱۷-۳۲۷

عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایجی ـ ۳۴۳
عضدالملك قاجار ـ۶۳۲-۶۳۳
عطاء بن حکیم نگا المقنع
عطائی رازی ـ۳۳۹
عطا ملك جوینی ـ ۳۹۰ـ۴۰۵
عقبة بن مسلم هنانی ـ۲۴۵
علاءالدوله ـ۶۲۸
علاءالدوله ابوالمظفر نگا آتسز خوارزم شاه
علاءالدوله الغ بیگ بـن شاهرخ ـ ۴۵۳ ۴۶۷ـ۴۶۸ـ۴۶۹
علاءالدوله بن سنقر ـ۴۶۵
علاءالدوله بن طغانشاه ـ۴۰۵
علاءالدوله علی دیلمی ـ۳۱۸-۳۴۴
علاءالدوله کاکویه ـ۳۲۱-۳۲۶-۳۲۹
علاءالدوله ابوسعیدمسعودبن‌ابراهیم ـ۳۴۵
علاءالدین آتسز غوری ـ ۳۸۶
علاءالدین اتابك یزد ـ۴۰۶
علاءالدین تکش خوارزمشاه ـ ۳۶۹-۳۷۱ ۳۷۲-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰
علاءالدین حسین غوری ـ۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴ ۳۶۷ـ۳۷۲
علاءالدین عطا ملك‌جوینی ـ ۳۷۱ ـ ۴۰۱ ۴۰۸
علاءالدین کرپ ارسلان سنقری ـ۳۷۹
علاءالدین محمد ـ۳۹۸
علاءالدین محمدبن شجاع‌الدین علی‌غوری ۳۸۶
علاءالدین محمد خوارزمشاه ـ ۳۸۰-۳۸۱ ۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸ ۳۹۳
علاءالدین محمد شاه ـ۴۱۲
علاءالدین هندو ـ۴۱۹
علاءالملك ترمذی ـ ۳۸۶
علامه حلی ـ۳۹۷-۴۲۳
علامه دوانی ـ ۴۵۸ ـ ۴۷۱ ـ۴۷۴-۴۷۶ ۴۷۹-۴۸۲-۴۸۶-۴۹۵
علامه قزوینی(محمدبن‌عبدالوهاب قزوینی) ۶۲۰-۶۶۱
علامه مجلسی ـ ۵۳۷
علیا حضرت فرح پهلوی (شهبانوی‌ایران) ۶۵۳ ـ۶۶۸-۶۷۰-۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹-۶۸۱ ۶۸۲-۶۸۴-۶۸۵-۶۸۶-۶۸۹-۶۹۰-۶۹۶ ۶۹۸ ـ۶۹۹
علی‌بن احمد اسدی طوسی ـ۳۳۱
علی بن الحسین ـ۲۶۹
علن‌بن الحسین نگا ابوالفرج اصفهانی
علی‌بن الیاس ـ ۲۸۸
علی‌بن حسن بن‌ایوب نگا فضلویه
علی‌بن حسین انصاری ـ۴۳۸-۴۵۰
علی‌بن شروین ـ۲۷۸
علی‌بن عباس مجوسی اهوازی ـ ۳۰۸
علی‌بن عیسی بن ماهان ۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲ ۲۵۳ـ۲۵۴
علی‌بن لیث ـ۲۷۳-۲۷۴
علی‌بن محمد نگا ابوالفتح بستی
علی‌بن محمد ورزنینی نگا صاحب‌الزنج
علی بن مسعود غزنوی ـ ۳۳۰

علی بیگ بن بهاءالدین قره عثمان -۴۶۱
علی پاشا - ۵۵۴
علی تبریزی (قدوةالکتاب) - ۴۶۴-۵۳۴
علی حاجب -۳۲۱
علی‌خان امین‌الدوله -۵۹۹
علی‌خان مراغه‌ای (اعتمادالسلطنه)۶۰۳
علی خارجی نگا صاحب‌الزنج
علیرضا عباسی (شاهنواز) -۵۰۸ - ۵۰۹
۵۲۳
علی سلطان اورنگ -۴۹۹
علیشاه غزنوی (تاج‌الدین) ۳۸۴- ۳۸۵
علی عمادالدوله دیلمی -۲۸۸-۲۹۱-۲۹۳
علی فخرالدوله نگا فخرالدوله دیلمی
علی قلی‌خان نگا عادلشاه
علی قلی‌خان شاملو - ۵۰۵ -۵۰۶-۵۰۷
علی قلی خان مخبرالدوله -۶۳۴
علی‌قلی میرزا اعتضادالسلطنه -۶۰۵-۶۰۷
علی محمدخان زند - ۵۷۰ -۵۷۱
علی مختاری گلپایگانی - ۶۰۵-۶۲۲
علی مرادخان بختیاری - ۵۵۵
علی مرادخان زند -۵۷۳ - ۵۷۴
علی مردانخان بختیاری -۵۶۱-۵۶۲
علی میرزا ظل‌السلطان -۵۹۳ -۵۹۴
علی نقی‌خان زند -۵۷۳ -۵۷۹
علی نصراللهی -۴۹۱
عمادالدوله نگا تورانشاه
عمادالدین احمد بن‌ابی‌بکر -۳۶۴
عمادالدین زنگی -۳۷۰-۳۸۰
عمادالدین زنگی‌آق سنقر -۳۴۱- ۳۴۵
۳۵۴-۳۶۱
عمادالدین قره ارسلان نگا قاورد
عمادالکتاب - ۶۲۵
عماد فقیه (خواجه عمادالدین فقیه) -۴۳۹
عمارخارجی-۲۶۵-۲۵۹
عمارياسر -۲۱۴
عمربن‌الخطاب -۲۱۲-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۷
۲۲۱-۴۱۷
عمربن بحر نگا جاحظ
عمربن سعد - ۲۲۵
عمربن عبدالعزیز -۲۳۲
عمربن علاء - ۲۴۵
عمرپاشا -۵۶۷-۵۶۹
عمرشیخ -۴۳۸-۴۴۶-۴۴۷-۴۵۱-۴۶۸
۴۷۲-۴۷۶-۴۹۰
عمروبن‌العاص -۲۲۰
عمرو دوم صفاری - ۲۸۱
عمرولیث صفاری -۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۶
۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۱-۵۲۰
عمعق بخارائی -۳۵۵-۳۶۱
عمو عبدالله سقلا نگا ابوعبدالله
عمیدالملک کندری -۳۳۴-۳۳۵
عنصرالمعالی (کیکاوس بن‌اسکندر) -۳۲۹
۳۴۰- ۳۵۵
عنصری - ۳۲۵
عین‌الدوله آصف‌خان - ۵۱۵ -۵۲۳
عین‌الزمان امام ابوعلی‌حسن‌بن علی قطان
مروزی - ۳۳۶

عین‌القضاة همدانی -۳۵۸
عین‌الملك فخرالدین حسین‌بن شرف‌الملك ۳۹۱
عیسی (حضرت مسیح) -۱۰۲-۱۰۸-۱۲۷-۲۰۴-۲۰۶-۲۱۰
عیسی -۲۵۱
عیسی‌خان -۴۹۹

غ

غازان خان(محمود) -۴۱۳ -۴۱۴ - ۴۱۵ ۴۳۰
غایرخان -۳۸۷-۳۸۸
غزالی - ۳۳۲-۳۳۴-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۶
غزالی مشهدی -۵۰۳
غسان بن عباد -۲۵۷
غضائری رازی -۳۲۷
غلامحسین فیض کاشانی -۵۳۶
غیاث‌الدین بن رکن‌الدین آل کرت -۴۱۹-۴۲۱-۴۲۴-۴۴۲
غیاث‌الدین ابوالفتح محمدبن سام غوری - ۳۶۸-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۸۱-۳۸۲
غیاث‌الدین ابوشجاع‌محمد سلجوقی -۳۴۷
غیاث‌الدین بایسنقر -۴۴۸
غیاث‌الدین بن همام‌الدین شیرازی نگا خواند میر
غیاث‌الدین پیرشاه بن محمد خوارزمشاه- ۳۹۰-۳۹۱
غیاث‌الدین جمشید کاشانی - ۴۲۹ - ۴۵۴-۴۵۵-۴۵۸-۴۶۲
غیاث‌الدین کیخسروقلج‌ارسلان-۳۸۱-۴۲۶
غیاث‌الدین‌محمد خوارزمشاه -۳۹۱-۳۹۲
غیاث‌الدین محمد سلجوقی - ۳۴۶ - ۳۴۸ ۳۵۰-۳۵۱
غیاث‌الدین محمد وزیر - ۴۲۵
غیاث‌الدین محمود بن غیاث‌الدین محمد غزنوی -۳۸۳-۳۸۴
غیاث‌الدین منصور بن صدرالدین محمد دشتکی -۴۷۵-۴۹۲-۴۹۵-۵۰۰
غیاث الدین نقاش -۴۵۵

ف

فائق - ۳۰۸
فاتك -۱۳۷
فاتك -۲۸۶
فاتك‌بن‌ابی جهل - ۲۹۹
فارابی -۲۷۱-۲۹۴
فارناباز -۲۸-۳۲-۳۳-۳۶
فارناسس - ۹۵
فاضل عینی -۴۶۶
فاطمه ع -۲۰۷-۲۱۲
فاطمه -۵۵۳
فالریوم -۵۱
فان هاسلت - ۵۱۹
فایق - ۳۰۴
فتح‌الله -۴۷۶
فتح‌علی بن محمد جعفرشیرازی (حجاب) ۶۰۳
فتح علیخان - ۵۲۶
فتح علیخان افشار -۵۶۵-۵۶۶
فتح علیخان صاحبدیوان ۶۱۸

فتح علیخان صبای کاشانی - ۵۷۷ - ۵۷۹
۵۸۹
فتح علیخان قاجار -۵۳۷-۵۴۷
فتح علیشاه قاجار - ۱۵۲-۵۶۶ - ۵۶۸
۵۷۰ -۵۷۴ -۵۷۸ -۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱
۵۸۲ -۵۸۳ -۵۸۴ -۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸
۵۸۹ -۵۹۱ -۵۹۲ -۵۹۳-۶۰۰-۶۰۶
۶۰۷
فخرالدین آل کرت -۴۱۶
فخرالدوله دیلمی (علی) - ۳۰۳ - ۳۰۴
۳۰۷-۳۰۹-۳۱۰
فخرالدین اسعد گرگانی -۳۳۱-۳۳۷
فخرالدین عراقی - ۳۸۶-۴۰۸-۴۱۰
فخرالدین محمود بن یمین‌الدین محمد
طغرائی نگا ابن یمین
فخرالملك دیلمی -۳۴۷
فرا اورت -۶
فراتاسس نگا فرهاد پنجم
فراترپطروس مجارستانی -۴۸۹
فراته دارا -۵۲
فرانسوا سالسون -۶۲۶
فرخ -۲۱۹
فرخان -۲۶۰
فرخ روپارسای -۶۸۲
فرخزاد نگا خسروپنجم
فرخ زاد غزنوی -۳۳۰-۳۳۲
فرخ یسار -۴۷۷-۴۷۸-۴۸۱
فرخی سیستانی - ۳۲۵
فرخی یزدی (محمد) -۶۵۴
فردات -۱۷
فردریك گلداسمیت -۶۰۸-۶۰۹
فردوسی (ابوالقاسم) -۲۹۰-۳۰۴-۳۱۴
۳۱۸-۳۲۰-۳۷۱-۶۵۰
فردوسی ثانی (میرزا محمد علی) - ۵۶۰
فرزدق -۲۳۴
فرس من -۱۰۹-۱۲۴-۱۲۵
فرصت‌الدوله (محمدنصیرالحسینی) - ۶۰۴
۶۲۲-۶۴۰
فرناس - ۲۵۵
فرناك اول -۷۰-۷۱-۷۳-۹۱
فرندات -۴۲
فرورتیش -۶
فروزانفر (بدیع‌الزمان) -۶۸۶
فروغی (ابوالحسن) -۶۱۸-۶۶۸
فروغی (محمد علی) - ۶۵۰
فروغی بسطامی (عباس) - ۵۷۹ - ۶۰۶
فرهاد - ۱۰۹
فرهاد اول -۷۱-۷۲
فرهاد دوم -۷۹-۸۰-۸۱ - ۸۹
فرهاد سوم -۹۰-۹۱-۹۲-۹۶
فرهاد چهارم -۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۲
۱۰۵-۱۰۹-۱۱۱
فرهاد پنجم (فرهادك) - ۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳
۱۰۴
فرهاد میرزا معتمدالدوله -۵۹۷ - ۶۱۵
فرهنگ (ابوالقاسم) -۶۲۲
فری یاپت (اشك چهارم) - ۶۸ - ۶۹ - ۷۱
۷۲

فریدالدین عطار نیشابوری -۳۵۹ - ۳۸۹
۳۹۲
فریدالدین مسعود (گنج شکر) -۴۰۳
فریدون شاه -۳۵۲
فریدون میرزا فرمانفرما - ۶۰۴
فصیحی خوافی - ۴۴۱-۴۵۴-۴۶۲
فضل‌الله استرآبادی -۴۵۷
فضل بن حاتم نگا ابوالعباس نیریزی
فضل بن ربیع - ۲۵۴
فضل بن سهل سرخسی -۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶
فضل بن عیاض بن مسعود -۲۵۲
فضل‌بن محمد فارمدی - ۳۱۵
فضل‌بن یحیی برمکی - ۲۴۹-۲۵۰-۲۵۳
فضل علیخان قراباغی -۵۹۷
فضلویه شبانکاره -۳۳۳-۳۳۵
فضلویه (علی‌بن حسن بن ایوب) -۳۳۱
فغفورچین -۲۱۷
فلاویوس وسپاسیان -۱۱۵-۱۱۶
فلك‌المعالی منوچهر - ۳۲۲
فیلیپ کوس -۲۰۱
فنا خسرو نگا عضدالدوله دیلمی
فن دریابل - ۵۱۳
فوزیه - ۶۶۱
فوکاس -۲۰۳-۲۰۵
فیروز -۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۲۶۰
فیروز -۲۱۱
فیروزآبادی -۴۲۴-۴۵۴
فیروزان -۲۱۴- ۲۱۵
فیروز شاه ثانی -۴۱۰
فیروز سوم ساسانی - ۱۷۸-۱۷۹ - ۱۸۰
۱۸۱-۱۸۲-۲۱۱-۲۱۷- ۲۱۹ - ۲۲۳
۲۲۵
فیروزکاشانی نگا ابولؤلؤ
فیروز مشرقی -۲۷۸
فیروز میرزا -۵۹۶
فیض (میرزا عیسی خان) -۶۴۱
فیلادلفوس نگا فرهاد اول
فیلوپاتر نگا سلوکوس چهارم
فیلومتر نگا آتالوس سوم
فیله‌تر -۷۰
فیلیپ -۴۸
فیلیپ دوم -۲۴-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴
فیلیپ سوم -۵۱۲-۵۱۳-۵۱۶-۵۱۷
فیلیپ پنجم -۶۸
فیلیپ کوس -۵۳

ق

قائم‌آل محمد ع نگا حضرت قائم
قائم مقام اول (میرزا عیسی فراهانی) -
۵۷۹-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۹-۵۹۴
قائم مقام دوم (میرزا ابوالقاسم) - ۵۷۲
۵۹۱-۵۹۴-۵۹۵
قاآنی (میرزا حبیب) -۵۸۳-۶۰۴
قابوس‌بن وشمگیر (شمس‌المعالی) - ۳۰۲
۳۰۴-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۳-۳۲۴
قارن - ۱۹۴-۲۱۸-۲۵۲
قاسم زاده (دکترقاسم) -۶۶۹
قاضی اختیارالدین حسن بن علی - ۴۸۹
قاضی بهاءالدین -۴۴۸

قاضی حمیدالدین عمر بن محمود - ۳۶۸
قاضی زاده رومی .۴۵۶-۴۶۲
قاضی شمس‌الدین احمدبن ابراهیم نگا ابن خلکان
قاضی مجدالدین فالی -۴۳۳
قاضی محمد - ۶۶۰
قاضی محمد کاشی -۴۸۴
قاضی محی‌الدین بردعی -۴۳۴
قاضی نورالله بن سید شریف‌الدین مرعشی شوشتری -۴۹۶-۵۰۳-۵۱۵
قاورد سلجوقی - ۳۲۶-۳۳۶-۳۳۸-۳۴۱
قباد -۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۲۶۰
قباد بن اسکندر میرزای قراقوینلو-۴۶۱
قباد خان مکری - ۵۱۵
قباد دوم -۲۱۰
قتلغ اینانج بن محمدایلدگز - ۳۷۷-۳۷۸
قتلغ‌خان نگا براق حاجب بن‌سلدوز
قتلغ شاه - ۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵
قتلمش -۳۲۷
قتیبة بن مسلم باهلی -۲۹۹-۲۳۰-۲۳۱
قحطبة بن شبیب طائی -۲۳۸-۲۳۹
قرچغای خان (قراچی‌خان) -۵۱۸
قرظة بن کعب -۲۱۵
قره عثمان (قره‌ایلوك) -۴۴۸
قره گوزلو (ابوالقاسم) ۶۳۲-۶۳۵
قره محمد (قره قوینلو) -۴۴۲-۴۴۵
قره یوسف (قرایوسف) -۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۵-۴۷۰-۴۷۱
قریب (عبدالعظیم) -۶۷۹
قزغن خان -۴۳۰
قزل‌ارسلان - ۳۷۵-۳۷۷
قسطنطین نگا کنستانتینوس
قطان مروزی -۳۶۴
قطب‌الدین شاه جهان - ۴۱۵
قطب‌الدین محمد خوارزمشاه -۳۴۵-۳۴۹-۳۵۴
قطب‌الدین‌محمدبن‌تکش خوارزمشاه-۳۷۹
قطب‌الدین محمدبن عمادالدین‌زنگی-۳۸۰
قطب‌الدین محمد رازی - ۴۳۷- ۴۶۹
قطب‌الدین محمد شاه - ۳۹۵
قطب‌الدین محمد غوری -۳۶۰-۳۶۲
قطب‌الدین محمد قراختائی -۴۱۱
قطب‌الدین محمودضیاءالدین بن مسعود کازرونی -۳۹۴-۴۱۷
قطب‌الدین مودود بن عمادالدین زنگی - ۳۷۰-۳۷۴
قطران تبریزی - ۳۲۳-۳۳۲-۳۳۷
قعقاع بن عمر- ۲۱۵
قلج ارسلان -۳۸۳-۳۸۵
قلخانچی ذوالقدر -۵۰۲
قمرالصوفیه نگا ابن لغوی
قوام‌الدین نگا ابوالقاسم دره گزی
قوام‌الدین معمارشیرازی - ۴۵۵ - ۴۶۲
قوام‌الدین مرعشی -۴۳۶
قوام‌السلطنه (احمد قوام) - ۶۴۱ - ۶۵۷-۶۶۰
قوام‌الملك شیرازی -۶۳۱

قوبیلای قاآن -۴۰۰-۴۱۲
قوچه بیگ کوردلوی افشار - ۵۶۰

ك

کاآزس نگا کاووس
کاتب -۲۴۷
کاتبی - ۴۶۱
کادوسیان - ۳۴-۳۶
کاراکالا - ۱۳۶-۱۳۷
کاروس -۱۴۹
کارول اسپنس - ۶۰۵
کاساندر -۴۹- ۵۰ -۵۱ -۵۲-۵۳-۵۷
کاسیوس وروس - ۹۴-۹۵-۹۶-۱۲۹-۱۳۰
کاسیلیوس باسوس - ۹۵
کاظم نگا امام موسی بن جعفر ع
کاظم زاده ایرانشهر(حسین) - ۶۱۸ - ۶۴۰ - ۴۷۱
کالیاس -۲۰-۲۱
کامران میرزا -۵۸۰ -۶۲۴
کالی‌نیکوس نگا سلوکوس دوم
کامبوزیا نگا کمبوجیه
کاووس -۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹
کاووس - ۲۵۸
کاووس بن کیقباد -۴۳۸
کایوس -۱۰۲-۱۰۳
کتزیاس -۲۷-۳۱
کتیپ هوزن -۵۶۳
کراسوس -۹۳-۹۴-۹۹
کربولو -۱۱۳-۱۱۴
کرخی -۲۹۶
کرداربگان -۲۰۰-۲۰۱
کردوچین -۴۰۹-۴۲۱
کرمانشاه نگا بهرام چهارم
کریمخان زند -۴۴۵-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳
۵۶۴ - ۵۶۵ -۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹
۵۷۰ - ۵۷۱ -۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵
۵۷۶ - ۵۷۷ -۶۴۴
کسائی مروزی -۲۹۵-۳۱۱
کسروی (احمد) -۶۵۹
کلئار خوس-۳۸
کلئوپاترا - ۵۰
کلئوپاترا -۸۱
کلاویجو - ۴۴۲-۴۵۰
کلنل ماکماهون -۶۲۸
کلئواسفندیار -۴۳۱
کلودیوس - ۱۱۱
کلیم کاشانی (ابوطالب) - ۵۲۸ - ۵۲۹
کلینی -۲۶۳
کمال‌الدین اسماعیل - ۳۹۵
کمال‌الدین بن‌اصفهانی - ۵۰۱
کمال‌الدین مسعود نگا باباکمال
کمال‌الدین بهزاد هراتی - ۴۶۵ -۴۹۳
کمال‌الدین حسین خوارزمی -۴۵۹
کمال‌الدین حسین کاشفی (واعظ) -۴۸۱
۴۸۲-۴۸۳
کمال‌الدین حسین هروی - ۵۰۱
کمال‌الدین‌عبدالرزاق‌کاشانی - ۴۲۵-۴۷۶
کمال‌الدین محمود بن علی‌بن‌محمود نگا خواجوی کرمانی
کمال‌الملك (محمد غفاری) -۶۰۱ - ۶۳۳
۶۵۵

کمبوجیه -۳-۴-۵
کنارنگ -۲۲۸
کنت دومرگان - ۶۲۵-۶۲۶
کندی (پرزیدنت) -۶۷۳
کنستانتینوس - ۱۵۴-۱۵۶-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۲
کنشکا -۱۲۶
کنون -۳۱-۳۲
کواذ نگا قباد
کوای شانگ -۹۸-۱۰۸
کورش کبیر - ۱ - ۲ - ۳-۶-۴۷-۶۸۸-۶۹۰-۶۹۱-۶۹۲-۷۰۲
کورش دوم - ۲۹-۳۰-۳۱-۳۵
کوهیار -۲۶۲
کیا بزرك امید رود باری -۳۵۳ - ۳۵۸ - ۳۶۰
کیخسرو -۵۴۴ -۵۴۵
کیکاوس بن اسکندر نگا عنصرالمعالی
کینلی - ۶۶۶
کیوس نگا کاووس
کیومرث بن بیستون -۴۶۷
کیهان (ماژورمسعودخان) -۶۴۱

گ

گئوبردو - ۵
گئومات - ۵
گابی نیوس -۹۳
گالریوس -۱۵۱- ۱۵۲
گدمان نگا ارشك
گردیانوس سوم - ۱۴۲
گردیزی نگا ابوسعید عبدالحی
گرشاسب -۳۳۴
گرگین‌خان (شاهنواز) -۵۳۸-۵۳۹-۵۴۱-۵۴۲ - ۵۴۴
گرم بات -۱۶۱-۱۶۲
گرومیکو - ۶۸۵
گریبایدوف -۵۹۱ - ۵۹۲
گریگور -۱۵۲
گزنفون -۲۴-۳۰-۴۱
گشتاسب -۲۱۱-۲۶۷
گلوس - ۳۵
گلنار یبلوئی -۶۷۶
گلین خانم - ۵۹۹
گنجعلی پاشا -۵۵۴
گنجعلی خان -۵۱۱
گوبازس -۱۹۳
گورخان قراختائی - ۳۵۵-۳۸۳- ۳۸۴ ۳۸۵
گودرز - ۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲
گودرز دوم -۹۴
گوهرشادآغا -۴۵۵-۴۶۲-۴۶۸
گیخاتو -۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲
گیرشمن -۱۴۷
گیلانشاه زیاری - ۳۲۹-۳۳۵-۳۳۸-۳۴۰
گیوك‌خان - ۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷

ل

لئون کبیر - ۱۷۶
لئونیداس - ۱۴
لاادیس -۵۸-۶۱

لابینوس ـ۹۶
لاریس کیپمن ـ۵۰۲
لارنس لاکهارت ـ۵۴۳
لرد استرات کونا ـ۶۳۳
لردولسلی ـ۵۸۲
لرس ـ۵۳۲
لسان‌الملك نگا محمد تقی کاشانی
لسانی شیرازی ـ۴۹۴
لطف‌الله بن خواجه مسعود ـ ۴۳۶
لطف علیخان ـ۵۴۷
لطف علیخان زند ـ ۵۷۵ ـ۵۷۶ ـ۵۷۷ ۵۷۸
لطیف‌خان ـ ۵۵۵
لقمان پادشاه بن طغاتیمور ـ ۴۴۳
لوئی سیزدهم ـ ۵۲۲
لوئی چهاردهم ـ۵۳۲ـ۵۴۱ـ۵۴۲ـ۵۴۳ ۵۴۴ ـ ۵۴۵
لوتی ـ ۵۴۴
لوچی عبدالله ازبك ـ۴۹۵
لوسیوس وروس نگا کاسیوس وروس
لوکولوس ـ۸۹ ـ۹۰
لیاخوف ـ ۶۲۷
لی‌پیدوس ـ ۹۵
لیثین علی صفاری ـ۲۸۰ـ۲۸۱ـ۲۸۵
لیزا ندر ـ۲۸ـ۲۹
لیزماك ـ۵۰ـ۵۲ ـ ۵۳ ـ ۵۵ ـ۷۰
لی زیاس ـ ۷۵
لیلی بن نعمان ـ ۲۸۴
لیندسی ـ۵۸۵

م

مأمون ـ ۲۴۳ـ۲۴۸ـ۲۵۲ـ۲۵۴ ـ ۲۵۵ ۲۵۶ـ۲۵۷ـ۲۵۸ـ۲۵۹ـ۲۶۰ـ۲۶۴
مأمون بن محمد ـ ۳۱۰
مؤدب نفیسی (علی‌اصغر) ـ۶۶۱
مؤیدآی ابه ـ ۳۶۵ ـ۳۶۷ ـ ۳۶۸ـ۳۷۱ ۳۷۲ ـ ۳۸۰
مؤیدالدوله دیلمی ـ ۲۹۶ـ۳۰۰ ـ ۳۰۳ ۳۰۴ـ۳۰۵
مادام دیولا فوا ـ۶۳۷
مارتین لیانارف ـ ۶۱۵
مارسل اگوست دیولافوی ـ ۶۱۷ـ ۶۱۹ ۶۲۲ـ۶۳۷
مارکوپولو ـ۳۷۱ ـ ۴۰۵ ـ ۴۱۳
مارکوس اورلیوس ـ ۱۲۸
ماری پتی ـ ۵۴۱
مازیاربن قارن ـ ۲۵۲ـ۲۵۶ـ۲۵۷ـ۲۵۸ ۲۶۰ـ۲۶۲ـ۲۶۳
ماکان بن کاکی ـ۲۸۴ـ۲۸۹ـ۲۹۰
ماکرنیوس ـ۱۳۷
مالك اشتر ـ ۲۲۵
مالك بن انس ـ۲۳۱ـ۲۵۰
مالینکی ـ۵۴۰
مانی ـ۱۳۷ـ۱۴۲ـ۱۴۴ـ۱۴۶ـ۱۴۷ـ۱۷۶
ماه ایزدیار نگا مازیاربن قارن
ماه بذ ـ۱۹۱
ماه فروردین ـ۲۳۷
ماه ملك‌خاتون ـ ۳۵۵

مجاشمع بن مسعود -۲۱۴-۲۱۵
مجدالدوله دیلمی - ۳۰۴ - ۳۱۰ -۳۱۳
۳۱۴-۳۲۱
مجدالدین فیروزآبادی -۴۳۱-۴۳۸
مجدالدین بغدادی خوارزمی -۳۸۴
مجدالدین محمدبن‌ابی طالب نگا مجدی
مجدالملك قمی -۳۴۵-۴۴۶
مجد همگر -۴۱۰
مجدودبن آدم سنائی نگا سنائی
مجدی -۵۱۰
مجمر اصفهانی (حسین طباطبائی) - ۵۸۵
مجلسی اول -۵۳۱
مجیرالدین بیلقانی -۳۷۷
محتشم کاشانی - ۵۰۳ -۵۰۸
محقق خوانساری - ۵۳۸
محمد ابراهیم خان‌آبدارباشی - ۶۱۵
محمد ابراهیم خان زند - ۵۶۸
محمد افشین -۲۷۳-۲۷۷-۲۷۹
محمد امین خان -۶۰۲-۶۰۳ - ۶۰۴
محمد امین رئوف پاشا -۵۸۹
محمد امین‌کاشی (ذوقی) - ۵۰۰
محمد ایلدگز - ۳۷۵-۳۷۷
محمد باقر مجلسی -۵۲۲-۵۴۱
محمد باقرمیرزا نگا صفی‌میرزا
محمد باهلیم - ۳۵۱
محمدبن ابراهیم طائی -۳۱۶
محمد بن‌ابوالفضل محمد بلعمی - ۳۰۱
محمدبن ابی‌سعیدحسینی(تاج سعید) -۴۹۵
محمدبن ابی فتح (بیضاوی) - ۴۷۸
محمدبن احمد ابیوردی -۳۴۹
محمدبن احمد ازهری - ۳۰۴
محمد بن احمد خوارزمی نگا ابوریحان بیرونی
محمد بن اسحق ابرقوئی (کتبی) - ۴۴۹
محمدبن اسحق الندیم الوراق نگا ابن‌الندیم
محمدبن‌الحسن بن علی‌الطوسی - ۳۳۵
محمد بن الحسن علیه‌السلام -۲۴۳
محمد بن بایسنقر تیموری - ۴۶۵ -۴۷۲
محمد بن بدر - ۲۸۵
محمد بن برهان‌الدین محمد خاوندشاه نگا میرخواند
محمدبن حسام‌الدین‌خوسفی‌قهستانی -۴۷۲
محمد بن حسن نگا ابن درید
محمد بن حسن بن اسفندیار -۳۸۷
محمدبن دشمن زیار نگا ابن‌کاکویه
محمد بن زید (داعی‌صغیر) -۲۷۴- ۲۷۸
محمدبن سراج الدین یعقوب نگا فیروز آبادی
محمدبن سعد بن زنگی - ۲۰۱-۴۰۲
محمد بن سلیمان (فضولی) - ۴۹۹
محمد بن سوری ۳۱۵
محمدبن شداد -۲۹۴
محمدبن طاهربن عبدالله - ۲۶۵ - ۲۶۸
۲۷۰-۲۷۱-۲۷۴- ۲۷۵
محمدبن طباطبائی نگا ابن طقطقی
محمد بن عباس نگا ابوبکر خوارزمی
محمدبن‌عبدالله‌ص نگا حضرت‌رسول‌اکرم

محمد بن علی -۳۱۷
محمد بن علی بن لیث -۲۸۱
محمدبن عمرولیث صفاری - ۲۷۵
محمدبن قاسم - ۲۳۰-۲۶۱-۴۱۷
محمدبن قطب‌الدین مبارز -۳۹۱
محمدبن کیا بزرك امید -۳۵۸-۳۶۷
محمدبن محمدالدارابی -۵۳۱
محمدبن محمدبن عبدالسلام بن محمدبن روزبه کازرونی -۴۷۰-۴۷۶
محمدبن محمد طوسی (حجةالاسلام) نگا غزالی
محمد بن محمد عوفی - ۳۹۱-۳۹۳
محمد بن محمود غزنوی ۳۲۱
محمدبن مرتضی نگا غلامحسین فیض کاشانی
محمد بن ملکشاه سلجوقی - ۳۴۸-۳۵۱
محمد بن موسی خوارزمی -۲۷۱-۳۲۴
محمدبن واصل -۲۷۲
محمد بن وصیف سیستانی -۲۶۹
محمد بن یعقوب کلینی -۲۹۰
محمد بن یوسف هروی -۴۹۱
محمد بلوچ -۵۵۳-۵۵۴
محمد بیگ -۵۳۱
محمد پاشا -۵۱۷-۵۱۸
محمد تقی بهار(ملك‌الشعرا) ۶۱۹-۶۶۲
محمد تقی پسیان(کلنل) -۶۳۷
محمد تقی خان اعتمادالدوله - ۵۲۵
محمد تقی‌خان کاشانی(لسان‌الملك) -۵۷۷ ۶۱۶
محمد تقی خان شیرازی بیگلربیکی-۵۵۹
محمد جریرطبری -۴۸۶
محمد جهان پهلوان -۳۷۱- ۳۷۵ - ۳۷۸
محمد چاووش بالابان -۴۸۳
محمد حسن بن‌خلف تبریزی نگا برهان
محمد حسن خان قاجار - ۵۳۷ - ۵۵۳ ۵۶۱ -۵۶۳- ۵۶۴- ۵۷۳
محمد حسن خان -۵۷۸
محمدحسن‌خان‌اعتمادالسلطنه - ۶۱۴-۶۲۴
محمد حسن شیروانی -۵۳۸
محمد حسن میرزا - ۶۵۷
محمد حسین خان نظام‌الدوله - ۶۰۶
محمد حسین نظیری نیشابوری - ۵۱۶
محمد خان -۵۶۹
محمد خان افغانی -۵۹۱
محمد خان ایلخانی - ۴۲۷
محمد خان امیرنظام زنگنه -۵۹۲ - ۵۹۵
محمد خان سپهسالار - ۶۱۰
محمد خان سوادکوهی -۵۶۶
محمد خان قاجارایروانی - ۵۶۰
محمد خان کلهر -۵۶۸
محمدخوارزمشاه نگا علاءمحمدخوارزمشاه
محمد رضا بیگ -۵۴۴ -۵۴۵-۵۴۶
محمد رضا قلیخان (همای شیرازی)-۵۷۹
ممد سمیع انوار -۶۸۷
محمد شاه بن سلغر - ۴۰۲
محمد شاه بخت نگا شیبك خان
محمد شاه قاجار -۵۷۲-۵۹۱-۵۹۳-۵۹۴ ۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱ ۶۰۷

محمد شاه گورکانی ـ ۵۵۷
محمد صالح خان قرخلوی ابیوردی ـ ۵۶۰
محمد طاهر (غنی) ـ ۵۳۳
محمد ظاهرخان ـ ۵۷۴
محمد عزالدین (شمس‌الدین) نگا مغربی
محمد علی آقای دولو قاجار ـ ۵۶۴
محمد علی خان افشار کشیکچی باشی ـ ۵۶۰
محمدعلی رفسنجانی نگا صفی میرزای ثانی
محمد علی شاه قاجار (محمد علی میرزا)
۶۱۲-۶۲۴-۶۲۷-۶۳۰-۶۳۱-۶۳۲-۶۳۳
۶۳۵-۶۵۷
محمد علی فروغی (ذکاءالملک) ـ ۵۹۷
محمد علی میرزا دولتشاه ـ ۵۸۸-۵۸۹
محمد قلی تهرانی (سلیم) ـ ۵۲۸
محمدکریم خان قاجار ـ ۵۹۸
محمد مؤمن بن محمد قاسم شیرازی ـ ۵۳۲
محمد معمائی ـ ۴۶۶
محمد میرزا ـ ۴۸۰
محمد نبی خان ـ ۵۸۲
محمد نور بخش ـ ۴۷۰ ـ ۴۷۵
محمد ولی خان تنکابنی (سپهسالار تنکابنی)
۶۳۲ ـ ۶۳۳ ـ ۶۴۵
محمد ولی میرزا قاجار ـ ۵۸۶
محمود درانی ـ ۵۸۰
محمود (رکن‌الدین) ـ ۳۶۵ ـ ۳۶۷
محمود افغان ـ ۵۴۳ ـ ۵۴۵ ـ ۵۴۷ ـ ۵۴۸
۵۵۲ ـ ۵۴۹
محمود بن سبکتکین نگا سلطان محمود غزنوی
محمودبن عثمان ـ ۲۹۸ ـ ۳۲۳ ـ ۴۲۴
۴۲۴ ـ ۴۵۷
محمود بن ملکشاه سلجوقی ـ ۳۴۳-۳۴۴
۳۵۲ ـ ۳۵۵
محمود پاشا ـ ۵۹۸
محمود جم (مدیرالملک) ـ ۶۴۱
محمودخان ملک‌الشعرا ـ ۶۰۲ ـ ۶۲۲
محمود خبیری ـ ۵۳۵
محی‌الدین نیشابوری ـ ۳۴۰ ـ ۳۶۴
مخبرالدوله ـ ۶۴۹
مختار ثقفی ـ ۲۲۴ ـ ۲۲۵ ـ ۲۲۶ ـ ۲۲۷
مختار غزنوی ـ ۲۳۳ ـ ۳۶۴ ـ ۳۶۶
مراد پاشا عثمانی ـ ۵۱۴ ـ ۵۱۵
مراد میرزا آق قونیلو ـ ۴۸۰ ـ ۴۸۱
مرتضی صدرالممالک ـ ۵۶۲
مرتضی قلیخان ـ ۶۳۴
مرتضی قلیخان قاجار ـ ۵۲۸
مردآویز نگا مرداویج زیاری
مردآویج بن بسو ـ ۳۲۶
مردآویج بن زیار ـ ۲۸۶ ـ ۲۸۷-۲۸۸
مردخای ـ ۱۵ ـ ۱۹
مردوك ـ ۲
مردونیه (ماردنیوس) ـ ۵ ـ ۱۱ ـ ۱۲ ـ ۱۳
مرزاویج ـ ۵۸۷
مرشد قلیخان استاجلو ـ ۵۰۷
مرگان شوشتر ـ ۶۳۳ ـ ۶۳۴
مروان بن الحکم ـ ۲۲۵
مروان بن محمدبن مروان (مروان حمار)
۲۳۷ ـ ۲۳۸ ـ ۲۳۹

مریم ـ ۴۰۶
مزدك ـ ۱۸۳ ـ ۱۸۴ ـ ۱۸۵ ـ ۱۹۰
مساوات (محمد رضا) ـ ۶۲۸
مستراسکیپ ـ ۵۶۷
مستر انگلس ـ ۶۵۲
مستر پیریم ـ ۶۵۲
مستر نوز ـ ۶۵۲
مستوفی‌الممالك نگا میرزا یوسف آشتیانی
مستوفی‌الممالك نگا حسن مستوفی
مسروق ـ ۱۹۷
مسعودبن ابراهیم غزنوی ـ ۳۴۲ ـ ۳۴۹
مسعودبن ملکشاه سلجوقی ـ ۳۵۶ ـ ۳۵۷ ۳۵۸ ـ ۳۶۳
مسعود بن محمود غزنوی ـ ۳۲۱ ـ ۳۲۲ ۳۲۳-۳۲۴ ـ ۳۲۵ ـ ۳۲۶ ـ ۳۲۸ ـ ۳۳۲
مسعودبن مودود (مسعودثانی) ـ ۳۲۹
مسعود سعد سلمان ـ ۳۲۷ ۳۳۹ ـ ۳۴۲ ۳۴۴ ـ ۳۵۰ ـ ۳۵۲
مسعود میرزا ظل‌السطان ـ ۶۲۳
مسعودی نگا ابوالحسن علی‌بن حسین
مسیب‌بن زبیر ـ ۲۴۷
مسیونوز بلژیکی ـ ۶۲۷
مشیرالدوله پیرنیا (حسن) ـ ۷۹ ـ ۶۱۳ ۶۵۱ ـ ۶۴۱ ـ ۶۳۹ ـ ۶۳۶ ـ ۶۱۵
مشیرالدوله (نصرالله‌خان) ـ ۶۳۰
مشیرالملك (ابوالحسن) ـ ۶۱۳
مصدق (دکترمحمد) ـ ۶۶۵
مصعب‌بن زبیر ـ ۲۲۶ ـ ۲۲۷
مصقلة‌بن هبیره ـ ۲۲۱
مصطفی عدل (منصورالسلطنه) ـ ۶۴۱
مصطفی کمال پاشا (آتاتورك) ـ ۷۴۲ ـ ۶۵۰
مظفرالدین تکلة‌بن زنگی ـ ۳۷۲ ـ ۳۷۹ ۳۹۸
مظفرالدین زنگی ـ ۳۷۲
مظفرالدین شاه قاجار ـ ۶۰۳ ـ ۶۰۶ ـ ۶۲۳ ۶۲۴ ـ ۶۲۵ ـ ۶۲۶ ـ ۶۲۷ ـ ۶۲۹ ۶۳۰ ـ ۶۳۵
مظفر حسین میرزابن بایقرا ـ ۴۸۴
معاذبن مسلم ـ ۲۴۷
معاویة‌بن ابی‌سفیان ـ ۲۱۹ ـ ۲۲۰ ـ ۲۲۲ ۲۲۳ ـ ۲۲۴
معاویه دوم ـ ۲۲۴
معتمدالدوله نشاط اصفهانی ـ ۵۶۶ ـ ۵۹۲
معتمد الورزا ـ ۶۱۹
معدل‌بن علی‌بن لیث صفاری ـ ۲۸۱
معزالدوله دیلمی ـ ۲۹۸
معزالدین جهانگیر ـ ۴۶۳
معزالدین محمدبن‌سام (شهاب‌الدین) ـ ۳۷۴ ۳۷۵ ـ ۳۸۱ ـ ۳۸۲ ـ ۳۸۳
معزی ـ ۳۴۳ ـ ۳۵۱ ـ ۳۵۴ ـ ۳۵۷
معمائی نگا میرزا رفیع‌الدین کاشی
معیرالممالك ـ ۵۵۰
معین (دکترمحمد) ـ ۶۳۶
معین‌الدین ابوالقاسم‌جنیدبن محمدشیرازی ۴۴۵
معین‌الدین جلال‌الدین محمدیزدی ـ ۴۴۴
معین‌الدین کاشی ـ ۴۵۵
معین‌الدین میرزا ـ ۶۲۳

مغابیش نگا مکابیز
مغربی – ۴۵۱
مغیث‌الدین محمودبن محمدسلجوقی-۳۵۱
مفضل – ۲۲۹
مقدس اردبیلی – ۵۰۷
مقصود بیك کاشانی – ۴۹۹
مقومس - ۲۰۹
مکابیز (مکابیزوس) - ۱۸ – ۱۹ - ۲۰-۲۱
۲۲ - ۲۵
ملك‌نیل – ۵۹۶
ملاخسرو ابرقوئی – ۴۵۱
ملا سلطانعلی خوشنویس - ۴۸۵
ملا شاهجان زردشتی یزدی – ۶۲۵
ملا صدرای شیرازی - ۵۱۷ - ۵۲۲-۵۲۶
ملا علی‌اکبر ملاباشی – ۵۵۴
ملا محمد تقی بن مقصود علی اصفهانی نگا مجلسی اول
ملا محمد علی – ۶۰۲
ملامحمدکاظم‌خراسانی نگا آخوندخراسانی
ملك اردشیر شانکاره - ۴۳۴
ملك اشرف چوپانی – ۴۳۰ – ۴۳۴
ملك‌الجبال نگا قطب‌الدین محمد غوری
ملك‌المتکلمین (نصرالله) ۶۲۸ - ۶۳۱
ملك حافظ‌بن ملك غیاث‌الدین – ۴۲۵
ملك حسین – ۶۶۹
ملك رحیم خسرو فیروز – ۳۲۸
ملك رحیم دیلمی - ۳۳۱ – ۳۳۲
ملك رکن‌الدین آل‌کرت - ۳۶۲ - ۴۰۷
۴۰۸ - ۴۱۶
ملکشاه‌بن تکش سلجوقی - ۳۷۰
ملکشاه‌بن محمودسلجوقی - ۳۶۱ - ۳۶۶
ملکشاه ثانی – ۳۴۷
ملکشاه سلجوقی – ۳۳۰ – ۳۳۶ - ۳۳۷
۳۳۸ – ۳۳۹ – ۳۴۱ – ۳۴۲ – ۳۴۳
۳۴۴ - ۳۵۷
ملك شمس‌الدین آل‌کرت – ۳۶۲
ملك شمس‌الدین‌بن ابی آل کرت – ۳۹۶
۴۰۳
ملك شمس‌الدین بن ملك غیاث‌الدین آل کرت - ۴۲۴ - ۴۴۰
ملك‌صالح‌بن نورالدین‌محمد - ۳۷۴-۴۰۱
ملك غیاث‌الدین‌بن شمس‌الدین کهین -۴۱۶
ملك فخرالدین‌بن رکن‌الدین - ۴۱۷
ملك‌فیصل – ۶۴۸ - ۶۴۹ - ۶۶۷ - ۶۷۸
ملك محمود سیستانی - ۵۴۷ - ۵۵۰
ملك‌معزالدین‌حسین‌آل‌کرت - ۴۲۵-۴۲۹
۴۳۲
ملکه جهان - ۶۲۴
ملیك بیلکف - ۶۱۵
ممتاز محل - ۵۱۵
ممنن – ۴۴
منذرین نعمان – ۱۷۲ – ۱۷۴ – ۱۸۰
من‌تود - ۴۳
منصف قاجار - ۵۹۲
منصور بن اسحق سامانی - ۲۸۲ - ۲۸۳
۲۸۵
منصوربن احمد سامانی – ۲۸۷
منصوربن‌نوح‌سامانی-۲۹۹-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۹

منصوربن نوح (منصورثانی) -۳۰۹-۳۱۰
منصوردوانقی (ابوجعفرمنصور) - ۲۳۵
۲۴۰-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۳۸۹
منصور میرزا شعاع‌السلطنه -۶۲۶
منطقی -۴۸۲
منکبرنی نگا جلال‌الدین خوارزمشاه
منکوتیمور -۴۰۴-۴۲۱
منکوقاآن - ۳۹۷-۳۹۸-۴۰۰
منوچهربن قابوس نگا فلك‌المعالی
منوچهرثانی -۳۵۲
منوچهرخان -۵۲۳
منوچهرخان معتمدالدوله - ۵۹۲ - ۵۹۴
۵۹۵-۵۹۸-۶۰۰
منوچهری دامغانی -۳۲۲-۳۲۶
مهناج‌الدین عثمان بن محمد(مهناج‌سراج)
۴۱۴
منه‌مون نگا اردشیردوم
منیژه نگا مهستی گنجوی
موتوجن -۳۹۰
مودودبن مسعود غزنوی -۳۲۶-۳۲۷-۳۲۹
۳۳۰
موریس - ۲۹۹-۲۰۰-۲۰۳-۲۰۴
موریسیوس - ۱۹۸
موزا نگا ترموزا
موزول -۴۰
موستاگون - ۲۰۰
موسی - ۲۵۴
موسی‌بیگ -۵۲۱
موسی بیگ ایرلوی افشار -۵۶۰
موسی خان -۴۲۷
موفق‌الدین ابوالعباس -۴۰۴
موکن -۱۹۴
مولانا عبدالوهاب -۴۷۲
مولانا علی قوشچی -۴۵۶-۴۶۲-۴۷۳
مولون - ۶۵
مهد علیا (خیرالنساء بیگم) -۵۰۲
مهد علیا - ۶۰۰-۶۰۲
مهدی عباسی -۲۴۳- ۲۴۵-۲۴۶- ۲۴۸
۳۸۹
مهدی علوی -۳۴۳
مهدیقلی بیات -۵۱۳
مهدیقلی هدایت (مخبرالسلطنه) -۶۰۸
مهران - ۱۸۹
مهرداد -۱۸-۳۳-۳۸
مهرداد - ۵۲
مهرداد اول اشکانی -۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶
۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۹۴
مهرداد دوم (اشك نهم) -۸۱-۸۲-۸۳-۸۵
۸۶-۸۷-۸۸-۹۵
مهرداد سوم (اشك دوازدهم) -۹۲ - ۹۳
مهرداد دوم (پادشاه پنت) -۶۵
مهرداد سوم (پادشاه پنت) -۵۲ -۵۷
مهرداد چهارم (پنت) -۶۰-۷۰-۷۱
مهرداد پنجم (پنت) -۷۳-۸۲
مهرداد ششم (پنت) -۸۲ - ۸۳-۸۶-۸۷
۸۸-۸۹-۹۰-۹۱
مهرداد (پسرونن) -۱۱۱
مهرنرسی -۱۷۲-۱۷۸

مهرمهرو -۱۹۴
مهستی گنجوی (منیژه) -۳۴۵ -۳۷۴
مهلب بن ابی صفره -۲۲۱ -۲۲۶ -۲۲۷ -۲۲۸ -۳۷۵
مهیار - ۲۱۹
میانجق - ۳۷۹
میتر یدات نگا مهرداد اول
میتریداتس - ۳۸
میر (دکتر محمدتقی) - ۴۱۸
میرانشاه بن تیمور - ۴۴۲
میرخواند - ۴۶۰ - ۴۶۱ - ۴۸۰-۴۹۱ ۴۹۳
میر داماد (اشراق) - ۵۲۳
میررفیع‌الدین کاشی (معمائی) - ۵۰۴
میرزا آقاخان کرمانی - ۶۲۴
میرزا آقاخان نوری - ۶۰۶
میرزا ابابکر - ۴۵۱ - ۴۵۲
میرزا ابوالحسن خان شیرازی (ایلچی) ۵۸۶- ۵۸۷ - ۵۹۱
میرزا ابوالحسن غفاری (ضیع‌الملک)-۵۸۶ ۶۱۰
میرزا اتوبراب نگا شاه‌اسماعیل‌سوم‌صفوی
میرزا احمد نیریزی - ۵۳۸ - ۵۵۹
میرزا بابربن بایسنقر - ۴۵۶
میرزا بایسنقر محمود تیموری - ۴۷۹
میرزا بایقرابن عمرشیخ - ۴۵۴
میرزا تقی اعتمادالدوله (ساروتقی) -۵۲۷ ۵۲۸
میرزا تقی‌خان‌فراهانی (امیرکبیر) -۵۸۳ ۵۸۹- ۵۹۲-۵۹۹- ۶۰۰- ۶۰۱-۶۰۲ ۶۰۳ - ۶۱۲
میرزا تقی‌خان مازندرانی - ۵۲۴
میرزا جعفرخان - ۵۹۰
میرزا حسن حسینی (فسائی)-۵۷۹ -۶۲۳ ۶۲۵
میرزا حسن‌خان خبیرالملک - ۶۲۴
میرزا حسن علی قره قوینلو - ۴۷۱
میرزا حسین‌خان آجودان‌باشی - ۵۹۶
میرزا حسین‌خان سپهسالار - ۶۱۱-۶۱۲ ۶۱۵ - ۶۱۶
میرزا داراب بیگ تبریزی - ۵۴۳
میرزا داود - ۵۵۰
میرزا طاهر قزوینی - ۵۳۸
میرزاده عشقی - ۶۲۳ - ۶۴۳
میرزا رضاکرمانی - ۶۲۳ - ۶۲۴
میرزا رضاکلهر - ۶۲۲
میرزا زین‌العابدین - ۵۸۵ - ۵۸۸
میرزا سلطان محمد - ۴۶۳
میرزا سلمان - ۵۰۵
میرزا سلیمان خان‌میکده - ۶۲۸
میرزا سنجر گورکانی - ۴۶۸ - ۴۶۹
میرزا شفیع مازندرانی - ۵۸۰
میرزا صالح شیرازی - ۵۹۵
میرزا طاهر قزوینی (وحید) - ۵۳۸-۵۴۴
میرزا علی‌اصغرخان امین‌السلطان - ۶۱۷ ۶۱۸ - ۶۲۰
میرزا علی‌آقا ثقةالاسلام - ۶۰۷

میرزا قوام الدین قزوینی -۵۵۴
میرزا کوچك خان جنگلی ۶۳۷-۶۴۱
میرزا محسن‌خان -۶۲۸
میرزا محمد خان بیگلربیگی - ۵۹۹
میرزا محمد خان سرتیپ - ۶۲۰
میرزا محمد خان قاجار - ۶۰۹
میرزا محمد شیرازی (عالی) - ۵۳۹
میرزا محمد طبیب‌کازرونی نگا طالع
میرزا محمد علی خان -۶۲۸
میرزا محمد قوام‌الدوله -۶۰۷
میرزا محمدکلانتر - ۵۶۳
میرزا محمد نصیرالدین بن میرزا عبدالله
۵۷۱
میرزا محمود بن بایر -۴۶۸
میرزا محمود خان (موقرالدوله) - ۶۴۱
میرزا ملکم خان (ناظم‌الدوله) - ۵۹۳
۶۱۱-۶۲۰
میرزا موسی ثقةالاسلام -۶۰۷
میرزا مهدی صدرالممالك -۵۳۱
میرزای حیرت -۶۲۵
میرزای شیرازی (میرزا حسن شیرازی)
۶۲۱-۶۲۲
میرزا یوسف آشتیانی (مستوفی‌الممالك)
۶۱۰-۶۱۳
میرسید شریف علی بن محمد جرجانی -
۴۴۱-۴۵۳
میرسید محمد متولی نگا شاه سلیمان‌دوم
میرعبدالله ابدالی (حسینقلی‌خان) - ۵۴۳
۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۹
میر عبدالله خان مرعشی -۵۰۲
میرعلی هروی - ۴۹۵
میرعماد (میرمحمد جواهررقم) - ۴۹۸
۵۱۷-۵۳۴-۵۳۷
میرمحمد باقر بن محمد نگا میرداماد
میرمحمد یوسف -۴۸۸
میرمهنا - ۵۶۳- ۵۶۵-۵۶۷
میرویس غلجائی - ۵۴۰ -۵۴۱ - ۵۴۲
۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷
میشل -۵۴۳
میلسپو -۶۴۰-۶۴۱-۶۵۷-۶۵۸
میلتریان -۵۳
میلتیادس -۱۲-۲۱
میلیش -۱۳۷
میمون بن نجیب واسطی -۳۳۸

ن

ناپلئون بناپارت - ۱۵۲-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴
ناپلئون سوم -۵۹۶-۶۰۵
نادر شاه افشار - ۵۳۴-۵۳۸-۵۴۲- ۵۴۵
۵۴۶-۵۴۷-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳- ۵۵۴
۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۷۱
۵۸۹
نادر میرزا افشار -۵۷۸-۵۷۹-۵۸۱
ناصرالدین ابوالخیرعبدالله‌بن عمر -۴۰۹
ناصرالدین شاه قاجار -۵۸۲-۵۹۵-۵۹۹
۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۶-۶۰۷
۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۷-۶۱۸
۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴

ناصرالدین عبدالرحیم محتشم ـ۳۹۴
ناصرالدین محمودشاه بن التمش ـ۴۱۴
ناصرالدین ملکشاه ـ۳۷۹
ناصرالـدین میرزا نگا ناصرالدین شاه قاجار
ناصرالملك ـ۶۳۴ـ۶۳۴ـ ۶۳۵
ناصرخسرو قبادیانی ـ۳۱۲ ـ ۳۲۷ـ۳۳۰
۳۳۳ـ ۳۳۸ ـ ۳۴۲
ناصرفخرآرائی ـ ۶۶۰
ناصرکبیر ـ۲۸۲ـ۲۸۳
ناظرزاده کرمانی (دکتراحمد) ـ ۶۳۸
ناظم‌الحکماء نگا شیخ‌الحکما
ناموس ـ ۳۵
نبوکد نوسور(بخت‌النصر) ـ۲ـ۳ـ۴۷
نبونید ـ۱ـ۲
نجاشی ـ ۲۰۹
نجم‌الدین ابوبکرمحمد بن علی‌بن سلیمان نگا راوندی
نجم‌الدین کبری ـ۳۶۰ـ۳۸۹
نجیب پاشا ـ۵۹۸
نحمیا ـ۲۲ـ۲۳
ندرقلی (نادرقلی) نگا نادرشاه افشار
ندرمحمد خان ازبك ـ۵۲۷
نرسی (نرسس) ـ۱۸۹
نرسی ـ ۱۵۱ـ۱۵۲ـ۱۵۳ـ۱۶۱ـ۱۶۲
نرسی ـ ۱۷۲ ـ ۲۳۳
نرون ۱۱۳ـ۱۱۴ـ۱۱۵ـ۱۱۸
نزاری قهستانی ـ ۴۲۱
نصرالله‌خان نوری ـ ۶۰۱
نصرالله عبدالحمید ـ ۳۵۰
نصرالله میرزاافشار ـ ۵۵۷ ـ ۵۵۹ ـ ۵۷۵
نصربن احمدسامانی ـ ۲۵۷ ـ ۲۶۸ ـ۲۷۲
۲۷۴ ـ ۲۷۵ ـ ۲۷۶
نصربن‌احمدبن‌اسماعیل‌سامانی ـ۲۸۲ـ۲۸۳
۲۸۴ـ۲۸۶ـ۲۸۸ـ۲۸۹ـ۲۹۰ـ۲۹۱
نصربن سیار ـ ۲۳۸ ـ ۲۳۹
نصرةالدین احمدهزاراسپی ـ ۳۶۱ ـ۴۲۵
نصرةالدین‌بن محمد جهان‌پهلوان ـ ۳۸۱
نصیرخان ـ ۵۶۵
نصیری (محمد)ـ ۶۸۲ ـ ۶۸۳ ـ ۶۸۴
نظام‌الدین‌ابوالحسن‌احمدبن علی‌سمرقندی نگا نظامی عروضی
نظام‌الدین شامی ـ ۴۴۹
نظام‌الدین علی‌محمد نگا ابوالفتح بستی
نظام‌الدین محمود واعظ نگا شاهداعی‌الله
نظام‌السلطنه مافی ـ ۶۳۷
نظام‌الملك ثانی ـ ۳۴۸
نظام‌الملك صدرالدین مسعودهروی ـ۳۷۹
نظامی عروضی (نظامی سمرقندی) ـ۳۴۹
۳۶۳ـ۳۶۵ـ۳۶۸
نظامی گنجوی ـ ۳۵۹ ـ۳۷۲ ـ۳۷۳ـ۳۷۴
۳۷۵ ـ ۳۷۶ ـ ۳۷۹ ـ ۳۸۰ ـ ۳۸۱ـ۳۸۲
۳۸۷ ـ ۴۲۳
نعمان‌بن مقرن ـ ۲۱۵
نعمان‌بن منذر ـ ۲۰۰ ـ ۲۰۵
نقدعلی بیگ ـ ۵۲۱
نلدکه ـ ۳۹
نمازی (حاج‌محمد) ـ ۶۶۳

نوبخت (حبیب‌الله) - ۶۲۳
نوح‌بن اسد سامانی - ۲۵۷
نوح‌بن منصورسامانی - ۳۰۲ - ۳۰۳-۳۰۴
۳۰۵-۳۰۶-۳۰۸
نوح‌بن نصر سامانی - ۲۹۱ - ۲۹۲-۲۹۳
۲۹۴-۲۹۵
نورالدین حمزه - ۴۶۳
نورالدین حمزة بن علی‌ملك طوسی بیهقی
نگا آذری
نورالدین عبدالرحمن جامی -۴۵۴-۴۶۶
۴۷۳- ۴۷۴- ۴۷۵- ۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸
۴۸۶-۴۸۸
نورالدین محمدبن حسن‌بن محمد بن کیا
بزرك -۳۶۹
نورالدین‌محمد عبدالله‌حکیم شیرازی-۵۲۸
۵۳۱
نورالدین محمدعرفی نگا عرفی شیرازی
نورانی وصال (دکتر عبدالوهاب) - ۶۴۲
نورجهان (ممتازمحل) - ۵۲۳
نور محمد خان - ۵۱۱
نویدی - ۵۰۵
نیرالملك - ۶۴۱
نیکاتور نگا دمتریوس دوم
نیکلا پادگورنی -۶۸۷
نیکولای اول -۵۹۰-۵۹۲-۵۹۵
نیکولار تیشف - ۵۸۶
نیکومد - ۵۶
نیگر - ۱۳۳

و

واردان (وارتان) - ۱۱۰ - ۱۱۱
والاحضرت اشرف پهلوی - ۶۳۹ - ۷۰۲
والاحضرت‌رضاپهلوی (ولیعهدایران)-۶۶۹
۶۸۲-۶۹۰
والاحضرت شهناز پهلوی - ۶۵۴
والاحضرت علیرضا پهلوی - ۶۷۹
والاحضرت لیلا پهلوی - ۶۸۵
وال ارشك - ۷۶
والریانوس (والرین) - ۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶
وانان - ۱۰۱-۱۰۵-۱۰۷-۱۱۱
وانان دوم - ۱۱۲
واهان - ۱۸۱ - ۱۸۲
وثوق‌الدوله (حسن) ۶۱۳-۶۳۸-۶۳۹
وجیه‌الدین نسفی - ۴۰۶
وحشی بافقی - ۴۸۹ - ۵۰۶
وحید دستگردی (حسن) - ۳۵۹-۶۱۶
وردان - ۱۱۳
وردان روز - ۳۵۹
وردان روزبن عزالدین لنگر ۳۸۳
ورهران نگا بهرام دوم
وزیرآل محمد نگا ابوسلمه
وزیری (کلنل علینقی) -۶۱۹
وسپاسیان نگا فلاویوس وسپاهیان
وشمگیر زیاری -۲۸۸-۲۸۹-۲۹۱-۲۹۳
۲۹۹
وصال (میرزا شفیع‌شیرازی) ۵۷۲- ۶۰۰
۶۲۲
ولاکاس نگا بلاش اول

ولیدبن عبدالملك -۲۹۹-۲۳۱
ولید بن عقبه - ۲۱۶
ولید ثانی (ولیدکافر) - ۲۳۶-۲۳۷
ونداد امید - ۲۵۰
ونداد هرمز -۲۴۶-۲۵۲-۲۶۰
وود روف - ۵۵۸
وهرز -۱۹۷
وهسودان -۳۳۲
وهشتهر - ۱۵
ویتلیوس -۱۰۹
وی درنه -۵
ویسپار - ۵
ویستاخم نگا بیستام
ویشتاسب - ۱۸
ویشتاسب هخامنشی -۷
ویلیام نکس‌دارسی -۶۲۶
ویمهر شاپور -۱۷۴
وین دفرنه - ۵

ه

هاتف اصفهانی (سیداحمد) - ۵۷۴
هادریان -۱۲۲-۱۲۳-۱۲۵-۱۲۶
هادی -۲۴۸-۲۴۹
هارتمی ولینسکی -۵۴۶ - ۵۴۷
هارون‌الرشید -۲۴۸-۲۴۹- ۲۵۰ - ۲۵۱
۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۶۰-۲۶۴-۳۸۹
هارون بن سلیمان نگا بغراخان
هاشم بن حکیم نگا المقنع
هاشم بن عبد مناف - ۱۸۶
هامان - ۱۵
هخامنش -۱۳-۱۹
هدایت (رضا قلی خان) - ۶۱۱
هدایتی (دکترهادی) -۶۴۲
هدسه - ۱۵-۱۹
هراکلئون - ۸۵
هراکلیوس -۲۰۱-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۸-۲۰۹
هراکلیوس-۵۷۷
هردوت -۲۴
هرمز - ۱۵۶
هرمز-۲۰۱-۲۱۲
هرمزان -۲۱۴
هرمزاول -۱۴۷
هرمزدوم - ۱۵۳-۱۵۴
هرمز سوم -۱۷۸
هرمزچهارم - ۱۹۹-۲۰۱-۲۱۱
هرمز پنجم -۲۱۱
هری ترومن -۶۵۹
هشام بن عبدالملك -۲۳۳-۲۳۷
هلاکو - ۳۸۷- ۳۹۸- ۳۹۹ -۴۰۰ -۴۰۱
۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۱۲-۴۲۷
هلالی جغتائی - ۴۹۰-۴۹۲
هلی‌اکل -۷۶
همام‌الدین تبریزی - ۴۱۹
همایون شاه بن بابر -۴۹۱- ۴۹۵-۴۹۶
۴۹۸-۵۵۶
هوانگ تی -۶۷
هوك‌کامر -۵۴۰
هویدا (امیرعباس) -۶۷۷-۶۸۲-۶۸۵
هیپ پیاس -۹-۱۰

هیرکانیوس -۹۶
هیرماس - ۶۵

ی

یادگار محمد -۴۷۱-۴۷۲
یاقوت حموی - ۳۶۴-۳۸۹-۳۹۰ - ۳۹۱
۶۱۴
یحی - ۲۵۰
یحی - ۲۵۷
یحی بن‌احمد سامانی - ۲۸۷
یحی بن عبداللطیف حسینی - ۴۲۷- ۴۷۵
یحی بن علی لاهیجی نوربخش -۴۶۱
یحی برمکی -۲۴۸- ۲۵۲- ۲۵۳ - ۳۸۹
۴۲۷
یحی بن زید علوی -۲۳۷
یحی دولت آبادی - ۶۲۸
یرمولف -۵۸۷-۵۹۰
یرنجین -۴۲۱
یزدان بخش -۵۵۷
یزدگرد اول -۱۶۸-۱۶۹ - ۱۷۰ - ۱۷۱
۲۷۲
یزدگرد دوم - ۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸
یزدگرد سوم -۲۱۱-۲۱۳ - ۲۱۴ - ۲۱۵
۲۱۷-۲۲۰-۲۳۲-۲۳۳-۲۷۷
یزیدبن عبدالملك(یزید دوم) -۲۳۲-۲۳۳
یزیدبن معاویه (یزید اول) - ۲۲۲ -۲۲۳
۲۲۴ - ۲۳۲
یزیدبن مهلب - ۲۳۱ - ۲۳۳
یزید سوم (یزید ناقص) - ۲۳۷
یوکای بهادر - ۳۳۵
یعقوب بیگ آق قونیلو - ۴۷۴ - ۴۷۵
۴۷۷-۴۷۸-۴۸۷
یعقوب لیث صفاری - ۲۶۴-۲۶۵ -۲۶۶
۲۶۷-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۵۲۶
یغمای جندقی - ۵۷۵
یفرم‌خان ارمنی -۶۱۱-۶۲۵-۶۳۳-۶۳۵
یکن محمدشاه - ۵۶۰
یعقوبی - ۱۴۸
یمام‌بن غالب نگا فرزدق
یمین‌الدوله نگا سلطان محمود غزنوی
یوسف اعتصامی - ۵۹۵
یوسف‌بن عمر ثقفی - ۲۳۶
یوسف بیگ آق قوینلو - ۴۸۰
یوسف خوارزمی - ۳۳۶
یوسف قدرخان - ۳۱۳-۳۱۹
یوسف شاه اتابك لر - ۴۱۰
یونس‌بن تکش خوارزمشاه - ۳۷۹

۲- کتب

آ

آئینه اسکندری ـ ۴۱۲
آب زلال (مثنوی) ـ ۵۳۶
آتشکده آذر بیگدلی ـ ۳۷۴
آثارالباقیه عن‌القرون‌الخالیه ـ ۳۰۱-۳۱۱
۳۲۸
آثار البلاد ـ ۴۰۸
آثار عجم ـ ۶۲۲ ـ ۶۴۰
آداب السلطانیه ـ ۴۱۵
آداب العرب والفرس ـ ۳۲۱
آداب‌الصغیر ـ ۲۷۵
آداب‌الکبیر ـ ۲۷۵
آداب‌المریدین ـ ۳۶۹

الف

ابواب‌الجنان ـ ۵۳۶
اثبات الواجب القدیم ـ ۴۷۶
احسن‌التفاهیم فی‌معرفة الاقالیم ـ ۳۰۶
احسن التواریخ ـ ۵۰۴
احقاق الحق ـ ۵۱۵
احیاء الملوك ـ ۵۱۹
اخبارالرسل والملوك ـ ۲۸۵
اخبارالطوال ـ ۲۷۷ ـ ۴۷۷
اخبار العباد ـ ۴۰۸
اخبار زمان ـ ۲۹۶
اختیارات بدیعی ـ ۴۳۸ ـ ۴۴۹
اخلاق محسنی ـ ۴۷۹ ـ ۴۸۳
اخلاق ناصری ـ ۳۹۴ ـ ۴۰۵
ادب‌الکاتب ـ ۲۷۶
ادب‌الصغیر (ادب‌الوجیز) ـ ۲۴۲
ادب‌الکبیر ـ ۲۴۲
ارشاد العقل‌السلیم الی‌مزایاالکتاب الکریم
۵۰۱
اساس الاقتباس ـ ۳۹۶
اساس البلاغه ـ ۳۶۰
اسرار الاولیاء ـ ۴۰۳
اسرار البلاغه ـ ۳۴۰
اسرارالتنزیل وانوارالتأویل ـ ۳۴۸
اسرارالصلوة ـ ۵۹۰
اسرار نامه ـ ۳۸۹
اسکندر نامه ـ ۵۰۱
اسکندر نامه (مثنوی) ـ ۳۸۱
اسلام درچهارده قرن ـ ۵۳۵
اشارات ـ ۳۲۴

اصول العقايد ـ ۵۳۶
اعتقادات ـ ۳۰۳
الآداب الصغير ـ ۲۷۵
الآداب الكبير ـ ۲۷۵
الابنيه‌عن حقايق الادويه ـ ۳۳۱
الاختيار ـ ۳۱۹
الاجارات ـ ۵۹۰
الاجتهاد والتقليد ـ ۵۹۰
الاستصحاب ـ ۵۲۰
الاغانى ـ ۲۹۳ ـ ۲۹۹
الالفاظ ـ ۲۸۷
الاوامر ـ ۶۲۰
البصير ـ ۴۱۰
البيان والتبين ـ ۲۷۰
التاج ـ ۲۶۷
التفهيم لاوائل صناعة‌التنجيم ـ ۳۲۱ـ ۳۲۳ ـ ۳۲۸
التمهيد فى‌التجويد ـ ۴۵۹
التهذيب ـ ۳۰۴
الجامع الشاهى ـ ۳۱۹
الجمهره ـ ۲۶۲ ـ ۲۸۸
الحاوى ـ ۲۸۵
الحكمة‌المتعاليه‌فى‌اسفارالاربعه‌العقليه ـ ۵۲۲
الحميات والمشجر ـ ۲۶۶
الرجال ـ ۶۰۹
الرسالات فى‌علم الكلام ـ ۳۳۱
الرموزوالامثال الاهوتيه فى‌الانوارالمجرده الملكوتيه ـ ۴۷۱
الزمرد ـ ۲۶۷
الزيج‌الكبير ـ ۲۷۹
السامى فى‌الا سامى ـ ۳۵۳
الصحيح بخارى ـ ۲۷۱
الصدق والصداقة ـ ۳۱۴
الطهارة فى علم اخلاق ـ ۳۲۱
الطهارة والصلوة ـ ۶۲۰
العرائيس فى‌قصص الانبياء ـ ۳۲۴
الغرة فى‌المنطق ـ ۴۶۱
الفاخر فى‌الطلب ـ ۲۸۵
الفقه الاكبر ـ ۲۴۵
الفهرست ـ ۲۶۸ ـ ۳۰۶
الفيه ـ ۳۸۲ ـ ۴۰۶
الكافى ـ ۲۶۳ ـ ۲۹۰
الكتاب ـ ۲۴۶ ـ ۲۵۳
الكشاف ـ ۳۶۰
الكواكب ـ ۳۱۹
اللغة وفقه اللغة ـ ۳۱۳
المؤلف ـ ۳۶۰
المبسوط ـ ۳۳۵
المخرطات ـ ۲۷۱
المدخل ـ ۳۱۹
المدخل الصغير ـ ۲۸۵
المسالك الممالك ـ ۲۵۸ ـ ۲۶۴
المسالك الممالك ـ ۲۷۵
المستقصى ـ ۴۶۰
المطول ـ ۴۲۲ ـ ۴۴۵
المعجم‌فى‌معائيراشعارعجم ـ ۳۸۸ـ ۳۹۳ـ ۳۹۵

المعضل ـ ۳۶۰
الملل والنحل ـ ۳۴۱ ـ ۳۴۶
المناسك ـ ۶۰۹
المنتظم ـ ۳۸۰
الموسیقی الکبیر ـ ۲۷۰
الوافن فی‌الوفیات ـ ۴۳۶
امثال وحکم ـ ۶۶۵
انقراض سلسله صفویه ـ ۵۴۳
انوارالتنزیل واسرار التأویل ـ ۴۰۹
انیس‌العشاق ـ ۴۵۶
اوستا ـ ۱۱۳ ـ ۱۱۶ ـ ۱۳۳ ـ ۱۴۰
ایران ازآغاز تا اسلام ـ ۱۴۷
ایضاح ـ ۳۰۶
ایضاح‌الاشتباه‌فی‌ضبط تراجم‌الرجال ـ۴۲۳

ب

بحارالانوارفی‌الاخبار الائمة الاطهار ـ ۵۳۱ ۵۴۱
بحرالجواهر ـ ۴۹۱
برزونامه ـ ۳۳۹
برءالساعة ـ ۲۸۵
برهان قاطع ـ ۵۲۹
بستان السیاحة ـ ۵۹۲
بوستان ـ ۳۹۲ ـ ۳۹۹
بهارستان ـ ۴۷۷
بهار وخزان (مثنوی) ـ ۵۰۱
بیان ـ ۵۹۸
بیان الادیان ـ ۳۴۵

پ

پزشکان نامی پارس ـ ۴۱۸
پیر و جوان ـ ۵۷۱

ت

تأویلات ـ ۴۲۶
تاریخ‌ابن‌خلدون ـ ۴۵۰
تاریخ ابن قتیبه ـ ۴۷۶
تاریخ ادبیات ایران ـ ۳۵۶
تاریخ الامم والملوك ـ ۲۸۵
تاریخ ایران ـ ۵۸۶
تاریخ بیهق ـ ۳۶۹ ـ ۳۷۰
تاریخ بیهقی ـ ۳۰۹ ـ ۳۲۲ ـ ۳۳۸
تاریخ تیموری (ظفرنامه) ـ ۴۵۷
تاریخ جدید یزد ـ ۴۶۹
تاریخ جهانگشای جوینی ـ ۴۰۸
تاریخ زندیه ـ ۶۴۲
تاریخ سرجان ملکم ـ ۶۲۵
تاریخ طبرستان ـ ۴۷۴
تاریخ طبری ـ ۳۰۹ ـ ۴۸۶
تاریخ قاجار ـ ۵۶۶ ـ ۵۹۱
تاریخ قزوین ـ ۲۷۵
تاریخ کرمان ـ ۶۳۹
تاریخ گزیده ـ۴۲۴
تاریخ مختصر ایران ـ ۵۲۲
تاریخ مختصر ایران ـ ۶۳۹
تاریخ مفصل ایران ـ ۶۱۳
تاریخ مفصل ایران ـ ۶۳۹
تاریخ نگارستان ـ ۴۹۷
تاریخ وصاف ـ ۴۲۴

تاریخ هرات (تاریخ سیفی) ـ ۴۲۱
تاریخ هردوت ـ ۶۴۲
تاریخ یعقوبی ـ ۲۸۰
تاریخ یمینی ـ ۳۲۴
تبیان ـ ۳۳۵
تتمه صوان الحکمة ـ ۳۷۰
تجارب الامم ـ ۳۲۱
تحریر اقلیدس ـ ۵۵
تحصیل القوانین الهندسیه ـ ۳۱۹
تحفة الاخوان ـ ۵۳۲
تحفة النظار ـ ۴۳۴
تحفه سامی ـ ۴۹۷-۵۰۱
تحقیق ماللهند ـ ۳۲۱
تذکره آتشکده ـ ۵۴۸ ـ ۵۷۳
تذکرة الاحوال ـ ۵۳۹
تذکرة الاولیاء ـ ۵۳۹ ـ ۳۹۲
تذکرة المعاصرین ـ ۵۳۹
تذکرة الفقهاء ـ ۴۲۳
تذکره دولتشاهی ـ ۴۷۷-۴۷۸
تذکره هفت اقلیم ـ ۵۰۹ ـ ۵۱۶ ـ ۵۱۹
ترجمه تاریخ طبری ـ ۳۰۹
تزوك بابر ـ ۴۹۱
تفسیر شاهی ـ ۴۹۵
تفسیر قرآن کریم ـ ۳۴۲
تلبیس ابلیس ـ ۳۸۱
تناسب مکعبات بهند سه مقدماتی ـ ۶۰۹
تهذیب اخلاق ـ ۳۲۱
تهذیب اللغه ـ ۲۷۷

ث

ثمرة الحیات و ذخیرة لممات ـ ۵۳۲

ج

جام جم ـ ۴۲۵-۴۲۸
جامع التواریخ رشیدی ـ ۴۱۸-۴۲۰
جامع العلوم (جوامع العلوم) ـ ۳۷۳
جامع عتیق شیراز ـ ۲۷۷-۴۳۲
جام گیتی نما ـ ۴۸۲
جاویدان خرد ـ ۳۲۱
جاودان نامه ـ ۴۱۷
جذب القلوب الی مواصلة المحبوب ـ ۳۹۴
جنة الاخبار ـ ۵۰۱
جوامع الحکایات و لوامع الروایات ـ ۳۹۳
۵۰۸
جواهر الاسرار ـ ۴۶۹
جواهر الاسرار و ظواهر الانوار ـ ۴۵۹
جهانگشای جوینی ـ ۳۷۱

چ

چهارمقاله عروضی ـ ۳۴۹ ـ ۳۶۳ ـ ۳۶۵
۳۶۸

ح

حاجی بابا ـ ۵۸۴
حبیب السیر ـ ۴۸۹-۴۹۳
حدائق الخیان ـ ۵۶۶ ـ ۵۹۱
حدائق الجنایق ـ ۴۲۶
حدائق السحر فی دقایق الشعر ـ ۳۷۳
حدیقه الشیعة ـ ۵۰۷
حکمت الاشراق ـ ۳۷۷

حکمت‌المشرقیه ـ ۳۲۴
حلیة‌الاولیاء ـ ۲۹۲
حلیة‌الحلل ـ ۴۶۶
حواشی برمعالم ـ ۵۳۸
حیات نامه ـ ۴۲۰

خ

خاوران نامه (خاورنامه) ـ ۴۷۲
خدای نامه ـ ۲۴۲ـ۲۹۶
خسروشیرین ـ ۳۷۴ـ ۳۷۵
خلاصة‌الاخبار ـ ۴۸۰
خلاصة‌الاخبارو زبدة‌الافکار ـ ۵۰۴
خمسه نظامی ـ ۳۵۸

د

دائرة‌المعارف طبی ـ ۳۱۱
دانشمندان و سخن سرایان فارس ـ ۴۵۴ ۶۲۳
دانشنامه علائی ـ ۳۲۴
درة‌التاج ـ ۴۱۸
درج درر ـ ۶۲۱
دستور زبان فارسی ـ ۶۷۹
دفع مضرات الاغذیه ـ ۲۸۵
دلائل‌الاعجاز ـ ۳۴۰
دلیل‌العاشقین ـ ۴۲۰
دمیة‌القصر ـ ۳۳۴ـ۳۳۸
دوایرمماسه ـ ۳۱۶
دوقرن سکوت ـ ۲۲۵
ده هزارمیل درایران ـ ۶۳۹
دیاتسرون ـ ۱۳۱
دیوان رسائل ـ ۳۰۹

ذ

ذخیره خوارزمشاهی ـ ۳۴۸
ذکراخباراصفهان ـ ۲۹۲

ر

راحة‌الصدور ـ ۳۸۱
رساله دراتصال کواکب و قرانات ـ ۲۷۵
رساله درائبات واجب ـ ۴۹۵
رساله درجبر ومقابله ـ ۳۵۳
رساله درطبیعت و فلسفه ـ ۳۵۳
رساله عینیه ـ ۳۵۳
روح‌الجنان ـ ۳۶۶
روضة‌الشهدا ـ ۴۸۲ـ۴۸۳
روضة‌الصفا ـ ۴۶۱ـ۴۸۰ـ۴۹۱ـ۵۸۰
روضة‌العاشقین ـ ۴۹۱
روضة‌القلوب ـ ۳۵۳
ریاض‌العارفین ـ ۵۹۹ ـ ۶۱۱

ز

زادالعارفین ـ ۳۴۲
زادالمسافر ـ ۳۷۲
زادالمسافرین ـ ۳۳۳
زایجات‌الکواکب ـ ۳۱۹
زبدة‌آلاثار ـ ۴۹۱
زبدة‌التواریخ (حافظ ابرو) ـ ۴۵۶ ـ ۴۵۹
زبدة‌التواریخ(ابوالقاسم عیدبن‌علی) ـ ۴۶۰
زبدة‌التواریخ (سید صدرالدین) ـ ۴۶۰
زبدة‌التواریخ(محمدحسن‌عبدالکریم) ـ ۴۶۰
زیج‌الغ بیگی ـ ۴۵۶
زیج نو ـ ۶۰۹
زین‌الاخبار ـ ۳۲۸ـ۳۳۳

زینةالکتاب - ۳۳۸
زینةالمجالس - ۵۱۰

س

سعادت نامه -۴۲۱
سلامان وابسال - ۴۷۵
سلسلةالتواریخ - ۲۶۵
سنن - ۲۷۵
سنی ملوك‌الارض والانبیاء -۲۷۴ - ۲۹۷
۳۰۰
سوائرالامثال -۳۶۰
سوانح‌العشاق - ۳۵۳
سیاست‌نامه - ۲۶۱-۳۱۷-۳۴۳
سیرالملوك نگا سیاست نامه
سیرحکمت دراروپا -۵۹۸

ش

شاهنامه -۲۹۷
شاهنامه بایسنقری - ۴۵۹-۴۶۷
شاهنامه دقیقی -۳۰۲
شاهنامه فردوسی -۳۰۴-۴۵۷
شاهنامه نادری -۵۶۰
شاهنامه نوبخت -۶۲۳
شاهنشاهنامه (مثنوی) - ۵۸۹
شدالازار - ۴۴۵
شرح‌الفوائد - ۵۹۰
شرح تجوید -۵۳۸
شرح جوشن‌کبیر -۶۱۰
شرح دروس -۵۳۸
شرح زندگی زرتشت ۶۱۸
شرح زندگی حضرت محمد ص - ۶۱۸
شرح سوره توحید-۵۹۰
شرح شواهدکبیر - ۴۶۶
شرح شمسیه - ۴۴۵
شرح صحیفه سجادیه -۵۲۷
شرح گلشن راز -۴۸۸
شرح لمعه -۴۹۷-۴۹۹
شرح مشاعر -۵۹۰
شرح منازل‌السائرین - ۴۲۶
شرح منظومه - ۶۱۰
شرح هیاکل‌النور - ۴۹۵
شفا -۳۲۴
شهرسبز -۱۴۶-۲۱۹-۴۳۰-۴۸۲
شیراز - ۳۸۴
شیرازنامه -۴۲۹

ص

صحاح‌اللغه-۳۱۴
صراط‌المستقیم -۵۲۳
صوان‌الحکمة -۳۰۷
صورالاقالیم-۲۹۴
صورالکواکب - ۲۸۰- ۳۰۶
صورةالارض -۳۲۴

ض

ضوءالامع -۳۲۴

ط

طب‌المنصوری - ۲۸۵
طب دارا شکوهی - ۵۲۸ - ۵۳۱
طبقات شعر -۲۷۶
طبقات ناصری -۴۱۴
طب ملکی -۳۰۸

طوطی نامه -۴۳۲

ظ

ظفرنامه -۵۲۸
ظفرنامه (تاریخ تیموری) -۴۵۷ - ۴۶۵
ظفرنامه شامی -۴۴۹-۴۵۳

ع

عالم‌آرای عباسی -۴۹۸-۵۲۴
عجائب‌المخلوقات و غرائب الموجودات - ۴۰۸
عقدالعلی للموقف الاعلی - ۳۵۸ - ۳۶۹
عیون‌الاخبار - ۲۵۹-۲۷۶-۴۷۶
عیون‌الاخبارالرضا - ۳۰۷
عیون‌المسائل - ۲۷۰
عیون‌الانبیاء -۴۰۴

ف

فارسنامه ابن بلخی - ۳۴۸
فارسنامه ناصری -۳۲۷-۵۸۹-۶۲۳-۶۲۵
فتح‌نامه -۵۸۸
فتح وظفر -۵۲۱
فتوح‌البلدان - ۲۷۶
فردوس‌التواریخ -۴۵۱
فردوس‌المرشدیه فی‌اسرار الصمدیه -۲۹۸-۳۲۳-۴۲۴-۴۵۷
فرهاد و شیرین - ۴۸۹-۵۰۶
فرهنك رشیدی - ۵۳۰
فرهنك جهانگیری - ۵۱۱
فصوص الحکم - ۲۷۰
فصوص‌الحکم - ۴۲۵

ق

قابوسنامه -۳۲۹- ۳۳۵-۳۴۰
قاموس -۴۲۴-۴۳۱-۴۲۸-۴۵۴
قانون - ۳۲۴
قانون مسعودی -۳۰۱-۳۲۸
قرآن مجید - ۲۰۵-۲۱۷-۲۱۸
قرةالعین -۵۳۲
قیصرنامه (مثنوی) -۶۴۸

ك

کارنامه اردشیر بابکان -۱۵۲
کامل‌التواریخ -۴۰۱
کامل الصناعة فی‌الطب نگا طب ملکی
کتاب‌التوحید -۳۰۷
کتاب‌الکبیر -۵۱۹
کتاب پرگار -۳۱۶
کتاب فی‌جواب‌المسائل‌المثلث -۳۲۱
کتاب صنعت -۳۱۶
کشف‌الاسراروعدةالابرار - ۳۵۳-۳۶۳
کشف‌الظنون -۵۳۱
کشف‌المحجوب - ۲۴۵
کشکول بهائی -۵۳۷
کلیله ودمنه -۲۳۳-۲۴۲-۳۶۰
کلیه ودمنه بهرامشاهی - ۳۵۰
کنزالحقایق -۴۲۲
کورش‌کبیر-۶۴۲
کیمیای سعادت -۳۴۷-۳۴۹
کیهان شناخت -۳۶۴

گ

گرشاسب نامه -۳۳۴
گل ریز -۴۳۲
گلستان -۳۹۲-۴۰۰-۴۷۷
گلشن راز -۴۰۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۸۶
گل ونوروز(خواجوی کرمانی) -۴۲۶
گل ونوروز (جلال طبیب) -۴۲۶
گنج گهر -۶۲۱
گنجینه نظامی -۳۵۹
گوی و چوگان -۴۶۱

ل

لباب‌الالباب -۳۹۱
لب‌التواریخ -۴۲۷- ۴۷۵
لسان‌الخواص -۵۳۷
لطائف‌البیان -۳۸۴
لطائف‌الخیال -۵۳۱
لغت‌نامه - ۶۶۵
لمحات -۴۱۰
لوامع - ۴۹۵
لوامع الاسرارفی‌شرح مطالع‌الانوار-۴۳۷
لوامع‌الاشراق فی مکارم الاخلاق -۴۷۴
لوامع‌الانوار - ۴۱۰
لیلی‌ومجنون -۳۷۳-۳۷۶
لیلی ومجنون - ۵۰۱

م

مأثرسلطانی -۵۶۶- ۵۹۱
ماللهند -۳۲۸
مثنوی معنوی - ۴۰۲ - ۴۰۵-۴۰۹
مجالس العشاق -۴۷۱
مجالس‌المومنین - ۵۱۵
مجمع‌الحبرین - ۳۹۸
مجمع‌الحبرین -۵۳۵
مجمع‌البیان فی‌تفسیرقرآن - ۳۵۸
مجمع‌الفصحاء -۵۹۵- ۶۱۱
مجمل‌التواریخ - ۴۴۱-۴۶۲
محاکمات -۴۶۹
محبوب الاولیاء - ۳۹۸
مختصرالمنتهی -۳۹۷
مخزن‌الاسرار -۳۷۲-۳۷۳
مدادالخطوط - ۴۹۵
مرات‌البلدان -۶۱۴-۶۲۴
مرات المحققین -۴۲۱
مروج‌الذهب -۲۹۶-۳۰۲-۴۹۷
مسالك‌الممالك - ۲۹۶
مصباح الارواح -۳۹۵
مصیبت‌نامه -۳۸۹
مطلع‌السعدین -۴۷۶
مطلع‌الشمس -۶۲۴
معارج - ۴۹۵
معانی‌الاخبار -۳۰۷
معانی‌العلماء -۳۷۸
معجم‌البلدان - ۳۹۰-۳۹۱-۶۱۴
مفاتیح الغیب (تفسیر کبیر) -۳۸۴
مقابسات - ۳۰۷
مقامات - ۳۰۰-۳۱۲
مقامات حمیدی -۳۶۸
مقدمة الادب - ۳۶۰

مکاشفات -۴۲۶
ملخص روضة‌الصفا -۴۹۲
مناجات نامه -۳۴۲
مناظره گوی و چوگان (مثنوی) -۴۶۶
۴۷۵
منتهی‌الادراك -۳۵۸
مناقب آل ابی‌طالب -۳۷۸
منطق‌الطیر -۳۸۹
منطق‌العشاق - ۴۰۵-۴۲۸
من‌لایحضره‌الطبیب - ۲۸۵
من‌لایحضره‌الفقیه -۳۰۷
منشات -۳۰۹
مواهب الهی -۴۴۴
موش و گربه -۴۳۶-۴۳۹
مونس‌الابرار -۴۳۹
مونس‌الاحرار -۴۱۱
مهرومشتری (منظومه) -۴۴۱

ن

نازونیاز (مثنوی) -۵۰۱
نجات -۳۲۴
نخبه سپهری -۶۳۳
نزهة‌الحدائق -۴۵۴
نزهة‌القلوب -۴۰۷-۴۲۹-۴۳۱
نصیحة‌الملوك -۳۴۸
نفائس‌الفنون - ۴۳۳
نفحات‌الانس -۴۷۴
نقش بدیع (مثنوی) -۵۰۳
نورالعلم -۳۲۳
نورالهدایة -۴۷۹
نوروزنامه - ۳۵۳
نهایة‌الادراك فی‌درایة‌الافلاك -۴۱۸

و

وافی وصافی -۵۳۶
وامق وعذرا (مثنوی) -۵۰۱
وفیات‌الاعیان وابناءالزمان - ۳۸۵
ولدنامه -۴۱۹
ویس ورامین (مثنوی) - ۳۳۱ -۳۳۷

ه

هفت اقلیم -۵۱۶
هفت اورنگ - ۴۷۸
هفت پیکر - ۳۷۹

ی

یتیمه الدهرفی محاسن اهل‌العصر - ۲۹۷
۳۲۵
یوسف زلیخا (مثنوی) -۴۷۶

۳ـ اماکن

آ

آبادان ـ۶۵۱

آبسکون ـ ۳۸۸

آپادانا ـ ۸

آپولن (معبد) ـ۱۶

آتن ـ ۹ ـ ۱۴ ـ۱۷ـ۲۰ـ۲۱ـ۲۲ـ۲۳ـ۲۴ـ۲۵ـ۲۹ـ۳۳ـ۳۴ـ۳۷ـ۴۰ـ۴۳ ـ ۵۱ ـ ۵۳ ـ ۸۶ ـ ۸۸ ـ ۱۹۰

آتیکا ـ۱۲ـ۱۶ ـ۲۱ـ ۲۵

آدیابن ـ۱۳۳ـ۱۳۴ـ۱۳۹

آذرگشنسب ـ ۱۲۸ـ۲۰۸

آرامگاه خیام ـ۶۷۶

آرامگاه اعلیحضرت رضا شاه کبیر ـ ۶۹۹ ـ ۷۰۰

آرامگاه سعدی ـ۶۵۷ـ۶۶۰

آرامگاه شیخ ابوالوفا ـ۶۴۴

آرامگاه شیخ عطار ـ۶۷۶

آرامگاه کمال‌الملك ـ۶۷۶

آرامگاه کورش کبیر ـ۶۸۹

آرامگاه نادرشاه ـ ۶۷۵

آرتاکساتا ـ۷۱

آرتی می‌زیوم ـ۱۴

آزادوار ـ ۳۶۷

آستارا ـ۴۸۰

آستانه ـ۴۸۷

آسور(شهر) ـ۶۲

آسور(کوه) ـ ۴۵

آسه (عکه) ـ۳۶

آشوراده ـ ۵۹۵

آشیان عقاب نگا الموت

آگباتانا ـ ۵

آگرا ـ ۴۹۰

آلاتاغ ـ ۴۰۷

آلاشت ـ۶۱۴

آله‌اموت نگا الموت

آمد (دیاربکر) ـ۱۴۴ـ۱۶۲ـ۱۸۵ـ۱۸۶ـ۱۹۹ـ۲۰۹ـ۳۴۶ـ۳۷۴ـ ۴۶۷ ـ ۴۷۰ ـ ۴۷۵ـ۴۸۰ـ۴۸۲ـ۴۸۴ـ۵۱۴

آمل ـ ۲۵۰ ـ ۲۶۰ـ۲۶۲ـ۴۴۶ـ۶۲۱

آموس ـ ۱۵

آمون (معبد) ـ۴۴

آناتولی ـ۲۰۴ـ۴۲۸

آناهیتا (معبد) ـ۶۰ـ۶۶ ـ ۷۶ ـ ۱۳۵ ـ ۱۳۹

آنزنیا نگا ایلام
آنکارا ـ۲۰۷ـ۴۴۹ـ ۶۶۸
آنستاسیوس پلیس -۱۸۷

الف

ابخاز - ۳۳۴
ابرقو -۳۲۹
ابله -۲۱۳
ابن بابویه (مزار) ـ۳۳۳
ابواب الیر ـ۴۱۹
ابهر -۴۰۳ـ۴۱۱-۴۱۸
ابیورد ـ۲۹۹ـ۲۴۹ـ۳۵۳
اپیدوس ـ ۳۳
اپیس ـ ۱۵
اترار -۳۸۷ـ۳۸۸ـ۴۵۰
اچمیازین -۱۵۲-۵۸۲
احد-۲۰۸
اخسیکت ـ۳۳۷ - ۳۷۴
اخلاط -۴۵۷-۵۸۸
ادس -۱۱۹-۱۹۳
ادسا-۱۴۴-۲۰۴-۶۱۱-۶۳۲-۶۳۵
اذرعات نگا درعا
اراك -۴۱۳ـ۵۸۳-۵۹۷
اران - ۳۳۴ - ۳۶۷-۳۷۷-۴۴۹-۴۶۰
اربل - ۴۵-۱۲۰-۳۸۵
ارجان -۲۵۲-۳۴۳
اردبیل - ۲۳۴ ـ ۳۹۸-۴۰۷-۴۱۹-۴۲۶
۴۸۰-۵۰۳-۵۴۹-۵۷۸
اردهان ـ۳۴۳
ارزنةالروم -۱۸۵-۳۷۳-۵۸۹-۵۹۸-۵۹۹
۶۰۰
ارزنجان -۳۷۳
ارس ـ ۹۷ ـ ۱۵۲ ـ۲۵۶ـ۴۴۴ـ۵۱۴
۵۴۸
ارگ علیشاه - ۴۱۸ - ۴۲۳
اروند رود -۶۰۰ - ۶۷۸-۶۸۳
ازمیر -۴۴۹
اژه - ۸
اسپارت ـ ۲۱ ـ ۲۴ـ۲۷ـ۲۹ـ۳۱ـ۳۲
۳۷-۳۹-۴۰-۴۳
اسپهبد (قلعه) - ۳۱۱
استاکوس -۲۳
استانبول - ۴۷۳-۴۸۵-۴۹۶-۴۹۷-۵۰۸
۵۱۹ - ۵۴۹-۵۶۰-۶۰۵-۶۲۲-۶۲۴
استادیوم آریامهر -۷۰۰-۷۰۱
استخر(شهر) ـ۵۲ـ ۱۳۵- ۱۳۹ - ۱۶۳
۱۸۳-۲۱۳-۲۱۵-۲۱۶-۲۹۴-۳۲۷-۳۲۹
۳۸۷
استریمون ـ۱۶۱
استوناوند - ۳۴۳-۳۸۹
اسدآباد -۵۹۶
اسفراز - ۳۲۵-۴۱۷
اسفرائن -۴۴۲
اسکندرون - ۴۴
اسکندریه ـ ۴۴ـ۴۷ـ۲۰۶ـ۶۳۵
اسکیروس ـ۳۳
اشروسنه (وشروسنه) ـ ۲۵۷-۲۵۸-۲۶۲
اشکنوان -۳۸۷

اصفهبد (حصار) -۳۰۵
اصلاندوز - ۵۸۵
افس -۳۱-۴۰
افشین - ۳۶۸
افوشته -۴۶۴-۴۶۷
اکرگما - ۴۹
اگباتانا - ۴۵
اگرا -۴۹۰-۴۹۱-۵۲۴
الحضر-۱۲۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۴۱
الشکرد - ۵۸۸
الفیل نگا جرجانیه
الکساندروسك -۶۱۱
الموت - ۲۶۷-۳۴۲ - ۴۴۸ -۳۵۳-۳۷۹
۳۹۸-۳۹۹
الیمه -۷۸
امامزاده اباذر -۴۱۲
امامزاده‌احمد -۵۴۲
امامزاده جعفر -۴۲۳
امامزاده زید -۵۷۸
امامزاده محروق -۳۵۳
امامزاده‌یحیی -۴۷۷
انبار - ۱۴۲-۲۲۶-۲۴۰
انطاکیه ۵۰ -۵۲ -۶۲- ۶۵-۹۶-۱۴۴
۱۹۲- ۲۰۵ -۳۴۰
انوش برد (زندان فراموشی) - ۱۸۴
اوارائیر - ۱۷۷
اوبه - ۳۶۳
اوجان- ۴۱۵-۴۲۸-۴۵۵
اوچ‌کلیسا نگا اچمیازین
اورامان - ۸۷
اورشلیم -۲ - ۱۹-۲۳
اورفه (رها) -۱۳۱-۱۴۵-۱۸۴
اورگنج نگا جرجانیه
اوروپوس -۱۲۹
اورمیه (ارومیه) -۳۷۶-۴۰۳
اوری مدن -۱۷
اومان -۴۰۳
اهر -۴۰۹
اهناس - ۱۰۲
اهواز - ۲۱۴-۲۱۵-۶۰۵-۶۶۳
ایبری (گرجستان) - ۱۲۵-۱۵۲-۱۸۸
ایذج - ۴۲۵
ایروان -۷۱-۱۵۲- ۵۱۳ - ۵۱۷ - ۵۱۸
۵۲۴ - ۵۲۵ -۵۲۶- ۵۴۶- ۵۵۴
۵۶۰ -۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳
ایزال -۲۰۱
ایزد خواست (یزد خواست) -۵۷۲
ایسپوس - ۵۰
ایسترا -۲۰۷
ایسوس - ۴۴- ۲۰۸
ایلال - ۳۸۸
ایلام -۶ - ۱۰
ایمبروس - ۳۳
ایونی - ۵۹

ب

بابا الهی - ۴۸۳
باباکوهی - ۳۲۹
بابك -۵۹۷

بابل - ۱- ۲۵-۴۲-۴۷-۴۹-۵۰ - ۵۱
۶۲-۷۹-۱۳۷
باختر - ۴۵- ۵۸ -۵۹ -۶۰-۶۷-۷۰-۷۳
۷۶-۷۷-۷۹-۸۰ - ۸۲ - ۹۸ - ۱۳۹-۱۶۱
۱۷۳-۲۲۰-۲۳۶-۲۴۷ _ ۲۴۸- ۲۷۰
۲۷۸-۳۲۲ - ۳۳۰-۳۴۴ - ۳۴۶-۳۴۹
۳۶۵-۳۸۳- ۳۸۹- ۵۵۵
باخزر - ۳۷۷
بادامك - ۶۳۲
بادغیس - ۲۲۹ -۲۴۳-۲۷۳-۴۸۳
باژ - ۲۹۰
باطوم نگا پترا
باغ شاه -۶۳۱
باکتریا نگا باختر
باکو - ۵۱۴ -۵۵۳ -۵۵۴ - ۵۸۱ -۵۸۲
بامیان - ۲۷۰- ۳۱۵-۳۹۰
بایزید - ۵۸۸ -۵۸۹
بحرین (الحساء) -۱۵۴
بحرین(جزیره) -۶۷-۲۴۵-۲۷۶-۲۸۷
۳۹۴-۴۸۷ - ۴۸۸-۵۱۲ - ۵۱۳ - ۵۱۶
۵۱۸-۵۲۱ - ۵۵۵ - ۵۵۹ -۶۶۶ - ۶۶۸
۶۸۲
بخارا - ۲۲۲ -۲۲۳-۲۳۰-۲۴۶-۲۷۲
۲۸۴-۳۰۴-۳۰۸-۳۱۱- ۳۱۴ - ۳۱۸
۳۲۰-۳۵۵-۳۸۴-۳۸۸- ۴۲۰ - ۴۴۳
۴۶۴-۴۸۳-۵۰۳-۵۲۷- ۵۲۸ - ۵۵۷
بدر - ۲۰۸-۲۰۹
بدخشان - ۳۴۲-۳۸۹-۴۷۱
برج طغرل (برج‌طرغان) - ۳۳۳ -۶۱۷
بردسیر (گواشیر) - ۳۸۹-۶۰۴
برسیان -۳۴۶
برگامو - ۷۰
برلن -۶۷۱
بروجرد - ۳۴۷-۴۴۳-۶۱۳
برهوتا - ۲۰۴
بزابد -۱۶۲
بست - ۲۶۵ - ۲۶۷ - ۲۶۹-۲۸۱-۳۰۳
۳۲۰-۳۲۷
بسطام -۲۰۲-۲۷۲-۲۹۸
بسفور - ۸
بصره -۳۱۳ - ۲۴۲ - ۲۴۳-۲۷۴-۳۳۲
۳۹۰-۵۲۲-۵۲۶-۵۴۱-۵۶۵-۴۶۷
۵۶۸ - ۵۷۰ - ۵۷۱
بعلبك - ۴۹۶
بغداد - ۱۴۲-۲۴۰-۲۴۳- ۲۵۲ - ۲۵۳
۲۵۴-۲۵۶-۲۵۷-۲۶۷-۲۷۲-۲۸۴-۲۸۷
۲۸۸-۲۹۲-۲۹۹-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۷-۳۱۰
۳۱۷-۳۱۸-۳۲۸-۳۳۰-۳۳۱-۳۴۰-۳۴۳
۳۴۹-۳۶۹- ۳۸۵-۳۸۶-۳۹۴ - ۳۹۹
۴۰۰-۴۳۵-۴۴۸-۴۷۰-۴۸۴-۵۱۵-۵۲۰
۵۲۱-۵۲۳-۵۲۵-۵۲۶-۵۵۹-۵۷۰-۵۸۸
۵۹۸-۶۶۳-۶۶۸
بغدادك - ۳۸۴
بغستان نگا بیستون
بغشور -۲۸۱
بقیع -۲۲۲-۲۳۱-۲۳۵ - ۴۷۶
بلاش آباد - ۷۹
بلال‌آباد (میمه) -۲۵۶

بلخ نگا باختر
بلنجر (بلنخر) ـ۲۳۳
بم ـ ۴۳۷ـ۴۶۹
بمبئی ـ۵۸۲ ـ۶۲۵
بند امیر ـ ۲۹۵ ـ۳۰۰
بندربوشهر - ۵۶۶ - ۵۹۶ - ۶۰۰ - ۶۰۵ - ۶۰۹
بندرپهلوی (انزلی) -۶۲۲ - ۶۳۸ - ۶۸۰
بندرریگ - ۵۶۳ ـ ۵۶۵ ـ ۵۶۷
بندر سالیان ـ ۵۹۰
بندر شاهپور ـ ۶۸۷
بندرعباس ـ ۵۱۲ - ۵۲۰ - ۵۲۹ - ۵۴۰ - ۵۶۵ - ۶۰۴ - ۶۳۰ - ۶۵۶
بندرگز - ۵۹۵
بندرمحمودآباد - ۶۲۱
بندرنوشهر ـ ۶۸۰
بوزجان ـ ۲۹۰ـ۳۱۰
به اردشیر(وه‌اردشیر) -۷۹ - ۱۳۸
بهستان نگا بیستون
بهشهر(اشرف) -۵۲۲ـ۵۶۴- ۵۶۶ -۶۵۳
بی‌بی شهربانو(بقعه) - ۴۷۶
بیت‌الحرام -۲۱۰
بیت‌اللحم ـ ۱۰۲
بیت‌الشتا ـ ۴۶۵
بیت‌المقدس ـ ۸۸ ـ ۱۱۵ـ ۳۳۹ ـ۳۵۰ ـ ۴۱۴
بی‌تی‌نیه -۵۶-۸۷
بیرجند ـ ۶۳۰
بیزانس -۲۸-۴۳-۱۸۶- ۱۸۹-۱۹۰-۱۹۴-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۴ - ۲۹۳
بیستون - ۶-۸-۴۷-۱۲۳
بیضا ـ۲۶۷ـ ۲۷۵ـ۲۹۰ـ۴۰۹ ـ ۴۷۸
بیلقان ـ۳۷۷
بین‌النهرین - ۴۴۷
بیهق (سبزوار) - ۲۵۹- ۳۰۹-۳۴۹-۴۲۷

پ

پائین تپه - ۵۹۷
پاپرمیس ـ ۱۹
پارس -۷۹ـ۲۳۷
پاریس ـ۶۵۷ـ۶۹۲
پاسارگاد -۳ - ۵ ـ۱۷ - ۴۵ـ۴۶ـ۶۷۶ـ۶۸۹ـ۶۹۱-۶۹۳-۶۹۴
پاش تین ـ۴۲۷ ـ ۴۲۸
پافلاگونیه - ۸۶
پالمیر نگا تدمر
پام فیلیه ـ۱۷
پانی پت - ۴۴۸ ـ۴۹۰
پترا (قلعه) ـ۱۹۲ـ۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵
پرت سعید - ۴-۲۰۶
پرگام - ۶۲ - ۶۴-۶۸-۷۰-۷۹
پروان ـ۳۸۹
پریپلوس ـ۹
پرنیت -۴۲
پشند -۶۱۷
پکن - ۳۸۶
پلا - ۴۰

پلاته – ۱۵
پل خواجو - ۵۲۹ – ۵۳۰
پلوپونز –۹- ۲۴-۲۸- ۲۹-۳۲
پلوز نگا پرت سعید
پنت (پنت‌کاپادوکی) -۳۳–۵۲ - ۶۰–۷۱
۷۳–۸۳ –۸۶–۸۹–۹۵
پنجاب - ۸ -۳۱۲- ۳۱۵ -۴۱۷-۴۴۸
پوتسدام – ۶۵۹
پوشنگ -۲۴۶-۲۵۱
پونیك -۵۹
پهن دژ نگا فهندژ
پی‌رد (رود نیل) - ۷
پیرنت -۴۳
پیروز شاپور نگا انبار
پی‌یریا - ۵۲
پیشاوور - ۱۴۱-۳۱۱-۵۹۹

ت

تئودوزپولیس نگا ارزنة الروم
تاج محل - ۵۲۴
تاریم -۷۴
تاشکند -۲۵۷-۶۰۹
تانیسر - ۳۱۵
تب –۷–۳۷–۴۰- ۴۳
تبوك - ۲۱۱
تراکیه (تراس) - ۸ -۱۲-۱۵-۶۸-۶۹
تجریش - ۳۳۳
تخارستان -۲۱۷-۲۲۳
تخت جمشید - ۶ -۸-۱۰-۱۲-۱۳-۴۵-۴۶
۴۷-۶۵۵-۶۸۹-۶۹۲-۶۹۳–۶۹۴
۶۹۵ - ۶۹۶
تخت سلیمان – ۹۷
تخت ضرابی -۴۴۳
تدمر –۱۴۴– ۱۴۵–۱۴۶–۱۴۷– ۱۴۸
تربت جام –۴۲۵-۴۸۹
تربت حیدریه – ۳۸۰
ترشیز (کاشمر) - ۲۵۹–۲۶۷–۳۲۹-۳۸۰
۴۴۲–۴۸۰
ترکمانچای –۵۹۱
ترمذ –۱۷۸–۳۵۹–۳۸۹
ترموپیل – ۱۴
تری پارادیس -۴۸
تغور رباط -۴۵۱
تفتازان-۴۲۲
تفلیس - ۳۹۲ -۴۴۴–۴۷۴–۴۹۴–۵۱۴
۵۵۴ -۵۸۱-۵۸۷–۵۸۸-۶۱۱
توپراق قلعه - ۵۸۸ –۵۸۹
تك‌آب (تیکو) - ۴۵
تکریت -۴۴۷
تنکابن - ۷۱
تنگ چوگان – ۱۴۶–۱۴۷
توج - ۲۱۵
توران - ۱۳۹
تون -۳۴۳
تیسفون - ۶۵-۷۹-۸۰-۱۲۲–۱۲۹–۱۳۸
۱۳۹-۱۴۹-۱۵۴-۱۷۰-۱۹۴-۲۰۲
۲۰۹ – ۲۱۳
تیلسیت -۵۸۳

ج

جاسك -۵۱۹
جام -۳۷۷-۴۵۴-۴۹۰
جامع عتیق اصفهان - ۵۳۱
جبل‌الطارق -۲۳۰
جرجانیه -۲۳۰- ۲۳۵-۳۱۰-۳۶۰-۳۸۸-۳۸۹
جروادکن - ۲۶۰
جشن‌آباد -۳۳۳
جلفا - ۵۱۴ -۵۲۶-۶۳۲-۶۱۳
جغاتو - ۴۰۳
جلم (هی‌داس یس) - ۴۶
جولا - ۲۱۳
جندق -۵۷۵
جندی شاپور - ۱۴۸- ۱۸۴-۱۹۴-۲۶۹-۲۷۲-۲۷۳-۳۱۳-۵۲۶
جور - ۲۱۷
جوزجانان نگا گوزگانان
جویم -۴۴۶
جوین -۳۶۷
جی - ۲۱۵
جیحون -۱۹۵-۱۹۷-۳۱۹-۳۶۰-۳۶۳-۳۸۴-۴۸۶

چ

چاچ -۲۵۷-۲۷۲
چالدران - ۴۸۵
چالوس -۲۸۲-۶۵۱
چانگ نگان - ۴۰۷
چشمه سو(چشمه سبز) -۱۷۱
چغانه -۲۹۲-۳۰۷
چمن بیضا- ۵۷۵
چمن سلطانیه -۵۸۲ - ۵۸۷
چهارباغ - ۵۱۰ - ۵۴۲
چهل دختر (مناره) ۳۴۸
چهل ستون - ۵۱۸ - ۵۲۸-۵۴۸
چیپا سرخ -۶۲۷
چین - ۲۰۴-۲۱۴

ح

حاجی طرخان (هشترخان) - ۴۹۸-۵۴۹
حارت‌آباد -۳۰۹
حافظیه (آرامگاه) -۴۶۶ - ۴۹۳ - ۵۶۹-۵۷۰-۶۲۶-۶۳۴-۶۴۰
حبشه - ۴- ۲۰۹
حبیب بن موسی(آرامگاه) -۵۲۲
حجرالاسود -۲۸۷
حران (کاره) - ۹۳ - ۱۳۷- ۱۳۹- ۱۴۱-۱۴۲-۲۰۴
حصارنای - ۳۴۲
حصین کیف -۴۶۹
حضرت امام رضا ع (بارگاه) - ۵۳۵ - ۵۵۸
حضرت عبدالعظیم ع (بارگاه) - ۲۶۶ - ۳۶۶ - ۵۹۴ -۶۰۴-۶۱۷-۶۲۲-۶۳۶-۶۵۰-۶۵۸-۶۶۲
حضرت معصومه‌ع (بارگاه) -۶۵۶
حفیر -۲۱۲

حلب - ۲۰۴-۳۴۱-۳۷۷-۳۷۸-۴۴۸
حلوان -۲۱۳- ۲۱۵- ۵۸۹
حله -۳۹۷-۴۲۳
حمزة بن موسی‌الکاظم ع (بقعه) - ۵۷۰
حمص - ۴۱۴
حمیر - ۱۹۷
حویزه -۴۶۳
حیدرآباد دکن - ۵۳۰
حیره - ۱۷۴ - ۲۰۰- ۲۰۵-۲۱۲-۲۱۳

خ

خابران (خاوران) - ۲۹۹ -۳۵۳
خاتونك (خاتون صحرای قیامت) - ۴۱۰
خاراکس - ۷۲
خارك -۵۶۳ -۵۶۷ -۵۹۶
خالسدون نگا کالسدون
خان‌لنجان -۳۴۳
خانقین -۳۹۴
ختن -۳۱۳-۳۵۳
خجستان - ۲۷۳
خجند - ۳۷۵
خدای خانه (بیت‌المصحف) -۳۴۲
خرجرد -۴۵۳-۴۸۸
خرقان - ۲۹۸-۳۲۳
خرم‌آباد -۴۴۳ - ۴۴۶
خرمشهر - ۶۰۵
خرمیثن-۳۰۱-۳۰۴
خرونه - ۴۳
خسروآباد -۵۳۳
خسرون - ۱۱۹
خلارخان - ۳۴۳
خلیلی(بیمارستان) -۶۷۰
خوارزم -۳۰۱-۳۲۷-۳۵۲-۳۵۴-۳۵۸
۳۷۰ - ۴۰۵- ۵۵۷
خواف - ۶۳۰
خوی - ۴۸۵-۵۴۹ -۵۶۶
خیبر(تنگه) - ۴۴۸
خیوه -۱۳۹-۴۲۲-۵۵۷-۶۰۲-۶۰۴

د

دارا (شهر) -۲۰۲-۲۰۴
داراب -۳۳۳
دارابگرد -۲۱۷
داردانل - ۲۰۸
داریال - ۱۸۵
داغستان -۵۴۹-۵۵۳ -۵۵۷-۵۵۸
داکیه - ۱۲۰
دامغان - ۱۱۹-۲۶۶-۳۴۶-۵۳۳ - ۵۶۸
۵۷۸
دجله -۱۹۴-۲۰۰-۲۷۲-۲۸۴
دربند - ۳۵۳-۴۰۳-۴۴۶-۴۴۷-۴۷۴
۵۰۵ -۵۱۴ -۵۴۸ -۵۴۹-۵۵۳
۵۵۴-۵۵۸-۵۵۹
دره گز - ۵۵۵
درعا -۲۰۶
دز - ۶۷۳
دزفول - ۵۸۰
دژسپید - ۴۳۵
دستگرد (شهر) -۶۱۶
دستگرد (قصر) -۱۴۷ - ۲۰۹

دشت ارژن -۲۱۹
دلف (معبد) -۴۰
دلس (معبد) -۱۶-۲۰
دماوند - ۲۴۵- ۲۵۸-۸۳۹- ۶۸۸
دمشق -۲۰۵-۲۰۶ - ۲۲۰ - ۲۳۶ - ۲۸۸
۳۳۹-۳۴۴-۴۰۶-۴۱۴-۴۱۵-۴۲۸-۴۴۹
۴۵۹ -۴۷۳
دمشقیه - ۴۵۲
دن - ۲۵۱
دندانقان - ۳۲۵-۳۶۷
دوان -۴۵۸-۴۸۱-۴۸۲
دوتنك - ۴۱۸
دوشان تپه -۶۰۳
دوین (دبیل) - ۱۵۰
دهخوارقان - ۵۹۱
ده شیخ -۵۴۳
دهك -۳۱۴-۳۴۲
دهلی - ۳۹۸- ۴۱۶- ۴۴۸-۴۹۰-۵۵۶
۶۸۸
دیان (معبد) - ۴۰
دیرالعاقول -۲۷۲
دیلم -۲۲۱- ۲۵۰ - ۲۸۴
دیلمان - ۲۴۵
دیوارچین - ۶۷

ر

رأس‌الجالوت - ۱۶۸
رادکان -۳۱۷ - ۳۷۱-۳۷۶
رافیا - ۶۵
رامسر-۶۶۳-۶۶۸-۶۸۲
رامهرمز - ۲۱۴-۲۸۸
راوند - ۲۴۲ - ۲۶۷-۳۸۱
رباط پریان - ۵۱۰
رباط زعفرانی - ۶۰۹
رخج -۴۶-۵۲ -۷۹
رشت - ۴۷۹-۵۵۰ -۶۱۲-۶۲۸-۶۶۶
رضائیه - ۳۸۷-۳۹۲-۴۲۷-۶۶۸-۶۷۳
رگا نگا ری
رودس -۳۱-۵۱ - ۶۸-۲۰۷
رومیه (رومگان) - ۷۹
رونه - ۳۵۰
رویان -۲۵۸-۴۶۷
رها نگا اورفه
ری - ۶-۷۲-۲۱۶ - ۲۳۵ - ۲۳۸ -۲۵۲
۲۶۶-۲۶۸-۲۶۹ - ۲۷۴ - ۲۷۹ - ۲۸۹
۲۹۵ - ۲۹۹ - ۳۰۴ - ۳۰۷ -۳۰۹-۳۱۳
۳۲۱ - ۳۲۴ - ۳۲۶ - ۳۲۷ -۳۲۹-۳۳۳
۳۳۴ - ۳۳۶ - ۳۳۸ - ۳۶۲ -۳۶۶-۳۸۷
۳۸۹-۴۳۹-۴۷۶-۶۱۷-۶۶۲

ز

زاب - ۲۳۹
زاویه مقدسه حضرت عبدالعظیم - ۵۶۴
۵۷۷
زاینده‌رود - ۶۸۷
زرقان -۵۵۲
زرنك -۵۲ - ۷۹-۲۱۷-۲۶۵
زرنوق -۳۸۸
زگما - ۱۱۵
زلا - ۹۵

ز مخشر ـ ۳۳۷
زنتا ـ ۱۵۲
زنجان ـ ۲۷۹ـ۳۱۰ـ۳۷۷ـ۴۰۳ـ۴۱۶ـ۴۱۸ـ۴۵۹ـ۵۶۵ـ۵۹۱ ـ ۶۵۵
زنجان‌رود ـ ۴۲۲
زندان سلیمان ـ ۵
زورآباد ـ ۴۹۰
زوزن ـ ۲۳۷ـ۳۴۳
زهاب ـ ۶۰۰

س

ساره ـ ۱۰ـ۱۱ـ۱۳ـ۲۷ـ۳۲ ـ ۳۵ ـ ۵۵ ـ ۶۴ ـ ۶۶
ساری ـ ۲۴۳ـ ۳۷۱ ـ ۴۶۴
سالامیس ـ ۶۶۴
سالامین ـ ۱۴ ـ ۲۱ـ۳۴ـ۳۵
سامره ـ ۱۶۲ـ۲۶۲ـ۲۶۷ ـ ۲۶۹ ـ ۲۷۳ ـ ۳۹۴ـ۶۲۱ـ۶۲۳
سامس ـ ۵ ـ ۲۲ـ۲۳ـ۲۴
ساموری ـ ۴۶۳
ساوه ـ ۲۵۶ـ۴۴۱ـ۴۵۳ـ۴۵۵ـ۴۸۶ـ۴۸۷ ـ ۵۹۳ ـ ۶۳۵
سبزوار ـ ۳۰۹ـ۳۸۰ـ۴۰۹ـ۴۲۷ ـ ۴۳۷ ـ ۴۴۳ـ۵۷۹ـ۵۹۹
ستلا ـ ۲۰۵
سد اسکندر ـ ۱۷۸ ـ ۱۸۰
سد سفید رود ـ ۶۷۳
سد شاه اسماعیل ـ ۶۶۶
سد شاه عباس ـ ۶۸۷
سد شهناز ۶۷۵
سدکرج ـ ۷۶۱
سدکرخه ـ ۶۶۷
سدلتیان ـ ۶۷۹
سد محمد رضا شاه ـ ۶۷۵
سراب ـ ۴۸۹
سراچه ـ ۶۶۱ ـ ۶۶۷
سرخ حصار (قصریاقوت) ـ ۶۲۰
سرخس ـ ۲۵۶ـ۲۹۲ـ۲۹۹ـ۳۲۵ـ۴۴۲ـ۵۹۳
سردره خوار ورامین ـ ۵۵۱
سرقلعه ـ ۴۳۰
سرمن رای نگا سامره
سرنائیك ـ ۸
سغد ـ ۴۶ـ ۵۸ ـ ۵۹ ـ ۲۵۵
سفیدنج ـ ۲۳۸
سکپتس ـ ۲۳
سل سوریه ـ ۶۸
سلطانیه ـ ۴۱۶ ـ ۴۱۷ ـ ۳۱۹ ـ ۴۴۳ ـ ۴۵۳ ـ ۴۵۵ ـ ۴۵۸ ـ ۴۹۲
سلماس (شاهپور) ـ ۴۵۸
سلوکیه ـ ۵۰ ـ ۵۱ ـ ۵۲ ـ ۶۵ ـ ۶۷ ـ ۷۲ ـ ۷۶ ـ ۷۹ ـ ۱۱۰ ـ ۱۲۹ ـ ۱۷۰
سلیمانیه ـ ۵۹۸ ـ ۶۰۰
سمرقند ـ ۲۲۳ ـ ۲۵۲ ـ ۲۵۷ ـ ۲۷۱ ـ ۲۷۲ـ۲۷۶ـ۲۸۲ـ۲۹۰ ـ ۲۹۲ ـ ۳۳۹ ـ ۳۴۲ـ۳۵۴ـ۳۵۵ـ۳۵۸ـ۳۵۹ ـ ۳۶۶ ـ ۳۸۴ـ۳۸۸ـ۳۹۸ـ۴۳۲ـ۴۳۹ ـ ۴۴۲ ـ ۴۴۳ـ۴۴۷ـ۴۵۰ـ۴۵۶ـ۴۵۸ ـ ۴۷۲ ـ ۴۸۰

سمنان – ۴۸۶ – ۵۳۵
سناباد – ۲۵۳ – ۲۵۶ – ۲۵۷
سن پطرز بورك – ۵۸۷ – ۵۹۲ – ۶۳۰
سنج – ۳۶۶
سنجار – ۱۵۹ – ۱۶۲ – ۳۴۱ – ۳۷۰
سنجان – ۲۳۲
سند – ۸-۴۶ – ۵۲ – ۴۱۷ – ۴۴۸
سنندج - ۵۵۸ – ۶۶۳
سو (قلعه) – ۳۴۲
سوادکوه – ۵۵۸ – ۶۱۴
سوریه – ۲۲ – ۷۷ – ۹۲ – ۹۶ - ۱۳۴
۱۴۵ – ۱۶۲ – ۲۰۴ – ۴۱۴
سولقان – ۴۷۰
سومنات - ۳۱۹
سهرورد – ۳۴۵ – ۳۶۴ – ۳۷۷
سیاهرود – ۲۱۴
سیحون – ۴۵۲
سید اسماعیل (بقعه) – ۴۷۵
سید فاطمه (بقعه) – ۵۳۲
سیراف – ۲۶۵ – ۳۰۳
سیرجان – ۲۸۶
سیرن – ۳۹
سیستان – ۸۱ – ۲۱۶ – ۲۱۷ – ۲۱۸
۲۸۳ – ۲۹۸ – ۳۱۴ – ۳۳۴ – ۳۷۳
۳۹۱ – ۴۴۳
سیسیل – ۳۴ – ۲۲۰
سی سیوم – ۳۴
سی‌نوپ - ۷۱
سیواس – ۴۴۸
سیوط – ۴۶۴

ش

شاپور – ۱۴۶–۲۲۶– ۲۲۷
شاد روان - ۱۴۵ – ۱۴۶
شادیاخ - ۳۵۹ – ۳۷۶
شام (شامات) – ۲۰۸ - ۲۴۷ - ۲۸۸
۳۳۵ – ۳۳۹ – ۳۴۶ - ۳۵۰ – ۳۵۷
۳۷۴ – ۴۰۱ – ۴۰۴ – ۴۸۸
شاه ابوالقاسم (مقبره) –۵۲۶
شاه دژ – ۳۴۳
شاهچراغ(بقعه) - ۴۸۳ – ۵۹۰ –۶۰۰
۶۰۳ – ۶۱۰
شاهرخیه (خانقاه) – ۴۷۶
شاهرود – ۶۵۴
شاهی – ۶۷۰
شاه نعمت‌الله ولی (بقعه) – ۵۳۰
شبانکاره – ۳۳۵ – ۳۹۱ –۴۱۹
شبستر –۴۲۱
شرفخانه – ۶۴۰
شروان – ۲۸۳ – ۳۴۷ – ۳۵۲ –۳۵۳
۵۱۴
شماخی – ۴۵۸ – ۵۰۵ –۵۱۴ – ۵۵۳
شمس‌العماره – ۶۱۰ – ۶۱۲
شمکوه – ۳۴۳
شمیران – ۳۳۳ –۶۴۸
شنب غازان – ۴۱۵ – ۴۵۲
شوش – ۱۳ – ۲۳ – ۲۴ – ۴۷ – ۵۳
۶۲ – ۶۰۲ – ۶۱۷ – ۶۱۹ – ۶۲۲
۶۲۶ – ۶۳۷ – ۶۸۵

شوشی – ۵۸۱ - ۵۸۲
شوشتر -۱۸۴-۲۱۴-۳۹۰ - ۴۴۴ - ۴۴۶ - ۴۹۶
شهرستان - ۲۱۵ -۳۴۱ - ۳۶۴
شهرسبز نگا کش
شهر سبز نگا کازرون
شهرضا -۴۴۶-۵۰۸ -۵۶۶
شهسوار - ۶۷۰
شهیاد آریامهر -۶۹۹ - ۷۰۰
شیروان -۴۴۷– ۴۵۵-۴۵۷
شیز - ۱۷۳

ص

صحنه -۳۴۳
صد دروازه نگا هکاتم پیلس
صد ستون – ۱۲
صعید - ۱۰۲
صفین - ۲۱۹
صور – ۱۴-۳۹
صوفیان - ۴۶۱– ۶۴۰
صیدا –۳-۱۴-۳۹–۴۱–۴۲

ط

طابران – ۳۴۹
طارم - ۴۵۳
طاق بستان -۱۶۶
طاق کسری -۱۹۴ -۲۴۰
طالش –۳۴ – ۶۴۱
طالقان - ۱۷۸- ۲۴۵- ۲۴۹–۳۷۳-۵۶۸ ۶۱۶
طاهرآباد - ۴۸۴
طاهری - ۲۶۵ - ۳۰۳
طبرستان - ۶۶-۷۱-۲۲۱ - ۲۳۸ - ۲۴۲ ۲۴۴–۲۴۵–۲۴۶–۲۴۷–۲۵۱ – ۲۵۲ ۲۵۸–۲۷۴–۲۷۶ - ۲۸۴ –۲۸۵–۲۸۹ ۲۹۵-۳۲۳-۳۲۶-۳۲۷-۳۹۵
طبس - ۳۴۳-۳۴۶-۴۱۳-۴۴۲
طخارستان -۲۷۰–۳۱۵
طرا بوزان -۳۲۸-۴۷۳
طرود – ۶۶۳
طوس-۱۷۱-۲۳۸-۲۵۳-۲۵۶-۲۹۰-۲۹۵ ۲۹۶-۳۱۵-۳۱۷-۳۲۰-۳۴۱-۳۴۸-۳۴۹ ۳۷۱-۳۷۶–۳۸۱-۴۹۰-۶۵۱

ع

عالی قاپو –۵۱۲ –۵۲۷
عباس‌آباد -۵۹۱
عقبه - ۲۶۱
علی‌بن حمزه (بقعه) - ۶۰۶
عمان – ۲۹۹-۵۵۹
عیلام نگا ایلام
عین جالوت – ۴۰۱

غ

غار شاپور –۶۶۷
غازان – ۵۵۸
غدیرخم - ۲۱۱
غرجستان – ۳۶۸
غزنین - ۲۶۹-۲۹۷ - ۲۹۸ - ۲۹۹-۳۰۱ ۳۰۲-۳۰۳-۳۰۹-۳۱۵-۳۲۱-۳۲۵

۳۲۶-۳۲۷-۳۲۹-۳۳۲-۳۳۷-۳۵۰
۳۵۱-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۶۲-۳۶۴
۳۶۶-۳۷۲-۳۸۲-۳۸۶-۳۸۹
غور - ۳۱۵-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۸-۴۰۷-۴۱۶
۴۱۷

ف

فاراب ـ ۲۷۱-۲۹۴-۳۷۳-۳۸۷
فارمد ـ ۳۱۵
فتح‌آباد خبوشان ـ ۵۶۰
فرات ـ ۷۶ ـ ۱۰۷-۲۰۹-۲۳۶-۳۹۷
۴۱۴-۴۱۵-۴۲۳-۴۶۸
فراد (فراداسپ) ـ ۹۷
فراه ـ ۵۴۴ ـ ۵۴۷
فراهان ـ ۵۸۳
فرپر - ۳۳۶
فرح‌آباد ـ ۵۴۸
فرغانه ـ ۲۳۰-۲۵۷-۲۷۲-۳۳۷-۳۷۴
۴۷۹ - ۴۸۰
فریژیه (فریگیه) ـ ۳۸-۳۹ ـ ۴۹ ـ ۵۰
۲۰۴
فریومد ـ ۴۰۹ ـ ۴۳۸
فسا - ۲۷۸-۲۹۶-۳۳۰-۳۳۳-۳۵۴-۳۵۵
۵۸۹
فسطاط ـ ۳۰۲
فشاپویه ـ ۴۶۴
فشکل ده ـ ۴۱۵
فلسطین ـ ۳۴-۴۹-۹۲-۹۶ - ۱۸۶ - ۲۰۵
۴۰۱
فهندژ ـ ۵۳۴
فیروزآباد - ۲۳۳ ـ ۳۱۲ ـ ۳۳۵-۴۲۴
فیروزکوه (شهر) ـ ۳۱۵-۳۶۲ ـ ۳۶۸
۳۸۱-۳۸۵-۴۴۹-۴۹۰
فین ـ ۶۰۳
فین‌کین اشتاین ـ ۵۸۳

ق

قائن ـ ۳۴۳ ـ ۴۴۷
قادسیه ـ ۲۱۳
قارص ـ ۴۴۴ ـ ۵۱۳ ـ ۵۵۴
قازیك ـ ۶۳۰
قبادیان - ۳۱۲
قبربابا قاسم ـ ۴۲۹
قبرس - ۱۵-۲۱- ۲۵-۳۳-۳۴ - ۳۵ - ۳۹
۴۱
قپچاق (دشت) ـ ۳۹۰ ـ ۴۲۶ ـ ۴۴۰
۴۴۴ ـ ۴۴۵ ـ ۵۰۵
قراباغ ـ ۴۴۹ ـ ۴۶۰ ـ ۴۷۷ ـ ۵۰۵
۵۱۵ ـ ۵۷۷ ـ ۵۸۱ ـ ۵۸۴ ـ ۵۸۶
قراقورم ـ ۳۸۸ ـ ۳۹۰ - ۳۹۳ ـ ۳۹۷
قزوین - ۳۴۹-۳۵۳-۴۰۷-۴۱۲ - ۴۱۵
۴۱۸-۴۵۳-۴۵۵-۵۰۰-۵۰۳-۵۰۴
۵۰۹ ـ ۵۱۰ ـ ۵۱۱ ـ ۵۱۴ ـ ۵۱۷
۵۲۲-۵۲۴-۵۴۲ ۶۲۲-۶۳۲-۶۵۴
۶۵۵ ـ ۶۷۳
قسطنطنیه ـ ۱۶۱-۱۶۶ ـ ۱۷۰ ـ ۲۰۰
۲۰۶ - ۲۰۹ - ۲۲۰-۲۲۲-۲۲۳-۴۶۷
۴۷۳

قشم – ۵۲۰ _ ۵۳۶ – ۶۰۴
قصرابونصر - ۵۳۴
قصر شیرین _ ۶۳۶
قطوان - ۳۵۹
قطیف -۳۹۴
قفقاز – ۵۴۶
قلعه اختیارالدین - ۴۵۴
قلعه استخر – ۲۷۲ - ۳۸۷–۴۰۲–۴۷۷
قلعه‌الطنبور - ۳۴۳
قلعه‌الناظر – ۳۴۳
قلعه النجق -۴۶۱
قلعه برزم - ۳۳۶
قلعه چناران – ۵۹۲
قلعه چهریق –۵۸۸ –۵۹۸- ۶۰۰–۶۰۱
قلعه دارا - ۱۹۱–۱۹۸
قلعه دستگرد - ۵۳۸
قلعه شاهان - ۵۱۰
قلعه شوشی – ۵۷۸
قلعه طبرك _ ۲۹۵
قلعه قهقهه –۴۹۷ – ۵۰۰ - ۵۰۱-۵۰۴
قلعه مدم - ۵۱۵
قلعه نادریه –۵۵۶
قلعه نای - ۳۴۴
قلعه هانسی -۴۲۴
قلعه هرات -۵۸۸
قم – ۲۲۸-۲۵۶- ۲۸۸-۳۵۶-۴۶۳-۴۸۷
۵۲۲ –۵۲۷- ۵۳۳- ۵۷۴- ۵۹۳–۶۰۰
۶۰۶–۶۶۶–۶۶۷–۶۷۳
قندهار _ ۲۶۵ – ۴۰۸-۴۹۲-۴۹۴-۵۲۰
۵۲۸ -۵۲۹ . ۵۴۰ -۵۴۳ -۵۴۴ -۵۴۵
۵۴۶ –۵۴۸ -۵۵۲ - ۵۵۵ –۵۵۶-۵۵۷
۵۷۱ –۵۹۳ - ۵۹۷
قنوج (کنوج) - ۳۱۶-۳۱۷
قوچان - ۳۶۵ - ۵۵۰
قومس - ۲۳۸
قونیه -۳۴۰-۳۹۳-۳۹۶- ۴۰۵
قهستان (کوهستان) _ ۲۱۸–۳۱۴–۳۴۳
۳۸۰ – ۳۹۴
قیصریه – ۲۰۵

ك

کابل – ۲۶۹ – ۳۷۰–۳۹۰–۴۴۸–۵۷۳
۵۸۰
کاپادوکیه - ۸ – ۳۸–۷۱- ۱۲۵ – ۱۴۶
۱۹۸–۲۰۴ – ۲۰۵
کات _ ۳۱۰
کاتیاور - ۳۱۹-۳۲۰
کاخ هشت بهشت - ۵۳۴
کارتاژ _ ۴ –۷۷
کارتیل - ۵۳۸ - ۵۳۹
کارزین - ۴۲۴
کارمل - ۵
کاره نگا حران
کاریه - ۲۵ - ۴۰
کازرون -۱۴۶–۱۴۷–۱۹۰–۲۱۵–۲۱۹
۲۲۶–۲۲۷–۲۹۸–۳۲۳–۴۱۸ – ۴۲۴
۴۳۰–۴۵۸-۴۷۶-۴۸۲-۶۰۸-۶۶۷

کازه ـ ۲۳۴
کاشان ـ ۲۸۷-۳۸۱-۴۸۴-۵۲۲-۵۲۷-۵۴۸ ـ ۶۰۱-۶۰۲
کاشغر ـ ۲۸۶-۳۵۳
کاشمر- ۲۵۹-۳۸۰-۴۴۲
کاظمین ـ۴۰۵-۵۸۷-۶۶۰
کافرقلعه ـ ۵۵۱ - ۵۸۸
کالسدون - ۲۸-۵۶-۲۰۴-۲۰۶
کبرن ـ ۲۳
کتر ـ ۳۱۳
کتیسفون نگا تیسفون
کجور - ۲۵۰-۴۶۷
کر - ۲۹۵
کراچی ـ۶۹۲
کربلا ـ۲۲۴-۳۰۳-۵۲۳ - ۵۹۸ -۶۷۹
کرپدیون - ۵۵
کرج - ۶۴۹ - ۶۹۷
کردون - ۹۲
کرکوك -۵۵۳ - ۵۵۹
کرمانشاه ـ۲۵۲-۳۳۷-۳۴۳-۵۵۰-۶۳۷-۶۶۸
کرنال -۵۵۶
کرنت ـ۴۳
کریمه (قرم) - ۴۷۳
کش ـ ۲۲۸-۴۲۷-۴۳۶-۴۳۷ ـ ۴۴۰
کشمر - ۲۶۷
کشمیر -۳۱۲ - ۳۱۵ - ۳۱۸-۴۴۸-۵۲۸-۵۲۹
کعبه ـ ۲۱۰ ـ ۲۱۶ـ ۳۲۰-۳۶۰-۴۱۱
کلات نادری - ۵۴۷ ـ ۵۵۸
کلازومن ـ ۳۳
کلیکیه (سلیکیه) ـ۱۲-۲۵-۳۸-۵۳ - ۵۹ - ۸۴ - ۸۶ - ۱۰۷
کن ـ۵۸۲
کنگاور ـ ۶۰ـ ۶۸
کنیسه بابك ـ ۲۶۲
کوار - ۶۷۱
کوئل ـ ۵۹
کوفه - ۲۱۳-۲۱۴-۲۱۸-۲۳۷ ـ ۲۳۸-۲۴۰-۲۵۹-۲۹۹
کوناکسا -۳۰
کوه بنان -۴۲۴
کوه سنگی-۵۰۷
کویت ـ۶۷۱
کهکیلویه -۴۵-۵۳۵
کی زیکوس ـ ۸۹
کیف - ۳۹۵
کیم (سیم) ـ۳۱
کیندوس ـ۳۲
کیوس - ۳۴

گ

گابی‌ین (اصفهان) -۴۹
گاراگا ـ ۲۳
گاریاندا ـ ۹
گالاسیا - ۲۰۴
گانزا (قلعه) -۲۰۲
گجرات - ۲۳۲
گرانیك- ۴۴

گردکوه ـ ۳۴۳
گردیز (قلعه) ـ۳۱۴
گردیز (شهر) ـ۳۳۳
گرگان (رود) ـ۳۸۸
گرگان (هیرکانیا) ـ۶۲ـ۷۴ـ۷۸ـ ۲۳۸ ـ ۲۵۱ـ۳۱۰ـ۳۱۳ـ۳۱۸ـ ۳۲۳ ـ ۳۲۵ ـ ۳۲۶ـ۳۲۷ـ۴۴۳ـ۶۳۳ ـ۶۵۴ ـ ۶۶۹
گرگانج نگا جرجانیه
گرمسار ـ۶۶۹
گزاز ـ ۵۶۴
گزن (جزن) ـ ۱۷۳
گس ـ۵۷
گلباد ـ۵۶۴
گلستان ـ۴۸۱ـ ۵۸۶
گل‌گرد ـ۱۸۴
گلون‌آباد ـ۵۴۸ـ۵۶۴
گمبرون(جرون)ـ۴۸۶ـ۸۴۷ـ۵۱۲ـ۵۱۳ـ ۵۱۶ـ۵۲۰
گنبد سیدان ـ ۴۷۰
گنبد قابوس ـ ۳۱۳
گنبد کاووس ـ ۶۶۹
گنبد هارون ـ ۲۵۷
گنجه ـ ۱۹۰ـ۲۹۴ـ۳۲۲ـ۳۸۷ـ۵۰۷ـ ۵۱۴ـ۵۵۴ـ۵۵۹ـ۵۷۷ ـ۵۸۱ ـ ۵۸۴ ـ ۵۹۱ـ۶۱۱
گندی شاپور نگا جندی شاپور
گواشیر نگا بردسیر
گور (غور) ـ ۱۳۸
گورامیر ـ۴۳۹ ـ ۴۵۰
گوزگانان ـ۲۲۰ـ۲۳۷ـ۳۱۲ـ۳۲۸
گوك تپه ـ ۶۱۱
گوگچه ـ ۵۹۰
گوگمل ـ ۴۵
گوی چای ـ ۵۵۹
گیلان ـ۲۳۶ـ۴۹۲ـ۵۰۹ـ۵۴۹ـ۵۵۰
گیلوان ـ ۶۴۱

ل

لار ـ ۴۱۳ـ۶۶۵
لار ـ۶۳۲
لاریجان ـ۳۸۸ـ۵۱۰
لازیکا ـ۱۸۹ـ۱۹۱ـ۱۹۲ـ۱۹۴ـ۱۹۵ـ۲۰۱ـ ۲۰۸ـ۲۰۹
لاسدمونی ـ۲۲ـ۲۵ـ۳۱ـ۳۲ ـ ۳۳
لاکونی ـ ۳۲
لاهور ـ۳۲۷ـ۳۷۲ـ۳۷۴ـ۴۹۰ـ۵۰۸
لاهه ـ ۵۲۱ـ۶۶۳
لاهیجان ـ ۵۰۰
لبنه سر (لمبه‌سر) ـ۳۴۳ـ۳۹۹
لم نس ـ۳۳
لندن ـ ۶۱۱
لی‌بی‌یا ۴ـ۸
لیدن ـ ۵۲۷
لیدی ـ ۹ـ۲۷ ـ ۳۰ ـ ۳۴
لیسیماکیا ـ ۶۸
لیون ـ ۴۰۶

م

ماراتن ـ۱۲ـ۱۳
مارگیان نگا مرو

مازاکار -۲۰۵
ماکو - ۴۰۳
ماگنزی -۹۶
مالت (ملطیه) - ۵۳ - ۴۴۸
ماهان - ۵۳۰ - ۴۵۹
مجمع‌المروج - ۴۱۴
مدائن -۲۱۳-۲۱۹ - ۲۳۵-۲۴۳
مدرسه خان - ۵۱۷
مدرسه مادرشاه - ۵۴۴ - ۵۴۵
مدینه-۱۹۷-۲۰۹-۲۱۶-۲۳۷-۲۴۳-۲۴۴
۲۴۵-۲۴۸-۲۵۵-۴۷۶-۶۵۸
مراد تپه -۵۶۰
مراغه -۳۶۱-۳۹۳ - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۳
۴۰۵-۴۵۶-۶۷۳
مردوك (معبد) -۲
مردی نو (مردی لو) -۱۳۷
مرغاب -۳۳۴
مرو -۲-۵۴-۵۸-۵۹-۹۷-۱۳۹-۲۱۷
۲۳۳ - ۲۳۶-۲۳۸-۲۴۵-۲۴۷-۲۵۴
۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۹-۲۹۲ - ۲۹۵
۳۰۱ - ۳۲۵-۳۲۸-۳۳۶-۳۴۹-۳۵۷
۳۵۹- ۳۶۴ - ۳۶۵-۳۶۷-۳۸۹-۶۰۷
۶۱۸
مرودشت - ۶۵۱-۶۸۶
مرورود - ۳۰۷-۳۳۴-۳۷۳
مروشاهجهان - ۳۸۱
مزامبیر (بوشهر) -۴۷
مسجد جامع اصفهان -۳۵۲-۵۴۱
مسجد جامع شیراز - ۵۲۰ - ۵۳۶
مسجد جامع کرمان - ۵۶۵
مسجد حکیم اصفهان - ۵۳۱
مسجد سپهسالار -۶۱۶
مسجد سلیمان -۶۳۱
مسجدشاه - ۵۱۵ - ۵۲۵
مسجد شیخ لطف‌الله - ۵۱۱ -۵۱۳-۵۲۰
مسجدکبود تبریز -۴۷۰-۵۲۴
مسجد مقصود بیگ - ۵۱۲
مسجد وکیل - ۵۶۹
مسقط -۵۵۹
مسکو -۳۹۵-۴۴۷-۶۸۵
مسنی -۳۲
مشهد مادر سلیمان -۳
مغان -۴۱۲-۵۵۴ - ۵۶۰ -۵۷۸ -۵۸۴
مقبرةالشعرا - ۳۷۷ - ۳۸۰
مقدونیه - ۸-۱۲-۱۵-۴۳-۴۴-۵۲ -۵۳
۵۵ -۱۶۱
مکران -۲۱۶-۲۲۰-۳۲۲
مکه -۱۹۷-۲۰۳-۲۰۸-۲۱۰-۲۸۷-۲۹۸
۴۳۸-۴۶۳-۵۴۳-۵۹۷
ملاذگرد -۳۳۶-۵۸۸
ملطیه نگا مالت
ملاساقان - ۵۶۴
مناره جنبان اصفهان - ۴۲۰
منجیل -۶۷۳
منچستر - ۶۸۸
منصوره نگا جرجانیه
موریس -۶۵۶
موصل - ۲۳۵-۳۷۴-۵۱۴ -۵۱۵

ممفیس - ۴
مورچه خورت - ۵۷۴
مولتان - ۳۲۰
مهاباد - ۶۶۰
مهماندوست - ۵۵۱
مهیار - ۴۴۶
مهنه - ۲۹۹ - ۳۲۸
میافارقین - ۳۹۲
میانه - ۴۲۲ - ۴۷۲
میبد - ۴۱۴
میدان نقش جهان - ۵۱۳ - ۵۱۵
میکال - ۵ - ۱۵
میله (میلت) - ۱۱
میمند - ۳۷۳
میمون دژ - ۳۹۹
میناب - ۵۹۷

ن

ناپاتا - ۴
نادرآباد - ۵۵۶
نامق - ۳۲۹
نجف - ۳۰۵ - ۳۳۵ - ۵۲۲ - ۵۲۳ - ۵۷۸ - ۶۰۹
نجف‌آباد - ۴۲۰
نخجوان - ۳۳۴ - ۴۲۸ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۸۶ - ۴۸۷ - ۴۸۸ - ۵۹۱
نخشب - ۲۴۶ - ۳۵۵ - ۴۳۲
نرشخ - ۲۴۶
نرمایشر - ۵۷۷
نسا - ۵۴ - ۴۲۲
نصیبین (نی‌سی‌بس) - ۱۳۷ - ۱۳۹ - ۱۴۱ - ۱۴۲ - ۱۵۸ - ۱۵۹ - ۱۶۰ - ۱۶۲ - ۱۶۳ - ۱۸۴ - ۱۹۸
نطنز - ۴۶۴
نظامیه بغداد - ۳۳۴
نقش رستم - ۱۳ - ۶۹۳ - ۶۹۴ - ۶۹۵
نوبندگان - ۴۳۵
نور - ۲۵۰ - ۳۸۸ - ۴۶۷
نوسیوم - ۲۴
نوغان - ۳۱۷
نهاوند - ۶۹ - ۲۱۵ - ۲۳۹
نهروان - ۲۳۸
نیت (معبد) - ۵
نی‌ریز - ۲۷۹ - ۳۳۳ - ۵۳۸
نی‌کمدی - ۵۶

و

واتیکان - ۶۷۸
واسط - ۳۳۱
وان - ۳۳۶ - ۵۱۳ - ۵۱۴
ورآباد - ۳۶۸
ورا رود - ۱۴
ورامین - ۴۲۲ - ۴۷۸ - ۶۵۱
ورجوی - ۶۷۰
ورزنین - ۲۶۹ - ۲۷۴
ولادیمیر - ۳۹۵
ولگا - ۲۵۱ - ۳۹۴
ونیز - ۳۷۱

وه‌آنتیوخ خسرو - ۱۹۲
وه اردشیر نگا به اردشیر
ویکتوریاآلبرت (موزه) - ۴۹۴-۴۹۹
وین - ۳۳۱-۳۹۵

ه

هاترا نگا الحضر
هارون ولایت (بقعه) - ۴۸۵
هراکلیه - ۳۸
هرمز - ۴۱۳-۴۴۷- ۴۸۳ - ۴۸۵ - ۴۸۶
۵۲۰-۵۲۴
هرمزدگان ـ ۱۳۸
هزاراسپ - ۳۶۱
هزارجریب - ۵۵۳
هشت رود - ۴۰۸
هشت بهشت ـ ۵۳۸
هفت‌تنان ـ ۴۴۳
هکاتم پیلس ـ ۶۰-۶۶- ۶۷ - ۱۱۹
هلس‌پنت - ۱۴-۲۸-۳۹-۴۴
هویزه - ۴۸۴
هیرکانیا نگا گرگان
هیرمند ـ ۲۶۵
هیروپولیس - ۲۰۴
هیروشیما ـ ۶۷۳

ی

یثرب ـ ۲۰۸
یزد ـ ۱۶۸-۳۱۳- ۳۲۹ ـ ۳۷۱-۳۸۲
۴۲۲- ۴۳۱-۴۸۲-۴۸۴- ۵۷۵ - ۶۳۰
یمکان - ۳۴۲
یمن - ۱۹۷-۱۹۹-۴۵۴
یونیا - ۲۷
یهودیه نگا اصفهان

فهرست منابع و ماخذ

۱ـ میهن ما	محمد حجازی
۲ـ ایران قدیم	حسن پیرنیا ـ مشیرالدوله
۳ـ تاریخ جهانگشای نادری	میرزا مهدی استرابادی (خطی)
۴ـ تاریخ ایران از زمان تیمور تا مشروطیت	رشید یاسمی
۵ـ تاریخ مفصل ایران	نصرالله فلسفی ـ علی اصغر شمیم
۶ـ ایران باستان سه جلد	حسن مشیرالدوله پیرنیا
۷ـ میراث ایران	سیزده تن از خاورشناسان
۸ ـ تاریخ مختصر ایران	خلیل اسماعیل بیگ
۹ـ شیراز در گذشته و حال	حسن ـ امداد
۱۰ـ دائرةالمعارف یا فرهنگ دانش و هنر	پرویز اسدی ـ سعید محمودی
۱۱ـ اطلاعات عمومی	عنایت‌الله شکیباپور
۱۲ـ شهر سبز	محمد جواد بهروزی
۱۳ـ ماه نخشب	سعید نفیسی
۱۴ـ اطلاعات دریکربع قرن	روزنامه اطلاعات
۱۵ـ انقراض سلسله صفویه	دکتر لارنس لاکهارت
۱۶ـ تاجگذاری شاهنشاهی ایران	شورای مرکزی جشنهای شاهنشاهی
۱۷ـ از کورش تا پهلوی	فردریك تالبرك
۱۸ـ جغرافیای تاریخی سرزمینهای خلافت شرقی	لسترنج
۱۹ـ جامع عتیق شیراز	علی‌نقی بهروزی
۲۰ـ تاریخ نظامی ایران	جمیل قوزانلو
۲۱ـ سفرنامه کلاویجو	ترجمه مسعود رجب‌نیا

۲۲ـ ایران در زمان ساسانیان — آرتور کریستن سن
۲۳ـ لب‌التواریخ — یحی بن عبداللطیف
۲۴ـ فرهنگ تاریخ و جغرافیا — حسن عمید
۲۵ـ تاریخ یعقوبی دوجلد — احمدبن ابی یعقوب
۲۶ـ اسلام درچهارده قرن — سید محمود خبیری
۲۷ـ بناهای‌تاریخی‌وآثارهنری‌جلگه‌شیراز — علی نقی بهروزی
۲۸ـ تاریخ ایران دوجلد — سرپرسی سایکس
۲۹ـ اطلاعات عمومی — مهرداد مهرین
۳۰ـ دائرةالمعارف — عنایت‌الله شکیباپور
۳۱ـ مجموعه اطلاعات عمومی — عبدالحسین سعیدیان
۳۲ـ سئوال و جواب به تاریخ و جغرافیا — محمد جواد بهروزی
۳۳ـ آکادمی علوم — حبیب‌الله نورمفیدی
۳۴ـ کرنرلوژی تاریخ ایران — دکتربهاءالدین پازارگاد
۳۵ـ تاریخ مختصر ایران — پاول هرن
۳۶ـ پزشکان نامی فارس — دکترمحمد تقی میر
۳۷ـ دوره تاریخ عمومی — عباس‌اقبال
۳۸ـ نادرشاه — سرووش تجلی بخش
۳۹ـ کریمخان زند — دکترعبدالحسین نوائی
۴۰ـ ابومسلم سردار خراسان — دکترغلامحسین یوسفی
۴۱ـ دوقرن سکوت — عبدالحسین زرین‌کوب
۴۲ـ منتهی‌آلامال — حاج شیخ عباس قمی
۴۳ـ تاریخ عمومی دوجلد — حسین فرهودی
۴۴ـ دانشمندان و سخن سرایان فارس چهار جلد — محمدحسین رکن زاده‌آدمیت
۴۵ـ تمدن ساسانی دوجلد — علی سامی
۴۶ـ تمدن هخامنشی دوجلد — علی سامی
۴۷ـ دوره مجله اطلاعات ماهانه — روزنامه اطلاعات
۴۸ـ کیهان سال ۹ جلد — روزنامه کیهان
۴۹ـ ایران نامه — پرفسور عباس شوشتری

۵۰ ـ ایران ازآغاز تا اسلام — دکتر گیرشمن
۵۱ ـ شهرشیراز یا خال رخ هفت‌کشور — علی نقی بهروزی
۵۳ ـ مجله تـاج — ازانتشارات‌آموزش و پرورش فارس
۵۴ ـ تاریخ شاهنشاهی هخامنشی — ۱. ت .اومستد
۵۵ ـ دائرة المعارف فارسی جلد ۱ — بسرپرستی غلامحسین مصاحب
۵۶ ـ هنرایران — پرفسورآندره گدار
۵۷ ـ دائرةالمعارف مصور — م ـ آذینفر
۵۸ ـ فرهنگ اعلام — دکترمحمد معین
۵۹ ـ فارس نامه ناصری — میرزا حسن فسائی
۶۰ ـ آثارایران — پرفسورآندره گدار
۶۱ ـ روزنامه شاهنشاهی ایران

خواهشمند است نادرستی های زیر را تصحیح فرمائید

صفحه	سطر	نادرست	درست
۲۹	۱۱	رورد	ورود
۳۱	۲۱	مناسبت	مناسب
۳۶	۱۳	قشوق	قشون
۴۵	۱۱	شهادت	بشهادت
۴۶	۱۵	آمین باش	آمین‌تاس
۴۹	۷	لاتین‌المپیپاس (Olampias)	
۴۹	۹	لاتین(کاساندر) شماره ۲ است	
۵۳	۱۹	لیز ناك	لیزماك
۶۵	۱۶	ول سطر آنتیوکوس است	
۷۷	۱۱	سی‌پیو	سی‌پیون
۸۱	۲۵	مهرداد ددم	مهرداد دوم
۸۳	۲	۸۳۷	۷۳۷
۸۶	۴	وتاستل	وتاسال
۸۶	۱۰	۲۴۸	۴۴۸
۸۶	۱۵	۲۴۹	۴۴۹
۸۸	۴	بعنون	بعنوان
۹۵	۱۳	LiLERaTOR	LibERATOR
۹۶	درحاشیه		
۹۸	۱۷	۴۶۹	۶۴۹
۹۹	۲۱	۴۶۱	۶۴۱

صفحه	سطر	نادرست	درست
۱۰۲	۱۲	بیت‌الحم	بیت‌اللحم
۱۰۳	۲	فرهاه	فرهاد
۱۰۷	۱۴	ردوان	اردوان
۱۱۰	۵	واردان	اردوان
۱۱۹	۶	بیادشاه	به‌پادشاه
۱۱۹	درپاورقی	Kaning	Kanling
۱۴۲	۴	حوان	حران
۱۶۲	۲۵	نصین	نصیبین
۱۶۴	۱۲	اسپارکورس	اسپارتاکوس
۱۸۴	پاورقی	امیران	ایران
۲۲۱	۵	باوندین شاپور	باوندبن شاپور
۲۲۷	۶	عبیدالله بن زبیر	عبدالله بن‌زبیر
۲۲۸	۱۵	برادرانوشیروان	سردار انوشیروان
۲۵۴	۱۴	امام‌محمدبن‌موسی‌الرضاع	امام‌محمدبن‌علی‌بن موسی‌الرضاع
۲۶۲	۸	عبیدالله بن‌طاهر	عبدالله بن طاهر
۲۶۸	۳	المستضر	المستنصر
۲۷۰	پاورقی	کتابهای شماره (۱) مربوط به فارابی‌است	
۲۸۰	۲۳	احمدبن سامانی	احمدبن‌اسماعیل‌سامانی
۲۸۳	۲۰	حسین‌بن علی‌مروزی	حسین‌بن‌علی مرورودی
۲۸۴	۱۱و۱۶	حسن‌بن منصور	حسین بن منصور
۲۸۶	۲۷	بردبر	بردسیر
۳۰۷	۱۶	صون‌الحکمة	صوان الحکمة
۳۱۹	۲۷	ابوکالنجار	ابوکالیجار
۳۲۷	۱۴	ابوکالنجار	ابوکالیجار
۳۳۲	۱۴	۴۴۸	۴۳۸
۳۳۳	۱۰	عبدالحق	عبدالحی
۳۳۴	۹	آنحار	ابخاز

صفحه	سطر	نادرست	درست
۳۴۶	۱۳	پناهگهای	پناهگاههای
۳۴۸	۲۳	سردارانق	سردارانش
۳۵۰	سطر آخر پاورقی	کهد	کرد
۳۵۰	» » »	عبدالمجید	عبدالحمید
۳۵۹	۲	حکیم نظام	حکیم نظامی
۳۵۹	۱۴	۳۵۶	۷۱۸
۳۶۰	پاورقی	المعضل	المفصل
۳۶۴	۱۹	سهررود	سهرورد
۳۶۷	۱۴	وبرادرش	وپسرش
۳۸۳	۱۱	۱۸۴۵	۱۷۴۵
۳۹۲	۹	۹۲۷	۶۲۷
۳۹۴	۱۰	۱۷۸۴	۱۷۷۴
۳۹۴	۱۰	۱۲۴۵	۱۲۳۵
۳۹۴	۲۳	۱۱۳۶	۱۲۲۶
۳۹۶	۸	امیرارغوان	امیرارغون
۳۹۸	۲۷	۱۸۹۳	۱۷۹۳
۳۹۹	۱۲	۶۲۵	۶۳۵
۴۰۰	۷	۱۷۹۸	۱۷۹۷
۴۰۲	۱۵	عرفانسی	عرفانی
۴۱۷	۱۷	اسفزار	اسفراز
۴۱۸	۱۲	ابهرار	ابهررا
۴۱۸	۲ پاورقی	از	او
۴۲۰	۵ پاورقی	جامع‌التوارنج	جامع‌التواریخ
۴۲۴	۲۲	عبدالله صاف	عبدالله وصاف
۴۲۷	۱۵	امین‌الدوله	امین‌الدین
۴۳۰	۸	۱۳۴۳	۱۳۴۴
۴۳۰	۲۴	۸۲۵	۷۲۵
۴۳۶	۲	شاه منصور	شاه محمود

صفحه	سطر	نادرست	درست
۴۳۸	۲۳	امیرحسین	امیرحسن
۴۸۸	۱۷	(۱)	(۲)
۴۵۶	۲	زاده روحی	زاده رومی
۴۵۶	۷	۱۵۲۱	۱۴۲۱
۴۵۶	۲۱	۱۵۲۳	۱۴۲۳
۴۶۰	۲ پاورقی	اناعنه	افاغنه
۴۶۳	۱۲	۱۴۴۱	۱۴۴۲
۴۶۴	۵	دارات	دارای
۴۶۴	۱۲	معهده	معده
۴۶۷	۲۱	ایرای	ایران
۴۶۸	۱۱	۱۴۷۵	۱۴۵۷
۴۸۱	۴	ازیك	ازبك
۴۸۴	۱۱	شعشعیان	مشعشعیان
۴۸۵	۲ پاورقی	درمش	درش
۴۹۴	۲۵	شاه صفی‌الدین	شیخ‌صفی‌الدین
۵۰۰	۱۹	الیزابت دوم	الیزابت اول
۵۰۱	۲۵	عبدالله‌خان	عبیدالله خان
۵۰۳	۶	سابوی	سابقه‌ای
۵۰۳	۱۸	سلطان حسین خدابنده	سلطان‌محمدخدابنده
۵۰۵	پاورقی	۹۸۶	۹۷۲
۵۱۰	۲۱	عبدالله خان	عبیدالله‌خان
۵۲۳	۳	شاه صفوی	شاه صفی
۵۳۶	۶	۱۶۷۵	۱۶۷۹
۵۵۹	۶	احمد تبریزی	احمد نیریزی
۵۶۲	۱۲	۱۱۳۹	۱۱۳۰
۵۶۵	۲۰	۱۸۶۰	۱۷۶۰
۵۶۸	۱۷	حسینعلی خان	حسینقلی خان
۵۷۱	۲۲	۱۱۹۲	۱۱۹۳

صفحه	سطر	نادرست	درست
۵۷۶	۱۳	۲۳۲۰	۲۳۳۰
۵۷۹	آخر پاورقی	صیا	صبا
۵۸۵	اول پاورقی	ذیقیمه	ذیقیمتی
۶۰۱	۱۱	۱۸۴۷	۱۸۴۸
۶۰۶	۳	فتحلیشاه	فتحعلیشاه
۶۰۹	۲۷	۱۲۳۸	۱۲۸۳
۶۱۰	۱۱	شمس‌الماره	شمس‌العماره
۶۲۷	بجای سطر آخر این سطر درست است		
۲۴۴۳	۱۹۰۴ ۱۳۲۲ ۱۲۸۳	نه نفر ازآزادیخواهان ایران درباغ «میکده	
۶۲۸	۱۱	قانع	مانع
۶۳۸	۱۶	۴۳۵۷	۲۴۵۷
۶۴۸	۱۱	حبل‌المین	حبل‌المتین
۶۵۰	۱۹	۲۴۸۳	۲۴۷۳
۶۵۸	سطر پنجم بایستی در اول صفحه قرار گیرد		
۶۵۸	۹	درده	دوره
۶۶۹	۲۷	الیزابت اول	الیزابت دوم
۶۸۱	۲۸	جهموری	جمهوری

سایر آثار چاپ شده نگارنده

۱ـ شراره‌های عشق (دفترشعر)	چاپ	شیراز	۱۳۲۶
۲ـ غوغای جوانی (دفترشعر)	«	«	۱۳۲۷
۳ـ لغزها (چاپ اول)	«	«	۱۳۳۱
۴ـ لغزها (چاپ دوم)	«	«	۱۳۴۰
۵ـ علوم اجتماعی (سه جلد)	«	تهران	۱۳۴۰
۶ـ تاریخ گیتی (سه جلد)	«	«	۱۳۴۰
۷ـ جغرافیای گیتی (سه جلد)	«	«	۱۳۴۰
۸ـ پرسشهای علوم اجتماعی	«	شیراز	۱۳۴۵
۹ـ شهر سبز	«	«	۱۳۴۷
۱۰ـ سئوال‌وجواب‌تاریخ‌وجغرافیا	«	«	۱۳۴۹
۱۱ـ چیستان در ادبیات فارسی	«	تهران	۱۳۵۰

کتابخانه تخصصی ادبیات